ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΤΟΜΟΣ Β', Ο ΤΑ ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΙΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΩΝ.

DIONYSII HALICARNASSEI TOMUS II, RHETORICOS EJUS ET CRITICOS LIBROS CONTINENS; DUOBUS TRACTATIBUS NUSQUAM ANTE VULGATIS AUCTUS.

Addita ſex tractatuum verſio Latina, multis in locis emendata. Addius item Notarum libellus, in quo præter variæ ſcripturæ indicationem, plurima loca partim emendantur, partim illuſtrantur. Additus denique duplex rerum & verborum INDEX, Latinus & Græcus.

Catalogus ſingulorum tractatuum, tam eorum qui exſtant, quam eorum qui adhuc deſiderantur, decima hujus primi ternionis pagina exponitur; AUCTORES vero qui tum in textu, tum in Annotationibus citantur, averſa pagina recenſentur.

Opera & ſtudio Friderici Sylburgii Veterenſis.

LIPSIÆ,

Impenſis MAURITII GEORGII WEIDMANNI,

Literis CHRISTOPHORI GUNTHERI,

M DC XCI.

CATALOGUS AUCTORUM QUI A DIONYSIO IN HOC ALTERO TOMO CITANTUR.

POETÆ.

Epici.

Antimachus Colophonius.
Empedocles physicus.
Homerus.
Panyasis.

Tragici.

Æschylus.
Euripides.
Sophocles.

Comici.

Aristophanes.
Cratinus.
Eupolis.
Menander.

Lyrici seu Melici.

Alcæus.
Anacreon.
Bacchylides.
Philoxenus.
Pindarus.
Sappho.
Simonides.
Stesichorus.
Telestes.
Timotheus.

HISTORICI.

Acusilaus Argivus.
Amelesagoras (seu Melesagoras) Chalcedon.
Antilogus: vel potius Antiochus Syracusanus.
Aristeas Proconnesius.
Cadmus Milesius.
Callimachus, polyhistor & rhetor.
Charon Lampsacenus.
Cratippus.
Ctesias Cnidius.
Damastes Sigeensis.
Deiochus Proconnesius.
Demetrius Calantianus, seu (ut apud Suid. est) Callantianus.
Democles Phygalensis.
Demus Magnesius, polyhistor.
Duris.
Ephorus.
Eudemus Parius.
Eugeon Samius.
Hecatæus Milesius.
Hegesias Magnes.
Hellanicus Lesbius.
Heraclides.
Hermippus.
Herodotus.
Hieronymus Cardianus.
Historiæ communis auctores.
Nicostratus.
Philistus.
Philochorus histor. Attic.
Phylarchus, seu Philarchus.
Polybius.
Saon.
Theopompus.
Thucydides.
Xanthus Lydus.
Xenomedes Chius.
Xenophon Socraticus.

ORATORES & RHETORES.

Æschines.
Alcidamas.
Anaximenes.
Andocides.
Antipho Ramnusius.
Aphareus Isocr. f.
Aristocles.
Artamenes.
Asiani oratores
Cæcilius rhetor.
Callicrates.
Cephisodorus, Isocratis auditor.
Critias.
Demetrius Phaler.
Democlides.
Demosthenes.
Dinarchus.
Gorgias Leontinus.
Hippodamas.
Hyperides.
Isæus.
Isocrates.
Licymnius.
Lycurgus.
Lysias.
Menesæchmus.
Molon.
Naucrates Isocraticus.
Pergamenses Grammatici, Aristarchus & Crates.
Philagrius.
Philiscus, seu Philiscus.
Polus.
Polycrates Athen.
Rhetoricarum sive Oratoriarum tabularum auctores.
Rhodiaci rhetores.
Sosigenes.
Theodectes.
Theodorus Byzantius.
Thrasymachus Chalcedon.
Timæus.
Zoilus.

PHILOSOPHI.

Aristoteles.
Aristoxenus musicus.
Chrysippus Stoicus.
Democritus.
Hieronymus.
Philonicus dialecticus.
Plato.
Theodectes.
Theophrastus.
Timæus.
Xenophon.

Quo vero quisque loco citetur, Index Latinus prolixe commonstrat.

AVCTORES QUORUM OPE SYLBURGIUS IN Notis suis usus est.

GRÆCI.

Æschines.
Ammonius grammat.
Aristophanes.
Aristoteles.
Athenæus.
Demosthenes.
Dinarchus.
Diodorus Siculus.
Euripides.
Eustathius.
Herodotus.
Hesychius.
Homerus.
Joannes grammaticus.
Isæus.
Isocrates.
Lysias.
Pindarus.
Plato.
Sappho.
Stephanus Byz.
Strabo.
Suidas.
Thucydides.

LATINI.

Q. Curtius.
M. Fabius Quintilianus.
Marius Victorinus.
C. Plinius.
M. Tullius Cicero.

RECENTIORES.

Aldus Manutius.
M. Antonius Antimachus.
M. Antonius Muretus.
Carolus Sigonius.
David Hœschelius.
Fulvius Ursinus.
Gvilielmus Morellius.
Gulielmus Xylander.
Henricus Stephanus.
Hieronymus Donzellinus.
Hieronymus VVolfius.
Joachimus Camerarius.
Joannes Brodæus.
Lollinus Cretensis.
Paulus Leopardus.
Petrus Victorius.
Pompilius Amaseus.
Stanislaus Ilovius.
Theodorus Canterus.

GENEROSO ET MAGNIFICO V.

ANDREÆ DUDITHIO AB HOREHOWIZA, DOMINO SMIGLÆ, S. CÆS. MAJEST. CONSILIARIO ET ORATORI,

Fridericus Sylburgius S. & F. P.

CUM superiore panegyri catalogum ederem eorum librorum quos in hoc altero tomo daturus essem, in mentem venit ejus fabulæ quæ de adolescentibus cauponam sine pecunia ingressis vulgo narratur. quemadmodum enim illi, cum symbolas hospiti contribuere non possent, pollicebantur quidem se in vicinam silvam exituros, confectoque ibi quem vidissent immani urso, amplissime satisfacturos; sed venatum egressi, tantum abfuit ut ursum ceperint, ut contra ipsi a bellua interempti fuerint: ita ego quoque in illa promissione mea verebar ne conatu frustratus, in audaciæ pariter ac vanitatis crimen incurrerem: præsertim cum eorum quæ pollicebar, bona pars multis parasangis a nobis abesset, & consequendi spes se parũ certa ostenderet. Non tamẽ desperandum arbitrabar; sed potius collectis omnibus tum animi tum corporis viribus, rem alacriter aggrediendam, Deoque opt. maximo, qui honestos conatus prosperare soleret, committendum exitum. Itaq; paulo post mercatum, cum ad pensum redirent operæ, quidquid Dionysianorum opusculorum conquirere potueram, in eum ordinem qui aptissimus esse videbatur, digessi; ita ut Stephani exemplo a Rhetoricis inciperem, & Critica his subjungerem. Admota operi manu, tanto ardore processit negotium, ut omnia illa quæ ante diversis in locis, diversis temporibus, forma etiam diversa, in lucem fuerant edita, fere intra sextam hebdomadem expedirentur. Quæ cum ad finem properarent, necdum advenirent ea sine quibus hic tomus non emittendus videbatur, metus ille meus, de quo ante dixi, magis ac magis augeri cœpit. Etsi enim de exspectatione mihi facta nihil plane dubitabam; tamen cum tempus laberetur, & nuntii subinde longiores minarentur moras, spe paululum vacillante, aliam mihi rationem ineundam judicabam. Sicut igitur figulo Horatiano, cum amphora cœpisset institui, rota currente urceus exit: ita putabam mihi quoque annitendum, ut si forte Dionysium non possem, saltem alium non minus desideratum scriptorem pro illo ederem. Simulatque ergo Dionysii libris, quos nancisci potueram, extrema fuit manus imposita, ad Aristotelem reverti; & Politica cum Oeconomicis, quorum jamdudum a nobis poscuntur exemplaria, in manus sumpsi. Sex tantũ supererant folia, cum præter opinionem, velut ἀπὸ μηχανῆς, adveniunt ea quæ ad perficiendum Dionysium desiderabantur; tui scilicet codices, DUDITHI; quos ante aliquot menses nobis promiseras, sed fatalibus impedimentis prohibitus, citius mittere non potueras. Quibus evolutis, ut comperio te pollicitis plura & majora nobis impertisse, quatuor scilicet tractatus jam ante publicatos, & duos nondum vulgatos, intermisso Aristotele, confestim ad Dionysium redii: assumptoq; mihi Achate meo, Moyse Quadrato, quanta celeritate potui, partim ea quæ expressa jam erant, contuli; partim ea quæ prelo erant mandanda, exscripsi. Quæ dum satis feliciter succedunt, & de opere mature absolvendo bona spes est, ecce novũ se offert impedimentum. primum enim Achates ille meus invaletudine obruitur: octiduo post ipse quoque febri corripior. Ibi omen illud, de quo modo dixi, acrius mentem subit, timorisque stimulos magis exacuit. Sed ut ante, ita tunc quoque in extrema spei lucta,

Deus se iterum ἀπὸ μηχανῆς benignum exhibet, viribusq; nostris paululum corroboratis, animos ad reliquias operis persequendas rursus accendit; efficitq; ut id tandem ad exitum perducamus. Quæ icciirco tibi narro, vir amplissime, ut & ipse & alii tecum videant, quam difficile sit promissis se exsolvere, in iis præsertim rebus quæ non sunt nostri arbitrii. cum enim Ancæo calicem jam manu tenenti, nec quidquam amplius obstare censenti quominus vineæ suæ fructum degustaret, nihilominus πολλὰ μεταξὺ πέσοι κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου: multo magis in illis quæ longissimo locorum intervallo a nobis sunt remota, variisque fortunæ casibus discludi a nobis possunt, incerta sunt consilia & promissa nostra. Nec ego tunc me nexibus illis induissem, nisi quadam ut id facerem necessitas coegisset. cujus vinculis cum tandem per te DUDITHI sim liberatus, me tibi arctius adstrictum ut sentio, ita libens profiteor. Porro ut his omissis, breviter tibi exponam, quid in hac editione præstiterim, vel potius præstare conatus sim, primum id operam dedi, ut quæ Stephanus uterq;, Robertus pater, & Henricus filius, demum etiam P. Victorius edidissent, quam fidelissime & diligentissime repræsentarem. Deinde, quoniam a doctissimis hominib. non pauca ad hujus tomi emendationem annotata comperiebam, ea quoque diligenter huc conferre studui. Quidquid ergo Victorius, Muretus, Brodæus, Leopardus, Stephanus, Canterus, in Variarum lectionum & Emendationum libris notarant, diligenter excerpsi. E. Camerarii item, Xylandri & VVolfii libris, quæ amici nobis suggesserant, fide adhibui. Siquid etiam ex interpretum versionib. conjectura deprehenderem, & ipsum cum superiorib. conjunxi. Auctorum loca quæ multa passim citantur, sicubi suspecta essent, ad fontes ipsos quantum per otium licuit, revocavi. Præ ceteris vero diligenter consului Atticorum oratorum volumen ab Aldo & Stephano editum; VVolfii Isocratem ac Demosthenem; Stephani Herodotum, Thucydidem, Platonem. Hisque auxiliis adjutus, si manifesta occurrerent menda, correctionis libertate uti non sum veritus: si qua vero dubia vel suspecta se offerrent loca, seorsum in Notarum libro vel meas vel alienas de illis conjecturas exposui; in quo etiam plerarumq; omnium emendationum rationem reddidi, atque alia quæ ad Græci textus expolitionem facerent, adjeci. Scriptum codicem initio unum dumtaxat habui, ejus libelli quo τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες exponuntur; quem Bononia Pompilius Amasæus ad nos miserat. Postea quatuor alios tractatus calamo exaratos e tua bibliotheca nactus sum, de Isæo scilicet, de Dinarcho, de Demosthene, an is ex Aristotelis præceptionibus artem oratoriam didicerit; & de Platonis elocutione. Demum etiam sextus accessit, quo τέχνης novem priora capita continentur. Sed cum serius advenissent, non licuit mihi editionem nostram cum omnibus conferre, & emendationes diversitatesque inde adnotatas in Notarum libellum jam magna ex parte confectum inserere. Seorsum igitur hæc brevi post tempore dabo, cum primi tomi spicilegio, & hujus secundi (ni amicorum me pollicitationes fallent) auctario. In postremis duob. libris, qui nunc primum tuo beneficio in lucem exeunt, ubi me vulgatæ Thucydidis, Platonis, Isocratis, Demosthenis, & aliorum qui citantur auctorum editiones, & interpretum versiones destituebant; conjecturis plerumque ac divinationib. agendum fuit: non in textu; nisi evidens esset librariorum alucinatio; sed in notationibus. non enim nimium licentiæ in textum mihi usurpare volui: tutius in notis conjectationum pericula subiri posse censui. Præ ceteris autem postremus mihi tractatus multum exhibuit negotii, qui non tantum e mendosiore codice, sed ab indoctiore etiam librario exscriptus erat. Ad versiones quod attinet, non fuit mihi tantum otii ut cum Græco textu eas conferre potuissem. quapropter admodum pauca in illis ad marginem notavi: nonnulla etiam in Notarum libello attigi. In tua versione nihil fere

mihi licere volui. satis esse videbatur, quæ tu ipse vel in contextu mutasses, vel ad oram adjecisses, lectoribus exhibere. Ad extremum, quoniam Index cujusque libri brevis quædam synopsis est, & in multis ejusdem interpres, existimavi, ut in superiore, ita in hoc etiam tomo, geminum addendum esse Inventarium, Græcum & Latinum. Quin & præcipua cujusque libri capita, quanta brevitate ac perspicuitate fieri posset, verbis e textu desumptis, margini apponenda judicavi. Hæc sunt, DUDITHI amplissime, quæ in hoc tomo præstiti, vel potius tentavi. In quibus conficiendis cum & brevi temporis spatio sim usus, & multa insuper expertus adversa, spero te doctosque omnes, in iis quæ oculos & animum meum fugerint, facile mihi daturos veniam: præsertim quia, ut ipsius Dionysii verbis utar, οὐδεμία αὐτάρκης ἀνθρώπου φύσις, οὔτ' ἐν λόγοις, οὔτ' ἐν ἔργοις, ἀναμάρτητος εἶναι· κρατίστη δὲ, ἡ πλεῖστα μὲν ἐπιτυγχάνουσα, ἐλάχιστα δὲ ἀστοχοῦσα. Sub tui vero nominis patrocinio cur hæc in lucem exire voluerim, graves ac justæ fuerunt caussæ. Cum enim is χαρίτων sit nexus, ut junctis manibus capiant reddantque vicissim; tu vero maximam hujus tomi partem in veteribus chartis nobis & per nos reipubl. communicaveris, nonne ingratus fuissem, si ad alium potius quam ad te istius beneficii gloriam redundare voluissem? Deinde quia tali ad hoc negotium patrono erat opus, qui & rem probe intelligeret, & auctoritate sua eandem tueri posset, quemnam te invenire potuissem aptiorem? Ut enim uno verbo dicam quod res est, ea es tum doctrinæ præstantia, tum rerum experientia, ut & doctissimi quique judicium tuum admirentur, & potentissimi monarchæ consiliis tuis gaudeant: quippe qui, ut apud Thucydidem Pericles, οὐδενὸς ἥττων εἰ γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα. Præterea cum unum e præcipuis hujus tomi tractatib. ante aliquot annos verteris, eundemque nunc recognitum cum Græco textu per nos divulgaris, ad quemnam justius tum illius ipsius, tum ceterorum patrocinium pertineret? Ac ut major hujus tomi pars e bibliotheca tua promanavit, ita te quoq; magis quam alium sibi patronum deposcit. Meretur hoc etiam ipsius auctoris dignitas: cujus, ut ipse nosti, tanta est præstantia, ut de eo silere quam pauca differere præstet. Hoc tamen reticere hic non possum, siquis solidam sibi vel oratorum veterum vel historicorum γνῶσιν καὶ κρίσιν sine hujus ductu coparare conetur, eum, ut Horatianum æmulatorem Pindari, ceratis ope dædalea niti pennis, vitreo daturum nomina ponto. nam sive τὸν πραγματικὸν sive τὸν λεκτικὸν τόπον spectemus, tam in historicis quam in oratorib. adeo accurate ab illo examinantur omnia, ut vix quidpiam cogitari possit exquisitius. cumque in λεκτικῇ ἰδέᾳ tres sint præcipuæ compositionis formæ, luculenter docet quid tum in sublimis dictionis norma Thucydide, tum in tenuis auctore Lysia desideretur: tum quib. observationib. medium dicendi genus a Thrasymacho inchoatum, & a Platone atque Isocrate expolitum, Demosthenes demum ita consummaverit, ut omnib. & ante & post se perfectæ eloquentiæ palmam præripuerit. Taceo hic alia quæ ceteris auctorib. tum in poesi, tum in historia, tum in arte oratoria, plurimum lucis afferunt. Dinarchi sane vita, & alter tractatus de Demosthene, ad Atticam historiam conducunt plurimum. Tu ergo, generose DUDITHI, hunc tanti viri tomum, a te magna ex parte profectum, a me vero pro mea tenuitatis modulo diligenter expolitum, in tutelam tuam accipe; &, ut cœpisti, nos in aliis reipubl. communicandis gnaviter adjuvare perge. Quod ut luculentius præstare possis prosperam tibi valetudinem, & felices rerum successus, ab unico bonorum omnium fonte, Deo opt. maximo, ardenti animo precor. Francofurti Non. Septemb. M D LXXXVI.

FRID. SYLBURGIUS LECTORI S.

De hoc Dionysii tomo quæ moneri oportuit, pleraq; jam in præfatione ad nobiliss. & ampliss. Dudithium sunt exposita. quapropter ea hic repetere non est necesse. Ea ergo dumtaxat hic referam quæ commodum ibi locum non habebant. Primum, cifræ quæ exteriori margini sunt appositæ, remittunt te ad paginas exemplarium, quibus in hac editione sumus usi. Eorum primum est, quod a Roberto Stephano cum priore Dionysii tomo Lutetiæ est editum, anno 1547. alterum, quod ab Henr. Stephano in eadem urbe anno 1554, in lucem est emissum, tertium, quod e Medicea bibliotheca Petri Victorii opera prolatum, Lugduni Joannis Tornesii typis exaratum est. In postremis duob. libris, qui nunc primum e Dudithii bibliotheca in publicum prodeunt, scriptorum codicum paginas in margine notandas censuimus. quod eo consilio a nobis factum est, ut siqui forte de fide nostra dubitarent, illarũ cifrarum indicio ad codices quos secuti sumus, possent recurrere. De manuscriptis libris quos ad nostram editionem a nobis adhibitos jam ante dixi, nihil hic repetam. hoc tantum addam, in postremo tractatu, qui est περὶ τῆς λεκτικῆς τοῦ Δημοσθένους δεινότητος, præter exemplar a Dudithio suppeditatum, habuisse me breves quasdam schedas, quas e Lollini Cretensis bibliotheca Hieronymus Donzellinus Venetiis ad nos miserit: sed eas plerisq; in locis & mancas, & ita decurtatas, ut archetypi essent quædã ἐπιτομή. Quæ signis his [] inclusa reperies, ea memineris vel a nostro exemplari, vel ab eo quod ad nostrum contulimus, abesse. ab utro autem absint, in Notarum libello exponitur. Ad ordinem quod attinet, ceteris tractatibus sat conveniens assignatus est locus: posteriores vero cum serius advenissent, non quam debebant, sed quam poterant, sedem accepere. Quod necessitatis erratum ut corrigeretur, in catalogo, qui quinta ab hinc pagina sequitur, singuli eo ordine quo & poni & legi debent, sunt digesti. In Thucydidis charactere, hoc te Dudithius scire voluit, ubi prolixiora citantur loca, Vallæ versionem a se retentam fuisse; tum quod sibi tunc festinandum esset, tum quod Valla satis laudabilem in sua versione præstitisset operam. Præfationes vero, quas suæ quisque editioni præmisit, partim suo loco, partim in hoc ternione posuimus: ne quis, si factum id non fuisset, sui laboris laude se a nobis fraudatum quereretur. De his te monendum duximus, lector. Tu ea æqui bonique consule, & ad cetera pro viribus nobis animo, lingua, manibus fave. Vale.

ΕΡΡΙΚΟΣ Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙῼ

Οδέτῳ Σέλβᾳ τῷ τοῦ μεγάλου τῶν Κελτῶν βασιλέως

πρεσβευτῇ πρὸς τὴν Ἑνετῶν γερουσίαν πρεσβεύοντι, εὖ πράττειν.

Ἀπελθὼν παρὰ σοῦ, καὶ ἀφικόμενος ἐνταῦθα, ὦ φίλη μούσαις κεφαλή, ἐκομισάμην βιβλία ἄττα παρά τινος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ φίλων ὧν ἐγὼ τέως μὲν ἡγούμην μείζους ποιεῖσθαι τὰς ὑποσχέσεις ὧν ἤμελλεν ἐπιτελεῖν· νῦν δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ μείζω τῶν ἐπαγγελιῶν δεξάμενος, ἐκεῖνον μὲν τῆς σπουδῆς ἄγαμαι, ἐμαυτοῦ δὲ πολλὴν ἀκρισίαν καταγινώσκω. ἐν γοῦν τοῖς ἄλλοις οἷς ἔπεμψεν, ἦν καὶ ταῦτα τὰ τοῦ Διονυσίου συγγράμματα, ὅσῳ καλλίω, τοσούτῳ χαλεπώτερα εὑρίσκεσθαι ὄντα, ὁμολόγως νὴ Δία τῇ παροιμίᾳ. καίτοι εἶχε μὲν αὐτὰ καὶ Ἔρρικος ὁ Σκριμγέρος, ἀνὴρ διὰ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα παντὸς ἐπαίνου κρείττων, διὰ δὲ τὴν σπουδὴν ἣν ὁσημέραι περὶ τὴν τῶν παλαιῶν βιβλίων συγκομιδὴν ποιεῖται καὶ ἐν τῷ τῶν μουσῶν πρυτανείῳ τρέφεσθαι ἄξιος· ἀλλὰ γραφικῶν ἁμαρτημάτων γέμει ἃ ἔχει Διονυσίου ἀντίγραφα. παραλαβὼν οὖν ἐν ἐγώ, εἰ καὶ οὐχ ὅλως ἀναμάρτητον ὄν, πολλῷ γε ἀκριβέστερον γραφέν, ταῦτα τὰ συντάγματα ἐν ἀφανεῖ κεῖσθαι ἐπὶ πλείω χρόνον οὐκ εἴασα· πᾶσι μὲν τοῖς φιλομαθέσιν ἔχουσι χαρίσεσθαι οἰόμενος, ἐκείνοις δὲ μάλιστα οἳ ξένοις καὶ παραδόξοις χαίρουσιν ἀκούσμασι. τί γὰρ τῶν πάντων ἔχοι τις παραδοξότερον εἰπεῖν, ἢ τὸ τοῦ Διὸς τῶν φιλοσόφων Πλάτωνος τολμᾶν καθάπτεσθαι, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ αὐτὸς ἑαυτοῦ κρείττων εἶναι νομίζεται, λέγω δὲ ἐν τῷ χαρακτῆρι, ὃν πάντες ὑπερεκπεπληγμένοι, κανόνα ἑαυτοῖς πασῶν τῶν ἐν τῷ λόγῳ ἀρετῶν προτίθενται, μήτοιγε εὐθύνων δεῖσθαι νομίζουσιν; εἰ δὲ καὶ αὐτὸς παραδυνάμων ἁλίσκεται καὶ δίκην ὀφλισκάνει, τίνα περὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἔχοιμεν ἂν διάνοιαν; τί γὰρ ἂν καὶ πάθοι τις τῶν ἀρχομένων, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἤδη πολεμουμένου; οὐ γὰρ ἂν καταπολεμουμένους ὑπομείναιμι εἰπεῖν· οὐχ οὕτω μαίνομαι· εἴγε ὑπερασπιστὴν τοῦ Πομπηΐου ἔχει. ἀλλὰ πρὸς τῶν θεῶν, βούλει καὶ συνηγορῶμέν τι τῷ

Πομπηΐῳ,

Πομπήϊε, Ὀδέντε βέλτιστε, καὶ τῷ φιλαλήθειαν προφασιζομένῳ καὶ ἄλλοι τὴν ἀλήθειαν ἀντιτάσσωμεν, τοῖς λογισμοῖς αὐτῆς χρώμενοι; ἀλλ' οὐδέν, οἶμαι, κωλύει παρρησιάζεσθαι, αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἀργυραμοιβικῶς ἐξετάζειν πειρώμενον. λέξω δ' αὖ τὰ δοκοῦντά μοι, τοῦτο προειπών, ἵνα ἐὰν μὲν ὀρθῶς εἰρηκέναι δόξω, ἀποδέξῃ με νομίζῃς· ἐὰν δὲ μή, τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἀνδρὸς εἶναι ὑπολάβῃς παίζειν προῃρημένου. ἄκουσον δὴ ἐμοῦ τὸν Διονύσιον τοῖς αὐτοῦ ῥήμασι, καθάπερ βέλεσί τισιν, ἀντιτοξεύοντος. εἰ μὲν γὰρ ὁ Πλάτων, ὅτε εἰς τοσοῦτον ὄγκον ἐξαίρει τὸν λόγον, ὥστε καὶ διθυράμβοις τινὰ ποιεῖν παραπλήσια, τοῦτο ποιοῦντος ἑαυτοῦ οὐκ αἰσθάνοιτο, τὴν αὐτοῦ ἀμαθίαν καὶ ἀκρισίαν εἰκότως ἄν τις διαβάλλοι· εἰ δὲ οὐ μόνον αἰσθάνεται, ἀλλὰ καὶ ὁμολογεῖ, πῶς οὐ φανερὸν ὅτι τοῦτο ἐξεπίτηδες ἐποίησεν; οὔκουν λανθάνει ἑαυτὸν τοῦτο ποιῶν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. πῶς γάρ; ὃς καὶ καλεῖ ἐπιτήδευμα εἰς τοσοῦτον ὕψος ἐγείρει τὸν λόγον, ὡς τοιούτῳ εἴδει χαίρων; ἤτοι οὖν τοῦτο οὐχ ἁμάρτημά ἐστιν, ἢ ἁμάρτημά γε ἑκούσιον. ἀλλ' εἰ μὲν ἁμάρτημα ὅλως οὐκ ἔστι, τί σε ἐχρῆν τοιούτου κατατρέχειν ἀνδρός; εἰ δὲ ἑκούσιον εἶναι φῂς ἁμάρτημα, ὅρα, ὦ Διονύσιε, μὴ βουλόμενος εἶναι διορθωτής, λάθῃς σεαυτὸν παραδιορθωτὴς γινόμενος. τίνα γὰρ τῶν πάντων καὶ τίσι λόγοις πείσειας ἄν, οὕτω κακοήθη εἶναι τὸν ἄνδρα, ὥστε καὶ ἐκ προαιρέσεως ἁμαρτάνειν; ἀλλ' ἐρεῖς ἴσως, αἰσθάνεται μὲν ἑαυτοῦ ἁμαρτάνοντος ὁ ἀνήρ, καὶ μάλα ἂν καὶ φυλάξασθαι βούλοιτο· ἀλλ' οὐ δύναται τοῦτο· γὰρ αὐτῷ ἔμφυλόν ἐστι. καὶ πῶς, ὦ βέλτιστε, φυλάξασθαί τις τὸν τόπον βούλεται, ᾧ ἐμφιλοχωρεῖ; ἐῶ γὰρ λέγειν ὅτι ἡ μεγαλόνοια τοῦ ἀνδρὸς εἰς μεγαλοφωνίαν αὐτὸν προσκαλεῖται. εἰ οὖν τὴν ἁρμονίαν ἐντεινάμενος, ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ Τιμόθεος, εὐθέως καὶ χαλάσαι βούλεται, τί ἄτοπον ποιεῖ; ἢ τί παρὰ τοῦτο; ἴσως δὲ καὶ τόδε τις εἰπὼν οὐχ ἁμαρτήσεται, ὅτι προσήκει ἡμᾶς περὶ τοῦ Πλάτωνος ὡς δαιμονίου ἀνδρὸς διανοουμένους, οὕτω γνώμης ἔχειν, ὅτι οὐδὲν ἄτοπον ἐν τούτοις ἐκεῖνος ποιεῖ, μᾶλλον δὲ ἄτοποί εἰσιν οἱ σμικρολογεῖσθαι καὶ τὰ θεῖα περιεργάζεσθαι βουλόμενοι, πρὸς τὸν ἀνθρώπινον λογισμὸν αὐτὰ ἀναφέροντες. εἰ γὰρ νυμφόληπτος, ὡς αὐτὸς λέγει, γινόμενος, ἀλλόκοτά τινα καὶ ξένα ἡμῖν δοκοῦντα τοῖς χαμαὶ ἑρπύζουσι φθέγγεται, τί θαυμαστόν; ἀλλὰ γάρ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Πομπήϊος τοιοῦτος ἀνὴρ τῷ Διονυσίῳ, οἷα δὴ τὰ τοιαῦτα, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, δεινῷ ὄντι, παραχωρεῖν τῆς κρίσεως οὐκ ᾐσχύνθη, συγγνώμην σε ἔχειν ἐμαυτῷ παραιτοῦμαι, τολμήσαντι προσέτι καὶ ἀντιλέγειν. βέλτιον οὖν σε, ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον, ἅπαντα ὧν περὶ τούτων ἐποιησάμην λόγον, οὐ σπουδῆς, ἀλλὰ παιδιᾶς εἶναι νομίζειν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις. ἴσως δὲ ἔπεισί τινι, σοφώτατε Ὀδέντε, τοῦ Διονυσίου θαυμάζειν, πῶς εἰς τοσοῦτο τόλμης προῆλθεν, ὥστε καὶ τοῦ μεγάλου Πλάτωνος ἐπιλαβέσθαι. ἐγὼ δὲ ἔχων ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖσθαι, βέλτιον ἡγοῦμαι αὐτὸν ἑαυτοῦ συνήγορον παρέχεσθαι. αἰσχυνέστατος γὰρ ὢν ἀνὴρ ἐκεῖνος, τῆς ταῖς τῶν πολλῶν διανοίαις ἐγγίνεσθαι δυναμένης περὶ αὐτοῦ ὑπολήψεως ᾔσθετο, ὡς αὐθάδους τινὸς καὶ ἀλαζόνος ὄντος· καὶ ὅτι ἔνιοι ἴσως πολλὴν αὐτοῦ ἀκρισίαν, ἢ καὶ ἄνοιαν ἐγκαλέσουσιν, εἰ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει τῇ περὶ τοὺς λόγους θαρρῶν, τοὺς τῶν ἄλλων χαρακτῆρας ἐξετάζειν ἐπεχείρησεν. Οὐδὲν δὲ χεῖρον ἴσως, καθάπερ εἰς μέσον προελθόντι, οὕτως αὐτῷ διαλέγεσθαι. Εἰπέ μοι πρὸς τῶν θεῶν, ὦ φίλτατε Διονύσιε, τί παθὼν σὺ οὕτω θερμῷ ἐπεχείρησας ἔργῳ, ὥστε οὐκ ἀρκεσθῆναι τῇ τοῦ Θουκυδίδου καταδρομῇ καὶ ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δαιμονίου Πλάτωνος καθάψασθαι, ὃς τοῖς ἄλλοις ἀντὶ κανόνος ἐστίν; ἆρα νομίζων ἡττᾶσθαί σου ἐκεῖνον τῇ ἐν τοῖς λόγοις δεινότητι; τούτους μὲν ἢ τούτοις γε παραπλησίους ἔχοι τις ἂν αὐτοῦ λόγους προσενεγκεῖν. νῦν δ' ὥρα ἐστὶν ἀκοῦσαι τί πρὸς τούτους ἀποκρίνεται ἐν τῷ πρὸς τὸν Κόϊντον Αἴλιον Τουβέρωνα ὑπομνηματισμῷ, τῷ περὶ τοῦ Θουκυδίδου. μετὰ γὰρ ἄλλα πολλά, τελευτῶν καὶ τάδε φησίν· Ἓν ἔτι λείπεταί μοι μέρος ἀπολογιῶν δεόμενον, ἐπίφθονον μέν τι κατηγόρημα, καὶ τοῖς πολλοῖς κεχαρισμένον, ῥᾳδίως δ' ἐξελεγχθῆναι δυνησόμενον, ὡς οὐκ ἔστιν ὑγιές. οὐ γὰρ εἰ τῇ δυνάμει λειπόμεθα Θουκυδίδου τε καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, καὶ τὸ θεωρητικὸν αὐτῶν απο-

» λωλέκαμεν. οὐδὲ γὰρ τὰς Ἀπέλλου καὶ Ζεύξιδος καὶ Πρωτογένους καὶ τῶν ἄλλων γρα-
» φέων τῶν διωνομασμένων τέχνας, οἱ μὴ τὰς αὐτὰς ἔχοντες ἐκείνοις ἀρετάς, κρί-
» νειν κεκώλυνται. οὐδὲ τὰ Φειδίου καὶ Πολυκλείτου καὶ Μύρωνος ἔργα οἱ μὴ τηλικοῦτοι
» δημιουργοί. ἐῶ γὰρ λέγειν ὅτι πολλῶν ἔργων οὐχ ἧττον τοῦ τεχνίτου κριτὴς ὁ ἰδιώτης,
» τῶν τε δι' αἰσθήσεως ἀλόγου καὶ τοῖς πάθεσι καταλαμβανομένων καὶ ὅτι πᾶσα τέ-
χνη τούτων στοχάζεται τῶν κριτηρίων, καὶ ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὴν ἀρχήν. Ταῦτα
μὲν οὖν ὁ Διονύσιος. ἴσως δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἰσοκράτους εἰς ἀπολογίαν οὐκ ἀπεικότως ἄν τις
παραλάβοι. ἐρωτηθεὶς γὰρ ἐκεῖνος, διὰ ποίαν αἰτίαν, τοὺς ἄλλους διδάσκων λέγειν,
» αὐτὸς σιωπᾷ, ἔφη, Καὶ γὰρ ἡ ἀκόνη, αὐτὴ μὲν οὐ τέμνει, τὰ δὲ ξίφη ὀξέα ποιεῖ. Καὶ
περὶ μὲν τούτου ἀρκεῖν οἶμαι τὰ ῥηθέντα, τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν. ἔστι δὲ καί τι ἄλλο παρὰ
τῷ Διονυσίῳ, μέμψεως ἴσως ἄξιον εἶναι δοκοῦν. ποῖον δ' ἐστὶν ἐκεῖνο; ὅτι τοῦ μὲν
Θουκυδίδου ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν προῃρημένου, τοῦ δὲ Ἡροδότου τῇ ἑαυτοῦ ἱστορίᾳ ψευδῆ
πολλὰ ἐγκαταμίξαντος, τὸν Ἡρόδοτον τοῦ Θουκυδίδου προτιμᾷ ἐν τῇ τῆς ὑποθέσεως
ἐκλογῇ. Φέρε γάρ, εἰ πάντες Ἡροδότου μιμηταὶ ἠβουλήθησαν εἶναι, παρὰ τίνι ἂν
ἀληθὴς ἱστορία εὑρέθη; εἰ δὲ οὐχ οὕτω λαμπρὰ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Θουκυδίδου ὥσπερ
ἡ τοῦ Ἡροδότου, αὐτὰ τὰ πράγματα αἴτια. ἅπερ μνήμῃ παραδίδοσθαι ὑπό τινος
ἔδει, εἰ μὴ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν ἀφανεῖ κεῖσθαι ἤμελλε. τί δὲ τῶν τοῦ Ἡροδότου μύθων
ὄφελος; καὶ τίς οὐκ ἂν εἰκότως αὐτὸν διαβάλοι, ὡς αἰσχύνην μεγάλην καὶ ὄνειδος τοῖς
ἱστορικοῖς προστριψάμενον, διὰ τὴν ἑαυτοῦ μυθολογίαν; Καὶ περὶ τούτου δὲ ἄξιον εἰς
ἀπολογίαν τὰ τοῦ Διονυσίου ῥήματα παραθέσθαι, ἃ ἔγραψεν ἐν τῇ προειρημένῃ
πραγματείᾳ. εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐδὲν μυθῶδες ὁ Θουκυδίδης τῇ ἱστορίᾳ προσῆψεν, μηδ'
εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐξέτρεψε τὴν γραφήν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες
» ἐποίησαν τούτοις ὀλίγῳ ὕστερον ἐπιλέγει τάδε· Ταῦτα δ' εἰπεῖν προήχθην, οὐκ
» ἐπιτιμῶν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἔχων συγγνώμην εἰ καὶ τῶν μυθι-
» κῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐκφέροντες ἱστορίας. ἐν ἅπασι γὰρ
» ἀνθρώποις καὶ κοινῇ κατὰ τόπους καὶ κατὰ πόλεις ἰδίᾳ μνῆμαί τινες ἐσῴζοντο καὶ τῶν τοιούτων
» ἀκουσμάτων, ὥσπερ ἔφην, ἃς διαδεχόμενοι παῖδες παρὰ πατέρων, ἐπιμελὲς ἐ-
» ποιοῦντο παραδιδόναι τοῖς ἐκγόνοις· καὶ τοὺς βουλομένους αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν ἐκφέ-
» ρειν, οὕτως ἠξίουν συγγράφειν ὡς παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀν-
» δράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπεισοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγρα-
» φάς. Θουκυδίδῃ δὲ τῷ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἔστιν οὖν ἐκ τούτων καταμαθεῖν ὅτι καὶ ὁ Ἡρόδοτος
δίκαιος συγγνώμης τυχεῖν. τοὺς πρὸ αὐτοῦ μιμησάμενος, καὶ τῇ ἐκείνων χρησά-
μενος ἐξουσίᾳ. καὶ τούτοις δὲ ἐγὼ κατὰ τὸ παρὸν ἀρκεσθήσομαι. νῦν δὲ σόν ἐστιν, ὦ βέλτι-
στε Οὐέτλε, περὶ τούτων γνώμην ἀποφαίνεσθαι. καὶ γὰρ εἰ ἀναβιοὺς αὐτὸς ὁ Διονύσιος ὁ
κριτικὸς ἐπονομασθείς, ἡδέως ἄν σοι τὰ ἑαυτοῦ ἀναθείη, ἅτε δὴ πάντων ἀνθρώ-
πων ἀγχινοίᾳ διαφέροντι, καὶ τὸ κριτήριον ὀξύτατον ἔχοντι. οὗ δείγματα πολλὰ καὶ
ἐγὼ, ὅτε ἦν παρά σοι, καθεώρακα, καὶ σὺ νῦν καθ' ἑκάστην τοῖς πρός σε πανταχό-
θεν προσιοῦσιν ἐκφέρειν εἴωθας. ἀλλὰ γὰρ τί δεῖ μηκύνειν τὸν λόγον, περὶ τῶν πᾶσιν
ὁμολογουμένων διαλεγόμενον; ἐνταῦθα οὖν καταπαύσω τὴν ἐπιστολήν, δεό-
μενος κἀγὼ συγγνώμης τυχεῖν παρὰ σοῦ, εἰ ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ὧν σοι ὑ-
πεσχόμην, ὀλίγα τινὰ καὶ μικρὰ πέμπω σοι. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ αἴτιος, ἀλλ' ἡ τῶν ἐμῶν πραγ-
μάτων πονηρὰ κατάστασις. ἐπειδὴ δὲ τὰ πράγματα οὐ γίνεται ὡς βουλόμεθα,
ὡς γίνεται βουλώμεθα. Ἔρρωσο, καί με ἀγαπῶν διατέλει.

EX EPISTOLA HENRICI STEPHANI AD PETRUM Victorium patricium Florentinum.

Meum quidem erat consilium, Petre Victori, hæc Dionysii opuscula tantisper meis scriniis inclusa servare, dum ceteros ejusdem auctoris ejusdemq; argumenti libellos nondum vulgatos (eumque præsertim qui ad Q. Ælium Tuberonem scriptus est) illis addere, omnesq; una edere possem. Sed quũ mirum in modum depravati essent, expectandaq; mihi forent alia exemplaria: hæc interim, amicorũ consilium meo anteponens, edenda censui: tum ut iis, quibus debeo, morem gererem: tum ut his lectis, quasi patefacta via, unusquisque ad cetera veniret paratior.

PETRUS

PETRUS VICTORIUS PETRO ANTONIO *Thebalducio Jacominio S.*

AMAVI ego te semper, postquam in disciplinam meam te tradidisti, ob ingenium bonum, ac suavitatem morum singularem. id quod notum tibi esse arbitror. mihi quidem certe sæpe perspectum fuit, quæ sic voluntas tua & observantia erga me; quantoque amore ac studio incubueris in ea quæ, fretus humanitate tua, tibi mandavi, serviensque laudi atque honori meo. Quare nunc, cum desiderio non parvo tenerer, utilitatis aliorum caussa, pervulgandi quædam scripta Græcorum veterum auctorum, neque hic facile id explere possem, confugi ad te, rogavique ut videres, si in ista tellure, in qua floret Græca lingua, & eruditio, aliquis esset qui curam hanc susciperet. Invenisti autem istic subito doctum & diligentem hominem, qui pollicitus est, se libenter hoc facturum. Mitto igitur ad te primum vitas duas nobilium oratorum, quas scripsit Dionysius ille Halicarnasseus, adhibita multa cura: id est Isæi, qui Demosthenem erudivit; & Dinarchi, magni, & ipsius nominis oratoris, laudatique valde in genere illo dicendi gravi ac vehementi. Quæ vitæ plenæ sunt magnæ variæque doctrinæ; in quibusque accurrate disputatur de notis dicendi. Nam Dinarchi vita continet in se infinitam historiam, & exquisitam memoriam Atticorum oratorum. Quam sint autem utiles vitæ ipsorum scriptæ a Dionysio, & quam magnos fructus ferant studiosis eloquentiæ; poterat etiam antea intelligi ex iis quæ fuerant jam editæ, Lysiæ, & Isocratis. nam refertæ manifesto illæ sunt plurimis præceptis artis. Non has autem tantum, sed Demosthenis quoque & aliorum præclarorum oratorum vitas litteris hic mandavit; quæ vetustate amissæ sunt. Ne igitur hæ quoque perirent, quæ in uno tantum vetusto exemplari apud nos leguntur, ut accepi a doctis viris, & veteris memoriæ amatoribus, concedente optimo Principe, & cupido juvandi studia litterarum, excudi has volui. Dabis igitur operam, amice optime, & mei amantissime, ut fideliter imprimantur. Vale. Florentia Kal. Decembr. CIƆ IƆ LXXX.

Altero Dionyſii Hal. tomo continentur:

RHETORICA:

CRITICA:

7, Περὶ τῆ Θυκυδίδου χαρακτῆρος, καὶ τῶν λοιπῶν τῆ συγγραφέως ἰδιωμάτων, πρὸς Κόϊντον Αἴλιον Τυβέρωνα: De Thucydidis charactere ac reliquis ejus proprietatibus, ad Q. Ælium Tuberonem, 137, 1

8, Περὶ τῶν Θυκυδίδου ἰδιωμάτων γραφὴ ἐπιτομωτέρα πρὸς Ἀμμαῖον, De Thucydidis proprietatibus tractatus compendiosior, ad Ammæum, 132, 32.

DESIDERANTUR IGITUR

1, De Lysia tractatus alter, 86, 25: 104, 18: quo de Lysiani & Isæani characteris similitudine, deque internoscendis eorum orationibus agitur.

2, Περὶ τῆς πραγματικῆς Δημοσθένους δεινότητος, De Demosthenis in rerum tractatione admirando acumine ac vi: quem librum pollicetur in fine illius qui est περὶ τῶν λεκτικῆς αὐτοῦ δεινότητος, 198, 3. incertum an idem cum eo quem promittit 120, 37: 137, 21: 183, 43: 197, 31. Non multum diversi 9 argumenti fuisse videtur is quem a se conscriptum testatur 119, 6.

3, In secunda parte de Atticis scriptoribus, in qua de recentioribus oratorib. Atticis disseruit, desiderantur libri duo; alter, de Hyperide; alter, de Æschine, 81, 43: 112, 10

4, Eorundem commentariorum de Atticis scriptoribus desideratur pars tertia, quæ est de Historicis, & ceteris, 81, 39, 41: ac nominatim de Thucydide 131, 41: de Platone, 127, 9. quanquam locus qui de Platone illic citatur, exstat in eo libello quem περὶ τῶν λεκτικῆς Δημοσθένους δεινότητος inscripsi, 166, 3.

5, De imitatione ad Demetrium libri tres: quorum primo de ipsa imitatione disquiritur: secundo, quinam imitandi sint tum poetæ & philosophi, tum historici oratores: tertio, quomodo imitatio fieri debeat, 128, 37: 137, 4. Eorum librorum sive ἐκλογὴ sive ἐπιτομὴ censeri potest libellus is quo τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες exponuntur, 68, 11.

6, Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, De electione verborum, promittit librum Echecrati, 1, 31.

7, Πρὸς τοὺς τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας ἀδίκως κατατρέχοντας, Adversus eos qui Politicam philosophiam inique perstringunt, librum a se editum testatur, 137, 40.

Tractatus in Latinum sermonem conversi, sunt hi:

1, Rhetoricarum præceptionum capita quatuor: I, De oratione Panegyrica, 199, 1. II, De oratione nuptiali, 201, 30. III, De oratione Natalitia, 204, 1. IIII, De Epithalamiis, 205, 17: *M. Antonio Antimacho interpr.*

2, Elogia de præcipuis linguæ Græcæ auctoribus: *a Stanislao Ilovio Polono latinitate donata*, 206, 19.

3, Judicium de Isocrate; *Hieronymo VVolfio interprete*, 211, 1.

4, Epistola ad Ammæum, qua refutantur ii qui asseverabant Demosthenem Rhetoricam ex Aristotele didicisse; orationibusque suis ad præceptiones illius conformatis, omnium oratorum præstantissimum evasisse: *Hieronymo VVolfio interprete*, 223, 1.

5, Epistola ad Cn. Pompejum de Platone; in qua Dionysius exponit quid in ejus philosophi dictione, & quamobrem improbaverit, 229, 17.

Ejus epistolæ Appendix est de HISTORICIS, qui præ ceteris i-

mitatione digni sint: videlicet Herodoto, Thucydide, Xenophonte, Philisto, Theopompo: *Stanislao Ilovio interprete, 233, 22.*

6, De Thucydidis historia judicium, ad Q. Ælium Tuberonem: *Andr. Dudithio interprete, 241, 12.*

Ab ordine jam exposito Ilovius interpres paululum discesserat. Nam posteriorem partem epistolæ ad Cn. Pompejum, qua scilicet de præcipuis historicis tractat Dionysius, a priori plane sejunxerat, eiq; peculiarem titulum inscripserat, hunc; DIONYSII HALICARNASSEI EXCELLENTISSIMORUM HISTORICORUM COMPARATIO: adjectisque duobus libellis de Historica facultate, altero a se, altero a Francisco Robortello aliquot annis ante conscripto, tractatus hosce cum altero Dionysii libro, quo de præcipuis linguæ Græcæ auctoribus differitur, Joanni Tencinio Comiti dedicarat; alteram autem Epistolæ partem, qua de Platone agit Dionysius, Cælio Secundo inscripserat. Quæ separatio quia non tantum a Stephani editione, verum etiam a vetere Dudithii codice dissentit, atq; adeo ab ipsa etiam Dionysiani textus cohærentia discrepat, ego veterem auctoris ipsius ordinem, non Ilovii institutum sequendum existimavi. Fuit tamen suum Ilovio ea in re, ut arbitror, consilium. quamobrem illud silentio præterire nolui: ut quibus illud magis placeret, sine ullo impedimento nostro id facere possent. Quibus ut etiam plenius satisfieret, præfationes Ilovii hoc loco subjungere voluimus.

Ex præfatione Ilovii ad Joannem Tencinium Comitem.

Accipies igitur, Comes illustrisſime, Dionysii Halicarnassei libellum De ratione tractandæ historiæ & comparatione excellentium auctorum; e Græco in Latinum a nobis conversum, & in tuo nomine propalam editum. quem, ut spero, libenter accipies, & studiose leges; non eo solum quod a nobis profectus fuerit, qui amore incredibilium tuarum virtutum mirabiliter incendimur; sed etiam quod doctrinam historiæ contineat; cujus præcepta non minus quam exempla ipsa tibi grata & jucunda semper fuerunt. Vale Comes illustrisſime. III Id. Jun. MDLVI. Lutetiæ.

Posterior Ilovii Præfatio.

Stanislaus Ilovius Cælio Secundo Curioni, præceptori suo, S.

Nonnulla opuscula Dionysii Halicarnassei, jucundiss. præceptor, latinitate donaveramus. eam vero Epistolam, in qua de stylo Platonis differit, cum propter summam difficultatem, tum propter rei gravitatem, aliis vertendam reliqueramus. Verum precibus Roberti Stephani, viri mihi amicisſimi, adductus, tandem eam quoque Latinam feci, ac in tuo nomine emisi: non ut nomen tuum illustraretur; (nulla enim est urbs in Italia, nulla in Gallia, nulla in Germania, in qua non sit nomen tuum multum & celebratum) sed ut intelligeres, me in eo totum esse, quomodo & tibi & tuis probare possim, te nec hominem ingratum devinxisse, nec beneficia perperam collocasse. Vale præceptor humanisſime.

Ad Latini textus marginem exteriorem quæ apposita sunt cifræ, Græci textus paginas indicant: ut eo facilius Græca cum Latinis conferri possint. Notationes autem quæ in margine visuntur, pleraque omnes a Sylburgio sunt additæ. quæ in Isocrate leguntur, Wolfii sunt: quæ in Thucydidis κρίσει, majori ex parte sunt Dudithii, exceptis iis quibus præcipua libri capita exponuntur.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ, 3

ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.

Δῶρόν τοι ἐγώ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι, καθάπερ ἡ παρ' Ὁμήρῳ φησὶν Ἑλένη ξενίζουσα τὸν Τηλέμαχον· πρώτην ἡμέραν ἄγοντι ταυτηνὶ γενέθλιον, ἀφ' οὗ παραγέγονας εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν, ἡδίστην καὶ τιμιωτάτην ἑορτῶν ἐμοί. πλὴν οὔτε χειρῶν δημιούργημα πέμπω σοι τῶν ἐμῶν, ὡς ἐκείνη ἔφη διδοῦσα τῷ μειρακίῳ τὸν πέπλον· οὔτε εἰς γάμου μόνον ὥραν, καὶ γαμετῆς χάριν εὔθετον· ἀλλὰ ποίημα μὲν καὶ γέννημα παιδείας καὶ ψυχῆς τῆς ἐμῆς, κτῆμα δέ σοι τὸ αὐτὸ καὶ χρῆμα πρὸς ἁπάσας ἐν τῷ βίῳ χρείας ὁπόσαι γίνονται διὰ λόγων, ὠφέλιμον, ἀναγκαιότατον ἁπάντων χρημάτων· εἴ τι δὴ κἀγὼ τυγχάνω τῶν δεόντων φρονῶν· ἅπασι μὲν ὁμοίως τοῖς ἀσκοῦσι τοὺς πολιτικοὺς λόγους, ἐν ᾗ ποτ' ἂν ἡλικίᾳ τε καὶ ἕξει τυγχάνωσιν ὄντες· μάλιστα δὲ τοῖς μειρακίοις τε καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτομένοις ὑμῖν, ὦ Ῥοῦφε Μελίτιε, πατρὸς ἀγαθοῦ, κἀμοὶ τιμιωτάτου φίλων. διττῆς γὰρ οὔσης ἀσκήσεως περὶ πάντας ὡς εἰπεῖν τοὺς λόγους, τῆς περὶ τὰ νοήματα, καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα· ὧν ἡ μέν, τοῦ πραγματικοῦ τόπου μᾶλλον ἐφάπτεσθαι δόξειεν ἄν· ἡ δέ, τοῦ λεκτικοῦ· καὶ πάντων ὅσοι τοῦ λέγειν εὖ στοχάζονται, περὶ ἀμφοτέρας τὰς θεωρίας τοῦ λόγου ταύτας σπουδαζόντων ἐξ ἴσου, ἡ μὲν ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἐν τούτοις φρόνησιν ἄγουσα ἡμᾶς ἐπιστήμη, βραδεῖά ἐστι καὶ χαλεπὴ νέοις, μᾶλλον δέ, ἀδύνατος εἰς ἀγενείων καὶ μειρακίων πεσεῖν ἡλικίαν· ἀκμαζούσης γὰρ ἤδη συνέσεώς ἐστι, καὶ πολιαῖς κατηρτυμένης ἡλικίας ἡ τούτων γνῶσις ἐστὶν οἰκειοτέρα, πολλῇ μὲν ἱστορίᾳ λόγων τε καὶ ἔργων, πολλῇ δὲ πείρᾳ καὶ συμφορᾷ παθῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων συναυξανομένη. τὸ δὲ περὶ τὰς λέξεις φιλότιμον καὶ φιλόκαλον, καὶ ταῖς νεαραῖς πέφυκὸς συνανθεῖν οὐχ ἧττον ἡλικίαις. ἐπτόηται γὰρ ἅπασα νέου ψυχὴ περὶ τὸν τῆς ἑρμηνείας ὡραϊσμόν, ἀλόγους τινὰς καὶ ὥσπερ ἐνθουσιώδεις ἐπὶ τοῦτον λαμβάνουσα ὁρμάς· οἷς πολλῆς πάνυ καὶ ἔμφρονος δεῖ τῆς πρώτης ἐπιστασίας τε καὶ ἀγωγῆς, εἰ μέλλουσι μὴ πᾶν ὅ τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔπος ἔλθῃ λέγειν, μηδὲ εἰκῇ συνθήσειν τὰ προστυχόντα ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐκλογῇ τε χρήσεσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ γενναίων ὀνομάτων, καὶ συνθέσει ταῦτα κοσμήσειν μεμιγμένον ἐχούσῃ τῷ σεμνῷ τὸ ἡδύ. εἰς δὴ τοῦτο τὸ μέρος, ὃ δεῖ πρῶτον νέοις ἀσκεῖσθαι, συμβάλλομαί σοι μέρος εἰς τὸν ἔρωτα τὸν περὶ συνθέσεως τῶν ὀνομάτων, τὴν πραγματείαν οὐκ ὀλίγοις μὲν ἐπὶ νοῦν ἐλθοῦσαν ὅσοι τῶν ἀρχαίων ῥητορικὰς ἢ καὶ διαλεκτικὰς συνέγραψαν τέχνας, οὐδενὶ δὲ ἀκριβῶς οὐδὲ ἀποχρώντως μέχρι τοῦ παρόντος ἐξειργασμένην, ὡς ἐγὼ πείθομαι. ἐὰν δὲ ἐγγένηταί 4 μοι σχολή, καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων ἑτέραν ἐξοίσω σοι γραφήν, ἵνα τὸν λεκτικὸν τόπον τελείως ἐξειργασμένον ἔχῃς. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν πραγματείαν εἰς νέωτα πάλιν ὥραις ταῖς αὐταῖς προσδέχου, θεῶν ἡμᾶς φυλαττόντων ἀσινεῖς τε καὶ ἀνόσους, εἰ δή ποτε ἡμῖν ἄρα τοῦτο πέπρωται βεβαίως τυχεῖν. νυνὶ δὲ ἣν τὸ δαιμόνιον ἐπὶ νοῦν ἤγαγέ μοι πραγματείαν, προσδέχου. κεφάλαια δὲ αὐτῆς ἐστιν, ἃ πρόκειταί μοι δεῖξαι, ταῦτα· τίς τέ ἐστιν ἡ τῆς συνθέσεως φύσις, καὶ τίνα ἰσχὺν ἔχει, καὶ τίνων στοχάζεται, καὶ πῶς αὐτῶν τυγχάνει, καὶ τίνες αἱ γενικώταται αὐτῆς εἰσι διαφοραί, καὶ

τῆς πραγματείας ταύτης τὰ κεφάλαια.

τίς ἑκάστης χαρακτήρ, καὶ ποίαν κρατίστην αὐτῶν πείθομαι· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο, καὶ εὔγλωσσον καὶ μελιχρὸν ἐν ταῖς ἀκοαῖς, ὃ πέφυκε τῇ συνθέσει τῆς πεζῆς λέξεως παρακολουθεῖν, ποιητικῆς τε κατασκευῆς τὸν ἀποίητον ἐκμιμουμένης λόγον, καὶ σφόδρα ἐν τῇ μιμήσει κατορθούσης αὐτῷ τὸ κράτος· καὶ διὰ ποίας ἂν ἐπιτηδεύσεως γένοιτο ἑκάτερον αὐτῶν. τοιαυτὶ μὲν δή τινά ἐστιν, ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, ὑπὲρ ὧν μέλλω λέγειν.

συνθέσεως ὁρισμός, καὶ μέρη.

Ἡ σύνθεσις ἐστιν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα, ποιά τις θέσις παρ' ἄλληλα τῶν τοῦ λόγου μορίων· ἃ δὴ καὶ στοιχεῖά τινες τῆς λέξεως καλοῦσι. ταῦτα δὲ Θεοδέκτης μὲν καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους φιλοσοφήσαντες τοὺς χρόνους, ἄχρι τριῶν προήγαγον, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους πρῶτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς γενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς στωϊκῆς αἱρέσεως ἡγεμόνες, ἕως τεττάρων προὐβίβασαν, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα. εἶθ' οἱ μεταγενέστεροι τὰ προσηγορικὰ διελόντες ἀπὸ τῶν ὀνοματικῶν, πέντε ἀπεφήναντο τὰ πρῶτα μέρη. ἕτεροι δὲ καὶ τὰς ἀντωνυμίας ἀποζεύξαντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἕκτον στοιχεῖον τοῦτο ἐποίησαν. οἱ δὲ καὶ τὰ ἐπιρρήματα διεῖλον ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ τὰς προθέσεις ἀπὸ τῶν συνδέσμων, καὶ τὰς μετοχὰς ἀπὸ τῶν προσηγορικῶν. οἱ δὲ καὶ ἄλλας τινὰς εἰσάγοντες τομάς, πολλὰ τὰ πρῶτα μόρια τῆς λέξεως ἐποίησαν· ὑπὲρ ὧν οὐ μικρὸς ἂν εἴη λόγος. πλὴν ἥ γε τῶν πρώτων, εἴτε τῶν τριῶν ἢ τεττάρων, εἴθ' ὅσων δή ποτε ὄντων μερῶν πλοκὴ καὶ παράθεσις, τὰ λεγόμενα ποιεῖ κῶλα. ἔπειθ' ἡ τούτων ἁρμονία, τὰς καλουμένας συμπληροῖ περιόδους· αὗται δέ, τὸν σύμπαντα τελειοῦσι λόγον.

συνθέσεως ἔργον.

ἔστι δὴ τῆς συνθέσεως ἔργα, οἰκείως θεῖναι τά τε ὀνόματα παρ' ἄλληλα, καὶ τοῖς κώλοις ἀποδοῦναι τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν, καὶ ταῖς περιόδοις διαλαβεῖν αὐτὸν ὅλον τὸν λόγον. δευτέρα δὲ οὖσα μοῖρα τῶν περὶ τὸν λεκτικὸν τόπον θεωρημάτων κατανοοῦντι τὴν τάξιν· ἡγεῖται γὰρ ἡ τῶν ὀνομάτων ἐκλογή, καὶ προὐφίσταται ταύτης κατὰ φύσιν· ἡδονὴν καὶ πειθὼ καὶ κράτος ἐν λόγοις οὐκ ὀλίγῳ κρείττω ἐκείνης ἔχει. καὶ μηδεὶς ἡγήσηται παράδοξον, εἰ πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων θεωρημάτων περὶ τὴν ἐκλογήν, ὑπὲρ ὧν πολὺς ἐγένετο φιλοσόφοις τε καὶ ῥητορικοῖς ἀνδράσι λόγος, ἡ σύνθεσις δευτέραν ἔχουσα χώραν τῇ τάξει, καὶ λόγων οὐδὲ πολλοῦ δεῖ τῶν ἴσων ἐκείνῃ τυχοῦσα, τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει καὶ δύναμιν, ὥστε περιεῖναι πάντων τῶν ἐκείνης ἔργων καὶ κρατεῖν· ἐνθυμούμενος ὅτι καὶ αἱ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ὅσαι διαφόρους ὕλας λαμβάνουσαι, συμφορητὸν ἐκ τούτων ποιοῦσι τὸ τέλος, ὡς οἰκοδομική τε καὶ τεκτονική, καὶ ποικιλτική, καὶ ὅσαι ταῖς τοιαύταις εἰσὶν ὁμογενεῖς, αἱ συνθετικαὶ δυνάμεις, τῇ μὲν τάξει δεύτεραι τῶν ἐκλεκτικῶν εἰσι, τῇ δὲ δυνάμει πρότεραι. ὥστ' εἰ καὶ τῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ συμβέβηκεν, οὐκ ἄτοπον ἡγητέον. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ πίστεις παρασχεῖν τοῦ προκειμένου, μή τι δόξωμεν ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν τὴν ἀμφισβήτησιν ἐχόντων λόγων.

λέξεως γεν.

ἔστι τοίνυν πᾶσα λέξις, ᾗ σημαίνομεν τὰς νοήσεις, ἡ μέν, ἔμμετρος· ἡ δέ, ἄμετρος· ὧν ἑκατέρα, καλῆς μὲν ἁρμονίας τυχοῦσα, καλὸν οἷά τ' ἐστὶ ποιεῖν τὸ μέτρον καὶ τὸν λόγον· ἀνεπιστάτως δὲ καὶ ὡς ἔτυχε ῥιπτομένη, προσαπόλλυσι καὶ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ χρήσιμον. πολλοὶ γοῦν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, φιλόσοφοί τε καὶ ῥήτορες, λέξεις πάνυ καλὰς καὶ πρεπούσας τοῖς ὑποκειμένοις ἐκλέξαντες ἐπιμελῶς, ἁρμονίαν δὲ αὐταῖς περιθέντες εἰκαίαν τινὰ καὶ ἄμουσον, οὐδὲν χρηστὸν ἀπέλαυσαν ἐκείνου τοῦ πόνου.

συνθέσεως δυνάμεις.

ἕτεροι δέ, εὐκαταφρόνητα καὶ ταπεινὰ λαβόντες ὀνόματα, συνθέντες δὲ αὐτὰ ἡδέως καὶ περιττῶς, πολλὴν τὴν ἀφροδίτην τῷ λόγῳ περιέθηκαν. καὶ σχεδὸν ἀνάλογόν τι πεπονθέναι δόξειεν ἂν ἡ σύνθεσις πρὸς τὴν ἐκλογήν, ὃ πάσχει τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ νοήματα. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος διανοίας ἐστὶ χρηστῆς, εἰ μή τις αὐτῇ κόσμον ἀποδώσει καλῆς ὀνομασίας, οὕτω κἀνταῦθα οὐδέν ἐστι προὔργου λέξιν εὑρεῖν καθαρὰν καὶ καλλιρρήμονα, εἰ μὴ καὶ κόσμον αὐτῇ τῆς ἁρμονίας τὸν προσήκοντα περιθήσει. ἵνα δὲ μὴ δόξω, φασίν, ἀναπόδεικτα λέγειν, ἐξ ὧν ἐπείσθην κρεῖττον εἶναι καὶ τελειότερον ἄσκημα τῆς ἐκλογῆς τὴν σύνθεσιν, ἔργῳ πειράσομαι δεικνύναι, ἐμμέτρων τε καὶ πεζῶν λόγων ἀπαρχὰς ὀλίγας προχειρισάμενος. λαμβανέσθω δὲ ποιητῶν μέν, Ὅμηρος· συγγραφέων δέ, Ἡρόδοτος.

ἀποχρη

ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάσαι. ἔστι δὴ παρ' Ὁμήρῳ μὲν ὁ παρὰ τῷ συβώτῃ καταγόμενος Ὀδυσσεὺς περὶ τὴν ἑωθινὴν ὥραν ἀκρατίζεσθαι μέλλων, ὡς τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν· ἔπειτα ὁ Τηλέμαχος αὐτοῖς ἐπιφανόμενος ἐκ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποδημίας· πραγμάτια λιτὰ καὶ βιωτικὰ ἡρμηνευμένα ὑπέρευ. τοῦ δέ ἐστιν ἡ τῆς ἑρμηνείας ἀρετή, τὰ ποιήματα δηλώσει παρατεθέντα αὐτά. Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ, Ὀδυσσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς, Ἐντύνοντο ἄριστον ἅμ' ἠοῖ κειαμένω πῦρ, Ἐκπεμψάντε νομῆας ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσι. Τηλέμαχον δὲ περίσσαινον κύνες ὑλακόμωροι, Οὐδ' ὕλαον προσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς Σαίνοντάς τε κύνας, ὑπὸ δὲ κτύπος ἦλθε ποδοῖιν. Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα· Εὔμαι', ἦ μάλα τίς τοι ἐλεύσεται ἐνθάδ' ἑταῖρος, Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος, ἐπεὶ κύνες οὐχ ὑλάουσιν, Ἀλλὰ περισσαίνουσι. ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω. Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτε οἱ φίλος υἱὸς Ἔστη ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ' ἀνόρουσε συβώτης. Ἐκ δ' ἄρα οἱ χειρῶν πέσεν ἄγγεα τοῖς ἐπονεῖτο, Κιρνὰς αἴθοπα οἶνον. ὁ δ' ἀντίος ἦλθεν ἄνακτος. Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ, Χεῖράς τ' ἀμφοτέρας· θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ. ταῦθ' ὅτι μὲν ἐπάγεται καὶ κηλεῖ τὰς ἀκοὰς, ποιημάτων τε καὶ τῶν πάνυ ἡδίστων οὐδενὸς ἥττω μοῖραν ἔχει, πάντες ἂν οἶδ' ὅτι μαρτυρήσειαν. ποῦ δὴ αὐτῶν ἐστιν ἡ πειθὼ, καὶ διὰ τί τοιαῦ- 6
τά ἐστι; πότερον διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἢ διὰ τὴν σύνθεσιν; οὐδεὶς ἂν εἴποι διὰ τὴν ἐκλογὴν, ὡς ἐγὼ πείθομαι. διὰ γὰρ τῶν εὐτελεστάτων τε καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων πέπλεκται πᾶσα ἡ λέξις, οἷς ἂν καὶ γεωργὸς, καὶ θαλαττουργὸς, καὶ χειροτέχνης, καὶ πᾶς ὁ μηδεμίαν ὥραν τοῦ λέγειν εὖ ποιούμενος, ἐξ ἑτοίμου λαβὼν ἐχρήσατο. λυθέντος γοῦν τοῦ μέτρου, φαῦλα φανήσεται τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἄζηλα. οὔτε γὰρ μεταφοραί τινες ἐν αὐτοῖς εὐγενεῖς ἔνεισιν, οὔτε ὑπαλλαγαὶ, οὔτε καταχρήσεις, οὔτε ἄλλη τροπικὴ διάλεκτος οὐδεμία, οὐδὲ δὴ γλῶτται πολλαί τινες, οὔτε ξένα ἢ πεποιημένα ὀνόματα. τί οὖν λείπεται μὴ οὐχὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ κάλλους τῆς ἑρμηνείας αἰτιᾶσθαι; τοιαῦτ' ἐστι παρὰ τῷ ποιητῇ μυρία, ὡς εὖ οἶδ' ὅτι πάντες ἴσασιν. ἐμοὶ δὲ ὑπομνήσεως ἕνεκα λέγοντι ἀρκεῖ ταῦτα μόνα εἰρῆσθαι. Φέρε δὴ μεταβῶμεν καὶ ἐπὶ τὴν πεζὴν διάλεκτον, καὶ σκοπῶμεν εἰ κἀκείνῃ τὸ αὐτὸ συμβέβηκε πάθος, ὥστε περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα πράγματά τε καὶ ὀνόματα συνταχθέντα καλῶς, μεγάλας γίνεσθαι τὰς χάριτας. ἔστι δὴ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βασιλεύς τις Λυδῶν, ὃν ἐκεῖνος Κανδαύλην (καλεῖ, Μυρσίλον δὲ καλεῖσθαι) φησὶν ὑφ' Ἑλλήνων, τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐρῶν, ἔπειτα ἀξιῶν τινα τῶν ἑταίρων αὐτοῦ γυμνὴν τὴν ἄνθρωπον ἰδεῖν· ὁ δὲ, ἀπομαχόμενος μὴ ἀναγκασθῆναι. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν, ὑπομένων τε καὶ θεώμενος αὐτὴν ἦν. τὸ δὲ πρᾶγμα οὐχ ὅτι σεμνὸν ἢ καλλιλογεῖσθαι ἐπιτήδειον, ἀλλὰ καὶ ταπεινὸν καὶ ἐπικίνδυνον, καὶ τοῦ αἰσχροῦ μᾶλλον ἢ τοῦ καλοῦ ἐγγυτέρω. ἀλλ' εἴρηται σφόδρα δεξιῶς, καὶ κρεῖττον γέγονεν ἀκουσθῆναι λεγόμενον, ἢ ὀφθῆναι γινόμενον. ἵνα δὲ μή τις ὑπολάβῃ τὴν διάλεκτον εἶναι τῆς ἡδονῆς αἰτίαν τῇ λέξει, μεταθεὶς αὐτῆς τὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν Ἀτθίδα γλῶτταν, καὶ οὐδὲν ἄλλο περιεργασάμενος,
οὕτως ἐξοίσω τὸν διάλογον. Γύγη, οὐ γάρ σε δοκῶ πείθεσθαί μοι λέγοντι (τα) περὶ τοῦ εἴ- «
δους τῆς γυναικός· ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποις ὄντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν· ποίει ὅ- «
πως ἐκείνην θεάσῃ γυμνήν. ὁ δὲ, (μέγα) ἀναβοήσας εἶπεν· Δέσποτα, τίνα λέγεις λό- «
γον οὐχ ὑγιᾶ, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεάσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ χιτῶνι ἐκδυο- «
μένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποις ἐξεύρηται, ἐξ ὧν μαν- «
θάνειν δεῖ· ἐν οἷς ἓν τόδε ἐστὶν, ὁρᾶν τινα τὰ ἑαυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην πασῶν γυναι- «
κῶν εἶναι καλλίστην, καὶ σοῦ δέομαι μὴ χρῄζειν ἀνόμων. ὁ μὲν δὴ λέγων ταῦτα, ἀπεμάχε- «
το· ὁ δὲ, ἠμείβετο τοῖσδε· Θάρσει, Γύγη, καὶ μὴ φοβοῦ μήτ' ἐμὲ, ὡς πειρώμενός σου λόγον «
λέγω τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τί σοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος. ἀρχὴν γὰρ «
ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτως, ὥστε μηδὲ μαθεῖν αὐτὴν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σοῦ. ἀγαγὼν γάρ σε «
εἰς τὸ οἴκημα ἐν ᾧ κοιμώμεθα, ὄπισθεν τῆς ἀνοιγομένης θύρας στήσω· μετὰ δ' ἐμὲ εἰσ- «
ελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς κοίτην. κεῖται δὲ ἐγγὺς τῆς εἰσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦ- «
τον τῶν ἱματίων καθ' ἓν ἕκαστον ἐκδῦσα θήσει· καὶ καθ' ἡσυχίαν πολλὴν παρέσται σοι «
θεάσασθαι. ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου πορεύηται ἐπὶ τὴν εὐνὴν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς «

γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐντεῦθεν, ὅπως μή σε ἔψεται ἀπιόντα διὰ θυρῶν. ὁ μὲν δή, ὡς οὐκ
ἠδύνατο διαφυγεῖν, ἕτοιμος ἦν ποιεῖν ταῦτα. οὐκ ἂν ἔχοι τις οὐδὲ ἐνταῦθα εἰπεῖν, ὅτι
τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ σεμνότης τῶν ὀνομάτων εὔμορφον πεποίηκε τὴν φράσιν. ἀνεπιτήδευτα
γάρ ἐστι καὶ ἀνήλεκτα, οἷα φύσις τέθεικε σύμβολα τοῖς πράγμασιν. οὐδὲ γὰρ ἥρμοτ-
7 τεν ἴσως κρείττοσι χρήσασθαι ἑτέροις. ἀνάγκη δή που, ὅταν τοῖς κυριωτάτοις τε καὶ
προσεχεστάτοις ὀνόμασιν ἐκφέρηται τὰ νοήματα, μηδὲν σεμνότερον εἶναι ἢ οἷά ἐστιν. ὅτι
δὲ οὐδὲν ἐν αὐτοῖς ἐστι σεμνὸν, οὐδὲ περιττὸν, ὁ βουλόμενος εἴσεται, μεταθεὶς οὐδὲν ὅτι μὴ
τὴν ἁρμονίαν. πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τούτῳ τῷ ἀνδρὶ τοιαῦτά ἐστιν, ἐξ ὧν ἄν τις τεκμήραιτο ὅτι
οὐκ ἐν τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων ἡ πειθὼ τῆς ἑρμηνείας ἦν, ἀλλ' ἐν τῇ συζυγίᾳ ἦν. καὶ περὶ μὲν
τούτων ἱκανὰ ταῦτα. ἵνα δὲ πολὺ μᾶλλον αἴσθηται ὅσην ἔχει ῥώμην ἡ συνθετικὴ δύνα-
μις ἔν τε ποιήμασι καὶ λόγοις, λήψομαί τινας εὖ ἔχειν δοκούσας λέξεις, ὧν τὰς ἁρμο-
νίας μεταθεὶς, ἀλλοῖα φαίνεσθαι ποιήσω καὶ τὰ μέτρα, καὶ τοὺς λόγους. λαμβανέσθω δὲ
πρῶτον ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν ταυτί· Ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς, Ἥτε
σταθμὸν ἔχουσα, καὶ εἴριον ἀμφὶς ἀνέλκει, Ἰσάζουσ', ἵνα παισὶν ἀεικέα μισθὸν ἄρηται.
τοῦτο τὸ μέτρον ἡρωϊκόν ἐστιν, ἑξάπουν, τέλειον, κατὰ πόδα δάκτυλον βαινόμενον. ἐγὼ
δὴ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων τούτων μετακινήσας τὴν σύνθεσιν, τοὺς αὐτοὺς στίχους ἀντὶ μὲν
ἑξαμέτρων ποιήσω τετραμέτρους, ἀντὶ δὲ ἡρωϊκῶν προσῳδικοὺς, τὸν τρόπον τοῦτον· Ἀλλ'
ἔχον ὥστε γυνὴ χερνῆτις τάλαντα ἀληθὴς, Ἥτ' εἴριον ἀμφὶς καὶ σταθμὸν ἔχουσ' ἀνέλ-
κει Ἰσάζουσ', ἵν' ἀεικέα παισὶν ἄροιτο μισθόν. τοιαῦτά ἐστι τὰ πριάπεια, ὑπό τινων δὲ
ἰθυφάλλια λεγόμενα, ταυτί· Οὐ βέβηλος, ὡς λέγεται τοῦ νέου Διονύσου, Κἀγὼ δ' ἐξ
ἐργασίης ὠργιασμένος ἥκω. ἄλλους πάλιν λαβὼν στίχους Ὁμηρικοὺς, οὔτε προσθεὶς οὐ-
δὲν αὐτοῖς, οὔτε ἀφελὼν, τὴν δὲ σύνθεσιν ἀλλάξας μόνον, ἕτερον ἀποδώσω μέλος τε-
τράμετρον, τὸ καλούμενον Ἰωνικόν· Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθεὶς, Βε-
βρυχὼς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης. Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυ-
σθεὶς Αἱματοέσσης κόνιος δεδραγμένος, βεβρυχώς. τοιαῦτά ἐστι τὰ Σωτάδεια ταυτί·
Ἔνθ' οἱ μὲν ἐπ' ἄκρας πυραῖς νέκυες ἔκειντο Γῆς ἐπὶ ξένης, ὀρφανὰ τείχεα προλιπόν-
τες Ἑλλάδος ἱερῆς, καὶ μυχὸς ἔστιν ἧς πατρῴης, Ἥβην τ' ἐρατεινὴν, καὶ καλὸν ἡλίου πρόσ-
ωπον. δυναίμην δ' ἂν ἔτι πολλὰς ἰδέας μέτρων καὶ διαφόρους εἰς τὸ ἡρωϊκὸν ἐμπιπτούσας
στίχον ἐπιδεικνύναι, τὸ δὲ αὐτὸ κἂν τοῖς ἄλλοις ὀλίγου δεῖν πᾶσι συμβεβηκὸς μέτροις τε
καὶ ῥυθμοῖς ἀποφαίνειν, ὥστε τῆς μὲν ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τῆς αὐτῆς μενούσης, τῆς δὲ συνθέ-
σεως μόνης μάλιστα πεσούσης, τά τε μέτρα μεταρρυθμίζεσθαι, καὶ συμμεταπίπτειν
αὐτοῖς τὰ σχήματα, τὰ χρώματα, τὰ ἤθη, τὰ πάθη, τὴν ὅλην τῶν ποιημάτων ἀξίωσιν
ἀλλ' ἀναγκασθήσομαι πλειόνων ἅψασθαι θεωρημάτων, ὧν ἔνια ὀλίγοις πάνυ ἐστὶ
γνώριμα. ἐπὶ πολλῶν δὲ ἴσως, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπὶ τῶν τοιούτων, καλῶς ἂν ἔχοι τὰ Εὐριπί-
δεια ταῦτα ἐπενεγκεῖν· Μή μοι λεπτῶν θίγγανε μύθων, Ψυχή. τί περισσὰ φρονεῖς; εἰ
8 μὴ μέλλεις σεμνύνεσθαι παρ' ὁμοίοις. ταῦτα μὲν οὖν ἐᾶσαι μοι δοκῶ κατὰ τὸ πα-
ρόν. ὅτι δὲ καὶ ἡ πεζὴ λέξις τὸ αὐτὸ δύναται παθεῖν τῇ ἐμμέτρῳ, ὄντων μὲν ὀνομάτων,
ἀλλασσομένης δὲ τῆς συνθέσεως, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν. λήψομαι δὲ ἐκ τῆς Ἡρο-
δότου λέξεως τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας, ἐπεὶ καὶ γνώριμός ἐστι τοῖς πολλοῖς, μεταθεὶς τὸν χα-
ρακτῆρα τῆς διαλέκτου μόνον. Κροῖσος ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττου, τύραννος
δὲ ἐθνῶν τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ· ὃς ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας, μεταξὺ Σύρων τε καὶ Πα-
φλαγόνων ἐξίησι πρὸς βορέαν ἄνεμον εἰς τὸν Εὔξεινον καλούμενον πόντον. μεταθήσομαι
τῆς λέξεως ταύτης τὴν ἁρμονίαν, καὶ γενήσεταί μοι οὐκέτι ἐπαγωγικὸν τὸ πλάσμα,
οὐδὲ ἱστορικὸν, ἀλλ' ὀρθὸν μᾶλλον καὶ ἐναγώνιον· Κροῖσος ἦν υἱὸς μὲν Ἀλυάττου, γένος
δὲ Λυδὸς, τύραννος δὲ τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ ἐθνῶν, ὃς ἀπὸ μεσημβρίας ῥέων,
μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων εἰς τὸν Εὔξεινον καλούμενον πόντον ἐκδίδωσι
πρὸς βορέαν ἄνεμον. οὗτος ὁ χαρακτὴρ οὐ πολὺ ἀπέχειν ἂν δόξειεν τῶν Θουκυδί-
δου τούτων· Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον. προσοικοῦσι
δὲ αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. πάλιν διαλλάξας τὴν αὐτὴν
λέξιν, ἑτέραν αὐτῇ μορφὴν ἀποδώσω, τὸν τρόπον τοῦτον· Ἀλυάττου μὲν υἱὸς ἦν
Κροῖσος·

συνθέσεως λύσις λύει καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν καὶ τὸ πρέπον.

Κροῖσος, γένος δὲ Λυδός, τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ τύραννος ἐθνῶν, ὃς ἀπὸ μεσημβρίας ῥέων, Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων μεταξὺ πρὸς βορέαν ἐξίησιν ἄνεμον εἰς τὸν καλούμενον πόντον Εὔξεινον. Ἡγησιακὸν τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς συνθέσεως, μικρόκομψον, ἀγεννές, μαλθακόν. τούτων γὰρ τῶν λήρων ἱερεὺς ἐκεῖνος ἀνήρ, τοιαῦτα γράφων· «Ἐξ ἀγαθῆς ἑορτῆς ἀγαθὴν ἄγομεν ἄλλην. ἀπὸ Μαγνησίας εἰμὶ τῆς μεγάλης Σιπυλεύς. οὐ γὰρ μικρὰν εἰς Θηβαίων ὕδωρ ἔπτυσεν ὁ Διόνυσος. ἡδὺς μὲν γάρ ἐστι, ποιεῖ δὲ μαίνεσθαι.» ἅλις ἔστω τῶν παραδειγμάτων. ἱκανῶς γὰρ οἴομαι πεποιηκέναι φανερὸν ὃ προὔκειτό μοι, ὅτι μείζονα ἰσχὺν ἔχει τῆς ἐκλογῆς ἡ σύνθεσις. καί μοι δοκεῖ τις οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν εἰκάσας αὐτὴν τῇ Ὁμηρικῇ Ἀθηνᾷ. ἐκείνη τε γὰρ τὸν Ὀδυσσέα τὸν αὐτὸν ὄντα ἄλλοτε ἀλλοῖον ἐποίει φαίνεσθαι, τοτὲ μὲν ῥυσὸν καὶ μικρὸν καὶ αἰσχρόν, «Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον, ἠδὲ γέροντι.» τοτὲ δὲ τῇ αὐτῇ ῥάβδῳ πάλιν ἐφαψαμένη, «Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι. κὰδ δὲ κάρητος Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.» αὕτη τε, τὰ αὐτὰ λαμβάνουσα ὀνόματα, τοτὲ μὲν ἄμορφα καὶ πτωχὰ καὶ ταπεινὰ ποιεῖ φαίνεσθαι τὰ νοήματα, τοτὲ δὲ ὑψηλὰ καὶ πλούσια καὶ ἁβρὰ καὶ καλά. καὶ τούτῳ μάλιστα διαλλάττει ποιητής τε ποιητοῦ, καὶ ῥήτωρ ῥήτορος, τῷ συντιθέναι δεξιῶς τὰ ὀνόματα. τοῖς μὲν οὖν ἀρχαίοις ὀλίγου δεῖν πᾶσι πολλὴ ἐπίδοσις ἦν αὐτοῦ· παρ' ὃ καὶ καλά ἐστιν αὐτῶν τὰ μέτρα καὶ τὰ μέλη, καὶ οἱ λόγοι· τοῖς δὲ μεταγενεστέροις οὐκέτι, πλὴν ὀλίγων· χρόνῳ δὲ ὕστερον παντάπασιν ἠμελήθη· καὶ οὐδεὶς ᾤετο δεῖν ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι, οὐδὲ συμβάλλεσθαί τι τῷ κάλλει τῶν λόγων. τοιγάρτοι τοιαύτας συντάξεις κατέλιπον, οἵας οὐδεὶς ὑπομένει μέχρι κορωνίδος διελθεῖν. Φύλαρχον λέγω καὶ Δοῦριν καὶ Πολύβιον, καὶ Σάωνα, καὶ τὸν Καλαντιανὸν Δημήτριον, Ἱερώνυμόν τε καὶ Ἀντίλογον, καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Ἡγησίαν Μάγνητα, καὶ ἄλλους μυρίους· ὧν ἁπάντων τὰ ὀνόματα εἰ βουλοίμην λέγειν, ἐπιλείψει με ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος. καὶ τί δεῖ τούτους θαυμάζειν, ὅπου γε καὶ οἱ τὴν φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ τὰς διαλεκτικὰς ἐκφέροντες τέχνας, οὕτως εἰσὶν ἄθλιοι περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ὥστε αἰδεῖσθαι καὶ λέγειν; ἀπόχρη δὲ τεκμηρίῳ χρήσασθαι τῷ λόγῳ Χρυσίππου τοῦ στωϊκοῦ. περαιτέρω γὰρ οὐκ ἂν προβαίην. τούτου 9
γὰρ οὔτε ἄμεινον οὐδεὶς τὰς διαλεκτικὰς τέχνας ἠκρίβωσεν, οὔτε χεῖρον ἁρμονίᾳ συνταχθέντας ἐξήνεγκε λόγους τῶν ὀνόματος καὶ δόξης ἀξιωθέντων. καίτοι σπουδάζειν γέ τινες προσεποιήθησαν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὡς ἀναγκαῖον ὂν τῷ λόγῳ, καὶ τέχνας τινὰς ἐπέγραψαν ὑπὲρ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μορίων. ἀλλὰ πολύ τε μᾶλλον πάντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀπεπλανήθησαν, καὶ οὐδὲ ὄναρ εἶδόν τί ποτ' ἐστὶ τὸ ποιοῦν ἡδεῖαν καὶ καλὴν τὴν σύνθεσιν. ἔγωγ' οὖν ὅτε διέγνων συντάττεσθαι ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἐζήτουν εἴ τι τοῖς πρότερον εἴρηται περὶ αὐτῆς, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλοσόφοις, εἰδὼς τοὺς ἄνδρας οὐ μικρὰν φροντίδα τοῦ λεκτικοῦ τόπου πεποιημένους. δεῖ γὰρ αὐτοῖς τἀληθῆ μαρτυρεῖν. οὐδαμῆ δὲ οὐδὲν ὑπ' οὐδενὸς εὑρὼν τῶν ὀνόματος ἠξιωμένων οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον συναχθὲν εἰς ἣν ἐγὼ προῄρημαι πραγματείαν· ἃς δὲ Χρύσιππος καταλέλοιπε συντάξεις διττάς, ἐπιγραφὴν ἐχούσας «περὶ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν», οὐ ῥητορικὴν θεωρίαν ἐχούσας, ἀλλὰ διαλεκτικήν, ὡς ἴσασιν οἱ τὰς βίβλους ἀνεγνωκότες, ὑπὲρ ἀξιωμάτων συντάξεως, ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν, καὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων, ἐνδεχομένων τε καὶ μεταπιπτόντων, καὶ ἀμφιβόλων, καὶ ἄλλων τινῶν τοιουτοτρόπων, οὐδεμίαν οὔτε χρείαν οὔτ' ὠφέλειαν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις συμβαλλομένων, εἴς γ' οὖν ἡδονὴν ἢ κάλλος ἑρμηνείας, ὧν δεῖ στοχάζεσθαι τὴν σύνθεσιν· ταύτης μὲν τῆς πραγματείας ἀπέστην· ἐσκόπουν δὲ αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ γενόμενος, εἴ τινα δυναίμην εὑρεῖν φυσικὴν ἀφορμήν, ἐπειδὴ παντὸς πράγματος καὶ πάσης ζητήσεως αὕτη δοκεῖ κρατίστη εἶναι καὶ ἀρχή. ἀψάμενος δὲ τινῶν θεωρημάτων, καὶ δόξας ὁδῷ τινι τὸ πρᾶγμα χωρεῖν, ὡς ἔμαθον ἑτέρωσέ ποι ταύτην ἄγουσαν ἐμὲ τὴν ὁδόν, οὐχ ὅποι προὐθέμην, καὶ ἀναγκαῖον ἦν ἐλθεῖν, ἀπέστην, κωλύει δὲ οὐδὲν ἴσως κἀκείνης ἅψασθαι τῆς θεωρίας, καὶ τὰς αἰτίας εἰπεῖν, δι' ἃς ἐξέλιπον αὐτήν, ἵνα μή με δόξῃ τις ἀγνοίᾳ παρελθεῖν αὐτήν, ἀλλὰ μὴ προαιρέσει. ἐδόκει δή μοι τῇ φύσει μάλιστα ἡμᾶς ἑπομένους οὕτω δεῖν ἁρμόττειν τὰ μόρια τοῦ λόγου, ὡς ἐκείνη βούλεται. αὐτίκα τὰ ὀνόματα ἡγούμην τάττειν

ἡ σύνθεσις μείζονα ἰσχὺν ἔχει τῆς ἐκλογῆς

τὰ μόρια τοῦ λόγου πῶς ἁρμοστέον.

πρὸ τῶν ῥημάτων· τὰ μὲν γὰρ τὴν οὐσίαν δηλοῦν· τὰ δὲ, τὸ συμβεβηκός· πρότερον δὲ εἶναι τῇ φύσει τὴν οὐσίαν τῶν συμβεβηκότων· ὡς τὰ ὁμηρικὰ ἔχει· Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον. καὶ, Μῆνιν ἄειδε θεά. καὶ, Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπών. καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. ἡγεῖται μὲν γὰρ ἐν τούτοις τὰ ὀνόματα, ἕπεται δὲ τὰ ῥήματα. πιθανὸς ὁ λόγος, ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς ἔδοξεν εἶναί μοι. ἕτερα γοῦν παράσχοιτ' ἄν τις παραδείγματα παρὰ τῷ αὐτῷ ποιητῇ κείμενα ἐναντίως συντεταγμένα, ἢ ταῦτα συντέτακται, καλά τε οὐχ ἧττον καὶ πιθανά. τίνα οὖν ἐστι ταῦτα; Κλῦθί μευ αἰγιόχοιο Διὸς, τέκος, Ἀτρυτώνη· καὶ, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι. καὶ, Μνῆσαι πατρὸς σεῖο θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ. ἐν γὰρ τούτοις ἡγεῖται μὲν ῥήματα, ὑποτέτακται δὲ τὰ ὀνόματα· καὶ οὐδεὶς ἂν αἰτιάσαιτο τὴν σύνταξιν αὐτῶν ὡς ἀηδῆ. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἄμεινον ἐδόκουν εἶναι τὰ ῥήματα πρότερα τάττειν τῶν ἐπιρρημάτων· ἐπειδὴ πρότερόν ἐστι τῇ φύσει τὸ ποιοῦν ἢ πάσχον τῶν συνεδρευόντων αὐτοῖς, τρόπου λέγω, καὶ τόπου, καὶ χρόνου, καὶ τῶν παραπλησίων, ἃ δὴ καλοῦμεν ἐπιρρήματα· παραδείγμασι χρώμενος τού-

10 τοις· Τύπτε δ' ἐπιστροφάδην, τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικής. Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσεν. Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρός. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις ὕστερα τέτακται τῶν ῥημάτων τὰ ἐπιρρήματα. καὶ τοῦτο πιθανὸν μὲν ὡς τὸ πρῶτον, οὐκ ἀληθὲς δὲ ὡς οὐδὲ ἐκεῖνο. καὶ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα παρὰ τῷ ποιητῇ ἐναντίως ἢ ἐκεῖνα εἴρηται· Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι. Σήμερον ἄνδρα φάοσδε μογοστόκος Εἰλείθυια Ἐκφανεῖ. ἆρ' οὖν χεῖρόν τι γέγονε τὰ ποιήματα, ὑποταχθέντων ἐνταῦθα τοῖς ἐπιρρήμασι τῶν ῥημάτων; ἔτι καὶ τάδε ᾤμην δεῖν μὴ παρέργως φυλάττειν, ὅπως τὰ πρότερα τοῖς χρόνοις, καὶ τῇ τάξει πρότερα λαμβάνηται· οἷά ἐστι ταυτί· Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν. καὶ, Λίγξε βιὸς, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἆλτο δ' ὀϊστός. καὶ, Σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλεια. Ἀμφιπόλου μὲν ἄμαρτε, βαθείῃ δ' ἔμβαλε δίνῃ. νὴ Δία, φαίη τις ἄν· ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ οὐχ οὕτω συντεταγμένα ποιήματα, οὐδὲν ἧττον ἢ ταῦτα καλά. Πλῆξεν ἀνασχόμενος σχίζῃ δρυὸς, ἣν λίπε κείων. πρότερον γὰρ δήπου τὸ ἐπανατείνασθαί ἐστι τοῦ πλῆξαι. καὶ ἔτι, Ἤλασεν ἄγχι στὰς, πέλεκυς δ' ἀπέκοψε τένοντας Αὐχενίους. πρῶτον γὰρ δή που προσήκει τῷ μέλλοντι τὸν πέλεκυν ἐμβάλλειν εἰς τοὺς τένοντας τοῦ ταύρου, τὸ στῆναι αὐτοῦ πλησίον. ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ἠξίουν τὰ μὲν ὀνοματικὰ προτάττειν τῶν ἐπιθέτων· τὰ δὲ προσηγορικὰ, τῶν ὀνοματικῶν· τὰς δὲ ἀντωνυμίας, τῶν προσηγορικῶν· ἔν τε τοῖς ῥήμασι φυλάττειν, ἵνα τὰ ὀρθὰ τῶν ἐγκεκλιμένων ἡγῆται, καὶ τὰ παρεμφατικὰ τῶν ἀπαρεμφάτων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. πάντα δὲ ταῦτα διεσάλευσεν ἡ πεῖρα, καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξια ἀπέφηνε. ποτὲ μὲν γὰρ ἐκ τούτων ἐγίνετο καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ἡδεῖα ἡ σύνθεσις καὶ καλή, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν μὴ τοιούτων, ἀλλ' ἐναντίων. διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς αἰτίας τῆς θεωρίας ἀπέστην. ἐμνήσθην δὲ αὐτῶν καὶ νῦν, οὐχ ὡς σπουδῆς ἀξίων· καὶ τὰς διαλεκτικὰς παρεθέμην τέχνας, οὐχ ὡς ἀναγκαίας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς δοκῶν ἔχειν τι αὐτὰς χρήσιμον εἰς τὴν παροῦσαν θεωρίαν, περὶ πολλοῦ ποιήσαι εἰδέναι, θηρευθεὶς ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν πραγματειῶν ὁμοιότητά τινα ἐχούσαις, καὶ τῇ δόξῃ τῶν συνταξαμένων αὐτάς. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἀφ' ἧς εἰς ταῦτα ἐξέβην, ὅτι πολλὴ πρόνοια τοῖς ἀρχαίοις ἦν καὶ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι, φιλοσόφοις τε καὶ ῥήτορσι τῆς ἰδέας ταύτης, καὶ οὔτε τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν, οὔτε τὰ κῶλα τοῖς κώλοις, οὔτε τὰς περιόδους ἀλλήλαις εἰκῇ συνάπτειν ᾤοντο δεῖν· τέχνη δέ τις ἦν παρ' αὐτοῖς καὶ θεωρήματα, οἷς χρώμενοι συνετίθεσαν εὖ. τίνα δὲ ἦν τὰ θεωρήματα ταῦτα πειράσομαι διδάσκειν, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, ὅσα μοι δύναμις ἐγένετο συνεξευρεῖν· οὐχ ἅπαντα λέγων, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα. δοκεῖ μοι τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης τρία ἔργα εἶναι· ἓν μὲν, ἰδεῖν τί μετὰ τίνος ἁρμοττόμενον πέφυκε καλὴν καὶ ἡδεῖαν ἀναλήψεσθαι συζυγίαν· ἕτερον δὲ, γνῶναι τῶν ἁρμόττεσθαι μελλόντων πρὸς ἄλληλα, πῶς ἂν ἕκαστον σχηματισθὲν, κρείττονα φαίνεσθαι ποιήσειε τὴν ἁρμονίαν· τρίτον

11 δὲ, τί δεῖται μετασκευῆς τῶν λαμβανομένων, ἀφαιρέσεως λέγω καὶ προσθήκης καὶ ἀλλοιώσεως, γνῶναί τε πῶς, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν χρείαν οἰκείως ἐξεργάσασθαι. τί δὲ τούτων ἕκαστον δύναται, σαφέστερον ἐρῶ, χρησάμενος εἰκόσι τῶν δημιουργῶν τεχνῶν τισι,

Margin notes: τοῖς ἀρχαίοις πολλὴ ἡ πρόνοια τῆς συνθέσεως. — τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἔργα τρία.

τισιν, ἃς ἅπαντες ἴσασιν οἰκοδομικῇ λέγω καὶ ναυπηγικῇ, καὶ ταῖς παραπλησίαις. ὅ τε γὰρ οἰκοδόμος, ὅταν πορίσηται τὴν ὕλην ἐξ ἧς μέλλει κατασκευάζειν τὴν οἰκίαν, λίθους, καὶ ξύλα, καὶ κέραμον, καὶ τἆλλα πάντα, συντίθησιν ἐκ τούτων ἤδη τὸ ἔργον, τρία ταῦτα πραγματευόμενος, ποίῳ δεῖ λίθῳ τε καὶ ξύλῳ καὶ πλίνθῳ ποῖον ἁρμόσαι λίθον ἢ ξύλον ἢ πλίνθον· ἔπειτα, πῶς τῶν ἁρμοζομένων ἕκαστον, καὶ ἐπὶ ποίας πλευρὰς ἑδρᾶσαι· καὶ τρίτον, εἴ τι δύσεδρόν ἐστιν, ἀποκροῦσαι καὶ περικόψαι, καὶ αὐτὸ τοῦτο εὔεδρον ποιῆσαι. ὅ τε ναυπηγὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα πραγματεύεται δή. παραπλήσιά φημι δεῖν ποιεῖν καὶ τοὺς μέλλοντας εὖ συνθήσειν τὰ τοῦ λόγου μόρια. πρῶτον μὲν, σκοπεῖν ποῖον ὄνομα ἢ ῥῆμα ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων ποίῳ συνταχθὲν ἐπιτηδείως ἔσται κείμενον, καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον. οὐ γὰρ δὴ πάντα γε μετὰ πάντων τιθέμενα ὁμοίως πέφυκεν διατιθέναι τὰς ἀκοάς. ἔπειτα διακρίνειν πῶς σχηματισθὲν τοὔνομα ἢ τὸ ῥῆμα ἢ τῶν ἄλλων ὁτιδήποτε, χαριέστερον ἱδρυνθήσεται· καὶ πότερον ἑνικῶς ἢ πληθυντικῶς λαμβανόμενα, κρείττω λήψεται συζυγίαν· καὶ πότερον κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκφερόμενα πτῶσιν, ἢ κατὰ τῶν πλαγίων τινά· καὶ εἴ τινα πέφυκεν ἐξ ἀρσενικῶν γίνεσθαι θηλυκὰ, ἢ ἐκ θηλυκῶν ἀρσενικὰ, ἢ οὐδέτερα, ἐκ τούτων πῶς ἂν ἄμεινον σχηματισθείη, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἐπὶ δὲ τῶν ῥημάτων, πότερα κρείττονα ἔσται λαμβανόμενα, τὰ ὀρθὰ, ἢ τὰ ὕπτια· καὶ κατὰ ποίας ἐγκλίσεις ἐκφερόμενα, ἃς δή τινες πτώσεις ῥηματικὰς καλοῦσι, κρατίστην ἕδραν λήψεται· καὶ ποίας παρεμφαίνοντα διαφορὰς χρόνων, καὶ εἴ τινα τοῖς ῥήμασιν ἄλλα παρακολουθεῖν πέφυκε. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦ λόγου μερῶν φυλακτέον, ἵνα μὴ καθ' ἓν ἕκαστον λέγω. ἐπὶ δὲ τούτοις τὰ ληφθέντα διακρίνειν, εἴ τι δεῖ μετασκευῆς ὄνομα ἢ ῥῆμα, ὡς ἂν ἐναρμονιώτερόν τε καὶ εὐεδρότερον γένοιτο. τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἐν μὲν ποιητικῇ δαψιλέστερόν ἐστιν, ἐν δὲ λόγοις πεζοῖς σπανιώτερον γίνεταί τε, καὶ ἐν τούτοις ἐφ' ὁπόσον ἂν ἐγχωρῇ. ὅ τε γὰρ λέγων, Εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα, προσέθηκέ τι τῇ ἀντωνυμίᾳ γράμμα, τῆς συνθέσεως στοχαζόμενος, ἄρτιον γὰρ ἦν, Εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα, εἰπεῖν. καὶ πάλιν ὁ λέγων, Κατιδὼν Νεοπτόλεμ[illegible]ν ὑποκριτὴν, τῇ προθέσει παρήυξηκε τοὔνομα. τὸ γὰρ Ἰδὼν, ἀπέχρη. ὅ τε γράφ[illegible]ιητ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεκ' εἴκειν, ταῖς συναλοιφαῖς ἠλάττωκε μόρια τοῦ λόγου, καὶ παρακέκρουκέ τινα τῶν γραμμάτων. καὶ τὸ Ἐποίησεν, ἀντὶ τοῦ Ἐποίησε λέγων χωρὶς τοῦ ν· καὶ Ἔγραψε, ἀντὶ τοῦ Ἔγραψεν λέγων· καὶ Ἀφαιρέσομαι, ἀντὶ τοῦ Ἀφαιρεθήσομαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅ τε Χωροφιλῆσαι λέγων τὸ Φιλοχωρῆσαι, καὶ Λελύσεται λέγων τὸ Λυθήσεται, καὶ τὰ τοιουτότροπα, μετασκευάζει τὰς λέξεις, ἵνα αὐταὶ γένοιντο ἁρμοσθεῖσαι κάλλιους καὶ ἐπιτηδειότεραι. μία μὲν δὴ θεωρία τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἡ περὶ αὐτὰ τὰ πρῶτα μόρια καὶ στοιχεῖα τῆς λέξεως. ἑτέρα δὲ, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔφαμεν, ἡ περὶ τὰ καλούμενα κῶλα, ποικιλοτέρας τε δεομένη πραγματείας καὶ μείζονος· ὑπὲρ ἧς αὐτίκα δὴ πειράσομαι λέγειν ὡς ἔχω γνώμης. καὶ γὰρ ταῦτα ἁρμόσαι πρὸς ἄλληλα δεῖ, ὡς οἰκεῖα φαίνεσθαι καὶ φίλα· καὶ σχηματίσαι ὡς ἂν ἐνδέχηται κράτιστα, προσκατασκευάσαι τε, εἴ πού τι δέοι, μειώσει καὶ πλεονασμῷ καὶ εἰ δή τινα ἄλλην κατασκευὴν δέχεται τὰ κῶλα. τούτων δὲ ἕκαστον ἡ πεῖρα αὐτὴ διδάσκει.

12 πολλάκις γὰρ τουτὶ μὲν τὸ κῶλον τούτου προτεθὲν, ἢ ἐπὶ τούτῳ τεθὲν, εὐσχημοσύνην τινὰ ἐμφαίνει καὶ σεμνότητα· ἑτέραν δέ τινα συζυγίαν λαβὸν, ἄχαρι φαίνεται καὶ ἄσεμνον. ὃ δὲ λέγω, σαφέστερον ἔσται, εἴ τις αὐτὸ ἐπὶ παραδείγματος ἴδοι. ἔστι δή τις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ λέξις ἐν τῇ Πλαταιέων δημηγορίᾳ πάνυ χαριέντως συγκειμένη καὶ μεστὴ πάθους, ἥδε· Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπὶς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε. φέρε δή τις λύσας τὴν συζυγίαν ταύτην, μεθαρμοσάτω τὰ κῶλα οὕτως· Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε, ἡ μόνη ἐλπίς. ἆρ' ἔτι μένει τοῦτον τὸν τρόπον ἡρμοσμένων τῶν κώλων, ἡ αὐτὴ χάρις, ἢ τὸ αὐτὸ πάθος; οὐδεὶς ἂν εἴποι. τί δαὶ εἰ τὴν Δημοσθένους λέξιν ταύτην, Τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι, τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι, παρανόμων γράφῃ· εἰ λύσας τις, καὶ μεταθεὶς τὰ κῶλα τοῦτον τὸν τρόπον ἐξενέγκαι· Ὁμολογῶν οὖν ἔννομον εἶναι τὸ λαβεῖν τὰ διδόμενα, παρανόμων γράφῃ τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι, ἆρ' ὁμοίως ἔσται δικανικὴ καὶ στρογγύλη; ἐγὼ μὲν οὐκ οἴομαι. ἡ μὲν δὴ περὶ τὴν ἁρμογὴν τῶν κώλων θεωρία τοιαύτη. ἡ δὲ περὶ τὸν σχηματισμὸν ποταπή; οὐκ ἔστιν εἷς τρόπος τῆς ἐκφορᾶς τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς ἀποφαινόμενοι

τῶν κώλων ἁρμογὴ ἡ δευτέρα τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης θεωρία.

τῶν κώλων καὶ λέξεων σχηματισμός

λέγομεν, τὰ δὲ ὡς διαπορῦντες, τὰ δὲ ὡς πυνθανόμενοι, τὰ δὲ ὡς εὐχόμενοι, τὰ δὲ ὡς ἐπιτάττοντες, τὰ δὲ ὡς ὑποτιθέμενοι, τὰ δὲ ἄλλως πως σχηματίζοντες· οἷς ἀκολούθως καὶ τὴν λέξιν πειρώμεθα σχηματίζειν. πολλοὶ δὲ δή τινες σχηματισμοὶ καὶ τῆς λέξεώς εἰσιν, ὥσπερ καὶ τῆς διανοίας· οὓς οὐχ οἷόν τε κεφαλαιωδῶς περιλαβεῖν· ἴσως δὲ καὶ ἄπειροι, περὶ ὧν πολὺς ὁ λόγος, καὶ βαθεῖα ἡ θεωρία. οὐ δὴ τὸ αὐτὸ δύναται ποιεῖν τὸ αὐτὸ κῶλον οὕτω σχηματισθὲν, ἢ οὕτως. ἐρῶ δὲ ἐπὶ παραδείγματος. εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον ὁ Δημοσθένης τὴν λέξιν ταύτην, » Ταῦτα εἰπὼν ἔγραψα, γράψας δ' ἐπρέσβευσα, πρεσβεύσας δ' ἔπεισα Θηβαίους, ἆρ' οὕτως ἂν συνέκειτο χαριέντως, ὡς νῦν σύγκει» ται; Καὶ οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ· οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ· οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους. πολὺς ἂν εἴη μοι λόγος, εἰ περὶ πάντων βουλοίμην λέγειν τῶν σχηματισμῶν ὅσους τὰ κῶλα ἐπιδέχεται. ἀπόχρη δὲ εἰσαγωγῆς ἕνεκα τοσαῦτα εἰρῆσθαι.

τῶν κώλων μετασκευή.

ἀλλὰ μὴν ὅτι γε καὶ μετασκευὰς δέχεται τῶν κώλων ἔνια, τοτὲ μὲν προσθήκας λαμβάνοντα οὐκ ἀναγκαίας ὡς πρὸς τὸν νοῦν, τοτὲ δὲ ἀφαιρέσεις ἀτελῆ ποιούσας τὴν διάνοιαν· ἃς οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ποιοῦσι ποιηταί τε καὶ συγγραφεῖς, ἢ τῆς ἁρμονίας, ἵν' ἡδεῖα καὶ καλὴ γένοιτο· πάνυ ὀλίγου δεῖν οἴομαι λόγου. τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσαι τήνδε τὴν λέξιν, ἣν ὁ Δημοσθένης εἴρηκε, προσθήκῃ πλεονάζειν οὐκ » ἀναγκαίᾳ τῆς ἁρμονίας ἕνεκα; Ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων καὶ κα» τασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βάλλῃ, μηδὲ τοξεύῃ. βραχύτερον τοῦ δέοντος ὂν καὶ οὐχ ἡδὺ ἀκουσθῆναι, τῇ προσθήκῃ ταύτῃ γεγένηται χαριέστερον. καὶ ἔτι τὴν Πλατωνικὴν ἐκείνην περίοδον, ἣν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ ὁ ἀνὴρ γράφει, τίς οὐκ ἂν φαίη » παραπληρώματι λέξεως οὐκ ἀναγκαίῳ προσηρανίσθαι; Ἔργων γὰρ εὖ πραχθέν» των λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος γίνεται τοῖς πράξασι παρὰ τῶν ἀκουσάντων. πρὸς οὐδὲν ἀναγκαῖον λέγεται, ἀλλ' ἵνα τὸ τελευταῖον κῶλον τὸ, Τοῖς πράξασι, » πάρισόν τε καὶ ἐφάμιλλον τοῖς πρὸ αὐτοῦ γένηται. τί δὲ δὴ τὸ παρ' Αἰσχίνῃ λεγόμενον

B

» τουτί; Ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς. τρίκωλον ἐν τοῖς πάνυ ἐπαινούμενον, οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἔχεται; ὃ γὰρ οἷόν τε ἦν ἑνὶ κώλῳ περιληφθῆναι τόνδε τὸν τρόπον, Ἐπὶ σεαυτὸν καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς, τοῦτο εἰς τρία διῄρηται, τῆς αὐτῆς λέξεως, οὐ τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα, τοῦ δὲ ἡδίω ποιῆσαι τὴν ἁρμονίαν, πολλάκις τεθείσης, καὶ πρόσεσι πάθος τῷ λόγῳ. τῆς μὲν δὴ προσθέσεως ἢ γίνεται τοῖς κώλοις, οὗτος ὁ τρόπος· τῆς δὲ ἀφαιρέσεως τίς; ὅταν τῶν ἀναγκαίων τὶ λέγεσθαι, λυπεῖν μέλλῃ, καὶ διοχλεῖν τὴν ἀκρόασιν, ἀφαιρεθὲν δὲ » χαριεστέραν ποιεῖ τὴν ἑρμηνείαν· οἷάπερ ἐστὶν ἐν τοῖς μέτροις τὰ Σοφόκλεια ταυτί. Μύω» τέ καὶ δέδορκα, κἀξανίσταμαι, Πλεῖον φυλάσσων αὐτὸς, ἢ φυλάσσομαι. ἐνταῦθα γὰρ ὁ δεύτερος στίχος ἐκ δυοῖν σύγκειται κώλων. τελεία γὰρ ἂν ἡ λέξις ἦν οὕτως ἐξενεχθεῖσα, Πλέον φυλάσσων αὐτὸς ἑτέρους, ἢ φυλασσόμενος ὑφ' ἑτέρων· τὸ δὲ μέτρον ἠδίκητο, καὶ οὐκ ἂν ἔσχεν ἣν νῦν χάριν ἔχει. ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς λόγοις τὰ τοιαῦτα· » Ἐγὼ δ' ὅτι μέν τινων κατηγοροῦντα πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀδίκων » ἐστὶν, ἐάσω. μεμείωται γὰρ κἀνταῦθα τῶν δυοῖν κώλων ἑκάτερον· αὐτοτελῆ δ' ἂν ἦν, εἰ ταῦτα οὕτως ἐξήνεγκεν· Ἐγὼ δ' ὅτι μέν τινων κατηγοροῦντα ὡς οὐκ ἐπιτηδείων ἔχειν τὴν ἀτέλειαν, πάντας ἀφαιρεῖσθαι καὶ τοὺς δικαίως αὐτῆς τυχόντας, τῶν ἀδίκων ἐστὶν, ἐάσω· ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τῷ Δημοσθένει πλείονα ποιεῖσθαι λόγον τῆς ἀκριβείας τῶν κώλων, ἢ τῆς εὐρυθμίας. ταῦτα δὲ εἰρήσθω μοι περὶ τῶν καλουμένων περιόδων. καὶ γὰρ ταύταις χρὴ ταῖς τε προηγουμέναις καὶ ταῖς ταύταις ἑπομέναις, οἰκείως συναρμόττειν, ὅταν ἐν ταῖς περιόδοις προσήκῃ τὸν λόγον ἐκφέρειν. οὐ γὰρ πανταχῇ γε τὸ ἐμπερίοδον χρήσιμον. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ θεώρημα τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἴδιον, πότε δεῖ χρῆσθαι περιόδοις, καὶ μέχρι πόσου, καὶ πότε μή.

Τίνων στοχάζεσθαι τὴν λέξιν δεῖ συντιθέναι βουλομένους.

διωρισμένων δή μοι τούτων, ἀκόλουθον ἂν εἴη τὸ λέγειν, τίνα ἐστὶν ὧν δεῖ στοχάζεσθαι τὸν βουλόμενον συντιθέναι τὴν λέξιν εὖ, καὶ διὰ τίνων θεωρημάτων τυγχάνοι τις ἂν ὧν βούλεται. δοκεῖ δέ μοι δύο ταῦτα εἶναι τελικώτατα, ὧν ἐφίεσθαι δεῖ τοὺς συντιθέντας εὖ μέτρα τε καὶ λόγους, ἥ τε ἡδονὴ καὶ τὸ καλόν. ἀμφότερα γὰρ ἐπιζητεῖ ταῦτα ἡ ἀκοή, ὅμοιόν τι

πάσχουσα

πάσχουσα τῇ ὁράσει. καὶ γὰρ ἐκείνη πλάσματα, καὶ γραφὰς, καὶ γλυφὰς, καὶ ὅσα δημιουργήματα χειρῶν ἀνθρωπίνων ὁρῶσα, ὅταν εὑρίσκῃ τό θ' ἡδὺ ἐνὸν αὐτοῖς καὶ τὸ καλὸν, ἀρκεῖται, καὶ οὐδὲν ἔτι ποθεῖ. καὶ μὴ παράδοξον ἡγήσηταί τις, εἰ δύο ποιῶ τέλη, καὶ χωρίζω τὸ καλὸν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς· μηδὲ ἄτοπον εἶναι νομίσῃ, εἴ τινα ἡγοῦμαι λέξιν ἡδέως μὲν συγκεῖσθαι, μὴ καλῶς δὲ· ἢ καλῶς μὲν, οὐ μὴν καὶ ἡδέως· φέρει γὰρ ἡ ἀλήθεια τὸ τοιοῦτο, καὶ οὐδὲν ἀξιῶ καινόν. ἡ δέ τοι Θουκυδίδου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, καλῶς μὲν σύγκειται νὴ Δία, εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλαι, οὐ μὴν ἡδέως γε πάνυ· ἡ δέ γε τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου, καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἡδέως μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, οὐ μὴν καλῶς γε ἐφ' ὅσον ἔδει. λέγω δὲ κοινότερον, ἀλλ' οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἥρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ παρὰ τούτοις καλῶς. ἡ δὲ Ἡροδότου σύνθεσις, ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· καὶ γὰρ ἡδεῖά ἐστι καὶ καλή. ἐξ ὧν δὲ οἴομαι γενήσεσθαι λέξιν ἡδεῖαν καὶ καλὴν, τέτταρά ἐστι τὰ κυριώτατα ταῦτα καὶ κράτιστα, μέλος, καὶ ῥυθμὸς, καὶ μεταβολὴ, καὶ τὸ παρακολουθοῦν τοῖς τρισὶ τούτοις πρέπον. τάττω δὲ ὑπὸ μὲν τὴν ἡδονὴν, τὴν ὥραν, καὶ τὴν χάριν, καὶ τὴν εὐστομίαν, καὶ τὴν γλυκύτητα, καὶ τὸ πιθανὸν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ὑπὸ δὲ τὸ καλὸν, τὴν μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ βάρος, καὶ τὴν σεμνολογίαν, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ πιθανὸν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ταυτὶ γάρ μοι δοκεῖ κυριώτατα εἶναι, καὶ ὡσπερεὶ κεφάλαια τῶν ἄλλων ἐν ἑκατέρᾳ. ὧν μὲν οὖν στοχάζονται πάντες οἱ σπουδῇ γράφοντες μέτρον ἢ μέλος, ἢ τὴν λεγομένην λέξιν, ταῦτ' ἐστὶ, καὶ οὐκ οἶδα εἴ τι παρὰ ταῦθ' ἕτερον. οἱ δὲ πρωτεύσαντες ἐν ἑκατέρᾳ τε καὶ ἐν ἀμφοτέροις, πολλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες. παραδείγματα δὲ ἀμφοῖν καθ' ἕκαστον φέρειν ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἐγχωρεῖ, ἵνα μὴ περὶ ταῦτα κατατρίψω τὸν λόγον· καὶ ἅμα εἴ τι λεχθῆναι περί τινος αὐτῶν καθήκει, καὶ δεήσει που μαρτυριῶν, ἕτερος αὐτοῖς ἔσται καιρὸς ἐπιτηδειότερος, ὅταν τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἁρμονιῶν ὑπογράφω. νῦν δὲ ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν ἀπόχρη. ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὰς διαιρέσεις, ἃς ἐποιησάμην τῆς θ' ἡδείας συνθέσεως καὶ τῆς καλῆς, ἵνα μοι καθ' ὁδὸν, ὥς φασι, προβῇ ὁ λόγος. ἔφην δὲ τὴν ἀκοὴν ἥδεσθαι πρώτοις μὲν τοῖς μέλεσιν, ἔπειτα τοῖς ῥυθμοῖς, τρίτον ταῖς μεταβολαῖς· ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασι τῷ πρέποντι. ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, τὴν πεῖραν αὐτὴν παρέξομαι μάρτυρα, ἣν οὐχ οἷόν τε διαβάλλειν τοῖς κοινοῖς πάθεσιν ὁμολογουμένην. τίς γάρ ἐστιν ὃς οὐχ ὑπὸ μὲν ταύτης τῆς μελῳδίας ἄγεται καὶ γοητεύεται, ὑφ' ἑτέρας δέ τινος οὐδὲν πάσχει τοιοῦτον; καὶ ὑπὸ μὲν τούτων τῶν ῥυθμῶν οἰκειοῦται, ὑπὸ δὲ τούτων διοχλεῖται; ἤδη δ' ἔγωγε καὶ ἐν τοῖς πολυανθρωποτάτοις θεάτροις, ἃ συμπληροῖ παντοδαπὸς καὶ ἄμουσος ὄχλος, ἔδοξα καταμαθεῖν ὡς φυσική τις ἐστὶν ἁπάντων ἡμῶν οἰκειότης πρὸς εὐμέλειάν τε καὶ εὐρυθμίαν, κιθαριστήν τε ἀγαθὸν σφόδρα εὐδοκιμοῦντα ἰδὼν θορυβηθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὅτι μίαν χορδὴν ἀσύμφωνον ἔκρουσε, καὶ ἔφθειρε τὸ μέλος· καὶ αὐλητὴν, κατὰ τῆς ἄκρας ἕξεως χρώμενον τοῖς ὀργάνοις, καὶ αὐτὸ τοῦτο παθόντα, ὅτι ἀσυμφώνως ἐμπνεύσας ἢ μὴ πιέσας τὸ στόμα, θρυλιγμὸν ἢ τὴν καλουμένην ἐκμέλειαν ηὔλησε. καίτοι εἴ τις κελεύσειε τὸν ἰδιώτην τούτων τι ὧν ἐνεκάλει τοῖς τεχνίταις ὡς ἡμαρτημένων, αὐτὸν ποιῆσαι λαβόντα τὰ ὄργανα, οὐκ ἂν δύναιτο. τί δήποτε; ὅτι τοῦτο μὲν, ἐπιστήμης ἐστὶν, ἧς οὐ πάντες μετειλήφαμεν· ἐκεῖνο δὲ, πάθους, ὃ πᾶσιν ἀπέδωκεν ἡ φύσις. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ῥυθμῶν γινόμενον ἐθεασάμην, ἅμα πάντας ἀγανακτοῦντας καὶ δυσαρεστουμένους, ὅτε τις ἢ κροῦσιν, ἢ κίνησιν, ἢ φωνὴν ἐν ἀσυμμέτροις ποιήσαιτο χρόνοις, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀφανίσειεν. καὶ οὐχὶ τὰ μὲν εὐμελῆ καὶ εὔρυθμα ἡδονῆς μεστά ἐστι, καὶ πάντες ὑπ' αὐτῶν κηλούμεθα· αἱ μεταβολαὶ δὲ, καὶ τὸ πρέπον, οὐκ ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ χάριν, οὐδ' ὑπὸ πάντων ὁμοίως διακούονται· ἀλλὰ κἀκεῖνα πάνυ κηλεῖ πάντας ἡμᾶς κατορθούμενα, καὶ εἰς πολλὴν ὄχλησιν ἄγει ἁμαρτανόμενα. τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε; τεκμαίρομαι δὲ ὅτι καὶ τῆς ὀργανικῆς μούσης, καὶ τῆς ἐν ᾠδαῖς γοητείας, καὶ τῆς ἐν ὀρχήσει χάριτος ἐν ἅπασι διευστοχούσης, μεταβολὰς δὲ μὴ ποιησαμένης εὐκαίρους, ἢ τοῦ πρέποντος ἀποπλανηθείσης, βαρὺς μὲν ὁ κόρος, ἀηδὲς δὲ τὸ μὴ τοῖς ὑποκειμένοις ἁρμόττον ἐφάνη. καὶ οὐκ ἀλλοτρίᾳ κέχρημαι τοῦ πράγματος εἰκόνι. μουσικὴ γάρ τις ἦν καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη, τῷ ποσῷ διαλλάττουσα τῆς ἐν ᾠδαῖς καὶ ὀργάνοις,

ἡδεῖαν καὶ καλὴν τὴν λέξιν τίνα ποιεῖ. 14

ἀκοαῖς ἡδέα τινά.

οὐχὶ τῷ ποιῷ. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις, καὶ ῥυθμὸν, καὶ μεταβο-
λὴν καὶ πρέπον. ὥστε καὶ ἐπὶ ταύτης ἡ ἀκοὴ τέρπεται μὲν τοῖς μέλεσιν, ἄγεται δὲ τοῖς
15 ῥυθμοῖς, ἀσπάζεται δὲ τὰς μεταβολὰς, ποθεῖ δ' ἐπὶ πάντων τὸ οἰκεῖον· ἡ δὲ διαλλαγὴ
κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. διαλέκτου μὲν οὖν μέλος ἑνὶ μετρεῖται διαστήματι τῷ λεγο-
μένῳ διὰ πέντε, ὡς ἔγγιστα, καὶ οὔτε ἐπιτείνεται πέρα τῶν τριῶν τόνων καὶ ἡμιτονίου ἐπὶ
τὸ ὀξὺ, οὔτε ἀνίεται τοῦ χωρίου τούτου πλεῖον ἐπὶ τὸ βαρύ· οὐ μὴν ἅπασά γε ἡ λέξις ἡ καθ'
ἓν μόριον λόγου ταττομένη ἐπὶ τῆς βαρείας, ἢ δὲ ἐπ' ἀμφοῖν· τῶν δὲ ἀμφοτέρας τὰς
τάσεις ἐχουσῶν αἱ μὲν, κατὰ μίαν συλλαβὴν συνεφθαρμένον ἔχουσι τῷ ὀξεῖ τὸ βαρὺ,
ἃς δὴ περισπωμένας καλοῦμεν· αἱ δὲ, ἐν ἑτέρᾳ τε καὶ ἑτέρᾳ χωρὶς ἑκάτερον ἐφ' ἑαυτοῦ
τὴν οἰκείαν φυλάττον φύσιν· καὶ ταῖς μὲν δισυλλάβοις οὐδὲν τὸ διὰ μέσου χωρίον βα-
ρύτητός τε καὶ ὀξύτητος, ταῖς δὲ πολυσυλλάβοις, οἷαί ποτ' ἂν ὦσιν, ἡ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχου-
σα μία ἐν πολλαῖς βαρείαις ἔνεστιν. ἡ δὲ ὀργανική τε καὶ ᾠδικὴ μοῦσα, διαστήμασί τε χρῆ-
ται πλείοσιν, οὐ τῷ διὰ πέντε μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διὰ πασῶν ἀρξαμένη, καὶ τὸ διὰ πέντε
μελῳδεῖ, καὶ τὸ διὰ τεσσάρων, καὶ τὸ διάτονον, καὶ τὸ ἡμιτόνιον· ὡς δέ τινες οἴονται, καὶ τὴν
δίεσιν αἰσθητῶς. τάς τε λέξεις τοῖς μέλεσιν ὑποτάττειν ἀξιοῖ, καὶ οὐ τὰ μέλη ταῖς λέ-
ξεσιν, ὡς ἐξ ἄλλων τε πολλῶν δῆλον, καὶ μάλιστα τῶν Εὐριπίδου μελῶν, ἃ πεποίηκε
» τὴν Ἠλέκτραν λέγουσαν ἐν Ὀρέστῃ πρὸς τὸν χορόν· Σῖγα σῖγα, λευκὸν ἴχνος ἀρβύλης
» Τιθεῖτε, μὴ κτυπεῖτε. Ἀποπρόβατ' ἐκεῖσ', ἀπόπροθι κοίτας. ἐν γὰρ δὴ τούτοις τὸ, Σῖ-
γα, σῖγα λευκὸν, ἐφ' ἑνὸς φθόγγου μελῳδεῖται, καίτοι τῶν τριῶν λέξεων ἑκάστη βα-
ρείας τε τάσεις ἔχει καὶ ὀξείας. καὶ τὸ Ἀρβύλης, ἐπὶ μέσῃ συλλαβῇ τὴν τρίτην ὁμότο-
νον ἔχει, ἀμηχάνου ὄντος ἓν ὄνομα δύο λαβεῖν ὀξείας. καὶ τοῦ Τιθεῖτε, βαρυτέρα μὲν ἡ
πρώτη γίνεται, δύο δὲ μετ' αὐτὴν ὀξύτονοί τε καὶ ὁμόφωνοι. τοῦ Κτυπεῖτε, ὁ περισπα-
σμὸς ἠφάνισται· μιᾷ γὰρ αἱ δύο συλλαβαὶ λέγονται τάσει. καὶ τὸ, Ἀποπρόβατε. οὐ λαμ-
βάνει τὴν τῆς μέσης συλλαβῆς προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τετάρτην συλλαβὴν κα-
ταβέβηκεν ἡ τάσις τῆς τρίτης. τὸ δ' αὐτὸ γίνεται καὶ περὶ τοὺς ῥυθμούς. ἡ μὲν γὰρ πεζὴ
λέξις οὐδενὸς οὔτε ὀνόματος οὔτε ῥήματος βιάζεται τοὺς χρόνους, οὐδὲ μετατίθησιν· ἀλλ'
οἵας παρείληφε τῇ φύσει τὰς συλλαβὰς, τάς τε μακρὰς καὶ τὰς βραχείας, τοιαύτας
φυλάττει. ἡ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ, μεταβάλλουσιν αὐτὰς μειοῦσαι καὶ αὔξουσαι, ὥστε
πολλάκις εἰς τἀναντία μεταχωρεῖν. οὐ γὰρ ταῖς συλλαβαῖς ἀπευθύνουσι τοὺς χρόνους,
ἀλλὰ τοῖς χρόνοις τὰς συλλαβάς. δεδειγμένης δὴ τῆς διαφορᾶς, ᾗ διαφέρει μουσικὴ λο-
γικῆς, λοιπὸν ἂν εἴη κἀκεῖνα λέγειν, ὅτι τὸ μὲν τῆς φωνῆς μέλος, λέγω δὲ οὐ τῆς ᾠδι-
κῆς, ἀλλὰ τῆς ψιλῆς, κἂν ἡδέως διατιθῇ τὴν ἀκοὴν, εὐμελὲς λέγοιτ' ἂν, ἀλλ' οὐκ ἐμμελές·
ἡ δ' ἐν τοῖς χρόνοις τῶν μορίων συμμετρία σώζουσα τὸ μελικὸν σχῆμα, εὔρυθμος, ἀλλ' οὐκ
ἔνρυθμος. πῇ δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων, ταῦτα κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐρῶ. νυνὶ δὲ τὰ
ἀκόλουθα ἀποδοῦναι πειράσομαι, πῶς ἂν γένοιτο λέξις πολιτικὴ παρὰ τὴν σύνθεσιν,
ἡδύνουσα τὴν ἀκρόασιν, κατά τε τὰ μέλη τῶν φθόγγων, καὶ κατὰ τὰς συμμετρίας τῶν ῥυθμῶν
καὶ κατὰ τὰς ποικιλίας τῶν μεταβολῶν, καὶ κατὰ τὸ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις, ἐπειδὴ ταῦτα
ὑπεθέμην τὰ κεφάλαια. οὐχ ἅπαντα πέφυκε τὰ μέρη τῆς λέξεως ὁμοίως διατιθέναι
τὴν ἀκοὴν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ὁρατικὴν αἴσθησιν τὰ ὁρατὰ πάντα, οὐδὲ τὴν γευστικὴν τὰ γευστὰ, οὐδὲ

πολιτικὴ λέξις πῶς τῇ συνθέσει τὴν ἀκρόασιν ἡδύνει.

16 τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τὰ κινοῦντα ἑκάστην· ἀλλὰ καὶ γλυκαίνουσί τινες αὐτὴν ἦχοι καὶ πικραί-
νουσι, καὶ τραχύνουσι, καὶ λεαίνουσι, καὶ πολλὰ ἄλλα πάθη ποιοῦσι περὶ αὐτήν. αἰτία δὲ ἥ τε τῶν
γραμμάτων φύσις ἐξ ὧν ἡ φωνὴ συνέστηκε, πολλὰς καὶ διαφόρους ἔχουσα δυνάμεις, καὶ
ἡ τῶν συλλαβῶν πλοκὴ παντοδαπῶς σχηματιζομένη. τοιαύτην δὴ δύναμιν ἐχόντων
τῶν τῆς λέξεως μορίων, ἐπειδὴ μεταθεῖναι τὴν ἑκάστου φύσιν οὐχ οἷόν τε, λείπεται τῇ
μίξει καὶ κράσει καὶ παραθέσει συγκρύψαι τὴν παρακολουθοῦσαν αὐτῶν τισιν ἀτοπί-
αν, τραχέσι λεῖα μισγοντα, καὶ σκληροῖς μαλακὰ, καὶ κακοφώνοις εὔφωνα, καὶ δυσεκ-
φόροις εὐπρόφορα, καὶ βραχέσι μακρὰ, καὶ τἄλλα τὸν αὐτὸν τρόπον εὐκαίρως συντιθέν-
τα, καὶ μήτε ὀλιγοσύλλαβα πολλὰ ἑξῆς λαμβάνοντα· κόπτεται γὰρ ἡ ἀκρόασις· μήτε
πολυσύλλαβα πλείω τῶν ἱκανῶν, μηδὲ δὴ ὁμοιότονα παρ' ὁμοιοτόνοις, μηθ' ὁμοιόχρονα
παρ' ὁμοιοχρόνοις. χρὴ δὲ καὶ τὰς πτώσεις τῶν ὀνοματικῶν ταχὺ μεταλαμβάνειν

μηκυνό-

μηκυνόμεναι γὰρ ἔξω τοῦ μετρίου, πάνυ προσίσανται ταῖς ἀκοαῖς· καὶ τὴν ὁμοιότητα διαλύειν, συνεχῶς ὀνομάτων τινῶν ἑξῆς τιθεμένων πολλῶν ῥημάτων, καὶ τῶν ἄλλων μερῶν, τὸν κόρον φυλαττόμενον· σχήμασί τε μὴ τοῖς αὐτοῖς" διαμένειν, ἀλλὰ θαμινὰ μεταβάλλειν, καὶ τρόπους μὴ τοὺς αὐτοὺς ἐπεισφέρειν, ἀλλὰ ποικίλλειν· μηδὲ δὴ ἄρχεσθαι πολλάκις ἀπὸ τῶν αὐτῶν, μηδὲ λήγειν εἰς τὰ αὐτά, ὑπερτείνοντα τὸν ἑκατέρου καιρόν. καὶ μηδεὶς οἰηθῇ με καθάπαξ ταῦτα παραγγέλλειν, ὡς ἡδονῆς αἴτια διὰ παντὸς ἐσόμενα, ἢ τοὐναντίον ὀχλήσεως· οὐχ οὕτως ἀνόητός εἰμι· οἶδα γὰρ ἐξ ἀμφοῖν γινομένην πολλάκις ἡδονήν, τοτὲ μὲν ἐκ τῶν ἀνομοίων, τοτὲ δὲ ἐκ τῶν ὁμογενῶν· ἀλλ' ἐπὶ πάντων οἴομαι δεῖν τὸν καιρὸν ὁρᾶν· οὗτος γὰρ ἡδονῆς καὶ ἀηδίας κράτιστον μέτρον. καιροῦ δὲ οὔτε ῥήτωρ οὐδείς, " οὔτε φιλόσοφος εἰς τόδε χρόνου τέχνην ὥρισεν· οὐδ' ὅσπερ πρῶτος ἐπεχείρησε πε- " ρὶ αὐτοῦ γράφειν Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, οὐδ' ὅτι λόγου ἄξιον ἔγραψε· οὐδὲ ἔχει φύσιν τὸ πρᾶγμα εἰς καθολικὴν καὶ ἔντεχνόν τινα περίληψιν πεσεῖν. οὐδ' ὅλως ἐπιστήμῃ θηρα- " τός ἐστιν ὁ καιρός, ἀλλὰ δόξῃ. ταύτην δὲ οἱ μὲν ἐπὶ πολλῶν καὶ πολλάκις γυμνάσαντες, " ἄμεινον τῶν ἄλλων εὑρίσκουσιν· οἱ δὲ ἀνάσκητον ἀφέντες," σπανιώτερον καὶ ὥσπερ ἀπὸ τύχης. ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἴπω, ταῦτ' οἴομαι χρῆναι φυλάττειν ἐν τῇ συνθέσει τὸν μέλλοντα διαθήσειν τὴν ἀκοὴν ἡδέως· τὰ εὐμελῆ καὶ εὔρυθμα καὶ εὔφωνα ὀνόματα, ὑφ' ὧν γλυκαίνεταί τε καὶ μαλάττεται, καὶ τὸ ὅλον οἰκείως διατίθεται ἡ αἴσθησις, ταῦτα ἀλλήλοις συναρμόττειν, ἢ τὰ μὴ τοιαύτην ἔχοντα φύσιν ἐγκαταπλέκειν τε καὶ συνυφαίνειν τοῖς δυναμένοις αὐτὴν γοητεύειν, ὥστε ὑπὸ τῆς ἐκείνων χάριτος ἐπισκοτεῖσθαι τὴν τούτων ἀηδίαν· οἷόν τι ποιοῦσιν οἱ φρόνιμοι στρατηλάται κατὰ τὰς τάξεις τῶν στρατευμάτων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι συγκρύπτουσι τοῖς ἰσχυροῖς τὰ ἀσθενῆ, καὶ γίνεται αὐτοῖς οὐδὲν τῆς δυνάμεως μέρος ἄχρηστον. διαναπαύειν τε καὶ ταυτότητα φημὶ δεῖν, μεταβολὰς εὐκαίρους εἰσφέροντα. καὶ γὰρ ἡ μεταβολὴ παντὸς ἔργου χρῆμα ἡδύ. τελευταῖον δέ, ὃ δὴ καὶ πάντων ἐστὶ κράτιστον, οἰκείαν ἀποδιδόναι τοῖς ὑποκειμένοις " καὶ πρέπουσαν ἁρμονίαν. δυσωπεῖσθαι δὲ οὐδὲν οἴομαι δεῖν, οὔτε ὄνομα, οὔτε ῥῆμα· οὔτ' ἐπιτέτριπται μὴ συναισχυνῇ λέγεσθαι. οὐδὲν γὰρ οὕτω ταπεινόν, ἢ ῥυπαρόν, ἢ μιαρόν, ἢ ἄλλην τινὰ δυσχέρειαν ἔχον ἔσεσθαί φημι λόγου μόριον, ὃ σημαίνεται σῶμα ἢ πρᾶγμα, ὃ μηδεμίαν ἕξει χώραν ἐπιτηδείαν ἐν λόγοις. παρακελεύομαι δὲ ἐν τῇ συνθέσει πιστεύοντας ἀνδρείως πάνυ καὶ τεθαῤῥηκότως αὐτὰ ἐκφέρειν, Ὁμήρῳ τε παραδείγματι χρωμένους, παρ' ᾧ καὶ τὰ εὐτελέστατα κεῖται τῶν ὀνομάτων· καὶ Δημοσθένει, 17. καὶ Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν ὀλίγον ὕστερον μνησθήσομαι, καθ' ὅ τι ἂν ἁρμόττῃ περὶ ἑκάστου. ταῦτά μοι περὶ τῆς ἡδείας εἰρήσθω συνθέσεως, ὀλίγα μὲν ὑπὲρ πολλῶν θεωρημάτων, ἱκανὰ δέ, ὡς κεφάλαια, εἶεν.

καλὴ δὲ ἁρμονία πῶς γένοιτ' ἄν, εἴ τις ἔροιτο, ἢ ἐκ ποίων θεωρημάτων, οὐκ ἄλλως πῶς μὰ Δία φαίην ἄν, οὐκ ἐξ ἄλλων τινῶν, ἢ ἐξ ὧνπερ ἡδεῖα. τὰ γὰρ αὐτὰ ποιητικὰ ἀμφοῖν, μέλος εὐγενές, ῥυθμὸς ἀξιωματικός, μεταβολὴ μεγαλοπρεπής, τὸ πᾶσι τούτοις παρακολουθοῦν πρέπον. ὥσπερ γὰρ ἡδεῖά τις γίνεται λέξις, οὕτω καὶ γενναία τις ἑτέρα· καὶ ῥυθμὸς ὥσπερ γλαφυρός τις, οὕτω καὶ σεμνὸς ἕτερος· καὶ τὸ μεταβάλλειν ὥσπερ χάριν ἔχει τινά, οὕτω καὶ πιθανόν. τὸ δὲ δὴ πρέπον εἰ μὴ τοῦ καλοῦ πλεῖστον ἕξει μέρος, σχολῇ γ' ἂν ἄλλου τινός. ἐξ ἁπάντων δή φημι τούτων ἐπιτηδεύεσθαι δεῖν τὸ καλὸν ἐν ἁρμονίᾳ λέξεως, ἐξ ὧνπερ καὶ τὸ ἡδύ. αἰτία δὲ κἀνταῦθα, ἥ τε τῶν γραμμάτων φύσις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν δύναμις, ἐξ ὧν πλέκεται τὰ ὀνόματα.

ταῦτα ὑπὲρ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὥσπερ ὑπεσχόμην. ἀρχαὶ μὲν οὖν εἰσι τῆς ἀνθρωπίνης καὶ ἐνάρθρου φωνῆς, αἱ μηκέτι δεχόμεναι διαίρεσιν, ἃς καλοῦμεν στοιχεῖα καὶ γράμματα· γράμματα μέν, ὅτι γραμμαῖς τισι σημαίνεται· στοιχεῖα δέ, ὅτι πᾶσα φωνὴ τὴν γένεσιν ἐκ τούτων λαμβάνει πρῶτον, καὶ τὴν διάλυσιν εἰς ταῦτα ποιεῖται τελευταίαν. τῶν δὲ στοιχείων τε καὶ γραμμάτων οὐ μία πάντων φύσις, διαφορὰ δὲ αὐτῶν πρώτη μέν, ὡς Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς ἀποφαίνεται, καθ' ἣν τὰ μὲν φωνὰς ἀποτελεῖ, τὰ δὲ ψόφους· φωνὰς μὲν τὰ λεγόμενα φωνήεντα· ψόφους δὲ τὰ λοιπὰ πάντα. δευτέρα δέ, καθ' ἣν τῶν φωνηέντων ἃ μὲν καθ' ἑαυτὰ ψόφους ὁποίους δή τινας ἀποτελεῖν πέφυκε," ῥοῖζον, ἢ συριγμόν, ἢ ποππυσμόν, ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἤχων δηλωτικά· ἃ δέ ἐστιν ἁπάσης ἄμοιρα φωνῆς

καὶ ψόφους, καὶ οὐχ οἷά τε ἠχεῖσθαι καθ᾽ ἑαυτά, ταῦτα μὲν ἄφωνά τινες ἐκάλεσαν, θάτερα δὲ, ἡμίφωνα. οἱ δὲ τριχῆ νείμαντες τὰς πρώτας τε καὶ στοιχειώδεις φωνῆς δυνάμεις, φωνήεντα μὲν ἐκάλεσαν, ὅσα καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ φωνεῖται, καὶ μεθ᾽ ἑτέρων, καὶ ἔστιν αὐτοτελῆ. ἡμίφωνα δὲ, ὅσα μετὰ μὲν τῶν φωνηέντων κρεῖττον ἐκφέρεται, καθ᾽ ἑαυτὰ δὲ χεῖρόν τε καὶ οὐκ αὐτοτελῶς· ἄφωνα δὲ, ὅσα οὔτε τὰς τελείας, οὔτε τὰς ἡμιτελείας φωνὰς ἔχει καθ᾽ ἑαυτὰ, μεθ᾽ ἑτέρων δὲ ἐκφωνεῖται. ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν ὅστις ἐστὶν, οὐ ῥάδιον εἰπεῖν ἀκριβῶς· ἐπεὶ πολλὴν παρέσχε καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀπορίαν τὸ πρᾶγμα. οἱ μὲν γὰρ, ᾠήθησαν εἶναι τρισκαίδεκα τὰ πάντα τῆς φωνῆς στοιχεῖα, κατεσκευάσθαι δὲ τὰ λοιπὰ ἐκ τούτων· οἱ δὲ, καὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων, οἷς χρώμεθα νῦν, πλείω. ἡ μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων θεωρία, γραμματικῆς τε καὶ μετρικῆς, εἰ βούλεταί τις, καὶ φιλοσοφίας οἰκειοτέρα. ἡμῖν δὲ ἀπόχρη, μήτε ἐλάττους τῶν κδ´, μήτε πλείους ὑποθεμένοις, δεικνύναι τὰς τῆς φωνῆς ἀρχὰς, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῇ λέγειν, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν φωνηέντων ποιησαμένοις.

Φωνήεντα. ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν ζ´· δύο μὲν, μακρὰ, τό τε η καὶ τὸ ω· τρία δὲ, δίχρονα, τό τε α καὶ τὸ ι καὶ τὸ υ, ἃ καὶ ἐκτείνεται, καὶ συστέλλεται· ἃ οἱ μὲν δίχρονα, ὥσπερ ἔφην, οἱ δὲ μεταπτωτικὰ καλοῦσιν. ἐκφωνεῖται δὲ ταῦτα πάντα τῆς ἀρτηρίας συνηχούσης τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦ στόματος ἁπλῶς σχηματισθέντος, τῆς τε γλώσσης οὐδὲν πραγματευομένης, ἀλλ᾽ ἠρεμούσης. πλὴν τὰ μὲν μακρὰ, καὶ τῶν διχρόνων ὅσα μακρῶς λέγεται, τεταμένον λαμβάνει καὶ διηνεκῆ τὸν αὐλὸν τοῦ πνεύματος· τὰ δὲ βραχέα ἢ βραχέως λεγόμενα, ἐξ ἀποκοπῆς τε καὶ μιᾷ πληγῇ πνεύματος, καὶ τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ βραχὺ κινηθείσης ἐκφέρεται. τούτων δὴ κράτιστα μέν ἐστι καὶ φωνὴν ἡδίστην ἀποτελεῖ τά τε μακρὰ, καὶ τῶν διχρόνων ὅσα μηκύνεται κατὰ τὴν ἐκφορὰν, ὅτι πολὺν ἠχεῖται χρόνον, καὶ τοῦ πνεύματος οὐ κατακόπτει τὸν τόνον· χείρω δὲ τὰ βραχέα, ἢ τὰ βραχέως λεγόμενα, ὅτι μικρόφωνά τέ ἐστι καὶ σπαδονίζει τὸν ἦχον. αὐτῶν δὲ τῶν μακρῶν εὐφωνότατον τὸ α, ὅταν ἐκτείνηται, λέγεται γὰρ ἀνοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τοῦ πνεύματος ἄνω φερομένου πρὸς τὸν οὐρανόν. δεύτερον δὲ τὸ η, ὅτι κάτω περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρείδει τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἄνω, καὶ μετρίως ἀνοιγομένου. τρίτον δὲ τὸ ω. στρογγύλεται τε γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ στόμα, καὶ περιστέλλει τὰ χείλη, τήν τε πληγὴν τὸ πνεῦμα περὶ τὸ ἀκροστόμιον ποιεῖται. ἔστι δὲ ἧττον τούτου τὸ υ. περὶ γὰρ αὐτὰ τὰ χείλη συστολῆς γενομένης ἀξιολόγου, πνίγεται, καὶ στενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος. ἔσχατον δὲ πάντων τὸ ι. περὶ τοὺς ὀδόντας τε γὰρ ἡ κρότησις τοῦ πνεύματος γίνεται, μικρὸν ἀνοιγομένου τοῦ στόματος, καὶ οὐκ ἐπιλαμπρυνόντων τῶν χειλέων τὸν ἦχον. τῶν δὲ βραχέων οὐδέτερον μὲν εὔηχον, ἧττον δὲ δυσηχὲς τὸ ο. διίστησι γὰρ τὸ στόμα κρεῖττον θατέρου, τὴν δὲ πληγὴν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν μᾶλλον. φωνηέντων μὲν οὖν γραμμάτων αὕτη φύσις.

ἡμίφωνα. ἡμιφώνων δὲ τοιάδε· ὀκτὼ γὰρ τὸν ἀριθμὸν ὄντων αὐτῶν, πέντε μέν ἐστιν ἁπλᾶ, τό τε λ, καὶ τὸ μ, καὶ τὸ ν, καὶ τὸ ρ, καὶ τὸ σ· τρία δὲ διπλᾶ, τό τε ζ, καὶ τὸ ξ, καὶ τὸ ψ. διπλᾶ δὲ λέγουσιν αὐτὰ, ἤτοι διὰ τὸ σύνθετα εἶναι, τὸ μὲν ζ διὰ τοῦ σ καὶ δ, τὸ δὲ ξ διὰ τοῦ κ καὶ σ, τὸ δὲ ψ διὰ τοῦ π καὶ σ, συμφθαρμένων ἀλλήλοις καὶ ἰδίαν φωνὴν λαμβανόντων· ἢ διὰ τὸ χώραν ἐπέχειν δυοῖν γραμμάτων ἐν ταῖς συλλαβαῖς παραλαμβανόμενα. ἑκάστου δὴ τούτων κρείττω μέν ἐστι τὰ διπλᾶ τῶν ἁπλῶν· ἐπειδὴ μείζονά ἐστι τῶν ἑτέρων, καὶ μᾶλλον ἐγγίζειν δοκεῖ τοῖς τελείοις· ἧττω δὲ τὰ ἁπλᾶ, διὰ τὸ εἰς βραχυτέρους αὐτῶν τόνους συνάγεσθαι τὸν ἦχον. ἐκφωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον τοιόνδε δή τινα τρόπον· τὸ μὲν λ, τῆς γλώσσης πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνισταμένης, καὶ τῆς ἀρτηρίας συνηχούσης τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ μ, τοῦ μὲν στόματος τοῖς χείλεσι πιεσθέντος, διὰ τῶν ῥωθώνων μεριζομένου. τὸ δὲ ν, τῆς γλώττης τὴν φορὰν τοῦ πνεύματος ἀποκλειούσης, καὶ μεταφερούσης ἐπὶ τοὺς ῥώθωνας τὸν ἦχον. τὸ δὲ ρ, τῆς γλώσσης ἄκρας ἀπορραπιζούσης τὸ πνεῦμα, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τῶν ὀδόντων ἀνισταμένης. τὸ δὲ σ, τῆς μὲν γλώσσης προσαναγομένης ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, τοῦ δὲ πνεύματος διὰ μέσου αὐτοῦ φερομένου, καὶ περὶ τοὺς ὀδόντας λεπτὸν καὶ στενὸν ἐξωθοῦντος τὸ σύριγμα. τρία δὲ τὰ λοιπὰ ἡμίφωνα μικτὸν λαμβάνει τὸν ψόφον, ἐξ ἑνὸς μὲν τῶν ἡμιφώνων τοῦ σ, τριῶν δὲ ἀφώνων, τοῦ τε κ καὶ τοῦ δ καὶ τοῦ π. οὗτοι σχηματισμοὶ γραμμάτων ἡμιφώνων. δύναται δὲ οὐχ ὁμοίως κινεῖν τὴν ἀκοὴν ἅπαντα. ἥδυνει μὲν

γὰρ

γὰρ αὐτῶν τὸ λ, καὶ ἔστι τῶν ἡμιφώνων γλυκύτατον· τραχύνει δὲ τὸ ρ, καὶ ἔστι τῶν ὁμογενῶν
γενναιότατον· μέσως δέ πως διατίθησι τὰ διὰ τῶν ῥωθώνων συνηχούμενα, τό τε μ καὶ
τὸ ν, κερατοειδεῖς ἀποτελοῦντα τοὺς ἤχους. ἄχαρι δὲ καὶ ἀηδὲς τὸ σ, καὶ εἰ πλεονάσειε,
σφόδρα λυπεῖ. θηριώδους γὰρ καὶ ἀλόγου μᾶλλον ἢ λογικῆς ἐφάπτεσθαι δοκεῖ φωνῆς
ὁ συριγμός. τῶν γοῦν παλαιῶν σπανίως ἐχρῶντό τινες αὐτῷ καὶ πεφυλαγμένως. εἰσὶ δὲ
οἳ ἀσίγμους ᾠδὰς ὅλας ἐποίουν. δηλοῖ δὲ τοῦτο Πίνδαρος, ἐν οἷς φησι· Πρὶν μὲν ἕρπε
σχοινοτενῆ φωνήεντα διθυράμβων, καὶ τὸ σὰν κίβδαλον, ἄνθρωποι. τριῶν δὲ τῶν ἄλλων
γραμμάτων, ἃ δὴ διπλᾶ καλεῖται, τὸ ζ μᾶλλον ἡδύνει τὴν ἀκοὴν τῶν ἑτέρων. τὸ μὲν γὰρ 19
ξ, διὰ τοῦ κ· τὸ δὲ ψ, διὰ τοῦ π τὸν συριγμὸν ἀποδίδωσι, ψιλῶν ὄντων ἀμφοτέρων. τοῦτο δ'
ἡσυχῇ τῷ πνεύματι δασύνεται, καὶ ἔστι τῶν ὁμογενῶν γενναιότατον. καὶ περὶ μὲν τῶν ἡμι-
φώνων τοσαῦτα. τῶν δὲ καλουμένων ἀφώνων ἐννέα ὄντων τρία μὲν ἐστὶ ψιλά, τρία δὲ δα- ἄφωνα.
σέα, τρία δὲ μεταξὺ τούτων. ψιλὰ μὲν τό τε κ, καὶ τὸ π, καὶ τὸ τ· δασέα δὲ τό τε χ, καὶ
τὸ φ, καὶ τὸ θ· κοινὰ δὲ ἀμφοῖν, τό τε γ, καὶ τὸ β, καὶ τὸ δ. ἐκφωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον
τρόπον τόνδε· τρία μὲν, ἀπὸ τῶν χειλέων ἄκρων, τὸ π καὶ τὸ φ καὶ τὸ β, ὅταν τοῦ στόματος
πιεσθέντος, τὸ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ τὸν δεσμὸν αὐτοῦ. καὶ ψι-
λὸν μέν ἐστιν αὐτῶν τὸ π, δασὺ δὲ τὸ φ, μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ β. τοῦ μὲν γὰρ ψιλότερόν
ἐστι, τοῦ δὲ δασύτερον. μία μὲν αὕτη συζυγία τριῶν γραμμάτων ἀφώνων ὁμοίῳ σχή-
ματι λεγομένων, ψιλότητι δὲ καὶ δασύτητι διαφερόντων. τρία δὲ ἄλλα λέγεται, τῆς
γλώσσης ἄκρῳ τῷ στόματι προσερειδομένης κατὰ τοὺς μετεωροτέρους ὀδόντας, ἔπειθ'
ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὑποῤῥαπιζομένης, καὶ τὴν διέξοδον αὐτῷ περὶ τοὺς ὀδόντας ἀποδιδού-
σης, τὸ τ καὶ τὸ θ καὶ τὸ δ. διαλλάττει δὲ καὶ ταῦτα δασύτητι καὶ ψιλότητι. ψιλὸν μὲν γάρ
ἐστιν αὐτῶν τὸ τ, δασὺ δὲ τὸ θ, μέσον δὲ καὶ ἐπίκοινον τὸ δ. αὕτη δευτέρα συζυγία
γραμμάτων ἀφώνων. τρία δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ἀφώνων λέγεται μὲν, τῆς γλώττης ἀνι-
σταμένης κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τοῦ φάρυγγος, καὶ τῆς ἀρτηρίας ὑπηχούσης τῷ πνεύματι,
τὸ κ καὶ τὸ χ καὶ τὸ γ, οὐδενὶ ταῦτα διαφέροντα τῷ σχήματι ἀλλήλων, πλὴν ὅτι τὸ μὲν
κ ψιλῶς λέγεται, τὸ δὲ χ δασέως, τὸ δὲ γ μετρίως καὶ μεταξὺ τούτων. κράτιστα μὲν οὖν
ἐστιν, ὅσα τῷ πνεύματι πολλῷ λέγεται· δεύτερα δὲ, ὅσα μέσως· κακίω δὲ, ὅσα ψιλῶς. ταῦ-
τα μὲν γὰρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἔχει μόνην· τὰ δὲ δασέα, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος προσθή-
κην, ὥστε ἐγγὺς τοῦ τελειότατα εἶναι ἐκεῖνα. ἐκ δὴ τῶν γραμμάτων τοσούτων τε ὄντων καὶ συλλαβῶν φύσις καὶ διαφορά.
δυνάμεις τοιαύτας ἐχόντων, αἱ καλούμεναι γίνονται συλλαβαί. τούτων δὲ εἰσὶ καὶ μα-
κραὶ μὲν, ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ τῶν φωνηέντων τῶν μακρῶν, ἢ τῶν διχρόνων ὅταν μακρῶς
ἐκφέρηται, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς μακρὸν ἢ μακρῶς λεγόμενον γράμμα, ἤτοι τῶν ἡμι-
φώνων ἢ ἀφώνων· βραχεῖαι δὲ, ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ βραχέος φωνήεντος ἢ βραχέως
λαμβανομένου, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς ταῦτα. μήκους δὲ καὶ βραχύτητος συλλαβῶν οὐ μία
φύσις, ἀλλὰ καὶ μακρότεραί τινές εἰσι τῶν μακρῶν, καὶ βραχύτεραι τῶν βραχειῶν. ἔσται δὲ τοῦ-
το φανερὸν ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων. ὁμολογεῖται δὴ βραχεῖαν εἶναι συλλαβὴν, ἣν ποιεῖ
φωνῆεν βραχὺ γράμμα τὸ ο, ὡς λέγεται Ὁδός. ταύτῃ προστεθήτω ἓν γράμμα τῶν ἡμι-
φώνων τὸ ρ, καὶ γενέσθω Ῥόδος, μένει μὲν ἔτι βραχεῖα ἡ συλλαβὴ, πλὴν οὐχ ὁμοίως, ἀλλ'
ἕξει τινὰ παραλλαγὴν ἀκαρῆ παρὰ τὴν προτέραν. ἔτι προστεθήτω ταύτῃ τῶν ἀφώνων
γραμμάτων τὸ τ, καὶ γενέσθω Τρόπος, μείζων αὕτη τῆς προτέρας ἔσται συλλαβῆς, καὶ ἔτι
βραχεῖα μένει. τρίτον γέ τι γράμμα τῇ αὐτῇ συλλαβῇ προστεθήτω τὸ σ, καὶ γενέσθω
Στρόφος· τρισὶν αὕτη προσθήκαις ἀκουσαῖς μακροτέρα γενήσεται τῆς βραχυτάτης, μέ-
νουσα ἔτι βραχεῖα. οὐκοῦν τέσσαρες αὗται βραχείας συλλαβῆς διαφοραὶ τὴν ἀνάλογον
ἔχουσαι αἴσθησιν, τῆς παραλλαγῆς μέτρον. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς μακρᾶς. ἡ γὰρ
ἐκ τοῦ η γινομένη συλλαβὴ, μακρὰ τὴν φύσιν οὖσα, τεττάρων γραμμάτων προσθήκαις
παραυξηθεῖσα, τριῶν προτασσομένων, ἑνὸς δὲ ὑποτασσομένου, καθ' ἣν λέγεται Σπλὴν,
μείζων ἂν δήπου λέγοιτο εἶναι τῆς προτέρας ἐκείνης τῆς μονογραμμάτου. μειουμένη 20
δ' αὖ πάλιν, καθ' ἓν ἕκαστον τῶν προστεθέντων γραμμάτων, τὰς ἐπὶ τοὔλαττον πα-
ραλλαγὰς αἰσθητὰς ἂν ἔχοι. αἰτία δὲ ἥτις ἐστὶ τοῦ μήτε τὰς μακρὰς ἐκβαίνειν τὴν ἑαυ-
τῶν φύσιν μέχρι γραμμάτων ἑπτὰ μηκυνομένας, μήτε τὰς βραχείας εἰς ἓν ἀπὸ

πολλῶν γραμμάτων συστελλομένας ἐκπίπτειν τῆς βραχύτητος, ἀλλὰ κἀκείνας ἐν διπλασίῳ λόγῳ θεωρεῖσθαι τῶν βραχειῶν, καὶ ταύτας ἐν ἡμίσει τῶν μακρῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. ἀρκεῖ γὰρ, ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἥρμοττεν, εἰρῆσθαι ὅτι διαλλάττει καὶ βραχεῖα συλλαβὴ βραχείας, καὶ μακρὰ μακρᾶς, καὶ οὔτε τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν οὔτε ἐν λόγοις ψιλοῖς, οὔτ' ἐν ποιήμασιν ἢ μέλεσι διὰ ῥυθμῶν ἢ μέτρων κατασκευαζομένοις πᾶσα βραχεῖα, καὶ πᾶσα μακρά. πρῶτον μὲν δὴ θεώρημα τοῦτο τῶν ἐν ταῖς συλλαβαῖς παθῶν, ἕτερον δὲ τοιόνδε· τῶν γραμμάτων πολλὰς ἐχόντων διαφορὰς οὐ μόνον παρὰ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς ἤχους, ὑπὲρ ὧν ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα, πᾶσα ἀνάγκη τὰς ἐκ τούτων συνισταμένας συλλαβὰς, ἢ διὰ τούτων πλεκομένας, ἅμα τήν τε ἰδίαν ἑκάστου σώζειν δύναμιν, καὶ τὴν κοινὴν ἁπάντων, ἣ γίνεται διὰ τῆς κράσεώς τε καὶ τῆς παραθέσεως αὐτῶν· ἐξ ὧν μαλακαί τε φωναὶ γίνονται καὶ σκληραὶ καὶ λεῖαι καὶ τραχεῖαι, γλυκαίνουσαί τε τὴν ἀκοὴν καὶ πικραίνουσαι, καὶ σύφουσαι καὶ διαχέουσαι, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην κατασκευάζουσαι διάθεσιν φυσικήν· αὗται δ' εἰσὶ μυρίαι τὸ πλῆθος ὅσαι. ταῦτα δὴ καταμαθόντες οἱ χαριέστατοι ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, τὰ μὲν αὐτοί τε κατασκευάζουσιν ὀνόματα, συμπλέκοντες ἐπιτηδείως ἀλλήλοις τὰ γράμματα, καὶ τὰς συλλαβὰς δὲ οἰκείως, οἷς ἂν βούλωνται παραστῆσαι πάθεσι, ποικίλως φιλοτεχνοῦσιν, ὡς ποιεῖ πολλάκις Ὅμηρος· ἐπὶ μὲν προσηνέμων αἰγιαλῶν τῇ παρεκτάσει τῶν συλλαβῶν τὸν ἄπαυστον ἐμφαίνειν βουλόμενος ἦχον· Ἠΐονες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω. ἐπὶ δὲ τοῦ τυφλουμένου Κύκλωπος, τότε τῆς ἀλγηδόνος μέγεθος, καὶ τὴν διὰ τῶν χειρῶν βραδεῖαν ἔρευναν τῆς τοῦ σπηλαίου θύρας· Κύκλωψ δὲ στενάχων τέ καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι, Χερσὶ ψηλαφόων. καὶ ἄλλοθί που δέησιν ἐνδείξασθαι βουλόμενος πολλὴν καὶ κατεσπουδασμένην, Οὐδ' εἴκεν μάλα πολλὰ πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων Προπροκυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο. μυρία ἐστὶν εὑρεῖν παρ' αὐτῷ τοιαῦτα, χρόνου μῆκος, ἢ σώματος μέγεθος, ἢ πάθους ὑπερβολὴν, ἢ στάσεως ἠρεμίαν, ἢ τῶν παραπλησίων τι δηλοῦντα παρ' οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ἢ τὰς τῶν συλλαβῶν κατασκευάς· καὶ ἄλλα τούτοις ἐναντίως εἰργασμένα εἰς βραχύτητα, καὶ τάχος, καὶ σπουδὴν, καὶ τὰ τούτοις ὁμογενῆ, ὡς ἔχει ταυτί· Ἀμβλύδην γοόωσα μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν. καὶ, Ἡνίοχον δ' ἔκπληγον, ἐπεὶ ἴδον ἀκάματον πῦρ. ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δηλοῦται συγκοπὴ, καὶ τὸ τῆς φωνῆς ἄτακτον. ἐφ' ὧν δ' ἡ τῆς διανοίας ἔκπλασις, καὶ τὸ τοῦ δείγματος ἀπροσδόκητον. ποιεῖ δὲ τούτων ἑκάτερον ἡ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων ἐλάττωσις. καὶ αὐτοί τε δὴ κατασκευάζουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, πρὸς χρῆμα ἐρῶντες, οἰκεῖα καὶ

ὀνόματα οἰκεῖα καὶ δηλωτικά.

21 δηλωτικὰ τῶν ὑποκειμένων τὰ ὀνόματα, ὥσπερ ἔφην· πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν λαμβάνουσιν, ὡς ἐκεῖνοι κατεσκεύασαν, ὅσα μιμητικώτατα τῶν πραγμάτων ἐστὶν, ὡς ἔχει ταυτί· Ῥοχθεῖ γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο· Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο· Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος. Σκέπτετ' οἰστῶν τε ῥοῖζον, καὶ δοῦπον ἀκόντων. μεγάλη τούτων ἀρχὴ καὶ διδάσκαλος ἡ φύσις, ἡ ποιοῦσα μιμητικοὺς ἡμᾶς καὶ θετικοὺς τῶν ὀνομάτων, οἷς δηλοῦται τὰ πράγματα, κατά τινας εὐλόγους καὶ κινητικὰς διανοίας ὁμοιότητας· ὑφ' ὧν ἐδιδάχθημεν ταύρων τε μυκήματα λέγειν, καὶ χρεμετισμοὺς ἵππων, καὶ φρυαγμοὺς τράγων· πρός τε βρόμον καὶ πάταγον ἀνέμων, καὶ συριγμὸν καλῶν, καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια παμπληθῆ, τὰ μὲν φωνῆς μιμητικὰ, τὰ δὲ μορφῆς, τὰ δὲ ἔργου, τὰ δὲ πάθους, τὰ δὲ κινήσεως, τὰ δὲ ἠρεμίας, τὰ δὲ ἄλλου χρήματος ὁτουδήποτε, περὶ ὧν εἴρηται πολλὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν. τὰ κράτιστα δὲ νέμουσι, ὡς πρώτῳ τὸν ὑπὲρ ἐτυμολογίας εἰσάγοντι λόγον, Πλάτωνι τῷ Σωκρατικῷ, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλοθι, μάλιστα δὲ ἐν τῷ Κρατύλῳ. τί δὴ τὸ κεφάλαιόν ἐστί μοι τοῦ λόγου; ὅτι παρὰ μὲν τὰς τῶν γραμμάτων συμπλοκὰς ἡ τῶν συλλαβῶν γίνεται σύνθεσις ποικίλη, παρὰ δὲ τὴν τῶν συλλαβῶν συνθέσεις ἡ τῶν ὀνομάτων φύσις παντοδαπὴ, παρὰ δὲ τὰς

καλὴ λέξις πῶς γίνεται.

τῶν ὀνομάτων ἁρμονίας πολύμορφος ὁ λόγος γίνεται. ὥστε πολλὴ ἀνάγκη καλὴν μὲν εἶναι λέξιν, ἐν ᾗ καλά ἐστιν ὀνόματα, καλῶν δὲ ὀνομάτων συλλαβάς τε καὶ γράμματα καλὰ αἴτια εἶναι, ἡδεῖάν τε διάλεκτον ἐκ τῶν ἡδυνόντων τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι καὶ τὸ παραπλήσιον, ὀνομάτων τε καὶ συλλαβῶν καὶ γραμμάτων τάς τε κατὰ μέρος ἐν τούτοις διαφορὰς, καθ' ἃς δηλοῦται τά τε ἤθη, καὶ τὰ πάθη, καὶ αἱ διαθέσεις, καὶ τὰ ἔργα τῶν

προσώ-

προσώπων, καὶ τὰ συνεδρεύοντα τούτοις, ἀπὸ τῆς πρώτης κατασκευῆς τῶν γραμμάτων γίνεσθαι τοιαῦτα. χρήσομαι δὲ ὀλίγοις δείγμασι τοῦ λόγου τοῦδε, τῆς σαφηνείας ἕνεκα· τὰ γὰρ ἄλλα, πολλὰ ὄντα, ἐπὶ σεαυτοῦ συμβαλλόμενος εὑρήσεις. ὁ δὴ πολυφωνότατος ἁπάντων τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, ὅταν μὲν ὥραν ὄψεως εὐμόρφου καὶ κάλλος ἡδονῆς ἐπαγωγὸν ἐπιδείξασθαι βούληται, τῶν τε φωνηέντων τοῖς κρατίστοις χρῆται, καὶ τῶν ἡμιφώνων τοῖς μαλακωτάτοις, καὶ οὐ καταπυκνοῖ τοῖς ἀφώνοις τὰς συλλαβάς, οὐδὲ συγκόπτει τοὺς ἤχους, παρατιθεὶς ἀλλήλοις τὰ δυσέκφορα, πραεῖαν δέ τινα ποιεῖ τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμάτων καὶ ῥέουσαν ἀλύπως διὰ τῆς ἀκοῆς, ὡς ἔχει ταυτί· Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια, Ἀρτέμιδι ἰκέλη, ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ. καί, Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ, Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα. καί, Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τήν ποτε Νηλεὺς Γῆμεν ἑὸν διὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα. ὅταν δὲ οἰκτρὰν, ἢ φοβερὰν ἢ ἀγέρωχον ὄψιν εἰσάγῃ, τῶν τε φωνηέντων οὐ τὰ κράτιστα θήσει, ἀλλὰ τῶν ψοφοειδῶν, ἢ ἀφώνων τὰ δυσεκφορώτατα λήψεται, καὶ καταπυκνώσει τούτοις τὰς συλλαβάς· οἷά ἐστι ταυτί· Σμερδαλέος δ' αὐτῇ τι φάνη κεκακωμένος ἅλμῃ. Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο, Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ 22 Δεῖμός τε Φόβος τε. ποταμῶν δέ γε σύρρυσιν εἰς χωρίον ἕν, καὶ πάταγον ὑδάτων ἀναμισγομένων ἐκμιμήσασθαι τῇ λέξει βουλόμενος, οὐκ ἔτι λείας συλλαβάς, ἀλλ' ἰσχυρὰς καὶ ἀντιτύπους θήσει· Ὡς δ' ὅτε χείμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες, Ἐς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄμβριμον ὕδωρ. βιαζόμενον δέ τινα πρὸς ἐναντίον ῥεῦμα ποταμοῦ μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ τὰ μὲν ἀντέχοντα, τὰ δὲ ὑποφερόμενον εἰσάγων, ἀνακοπάς τε ποιήσει συλλαβῶν, καὶ ἀναβολὰς χρόνων, καὶ ἀντιστηριγμοὺς γραμμάτων· Δεινὸν δ' ἀμφ' Ἀχιλῆα κυκώμενον ἵστατο κῦμα, Ὤθει δ' ἐν σάκει πίπτων ῥόος, οὐδὲ πόδεσσιν Εἶχε στηρίξασθαι. ἀράττομένων δὲ περὶ πέτρας ἀνθρώπων, ψόφον τὲ καὶ μόρον οἰκτρὸν ἐνδεικνύμενος, ἐπὶ τῶν ἀηδεστάτων τὲ καὶ κακοφωνοτάτων χρονιεῖ γραμμάτων. οὐδαμῇ λεαίνων τὴν κατασκευήν, οὐδὲ ἡδύνων· Σὺν δὲ δύω μάρψας, ὥστε σκύλακας, ποτὶ γαίῃ Κόπτ'· ἐκ δ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν. πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν, εἰ πάντων παραδείγματα βουλοίμην φέρειν καὶ κατὰ τὸν τόπον τόνδε, ὧν ἄν τις ἀπαιτήσειεν. ὥστε ἀρκεσθεὶς τοῖς εἰρημένοις, ἐπὶ τὰ ἑξῆς μεταβήσομαι. Φημὶ δὲ τὸν βουλόμενον ἐργάσασθαι λέξιν καλὴν ἐν τῷ συντιθέναι τὰς φωνάς, ὅσα καλλιλογίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἢ σεμνότητα περιείληφεν ὀνόματα, εἰς τοῦτο συνάγειν. εἴρηται δέ τινα περὶ τούτων καὶ Θεοφράστῳ τῷ φιλοσόφῳ κοινότερον ἐν τοῖς περὶ λέξεως· ἔνθα ὁρίζει τίνα ὀνόματα φύσει καλά· παραδείγματος ἕνεκα, ὧν συντιθεμένων, καλὴν οἴεται καὶ μεγαλοπρεπῆ γενήσεσθαι τὴν φράσιν· καὶ αὖθις ἕτερα μικρὰ καὶ ταπεινά, ἐξ ὧν οὔτε ποίημα χρηστὸν ἔσεσθαί φησιν, οὔτε λόγον. καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ταῦτα τῷ ἀνδρὶ εἴρηται. εἰ μὲν οὖν ἐγχωροίη πάντα εἶναι τὰ μόρια τῆς λέξεως, ὑφ' ὧν μέλλει δηλοῦσθαι τὸ πρᾶγμα, εὔφωνά τε καὶ καλλιρρήμονα, μανίας ἔργον ζητεῖν τὰ χείρω· εἰ δὲ ἀδύνατον εἴη τοῦτο, ὥσπερ ἐπὶ πολλῶν ἔχει, τῇ πλοκῇ καὶ μίξει καὶ παραθέσει πειρατέον ἀφανίζειν τὴν τῶν χειρόνων φύσιν. ὅπερ Ὅμηρος εἴωθεν ἐπὶ πολλῶν ποιεῖν. εἰ γάρ τις ἔροιτο ὁντινοῦν τῶν ποιητῶν ἢ ῥητόρων, τίνα σεμνότητα ἢ καλλιλογίαν ταῦτα ἔχει τὰ ὀνόματα, ἃ ταῖς Βοιωτίαις κεῖται πόλεσιν, Ὑρία, καὶ Μυκαλησσός, καὶ Γραῖα, καὶ Ἐτεωνός, καὶ Σκῶλος, καὶ Θίσβη, καὶ Ὀγχηστός, καὶ Εὔτρησις, καὶ τἄλλα ἑξῆς ὧν ὁ ποιητὴς μέμνηται, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν οὐδ' ἡντινοῦν ἔχοι. ἀλλ' οὕτως αὐτὰ καλῶς ἐκεῖνος συνύφανεν, καὶ παραπληρώμασιν εὐφώνοις διείληφεν, ὥστε μεγαλοπρεπέστατα φαίνεσθαι τούτων ὀνόματα· Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἦρχον, Ἀρκεσίλαός τε, Προθοήνωρ τὲ, Κλονίος τε· Οἵθ' Ὑρίην ἐνέμοντο καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν, Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν, Θέσπειαν, Γραῖάν τε καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν· Οἵτ' ἀμφ' Ἅρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἐρυθράς· Οἵτ' Ἐλεῶν' εἶχον, ἠδ' Ὕλην καὶ Πετεῶνα, 23 Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' ἐϋκτίμενον πτολίεθρον. ἐν εἰδόσι λέγων οὐκ οἴομαι πλειόνων δεῖν παραδειγμάτων· ἅπας ἐστὶν ὁ κατάλογος αὐτῶν τοιοῦτος, καὶ πολλὰ ἄλλα. ἐν οἷς ἀναγκασθεὶς ὀνόματα λαμβάνειν οὐ καλὰ τὴν φύσιν, ἐ-

Ῥυθμῶν καὶ ῥυθμῶν περὶ.

τέροις αὐτὰ κοσμεῖ καλοῖς, καὶ λύει τὴν ἐκείνων δυσχέρειαν τῇ τούτων εὐμορφίᾳ. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις. ἐπεὶ δὲ τοὺς ῥυθμοὺς ἔφην οὐ μικρὰν μοῖραν ἔχειν τῆς ἀξιωματικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς συνθέσεως, ἵνα μή με τις εἰκῇ δόξῃ λέγειν, ῥυθμοὺς καὶ μέτρα μουσικῆς οἰκεῖα θεωρίας εἰς οὐ ῥυθμικὴν οὐδ' ἔμμετρον εἰσάγοντα διάλεκτον, ἀποδώσω καὶ τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον. ἔχει δὲ οὕτως· πᾶν ὄνομα καὶ ῥῆμα καὶ ἄλλο μόριον λέξεως, ὅ τι μὴ μονοσύλλαβόν ἐστιν, ἐν ῥυθμῷ τινι λέγεται· τὸ δ' αὐτὸ καλῶ πόδα καὶ ῥυθμόν.

δισύλλαβοι πόδες.

δισυλλάβου μὲν οὖν λέξεως διαφοραὶ τρεῖς. ἢ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ἔσται βραχειῶν, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων μακρῶν, ἢ τῆς μὲν βραχείας, τῆς δὲ μακρᾶς. τοῦ δὲ τρίτου τούτου τοῦ ῥυθμοῦ διττὸς ὁ τρόπος· ὁ μέν τις, ἀπὸ βραχείας, καὶ λήγων εἰς μακράν· ὁ δὲ, ἀπὸ μακρᾶς, καὶ λήγων εἰς βραχεῖαν. ὁ μὲν οὖν βραχυσύλλαβος, Ἡγεμών τε καὶ Πυρρίχιος καλεῖται, καὶ οὔτε μεγαλοπρεπής ἐστιν, οὔτε σεμνός. σχῆμα δ' αὐτοῦ τοιόνδε· Λέγε δὲ σὺ κατὰ πόδα νεόλυτα μέλεα. ὁ δ' ἀμφοτέρας τὰς συλλαβὰς μακρὰς ἔχων, κέκληται μὲν Σπονδεῖος, ἀξίωμα δὲ ἔχει μέγα καὶ σεμνότητα πολλήν. παράδειγμα δὲ αὐτοῦ τόδε· Ποίαν δηθ' ὁρμάσω, ταύταν ἢ κείναν, κείναν ἢ ταύταν; ὁ δὲ ἐκ βραχείας τε καὶ μακρᾶς συγκείμενος, ἐὰν μὲν τὴν ἡγουμένην λάβῃ βραχεῖαν, Ἴαμβος καλεῖται, καὶ οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγενής· ἐὰν δὲ ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἄρχηται, Τροχαῖος, καὶ ἔστι μαλακώτερος θατέρου καὶ ἀγεννέστερος. παράδειγμα δὲ τοῦ προτέρου τοιόνδε· Ἐπεὶ σχολὴ πάρεσι, παῖ Μενοιτίου. τοῦ δ' ἑτέρου· Θυμὲ, θύμ' ἀμηχάνοισι κήδεσι κυκώμενε. δισυλλάβων μὲν δὴ μορίων λέξεως διαφοραί τε καὶ ῥυθμοὶ καὶ σχήματα τοσαῦτα.

Τρισύλλαβοι πόδες.

τρισυλλάβων δ' ἕτερα πλείω τῶν εἰρημένων, καὶ ποικιλωτέραν ἔχοντα θεωρίαν. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ἁπασῶν βραχειῶν συνεστὼς, καλούμενος δὲ ὑπό τινων Χορεῖος, τρίβραχυς ποὺς οὗ παράδειγμα τοιόνδε· Βρόμιε, δορατοφόρε, ἐνυάλιε, πολεμοκέλαδε. ταπεινός τε καὶ ἄσεμνός ἐστι καὶ ἀγενής, καὶ οὐδὲν ἂν ἐξ αὐτοῦ γένοιτο γενναῖον. ὁ δὲ ἐξ ἁπασῶν μακρῶν, Μολοττὸν δὲ αὐτὸν οἱ μετρικοὶ καλοῦσιν, ὑψηλός τε καὶ ἀξιωματικός ἐστι καὶ διαβεβηκὼς ὡς ἐπὶ πολύ. παράδειγμα δὲ αὐτοῦ τόδε· Ὦ Ζηνὸς καὶ Λήδας κάλλιστοι σωτῆρες. ὁ δ' ἐκ μακρᾶς καὶ δυοῖν βραχειῶν, μέσην μὲν λαβὼν τὴν μακρὰν ἑκατέρας τῶν βραχειῶν, Ἀμφίβραχυς ὠνόμασται, καὶ οὐ σφόδρα τῶν εὐσχημόνων ἐστὶ ῥυθμῶν, ἀλλὰ διακέκλασταί τε καὶ πολὺ τὸ θῆλυ καὶ ἀγενὲς ἔχει. οἷά ἐστι ταυτί· Ἴακχε διθύραμβε σὺ τῶνδε χοραγέ. ὁ δὲ προλαμβάνων τὰς δύο βραχείας, Ἀνάπαιστος μὲν καλεῖται, σεμνότητα δὲ ἔχει πολλὴν· καὶ ἔνθα δεῖ μέγεθος περιθεῖναι τοῖς πράγμασιν, ἢ πάθος, ἐπιτήδειός ἐστι παραλαμβάνεσθαι. τούτου τὸ σχῆμα τοιόνδε· Βαρύ μοι κεφαλῆς ἐπίκρανον ἔχει. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀρχόμενος, λήγων δὲ εἰς τὰς βραχείας, Δακτυλικὸς μὲν καλεῖται, πάνυ δέ ἐστι σεμνὸς, καὶ εἰς κάλλος ἁρμονίας ἀξιολογώτατος, καὶ τό γε ἡρωϊκὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. παράδειγμα δὲ αὐτοῦ τόδε· Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν. οἱ μέντοι ῥυθμικοὶ τούτου τοῦ ποδὸς τὴν μακρὰν βραχυτέραν εἶναί φασι τῆς τελείας,

24 οὐκ ἔχοντες δὲ εἰπεῖν πόσῳ, καλοῦσιν αὐτὴν ἄλογον. ἕτερον δὲ ἀντίστροφόν τινα τούτῳ ῥυθμὸν, ὃς ἀπὸ τῶν βραχειῶν ἀρξάμενος ἐπὶ τὴν ἄλογον τοῦτον τελευτᾷ, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν ἀναπαίστων, Κύκλον καλοῦσι, παράδειγμα αὐτοῦ φέροντες τοιόνδε· Κέχυται πόλις ὑψίπυλος κατὰ γᾶν. περὶ ὧν ἂν ἕτερος εἴη λόγος. πλὴν ἀμφότεροί γε τῶν πάνυ καλῶν οἱ ῥυθμοί. ἓν ἔτι λείπεται τρισυλλάβων ῥυθμῶν γένος, ὃ συνέστηκε μὲν ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας, τρία δὲ ἔχει σχήματα· μέσης μὲν γὰρ γενομένης τῆς βραχείας, ἄκρων δὲ τῶν μακρῶν, Κρητικός τε λέγεται, καὶ ἔστιν οὐκ ἀγενής. ὑπόδειγμα δὲ αὐτοῦ τοιόνδε· Οἱ δ' ἐπείγοντο πλωταῖς ἀπήνησι χαλκεμβόλοισιν. ἐὰν δὲ τὴν ἀρχὴν αἱ δύο μακραὶ κατάσχωσι, τὴν δὲ τελευτὴν βραχεῖα, οἷά ἐστι ταυτί· Σοὶ Φοῖβε Μοῦσαί τε, συμβῶμεν· ἀνδρῶδες δὲ πάνυ τοῦτο σχῆμα, καὶ εἰς σεμνολογίαν ἐπιτήδειον. τὸ δὲ αὐτὸ συμβήσεται κἂν ἡ βραχεῖα πρώτη τεθῇ τῶν μακρῶν. καὶ γὰρ οὗτος ὁ ῥυθμὸς ἀξίωμα ἔχει καὶ μέγεθος. παράδειγμα δὲ αὐτοῦ τόδε· Τίν' ἀκτὰν, τίν' ὕλαν δράμω; ποῖ πορευθῶ; τούτοις ἀμφοτέροις ὀνόματα κεῖται ῥυθμοῖς ὑπὸ τῶν μετρικῶν, Βακχεῖος μὲν τῷ προτέρῳ, θατέρῳ δὲ Ὑποβάκχειος. οὗτοι δώδεκα ῥυθμοί τε καὶ πόδες εἰσὶν οἱ πρῶτοι καταμετροῦντες ἅπασαν ἔμμετρόν τε καὶ ἄμετρον λέξιν, ἐξ ὧν γίνονται στίχοι τε καὶ κῶλα. οἱ γὰρ ἄλλοι ῥυθμοὶ καὶ πόδες

πάντες

πάντες ἐκ τούτων εἰσὶ σύνθετοι. ἁπλοῦς δὲ ῥυθμὸς ἡ ποὺς, οὔτ' ἐλάττων ἐστὶ δυοῖν συλλαβῶν, οὔτε μείζων τριῶν. καὶ περὶ μὲν τούτων οὐκ οἶδα ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. ὧν δὲ ἕνεκα νῦν ὑπήχθην ταῦτα προειπεῖν· οὐ γὰρ δὴ τινὰ ἄλλως γέ μοι προὔκειτο ῥυθμῶν τε καὶ μετρικῶν ἅπτεσθαι θεωρημάτων, ἀλλὰ τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα· ταῦτά ἐστιν, ὅτι διὰ τῶν γενναίων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ μέγεθος ἐχόντων ῥυθμῶν, ἀξιωματικὴ γίνεται σύνθεσις καὶ βεβαία καὶ μεγαλοπρεπής· διὰ δὲ τῶν ἀγεννῶν καὶ ταπεινῶν, ἀμεγέθης καὶ ἄσεμνος, ἐάν τε καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι τούτων λαμβάνωνται τῶν ῥυθμῶν, ἐάν τε ἀλλήλοις κατὰ τὰς ὁμοζυγίας συμπλέκωνται. εἰ μὲν οὖν ἔσται δύναμις ἐξ ἁπάντων τῶν κρατίστων ῥυθμῶν συνθεῖναι τὴν λέξιν, ἔχοι ἂν ἡμῖν κατ' εὐχήν· εἰ δὲ ἀναγκαῖον εἴη μίσγειν τοῖς κρείττοσι τοὺς χείρονας, ὡς ἐπὶ πολλῶν γίνεται· τὰ γὰρ ὀνόματα ἔγκειται τοῖς πράγμασιν ὡς ἔτυχεν· οἰκονομεῖν αὐτὰ χρὴ φιλοτέχνως, καὶ διακλέπτειν τῇ χάριτι τῆς συνθέσεως τὴν ἀνάγκην, ἄλλως τε καὶ πολλὴν τὴν ἄδειαν ἐχούσας. οὐδὲ γὰρ ἀπολαύεται ῥυθμὸς οὐδεὶς ἐκ τῆς ἀμέτρου λέξεως, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐμμέτρου. μαρτύρια δὲ ὧν εἴρηκα παραθεῖναι λοιπὸν, ἵνα μοι καὶ πίστιν ὁ λόγος λάβῃ. ἔστι δὲ ὀλίγα περὶ πολλῶν. φέρε δὴ, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν ἀξιωματικῶς τε συγκεῖσθαι καὶ μεγαλοπρεπῶς τὴν Θουκυδίδου λέξιν τὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ ταύτην; Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων, ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ (τῶν) πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. τί οὖν ἐστιν ὃ πεποίηκε ταύτην μεγαλοπρεπῆ τὴν σύνθεσιν; τὸ ἐκ τοιούτων συγκεῖσθαι ῥυθμῶν τὰ κῶλα. τρεῖς μὲν γὰρ οἱ τοῦ πρώτου προηγούμενοι κώλου σπονδεῖοι πόδες εἰσίν· ὁ δὲ τέταρτος, ἀνάπαιστος· ὁ δὲ μετὰ τοῦτον, αὖθις σπονδεῖος· ἔπειτα, κρητικός· ἅπαντες ἀξιωματικοί. καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ κῶλον διὰ ταῦτά ἐστι σεμνόν· τὸ δὲ ἑξῆς τοῦτο, Ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὅτι δύο μὲν ἔχει τοὺς πρώτους πόδας ὑποβακχείους, κρητικὸν δὲ τὸν τρίτον, εἶτ' αὖθις ὑποβακχείους δύο, καὶ συλλαβὴν, ὑφ' ἧς τελευτᾷ τὸ κῶλον. ὥστ' εἰκότως σεμνόν ἐστι καὶ τοῦτο, ἐκ τῶν εὐγενεστάτων τε καὶ καλλίστων ῥυθμῶν συγκείμενον. τὸ δὲ δὴ τρίτον κῶλον, Ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτὸν, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ κρητικοῦ ποδὸς, δεύτερον δὲ λαμβάνει τὸν ἀνάπαιστον, καὶ τρίτον σπονδεῖον, καὶ τέταρτον αὖθις ἀνάπαιστον, εἶτα δύο τοὺς ἑξῆς δακτύλους, καὶ σπονδείους δύο τοὺς τελευταίους, εἶτα κατάληξιν. εὐγενὲς δὴ καὶ τοῦτο διὰ τοὺς πόδας γέγονε. τὰ πλεῖστα δέ ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ ὀλίγα μὴ οὕτως ἔχοντα. ὥστε εἰκότως ὑψηλὸς εἶναι δοκεῖ καὶ καλλιεπὴς, καὶ εὐγενὴς, ὡς ἐκλέγων τοὺς ῥυθμούς. τὴν δὲ δὴ Πλατωνικὴν λέξιν ταύτην τίνι πολὺ ἄλλῳ κοσμηθεῖσαν, οὕτως ἀξιωματικὴν εἶναι φαίη τις ἂν καὶ καλὴν, εἰ μὴ τῷ συγκεῖσθαι διὰ τῶν καλλίστων τε καὶ ἀξιολογωτάτων ῥυθμῶν; ἔστι γὰρ δὴ τῶν πάνυ φανερῶν καὶ περιβοήτων, ᾗ κέχρηται ὁ ἀνὴρ κατὰ τὴν τοῦ Ἐπιταφίου ἀρχήν· Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἵδ' ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν. ἐν τούτοις δύο μέν ἐστιν ἃ συμπληροῖ τὴν περίοδον κῶλα· ῥυθμοὶ δὲ οἱ ταῦτα διαλαμβάνοντες, οἵδε. βακχεῖος μὲν ὁ πρῶτος· οὐ γὰρ δή γε ὡς ἴαμβον ἀξιώσαιμ' ἂν ἔγωγε τὸ κῶλον τουτὶ ῥυθμίζειν, ἐνθυμούμενος ὅτι οὐκ ἐπιτροχάλους καὶ ταχεῖς, ἀλλ' ἀναβεβλημένους καὶ βραδεῖς τοῖς οἰκτιζομένοις προσῆκεν ἀποδίδοσθαι τοὺς χρόνους. σπονδεῖος δὲ ὁ ἕτερος· ὁ δ' ἑξῆς, δάκτυλος, διαιρουμένης τῆς συναλοιφῆς. εἶτα μετὰ τοῦτον σπονδεῖος· ὁ δ' ἑξῆς, μᾶλλον κρητικὸς ἢ ἀνάπαιστος· ἔπειθ', ὡς ἡ ἐμὴ δόξα, σπονδεῖος· ὁ δὲ τελευταῖος, ὑποβάκχειος· εἰ δὲ βούλεταί τις, ἀνάπαιστος· εἶτα κατάληξις. τούτων τῶν ῥυθμῶν οὐδεὶς ταπεινὸς, οὐδεὶς ἀγενής. τοῦ δὲ ἑξῆς κώλου, Ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν, δύο μὲν εἰσὶν οἱ πρῶτοι πόδες κρητικοί, σπονδεῖοι δὲ οἱ μετὰ τούτους δύο· μεθ' οὓς αὖθις κρητικὸς, ἔπειτα τελευταῖος ὑποβάκχειος. ἀνάγκη δὴ τὸν ἐξ ἁπάντων συγκείμενον καλῶν ῥυθμῶν, καλὸν εἶναι λόγον. μυρία τοιαῦτά ἐστι καὶ παρὰ Πλάτωνι. ὁ γὰρ ἀνὴρ εὐμέλειάν τε καὶ εὐρυθμίαν συνιδεῖν δαιμονιώτατος. καὶ εἴ γε δεινὸς ἦν οὕτως ἐκλέξαι τὰ ὀνόματα, ὡς συνθεῖναι περιττὸς, κἂν ἠνύκει ἢ παρέλασε τὸν Δημοσθένην κάλλους ἑρμηνείας ἕνεκεν, ἢ ἀμφήριστον ἔθηκε. νῦν δὲ δὴ περὶ μὲν τὴν ἐκλογήν ἐστιν ἃ διαμαρτάνει, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ἂν τὴν ὑψηλὴν καὶ περιττὴν καὶ ἐγκατάσκευον διώκῃ φράσιν, ὑπὲρ ὧν ἑτέρωθί μοι δηλοῦται· σαφέστερον δὲ

ῥυθμῶν δύναμις.

συντίθησι τὰ ὀνόματα, καὶ ἡδέως, καὶ καλῶς νὴ Δία· καὶ οὐκ ἄν τις αὐτὸν ἔχοι κατὰ τοῦτο μέμψασθαι τὸ μέρος. ἑνὸς ἔτι παραθήσομαι λέξιν, οὗ τὰ ἀριστεῖα τῆς ἐν λόγοις δεινότητος καταδίδωμι. ὅρος γὰρ δή τις ἐστὶν ἐκλογῆς τε ὀνομάτων καὶ κάλλους συνθέσεως ὁ Δημοσθένης. ἐν δὴ τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ, τρία μέν ἐστιν ἃ τὴν πρώτην περίοδον συμπληροῖ κῶλα· οἱ δὲ καταταῦτα καταμετροῦντες οἵδε εἰσὶν οἱ ῥυθμοί. Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. ἄρχει δὲ τοῦδε τοῦ κώλου βακχεῖος ῥυθμὸς, ἔπειθ' ἕπεται σπονδεῖος, εἶτα ἀνάπαιστος, καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερος σπονδεῖος, εἶθ' ἑξῆς κρητικοὶ τρεῖς, σπονδεῖος δὲ ὁ τελευταῖος. τοῦ δὲ δευτέρου κώλου τοῦδε, Ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, πρῶτος μὲν ὑποβάκχειός ἐστι πούς, εἶτα βακχεῖος, εἰ δὲ βούλεταί τις, δάκτυλος· ἔπειτα κρητικός μεθ' οὓς εἰσι δύο συνζυγεῖς πόδες, οἱ καλούμενοι παίονες· οἷς ἕπεται μολοττὸς ἢ βακχεῖος· ἐγχωρεῖ γὰρ ἑκατέρους αὐτὸν διαιρεῖν· τελευταῖος δὲ ὁ σπονδεῖος. τοῦ δὲ τρίτου κώλου τοῦ,
26 Τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα, ἄρχουσι μὲν ὑποβάκχειοι δύο, ἔπειτα κρητικὸς, ᾧ συνῆπται σπονδεῖος· εἶτ' αὖθις βακχεῖος ἢ κρητικὸς, καὶ ὁ τελευταῖος πάλιν κρητικὸς, εἶτα κατάληξις. τί οὖν ἐκώλυε καλὴν ἁρμονίαν εἶναι λέξεως, ἐν ᾗ μήτε πυρρίχιός ἐστι πούς, μήτε ἰαμβικὸς, μήτε ἀμφίβραχυς, μήτε τῶν χορείων ἢ τῶν τροχαίων μηδείς; καὶ οὐ λέγω τοῦτο ὅτι τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἕκαστος οὐ κέχρηταί ποτε καὶ τοῖς ἀγενεστέροις ῥυθμοῖς· κέχρηται γάρ· ἀλλ' εὖ συγκεκρύφασιν αὐτοὺς καὶ συνυφάγκασι διαλαβόντες τοῖς κρείττοσι τοὺς χείρονας. οἷς δὲ μὴ ἐγένετο πρόνοια τούτου μέρους, οἱ μὲν ταπεινὰς, οἱ δὲ κατακεκλασμένας, οἱ δὲ ἄλλην τινὰ αἰσχύνην ἢ ἀμορφίαν ἐχούσας ἐξήνεγκαν τὰς γραφάς. ὧν ἐστι πρῶτός τε καὶ τελευταῖος καὶ μέσος ὁ Μάγνης σοφιστὴς Ἡγησίας, ὑπὲρ οὗ, μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἅπαντας, οὐκ οἶδ' ὅ τι χρὴ λέγειν, πότερον τοσαύτη περὶ αὐτὸν ἦν ἀναισθησία καὶ παχύτης, ὥστε μὴ συνορᾶν οἵτινές εἰσιν εὐγενεῖς ἢ ἀγενεῖς ῥυθμοί, ἢ τοσαύτη θεοβλάβεια καὶ διαφθορὰ τῶν φρενῶν, ὥστε εἰδότα τοὺς κρείττους, ἔπειτα αἱρεῖσθαι τοὺς χείρονας; ὃ καὶ μᾶλλον πείθομαι. ἀγνοίας μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ κατορθοῦν πολλαχοῦ· προνοίας δὲ, τὸ μηδέποτε. ἐν γοῦν ταῖς τοσαύταις γραφαῖς ἃς καταλέλοιπεν ὁ ἀνὴρ, μίαν οὐκ ἂν εὕροι τις σελίδα συγκειμένην εὐτυχῶς. ἔοικε δὲ ταῦτα ὑπολαβεῖν ἐκείνων κρείττω, καὶ μετὰ σπουδῆς αὐτὰ ποιεῖν, εἰς ἃ δι' ἀνάγκην ἄν τις ἐμπεσὼν ἐν λόγῳ σχεδίῳ δι' αἰσχύνης ἔθετο φρόνημα ἔχων ἀνήρ. θήσω δὲ καὶ τούτου λέξιν ἐκ τῆς ἱστορίας, ἵνα σοι γένηται δῆλον ἐξ ἀντιπαραθέσεως, ὅσην μὲν ἀξίωσιν ἔχει τὸ εὐγενὲς ἐν ῥυθμοῖς, ὅσην δὲ αἰσχύνην τὸ ἀγενές. τί δ' ὃ λαμβάνει πρᾶγμα ὁ σοφιστής; τοιόνδε· Ἀλέξανδρος πολιορκῶν Γάζαν, χωρίον τι τῆς Συρίας πάνυ ἐχυρὸν, τραυματίας τε γίνεται κατὰ τὴν προσβολὴν, καὶ τὸ χωρίον αἱρεῖ χρόνῳ φερόμενος. ὁ δ' ὑπ' ὀργῆς τοὺς τ' ἐγκαταληφθέντας ἀποσφάττει πάντας, ἐπιτρέψας τοῖς Μακεδόσι τὸν ἐντυχόντα κτείνειν, καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν αἰχμάλωτον λαβὼν, ἄνδρα ἐν ἀξιώματι καὶ τύχης καὶ εἴδους, ἐξ ἁρματείου δίφρου δῆσαι κελεύσας ζῶντα, καὶ τοὺς ἵππους ἐλαύνων ἀνὰ κράτος, ἐν τῇ πάντων ὄψει διαφθείρει τοῦτον. οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν δεινότερα πάθη, οὐδὲ ὄψεις φοβερωτέρας. πῶς δὴ ταῦτα ἡρμήνευκεν ὁ σοφιστὴς, ἄξιον ἰδεῖν, πότερον σεμνῶς καὶ ὑψηλῶς, ἢ ταπεινῶς καὶ καταγελάστως· Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔχων τὸ σύνταγμα προηγεῖτο, καί πως ἐβεβούλευτο τῶν πολεμίων τοῖς ἀρίστοις ἀπαντᾶν ἐναντίον. τοῦτο γὰρ ἔγνωστο, κρατήσασιν ἑνὸς, συνεκβάλλειν καὶ τὸ πλῆθος. ἡ μὲν οὖν ἐλπὶς αὕτη συνέδραμεν εἰς τὸ τολμᾶν, ὥστε Ἀλέξανδρον μηδέποτε κινδυνεῦσαι πρότερον οὕτως. ἀνὴρ γὰρ τῶν πολεμίων, εἰς γόνατα συγκαμφθεὶς, ἔδοξε τοῦτ' Ἀλεξάνδρῳ τῆς ἱκετείας ἕνεκα πρᾶξαι. προέμενος δ' ἐγγὺς μικρὸν ἐκνεύει τὸ ξίφος ἐνέγκαντος ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, ὥστε γενέσθαι καὶ τὴν πληγὴν οὐ καιριωτάτην· ἀλλὰ τὸν μὲν αὐτὸς ἀπώλεσε, κατὰ κεφαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ· τοὺς δ' ἄλλους ὀργὴ προσφατος ἐπίμπρατο. οὕτω γὰρ ἑκάστου τὸν ἔλεον ἐξέστησεν ἡ τοῦ τολμήσαντος ἀπόνοια, τῶν μὲν ἰδόντων, τῶν δ' ἀκουσάντων· ὥστε ἑξακισχιλίους ὑπὸ τὴν σάλπιγγα ἐκείνην τῶν βαρβάρων κατακοπῆναι. τὸν μέντοι βασιλέα αὐτῶν ἀνήγαγον ζῶντα Λεωνάτος καὶ Φιλωτᾶς. ἰδὼν δὲ πολύσαρκον, καὶ μέγαν, καὶ ὡς βδελυρώτατον. μέλας γὰρ ἦν καὶ τὸ χρῶμα· μισήσας ἐφ' οἷς ἐβεβούλευτο, καὶ τὸ εἶδος, ἐκέλευσε

ἐκέλευσε διὰ τῶν ποδῶν χαλκῶν ψάλλιον διείραντας ἕλκειν κύκλῳ γυμνόν. πιλού-
μενος δὲ κακοῖς περὶ πολλὰς τραχύτητας ἔκραζεν. αὐτὸ δ' ἦν ὃ λέγω, τὸ συνάγον 17
ἀνθρώπους. ἐπέτεινε μὲν γὰρ ὁ πόνος, βάρβαρον δ' ἐβόα δεσπότην, καὶ ἱκετεύων γελᾶν
δὲ ὁ σολοικισμὸς ἐποίει. τὸ δὲ στέαρ καὶ τὸ κύτος τῆς γαστρὸς, ἐνέφαινε Βαβυλώνιον ζῶον
ἕτερον ἀδρόν. ὁ μὲν οὖν ὄχλος ἐνέπαιζε, στρατιωτικὴν ὕβριν ὑβρίζων εἰδεχθῆ καὶ τῷ τρό-
πῳ σκαιὸν ἐχθρόν. ἆρά γε ὅμοια ταῦτά ἐστι τοῖς Ὁμηρικοῖς ἐκείνοις, ἐν οἷς Ἀχιλλεὺς
ἐστιν αἰκιζόμενος Ἕκτορα μετὰ τὴν τελευτήν; καίτοιγε πάθος ἐκείνου ἔλαττον. εἰς ἀναί-
σθητον γὰρ σῶμα ἡ ὕβρις. ἀλλ' ὅμως ἄξιόν ἐστιν ἰδεῖν πόσῳ διενήνοχεν ὁ ποιητὴς τοῦ σοφιστοῦ.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα· Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε
τένοντας, Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας· Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ'
ἕλκεσθαι ἔασεν. Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας, Μάστιξεν δ' ἐλά-
αν τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. Τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Κυάνεαι πίτναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσι Κεῖτο πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσ-
μενέεσσι Δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ. Ὣς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν. ἡ δέ
νυ μήτηρ Τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην Τηλόσε, κώκυσεν δὲ μάλα
μέγα παῖδ' ἐσιδοῦσα· Ὤιμωξεν δ' ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ Κωκυτῷ τ'
εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ. Τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔην ἐναλίγκιον, ὡς εἰ ἅπασα Ἴλιος
ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης. οὕτως εὐγενῶς ἅμα καὶ δεινῶς τὰ πάθη λέγε-
σθαι προσῆκεν ὑπ' ἀνδρῶν φρόνημα καὶ νοῦν ἐχόντων. ὡς δὲ ὁ Μάγνης εἴρηκεν, ὡς ὑ-
πὸ γυναικῶν ἢ κατεαγότων ἀνθρώπων λέγοιτ' ἂν, καὶ οὐδὲ τούτων μετὰ σπουδῆς, ἀλλ' ἐπὶ
χλευασμῷ καὶ καταγέλωτι. τί οὖν αἴτιον ἐκείνων μὲν τῶν ποιημάτων τῆς εὐγενείας, τού-
των δὲ τῶν φλυαρημάτων τῆς ταπεινότητος; ἡ τῶν ῥυθμῶν διαφορὰ μάλιστα, εἰ καὶ μὴ
μόνη. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ, οὐδὲ εἷς στίχος ἄσημος, οὐδ' ἀδόκιμος· ἐνταῦθα δὲ, οὐδε-
μία περίοδος ἥτις οὐ λυπήσει. εἰρηκὼς δὲ καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν ὅσην δύναμιν ἔχουσιν,
ἐπὶ τὰ λειπόμενα μεταβήσομαι. ἦν δέ μοι τρίτον θεώρημα τῶν ποιούντων τὴν καλὴν
ἁρμονίαν, ἡ μεταβολή· λέγω δὲ οὐ τὴν ἐκ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χείρω· πάνυ γὰρ εὔη-
θες· οὐδέ γε τὴν ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττω· ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ὁμοειδέσι ποικιλίαν.
κόρον γὰρ ἔχει καὶ τὰ καλὰ πάντα, ὥσπερ καὶ τὰ ἡδέα, μένοντα ἐν τῇ ταυτότητι·
ποικιλλόμενα δ', ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὡς ἀεὶ καινὰ μένει. ἐν τοῖς μὲν οὖν τὰ μέτρα καὶ
τὰ μέλη γράφουσιν οὐχ ἅπαντα ἔξεστι μεταβάλλειν, ἢ οὐχ ἅπασιν, οὐδ' ἐφ' ὅσον βούλονται.
αὐτίκα· τοῖς μὲν ἐποποιοῖς μέτρον οὐκ ἔξεστι μεταβάλλειν, ἀλλ' ἀνάγκη πάντας εἶ-
ναι τοὺς στίχους ἑξαμέτρους· οὐδέ γε ῥυθμὸν, ἀλλὰ τοῖς ἀπὸ μακρᾶς ἀρχομένοις συλ-
λαβῆς χρήσονται, καὶ οὐδὲ τούτοις ἅπασι· τοῖς δὲ τὰ μέλη γράφουσι, τὸ μὲν τῶν στροφῶν
τε καὶ ἀντιστρόφων οὐχ οἷόν τε ἀλλάξαι μέλος, ἀλλ' ἐάν τε ἐναρμονίους, ἐάν τε χρω-
ματικὰς, ἐάν τε διατόνους ὑπόθωνται μελῳδίας, ἐν πάσαις δεῖ ταῖς στροφαῖς τε καὶ ἀν- 28
τιστρόφοις τὰς αὐτὰς ἀγωγὰς φυλάττειν· οὐδέ γε τοὺς περιέχοντας ὅλας τὰς στροφὰς
ῥυθμοὺς, καὶ ἀντιστροφὰς, ἀλλὰ δεῖ καὶ τούτους τοὺς αὐτοὺς διαμένειν. περὶ δὲ τὰς καλουμένας
ἐπῳδὰς ἀμφότερα κινεῖν ταῦτα ἔξεστι, τό τε μέλος, καὶ τὸν ῥυθμόν· τά τε κῶλα ἐξ ὧν
ἑκάστη συνέστηκε περίοδος, ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας δέδοται αὐτοῖς ποικίλως διαιρεῖν, ἄλλο-
τε ἄλλα μεγέθη καὶ σχήματα αὐταῖς περιτιθέντας, ἕως ἂν ἀπαρτίσωσι τὴν στρο-
φήν· ἔπειτα πάλιν δεῖ τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ κῶλα ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι μελοποιοὶ,
λέγω δὲ Ἀλκαῖόν τε καὶ Σαπφὼ, μικρὰς ἐποιοῦντο στροφάς· ὥστε ἐν ὀλίγοις τοῖς κώ-
λοις οὐ πολλὰς εἰσῆγον τὰς μεταβολὰς, ἐπῳδοῖς τε πάνυ ἐχρῶντο ὀλίγοις· οἱ δὲ περὶ
Στησίχορόν τε καὶ Πίνδαρον, μείζους ἐργασάμενοι τὰς περιόδους, εἰς πολλὰ μέτρα καὶ κῶ-
λα διένειμαν αὐτὰς, οὐκ ἄλλου τινὸς ἢ τῆς μεταβολῆς ἔρωτι. οἱ δέ γε διθυραμβοποιοὶ
καὶ τοὺς τρόπους μετέβαλλον, Δωρίους τε καὶ Φρυγίους, καὶ Λυδίους ἐν τῷ ᾄσματι ποιοῦν-
τες, καὶ τὰς μελῳδίας ἐξήλλαττον, τοτὲ μὲν ἐναρμονίους ποιοῦντες, τοτὲ δὲ χρωματι-
κὰς, τοτὲ δὲ διατόνους· καὶ τοῖς ῥυθμοῖς κατὰ πολλὴν ἄδειαν ἐνεξουσιάζοντες διετέλουν·
οἵ γε δὴ κατὰ Φιλόξενον καὶ Τιμόθεον καὶ Τελεστήν· ἐπεὶ παρά γε τοῖς ἀρχαίοις τεταγ-
μένος ἦν ὁ διθύραμβος. ἡ δὲ πεζὴ λέξις ἅπασαν ἐλευθερίαν ἔχει καὶ ἄδειαν ποικίλλειν

μεταβολαῖς ποικίλλων δὲ σώζεσθαι τοὺς δεῖ

λέξις κρατίστη τίς.

ταῖς μεταβολαῖς τὴν σύνθεσιν ὅπως βούλεται. καὶ ἔστι λέξις κρατίστη πασῶν, ἥτις ἂν ἔχοι πλείστας ἀναπαύλας τε καὶ μεταβολὰς ἁρμονίας, ὅταν τουτὶ μὲν ἐν περιόδῳ λέγηται, τουτὶ δὲ ἔξω περιόδου· καὶ ἥδε μὲν ἡ περίοδος ἐκ πλειόνων πλέκηται κώλων, ἥδε δὲ ἐξ ἐλαττόνων αὐτῶν δὲ τῶν κώλων τὸ μὲν, βραχύτερον ᾖ, τὸ δὲ, μακρότερον· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, γοργότερον, τὸ δὲ, βραδύτερον, τὸ δὲ, ἀκριβέστερον· ῥυθμοί τε ἄλλοι καὶ σχήματα παντοῖα, καὶ τάσεις φωνῆς αἱ καλούμεναι προσῳδίαι διάφοροι, κλέπτουσαι τῇ ποικιλίᾳ τὸν κόρον. ἔχει δέ τινα χάριν ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τὸ οὕτω συγκείμενον ὥστε μὴ συγκεῖσθαι δοκεῖν. οὐ πολλῶν δὲ οἴομαι δεῖν λόγων εἰς τοῦτο τὸ μέρος. ὅτι γὰρ ἥδιστόν τε καὶ κάλλιστον ἐν λόγοις ἡ μεταβολὴ, πάντας εἰδέναι πείθομαι. παράδειγμα δὲ αὐτοῦ ποιοῦμαι πᾶσαν μὲν τὴν Ἡροδότου λέξιν, πᾶσαν δὲ τὴν Πλάτωνος, πᾶσαν δὲ τὴν Δημοσθένους. ἀμήχανον γὰρ εὑρεῖν τούτων ἑτέρους ἐπεισοδίοις τε πλείοσι, καὶ ποικιλίαις εὐρωστέραις, καὶ σχήμασι πολυειδεστέροις χρησαμένους· λέγω δὲ, τὸν μὲν, ὡς ἐν ἱστορίας σχηματισμῷ· τὸν δὲ, ὡς ἐν διαλόγων χάριτι· τὸν δὲ, ὡς ἐν λόγων ἐναγωνίων χρείᾳ. ἀλλ' οὐχ ἥγε Ἰσοκράτους καὶ τῶν ἐκείνου γνωρίμων αἵρεσις ὁμοία ταύταις ἦν· ἀλλὰ καίπερ ἡδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς πολλὰ συνθέντες οἱ ἄνδρες οὗτοι, περὶ τὰς μεταβολὰς καὶ τὴν ποικιλίαν οὐ πάνυ εὐτυχοῦσιν, ἀλλ' ἔστι παρ' αὐτοῖς εἷς περιόδου κύκλος, ὁμοειδὴς σχημάτων τάξις, συμπλοκὴ φωνηέντων ἡ αὐτή· ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα κόπτοντα τὴν ἀκρόασιν. οὐ δὴ ἀποδέχομαι τὴν αἵρεσιν ἐκείνην κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως τῷ Ἰσοκράτει πολλαὶ χάριτες ἐπήνθουν ταύτην ἐπικρύπτουσαι τὴν ἀμορφίαν· παρὰ δὲ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἀπ' ἐλαττόνων τῶν ἄλλων κατορθωμάτων περιφανέστερον γίνεται τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. εἷς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος ὁ περὶ τοῦ πρέποντος. ὡς γὰρ τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἅπασι, παρεῖναι δεῖ τὸ πρέπον· καὶ εἴ τι ἄλλο ἔργον ἀτυχεῖ τούτου τοῦ μέρους, εἰ καὶ μὴ τοῦ παντὸς, τοῦ κρατίστου γε ἀτυχεῖ. περὶ μὲν οὖν ὅλης τῆς ἰδέας ταύτης οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς ἀνασκοπεῖν·

29 βαθεῖα γάρ τις αὕτη καὶ πολλῶν πάνυ δεομένη λόγων ἡ θεωρία. ὅσα δὲ εἰς τοῦτο συντείνει τὸ μέρος ὑπὲρ οὗ τυγχάνω ποιούμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ καὶ τὰ πάντα μηδὲ τὰ πλεῖστα, ὅσα γε οὖν ἐγχωρεῖ, λεγέσθω. ὁμολογουμένου δὴ παρὰ πᾶσιν ὅτι πρέπον ἐστὶ τὸ τοῖς ὑποκειμένοις ἁρμόζον προσώποις τε καὶ πράγμασιν, ὥσπερ ἡ ἐκλογὴ τῶν ὀνομάτων, ἡ μέν τις ἂν εἴη πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις, ἡ δὲ ἀπρεπὴς, οὕτω δή που καὶ ἡ σύνθεσις. παράδειγμα δὲ τούτου χρὴ παραλαμβάνειν τὴν ἀλήθειαν. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐχ ὁμοίᾳ συνθέσει χρώμεθα ὀργιζόμενοι καὶ χαίροντες, οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι καὶ φοβούμενοι, οὐδ' ἐν ἄλλῳ τινὶ πάθει ἢ κακῷ ὄντες, ὥσπερ ὅταν ἐνθυμώμεθα, καὶ μηδὲν ἡμᾶς ὅλως ταράττῃ μηδὲ παραλυπῇ. δείγματος ἢ παραδείγματος ἕνεκα ταῦτα εἴρηκα ὀλίγα περὶ πολλῶν, ἐπεὶ μυρία ὅσα τις αἴτια εἰπεῖν ἔχοι, τὰς ἰδέας ἁπάσας ἐκλογίζεσθαι βουλόμενος τοῦ πρέποντος. ἓν δὲ, ὃ προχειρότατον ἔχω καὶ κοινότατον εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦτο ἐρῶ. οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει τῆς ψυχῆς ὄντες, ὅταν ἀπαγγέλλωσι τὰ πράγματα οἷς ἂν παραγενόμενοι τύχωσιν, οὐχ ὁμοίᾳ χρῶνται συνθέσει περὶ πάντων, ἀλλὰ μιμητικοὶ γίνονται τῶν ἀπαγγελλομένων, καὶ ἐν τῷ συντιθέναι τὰ ὀνόματα οὐδὲν ἐπιτηδεύοντες, ἀλλὰ φυσικῶς ἐπὶ τοῦτο ἀγόμενοι. ταῦτα δὲ παρατηροῦντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν ποιητήν τε καὶ ῥήτορα μιμητικὸν εἶναι τῶν πραγμάτων ὑπὲρ ὧν ἂν τοὺς λόγους ἐκφέρῃ, μὴ μόνον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν. ὃ ποιεῖν εἴωθεν ὁ δαιμονιώτατος Ὅμηρος, καίτοι μέτρον ἔχων ἓν, καὶ ῥυθμοὺς ὀλίγους, ἀλλ' ὅμως ἀεί τι καινουργῶν ἐν τούτοις καὶ φιλοτεχνῶν· ὥστε μηδὲν ἡμῖν διαφέρειν γινόμενα τὰ πράγματα, ἢ λεγόμενα ὁρᾶν. ἐρῶ δὲ ὀλίγα, οἷς ἄν τις δύναιτο παραδείγμασι χρῆσθαι ἐπὶ πολλῶν. ἀπαγγέλλων οὖν πρὸς τοὺς Φαίακας Ὀδυσσεὺς τὴν ἑαυτοῦ πλάνην, καὶ τὴν εἰς ᾅδου κατάβασιν εἰπὼν, τὰς ὄψεις τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀποδίδωσιν. ἐν δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ τὸν Σίσυφον διηγεῖται πάθη, ᾧ φασι τοὺς καταχθονίους θεοὺς ὅρον πεποιῆσθαι τῆς τῶν δεινῶν ἀπαλλαγῆς, ὅταν ὑπὲρ ὄχθου τινὸς ἀνακυλίσῃ πέτρον τινά· τοῦτο δὲ ἀμήχανον εἶναι, καταπίπτοντος, ὅταν εἰς ἄκρον ἔλθῃ, πάλιν τοῦ πέτρου. πῶς οὖν δηλοῦται ταῦτα μιμητικῶς, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ἄξιον ἰδεῖν.

„Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
„Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.

Ἤτοι

πείθουσα σύνθεσις πῶς γίνεται.

"Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε, Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον. ἐνταῦ- "
θα ἡ σύνθεσίς ἐστιν ἡ δηλοῦσα τῶν γινομένων ἕκαστον, τὸ βάρος τοῦ πέτρου, τὴν ἐπίπονον
ἐκ τῆς γῆς κίνησιν, τὸν διερειδόμενον τοῖς κώλοις, τὸν ἀναβαίνοντα πρὸς τὸν ὄχθον, τὴν μόγις
ἀνωθουμένην πέτραν. οὐδεὶς ἂν ἄλλως εἴποι παρὰ τί γέγονε τούτων ἕκαστον· οὐ γὰρ εἰκῆ οὐ-
δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου. πρῶτον μὲν τοῖς δυσὶ στίχοις ἐν οἷς ἀνακινεῖ τὴν πέτραν, ἔξω δυοῖν
ῥημάτων τὰ λοιπὰ τῆς λέξεως μόρια πάντα ἐστὶν ἤτοι δισύλλαβα ἢ μονοσύλλαβα. ἔπει-
τα ἡμίσεις πλείους εἰσὶν αἱ μακραὶ συλλαβαὶ τῶν βραχειῶν ἐν ἑκατέρῳ τῶν στίχων. ἐπειθ' ἅ-
πασαι διαβεβήκασιν αἱ τῶν ὀνομάτων ἁρμονίαι διαβάσεις εὐμεγέθεις, καὶ διεστήκασι
πάνυ αἰσθητῶς ἢ τῶν φωνηέντων συγκρουομένων, ἢ τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων συναπτο-
μένων, ῥυθμοῖς τε καὶ δακτύλοις, καὶ σπονδείοις τοῖς μηκίστοις, καὶ πλείστην ἔχουσι διάβα-
σιν, ἅπαντα σύγκειται. τί δὴ τούτων ἕκαστον δύναται; αἱ μὲν μονοσύλλαβοί τε καὶ δι-
σύλλαβοι λέξεις, πολλοὺς μεταξὺ χρόνους ἀλλήλων ἀπολείπουσαι, τὸ χρόνιον ἐμιμή- 30
σαντο τοῦ ἔργου· αἱ δὲ μακραὶ συλλαβαί, στηριγμούς τινας ἔχουσαι καὶ ἐγκαθίσματα, τὴν
ἀντιτυπίαν, καὶ τὸ βαρύ, καὶ τὸ μόγις· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ψῦγμα, καὶ ἡ τῶν τρα-
χυνόντων γραμμάτων παράθεσις, τὰ διαλείμματα τῆς ἐνεργείας, ἐποχάς τε καὶ τοῦ
μόχθου μέγεθος. οἱ ῥυθμοὶ δ' ἐν μήκει θεωρούμενοι, τὴν ἔκτασιν τῶν μελῶν, καὶ τὸν διελ-
κυσμὸν τοῦ κυλίοντος, καὶ τὴν τοῦ πέτρου ἔξωσιν. καὶ ὅτι ταῦτα οὐ φύσεώς ἐστιν αὐτομα-
τιζούσης ἔργα, ἀλλὰ τέχνης μιμήσασθαι τὰ γινόμενα πειρωμένης, τὰ τούτοις ἑξῆς λε-
γόμενα δηλοῖ. τὸν γὰρ ἀπὸ κορυφῆς ἐπιστρέφοντα πάλιν καὶ καταχυλιόμενον πέτρον, οὐ
τὸν αὐτὸν ἡρμήνευκε τρόπον, ἀλλ' ἐπιταχύνας τε καὶ συστρέψας τὴν σύνθεσιν. προειπὼν
γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι, "ἀλλ' ὅτε μέλλοι ἄκρον ὑπερβαλέειν, ἐπ[illegible]ησι τούτῳ, "τότ' "
ἀποστρέψασκε κραταιΐς· Αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής. οὐχὶ συγκα- "
ταχεκύλισται τῷ βάρει τῆς πέτρας ἡ τῶν ὀνομάτων σύνθεσις, μᾶλλον δὲ ἔφθακε τὴν τοῦ
λίθου φορὰν τὸ τῆς ἀπαγγελίας τάχος; ἔμοιγε δοκεῖ. καὶ [illegible]ις ἐνταῦθα πάλιν αἰ-
τία; καὶ γὰρ ταύτην ἄξιον ἰδεῖν ὁ τὴν καταφορὰν δηλῶν τοῦ πέτρου στίχος, μονοσύλλα-
βον μὲν οὐδεμίαν, δισυλλάβους δὲ δύο μόνας ἔχων λέξεις. τοῦτο οὐκ ἐᾷ πρῶτον διεστηκέναι
τοὺς χρόνους, ἀλλ' ἐπιταχύνει. ἔπειθ' ἑπτακαίδεκα συλλαβῶν οὐσῶν ἐν τῷ στίχῳ, δέκα
μέν εἰσι βραχεῖαι συλλαβαί, ἑπτὰ δὲ μόναι μακραί, καὶ οὐδ' αὗται τέλειοι. ἀνάγκη οὖν
κατεσπάσθαι καὶ συστέλλεσθαι τὴν φράσιν τῇ βραχύτητι τῶν συλλαβῶν ἐφελκομένην. ἔτι
πρὸς τούτοις οὐδὲ ὄνομα ἀπὸ ὀνόματος ἀξιόλογον εἴληφε διάστασιν. οὔτε γὰρ φωνήεντι
φωνῆεν, οὔτε ἡμιφώνῳ ἡμίφωνον ἢ ἄφωνον γίνεται, ἃ τραχύνειν πέφυκε καὶ διιστάναι
τὰς ἁρμονίας, οὐδέν ἐστιν παρακείμενον. οὐ δὴ διάστασις αἰσθητὴ μὴ διηρτημένων τῶν λέξε-
ων, ἀλλὰ συνολισθαίνουσιν ἀλλήλαις καὶ συγκαταφέρονται, καὶ τρόπον τινὰ μία ἐξ ἁ-
πασῶν γίνεται διὰ τὴν τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαν. ὃ δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων θαυμάζειν ἄξιον,
ῥυθμὸς οὐδεὶς τῶν μακρῶν, οἳ φύσιν ἔχουσι πίπτειν εἰς μέτρον ἡρῷον, οὔτε σπονδεῖος, οὔτε
βακχεῖος, ἐγκαταμέμικται τῷ στίχῳ, πλὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες, εἰσὶ
δάκτυλοι, καὶ οὗτοί γε παραδεδιωγμένας ἔχοντες τὰς ἀλόγους, ὥστε μὴ πολὺ διαφέ-
ρειν ἐνίους τῶν τροχαίων. οὐδὲν δὴ τὸ ἀντιπράττον ἐστίν, εὔτροχον καὶ περιφερῆ καὶ καταρ-
ρέουσαν εἶναι τὴν φράσιν ἐκ τοιούτων συγκεκροτημένην ῥυθμῶν. πολλά τις ἂν ἔχοι τοι-
αῦτα δεῖξαι παρ' Ὁμήρῳ λεγόμενα· ἐμοὶ δὲ ἀποχρῆν ἐδόκει ταῦθ', ἵνα ἐγγένηταί μοι
καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰπεῖν. ὧν μὲν οὖν δεῖ στοχάζεσθαι τοὺς μέλλοντας καλὴν καὶ ἡδεῖαν
ποιήσειν σύνθεσιν ἔν τε ποιητικῇ καὶ λόγοις ἀμέτροις, ταῦτα κατ' ἐμὴν δόξαν ἐστί, τά
γ' οὖν κυριώτατα καὶ κράτιστα. ὅσα δὲ οὐχ οἷά τε ἦν, ἐλάττω τε ὄντα τούτων, καὶ ἀμυ-
δρότερα, καὶ διὰ πλῆθος δυσπερίληπτα γραφῇ, ταῦτ' ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν γυμνα-
σίαις προϋποθήσομαί σοι, καὶ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων καὶ ῥη-
τόρων μαρτυρίαις χρήσομαι. νῦν δὲ τὰ καταλειπόμενα ὧν ὑπεσχόμην, καὶ οὐδενὸς
ἧττον ἀναγκαῖα εἰρῆσθαι, ταῦτ' ἔτι προσθεὶς τῷ λόγῳ, παύσομαι, τίνες εἰσὶ διαφοραὶ
τῆς συνθέσεως, καὶ τίς ἑκάστης χαρακτὴρ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τῶν τε πρωτευσάντων ἐν αὐταῖς
μνησθῆναι, καὶ δείγματα ἑκάστου παρασχεῖν. ὅταν δὲ ταῦτα λάβῃ μοι τέλος, τότε
κἀκεῖνα διευκρινήσω, τὰ παρὰ πολλοῖς ἀπορούμενα· τί ποτ' ἐστὶν ὃ ποιεῖ τὴν 31

πεζὴν λέξιν ὁμοίαν ποιήματι φαίνεσθαι, μένουσαν ἐν τῷ τοῦ λόγου σχήματι, τὴν δὲ ποιητικὴν φράσιν ἐμφερῆ τῷ πεζῷ λόγῳ, φυλάττουσαν τὴν ποιητικὴν σεμνότητα. σχεδὸν γὰρ οἱ κράτιστα διαλεχθέντες ἢ ποιήσαντες, ταῦτα ἔχουσιν ἐν τῇ λέξει τὰ ἀγαθά. πειρατέον δὴ καὶ περὶ τούτων ἃ φρονῶ λέγειν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου. ἐγὼ τῆς συνθέσεως εἰδικὰς μὲν πολλὰς διαφορὰς σφόδρα εἶναι τίθεμαι, καὶ οὔτε εἰς σύνοψιν ἐλθεῖν δυναμένας, οὔτε εἰς λογισμὸν ἀκριβῆ. οἴομαί τε ἴδιον ἡμῶν ἑκάστου χαρακτῆρα, ὥσπερ ὄψεως, οὕτω καὶ συνθέσεως ὀνομάτων παρακολουθεῖν, οὐ φαύλως παραδείγματι χρώμενος ζωγραφίᾳ. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείνῃ τὰ αὐτὰ φάρμακα λαμβάνοντες ἅπαντες οἱ τὰ ζῷα γράφοντες, οὐδὲν ἐοικότα ποιοῦσιν ἀλλήλοις τὰ μίγματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ποιητικῇ τε διαλέκτῳ καὶ τῇ ἄλλῃ ἁπάσῃ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρώμενοι πάντες, οὐχ ὁμοίως αὐτὰ συντίθεμεν. τὰς μέντοι γενικὰς αὐτῆς διαφορὰς ταύτας εἶναι πείθομαι τὰς τρεῖς, αἷς ὁ βουλόμενος ὀνόματα θήσεται τὰ οἰκεῖα, ἐπειδὰν τούς τε χαρακτῆρας αὐτῶν, καὶ τὰς διαφορὰς ἀκούσῃ. ἐγὼ μέντοι κυρίοις ὀνόμασιν οὐκ ἔχων αὐτὰς προσαγορεῦσαι, ὡς ἀκατονομάστους, μεταφορικοῖς ὀνόμασι καλῶ, τὴν μὲν αὐστηράν, τὴν δὲ γλαφυρὰν ἢ ἀνθηράν, τὴν δὲ τρίτην κοινήν. ἣν ὁποίως ποτὲ γίνεσθαι φαίην ἂν ἔγωγε, ἀπορῶ, καὶ δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν, εἴτε κατὰ τὴν στέρησιν τῶν ἄκρων ἑκατέρας, εἴτε κατὰ μίξιν· οὐ γὰρ ῥάδιον εἰκάσαι τὸ σαφές. μή ποτ' οὖν κρεῖττον ᾖ λέγειν ὅτι κατὰ τὴν ἄνεσίν τε καὶ τὴν ἐπίτασιν τῶν ἐσχάτων ὅρων, οἱ διὰ μέσου γίνονται πολλοὶ πάνυ ὄντες. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν μουσικῇ τὸ ἴσον ἀπέχει τῆς νεάτης καὶ ὑπάτης ἡ μέση, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν λόγοις ὁ μέσος ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἴσον ἀφέστηκεν· ἀλλ' ἔστι τῶν ἐν πλάτει θεωρουμένων, ὡς ἀγέλη τε καὶ σωρὸς καὶ ἄλλα πολλά. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς ἁρμόττων τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ· λεκτέον δ' ὡς ὑπεθέμην, περὶ τῶν χαρακτήρων οὐχ ἅπασι θ' ὅσα εἰπεῖν ἔχοιμι· μακρῶν γὰρ ἂν οἶμαι πάνυ δεήσειν λόγων· ἀλλ' αὐτὰ τὰ φανερώτατα. τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς ἁρμονίας τοιόσδε καὶ ὁ χαρακτήρ· ἐρείδεσθαι βούλεται τὰ ὀνόματα ἀσφαλῶς, καὶ στάσεις λαμβάνειν ἰσχυράς· ὥστε ἐκ περιφανείας ἕκαστον ὄνομα ὁρᾶσθαι· ἀπέχειν τε ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια διαστάσεις ἀξιολόγους αἰσθητοῖς χρόνοις διειργόμενα· τραχείαις τε χρῆσθαι πολλαχῇ καὶ ἀντιτύποις ταῖς συμβολαῖς, οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει, οἷον γίνονται τῶν λογάδην συντιθεμένων ἐν οἰκοδομίαις λίθων αἱ μήτε εὐγώνιοι μήτε συνεξεσμέναι βάσεις, ἀργαὶ δέ τινες καὶ αὐτοσχέδιοι· μεγάλοις τε καὶ διαβεβηκόσιν εἰς πλάτος ὀνόμασιν ὡς τὰ πολλὰ μηκύνεσθαι φιλεῖ. τὸ γὰρ ἐκ βραχείας συλλαβῆς συνάγεσθαι, πολέμιον αὐτῇ, πλὴν εἴποτε ἀνάγκη βιάζοιτο. ἐν μὲν δὴ τοῖς ὀνόμασι ταῦτα πειρᾶται διώκειν, καὶ τούτων γλίχεται· ἐν δὲ τοῖς κώλοις ταῦτά τε οὐχ ἧττον ἐπιτηδεύει, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ἐκλέγεται, καὶ οὔτε πάρισα βούλεται τὰ κῶλα ἀλλήλοις εἶναι, οὔτε παρόμοια, οὔτε ἀναγκαίᾳ δουλεύοντα ἀκολουθίᾳ, ἀλλ' εὐγενῆ καὶ ἁπλᾶ καὶ ἐλεύθερα. φύσει τ' ἐοικέναι μᾶλλον αὐτὰ βούλεται, ἢ τέχνῃ, καὶ κατὰ πάθος λέγεσθαι μᾶλλον, ἢ κατ' ἦθος. περιόδους δὲ συντιθέναι συναρτιζούσας τὸν νοῦν τὰ πολλὰ μὲν οὔτε βούλεται· εἰ δέ ποτε αὐτομάτως ἐπὶ τοῦτο κατενεχθείη, τὸ ἀνεπιτήδευτον ἐμφαίνειν ἐθέλει καὶ ἀφελές· οὔτε προσθήκαις τισὶν ὀνομάτων, ἵνα ὁ κύκλος ἐκπληρωθῇ, μηδὲν
32 ὠφελούσαις τὸν νοῦν χρωμένη, οὔθ' ὅπως αἱ βάσεις αὐτῶν γένοιντο θεατρικαί τινες ἢ γλαφυραί, σπουδὴν ἔχουσα· οὐδ' ἵνα τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος ὦσιν αὐτάρκεις
* συμμετρούμεναι μὰ Δία. οὐδὲ ἄλλην τινὰ πραγματείαν τοιαύτην ἐπιτηδεύει, οὐδὲ ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἁρμονίας. ἔτι ταῦτα δὲ πτώσεις, ποικίλη περὶ τοὺς σχηματισμούς, ὀλιγοσύνδεσμος, ἄναρθρος, ἐν πολλοῖς ὑπερόπτικη τῆς ἀκολουθίας, ἥκιστα ἀνθηρά, μεγαλόφρων, αὐθέκαστος, ἀκόμψευτος, τὸν ἀρχαϊσμὸν καὶ τὸ πῖνον ἔχουσα κάλλος. ταύτης δὲ τῆς ἁρμονίας πολλοὶ μὲν ἐγένοντο ζηλωταὶ κατά τε ποίησιν καὶ ἱστορίαν καὶ λόγους πολιτικούς, διαφέροντες δὲ τῶν ἄλλων, ἐν μὲν ἐπικῇ ποιήσει ὅ τε Κολοφώνιος Ἀντίμαχος καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός· ἐν δὲ μελοποιίᾳ, Πίνδαρος· ἐν δὲ τραγῳδίᾳ, Αἰσχύλος· ἐν δ' ἱστορίᾳ, Θουκυδίδης· ἐν δὲ πολιτικοῖς λόγοις, Ἀντιφῶν. ἐνταῦθα ἡ μὲν ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ πολλὰ παρασχέσθαι τῶν εἰρημένων ἑκάστου παραδείγματα, καὶ ἴσως

οὐκ ἂν

οὐκ ἂν ἀηδὴς ὁ λόγος ἐγένετο, πολλοῖς ὥσπερ ἄνθεσι ποικιλλόμενος ἐαρινοῖς· ἀλλ' ὑπέρμετρον ἔμελλε φανήσεσθαι τὸ σύνταγμα, καὶ σχολικὸν μᾶλλον ἢ παραγγελτικόν. οὐ μὲν δὴ ἀνέλεγκτα παραλιπεῖν τὰ ῥηθέντα ἥρμοττεν, ὡς δὴ φανερὰ καὶ οὐ δεόμενα μαρτυρίας. ἔδει δέ πως τὸ μέτριον ἀμφοῖν λαβεῖν, καὶ μήτε πλεονάσαι τοῦ καιροῦ, μήτε ἐλλιπεῖν τῆς πίστεως. τοῦτο δὴ πειράσομαι ποιῆσαι, δείγματα λαβὼν ὀλίγα παρὰ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν. ποιητῶν μὲν οὖν Πίνδαρος ἀρκέσει παρακληθείς, συγγραφέων δὲ Θουκυδίδης, κράτιστοι γὰρ οὗτοι ποιηταὶ τῆς αὐστηρᾶς ἁρμονίας. ἀρχέτω δὲ Πίνδαρος, καὶ τούτου διθύραμβός τις, οὗ ἐστιν ἀρχή· Δεῦτ' "ἐν χορὸν ὀλύμπιοι, ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν θεοὶ πολύβατον οἵτ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀθήναις οἰχνεῖτε, πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' ἀγοράν· ἰοδέτων λάβετε στεφάνων τῶν ἐαριδρέπτων λοιβάν. διόθεν τέ με σὺν ἀγλαΐᾳ ἴδετε, πορευθέντες ἀοιδαῖς δεύτερον ἐπὶ κισσοδέταν θεόν, ὃν Βρόμιον, ὃν Ἐριβόαν βροτοὶ καλέομεν· γόνον ὑπάτων τε πατέρων" μέλπομεν, γυναικῶν τε Καδμείαν Σεμέλαν. ἐν Ἀργείᾳ Νεμέᾳ μάντιν οὐ λανθάνει φοίνικος ἔρνος, ὁπότ' οἰχθέντος ὡρᾶν θαλάμου, εὔοδμον ἐπαΐωσιν ἔαρ φυτὰ νεκτάρεα. τότε βάλλεται, τότε ἐπ' ἄμβροτον χέρσον ἐραταὶ ἴων φόβαι, ῥόδα τε κόμαισι μίγνυνται. ὑμνεῖτε ὀμφᾷ μελέων σὺν αὐλοῖς· ὑμνεῖτε Σεμέλαν ἑλικάμπυκα χοροί. ταῦθ' ὅτι μέν ἐστιν ἰσχυρὰ καὶ στιβαρὰ καὶ ἀξιωματικά, καὶ πολὺ τὸ αὐστηρὸν ἔχει, "ταχύνει τε ἀλύπως καὶ πικραίνει τὰς ἀκοὰς μετρίως, ἀνακέκληταί τε τοῖς χρόνοις, καὶ διαβέβηκεν ἐπὶ τὸ πολὺ ταῖς ἁρμονίαις, καὶ οὔτε θεατρικὸν δὴ τοῦτο καὶ γλαφυρὸν ἐπιδείκνυται κάλλος, ἀλλὰ τὸ ἀρχαϊκὸν ἐκεῖνο καὶ τὸ αὐστηρόν, ἅπαντες ἂν οἶδ' ὅτι μαρτυρήσειαν οἱ μετρίαν αἴσθησιν ἔχοντες περὶ λόγους. τίνι δὲ κατασκευασθέντα ἐπιτηδεύσει τοιαῦτα γέγονεν· οὐ γὰρ ἄνευ γε τέχνης καὶ λόγου τινός, αὐτοματισμῷ καὶ τύχῃ χρησάμενα τοῦτον εἴληφε τὸν χαρακτῆρα· ἐγὼ πειράσομαι δεικνύειν. τὸ πρῶτον αὐτῷ κῶλον ἐκ τεσσάρων σύγκειται λέξεως μορίων, ῥήματος καὶ συνδέσμου, καὶ δυοῖν προσηγορικῶν. τὸ μὲν οὖν ῥῆμα καὶ ὁ σύνδεσμος συναλοιφῇ κερασθέντα, οὐκ ἀηδῆ πεποίηκε τὴν ἁρμονίαν. τὸ δὲ προσηγορικὸν τῷ συνδέσμῳ συντιθέμενον, "ἀποτετράχυκεν ἀξιολόγως τὴν ἁρμογήν· τὸ γὰρ, Ἐν χορὸν, ἀντίτυπόν τε καὶ οὐκ εὐεπετές, τοῦ μὲν συνδέσμου λήγοντος εἰς ἡμίφωνον στοιχεῖον τὸ ν, τοῦ δὲ προσηγορικοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀφώνων 33 τοῦ χ· ἀσύμμικτα δὲ τῇ "φύσει ταῦτα τὰ στοιχεῖα καὶ ἀκόλλητα. οὐ γὰρ πέφυκε κατὰ μίαν συλλαβὴν τοῦ χ προτάττεσθαι τὸ ν. ὥστε οὐδὲ συλλαβῶν δύο τὰ μόρια γινόμενα συνάπτει τὸν ἦχον, ἀλλ' ἀνάγκη σιωπήν τινα γίνεσθαι μέσην ἀμφοῖν τὴν διορίζουσαν ἑκατέρου τῶν γραμμάτων τὰς δυνάμεις. τὸ μὲν δὴ πρῶτον κῶλον οὕτω τραχύνεται τῇ θέσει. κῶλα δέ με δέξαι νυνὶ λέγειν οὐχ οἷς Ἀριστοφάνης ἢ τῶν ἄλλων τις μετρικῶν διεκόσμησε τὰς ᾠδάς, ἀλλ' οἷς ἡ φύσις ἀξιοῖ διαιρεῖν τὸν λόγον, καὶ ῥητόρων παῖδες τὰς περιόδους διαιροῦσι. τὸ δὲ τούτῳ παρακείμενον κῶλον, τὸ, Ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν, βέβηκέ τε ἀπὸ τοῦ προτέρου διάβασιν ἀξιόλογον, καὶ περιείληφεν ἐν αὐτῷ πολλὰς ἁρμονίας ἀντιτύπους. ἄρχει μὲν γὰρ αὐτοῦ στοιχεῖον ἓν τῶν φωνηέντων τὸ ε, καὶ παράκειται ἑτέρῳ φωνήεντι τῷ ι. εἰς τοῦτο γὰρ ἔληξε τὸ πρὸ αὐτοῦ· οὐ συναλείφεται δὲ οὐδὲ ταῦτα ἀλλήλοις, οὐδὲ προτάττεται κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ ι τοῦ ε· σιωπὴ "δή τις ἡ μεταξὺ ἀμφοῖν γίνεται διερείδουσα τῶν μορίων ἑκάτερον, καὶ τὴν βάσιν ἀποδοῦσα αὐτοῖς ἀσφαλῆ. ἐν δὲ τῇ κατὰ μέρος συνθέσει τοῦ κώλου, τοῖς μέν, Ἐπί τε, συνδέσμοις, ἀφ' ὧν ἄρχεται τὸ κῶλος, εἴτε ἄρα πρόθεσιν αὐτῶν δεῖ τὸ ἡγούμενον καλεῖν, τὸ προσηγορικὸν ἐπικείμενον μόριον, Κλυτὰν, ἀντίτυπον πεποίηκε καὶ τραχεῖαν τὴν σύνθεσιν. κατά τι δήπετε βούλεται μὲν εἶναι βραχεῖα ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ Κλυτάν· μακροτέρα δέ ἐστι τῆς βραχείας, ἐξ ἀφώνου τε καὶ ἡμιφώνου καὶ φωνήεντος συνεστῶσα. τὸ δὲ μὴ εἰλικρινῶς αὐτῆς βραχὺ, καὶ ἅμα τὸ ἐν τῇ κράσει τῶν γραμμάτων δυσέκφορον, ἀναβολήν τε ποιεῖ καὶ ἐγκοπὴν τῆς ἁρμονίας. εἰ γοῦν τὸ κ τις ἀφέλοι τῆς συλλαβῆς, καὶ ποιήσειεν, Ἐπί τε λυτὰν, λυθήσεται καὶ τὸ βραδὺ καὶ τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας. πάλιν τῷ Κλυτὰν προσηγορικῷ, τὸ Πέμπετε ῥηματικὸν ἐπικείμενον, οὐκ ἔχει συνῳδὸν οὐδ' εὐκέραστον τὸν ἦχον, ἀλλ' ἀνάγκη στηριχθῆναι τὸ ν, καὶ πιεσθέντος ἱκανῶς τοῦ στόματος ἀκουστὸν γενέσθαι τὸ π. οὐ γὰρ ὑποτακτικὸν τῷ ν τὸ π. τούτου δὲ αἴτιος ὁ τοῦ σχήματος

σχηματισμός, οὔτε κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, οὐδὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῶν γραμμάτων ἐκφερομένων ἑκάτερον, τὸ π καὶ τὸ ν. τοῦ μὲν γάρ, περὶ τὸν οὐρανόν τε γίνεται ὁ ἦχος, καὶ τῆς γλώσσης ἄκροις τοῖς ὀδοῦσι προσανισταμένης, καὶ τοῦ πνεύματος διὰ τῶν ῥωθώνων μεριζομένου· τοῦ δὲ π, μύσαντός τε τοῦ στόματος, καὶ οὐδὲν τῆς γλώσσης ἐνεργούσης, τοῦ τε πνεύματος κατὰ τὴν ἄνοιξιν τῶν χειλῶν τὸν ψόφον λαμβάνοντος ἀθρόου, ὡς δὴ καὶ πρότερον εἴρηταί μοι. ἐν δὴ τῷ μεταλαμβάνειν τὸ στόμα σχηματισμὸν ἕτερον ἐξ ἑτέρου, μήτε συγγενῆ μήτε παρόμοιον, ἐμπεριλαμβάνεταί τις χρόνος, δι' οὗ συνίσταται τὸ λεῖον καὶ εὐεπὲς τῆς ἁρμονίας, καὶ ἅμα οὐδὲ ἡ προηγουμένη τοῦ Πέμπετε συλλαβὴ μαλακὸν ἔχει τὸν ἦχον, ἀλλ' ὑποτραχύνει τὴν ἀκοὴν ἄρχουσά τε ἐξ ἀφώνου, καὶ λήγουσα εἰς ἡμίφωνον. τῷ τε Χάριν τὸ Θεοὶ παρακείμενον, ἀνακόπτει τὸν ἦχον, καὶ ποιεῖ τὸν διορισμὸν ἀξιόλογον τῶν μορίων τοῦ μὲν, εἰς ἡμίφωνον λήγοντος, τὸ ν· τοῦ δὲ, ἄφωνον ἔχοντος ἡγούμενον, τὸ θ. οὐδενὸς δὲ πέφυκε προτάττεσθαι τῶν ἀφώνων τὰ ἡμίφωνα. τούτοις ἐπιφέρεται τρίτον κῶλον τουτί· Πολύβατον οἵ τ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀθήναις οἰχνεῖτε. ἐνταῦθα τῷ τε Ὀμφαλὸν, εἰς τὸ ν λήγοντι, τὸ Θυόεντα παρακείμενον, ἀπὸ τοῦ θ ἀρχόμενον, ὁμοίαν ἀποδίδωσιν ἀντιτυπίαν τῇ πρότερον· καὶ τῷ Θυόεντα, εἰς φωνῆεν τὸ α λήγοντι, ἐπεζευγμένον τὸ Ἐν ταῖς ἱεραῖς, ἀπὸ φωνήεντος τοῦ ε λαμβάνον τὴν ἀρχὴν, διέσπακε τῷ 34 μεταξὺ χρόνῳ τὸν ἦχον οὐκ ὄντι ὀλίγῳ. τούτοις ἐκεῖνα ἕπεται, Πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' ἀγοράν. τραχεῖα κἀνταῦθα καὶ ἀντίτυπος ἡ συζυγία. ἡμιφώνῳ γὰρ ἄφωνον συνάπτεται γράμμα, τῷ ν τὸ τ. καὶ διαβέβηκεν ἀξιόλογον διάστασιν ἡ μεταξὺ τοῦ τε προσηγορικοῦ τοῦ Πανδαίδαλον, καὶ τῆς συναλοιφῆς τῆς ἐπισυναπτομένης αὐτῷ. μακραὶ γάρ εἰσιν ἀμφότεραι, μείζων δὲ οὐκ ὀλίγῳ τῆς συμμετρίας ἡ συναλείφουσα τὰς δύο συλλαβὰς, ἐξ ἀφώνου τέ καὶ δυοῖν συνεστῶσα φωνηέντων. εἰ γοῦν τις ἀφέλοιτο αὐτῆς τὸ τ, καὶ ποιήσει, Πανδαίδαλον εὐκλέ' ἀγοράν, εἰς τὸ δίκαιον ἐλθοῦσα μέτρον, εὐπετεστέραν ποιήσει τὴν ἁρμονίαν. ὅμοια τούτοις ἐστὶ κἀκεῖνα, Ἰοδέτων λάβετε στεφάνων. παράκειται δύο ἡμίφωνα ἀλλήλοις, τὸ ν καὶ τὸ λ, φυσικὴν οὐκ ἔχοντα συζυγίαν, τῷ μὴ κατὰ τοὺς ὁμοίους σχηματισμοὺς τοῦ στόματος ἐκφέρεσθαι· καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις λεγόμενα μηκύνεταί τε ταῖς συλλαβαῖς καὶ διέστηκε ταῖς ἁρμονίαις ἐπὶ πολύ· Στεφάνων τῶν ἐαριδρέπτων. μακραὶ γὰρ καὶ δεῦρο συγκρούονται συλλαβαὶ τὸ δίκαιον ὑπεραίρουσαι μέτρον· ἥ τε λήγουσα τοῦ Στεφάνων μορίου, δυσὶ περιλαμβάνουσα ἡμιφώνοις φωνῆεν γράμμα φύσει μακρὸν, καὶ ἡ συναπτομένη ταύτῃ τρισὶ μηκυνθεῖσα γράμμασιν, ἀφώνῳ καὶ φωνήεντι μακρῶς λεγομένῳ καὶ ἡμιφώνῳ. διορισμός τε οὕτω γέγονε τοῖς μήκεσι τῶν συλλαβῶν, καὶ ἀντιτυπία τῇ παραθέσει τῶν γραμμάτων, οὐκ ἔχοντος τοῦ τ συνῳδὸν τῷ ν τὸν ἦχον, ὡς καὶ πρότερον εἴρηκα. παράκειται δὲ καὶ τῷ Λοιβὰν, εἰς τὸ ν λήγοντι ἀπὸ τοῦ δ ἀρχόμενον ἄφωνον, τὸ, Διόθεν τέ με· καὶ τῷ, Συὼν ἀγλαΐα, εἰς τὸ ι λήγοντι, τὸ, Ἴδετε πορευθέντες ἀοιδαῖς, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ι. πολλά τις ἂν εὕροι τοιαῦτα, ὅλην τὴν ᾠδὴν σκοπῶν. ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν εἰπεῖν ἐγγένηταί μοι χρόνος, Πινδάρου μὲν ἅλις ἔστω· Θουκυδίδου δὲ λαμβανέσθω λέξις ἡ ἐκ τοῦ προοιμίου ἥδε· Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενός (τε) ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθὺς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν

ὁπότε

ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀνίσταντο. αὕτη πάλιν ἡ λέξις ὅτι μὲν οὐκ ἔχει λείας οὐδὲ συνεξεσμένας ἀκριβῶς τὰς ἁρμονίας, οὐδέ ἐστιν εὐεπὴς, καὶ λεληθότως ὀλισθαίνουσα διὰ τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ πολὺ τὸ ἀντίτυπον καὶ τραχὺ καὶ 35 στρυφνὸν ἐμφαίνει, καὶ ὅτι πανηγυρικῆς μὲν ἢ θεατρικῆς οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐφάπτεται χάριτος, ἀρχαϊκὸν δέ τι καὶ αὔθαδες ἐπιδείκνυται κάλλος, ὡς πρὸς εἰδότας ὁμοίως τοὺς ἀπαιδεύτους ἅπαντας, οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἄλλως τε καὶ αὐτοῦ τοῦτό γε τοῦ συγγραφέως ὁμολογήσαντος, ὅτι εἰς μὲν ἀκρόασιν ἧττον ἐπιτερπὴς ἡ γραφή ἐστι, κτῆμα δὲ εἰσαεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα εἰς τὸ παραυτίκα ἀκούειν σύγκειται. τίνα δέ ἐστι τὰ θεωρήματα οἷς χρησάμενος ὁ ἀνὴρ οὕτως εὔπινῆ καὶ αὐστηρὰν πεποίηκε τὴν ἁρμονίαν, δι' ὀλίγων σημανῶ. ῥᾷον γάρ ἐστι μικρὰ μεγάλων εἶναι δείγματα τοῖς μὴ χαλεπῶς ἐπὶ τὴν τοῦ ὁμοίου τε καὶ ἀκολούθου μεταβαίνουσι θεωρίαν. αὐτίκα ἐν ἀρχῇ γὰρ Ἀθηναῖος προσηγορικῷ τὸ ξυνέγραψε ῥῆμα ἐφαρμοττόμενον, διΐστησιν ἀξιολόγως τὴν ἁρμονίαν. οὐ γὰρ παράπτεται τὸ σ τοῦ ξ κατὰ συνεκφορὰν τὴν ἐν μιᾷ συλλαβῇ γινομένην. δεῖ δὲ τοῦ σ σιωπῇ καταληφθέντος, τότε ἀκουστὸν γενέσθαι τὸ ξ. τοῦτο δὲ τραχύτητα ἐργάζεται καὶ ἀντιτυπίαν τὸ πάθος. ἔπειθ' αἱ μετὰ τοῦτο γινόμεναι συγκοπαὶ τῶν ἤχων, τοῦ τε ν καὶ τοῦ τ, καὶ τοῦ π καὶ τοῦ κ, τετράκις ἑξῆς ἀλλήλαις παρακείμεναι, χαράττουσιν εὖ μάλα τὴν ἀκοὴν, καὶ διασαλεύουσιν ἀξιολόγως τὰς ἁρμονίας, ὅταν φῇ, Τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. τούτων γὰρ τῶν μορίων τῆς λέξεως οὐδὲν ὅ τι οὐχὶ καταληφθῆναι δεῖ καὶ πιεσθῆναι πρότερον ὑπὸ τοῦ στόματος, περὶ τὸ τελευταῖον γράμμα, ἵνα τὸ συναπτόμενον αὐτῷ τρανὴν καὶ καθαρὰν τὴν ἑαυτοῦ λάβῃ δύναμιν. ἔτι πρὸς τούτοις ἡ τῶν φωνηέντων παράθεσις, ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ κώλου τοῦδε γενομένη ἐν τῷ, Καὶ Ἀθηναίων, διακέκρουκε τὸ συνεχὲς τῆς ἁρμονίας, καὶ διέστακε πάνυ αἰσθητὸν τὸν μεταξὺ λαβοῦσα χρόνον. ἀκέραστοί τε γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ τε ι, καὶ τοῦ α, καὶ ἀποκόπτουσαι τὸν ἦχον. αὖθις ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀπεριόδῳ προηγούμενον κῶλον τουτὶ, Ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, μετρίως ἁρμόσας ὁ ἀνὴρ, ὡς ἂν εὔφωνόν τε καὶ μάλιστα φαίνοιτο, καὶ μαλακόν· τὸ μετὰ τοῦτο πάλιν ἀποτραχύνει καὶ διασπᾷ τοῖς διαχαλάσμασι τῶν ἁρμονιῶν, Καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων. τρία γὰρ ἀλλήλοις ἑξῆς οὐ διὰ μακροῦ παράκειται τὰ φωνήεντα συγκρούσεις ἐργαζόμενα καὶ ἀνακοπὰς, καὶ οὐκ ἐῶντα τὴν ἀκρόασιν ἑνὸς κώλου συνεχοῦς φαντασίαν λαμβάνειν· ἥ τε περίοδος αὐτῷ λήγουσα εἰς τὸ, Τῶν προγεγενημένων, οὐκ ἔχει τὴν βάσιν εὔγραμμον καὶ περιφερῆ, ἀλλ' ἀκόρυφός τις φαίνεται καὶ ἀκατάστροφος, ὥσπερ μέρος οὖσα τῆς δευτέρας, ἀλλ' οὐχὶ τῆς πρώτης τέλος. τὸ δ' αὐτὸ πέπονθε καὶ ἡ τρίτη περίοδος. καὶ γὰρ ἐκείνης ἀπερίγραφός ἐστι καὶ ἀνέδραστος ἡ βάσις τελευταῖον ἔχουσα μόριον, Τὸ δὲ καὶ διανοούμενον, πολλὰς ἅμα περιέχουσα καὶ αὐτὴ φωνηέντων τε πρὸς φωνήεντα ἀντιτυπίας, καὶ ἡμιφώνων πρὸς ἡμίφωνα. ἅπερ ἐργάζεται τὰ μὴ συνῳδὰ τῇ φύσει καὶ τραχύτητας. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, δώδεκά που περιόδων οὐσῶν ἃς παρεθέμην, εἴ τις αὐτὰς συμμέτρως μερίζοι πρὸς τὸ πνεῦμα, κώλων δὲ τῶν ἐμπεριλαμβανομένων ἐν αὐταῖς οὐκ ἐλαττόνων ἢ τριάκοντα, τὰ μὲν εὐεπῶς συγκείμενα καὶ συνεξεσμένα ταῖς ἁρμονίαις οὐκ ἂν εὕροι τις ἓξ ἢ ἑπτὰ τὰ πάντα κῶλα, φωνηέντων δὲ συμβολὰς ἐν ταῖς δώδεκα περιόδοις ὀλίγου δεῖν τριάκοντα, ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων ἀντιτύπων καὶ πικρῶν καὶ δυσεκφόρων παραβολὰς ἐξ ὧν αἵ τε ἀνακοπαὶ καὶ τὰ πολλὰ ἐγκαθίσματα τῇ λέξει γέγονε τοσαῦτα τὸ πλῆ- 36 θος, ὥστε ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον αὐτῆς μόριον εἶναί τι τῶν τοιούτων. πολλὴ δὲ ἡ τῶν κώλων ἀσυμμετρία πρὸς ἄλληλα, καὶ ἡ τῶν περιόδων ἀνωμαλία, καὶ ἡ τῶν σχηματισμῶν καινότης, καὶ τὸ τῆς ἀκολουθίας ὑπεροπτικὸν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀκομψεύτου τε καὶ αὐστηρᾶς ἐπελογισάμην ὄντα ἁρμονίας. ἅπαντα γὰρ ἐπεξιέναι πάλιν ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων, καὶ καταδαπανᾶν εἰς ταῦτα τὸν χρόνον, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι.

γλαφυρᾶς ἢ ἀνθηρᾶς συνθέσεως χαρακτήρ.

Ἡ δὲ γλαφυρὰ καὶ ἀνθηρὰ σύνθεσις, ἣν δευτέραν ἐθέμην τῇ τάξει, χαρακτῆρα τοιόνδε ἔχει· οὐ ζητεῖ καθ' ἕκαστον ὄνομα ἐκ περιφανείας ὁρᾶσθαι, οὐδὲ ἐν ἕδρᾳ πάντα βεβηκέναι πλατείᾳ τε καὶ ἀσφαλεῖ, οὐδὲ μακροὺς τοὺς μεταξὺ αὐτῶν εἶναι χρόνους, οὐδ'

ὅλως τὸ βραδὺ καὶ σταθηρὸν τοῦτο φίλον αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ κινεῖσθαι βούλεται τὴν ὀνομασίαν, καὶ φέρεσθαι καὶ θάτερα κατὰ τῶν ἑτέρων ὀνομάτων, καὶ ὀχεῖσθαι τῆς ἀλληλουχίαν λαμβάνοντα βάσιν, ὥσπερ τὰ ῥέοντα νάματα καὶ μηδέποτε ἀτρεμοῦντα· συνειλῆφθαί τε ἀλλήλοις ἀξιοῖ καὶ συνυφάνθαι τὰ μόρια τῆς λέξεως ὄψιν ἀποτελοῦντα εἰς δύναμιν. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν αἱ τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαι, χρόνον αἰσθητὸν οὐδένα τῶν μεταξὺ τῶν ὀνομάτων λαμβάνουσαι· ἔοικέ τε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εὐητρίοις ὑφαῖς, ἢ γραφαῖς συνεφθαρμένα τὰ φωτεινὰ τοῖς σκιεροῖς ἐχούσαις· εὔφωνά τε βούλεται εἶναι πάντα ὀνόματα καὶ λεῖα, καὶ μαλακὰ, καὶ παρθενωπά. τραχείαις δὲ συλλαβαῖς καὶ ἀντιτύποις ἀπέχθεταί που τὸ δὲ θρασὺ πᾶν καὶ παρακεκινδυνευμένον, καὶ δι' εὐλαβείας ἔχει. οὐ μόνον δὲ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν ἐπιτηδείως συνηρμόσθαι βούλεται καὶ συνεξέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ κῶλα τοῖς κώλοις συνυφάνθαι, καὶ πάντα εἰς περίοδον τελευτᾶν, κώλου τε μῆκος, ὃ μὴ βραχύτερον ἔσται μηδὲ μεῖζον τοῦ μετρίου, καὶ περιόδου χρόνον οὗ πνεῦμα τέλειον ἀνδρὸς κρατήσει· ἀπερίοδον δὲ λέξιν, ἢ περίοδον ἀκώλιστον, ἢ κῶλον ἀσύμμετρον, οὐκ ἂν ὑπομένειεν ἐργάσασθαι. χρῆται δὲ καὶ ῥυθμῶν οὐ τοῖς μηκίστοις, ἀλλὰ τοῖς μέσοις τε καὶ βραχυτέροις. καὶ τῶν περιόδων τὰς τελευτὰς εὐρύθμους εἶναι βούλεται καὶ βεβηκυίας, ὡς ἀπὸ στάθμης τἀναντία ποιοῦσα ἐν ταῖς τούτων ἁρμογαῖς ἢ ταῖς τῶν ὀνομάτων· ἐκεῖνα μὲν γὰρ συναλείφει, ταύτας δὲ διΐστησι, καὶ ὥσπερ ἐκ περιόπτου βούλεται φανερὰς εἶναι. σχήμασί τε οὐ τοῖς ἀρχαιοπρεπεστάτοις, οὐδ' ὅσοις ἢ σεμνότης τις, ἢ βάρος, ἢ πῖνος πρόσεστιν, ἀλλὰ τοῖς τρυφεροῖς καὶ μαλακοῖς ὡς τὰ πολλὰ χρῆσθαι φιλεῖ· ἐν οἷς πολὺ τὸ ἀπατηλόν ἐστι καὶ θεατρικόν. ἵνα δὲ κοινότερον εἴπω, τοὐναντίον ἔχει σχήματα τῇ προτέρᾳ κατὰ τὰ μέγιστα. ὑπὲρ ὧν οὐδὲν δέομαι πάλιν λέγειν. ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πρωτεύσαντας καταριθμήσασθαι. ἐποποιῶν μὲν οὖν ἔγωγε μάλιστα νομίζω τουτονὶ τὸν χαρακτῆρα ἐπεξεργάσασθαι Ἡσίοδον· μελοποιῶν δὲ, Σαπφὼ, καὶ μετὰ ταύτην Ἀνακρέοντά τε καὶ Σιμωνίδην· τραγῳδοποιῶν δὲ μόνον Εὐριπίδην· συγγραφέων δὲ ἀκριβῶς μὲν οὐδένας, μᾶλλον δὲ τῶν πολλῶν Ἔφορόν τε καὶ Θεόπομπον, ῥητόρων τε Ἰσοκράτην. θήσω δὲ καὶ ταῦτα παραδείγματα τῆς ἁρμονίας, ποιητῶν μὲν προ-

" χειρισάμενος Σαπφὼ, ῥητόρων δὲ Ἰσοκράτην. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς μελοποιοῦ· Ποι-
» κιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα, παῖ Διὸς δολοπλόκε· λίσσομαί σε, μή μ' ἄσαισι μηδ'
» ἀνίαισι δάμνα πότνια θυμόν· ἀλλὰ τυῖδ' ἔλθ' ἔποτα κἀτέρωτα τὰς ἐμὰς αὐδὰς ἀΐοις,
» ἃς πολλάκ' ἔκλυες· πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα χρύσειον, ἦλθες ἅρμα ὑποζεύξασα.
" καλοὶ δέ σ' ἆγον ὠκέες στρουθοὶ, πτέρυγας μελαίνας πυκνὰ δινεῦντες ἀπ' ὠρανῶ, αἰ-
37 » θέρος διὰ μέσσω· αἶψα δ' ἀρ' ἐξίκοντο. τὺ δ' ὦ μάκαιρα, μειδιάσασ' ἀθανάτῳ προσ-
» ώπῳ, ἦρε ὅττι δ' ἦν τὸ πέπονθα, κὤττι δεῦρο καλοίμι, κὤττι γ' ἐμῷ μάλιστα θέλω
» γενέσθαι μαινόλᾳ θυμῷ. τίνα δ' εὖτε πύθωμαι σαγηνεῦσαι φιλότητός σ' ὦ Σαπφὼ, ἀδι-
» κῆν. καὶ γὰρ, αἰ φεύγει, ταχέως διώξει· αἰ δὲ δῶρα μὴ δέχεται, ἀλλὰ δώσει· αἰ δὲ μὴ φιλεῖ,
» ταχέως φιλήσει. κὤττι κε θέλῃς, ἐθέλοιμι. καὶ νῦν χαλεπᾶν λῦσον ἐκ μεριμνᾶν. ὅσσα δέ
» μοι τελέσαι θυμὸς ἱμείρει, τέλεσον. σὺ δ' αὐτὰ σύμμαχος ἔσσο.

ταύτης τῆς λέξεως ἡ εὐέπεια καὶ ἡ χάρις ἐν τῇ συνεπείᾳ καὶ λειότητι γέγονε τῶν ἁρμονιῶν. παράκειται γὰρ ἀλλήλοις τὰ ὀνόματα καὶ συνύφανται κατά τινας οἰκειότητας καὶ συζυγίας φυσικὰς τῶν γραμμάτων. τὰ γὰρ φωνήεντα τοῖς ἀφώνοις τε καὶ ἡμιφώνοις συνάπτεται μικροῦ δεῖν δι' ὅλης τῆς ᾠδῆς ὅσα προτάσσεσθαί τε καὶ ὑποτάσσεσθαι· ἡμιφώνων δὲ πρὸς ἡμίφωνα, καὶ φωνηέντων πρὸς ἄλληλα συμπλώσεις, αἱ διασαλεύουσαι τοὺς ἤχους, ὀλίγαι πάνυ εἰσίν. ἔγωγ' οὖν ὅλην τὴν ᾠδὴν ἀνασκοπούμενος, πέντε ἢ ἓξ ἴσως εὗρον ἐν τοῖς τοιούτοις ὀνόμασι καὶ ῥήμασι, καὶ τοῖς ἄλλοις μορίοις, ἡμιφώνων τε γραμμάτων συμπλοκὰς τῶν μὴ πεφυκότων ἀλλήλοις κεράννυσθαι, καὶ οὐδὲ ταύτας ἐπὶ πολὺ τραχυνούσας τὴν εὐέπειαν εὑρίσκω· φωνηέντων δὲ παραθέσεις τὰς μὲν ἐν τοῖς κώλοις αὐτοῖς γινομένας, ἔτι ἐλάττους ἢ τοσαύτας· τὰς δὲ συναπτούσας τὰ κῶλα ἀλλήλοις, ὀλίγῳ τινὶ τούτων πλείονας, εἰκότως δὴ γέγονεν ἡ λέξις εὔρους τις καὶ μαλακὴ, τῆς ἁρμονίας τῶν ὀνομάτων μηδὲν ἀποκυματιζούσης τὸν ἦχον. ἔλεγον δ' ἂν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς συνθέσεως ταύτης ἰδιώματα, καὶ ἀπεδείκνυον ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων τοιαῦτα ὄντα οἷα ἐγώ φημι, εἰ μὴ

μακρὸς

μακρὸς ἔμελλεν ὁ λόγος γενήσεσθαι, καὶ ταυτολογίας τινὰ δόξαν παρέχειν. ἐξέσται γάρ σοι παντὶ ἄλλῳ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν ἐξηριθμημένων ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὴν προέκθεσιν τοῦ χαρακτῆρος, ἐπιλέγεσθαί τε καὶ σκοπεῖν ἐπὶ παραδειγμάτων κατὰ πολλὴν εὐκαιρίαν καὶ σχολήν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἀπόχρη δεῖξαι μόνον ἀρκοῦντας ἃ βούλομαι τοῖς δυνησομένοις παρακολουθῆσαι. ἑνὸς ἔτι παραθήσω λέξιν ἀνδρὸς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένην χαρακτῆρα, Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος, ὃν ἐγὼ μάλιστα πάντων οἴομαι τῶν πεζῇ τῇ λέξει χρησαμένων, ταύτην ἀκριβοῦν τὴν ἁρμονίαν. ἔστι δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ Ἀρεοπαγιτικοῦ ἥδε· Πολλοὺς ὑμῶν οἴομαι θαυμάζειν ἥντινά ποτε γνώμην ἔχων περὶ σωτηρίας τὴν πρόσοδον ἐποιησάμην, ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστώτων, ἀλλ' οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης, εἰρήνην δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχούσης, ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης πολλοὺς μὲν τοὺς ἑτοίμους ἡμῖν, ἤν τι δέῃ, βοηθήσοντας, πολὺ δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις ὑποτελοῦντας, καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας ὧν ὑπαρχόντων, ἡμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαρρεῖν, ὡς πόρρω τῶν κινδύνων ὄντας, τοῖς δ' ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι, καὶ βουλεύεσθαι περὶ σωτηρίας. ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῷ λογισμῷ, καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε, καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει κατασχήσειν. ἐγὼ δὲ δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας, κάκιστα βουλευομένας· καὶ τὰς μάλιστα θαρρούσας, εἰς πλείους κινδύνους καθισταμένας. αἴτιον δὲ τούτων ἐστὶν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ παραγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης 38 ἀκολασία, ταῖς δὲ ἐνδείαις καὶ ταῖς ταπεινότησι σωφροσύνη καὶ πολλὴ μετριότης, ὥστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μερίδων τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλιπεῖν. ἴδοιμεν γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούσης, ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας· ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης, ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰθισμένας μεταπίπτειν. ταῦθ' ὅτι συνείληπταί τε καὶ συγκέχρωσται, καὶ οὐ καθ' ἓν ἕκαστον ὄνομα ἐν ἕδρᾳ περιφανεῖ καὶ πλατείᾳ βέβηκεν, οὐδ' ἐν μακροῖς τοῖς μεταξὺ χρόνοις διείργεται καὶ διαβέβηκεν ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἐν κινήσει τέ ὄντα φαίνεται καὶ φορᾷ καὶ ῥύσει συνεχεῖ, πρᾶαί τε αὐτῶν εἰσι καὶ μαλακαὶ καὶ προπετεῖς αἱ συνάπτουσαι τὴν λέξιν ἁρμονίαι, τὸ ἄλογον ἐπιμαρτυρεῖ τῆς ἀκοῆς πάθος. ὅτι δ' οὐκ ἄλλα τινὰ τούτων ἐστὶν αἴτια ἢ τὰ προειρημένα ὑπ' ἐμοῦ περὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης τῶν λόγων, ῥᾴδιον ἰδεῖν. φωνηέντων μὲν γὰρ ἀντιτυπίαν οὐκ ἄν τις οὐδεμίαν εὕροι, ἐν γοῦν οἷς παρεθέμην ἀριθμοῖς, οἴομαι δ' οὐδ' ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, πλὴν εἴ τι με διαλέληθεν· ἡμιφώνων δὲ καὶ ἀφώνων ὀλίγας, καὶ οὐ πάνυ ἐκφανεῖς οὐδὲ συνεχεῖς. ταῦτα δὲ τῆς εὐεπείας αἴτια τῇ λέξει γέγονε, καὶ ἡ τῶν κώλων συμμετρία πρὸς ἄλληλα, τῶν τε περιόδων ὁ κύκλος ἔχων τι περιφανὲς καὶ εὔγραμμον, καὶ τεταμιευμένον ἄκραις ταῖς συμμετρίαις. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα οἱ σχηματισμοὶ οἱ πολλοὶ τὸ νεαρὸν ἔχοντες. εἰσὶ γὰρ ἀντίθετοι, καὶ πάρομοιοι, καὶ πάρισοι, καὶ οἱ παραπλήσιοι τούτοις. ἐξ ὧν ἡ πανηγυρικὴ διάλεκτος ἀποτελεῖται, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναί μοι δοκῶ μηκύνειν, καὶ τὰ λοιπὰ διεξιών. ἱκανῶς γὰρ εἴρηται καὶ περὶ ταύτης τῆς θέσεως ὅσα γε ἥρμοττεν. Ἡ δὲ τρίτη τε καὶ μέση τῶν εἰρημένων δυοῖν ἁρμονιῶν, ἣν κοινὴν καλῶ, σπάνει τε κυρίου καὶ κρείττονος ὀνόματος, σχῆμα μὲν ἴδιον οὐδὲν ἔχει, κεκέρασται δέ πως ἐξ ἐκείνων μετρίως, καί ἐστιν ἐκλογή τις τῶν ἐν ἑκατέρᾳ κρατίστων. αὕτη δοκεῖ μοι τὰ πρωτεῖα ἐπιτήδεια εἶναι φέρεσθαι, ἐπειδὴ μεσότης μέν ἐστι, μεσότης δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ βίων, καὶ ἔργων, καὶ τεχνῶν, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι κατ' ἐκείνην τὴν αἵρεσιν φιλοσοφοῦσιν. ὁρᾶται δὲ, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον, οὐ κατὰ ἀπαρτισμὸν, ἀλλ' ἐν πλάτει, καὶ τὰς ἰδίας πολλὰς ἔχει διαφοράς οἵ τε χρησάμενοι αὐτῇ, οὐ τὰ αὐτὰ πάντες, οὐδ' ὁμοίως ἐπετήδευσαν, ἀλλ' οἱ μὲν ταῦτα μᾶλλον, οἱ δ' ἐκεῖνα ἐπέτεινάν τε καὶ ἀνῆκαν, ἄλλως ἄλλοι τὰ αὐτὰ, καὶ πάντες ἐγένοντο λόγου ἄξιοι κατὰ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων. κορυφὴ μὲν οὖν ἁπάντων καὶ σκοπὸς, ἐξ οὗ πως πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα, καὶ πᾶσαι κρῆναι, δικαίως ἂν Ὅμηρος λέγοιτο. πᾶς γὰρ

κοινῆς ἅτε μέσης συνθέσεως χαρακτήρ.

αὐτῷ τόπος ἔ τις ἂν ἅψηται, ταῖς τε αὐστηραῖς καὶ ταῖς γλαφυραῖς ἁρμονίαις εἰς ἄ-
κρον διαπεποίκιλται. τῶν δ᾽ ἄλλων ὅσοι τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ μεσότητα ἐπετήδευσαν, ὕστε-
ροι μὲν ἐκεῖνοι μακρῷ παρ᾽ Ὅμηρον ἐξεταζόμενοι φανεῖντ᾽ ἄν· καθ᾽ ἑαυτοὺς δὲ εἰ θεω-
ροίη τις αὐτοὺς, ἀξιοθέατοι· μελοποιῶν μὲν, Στησίχορός τε καὶ Ἀλκαῖος· τραγῳδοποι-
ῶν δὲ, Σοφοκλῆς· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος· ῥητόρων δὲ, Δημοσθένης. φιλοσόφων δὲ,
κατ᾽ ἐμὴν δόξαν, Δημόκριτός τε, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης· τούτων γὰρ ἑτέρους εὑρεῖν
ἀμήχανον ἄμεινον κεράσαντας τοὺς λόγους. καὶ περὶ μὲν τῶν χαρακτήρων ταῦτα ἱκανά.
παραδείγματα δὲ τούτων οὐκ οἴομαι δεῖν φέρειν, φανερῶν πάνυ ὄντων, καὶ οὐδὲν δεομένων
39 λόγου. εἰ δέ τισι δοκεῖ καὶ πόνου πολλοῦ ταῦτα καὶ πραγματείας μεγάλης ἄξια εἶναι, καὶ
μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένην· ἀλλ᾽ ἐὰν λογίσηται τοὺς ἐξακολουθοῦντας αὐτοῖς
κατορθουμένοις ἐπαίνους, καὶ τὸν καρπὸν τῶν ἁπάντων ὡς γλυκὺς, εὐπαθείας ἡγήσεται τοὺς
πόνους. Ἐπικουρείων δὲ χορὸν, οἷς οὐδὲν μέλει τούτων, παραιτούμεθα· τὸ γὰρ οὐκ ἐπιπόνου
τοῦ γράφειν ὄντος, ὡς αὐτὸς Ἐπίκουρος λέγει, τοῖς μὴ στοχαζομένοις τοῦ πυκνὰ μετα-
πίπτοντος κριτηρίου, πολλῆς ἀργείας ἦν καὶ σκαιότητος ἀλεξιφάρμακον. τούτων δή μοι
τέλος ἐχόντων, ἐκεῖνά σε οἴομαι ποθεῖν ἔτι ἀκοῦσαι, πῶς γράφεται λέξις ἄμετρος ὁ-

λέξις ἄμετρος ὁμοία καλῷ ποιήματι ἢ μέλει γράφεται.

μοία καλῷ ποιήματι ἢ μέλει, καὶ πῶς ποίημα γένηται ἢ μέλος πεζῇ λέξει καλῇ παραπλή-
σιον. ἄρξομαι δὲ πρῶτον ἀπὸ τῆς ψιλῆς λέξεως, ἕνα τῶν ἀνδρῶν προχειρισάμενος, ὃν ἐν
τοῖς μάλιστα οἶμαι τὴν ποιητικὴν ἐκμεμάχθαι, βουλόμενος μὲν καὶ πλείους, οὐκ ἔχων δὲ χρό-
νον ἱκανὸν ἐφ᾽ ἅπασι. φέρε δὴ, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τοῖς κρατίστοις ἐοικέναι ποιήμασί
τε καὶ μέλεσι τοὺς Δημοσθένους λόγους, καὶ μάλιστα τάς τε κατὰ Φιλίππου δημηγορίας, τούς τε
δικανικοὺς ἀγῶνας τοὺς δημοσίους; ὧν ἐξ ἑνὸς ἀρκέσει προλαβεῖν τὸ προοίμιον τουτί·
« Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ με μήτ᾽ ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεχ᾽ ἥκειν
« Ἀριστοκράτους κατηγορήσοντα τουτουί, μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοί-
« μως οὕτως ἐπὶ τούτῳ προάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν· ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρ᾽ ἐγὼ ὀρθῶς λογί-
« ζομαι καὶ σκοπῶ, περὶ τοῦ τὴν Χερρόνησον ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς, καὶ μὴ παρακρουσθέντας
« ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς. περὶ τούτου τοίνυν ἐστί μοι ἅπασα σπουδή· πειρατέον δὲ καὶ πε-
ρὶ τούτων λέγειν ἃ φρονῶ. μυστηρίοις μὲν οὖν ἔοικεν ἤδη ταῦτα, καὶ οὐκ εἰς πολλοὺς οἷά τε
ἐστὶν ἐκφέρεσθαι. ὥστ᾽ οὐκ ἂν εἴην φορτικὸς, εἰ παρακαλοίην οἷς θέμις ἐστὶν ἥκειν ἐπὶ τὰς
« τελετὰς τοῦ λόγου, θύρας δ᾽ ἐπιθέσθαι λέγοιμι ταῖς ἀκοαῖς τοὺς βεβήλους. εἰς γελοῖα γὰρ
ἔνιοι λαμβάνουσι τὰ σπουδαιότατα δι᾽ ἀπειρίαν, καὶ ἴσως οὐδὲν ἄτοπον πάσχουσιν. ἃ δ᾽ οὖν
βούλομαι λέγειν, τοιάδε ἐστί· Πᾶσα λέξις ἡ δίχα μέτρου ἐγκειμένη, ποιητικὴν μοῦσαν ἢ
μελικὴν χάριν οὐ δύναται προσλαβεῖν, κατὰ γοῦν τὴν σύνθεσιν αὐτήν· ἐπεὶ καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν
ὀνομάτων μέγα τι δύναται, καὶ ἔστι τις ὀνομασία ποιητικὴ, γλωττηματικῶν τε καὶ ξένων
καὶ τροπικῶν, καὶ πεποιημένων, οἷς ἥδυνεται ποίησις, εἰς κόρον ἐγκαταμιγέντων τῇ ἀμέ-
τρῳ λέξει. ὃ ποιοῦσιν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐχ ἥκιστα Πλάτων. οὐ δὴ λέγω περὶ τῆς ἐκλογῆς,
ἀλλ᾽ ἀφείσθω κατὰ τὸ παρὸν ἡ περὶ ταῦτα σκέψις· περὶ τῆς συνθέσεως αὐτῆς ἔστω ἡ θεω-
ρία τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς ὀνόμασι καὶ τετριμμένοις καὶ ἥκιστα ποιητικοῖς τὰς ποιητικὰς χάριτας
ἐπιδεικνυμένης. ὅπερ οὖν ἔφην, οὐ δύναται ψιλὴ λέξις ὁμοία γενέσθαι τῇ ἐμμέτρῳ καὶ
ἐμμελεῖ, ἐὰν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκαταμεμιγμένους ἀδήλως. οὐ μέντοι
προσήκει γε ἔμμετρον οὐδ᾽ ἔρρυθμον αὐτὴν εἶναι δοκεῖν· ποίημα γὰρ οὕτως ἔσται καὶ μέλος,
ἐκβήσεταί τε ἁπλῶς τὸν αὐτῆς χαρακτῆρα· ἀλλ᾽ εὔρυθμον αὐτὴν ἀπόχρη καὶ εὔμετρον
φαίνεσθαι μόνον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μὲν, οὐ μὴν ποίημά γε. καὶ ἐμμελὴς μὲν, οὐ μέ-

ἔρρυθμος καὶ ἔμμετρος λέξις μέτρον καὶ μέλος.

λος δέ. τίς δ᾽ ἐστὶν ἡ τούτων διαφορὰ, πάνυ ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἡ μὲν ὅμοια περιλαμβάνουσα
μέτρα, καὶ τεταγμένους σώζουσα ῥυθμοὺς, κατὰ στίχον ἢ περίοδον ἢ στροφὴν διὰ τῶν αὐτῶν σχη-
μάτων περαινομένη, κἄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν ἑξῆς στίχων,
ἢ περιόδων, ἢ στροφῶν χρωμένη, καὶ τοῦτο μέχρι πολλοῦ ποιοῦσα, ἔρρυθμός ἐστι καὶ ἔμμε-
τρος, καὶ ὄνομα τα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρον καὶ μέλος· ἡ δὲ πεπλανημένα μέ-
40 τρα καὶ ἀτάκτους ῥυθμοὺς ἐμπεριλαμβάνουσα, καὶ μήτε ἀκολουθίαν ἐμφαίνουσα αὐ-
τῶν, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτε ἀντιστροφὴν, εὔρυθμος μέν ἐστιν, ἐπειδὴ διαπεποίκιλταί τι-
σι ῥυθμοῖς· οὐκ ἔρρυθμος δὲ, ἐπειδὴ οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτό. τοιαύτην εἶναι δή

Φημι

φημι πᾶσαν λέξιν ἔμμετρον ἥτις ἐμφαίνει τὸ ποιητικὸν καὶ μελικόν ἣ δὴ καὶ τὴν Δημοσθένη κεχρῆσθαί φημι. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐγὼ καινοτομῶ, λάβοι μὲν ἄν τις καὶ ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους μαρτυρίας τὴν πίστιν. εἴρηται γὰρ τῷ φιλοσόφῳ τά τε ἄλλα περὶ τῆς λέξεως τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν, οἵαν αὐτὴν εἶναι προσήκει, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς εὐρυθμίας ἐξ ὧν ἂν τοιαύτη γένοιτο· ἐν ᾗ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ὀνομάζει ῥυθμούς, καὶ πῇ χρήσιμος ἕκαστος αὐτῶν καταφαίνεται, καὶ λέξεις παρατίθησί τινας, αἷς πειρᾶται βεβαιοῦν τὸν λόγον. χωρὶς δὲ τῆς Ἀριστοτέλους μαρτυρίας, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐμπεριλαμβάνεσθαί τινας τῇ πεζῇ λέξει ῥυθμούς, εἰ μέλλοι τὸ ποιητικὸν ἐπανθήσειν αὐτῇ κάλλος, ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς γνώσεται. αὐτίκα ὁ κατὰ Ἀριστοκράτους λόγος, οὗ καὶ μικρῷ πρότερον ἐμνήσθην, ἄρχεται μὲν ἀπὸ κωμικοῦ στίχου τετραμέτρου δι' ἀναπαίστων τῶν ῥυθμῶν ἐγκειμένου. λείπεται δὲ ποδὶ τοῦ τελείου, παρ' ὃ καὶ λέληθεν Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ με." τοῦτον γὰρ εἰ προσλάβοι τὸ μέτρον πόδα, ἤτοι κατ' ἀρχάς, ἢ διὰ μέσου, ἢ ἐπὶ τελευτῆς, τέλειον ἔσται τετράμετρον ἀναπαιστικόν, ὃ καλοῦσί τινες Ἀριστοφάνειον Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ με παρεῖναι· ἴσον δὲ τῷ, Λέξω τοίνυν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο. τάχα τις ἐρεῖ πρὸς ταῦτα, ὅτι οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως τοῦτο, ἀλλ' ἐκ ταὐτομάτου ἐγένετο. πολλὰ γὰρ αὐτοσχεδιάζει μέτρα ἡ φύσις. ἔστω τοῦτο ἀληθὲς εἶναι. ἀλλὰ καὶ τὸ συναπτόμενον τούτῳ κῶλον, εἰ διαλύσειέ τις αὐτοῦ τὴν δευτέραν συναλοιφήν, ἣ πεποίηκεν αὐτὸ ἄσημον, ἐπισυνάψας τῷ τρίτῳ κώλῳ, πεντάμετρον ἐλεγειακὸν ἔσται συντετελεσμένον ἀκριβῶς τουτί, Μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεκα· ὅμοιον τούτοις, Κοῦραι ἐλαφροπόδων ἴχνε' ἀειράμεναι. ἐὰν καὶ τοῦτ' ἔτι κατὰ τὸν αὐτὸν ὑπολάβωμεν αὐτοματισμὸν ἄνευ γνώμης γεγονέναι, ἀλλ' ἑνὸς τοῦ μεταξὺ κώλου συγκειμένου λεκτικῶς, τοῦ, Ἥκειν Ἀριστοκράτους κατηγορήσοντα τουτί, τὸ συμπλεκόμενον τούτῳ πάλιν κῶλον ἐκ δυοῖν συνέστηκε μέτρων· Μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ." τοιγάρτοι Σαπφικόν τι ἐπιθαλάμιον τουτί, Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς, ὦ γαμβρέ. τοιαῦτα καὶ τοῦ κωμικοῦ τετραμέτρου, λεγομένου δὲ Ἀριστοφανείου τοῦδε, Ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη νενόμιστο. τοὺς τε τελευταίους πόδας τρεῖς, καὶ τὴν κατάληξιν ἐμβαλών, συνάψειε τοῦτον τὸν τρόπον, Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς, ὦ γαμβρέ, τοιαῦτα, καὶ σωφροσύνη νενόμιστο οὐδὲν διοίσει τοῦ, Μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ. τὸ δ' ἀκόλουθον ἴσον ἐστὶν ἰαμβικῷ τριμέτρῳ τὸν ἔσχατον ἀφῃρημένῳ πόδα, Προάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν. τέλειον γὰρ ἔσται προσλαβὸν πόδα καὶ γενόμενον τοιοῦτον, Προάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειάν τινι. παρίδωμεν ἔτι καὶ ταῦτα ὡς οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλ' αὐτοματισμῷ γενόμενα· τί οὖν βούλεται πάλιν τὸ προσεχὲς τούτῳ κῶλον; ἰαμβεῖον γάρ ἐστι καὶ τοῦτο τρίμετρον ὀρθόν, Ἀλλ' εἴπερ ἄρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι τοῦ "Ἄρα συνδέσμου μακρὰν λαμβάνοντος τὴν προτέραν συλλαβήν· καὶ ἔτι γε, νὴ Δία, μέσου" παρεκπεσόντος τοῦ, Καὶ σκοπῶ, ὑφ' οὗ δὴ τὸ "μέτρον" ἐπισκοτούμενον ἠφάνισται. τὸ δ' ἐπὶ τούτῳ λαμβανόμενον κῶλον ἐξ ἀναπαίστων σύγκειται ῥυθμῶν, καὶ προάγει μέχρι ποδῶν ὀκτώ, τὸ αὐτὸ σχῆμα διασῶζον, Περὶ τοῦ τὴν Χερρόνησον ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς, καὶ μὴ παρακρουσθέντας· ὅμοιον τῷ παρ' Εὐριπίδῃ, Ὦ βασιλεῦ χώρας τῆς" πολυβώλου Κισσεῦ, πεδίον πυρὶ μαρμαίρει. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο πάλιν κείμενον τοῦ αὐτοῦ κώλου μέρος τουτί, Ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς, ἰαμβικὸν τρίμετρόν ἐστι ποδὶ καὶ ἡμίσει λεῖπον. ἐγένετο δ' ἂν τέλειον οὕτως, Ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς ἐν μέρει. ταυτὶ φῶμεν αὐτοσχέδια εἶναι καὶ ἀνεπιτήδευτα, οὕτω ποικίλα καὶ πολλὰ ὄντα; ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ. καὶ γὰρ τὰ ἑξῆς, τούτοις ὅμοια εὑρεῖν ἐστι, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ἀνάμεστα μέτρων τε καὶ ῥυθμῶν. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτον ὑπολάβῃ τις μόνον οὕτω κατεσκευάσθαι τὸν λόγον, ἑτέρου πάλιν ἅψομαι τοῦ πάνυ ἡρμηνεῦσθαι δαιμονίως δοκοῦντος, τοῦ ὑπὲρ Κτησιφῶντος, ὃν ἐγὼ κράτιστον ἀποφαίνομαι πάντων λόγων. ὁρῶ δὲ κἀν τούτῳ μετὰ τὴν προσαγόρευσιν τῶν Ἀθηναίων εὐθέως τὸν κρητικὸν ῥυθμὸν, εἴτε ἄρα παιᾶνά τις βούλεται αὐτὸν καλεῖν· διοίσει γὰρ οὐδὲν τῶν ἐκ πέντε συγκειμένων χρόνων· οὐκ αὐτοσχεδίως μὰ Δία, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα ἐπιτετηδευμένως

» δι᾽ ὅλου τοῦ κώλου πλεκόμενον τοῦτον, Τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. οὐ τοιοῦτος » μέντοι κἀκεῖνός ἐστιν ὁ ῥυθμός; Κρησίοις ἐν ῥυθμοῖς παῖδα μέλψωμεν. ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ἔξω γὰρ τοῦ τελευταίου ποδὸς, τά γε ἄλλα ἐν πᾶσιν ἴσα ὥρισται. καὶ τοῦτο εἰ βούλεταί τις αὐτοσχέδιον, ἀλλὰ καὶ τὸ συναπτόμενον τούτῳ κῶλον ἰαμβικόν ἐστιν ὀρθὸν συλλαβῇ τοῦ τελείου δέον, ἵνα κἀνταῦθα ἄσημον γένηται τὸ μέτρον· ἐπεὶ μιᾶς γε συλλαβῆς προστε» θείσης, τέλειον ἔσται, Ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ. κἄπειτα ὁ παιὰν, ἢ ὁ κρητικὸς » ἐκεῖνος ὁ πεντάχρονος ἥξει ῥυθμὸς ἐν τοῖς ἑξῆς τούτοις, Τῇ πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ᾽ ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα. τοῦτό γ᾽ οὖν ἔοικεν, ὅτι μὴ καταπεκλω» μένους ἔχει δύο πόδας ἐν ἀρχαῖς, καὶ τοῦ γοῦν τὰ ἄλλα πάντα τῷ παρὰ Βακχυλίδῃ, Οὐχ » ἕδρας ἔργον, οὐδ᾽ ἀμβολᾶς ἀλλὰ χρυσαιγίδος Ἰτωνίας χρὴ παρ᾽ εὐδαίδαλον ναὸν ἐλθόντας, ἁβρόν τι δεῖξαι. ὑφορῶμαί τινα πρὸς ταῦτα καταδρομὴν ἀνθρώπων, τῶν μὲν ἐγκυκλίου παιδείας ἀπείρων, τὸ δ᾽ ἀγοραῖον τῆς ῥητορικῆς μέρος οὐδὲ τε καὶ τέχνης χωρὶς ἐπιτηδευόντων. πρὸς οὓς ἀναγκαῖον ἀπολογήσασθαι, μὴ δόξωμεν ἔρημον ἀφεικέναι τὸν ἀγῶνα. ἐροῦσι δὴ ταῦτα, ὁ Δημοσθένης οὖν οὕτως ἄθλιος ἦν, ὥσθ᾽ ὅταν γράφῃ τοὺς λόγους, μέτρα καὶ ῥυθμοὺς, ὥσπερ οἱ πλάσται, παρατιθέμενος, ἐναρμόττειν ἐπειρᾶτο τούτοις τοῖς τύποις τὰ κῶλα, στρέφων ἄνω καὶ κάτω τὰ ὀνόματα, καὶ παραφυλάττων τὰ μήκη καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομάτων, καὶ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ῥημάτων, καὶ πάντα τὰ συμβεβηκότα τοῖς μορίοις τοῦ λόγου πολυπραγμονῶν; ἠλίθιος μέντ᾽ ἂν εἴη εἰς τοσαύτην σκευωρίαν καὶ φλυαρίαν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ ἑαυτὸν διδούς. ταῦτα δὲ καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια κωμῳδοῦντας αὐτοὺς καὶ καταχλευάζοντας, οὐ χαλεπῶς ἄν

42 τις ἀποκρούσαιτο, τοσαῦτα εἰπών· πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν ἄτοπον ἦν, εἰ τοσαύτης ἠξιωμένος ἀνὴρ, ὅσης οὐδεὶς τῶν προτέρων ὀνομασθέντων ἐπὶ δεινότητι λόγων, ἔργα συνταττόμενος αἰώνια, καὶ διδοὺς αὑτὸν ὑπεύθυνον τῷ πάντα βασανίζοντι φθόνῳ καὶ χρόνῳ, μηδὲν εἰκῇ μήτε πρᾶγμα παραλαμβάνει, μήτ᾽ ὄνομα· πολλὴν δ᾽ ἀμφοῖν ἔχει τούτων πρόνοιαν, τῆς τε ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας, καὶ τῆς εὐμορφίας τῆς περὶ τὰ ὀνόματα, ἄλλως τε καὶ τῶν τότε ἀνθρώπων οὐ γραπτοῖς, ἀλλὰ γλυπτοῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας ἐκφερόντων λόγους· λέγω δὲ Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος τῶν σοφιστῶν. ὁ μὲν γὰρ, τὸν Πανηγυρικὸν λόγον, ὡς οἱ τὸν ἐλάχιστον χρόνον γράφοντες ἀποφαίνουσιν, ἐν ἔτεσι δέκα συνετάξατο. ὁ δὲ Πλάτων, τοὺς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων καὶ βοστρυχίζων, καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων, οὐ διέλιπεν ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη. πᾶσι γὰρ δήπου τοῖς φιλολόγοις γνωρίματα τὰ περὶ τῆς φιλοπονίας τἀνδρὸς ἱστορούμενα, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὴν δέλτον, ἣν τελευτήσαντος αὐτοῦ λέγουσιν εὑρεθῆναι, ποικίλως μετακειμένην, τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτεί» ας ἔχουσαν τήνδε· Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος. τί οὖν ἦν » ἄτοπον, εἰ καὶ Δημοσθένει φροντὶς εὐφωνίας τε καὶ ἐμμελείας ἐγένετο, καὶ τοῦ μηδὲν εἰκῇ καὶ ἀβασανίστως τιθέναι μήτε ὄνομα μήτε ἐννόημα; πολύ τε γὰρ μᾶλλον ἐμοὶ δοκεῖ προσήκειν ἀνδρὶ κατασκευάζοντι λόγους πολιτικοὺς, μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως αἰώνια, μηδενὸς τῶν ἐλαχίστων ὀλιγωρεῖν, ἢ ζωγράφων τε καὶ τορευτῶν παισὶν, ἐν ὕλῃ φθαρτῇ χειρῶν εὐστοχίας καὶ πόνους ὑποδεικνυμένοις, περὶ τὰ φλέβια καὶ τὰ πτίλα καὶ τὸν χνοῦν καὶ τὰς τοιαύτας μικρολογίας, κατατρίβειν τῆς τέχνης τὴν ἀκρίβειαν. τούτοις δὴ τοῖς λόγοις χρώμενος δοκεῖ μοι τὶς οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἀξιοῦν, καὶ ἔτι ἐκεῖνα εἰπὼν, ὅτι μειράκιον μὲν ὄντα καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτόμενον αὐτὸν, οὐκ ἄλογον πάντα περισκοπεῖν ὅσα δυνατὰ ἦν εἰς ἐπιτήδευσιν ἀνθρωπίνην ἐλθεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἡ χρόνιος ἄσκησις ἰσχὺν πολλὴν λαβοῦσα, τύπους τινὰς ἐν τῇ διανοίᾳ παντὸς τοῦ μεθεπομένου καὶ σφραγῖδας ἐνεποίησεν, ἐκ τοῦ ῥᾷστου τε καὶ ἀπὸ τῆς ἕξεως αὐτὰ ἤδη ποιεῖν. οἷόν τι γίνεται κἂν ταῖς ἄλλαις τέχναις, ὧν ἐνέργειά τις ἢ ποίησις τὸ τέλος. αὐτίκα οἱ κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ αὐλεῖν ἄκρως εἰδότες, ὅταν κρούσεως ἀκούσωσιν ἀσυνήθους, οὐ πολλὰ πραγματευθέντες ἀπαριθμοῦσιν αὐτὴν εὐθὺς ἐπὶ τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ νοήσει, μανθάνοντες δέ γε χρόνῳ πολλῷ καὶ πόνῳ τὰς δυνάμεις τῶν φθόγγων, ἀναλαμβάνουσι, καὶ οὐκ εὐθὺς αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν ἕξει τοῦ δρᾶν τὰ παραγγελλόμενα ἦσαν, ὀψὲ δέ ποτε καὶ ὅτε ἡ πολλὴ ἄσκησις αὐτῶν τὸ ἔθος κατέστησεν εἰς φύσιν, τότε τῶν ἔργων

ἐγένοντο

ἐμένοντο ἐπιτυχεῖς. καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; ὃ γὰρ ἅπαντες ἴσμεν, ἀπόχρη καὶ πᾶσαν αὐτῶν διακόψαι τὴν φλυαρίαν. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; τὰ γράμματα ὅταν παιδευώμεθα, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκμανθάνομεν, ἔπειτα τοὺς τύπους καὶ τὰς δυνάμεις εἶθ' οὕτω τὰς συλλαβὰς καὶ τὰ ἐν ταύταις πάθη· καὶ μετὰ τοῦτο ἤδη τὰς λέξεις καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐταῖς, ἐκτάσεις τε λέγω καὶ συστολὰς καὶ προσῳδίας, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις· ὅταν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην λάβωμεν, τότε ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν κατὰ συλλαβὴν, καὶ βραδέως τὸ πρῶτον. ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος ἀξιόλογος προσελθὼν, τύπους ἰσχυροὺς αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ποιήσῃ, τότε ἀπὸ τῆς ῥᾴστης δρῶμεν αὐτὰ, καὶ πᾶν ὅτι ἂν ἐπιδῷ τις βιβλίον, ἀπταίστως διερχόμεθα ἕξει τε καὶ τάχει ἀπίσῳ. τοιοῦτον δή καὶ περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, καὶ περὶ τὴν εὐέπειαν τῶν κώλων ὑποληπτέον 43 γίνεσθαι παρὰ τοῖς ἀθληταῖς τοῦ ἔργου· τοῖς δὲ τούτου ἀπείροις, ἢ ἀτριβέσιν ἔργου ὄντος οὖν, θαυμάζειν καὶ ἀπιστεῖν εἴ τι κεκροτημένως ὑφ' ἑτέρου γίνεται διὰ τέχνης, οὐκ ἄλογον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰωθότας χλευάζειν τὰ παραγγέλματα τῶν τεχνῶν, ταῦτα εἰρήσθω. περὶ δὲ τῆς ἐμμελοῦς καὶ ἐμμέτρου συνθέσεως τῆς ἐχούσης πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν πεζὴν λέξιν, τοιαῦτά τινα λέγειν ἔχω· ὡς πρώτη μέν ἐστιν αἰτία κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἐπὶ τῆς ἀμέτρου ποιητικῆς, ἡ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἁρμογή· δευτέρα δὲ, ἡ τῶν κώλων σύνθεσις· τρίτη δὲ, ἡ τῶν περιόδων ἐμμέλεια. τὸν δὲ βουλόμενον ἐν τούτῳ τῷ μέρει κατορθοῦν τὰ τῆς λέξεως μόρια, δεῖ πολυειδῶς στρέφειν τε καὶ συναρμόττειν, καὶ τὰ κῶλα ἐν διαστήμασι ποιεῖν συμμέτρως, μὴ συναπαρτίζοντα τοῖς στίχοις, ἀλλὰ διατέμνοντα τὸ μέτρον, ἄνισά τε ποιεῖν αὐτὰ καὶ ἀνόμοια· πολλάκις δὲ καὶ εἰς κόμματα συνάγειν βραχύτερα κώλων, τάς τε περιόδους μήτε ἰσομεγέθεις, μήτε ὁμοιοσχήμονας τὰς γοῦν παρακειμένας ἀλλήλοις ἐργάζεσθαι. ἔγγιστα γὰρ φαίνεται λόγοις τὸ παρὰ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ μέτρα πεπλανημένον. τοῖς μὲν οὖν τὰ ἔπη καὶ τοὺς ἰάμβους καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιοειδῆ μέτρα κατασκευάζουσιν οὐκ ἔξεστι πολλοῖς διαλαμβάνειν μέτροις ἢ ῥυθμοῖς τὰς ποιήσεις, ἀλλ' ἀνάγκη μένειν ἀεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος. τοῖς δὲ μελοποιοῖς ἔξεστι πολλὰ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς εἰς μίαν ἐμβαλεῖν περίοδον. ὥσθ' οἱ μὲν τὰ μονόμετρα συντιθέντες, ὅταν διαλίπωσι τοὺς στίχους, τοῖς κώλοις διαλαμβάνοντες ἄλλοτε ἄλλως, διαχέουσι καὶ ἀφανίζουσι τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μέτρου· καὶ ὅταν τὰς περιόδους μεγέθει τε καὶ σχήματι ποικίλας ποιῶσιν, εἰς λήθην ἐμβάλλουσι τοῦ μέτρου. οἱ δὲ μελοποιοὶ, συμμέτρους τὰς στροφὰς ἐργαζόμενοι, καὶ τῶν κώλων ἑκάστου πάλιν ἀνίσων ὄντων καὶ ἀνομοίων ἀλλήλοις, ἀνομοίους τε καὶ ἀνίσους ποιούμενοι τὰς διαιρέσεις, δι' ἄμφω ταῦτα οὐκ ἐῶντες ἡμᾶς ὁμοειδῆ ἀντίληψιν λαβεῖν ῥυθμοῦ, πολλὴν τὴν πρὸς τοὺς λόγους ὁμοιότητα κατασκευάζουσιν ἐν τοῖς μέλεσιν. ἔνεστί τε καὶ τροπικῶν καὶ ξένων καὶ γλωττηματικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ποιητικῶν ὀνομάτων μενόντων ἐν τοῖς ποιήμασι, μηδὲν ἧττον αὐτὰ φαίνεσθαι λόγῳ παραπλήσια. μηδεὶς δὲ ὑπολαμβανέτω με ἀγνοεῖν ὅτι κακία ποιήματος ἡ καλουμένη λογοείδεια δοκεῖ τις εἶναι· μηδὲ καταγινωσκέτω μου ταύτην τὴν ἀμαθίαν, ὡς ἄρα ἐγὼ κακίαν τινὰ ἐν ἀρεταῖς τάττω ποιημάτων, ἢ λόγων· ὡς δὲ ἀξιῶ διαιρεῖν κἀν τούτοις τὰ σπουδαῖα ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων, ἀκούσας μαθέτω, ἐγὼ τοῦ λόγου τὸν μὲν, ἰδιώτην ἐπιστάμενος ὄντα, τὸν ἀδολέσχην τοῦτον λέγω καὶ φλύαρον· τὸν δὲ, πολιτικὸν, ἐν ᾧ πολὺ τὸ κατεσκευασμένον ἐστὶ καὶ ἔντεχνον· ὅτι μὲν ἂν τῶν ποιητῶν ὅμοιον εὑρίσκω τῷ φλυάρῳ καὶ ἀδολέσχῃ, γέλωτος ἄξιον αὐτὸ τίθεμαι· ὅτι δ' ἂν τῷ κατεσκευασμένῳ καὶ ἐντέχνῳ, ζήλου καὶ σπουδῆς ἐπιτήδειον τυγχάνειν οἴομαι. εἰ μὲν οὖν διαφόρου προσηγορίας τῶν λόγων ἑκάτερος ἐτύγχανεν, ἀκόλουθον ἦν ἂν καὶ τῶν ποιημάτων ἃ τούτοις ἔοικε, διαφόροις ὀνόμασι καλεῖν ἑκάτερον. ἐπειδὴ δὲ ὅ τε σπουδαῖος καὶ ὁ μηδενὸς ἄξιος καλεῖται λόγος, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τὶς τὰ μὲν ἐοικότα τῷ καλῷ λόγῳ ποιήματα, καλὰ ἡγούμενος, τὰ δὲ τῷ μοχθηρῷ, πονηρά, οὐδὲν ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ὁμοειδείας ταραττόμενος. κωλύσει γὰρ οὐδὲν ἡ τῆς ὀνομασίας ὁμοιότης κατὰ διαφόρων τάττομένη πραγμάτων, τὴν ἑκατέρου φύσιν ὁρᾶν. καὶ περὶ τούτων μὲν ἅλις. ὧν δὲ προυθέμην τὰ παραδείγματα θεὶς, αὐτοῦ καταλείσω τὸν λόγον. ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ταῦτα ἀπόχρη· "Αὐτὰρ ὅγ' ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀ- 44

πῶς ποίημα ἢ μέλος πεζῇ λέξει καλῇ παραπλήσιον.

ταρπόν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο κῶλον. ἕτερον δὲ, Χῶρον ἀτ' ὑλήεντα- ἔλαττόν τε τοῦ προτέρου καὶ δίχα τέμνον τὸν στίχον. τρίτον δὲ τουτὶ, -δὶ ἄκριας- ἔλαττον κώλου κομμάτιον. -ᾗ οἱ Ἀθήνη Πέφραδε δῖον ὑφορβόν- ἐξ ἡμιστίχων δύο συγκείμενον, καὶ τοῖς προτέροις οὐδὲν ἐοικός. ἔπειτα τὸ τελευταῖον, -ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα Κήδετο οἰκήων, οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς ἀτελῆ μὲν ποιοῦν τὸν τρίτον στίχον, τοῦ δὲ τετάρτου τῇ προσθήκῃ τὴν ἀκρίβειαν ἀφῃρημένον. ἔπειτ' αὖθις, Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προδόμῳ εὗρ' ἥμενον,- οὐ συνεκτρέχον οὐδὲ τοῦτο τῷ στίχῳ. -ἔνθα οἱ αὐλὴ Ὑψηλὴ δέδμητο.- ἄνισον καὶ τοῦτο τῷ προτέρῳ. κἄπειτα ὁ ἑξῆς νοῦς ἀπερίοδος ἐν κώλοις τὲ καὶ κόμμασι λεγόμενος. ἐπιθεὶς γὰρ, -περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ-, πάλιν ἐποίησε, Καλή τε μεγάλη τε-, βραχύτερον κώλου κομμάτιον. εἶτα -περίδρομος- ὄνομα καθ' ἑαυτὸ νοῦν τινα ἔχον. εἶθ' ἑξῆς τὰ ἄλλα τοῦτον κατασκευάζει τρόπον. τί γὰρ δεῖ μηκύνειν τὸν λόγον; ἐκ δὲ τῆς ποιήσεως τῆς ἰαμβικῆς τὰ Εὐριπίδου ταυτί· Ὦ γαῖα πατρὶς, ἣν Πέλοψ ὁρίζεται, Χαῖρ'- τὸ πρῶτον ἄχρι τούτου κῶλον. -ὅστε πέτρον δυσχειμέρων Ἀρκάδων Ἐμβατεύεις- τὸ δεύτερον μέχρι τοῦδε. -ἔνθεν εὔχομαι γένος- τοῦτο τρίτον. τὰ μὲν πρότερα, μείζονα στίχου· τοῦτο δὲ, ἔλαττον. Αὔγη γὰρ Ἀλέου παῖς με τῷ Τιρυνθίῳ Τίκτει λαθραίως Ἡρακλεῖ. μετὰ τοῦτο,- ξύνοιδ' ὄρος Παρθένιον. οὐδέτερον αὐτῶν στίχῳ συμμετρούμενον. εἶτ' αὖθις ἕτερον στίχου τε ἔλαττον καὶ στίχου μεῖζον, -ἔνθα μητέρ' ὠδίνων ἐμὴν Ἔλυσεν Εἰλείθυια- καὶ τὰ ἑξῆς τούτοις παραπλήσια. ἐκ δὲ τῆς μελικῆς τὰ Σιμωνίδεια ταῦτα. γέγραπται δὲ κατὰ διαστολὰς οὐχ ὧν Ἀριστοφάνης ἢ ἄλλος τις κατεσκεύασε κώλων, ἀλλ' ὧν ὁ πεζὸς λόγος ἀπαιτεῖ. πρόσεχε δὲ τῷ μέλει, καὶ ἀναγίνωσκε ταῦτα κατὰ διαστολὰς, καὶ εὖ ἴσθ' ὅτι λήσεταί σε ὁ ῥυθμὸς τῆς ᾠδῆς, καὶ οὐχ ἕξεις συμβαλεῖν οὔτε στροφὴν, οὔτε ἀντιστροφὴν, οὔτ' ἐπῳδόν· ἀλλὰ φανήσεταί σοι λόγος οὑτωσὶ διειρόμενος. ἔστι δὲ ἡ διὰ πελάγους φερομένη Δανάη, τὰς ἑαυτῆς ἀποδυρομένη τύχας· Ὅτε λάρνακι ἐν δαιδαλέᾳ ἄνεμος βρέμη πνέων κινηθεῖσά δε λίμνα δείματι ἔρειπεν, οὔτ' ἀδιάντοισι παρειαῖς. ἀμφί τε Περσεῖ βάλλε φίλαν χέρα, εἶπέν τε, ὦ τέκνον, οἷον ἔχω πόνον. σὺ δ' αὖτε γαλαθηνῷ ἤτορι κνώσσεις ἐν ἀτερπεῖ δώματι, χαλκεογόμφῳ δὲ, νυκτιλαμπεῖ, κυανέῳ τε δνόφῳ. τὺ δ' ἀναλέαν ὕπερθε τεὰν κόμαν βαθεῖαν παριόντος κύματος οὐκ ἀλέγεις, οὐδ' ἀνέμου φθόγγων, πορφυρέᾳ κείμενος ἐν χλανίδι πρόσωπον καλόν. εἰ δέ τοι δεινὸν τό γε δεινὸν ἦν, καὶ κεν ἐμῶν ῥημάτων λεπτὸν ὑπεῖχες οὖας. κέλομαι, εὗδε βρέφος, εὑδέτω δὲ πόντος, εὑδέτω ἄμετρον κακόν. ματαιοβουλία δέ τις φανείη, Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο· ὅτι δὴ θαρσαλέον ἔπος εὔχομαι τεκνόφι δίκας μοι. τοιαῦτά ἐστι τὰ ὅμοια τοῖς καλοῖς λόγοις μέτρα καὶ μέλη, διὰ ταύτας γινόμενα τὰς αἰτίας ἃς προεῖπά σοι. τοῦθ' ἕξεις δῶρον ἡμέτερον, ὦ Ῥοῦφε, πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, εἰ βουληθείης ἐν ταῖς χερσί τε αὐτὰ συνεχῶς, ὥσπερ τι καὶ ἄλλο τῶν πάνυ χρησίμων, ἔχειν, καὶ συνασκεῖν αὐταῖς καθ' ἡμέραν γυμνασίαις. οὐ γὰρ αὐτάρκη τὰ παραγγέλματα τῶν τεχνῶν ἐστι δεινοὺς ἀνταγωνιστὰς ποιῆσαι τοὺς βουλομένους δίχα μελέτης τὲ καὶ γυμνασίας· ἀλλ' ἐπὶ τοῖς πονεῖν καὶ κακοπαθεῖν κεῖται ἢ σπουδαῖα εἶναι τὰ παραγγέλματα καὶ λόγου ἄξια, ἢ φαῦλα καὶ ἄχρηστα.

ΤΕΧΝΗ.

Περὶ τῶν πανηγυρικῶν.

a

Πανήγυρις εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν εἰς ἀνάπαυσιν τῶν περὶ τὸν βίον μειζόνων παραδιδομένη, ὥς που ὁ Πλάτων φησὶν, οἰκτειράντων τῶν θεῶν τὸ ἀνθρώπειον ἐπίπονον γένος. συνήχθησαν δὲ ὑπὸ ἀνθρώπων σοφῶν, κατεστάθησαν δὲ ὑπὸ πόλεων κοινῇ κοινῷ δόγματι, εἰς τέρψιν καὶ ψυχαγωγίαν τῶν παρόντων. συντέλεια δὲ ἡ εἰς τὰς πανηγύρεις ἀλλήλων, παρὰ μὲν τῶν πλουσίων, δαπάναι χρημάτων· παρὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, κόσμος περὶ τὴν πανήγυριν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων εὐπορία. οἱ δὲ ἀθληταὶ τῇ ῥώμῃ τῶν σωμάτων κοσμοῦσι τὴν πανήγυριν, καὶ ὅσοι γε δὴ Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος ὀπαδοὶ, τῇ μουσικῇ τῇ παρ᾽ ἑαυτῶν. ἀνδρὶ δὴ περὶ λόγους ἐσπουδακότι, καὶ σύμπαντα τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀνατεθεικότι τούτοις, πρέποι ἂν, οἶμαι, τοῖς τοιούτοις λόγοις κοσμεῖν τὴν πανήγυριν, τέχνῃ μετιόντι τὸν λόγον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς πολλοὺς εἴη αὐτῷ γινόμενος. Φέρε οὖν εἰς τοῦτο, ὦ Ἐχέκρατες, λέγωμέν σοι, ὥσπερ ὁδοῦ τινος ἀτριβοῦς τοῖς πολλοῖς ἡγεμόνες γινόμενοι, ἣν πάλαι παρὰ τῶν πατέρων τῆς ἡμεδαπῆς σοφίας παραλαβόντες ἔχομεν· ἐκεῖνοι δὲ, καὶ οἱ ἔτι τούτων ἀνώτεροι, παρ᾽ Ἑρμοῦ τε καὶ Μουσῶν λαβεῖν ἔφασαν, οὐ μεῖον ἢ ὁ Ἀσκραῖος ποιμὴν ποίησιν παρὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν τῷ Ἑλικῶνι. Ἴθι οὖν σὺν τέχνῃ οὑτωσὶ μετίωμεν τοὺς λόγους· θεὸς μέν γέ που πάντως πάσης ὑπόθεσις. ἡστινοσοῦν πανηγύρεως ἡγεμὼν καὶ ἐπώνυμος· οἷον, Ὀλυμπίων μὲν, Ὀλύμπιος Ζεύς· τοῦ δὲ ἐν Πυθοῖ, Ἀπόλλων. ἀρχὴ μὲν δὴ τοῦ λόγου τοῦδε, τοῦ θεοῦ, ὅστις ποτ᾽ ἂν ᾖ, ἔπαινος ἡμῖν γενέσθω, ὥσπερ πρόσωπόν τι τηλαυγὲς προκείμενος τοῦ λόγου. ἐπαινέσεις δὲ ἀπὸ τῶν προσόντων τῷ θεῷ· εἰ μὲν Ζεὺς, ὅτι βασιλεὺς θεῶν, ὅτι τῶν ὅλων δημιουργός· εἰ δὲ Ἀπόλλων, ὅτι μουσικῆς εὑρετὴς, ὅτι ὁ αὐτὸς ἡλίῳ· ἥλιος δὲ πάντων πᾶσιν ἀγαθῶν αἴτιος· εἰ δὲ Ἡρακλῆς, ὅτι Διὸς, καὶ ἃ παρέσχε τῷ βίῳ. καὶ σχεδὸν ὁ τόπος συμπληρωθήσεται ἐξ ὧν ἕκαστος ἢ εὗρεν, ἢ παρέσχε τοῖς ἀνθρώποις. ἐν βραχεῖ δὲ ταῦτα, ὡς μὴ τοῦ ἐπιόντος ὁ λόγος ὁ προάγων μείζων γίγνοιτο. Ἐφεξῆς ἐπιέναι χρὴ τὸν ἔπαινον τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἡ πανήγυρις· περὶ θέσεως αὐτῆς, περὶ γενέσεως ἐν ᾧ, τίς ὁ κτίστης, θεὸς ἢ ἥρως· καὶ εἴ τι ἔχεις περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν εἴ τι πέπρακται τῇ πόλει ἢ ἐν πολέμοις, ἢ ἐπ᾽ εἰρήνης. ἁρμόσει δὲ καὶ περὶ μεγέθους λέγειν, εἰ μεγάλη ἢ σμικρὰ, ὅτι κάλλει διαφέρουσα, ὅτι εἰ καὶ σμικρὰ, ἀλλὰ δυνάμει ἰσοῦται ταῖς μεγάλαις· ὅσα περὶ κόσμον, οἷον ἱερῶν, ἢ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἰδιωτικῶν, ὥς που καὶ Ἡρόδοτος πεντόροφα καὶ ἑξόροφά φησιν εἶναι ἐν Βαβυλῶνι· ἂν ποταμὸς ᾖ μέγας, ἢ καθαρὸς, ἢ συμβαλλόμενος τοῖς ἐνοικοῦσι τὴν χώραν. εἰ δὲ δὴ καὶ μῦθος εἴη λεγόμενός τις περὶ τῆς πόλεως, οὕτω μὲν ἂν καὶ πολλὴν γλυκύτητα ἔχοι ὁ λόγος. λεκτέον δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος, τίς ἀρχὴ καὶ κατάστασις αὐτοῦ, ἢ ἐφ᾽ οἷς τισιν ἐτέθη, εἴτε μῦθός τις εἴη, ἢ τι ἄλλο ἀρχαῖον. ἐν τούτῳ δὲ γενόμενος, μὴ ἁπλῶς παρέλθῃς τὸν τόπον, ἀλλὰ παραβάλλειν χρὴ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγῶνας. τοῦτο δ᾽ εὐπορήσεις τοῦ λόγου, οἷον ἀπὸ καιροῦ παραβάλλων· εἰ μὲν 46
πρὸς ἔαρ ἄγοιτο, ὅτι ἐν τῷ συμμετροτάτῳ πρὸς ἑκάτερα· εἰ δὲ ἐν χειμῶνι, ὅτι ἐν τῷ ἐρρωμενεστάτῳ καὶ ἀνδρειοτάτῳ, ὡς ἂν εἴποι τις, καιρῷ· εἰ δ᾽ ἐν θέρει, ὅτι πρὸς ἄσκησιν καὶ θεωρίαν τῶν θεωμένων κατεστάθη, καὶ ὅτι ἔλεγχος τῆς προαιρέσεως, καὶ μὴ ὄντων ἀθλητῶν, τοὺς θεωμένους ἀγωνίζεσθαι. ἔχοις δ᾽ ἂν καὶ τὸ φθινόπωρον ἐπαινεῖν, καὶ ὅτι ἀπὸ συγκομιδῆς τῶν καρπῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἤδη παύεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν πόνων. σκοπεῖσθαι δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τοῦ ἀγῶνος δεῖ· εἰ μὲν μουσικὸς καὶ γυμνικὸς εἴη, ὅτι τελεώτατος ὁ ἀγὼν, καὶ ἀνενδεῶς κεκοσμημένος καὶ ῥώμῃ σωμάτων, καὶ καλλιφωνίᾳ, καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι τῆς μουσικῆς· εἰ δὲ γυμνικὸς, ὅτι τὴν μουσικὴν ὡς ἐκθηλύνουσαν

τὴν ψυχὴν παρῃτήσατο, τὴν δὲ ῥώμην τῶν σωμάτων παρέλαβε· καὶ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀγωνίας χρήσιμος πρὸς τὴν ἀνδρείαν τὴν ἐν τοῖς πολέμοις. μὴ παρέργως δὲ μηδὲ αὐτὸν τὸν στέφανον παρέλθῃς ὅστις εἴη· οὐδὲ γὰρ ἐν τούτῳ γενόμενος ἀπορήσεις ἐπαίνου. τὴν μὲν δρυῦ, ὅτι ἱερὰ Διός, καὶ ὅτι ἡ πρώτη καὶ πρεσβυτάτη τροφὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι οὐκ ἄφωνος, ἀλλὰ καὶ ἐφθέγξατό ποτε ἐν Δωδώνῃ. εἰ δὲ ἐλαία, ὅτι ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ὅτι ἄκος πόνων, καὶ ὅτι τὰ τρόπαια ἀπὸ τούτου τοῦ φυτοῦ ἀνέθεσαν οἱ παλαιοί, καὶ ὅτι τῆς νίκης τοῦτο σύμβολον τὸ φυτόν, καὶ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ τούτῳ πρώτῳ ἐστέψατο νικήσασα τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ὅτι οἰκειότατον τοῖς ἀγωνιζομένοις· τὰ γὰρ γυμνάσια διὰ τοῦ ἐλαίου διαπονεῖται· καὶ ὅτι συναγωνίζεται πρὸς τὸν λόγον, δι' οὗ πανηγύρεις κοσμοῦνται. καὶ τὴν δάφνην δὲ ἐρεῖς, ὅτι καὶ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ μαντικὸν τὸ φυτόν. εἰ δὲ βούλει καὶ τοῦ μύθου ἐφάπτεσθαι τοῦ περὶ τῆς Δάφνης, οὐδὲ τοῦτό σοι ἀπὸ τρόπου εἴη ἂν εἰρημένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερον εἰ ἐπείη, οἷον οἱ καρποὶ Δημητριακοί, ἢ τῆς πίστεως. εὐπορήσεις δέ που καὶ περὶ τούτων ἑκάστου. οὐκ ἔξω δὲ φιλοτιμίας οὐδὲ τὸ παραβαλεῖν τὸν στέφανον πρὸς τοὺς παρ' ἄλλοις. ὁ δέ σοι τοῦ παντὸς λόγου οἱονεὶ κολοφὼν ἐπήχθω τοῦ βασιλέως ἔπαινος, καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἀγωνοθέτης πάντων ἀγώνων, ὁ τὴν εἰρήνην πρυτανεύων, δι' ἣν καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐπιτελεῖν οἷόν τε. ἤδη δέ τινες καὶ τοὺς διατιθέντας τοὺς ἀγῶνας ἐπῄνεσαν, εἰ ἄρα ἔνδοξοί τινες οὗτοι, ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις πρότερον γενόμενοι χρήσιμοι, καὶ ἐν τούτοις ὅτι φιλοτιμότατοι. εἰ δὲ μὴ ἄλλα ἔχεις πρεσβύτερα, ὅτι ἀρχὴ τῆς φιλοτιμίας τῆς περὶ τὴν πατρίδα, μεγίστη καὶ ἑλληνικωτάτη. ἡ δὲ λέξις ἄλλη

λέξις. μέν, κατὰ τὴν ἑκάστων φύσιν ἢ βούλησιν. εἰ δὲ δὴ κρατεῖν χρὴ τὴν ἐμὴν γνώμην, οὐ μονότροπον ταύτην συμβουλεύσαιμ' ἂν εἶναι, ἀλλὰ ποικίλην καὶ μεμιγμένην, καὶ τὰ μὲν τῇ ἀφελείᾳ προάγοντα, τὰ δὲ ἐν ἀντιθέτοις τε καὶ παρισώσεσιν Ἰσοκράτους, τὰ δὲ διῃρημένοις. ταύτην γὰρ τὴν ὁδὸν καὶ τὸν τοῦ ἡμεδαποῦ χοροῦ ἡγεμόνα τε καὶ κορυφαῖον οἶδα μετιόντα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ ἐν τοῖς πλείστοις· εἰ μή τις πρὸς εἶδος γράφειν τι προὔθετο. ἑκάστης δὲ ἰδέας ἔοικεν ἡ ὕλη τὴν ἀφορμὴν. δεῖ δὲ τοῖς νοήμασιν ἐπακολουθοῦσαν καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἐπάγειν· οἷα τὰ μὲν ἀφηγηματικὰ καὶ μύθου τινὸς ἐχόμενα, ἀφελῶς προάγοντα· ὅσα δὲ περὶ βασιλέων ἢ θεῶν, σεμνῶς· ὅσα δὲ περὶ παραβολῶν καὶ συγκρίσεων, πολιτικῶς. εἰ μὴ ἄρα τὶς πρὸς τὴν ἀξίαν τινὰ ἰδέαν λόγου διὰ πάντων παρέχοιτο. ἐπιδεικτικώτερον δὲ τὸ προειρημένον καὶ δημοτερπέστερον.

47 β

Μέθοδος γαμηλίων.

Ἐμοὶ μὲν ἦν τερπνόν, αὐτὸν παρόντα καὶ συγχορεύοντα καὶ ἀναβακχεύοντα μετὰ σοῦ τῆς φίλης ἐμοὶ κεφαλῆς, ὑμνεῖν τε καὶ ἀνυμνεῖν τὸν μικρὸν ὕστερον ἐπιτελεσθησόμενον γάμον, καὶ ᾄδειν γε τὸν ὑμέναιον τὸν ἐπὶ τοῖς γάμοις πρέποντα λέγεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἔοικε θεσμός τις οὗτος ὁ πρὸς τοῖς λόγοις καὶ τῇ παιδεύσει τῇ παρούσῃ, διαιρεῖν ἡμᾶς τοῖς σώμασι καὶ τοῖς τόποις ἀπ' ἀλλήλων· μὴ γὰρ δὴ ταῖς ψυχαῖς τε καὶ διαθέσεσι, καὶ ἐννοίαις ταῖς ἐπ' αὐταῖς χωρισθείημέν ποτε· ἀλλ' οὖν ἔστω σοι ὥσπερ τι δῶρον παρ' ἐμοῦ εἰς συντέλειάν τε καὶ κόσμον τῶν γάμων, τὸ μηδὲ τῶν περὶ τούτων εἰωθότων λέγεσθαι μηδὲ αὐτῶν ἀπείρως ἔχειν, εἴτ' οὖν αὐτὸς καὶ παρὰ σεαυτῷ φυλάττειν βούλοιο, εἴτε καὶ ἑτέρῳ τινὶ τοῦτον οἷον ἔρανόν τινα εἰς χάριν συνεισφέρειν. τάχα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἤδη ποτὲ καὶ ἄλλοτε προανεκρούσω ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων, ὁπηνίκα κομιδῇ νέος ὢν παρ' ἐμοὶ τὴν πρώτην ὁδὸν τῶν ῥητορικῶν μελέτης, τά τε ἄλλα γράφων καὶ συγγράφων γυμνάσματά τε καὶ ἀσκήματα τῆς ῥητορικῆς, καὶ δὴ καὶ τὰς θέσεις οὕτω λεγομένας, καὶ τούτων τὰ εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ γάμου λόγον συντείνοντα, καὶ τὴν προτροπὴν τὴν εἰς αὐτά. προκεχείρισται γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτο πρὸ

ὑπόθεσις. πάντων τοῖς νεωτέροις εἰς γραφήν, Εἰ γαμητέον. οὐ πόρρω δὲ οὐδὲ νῦν ὁ ὑφ' ἡμῶν προχειριζόμενος λόγος τῆς περὶ τὰς τοιαύτας ἰδέας τῶν λόγων θήρας, ἀμέλει γέ τοι οὐδὲ τούτοις οἵσπερ που καὶ ἐν ταῖς θέσεσιν ἀπὸ θεῶν, καὶ ὅτι οὗτοι οἱ εὑρόντες καὶ δείξαντες τοὺς γάμους τοῖς

ἀνθρώ-

ἀνθρώποις. Ζεὺς γὰρ καὶ Ἥρα, πρῶτοι ζευγνύντές τε καὶ συνδυάζοντες, οὕτω τοι ὁ μὲν καὶ πατὴρ καλεῖται πάντων, ἡ δὲ, ζυγία, ἀπὸ τοῦ ζευγνύναι τὸ θῆλυ τῷ ἄρρενι. καὶ ἀπὸ τούτων τῶν θεῶν καὶ ὁ τῶν λοιπῶν θεῶν χορὸς παρῆλθεν εἰς τὸν βίον τῶν ἐπιφημισθέντων τοῖς γάμοις, γαμηλίων τε καὶ γενεθλίων οὕτως ὀνομαζομένων. καὶ ὅτι ὁ γάμος αἴτιος τοῦ τε ὀνομασθῆναι τούτους τοὺς θεοὺς καὶ τιμᾶσθαι. ἄνευ γὰρ τῶν γάμων οὐδὲ ἂν αἱ τιμαὶ τούτων παρῆλθον εἰς ἀνθρώπους. ἐφεξῆς ἐπάγειν χρὴ τὸν περὶ τῆς φύσεως λόγον, καὶ ὅτι τοῦτο αὐτῆς ἔργον, τὸ γεννᾶν τε καὶ κυΐσκειν καὶ ὅτι διῆλθε διὰ πάντων τῶν ἔργων αὐτῆς καὶ ζώων καὶ φυτῶν. εἶτα τὴν διαφορὰν ἐπάξομεν τῆς ἐν τοῖς ἀνθρώποις μίξεως καὶ κοινωνίας, ὅτι τὰ μὲν, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μίγνυται· ὁ δὲ ἄνθρωπος, τάξιν τινὰ καὶ νόμον ἐξεῦρε τοῦ γάμου, οὐκ ἀγεληδὸν δίκην θηρίων ἐπιτρέπων μίγνυσθαι, ἀλλὰ σύμμιξιν καὶ κοινωνίαν δυοῖν τοῖν προσφορωτάτοιν εἰς ἅπαντα τὸν βίον μεμηχανημένος· ἐν ᾧ, ὅτι τοῦ μὲν θηριώδους καὶ πεπλανημένου βίου ἀπηλλάγησαν, βίον δὲ ἥμερον καὶ τεταγμένον ἔσχον διὰ τοῦ γάμου· καὶ ὅτι θνητὸν ὄν γε τὸ ἀνθρώπειον, ἐκ τῆς μίξεως καὶ κοινωνίας τοῦ γάμου ἀθάνατον γέγονεν ἐκ τῆς διαδοχῆς τῶν ἐπιγινομένων, ὥσπερ φῶς ἀναπτόμενον καὶ διαμένον καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις, τῇ γεννήσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μή ποτε ἀποσβεννύμενον. καὶ τοῦτον ἄν τις εἴποι δικαίως ἔρανον κάλλιστον οὐ χρημάτων οὐδὲ κτημάτων τινῶν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους. εἶτα ἐξελάσεις ἐπὶ τούτοις ὅσα προσγίνεται τοῖς γεγαμηκόσι· πρῶτον μὲν πρὸς δόξαν, ὅτι ἐνδοξότεροι, τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ἀρετῆς εὐθὺς ἀπὸ τῶν γάμων ἀρχόμενοι καρποῦσθαι, τὴν σωφροσύνην. ὁ γὰρ γάμος, εὐθὺς καὶ σωφροσύνης δόξαν περιτίθησι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι τῆς μὲν ἀτάκτου μίξεως ἀπηλλάχθαι, πρὸς δὲ μίαν ἀφορᾶν μόνην τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος γυναῖκα. 48 ἐκ δὲ τούτου καὶ ἐντιμοτέρους ἀνάγκη γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πιστοτέρους δοκεῖν, καὶ εὐνουστέρους περὶ τὰς αὐτὰς πατρίδας ἐν παντὶ, διὰ τὸ ὥσπερ ὅμηρα δεδωκέναι ταῖς πατρίσι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, δι' οὓς ἀναγκαῖον καὶ μᾶλλον εἰς τὰς συμβουλίας παραλαμβάνεσθαι. καὶ πρὸς λύπας τε καὶ δυσχερῆ τὰ ἐν τῷ βίῳ γάμος χρησιμώτατος, κουφότερα ταῦτα παρασκευάζων, ὥσπερ φορτία μεταδιδόντων ἡμῶν ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ τῶν δυσχερῶν, καὶ τῆς κοινωνίας παρηγορουμένων. ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὰ ἡδέα ἀνάγκη τερπνότερα φαίνεσθαι, μὴ αὐτῶν ἐφ' ἑαυτῶν εὐφραινομένων, ἀλλὰ ἐχόντων καὶ τοὺς συμπανηγυρίζοντας καὶ τοὺς συνευφραινομένους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς. καὶ ἑορταὶ δὲ καὶ πανηγύρεις διὰ τοῦτο τερπναὶ, ὅτι ἐν πολλοῖς γίνονται. ἀνάγκη δὲ ἐκ τούτων καὶ τὰς συγγενείας αὐξάνεσθαι. καὶ ὅτι ἐκ τούτου πρῶτον μὲν συνοικίαι ἐγένοντο, εἶτα καὶ κῶμαι, εἶτα καὶ πόλεις. ἐκ δὲ τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ ἡ γνῶσις πλείων, καὶ ἡ συγγένεια ὑπερορίοις. ἤδη παραθετέον καὶ μνηστέον καὶ ἐνδόξων γάμων ἢ ἀρχαίων, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτων ἀγαθὰ ἐγένετο τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὡς ἡ ἀποτροπὴ τῶν δυσχερῶν διὰ γάμου· οἷον ὅτι Μενέλεως ἀθάνατος ἐγένετο διὰ τὸν γάμον τῆς Ἑλένης, καὶ ὁ Πηλεὺς διὰ τὸν τῆς Θέτιδος· καὶ ὁ Ἄδμητος διὰ τὴν Ἄλκηστιν τὸν ἐκ τῆς εἱμαρμένης θάνατον διέφυγεν. ἐπειδὰν δὲ ἱκανῶς περὶ τούτων διέλθῃς, εὐχῇ χρηστέον ἀγαθῶν μὲν αἴτησιν ἐχούσῃ περὶ τῶν γάμων καὶ τῆς παιδοποιΐας, ἀποτροπὴν δὲ τῶν κακῶν. εἶτα διατυπωτέον λόγῳ, οἷον προαναφωνοῦντα ὁποῖος ἂν ὁ βίος ὁ μετὰ τῶν παίδων γένοιτο, ὅτι τερπνότατος χορὸς παίδων εἰ γένοιτο ὁρῶντι, καὶ ὅτι τρόπον τινὰ ἐξ ἀρχῆς ἀνανεάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἀνηβάσκειν σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν. ἐν τούτῳ δὲ ἀνάγκη καὶ ἀναμιμνήσκειν ὧν ποτε καὶ αὐτὸς ἐν νεότητι ἐποίησεν. ἡδεῖα καὶ ἡ μνήμη τῶν ἐν παισὶν ἡμῖν πεπραγμένων καὶ ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ ποιοῦν ἐξ ἀρχῆς πάλιν βεβιωκέναι. εἰ δὲ εἰκόνα τὶς ὁρῶν ἑαυτοῦ ἄψυχον ἥδεται, ὅταν καὶ μὴ ἄψυχον ταύτην ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον. μηδὲ μίαν, ἀλλὰ πολλὰς, ἂν οὕτω τύχῃ. ἀπακτέον δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα ἱστοριῶν τινων μνημονεύοντα ὅσοι ἀπὸ παίδων εὐτύχησαν, ὅσοι κακῶν ἀποτροπὰς εὕραντο, οἷον τῷ Ἀγχίσῃ περὶ τοῦ Αἰνείου. δεῖ δὲ μηδὲ τὰ πρόσωπα τῶν γαμούντων τε καὶ γαμουμένων παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπαίνους λέγειν. ποτὲ μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ χρηστέον τῷ τύπῳ τούτῳ, ποτὲ δὲ καὶ ἐπὶ τέλει. ἐὰν μὲν οὖν πάνυ ἔνδοξα ᾖ, ἐν ἀρχῇ· ἐὰν δὲ ἥττονα, ὑποβάλλοντα καὶ ὑπὸ πᾶσι λέγοντα. ὁ δὲ ἔπαινος ἅπερ ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἕξει, καὶ τόποι οἱ αὐτοὶ, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὁ ἀπὸ

τοῦ γένους, ὁ ἀπὸ τῆς φύσεως, ὁ ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς, καὶ ὅτι ἴσοι καὶ ὅμοιοι καὶ βέβαιοι ἀμφότεροι,
καὶ ἐκ τούτων πατέρων καὶ προπατόρων καὶ εἰ μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ὅτι ἐκ πολλοῦ
προσῳκειωμένοι ὑπὸ τοῦ τόπου· εἰ δὲ ἐκ διαφόρων, ὅτι καὶ ὑπὸ θεῶν συνήχθησαν εἰς
τὴν κοινωνίαν. εἰ δὲ δὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἰσὶν, ὅτι αὔξησις καὶ οἰκειότης συγγενείας ἄλ-
λη ἐπ' ἄλλῃ γέγονε, καὶ δεσμὸς βεβαιότερος καὶ ἰσχυρότερος. ὅταν δὲ ἀπὸ δια-
φόρων ἐπιτηδευμάτων, ὁ μὲν ἀπὸ στρατείας, ὁ δὲ ἀπὸ παιδείας, " καὶ ἁρμονία αὕτη ἀ-
ρίστη, τὸ εἰς ταυτὸν σοφίαν τε καὶ ἀνδρείαν τελεῖν, καὶ οἵους εἰκὸς τοὺς ἀπὸ τούτων γενέσθαι.
" εἰ δὲ δὴ αὐτὸς εἴης ὁ γαμῶν ὁ τὸν λόγον διαθέμενος, περὶ αὐτοῦ τούτου προοιμιαστέον
χαριέντως, ὥσπερ οὖν καὶ σοὶ ποιητέον, ὅτι εἰ καὶ οἱ ἐρασταὶ τὰ αὐτῶν παιδικὰ ἐπαινοῦ-
49 σιν, πολὺ δήπου μᾶλλον" αὐτῷ πρέπει τὸν γάμον ἐπαινεῖν, ἢ τὰ ἑαυτοῦ παιδικά· καὶ
ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῇ παιδείᾳ καὶ ἐκ τούτου χρηστέον, ὥσπερ ἤδη προοιμιαζόμενον, καὶ
προκαταμαντευόμενον περὶ τῶν παίδων, ὅτι καὶ αὐτοὺς εἰκὸς διαφέροντας περὶ παιδείαν
λέξ. γενέσθαι. λέξει δὲ χρηστέον ἀφελεῖ μᾶλλον, ἐγγὺς Ξενοφῶντός τε καὶ Νικοστράτου
βαίνοντα, ὀλιγαχοῦ δὲ ἐξαίροντα τὸν λόγον εἰς σεμνότητα, εἴ που τὰ ἐννοήματα ἀναγκάζοι.

γ

Μέθοδος γενεθλιακῶν.

Ἐχόμενος δέ σοι τούτου ὁ ἐπὶ ταῖς γενέσεσι τῶν παίδων λεγόμενος λόγος·
γάμῳ γάρ που γένεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν. ὃν καὶ αὐτὸν τελεῖν
χρὴ τοῦτον τὸν τρόπον. ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῆς ἑκάστου, ἡ
ἡμέρα ἐφ' ἧς ἐγένετο, ἀναγκαῖόν που ὀλίγα ἄττα καὶ περὶ τῆς ἡμέ-
ρας εἰπεῖν, οἷον ἐγκωμιάζοντα τὸ προσὸν, εἰ ἄρα ἴδιόν τι ἔχει παρὰ
τὰς ἄλλας ἡμέρας ἐπισημαινόμενον. εἰ μὲν τῇ νουμηνίᾳ, ὅτι ἀρχὴ τοῦ μηνός· ἀρ-
χὴ δὲ κράτιστον, καὶ ἐξ ἀρχῆς τὰ πάντα· καὶ ὅτι ἥμισυ τοῦ παντὸς, ἢ τὸ πᾶν, κατὰ
τὸν Πλάτωνα· εἰ δὲ ἑβδόμη ἢ ἕκτη, ὅτι ἱεραὶ τοῖν θεοῖν, καὶ ὅτι κοινωνία πρὸς τὸ κρεῖττον
κατὰ τὸ τῆς γενέσεως. ἔχοις δ' ἂν καὶ περὶ τῆς ἐνάτης λέγειν, ὅτι ἱερὰ τοῦ ἡλίου, καὶ ὅτι εἰκὸς
ἐπίσημον" τὸν τοιοῦτον γενέσθαι, τάχα δὲ καὶ εὐεργετικὸν κατὰ τὴν τοῦ ἡλίου φύσιν. εἰ δὲ
πεντεκαιδεκάτη εἴη, ὅτι καὶ αὐτὴ τῆς Ἀθηνᾶς. καὶ ὅτι τέλειος ἐν τούτῳ ὁ κύκλος, καὶ
εἰκὸς ἀνενδεῆ τὴν τοιαύτην εἶναι γένεσιν τοῦ ἀνδρός. ὁμοίως δὲ εἰ καὶ ἄλλη τὶς ἡμέρα, ἢ
τῇ ἀρχῇ, ἢ τῷ τέλει προσβιάζοντας καὶ τὸ προσὸν θεωροῦντας, οὕτω πειρᾶσθαι τὸν ἔπαι-
νον ποιεῖσθαι. ἐπὶ δὲ τῇ ἡμέρᾳ τὸν καιρὸν ἐπιθεωρεῖν ἀναγκαῖον, ὁποῖός τις οὗτος καὶ τοῦ
καιροῦ τὸ μὲν κατὰ τὴν ὥραν, οἷον ἐν χειμῶνι, ἢ ἐν ἦρι, ἢ ἐν τοῖς ἑτέροις μέρεσι τοῦ ἔτους, ὥσ-
περ ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀγῶνος ἐπαίνοις ἐπεσημαινόμεθα τὰς ἰδιότητας τῶν καιρῶν, τῷ μὲν
τὸ ἀνδρεῖον, τῷ δὲ τὸ φαιδρὸν ἀπονέμοντας, καὶ τῷ θέρει τὸ πεπληρῶσθαι τὴν γῆν ἐν τούτῳ
τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῷ λοιπῷ δὲ τὸ ἐν ἀνέσει καὶ ἀναπαύλῃ τῶν ἔργων γενέσθαι. ἐπισημαί-
νεσθαι δὲ καὶ τὰ συμβεβηκότα ἐνίοτε τοῖς καιροῖς· οἷον εἰ ἐν ἑορτῇ τις γέγονεν, οἷον ἐν Διο-
νυσίοις, ἢ ἐν μυστηρίοις, ἢ ἐν πανηγύρεσίν τισιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀφορμὰς παρέξει
σοι εἰς τὸν ἔπαινον. ἀπὸ δὲ τούτου ἰτέον καὶ ἐπὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς τις γέγονε. πρῶτον μὲν
ἀπὸ τοῦ περιέχοντος τὸ ἔθνος, Ἀσίαν, Εὐρώπην καὶ τούτου αὖ πάλιν, Ἑλληνικὸν ἢ βαρ-
βαρικόν· ἢ σοφίαν, ἢ ἀνδρείαν τοῦ ἔθνους, ἤ τι τοιοῦτον ἐπισημαινόμενον. εἶτα ἐπὶ τὸ
περιεχόμενον· τίς ἡ πόλις, καὶ ἡ μητρόπολις αὐτῶν. ἐχομένη ἡ πόλις μητροπόλεως
τῇ τιμῇ τῇ μεγάλῃ, πολυάνθρωπος, εὔφορος πρὸς ἀνδρῶν ἀρετὴν, ἢ ἄν τι ἕτερον ἀν-
δραγάθημα τῆς πόλεως. ἔπειτα τὰ μὲν περιεχόμενα ἐν τῇ πόλει· ποίας τινὸς οἰκίας,
ὅτι οὐ φαύλης, ὅτι οὐκ ἀδόξου, γένους ἐνδόξου, ποίων τινῶν προγόνων καὶ πατέρων, καὶ ἔπαι-
νον ἐν βραχεῖ τούτων ἀπὸ τῶν προσόντων. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν ἔπαινον
ἰέναι τοῦ ἐγκωμιαζομένου, καὶ οὗ ἡ γενέθλιος· ποίας τινὸς φύσεως κατὰ σῶμα, κατὰ ἰσχύν·
εἰ μέγας ἐστὶ, κατὰ τὸν Αἴαντα· εἰ καλὸς καὶ ἀνδρεῖος, κατὰ τὸν Ἀχιλλέα· καὶ εἰ εὔβουλος, ἢ
δίκαιος, ἢ σώφρων εἴη, τὰ ἁρμόζοντα πρόσωπα, τὸν Νέστορα, τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Ἀ-
ριστείδην, τὸν Φωκίωνα· εἰ χρηστὸς, ὅτι θυμοειδὴς μετὰ τοῦ πρᾳέως, καὶ ὅτι ὀξὺς ἐνθυμηθῆναι

κἂν ἡ

κἂν ᾖ μικρός, ὅτι μείζων τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετήν, κατὰ τὸν Τυδέα, κατὰ τὸν Κόνωνα. οἷός 50 τις τὰ περὶ τὸν βίον, εἰ φιλόκαλος, εἰ φιλοπρεπής· οἷος πρὸς τοὺς ἰδιώτας, πρὸς τὴν πόλιν, κατὰ τὰς φιλοτιμίας τὰς πρὸς τὴν πόλιν· κἂν εἰ ἐπιστήμης τινὸς ἐπήβολος εἴη, οἷον ἰατρικῆς, ἢ ῥητορικῆς, ἢ φιλοσοφίας, θετικῶς ἐπάγοντα τὸν ἐν τούτοις ἔπαινον, εἰς ὅσα τούτων ἕκαστον χρήσιμον· οὕτω γὰρ ἂν ἀμφιλαφὴς ὁ λόγος γένοιτο· ποῖος ἤδη γέγονεν, ποῖός ἐστιν ἐν τῷ παρόντι, καὶ ποῖον εἰκὸς ἔσεσθαι εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον. ἐν τούτῳ δὲ γενόμενοι, οὐκ ἀπὸ τρόπου ἂν ποιοῖμεν καὶ εὐχόμενοι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τοῖς γενεθλίοις περὶ τοῦ μέλλοντος βίου, καὶ τοῦ ἀμείνω τοῦ παρεληλυθότος γενέσθαι τοῦτον, καὶ πολλὰς περιόδους χρόνων τελέσαντα, εἰς λιπαρὸν καὶ εὔδαιμον γῆρας παρελθεῖν.

Μέθοδος ἐπιθαλαμίων. δ.

Πρὸ δὲ τοῦ περὶ τῆς γενέσεως λόγου· μικροῦ γάρ με παρῆλθεν ὑπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς τῆς περὶ τὴν ἔξοδον· ὁ ἐπὶ τῷ θαλάμῳ λεγόμενος λόγος· ἐχόμενος δέ τοι μάλιστα καὶ ἀκόλουθος εἴη τοῖς ἡμίκλοις τῶν λόγων σχεδόν, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν τῷ γαμικῷ, πλὴν τῷ χρόνῳ διαφέρων, ἐπὶ τελεσμένοις τοῖς γάμοις λεγόμενος· οὗτος οὐ μὴν τοῖς γε ἄλλοις ἀπᾴδων τοῦ προκεχειρημένου, καὶ ὥσπερ ἀντὶ ὑμεναίων ἐπᾳδόμενος τοῖς γάμοις ἐστίν." εἰ μὲν οὖν καὶ παρὰ Σαπφοῖ τῆς ἰδέας ταύτης παραδείγματα, ἐπιθαλάμιος οὕτως" ἐπιγεγραμμέναις ταῖς ᾠδαῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐχ ἡ αὐτὴ" μεταχείρησις ποιήσεώς τε καὶ πεζοῦ λόγου, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς μέτροις, οὑτωσὶ δὲ καὶ τοῖς ἐννοήμασι διενήνοχε ταῦτα, τοῦτον ἄν μοι δοκεῖ τὸν τρόπον καὶ τοῦτον τὸν λόγον προσφόρως μεταχειρίσασθαι εἰ ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ εὐθὺς αὐτὸ τοῦτο ἐπισημαίνοιο, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τὸν ὑμέναιον ᾄδουσιν, ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τοῦ ὑμεναίου τὸν λόγον, οὐχ ὑπ' αὐλοῖς, ἢ πηκτίσιν, ἢ νὴ Δία καλλιφωνίᾳ τινὶ τοιαύτῃ, ἀλλ' ἐπαίνοις καὶ ὕμνοις τῶν γεγαμηκότων. εἶτα ἐπὶ τούτοις ἐπάγειν ὅτι ἀναγκαῖος ὁ γάμος ἀνθρώποις γε οὖσι· σωτηρία γὰρ τοῦ γένους· καὶ ὅσα ἀγαθὰ εἰς γάμον. εἶτα μεταβήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσωπα τῶν συνιόντων εἰς τὸν γάμον, ὁποῖοί τινες οὗτοι. ἐν ᾧ περὶ γένους ἐρεῖς αὐτῶν καὶ τροφῆς, καὶ περὶ κάλλους σωμάτων καὶ ἡλικίας· ὅσα ἐκ τύχης αὐτοῖς πρόσεστιν καὶ περὶ ἐπιτηδευμάτων, ὅτι σπουδὴν ἔσχον περὶ τὸν γάμον καὶ τὴν σύζευξιν αὐτήν· ὅπως διάκεινται ἐπὶ τῷ γάμῳ οἱ οἰκεῖοι, οἱ ἀλλότριοι, ἡ πόλις αὐτὴ δημοσίᾳ· ὅτι πᾶσι διὰ σπουδῆς ὁ γάμος ἐστὶ καὶ ὁ γάμος ἔοικε πανηγύρει τινί, καὶ νεομηνίᾳ, καὶ δημοτελεῖ ἑορτῇ τῆς πόλεως. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς γαμικοῖς ἠξιοῦμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπισκοπεῖν, οἷον, εἰ ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, εἰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, οὑτωσὶ δὲ μηδὲ ἐν τούτῳ παρὰ φαῦλον ποιεῖσθαι τὸ μέρος τοῦ λόγου τούτου. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐπαίνοις καὶ τοῖς ἐγκωμίοις καὶ προτροπή τις ἔσω τοῖς γαμοῦσι πρὸς τὸ σπουδάζειν περὶ ἀλλήλους καὶ ὁμονοεῖν ὅτι μάλιστα. καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἐκ τῆς τοιαύτης ὁμονοίας καὶ φιλίας ἀνάγκη συμβαίνειν, ἀπὸ τοῦ καθόλου ἐπὶ τὸ ἴδιον ἄγοντα τὸν λόγον. ὅτι ὁμόνοια πᾶσι μὲν ἀνθρώποις " ἡγεῖται τῶν ἀγαθῶν, μάλιστα δὲ τοῖς γεγαμηκόσι. καὶ εἰς τοῦτο καὶ τὸ τοῦ Ὁμήρου παραληπτέον ἐνδόξῳ χρήσει χρώμενον, ὅτι οὐδὲν μεῖζον ἀγαθὸν "Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν " οἶκον ἔχητον Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· τίνα μὲν ἐκ τούτου τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρά, τίνα δὲ ἡδέα τοῖς φίλοις. ἐπὶ τέλει δὲ καὶ εὐχῇ χρῆσθαι. ὅπως ὅτι τάχιστα παῖδες γένοιντο, ὡς καὶ τούτων ἐ- 51 πιδεῖν γάμους, καὶ ᾆσαι τὸν ὑμέναιον, καὶ ὑπόθεσιν ἔχειν αὖθις τοιούτων λόγων.

Μέθοδος προσφωνηματικῶν. ε.

Ἰσοκράτης μὲν ὁ σὸς ἑταῖρος καὶ ἐμός, ὦ Ἐχέκρατες, εἴπερ ἄλλο τι, φησὶ χρῆναι προσεῖναι τοῖς σπουδαίοις ἀνθρώποις, ἐν τῇ παραινέσει τῇ πρὸς τὸν Ἱππονίκου, καὶ τὴν φιλοπροσηγορίαν· ὅπερ ἐστὶ τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, ὡς αὐτός φησιν. εἰ δὲ καὶ ἰδίᾳ χρὴ πρὸς ἕκαστον τοῦτο ποιεῖν, ὅπως καὶ τοὺς ἰδιώτας ὡς ὅτι μάλιστα οἰκειοτέρως καὶ εὐμενεστέρως ἔχειν πρὸς ἡμᾶς παρασκευάζοιμεν ἐκ τῆς τοιαύτης φιλοπροσηγορίας·

πολλῷ δή που ἀναγκαιότερον τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς προσφωνήσεως, εἰ πρὸς τοὺς ἐν τέλει καὶ ἐν ἀρχαῖς γεγονότας ἀφ᾽ ἡμῶν γίνοιτο, καὶ μάλιστά γε δὴ τοὺς ἑκάστοτε ἐκ βασιλέων εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις τὰς ἡμετέρας παραγινομένους, ὅπως καὶ αὐτοὺς διὰ τοιούτου τρόπου, καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὰς αὐτῶν πατρίδας οἰκειοτέρως διακεῖσθαι παρασκευάσαιμεν. ἀμέλει γέ τοι καὶ τὸ πρᾶγμα ἤδη ἐπιχωριάζει ἐπὶ πᾶσι, καὶ καθάπερ τὶς οὗτος νόμος καὶ θεσμὸς διελήλυθε διὰ πάντων, ὡς εὐθὺς ἅμα τε τῇ πρώτῃ τῶν πυλῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, εἰσόδῳ προσφωνεῖν τούτους δημοσίᾳ τὰς πόλεις ὑφ᾽ ἑνός τινος τῶν ἀρίστων κατὰ τὴν παιδείαν, ὥσπερ δημοσίᾳ τινὶ φωνῇ καὶ κοινῷ προσαγορεύματι προσαγορευόντος. φέρε οὖν εἴπωμέν τι καὶ περὶ τούτων τῶν λόγων, ὅπως ἂν καὶ τούτους ἄριστα καὶ ῥᾷστα μεταχειριζοίμεθα. καθόλου μὲν ὁ τρόπος αὐτῶν τοιοῦτος, ὡς σύστασίν τινα ἔχειν τῆς αὐτῶν πατρίδος πρὸς τοὺς ἄρχειν μέλλοντας. δεῖ δὲ οὐκ αὐτὸ τοῦτο μόνον πραγματεύεσθαι ἐν τῷ λόγῳ ἀλλὰ μηδὲ αὐτῶν ἐν τῷ τοιῷδε ὀλιγώρως ἔχειν. ἀρχὴ οὖν ἐμοὶ δοκεῖ ἀναγκαιοτάτη ἂν αὐτὴ γενέσθαι περὶ αὐτοῦ τε εἰπεῖν, καὶ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως, καὶ δι᾽ ὅ τι προκεχείρισται ἐκ πάντων ἐπὶ τὸν λόγον, καὶ ὅτι ἀναγκαία αὐτῷ ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου. ἐχέτω δὲ ἐν τούτῳ καὶ θεραπείαν τινὰ τοῦ ἄρχοντος, ὡς ἀποδεχομένου τοὺς τοιούτους ἅπαντας, καὶ οἷον αὐτοῦ χεῖρα ὀρέγοντος, διόπερ καὶ ἑτοιμότερον ὑπήκουσε· καὶ ὅτι ἦν μὲν καὶ ἀκούειν τοῦτο εὐθὺς περὶ αὐτοῦ, πολὺ δὲ ἔτι ἐναργέστερον τῇ ὄψει αὐτῇ πέφηνεν ἀτεχνῶς, οἷον ἐκ τοῦ προσώπου καὶ τῆς φαιδρότητος, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ, τοῦ ἤθους καὶ τῆς πρὸς ταῦτα ἐξιότητος φανερῶν γινομένων. οὕτω δὲ προκατασκευασάμενον τὸν λόγον, ἑξῆς ἰτέον ἐπὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ βασιλέως, ἐν βραχεῖ τοῦτο ποιησάμενον, ὅτι οὐδὲ ὁ σύμπας χρόνος ἐξαρκέσαι πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ἑτέρου καιροῦ, οὐ τοῦ παρόντος. καταλείσας δὲ τὸ ἐγκώμιον εἰς τοῦτο, ὅτι ἕν τι τῶν καλῶν τοῦ βασιλέως καὶ τοῦτο, τὸ τοιοῦτον ἄνδρα ἐπιλεξάμενον καταπέμψαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος οὐ πόρρω βαίνοντα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως. καὶ ἐντεῦθεν ἀρχέσθω σοι τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἡγουμένου. χρήσῃ δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς λόγοις, ἀπὸ γένους, ἀπὸ φύσεως, ἀπὸ ἀνατροφῆς, εἰ μὲν φανερὰ εἴη, καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβῶς διεξιόντα· εἰ δὲ ἄδηλα, καὶ τὸ πιθανὸν παράγοντα, ὅτι ἀνάγκη τὸν τηλικούτων καὶ τοιούτων κατηξιωμένον, οὐ γένει, οὔτε φύσει, οὔτε ἀνατροφῇ λείπεσθαι τινῶν, ἀλλὰ διὰ ταῦτα προκεκρίσθαι· τά γε μὴν φανερὰ ἀκριβέστερον ἐπισημαινόμενον, οἷον, ἐν νέᾳ ἡλικίᾳ τοιοῦτος, τί χρὴ προσδοκᾶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον; καὶ ὅτι νέος μὲν τὴν ἡλικίαν,

52 πρεσβύτερος δὲ τὴν φρόνησιν. εἰ δὲ πρεσβύτης, ὅτι ἐν πολλοῖς δοὺς πεῖραν ἑαυτοῦ τῆς ἀρετῆς, εἰκότως καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπιστεύθη· καὶ ὅτι καὶ τοῦτο τῆς εὐμοιρίας τῆς περὶ αὐτόν, τὸ ἐν τῷ γήρᾳ ἀκμάζειν. εἰ δὲ δὴ καὶ σεμνότης τις προσείη τῷ προσώπῳ, μηδὲ τοῦτο παρέργως παρατρέχειν. εἰ φιλόλογος εἴη, ἐγκώμιον παιδείας, καὶ ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι μάλιστα ἄξιοι ἀρχῆς καὶ τοιαύτης ἡγεμονίας. καὶ εἴ γε τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον εἴη πεπαιδευμένος, τοῖς ἀρίστοις τῶν Ῥωμαίων παραβάλλειν· εἴ τε τὴν Ἑλληνικήν, τοῖς τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦτο δὲ καὶ δίκαιος, καὶ σώφρων, καὶ περὶ τὰς δίκας ἀκριβής. παραδείγμασι δὲ καὶ ἐπὶ τούτῳ χρηστέον προσώποις, τῷ Ἀριστείδῃ, τῷ Θεμιστοκλεῖ ἐφαρμόζοντα, καὶ παραβάλλοντα, καὶ τούτων ἀμείνω ἀποφαίνοντα. ἐὰν δὲ ἔχωμεν καὶ πράξεις τινὰς αὐτοῦ προγεγενημένας, καὶ ἀρχὰς προηγουμένας λέγειν ἢ ἐν στρατείαις, ἢ ἐν διοικήσεσιν, καὶ ταύτας παρατιθέναι. ἐὰν δὲ καὶ τιμὰς ἔχωμεν αὐτῷ πατέρων γενομένας λέγειν, καὶ τούτων χρὴ μνημονεύειν. καὶ ἐντεῦθεν προτροπὴ καὶ παράκλησις πρὸς εὔνοιαν τῆς πόλεως, ἐπισημηνάμενον ὅτι χρηστὴν ἐλπίδα περὶ τούτου ἔχουσι. φανερὸν γάρ τοι ἀπὸ τοῦ οὕτως ἀποδέξασθαι τὴν πόλιν, ἀπὸ τοῦ φιλανθρώπως καὶ εὐπροσηγόρως ἅπασι προσενεχθῆναι, καὶ ὁμιλῆσαι, ὅτι εἰκότως τοῦτο ἐποίησεν. τοιαύτη γὰρ ἡ πόλις, οἵα ἀμείβεσθαι τοὺς εὖ χρησαμένους ἑαυτῇ. καὶ ἐντεῦθεν ὁ ἔπαινος ὁ περὶ τῆς πόλεως, ἐὰν λέγῃς περὶ γένους αὐτῆς, περὶ δυνάμεως τῆς ἐν ταῖς προσόδοις, περὶ παιδείας τῶν ἐνοικούντων, περὶ χώρας τῆς ὑποτελοῦς ἀφ᾽ ἧς ἡ πρόσοδος, εἰ μὲν πολλὴ εἴη, εἰς ἰσχὺν τῆς πόλεως ἀναφέροντα· εἰ δὲ ὀλίγη, ὅτι ἀρκεῖται καὶ ταύτῃ. ὅπου περ ἂν οἰκιστὴν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἐάν τε θεός, ἐάν τε ἥρως εἴη, εἴτ᾽ οὖν τῶν ἀρχαίων τις, εἴτ᾽ οὖν τῶν ἔναγχος γεγενημένων βασιλέων. εἰ οὖν καὶ μύθους τινὰς ἔχοιμεν προσόντας τῇ πόλει,

πόλει, μηδὲ ταύτας παραλιπεῖν. μετὰ ταῦτα περὶ μεγέθους τῆς πόλεως, περὶ κάλλους, περὶ θέσεως, εἴτε ἠπειρωτικὴ εἴη, εἴτε ἐπιθαλαττίδιος, ἢ νησιῶτις. καὶ εἴ τινας τιμὰς ἔχοιμεν περὶ βασιλέων, μηδὲ ταύτας παραλιπεῖν, κἂν εἰ πράξεις τινὰς προγεγενημένας, ἢ παλαιὰς ἢ νέας, ἢ εἰ τιμὰς προϋπαρξάσας παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοὺς προγεγενημένους. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις μεμίχθω ἡ προτροπὴ καὶ παράκλησις πρὸς εὔνοιαν τῆς πόλεως. δεῖν γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄρχοντας ταῖς τοιαύταις πόλεσι τὰς παρ' ἑαυτῶν εὐνοίας προσνέμειν. ἐπὶ δὲ τῷ τέλει, εὐχῇ χρησόμεθα ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἄρχοντος. καὶ ὑπὲρ ἡμῶν δὲ αὐτῶν πάλιν μνησθησόμεθα, εἰ μὲν τῶν ἀρχομένων εἴημεν, ὅτι ἀπὸ τοιούτου ἡμεῖς τιμῆς καὶ δόξης τευξόμεθα· εἰ δὲ τῶν ἤδη προευδοκιμηκότων καὶ προειρηκότων ἀνεπαχθῶς περὶ αὐτῶν, εἰπόντες τὸ μὴ φυλαχθήσεσθαι μόνον ἐπὶ τούτων τὴν δόξαν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἀμείνω πρὸς τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι. ἀπαγγελία δὲ πρέποι ἂν μάλιστα μεμιγμένη τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ἐνιαχοῦ μὲν συνεστραμμένη, ἐνιαχοῦ δὲ διῃρημένη, τῆς ἐν τοῖς μύθοις ἀφελεστέρα. τὸ δὲ σαφὲς τῆς ἑρμηνείας δι' ὅλου τοῦ λόγου μάλιστα ἐν σπουδῇ ἔστω τῷ λέγοντι. καθόλου ὁ περὶ τῶν πανηγυρικῶν λόγος ὧδέ πως περαίνοιτο ἄν.

Μέθοδος ἐπιταφίων. 5 53

ΟΥ μὴν δὴ οὐδὲ τούτων ἀπείρως ἔχειν τόν γε δὴ ὁδῷ τινι καὶ ἐπιστήμῃ μετιόντα λόγους χρή. ἀπευκτὰ μὲν γὰρ τὰ τοιαῦτα· ἀναγκαῖα δὲ ἀνθρώποις γε οὖσι, καὶ παρελθοῦσιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἀνθρώπῳ γὰρ γενομένῳ, κατὰ τὸν τοῦ Καλαίσχρου τοῦ τῶν τριάκοντα, βέβαιον μὲν οὐδέν, "μὴ ὅτι καὶ τὸ θανεῖν γενομένῳ, καὶ ζῶντι, εἰ μὴ οἷόν τε ἐκτὸς αὐτῆς βαίνειν. ἐπειδὴ τοίνυν ἀμφοῖν δύο λόγοι μεμηχάνηνται, ὁ μὲν κοινὸς πρὸς πόλιν ἅπασαν καὶ δῆμον, ὁ ἐπὶ" τοῖς ἐν πολέμῳ πεσοῦσιν ἰδίᾳ δὲ καὶ καθ' ἕκαστον" πρὸς αὐτοῖν, οἷα δὴ τὰ πολλὰ ἐν εἰρήνῃ συμπίπτειν ἀνάγκη, ἐν διαφόροις ἡλικίαις ἑκάστῳ τῆς τελευτῆς συμπεσούσης· ὄνομά γε μὴν ἀμφοῖν ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἐπιτάφιος οὕτως ὀνομαζόμενος. παραδείγματα" αὐτῶν ἐστί που καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τοῦ μὲν κοινοῦ καὶ πολιτικοῦ παρά γε τῷ τοῦ Ὀλόρου, καὶ παρὰ τῷ τοῦ Ἀρίστωνος Λυσίας τε καὶ Ὑπερίδης καὶ ὁ Παιανιεύς, καὶ ὁ τοῦ Σωκράτους ἑταῖρος Ναυκράτης, πολλὰς ἡμῖν τοιαύτας ἰδέας παρέσχοντο. οὐκ ἀπορήσομεν δὲ οὐδὲ τῶν πρὸς ἕκαστον· ἔπειτα καὶ τὰ ποιήματα μετὰ τούτων, οἱ ἐπικήδειοι οὕτως ὀνομαζόμενοι, θρῆνοί τε ὡσαύτως οὕτως. πολύς τε καταλογάδην ἐστὶ τοιούτων λόγων, ἔν τε τοῖς πάλαι καὶ τοῖς ὀλίγον τι πρὸ ἡμῶν γενομένοις. λήξομεν δὲ οὐδὲ νῦν, ἔστ' ἂν γένος ἀνθρώπων καὶ τὸ χρεὼν ἐπικρατοῦν ᾖ." μετίοιμεν οὖν αὐτοῖν ἑκάτερον τὸν τρόπον τοῦτον. συνελόντι μὲν οὖν, ἐπιτάφιος, ἔπαινός ἐστι τῶν κατοιχομένων. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλόν που ὡς καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων ληπτέον ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰ ἐγκώμια, πατρίδος, γένους, φύσεως, ἀγωγῆς, πράξεως. ἄχρι μὲν οὖν τινος τὴν αὐτὴν ἰτέον. οἷον περὶ πατρίδος λέγοντα, ὅτι μεγάλη καὶ ἔνδοξος, καὶ ἀρχαία, καὶ εἰ τύχοι αὐτὴ πρώτη παρελθοῦσα εἰς ἀνθρώπους, οἷα καὶ Πλάτων περὶ τῆς Ἀττικῆς διέξεισιν· εἰ δὲ μικρά, ὅτι διὰ τούτους ἤδη καὶ τὴν ἀρετὴν τὴν τούτων καὶ δόξαν ἔνδοξος καὶ αὐτὴ ἐγένετο, οἷον ἡ Σαλαμὶς διὰ τὸν Αἴαντα ἢ τὴν ἀρετὴν τῶν ναυμαχησάντων, καὶ ἡ Αἴγινα διὰ τὸν Αἰακόν. ἢ" εἴ τι βέλτιον περὶ αὐτῆς ἔχοιμεν λέγειν εὑρημένον, ὥσπερ θείαν τὴν Σαλαμῖνα εἶπεν ὁ Πύθιος. ὅτι ἐκ θεοῦ ἐκτίσθη, ὥσπερ Ἰωνία, Βυζάντιον, ἢ εἰ δή τις ἑτέρα πόλις" ᾖ. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων κἂν ἐπιδαψιλεύσαιτό τις ἐν τούτοις. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον οὐ πάνυ τι ἀναγκαῖος ὁ πολὺς περὶ τῆς πατρίδος λόγος. ἰτέον οὖν ἐπὶ τοὺς προγόνους, εἰ οἱ πρόγονοι μὴ ἐπήλυδες, ἀλλ' αὐτόχθονες· καὶ εἰ ἐπήλυδες, ἀλλὰ κρίσει τὴν ἀρίστην γῆν λαβόντες, οὐ τύχῃ· καὶ ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Δωρικοῦ γένους, ὅπερ ἀνδρειότατον· ἢ ἐκ τοῦ Ἰωνικοῦ, ὅπερ σοφώτατον, καὶ ὅτι Ἕλληνες. εἰ δὲ ἐπί τινος εὐκλείας λόγος γίνοιτο, ὅτι πατρὸς ἀγαθοῦ, καὶ προγόνων, καὶ ἐν βραχεῖ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν τὸν ἔπαινον, ὁποῖοι δημοσίᾳ, ὁποῖοι ἰδίᾳ, ὁποῖοι ἐν λόγοις, ὁποῖοι ἐν βίῳ, καὶ εἴ τι ἐν ἔργοις ἢ ἐν πράξεσιν, ἤ τινα τοιαῦτα," ἢ ποιότης τοῦ προσώπου παρέχοι ἐκ τῆς φύσεως, ὅτι εὐφυὴς εἰς πάντα. κοινὸς δὲ ὁ

τοιοῦτος. ἐν δὲ τῇ ἀγωγῇ γενόμενοι, ἐπὶ μὲν τῶν κοινῶν τὴν πολιτείαν ληψόμεθα, ὅτι ἡ δημοκρατία, ἡ ἀριστοκρατία· ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις τὴν ἀνατροφὴν, καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς πράξεσιν, ὁ μὲν κοινὸς ἔξει τὰ κατὰ πολέμους ἔργα, καὶ ὅπως ἐτελεύτησαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ Πλάτων γε, καὶ ὁ Θουκυδίδης· καὶ τοῖς ἄλλοις εἴ-
54 ρηται. ὁπόταν δὲ περὶ ἑνός τινος λέγωμεν, περὶ τῆς ἀρετῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον, οἷον περὶ ἀνδρείας, περὶ δικαιοσύνης, περὶ σοφίας, ὁποῖος περὶ τὴν πόλιν ἐν τούτοις ὁποῖος ἰδίᾳ περὶ ἕκαστα, ὁποῖος περὶ φίλους, ὁποῖος περὶ ἐχθρούς· καὶ ἔτι προστεθείσθω, οἷος περὶ γονέας, οἷος ἐν ἀρχαῖς ἐπί τινα ἦρξεν. μετὰ ταῦτα δὲ ἐν μὲν τοῖς κοινοῖς ἐπὶ τὸ προτρεπτικὸν μεταβησόμεθα, προτρέποντες ἐπὶ τὰ ὅμοια τοὺς ὑπολειπομένους. καὶ πολὺς ὁ τόπος οὗτος. εἶτα οὕτως ἐπὶ τὸ παραμυθητικὸν τῶν πατέρων, ὅσοι τε ἔτι παιδοποιεῖσθαι ἱκανοί, ὅσοι τε ἔξω τῆς ὥρας ταύτης· καὶ εἴρηται ταῦτα καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ. ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις τὸ μὲν προτρεπτικὸν ἐνίοτε μὲν οὐδὲ ὅλως παραλαμβάνομεν, διὰ τὸ τάχα ἂν, εἰ τύχοι, παῖδας εἶναι τοὺς κατοιχομένους· ἐνίοτε δὲ ἐπὶ βραχὺ, πλὴν ἐπὶ τοῖς πάνυ ἐνδόξοις· ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν κωλύοι καὶ ἐπὶ πλεῖον χρῆσθαι τῷ εἴδει· οἷον ἐπὶ ἄρχοντός τινος καὶ τοιούτου προσώπου ἐπιτάφιος γίνοιτο, ἀναγκαῖον παρακελεύεσθαι τοῖς παισὶ μιμεῖσθαι τοὺς ἑαυτῶν τοκέας, καὶ ἐπὶ τὰ ὅμοια σπεύδειν. ἀναγκαιότερον δὲ ὁ παραμυθητικὸς παραμυθουμένων ἡμῶν τοὺς προσήκοντας. δεῖ δὲ εἰδέναι καὶ τὴν μέθοδον τοῦ παραμυθητικοῦ. οὐ γὰρ θρηνεῖν οὐδὲ ἀπολοφύρεσθαι τοὺς ἀποθανόντας. οὐ γὰρ ἂν παραμυθοίμεθα τοὺς ὑπολειπομένους, ἀλλὰ μεῖζον τὸ πένθος παρασκευάζοιμεν· καὶ οὐ δόξει εἶναι τῶν κατοιχομένων ἔπαινος, ἀλλὰ ὀλοφυρμὸς, ὡς τὰ δεινότατα παθόντων. πειρᾶσθαι δὲ ἐν τῷ παραμυθεῖσθαι καὶ ἐνδιδόναι τοῦ πάθους τοῖς ὑπολειπομένοις, καὶ μὴ ἀντιτείνειν εὐθύς· ῥᾷον γὰρ ἐπαξόμεθα. ἅμα δὲ καὶ ἔπαινον ἕξει ὁ λόγος, εἰ λέγοιμεν ὅτι οὐ ῥᾴδιον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ῥᾷον φέρειν. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐν πολέμῳ τελευτήσαντες ὅμοιοι ταῖς ἡλικίαις, οὐδὲν ἀπὸ τούτων ἕξομεν εἰς παραμυθίαν ἐπιχειρεῖν, πλὴν ὅτι ἐνδόξως ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. καὶ οὕτως καὶ ὅτι ταχὺς καὶ ἀναίσθητος ὁ τοιοῦτος θάνατος, καὶ ἐκτὸς βασάνων καὶ τῶν κακῶν τῶν ἐκ τῆς νόσου· ὅτι δημοσίας ταφῆς ἔλαχον· ζηλωτὸν δὲ τοῦτο καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα· καὶ ἀθάνατος αὐτῶν ἡ δόξα. ἐπὶ δὲ τοῖς καθ' ἕκαστον καὶ ἀπὸ τῶν ἡλικιῶν πολλὰς ἀφορμὰς παρέξει ὁ λόγος εἰς παραμυθίαν· εἰ μέν τις ἄφνω τελευτήσειε καὶ ἀλύπως, ὅτι μακαρίως αὐτῷ ἡ τελευτὴ συνηνέχθη. εἰ δέ τις νόσῳ καὶ πολὺν χρόνον νοσήσας, ὅτι γενναίως ἐνεκαρτέρησεν ἐν τῇ νόσῳ· ἢ εἴ τις ἐν πολέμῳ, ὅτι ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνιζόμενος· ἢ εἴ τις ἐν πρεσβείᾳ, ὅτι ὑπὲρ τῆς πόλεως· « κἂν ᾖ ἐν ἀποδημίᾳ, ὅτι οὐδὲν διενήνοχε· μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ οἶμος, κατὰ τὸν Αἰσχύλον, εἰς ᾅδου φέρουσα. εἰ δέ τις ἐν τῇ πατρίδι, ὅτι ἐν τῇ φιλτάτῃ, καὶ τῇ γειναμένῃ, καὶ τοῖς οἰκειο« τάτοις παισίν. ἀπὸ ἡλικίας, εἰ μὲν νέος ὢν τοῦτο πάθοι, ὅτι θεοφιλής. τοὺς γὰρ τοιούτους « φιλοῦσιν οἱ θεοί· καὶ ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν πολλοὺς ἀνήρπασαν, οἷον τὸν Γανυμήδην, τὸν Τιθωνὸν, τὸν Ἀχιλλέα, μὴ βουλόμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς κακοῖς τοῖς ἐν τῇ γῇ κυλινδεῖσθαι, ἢ πολὺν χρόνον ἐγκατορωρύχθαι τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ ἐν τάφῳ, ἢ ἐν δεσμωτη« ρίῳ, μηδὲ δουλεύειν δεσπόταις κακοῖς, ἀλλὰ ἐλευθεροῦν· καὶ μακάριοι φεύγοντες τὰ « ἀλγεινὰ τοῦ βίου, καὶ τὰ πάθη τὰ συμπίπτοντα τοῖς ἀνθρώποις, μυρία ταῦτα ὄντα καὶ ἄπειρα, ὀφθαλμῶν πηρώσεις, ποδῶν, ἑτέρου τινὸς μέρους τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἡ νόσος ἀλγεινοτάτη. εἰ δὲ μέσην τὴν ἡλικίαν, ὅτι ἐνακμάσας τῷ βίῳ, καὶ ἐν ᾧ δεῖγμα τῆς ἀρετῆς τῆς ἑαυτοῦ παρέσχε· καὶ ὅτι ποθούμενος, οὐκ ἀηδὴς ἤδη διὰ τὸ γῆρας γενόμενος, ἀπῆλθε τοῦ βίου, ἀλλ' ἐν ἡλικίᾳ. εἰ δὲ ἐν γήρᾳ τις τελευτήσειεν, ὅ-
55 τι εἰς πᾶσαν ἀπόλαυσιν τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν συνεμερίσθη αὐτῷ ὁ χρόνος. ἐν τούτῳ παρατιθέναι ἀναγκαῖον, ὁπόσα ἐν πανηγύρεσι τερπνὰ, ὅσα ἐν γάμοις, παιδοποιίαις, τιμαῖς παρὰ τῆς πατρίδος. ταῦτα γὰρ ἡ πλείων περίοδος τοῦ χρόνου παρέχειν εἴωθεν. καὶ ὅτι λιπαρὸν γῆρας κατὰ τὸν Νέστορα ἐβίωσεν, ὃς τούτου ἕνεκεν ἐνδιέτριψεν, ἵνα παράδειγμα γένηται τοῖς ἄλλοις· καὶ μάλιστα εἰ ἔνδοξον εἴη τὸ πρόσωπον. ἐπὶ τέλει δὲ περὶ ψυχῆς ἀναγκαῖον εἰπεῖν ὅτι ἀθάνατος, καὶ ὅτι τοὺς τοιούτους ἐν θεοῖς ὄντας ἄμεινον εἰκὸς ἀπαλλάττειν. ἀρχὰς δὲ ἐνίοτε αὐτὸ παρέξει τὸ πρόσωπον ἰδίας καὶ μὴ κοινάς·

οἷον εἰ

οἷον εἰ ἀπὸ λόγου εἴη, ὅτι ἀκόλουθον τοῖς λόγοις εὐφημεῖν αὐτόν. ἢ εἴπερ ἐπὶ ἑτέροις αὐτός τι τοιοῦτον εἰρηκὼς εἴη, ὅτι τὸν αὐτοῦ ἔρανον καὶ τούτῳ ἀποδοτέον· ἢ ὅ τι ποτ' ἂν ἡ ἰδιότης τοῦ προσώπου παρέχῃ. ἡ δὲ ἀπαγγελία ποικίλη, ἐν μὲν τοῖς ἀγωνικοῖς, συνεστραμμένη· ἐν δὲ τοῖς ἐνδόξοις καὶ μέγεθος ἔχουσιν, οἷον ὅσα περὶ ψυχῆς, διῃρημένη καὶ μέγεθος ἔχουσα καὶ ἐγγὺς βαίνουσα τῆς τοῦ Πλάτωνος.

Προτρεπτικὸς ἀθληταῖς. ς

Ἀκόλουθος ἂν εἴη καὶ, ὡς εἴποι τις, συναφὴς, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ ὁ ἐν ταύταις ταῖς πανηγύρεσι λεγόμενος λόγος, οὐκ εἰς αὐτὴν μέντοι τὴν πανήγυριν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνταγωνιστὰς τοὺς ἐν τῇ πανηγύρει, καὶ τοῖς ἀγωνισταῖς ἀθληταῖς δή που ὁ προτρεπτικὸς οὗτος λεγόμενος. σκεπτέον οὖν πρῶτον εὐθὺς ὅστις ποτὲ ὁ ἀγὼν, ὡς ἔγωγε οἶδα καὶ Ὀλυμπιᾶσι καὶ ἐπ' ἐμοῦ τοῦτο γενόμενον, καὶ Πυθοῖ, καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ. εἴη δ' ἂν νῦν μὲν γὰρ ἴσως πολίτης, νῦν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν περὶ τὸν ἀγῶνά τις. ἐγὼ δὲ ἤδη καὶ τὸν ἀγωνοθέτην εἶδον ἀγωνιστὴν τούτου τοῦ λόγου γεγενημένον. τὰς γὰρ ἀρχὰς ἴσως που καὶ ἐντεῦθέν τις οὐκ ἀπὸ καιροῦ ποιήσεται. εἰ μὲν πολίτης εἴη, ὅτι καὶ αὐτὸς πεισθεὶς τοῖς ἀγωνοθέταις καὶ τῷ περὶ τῆς πόλεως νόμῳ, εἰς τὸν ἀγῶνα καθῆκεν ἑαυτὸν, καὶ παρεβάλετο κινδύνῳ οὐχ ἧττον ὄντι ἐργώδει· ἐκεῖνος μὲν γὰρ, σώματος· ὁ δὲ, ψυχῆς. χαλεπώτεροι δὲ οἱ ἀγῶνες οἱ τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀγωνίας τῶν σωμάτων καὶ φανερὰ ἡ νίκη καὶ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἥπερ ἐναργεστάτη τῶν αἰσθήσεων. ἔτι δὲ καὶ βραβευτὴς ἐφέστηκεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κρείττων τοῦ παρὰ τῶν ἄλλων φθόνου· ἡ δὲ κρίσις οὐκ ἐφ' ἑνὶ, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ οὐκ ὀφθαλμοῖς κρίνουσιν, ἀλλὰ γνώμῃ, ἐν ᾗ πολλὰ τὰ ἀντιστατοῦντα, ἄγνοια, καὶ φιλοτιμία, καὶ φθόνος. ἐφ' ἅπασι δὲ τὸ μὴ βούλεσθαι τοὺς ἀκούοντας μείζονα εἶναι τὰ ἐπαινούμενα τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου. τούτοις δὲ ὑποβάλλειν κἀκεῖνο ἀναγκαῖον, τὸ ἀνελεῖν ὡς ἀντικείμενον ἐκ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος, εἰ μὴ καταφρονητέον λόγου τοῖς ἀθληταῖς ὅτι ἐν ἔργοις δοκοῦσι. λόγος γὰρ εἰς πάντα ἐπιτήδειος, καὶ πρὸς πᾶν ἐπιρρώννυσιν οὕτω καὶ ἐπὶ πολέμου καὶ ἐπὶ παρατάξεως δέονται στρατιῶται τοῦ παρὰ τῶν στρατηγῶν λόγου καὶ τῆς προτροπῆς, καὶ αὐτοὶ αὑτῶν ἐρρωμενέστεροι ἐγένοντο. μάλιστα δὲ οἱ ἀθληταὶ δέοιντο ἂν τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου προτροπῆς καὶ ἐπικελεύσεως, ὄντες μὲν καὶ αὐτοὶ Ἑρμοῦ τε καὶ Ἡρακλέους μαθηταί τε καὶ ζηλωταί· ὧν ὁ μὲν, εὑρετὴς τοῦ λόγου, ἢ αὐτόχρημα λόγος· ὁ δὲ, σὺν τῇ Ἀθηνᾷ πάντα κατώρθωσε τὰ ἐπιταχθέντα· ἡ δὲ τί ἂν ἄλλο εἴη ἢ νοῦς τε καὶ λόγος; καὶ ὁσημέραι δὲ ἐπὶ ταῖς γυμνασίαις ἑκάστοτε τοιούτους τοὺς ἐπικελευομένους ἔχοντες αὐτοῖς. εἶτα διαφορὰν ἐρεῖς, ὅσῳ κρείττων οὗτος ὢν ἐκείνων, εἰδέναι καὶ ταῦτα· ὅτι ὁ μὲν, ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων· οὗτος δὲ, ἀπὸ 56 τῶν δεδοκιμασμένων καὶ βίῳ καὶ λόγῳ καὶ δόξῃ· καὶ ἐκεῖνος μὲν, ἔθει τινί· οὗτος δὲ, νόμῳ πόλεως, καὶ δόγματι ἀρχόντων κἀκεῖνος, δι' ὃν ἐπιβοήσεις τις, μηδὲν τῶν ἠχῶν διαφέρων· οὗτος δὲ, μετὰ ἐπαίνων καὶ ἀποδείξεων παράκλησις. εἰ ἀκόλουθον τοῖς περὶ τὸ τοῦ σώματος καλὸν σπουδάζουσι, καὶ περὶ τὸ καλὸν τὸ ἐπὶ τῇ ψυχῇ σπουδάσαι, καὶ μᾶλλον, ὅσῳ τιμιώτερον ψυχὴ σώματος, εἰ μὴ καὶ αὐτοὺς ἀσκοῦντας, ἀλλὰ τοῖς ἀσκήσασι πειθομένους· ὅπερ οὐδὲ δυσχέρειάν τινα ἔχει, οὐδὲ πόνον, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ συμφέροντι τῶν πεισθέντων τῆς πειθοῦς γινομένης. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐν στρατοπέδῳ οἱ γνησιώτατοι, παρὰ τῶν στρατηγῶν λόγους ἀκούσαντες, μάλιστα φιλοτιμοῦνται περὶ τὴν νίκην, οὕτω καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς ἀγῶσι προτρεπτικοὺς λόγους οἰκείως ἀναδεξάμενοι μάλιστα γὰρ ὀρέγοιντο τοῦ περιγενέσθαι. καὶ ὅτι τοῖς ἐπαγγελλομένοις τὴν σωτηρίαν τοῦ σώματος προσήκει καὶ ἀψευδεῖν ἐν τούτῳ. εἰ δή πού τις καίτοι τῆς ἀπὸ τούτων δόξης ἀδήλου τυγχανούσης, ὅμως ἐφίεται τούτου ἄλλως μηδὲ ἀνάγκης οὔσης, πόσῳ μᾶλλον τοὺς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρόντας καὶ παραδεδωκότας ἑαυτοὺς, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς γυμνασίοις χρησαμένους, καὶ ὑπευθύνους ἑαυτοὺς καταστήσαντας πειθομένους φαίνεσθαι τῷ ἐπὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ τοῦ νόμου προκεχειρισμένου; εἰ δὲ δὴ καὶ ἀγωνοθέτης εἴη ὁ λέγων, πρὸς τούτοις, ἢ πρὸ ἁπάντων τούτων ἁρμόσει εἰπεῖν, ὅτι διατιθεὶς τὸν ἀγῶνα οὐκ ὤκνησεν ἀγωνιστὴν καὶ ἐπ' αὐτὸν καταστῆσαι,

καὶ ὑποβαλεῖν τῇ τῶν ἀκουόντων κρίσει, ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ ἔνδοξον καὶ μέγαν καὶ περισπούδαστον τοῦτον γενέσθαι. πολλῷ δή που ἀναγκαιότερον αὐτοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ κληρονομεῖν μέλλουσι τῆς τοῦ ἀγῶνος δόξης. τῷ δὲ ξένῳ καὶ τούτῳ ἂν ἁρμόζοι λέγειν, ὅτι προσήκων αὐτῷ ὁ λόγος διὰ τὴν ἐπιδημίαν καὶ τὴν μετουσίαν τῆς θέας. οἱ γὰρ τῆς θέας μεταδόντες, καὶ τοῦ λόγου τοῦ περὶ αὐτῆς μετέδοσαν· ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῷ ἐνδοξοτέραν τὴν πανήγυριν γενέσθαι. καὶ ὅτι γνήσιος πολίτης οὐχ ὁ ἐγγεγραμμένος μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὁ εὔνους τῇ πόλει, καὶ περὶ τὰ καλὰ μόνον τὰ τῆς πόλεως σπουδάζων· εἰ δὲ δὴ καὶ μὴ πολίτης ὢν ἐπείσθη τοῖς ἐπιτάξασι καθεῖναι ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα, πολλῷ δή που μᾶλλον τοῖς ἀθληταῖς σπουδαστέον περὶ αὐτὸν τοῖς, ὡς ἂν εἴποι τις, πολίταις τοῦ ἀγῶνος οὖσι. τούτων δὲ τῶν ἀφορμῶν τάχα ἄν τινες καὶ εἰς τὸν πανηγυρικὸν λόγον ἁρμόζοιεν, τοιούτων προσώπων πανηγυριζόντων, καὶ τοιούτων ποιητῶν ἐμπεριειλημμένων. τοιαύτης δὲ προκαταστάσεως γινομένης, ὑποβλητέον καὶ τὸν περὶ τῶν πανηγύρεων καθόλου λόγον ἔπαινον ἔχοντα τῶν προκαταστησαμένων, ὅτι τῶν πολέμων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους διαφόρων καταπαύσαντες τὰς πόλεις, συνήγαγον, ὥσπερ εἰς μίαν πόλιν, τὴν πατρίδα πάντων, ὡς κοινῇ συνελθόντας θύειν καὶ ἑορτάζειν, λήθην ἁπάντων τῶν πρότερον ποιησαμένους· καὶ οὐ ταῦτα ἀπέχρησε μόνον, ἀλλὰ καὶ θεάματα καὶ ἀκροάματα μυρία ἐπὶ μυρίοις προέθεσαν, οὐκ εἰς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν· διὰ μὲν τῶν μουσικῶν ἀκροαμάτων παιδεύοντες ἡμᾶς, διὰ δὲ τῶν γυμνικῶν συνασκοῦντες εἰς τοὺς πολέμους. καλὸν μὲν οὖν καὶ τοῖς ἐπιδημοῦσι σπουδάζειν περὶ τὴν θέαν, πολὺ δὲ κάλλιον τοῖς ἀγωνιζομένοις αὐτοῖς. τοῖς μὲν γὰρ πρόσκαιρος ἡ τέρψις, τοῖς δὲ ἀθάνατος ἡ δόξα· καὶ παραχρῆμα μὲν γίνεται ἑκάστῳ τούτων εὐφημεῖσθαι καὶ δακτυλοδεικτεῖσθαι διὰ μιᾶς πράξεως καὶ νίκης, οὐ μιᾶς πόλεως γενόμενον, ἀλλὰ σχεδὸν ἁπάσης τῆς οἰκουμένης. ἕκαστος γὰρ τῶν παρόντων τῆς ἀρετῆς ἀποδεχόμενος τῇ εὐνοίᾳ, ὡς πολίτην αὐτοῦ προσοικειοῦται. τὸ τοῦ Ὁμήρου δὴ τοῦτο, ἐρχόμενον δ᾽ ἀνὰ τὴν πανήγυριν θεὸν ὣς εἰσορόωσιν, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πανήγυριν ὅποι αὐτὸν ἴδωσι μόνον. καὶ ἀγωνιζομένῳ ταῦτα καθ᾽ ἕκαστον ἀγῶνα, παυσαμένῳ παραμένουσι τὸν βίον σύμπαντα οἱ καρποὶ ἀπὸ τῆς νίκης, τὴν περιουσίαν τοῦ βίου ἄφθονον παρέχοντες. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν ἡ μνήμη ἀπὸ τῶν ἀνδριάντων καὶ τῶν εἰκόνων, εἰς τὸ ἀνάγραπτον ἔχειν τὴν δόξαν, οὐκ ἐν ταῖς μνήμαις σωζομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων συμπαραμένουσαν ἅπαντι τῷ χρόνῳ. εἶτα ἐπὶ τούτοις προστάξεις καὶ τὸν περὶ τῆς πόλεως λόγον, ὅτι καὶ διὰ τὴν πόλιν αὐτὴν σπουδαστέον περὶ τὸν ἀγῶνα. σύμμετρος δὲ γινέσθω ὁ ἔπαινος, ἐπειδὴ οὐ περὶ αὐτοῦ νῦν πρόκειται. ἀφορμαὶ δὲ εἰς τοῦτο ἔσονται δή που ἱκαναὶ αἱ προειρημέναι ἐν ταῖς περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ λόγου μεθόδοις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πανηγύρεως ἐρεῖς ἐφεξῆς, καὶ πόθεν ἤρξατο, καὶ τίς ὁ καταστάς, καὶ τίνων θεῶν ἀπάγεται, καὶ τίς ὁ ἐπώνυμος αὐτῆς· καὶ ἔπαινος διὰ βραχέων διὰ τῶν αὐτῶν ἀφορμῶν τῶν ἐκεῖ παραδεδομένων. ἀναγκαῖον δὲ ἐνταῦθα γενόμενον καὶ σύγκρισιν ποιήσασθαι πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγῶνας. ἡ δὲ σύγκρισις ἔσται καὶ ἀπὸ τόπου τοῦ ἀγῶνος, οἷον, ἀπὸ χρόνου, ὅτι ἀρχαιότατος· ἢ εἰ νέος, ὅτι ὅσον τῷ χρόνῳ ἀπολείπεται, τοσοῦτον τῇ δόξῃ προέχει· καὶ ὅτι εἰ νῦν περισπούδαστός ἐστι, πολλῷ περισπουδαστότερος ἔσται λαβὼν τὸν χρόνον· εἰ θεὸς εἴη ὁ ἐπώνυμος, τὰ προσόντα τῷ θεῷ· ἢ τῶν ἡρώων τις, ὁμοίως τὰς πράξεις· εἰ ἐπιτάφιος, ὅτι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀγῶνος, καὶ τῆς τούτου θέσεως ἠξιώθη. ἔτι καὶ τὴν πόλιν παραβαλεῖς πρὸς τὰς ἄλλας, ἀπὸ μεγέθους, ἀπὸ κάλλους, ἀπὸ οἰκιστοῦ, ἀπὸ οἰκειώματος. εἴρηται δὲ καὶ ταῦτα ἤδη. τούτων δὲ ῥηθέντων, οἰκειότατα ἂν ἐπαχθείη ὁ πρὸς τοὺς ἀθλητὰς λόγος κατὰ τὸν Θουκυδίδην. περὶ ταύτης οὖν πόλεως καὶ τοιούτου ἀγῶνος, πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι καὶ πάλαι ἐφιλοτιμήσαντο, καὶ ἐσπούδασαν νικηφόροι γενέσθαι. ἐπειδὴ δὲ διάφορα τὰ πρόσωπα, τὰ μὲν ἔνδοξα, τὰ δὲ ἧττον, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ στεφάνων πολλῶν, τὰ δὲ νῦν πρῶτον ἀρχόμενα, πειρασόμεθα ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ προσφόρων προτρέψασθαι· οἷον τοὺς μὲν πολλοὺς ἔχοντας στεφάνους, ὅτι καλὸν μὴ ὅπως καταισχύνῃ τούτους, ἀλλὰ καὶ προσθεῖναι καὶ πλείους ἀποφῆναι. συναύξεται γὰρ τοῖς στεφάνοις καὶ ἡ δόξα. τοὺς δὲ ὀλίγους, ὅτι δεῖ μὴ τούτοις ἀρκεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ βεβαιώσασθαι τούτους, ὅτι καὶ μετὰ τῆς ἀληθείας, καὶ προοῖ-

κα τῷ

κατὰ τὸ ἐπαγωνίσασθαι καὶ προσλαβεῖν ἑτέρους· τοὺς δὲ νῦν πρῶτον ἀρξομένους ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντός· καὶ τοῖς ἡττημένοις πρότερον καλὸν ἀναμάχεσθαι, ἵνα μὴ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἀλλὰ τύχῃ μᾶλλον δοκῶσι τῇ ἥττῃ κεχρῆσθαι. εἶτα συμπεριτρέψεις τοὺς μὲν κατὰ τὸ αἰσχρὸν, τοὺς δὲ κατὰ τὸ καλὸν, ὅτι τοῖς μὲν πολλοὺς ἔχουσι καὶ προνενικηκόσιν αἰσχρὸν τὸ ἡττηθῆναι τῶν μήπω νενικηκότων, τοῖς δὲ ἄλλοις ἔντιμον, καὶ οὐδὲ ὑπερβολὴν εἰς δόξης λόγον ἔχον τοὺς νενικηκότας κρατῆσαι, καὶ δι' ἑνὸς στεφάνου προσλαβεῖν τὴν τούτων δόξαν. εἶτα πειρασόμεθα ἀναιρεῖν, δι' ἃ ἐπὶ τὸ διαφθείρεσθαί τινες τρέπονται τῷ αἰσχρῷ καὶ ἀδόξῳ, ὅτι αἰσχρὸν χρημάτων προέσθαι τὴν νίκην, κατὰ ἀμφότερα τὰ πρόσωπα τὸ αἰσχρὸν περιάπτοντες, καὶ κατὰ τὸ τῶν διδόντων καὶ κατὰ τὸ τῶν λαμβανόντων, ὅτι οἱ μὲν χρήματα ἀντὶ δόξης ἀνταλλάσσονται· ἐν ᾧ, οἷα μὲν τὰ χρήματα, οἷα δὲ ἡ δόξα· τὰ μὲν, πρόσκαιρα, ἡ δὲ, ἀθάνατος· καὶ τὰ μὲν, τύχη, καὶ χρόνος, καὶ πόλεμος ἀφεῖλεν, ἡ δὲ, ἀναφαίρετος ὑπὸ τούτων· καὶ τὰ μὲν ζῶντα εὐφραίνει, ἡ δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν 58 ζηλωτοὺς ἀποφαίνει· καὶ τὰ μὲν ἀπὸ κακίας περιγίνεται, ἡ δὲ ἀπὸ ἀρετῆς καὶ ἀνδραγαθίας. ἔπειτα καὶ οἱ δόντες τῷ μὲν δοκεῖν νενικήκασι, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐώνηνται τὴν νίκην· καὶ ὅτι οὐ δόξαν κτῶνται, ἀλλ' αἰσχύνην. τὸ γὰρ μὴ μετὰ ἀληθείας κρατῆσαι, πρὸς αἰσχύνην μᾶλλον τῷ κρατήσαντι, ἢ δόξαν. καὶ ὅτι εἰ καὶ λανθάνοιεν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἑαυτοῖς συνίσασι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις μὲν δοκοῦσι κρατεῖν, παρὰ δὲ ἑαυτοῖς ἥττηνται. καὶ ὅτι οὐδὲ ἡδονὴ ἐπὶ τῆς τοιαύτης νίκης. καὶ ὅτι ὁ τῆς αἰσχύνης ἔλεγχος ἀεὶ συμπάρεστιν αὐτοῖς τῆς ἐπονειδίστου νίκης. καὶ ὅτι χείρους τῶν προδοτῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοὺς ἄλλους ποιοῦσιν, οὗτοι δὲ καὶ ἑαυτούς· καὶ ὅμοιοι τοῖς πόρνοις εἰσὶν, ἐπὶ τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν λαμβάνοντες· ἐκεῖνοι μὲν ἴσως καὶ δι' ἡλικίαν ἐξαπατηθέντες, οὗτοι δὲ δι' αἰσχροκέρδειαν ἑαυτοὺς ἐκδόντες. εἶτα ὅτι οὐδὲ λανθάνουσι· ῥᾳδίως γὰρ ὁρῶνται, καὶ ἐκ τῶν σωμάτων, καὶ ἐκ τῶν γυμνασίων, καὶ ἐκ τῶν προγεγενημένων ἀγώνων. ἐν ᾧ, τίνα τὰ ἐπὶ τούτοις, μάστιγες, ὕβρεις, αἰκίαι σωμάτων, ἃ δούλων καὶ οὐκ ἐλευθέρων· τὸ παρὰ τοῖς θεαταῖς βλασφημεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ ἐπαινεῖσθαι, κρατεῖσθαι, στεφανοῦσθαι· ἐνίοτε δὲ καὶ ζημία κατὰ τὸ ἐκβαλέσθαι καὶ ἐκ τῶν σταδίων καὶ ἀγώνων· μέγιστον δὲ, ἐπ' ἐλευθερίᾳ φρονοῦντας, εἰς τὰς τῶν δούλων τιμωρίας περιορᾶν αὐτοὺς ἐμπίπτοντας· καὶ ἂν μὲν δούλων αἴσθωνταί τινα τῶν ἀγωνιζομένων εἶναι, κατηγορίαν αὐτοῦ καὶ ὡς ἀναξίου τοῦ ἀγῶνος ἐκκρίνειν· αὐτοὺς δὲ, τὰς παρὰ τῶν ἀθλητῶν ψήφους τῆς ἐλευθερίας λαμβάνοντας, τὴν τῆς δουλείας οἴκοθεν αὐτὸν φέρειν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ γενομένους ἀναγκαῖον καὶ τῶν ἀρχαίων μνημονεύειν, καὶ παραδείγματα φέρειν ὅσοι ἔνδοξοι, οἱ μὲν, ὅτι ἀήττητοι, οἱ δὲ, ὅτι πλείστας νίκας ἤραντο, οἱ δὲ, ὅτι εἰ καὶ ὀλίγας, ἀλλὰ τὰς ἐνδοξοτάτας, καὶ ὅτι πάσας προῖκα, καὶ ὅτι ἀπὸ σωφροσύνης, ἀπὸ ἐγκρατείας, ἀπὸ ἀσκήσεως τοιοῦτοι ἐγένοντο· καὶ ὅτι αὐτοῖς τοιοῦτο συνέβη, ὅτι πολλοὶ καὶ ἰσόθεοι ἐνομίσθησαν, οἱ δὲ καὶ ὡς θεοὶ τιμῶνται καὶ τὸ πάλαι.

Περὶ ἐσχηματισμένων πρῶτον.

Ἀγῶνας ἐσχηματισμένους παντάπασιν οὔ φασιν εἶναί τινες, ἀλλὰ μέρη μὲν ἀγώνων ἐσχηματίσθαι συνομολογοῦσι· τὸ δὲ ὅλας ὑποθέσεις διὰ τούτου τοῦ τρόπου τῶν λόγων περαίνεσθαι, οὐχ οἷόν τε εἶναί φασι. μὴ γὰρ δυνατὸν εἶναι μὴ σαφῶς ἀκούοντας τοὺς ἀκροωμένους συνιέναι περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν· οὔτε τοὺς παλαιοὺς κεχρῆσθαι τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων καὶ τῶν ἀγώνων. ἡμεῖς δὲ, καὶ ὅσοι τρόποι τῶν ἐσχηματισμένων ἀγώνων φράσομεν, καὶ τῆς μεταχειρήσεως αὐτὴν τὴν μέθοδον δηλώσομεν, αὐτοὺς τοὺς παλαιοὺς, οὕς οὔ φασί τινες κεχρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῶν λόγων, μαρτυρόμενοι. ἔστι γὰρ τῶν καλουμένων σχημάτων εἴδη τρία· τὸ μὲν ἐστὶ σχῆμα λέγον μὲν ἃ βούλεται, δεόμενον δὲ εὐπρεπείας, ἢ δι' ἀξίωσιν τῶν προσώπων πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἢ δι' ἀσφάλειαν πρὸς τοὺς ἀκούοντας. καὶ τούτῳ μὲν τῷ εἴδει οὐκ ἀντιλέγουσιν οἱ ῥητορικοί, ἀλλὰ καλοῦσιν αὐτὸ χρῶμα. τοὺς γὰρ εὐπροσώπους λόγους οὐκ οἶδα ὁπόθεν ὁρμηθέντες οὕτως ὀνομάζουσιν, ὅταν ἢ πρὸς πατρίδα τις διαλέγηται, ἢ

σχημάτων εἴδη τρία.

χρῶμα.

πρὸς ἀριστέα, ἢ πρὸς στρατηγὸν, ἢ πρὸς ἀρχήν τινα, ἢ πρὸς ὅλην πόλιν. τὸ δέ τι σχῆ-
59 μά ἐστι πλαγίως ἕτερα μὲν λέγον, ἕτερα δὲ ἐργαζόμενον ἐν λόγοις. τρίτον σχῆμά ἐστι,
τὸ, οἷς λέγει τὰ ἐναντία πραχθῆναι πραγματευόμενον. τοῦ μὲν οὖν καλουμένου ὑπὸ τῶν
πολλῶν χρώματος, οὔτε ἀποκεκρυμμένη οὔτε χαλεπὴ μέθοδος. ἐπιείκεια γὰρ
προστεθεῖσα τοῖς λόγοις, καὶ τὸ ὑποστέλλεσθαι τῇ παρρησίᾳ, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ αἰδεῖ-
σθαι προσποιεῖσθαι, καὶ τὸ ὁμολογεῖν μὴ βούλεσθαι τολμηρῶς, μηδὲ ἀποκεκαλυμμέ-
νως λέγειν, ἡ μέθοδός ἐστι τῶν τοιούτων λόγων. μεγίστη δὲ καὶ βαθυτάτη ἐν τούτοις τοῖς λό-
γοις μέθοδος, τὸ ἑτέρας αἰτίας ὑποβαλέσθαι εὐσχήμονας πρὸ τῶν λυπούντων λόγων.
οἱ δὲ ἕτερα μὲν λέγοντες, ἕτερα δὲ βουλόμενοι, τίνι μεθόδῳ χρῶνται; προτείνουσι μὲν γὰρ
ἕτερα κεφάλαια τοῖς ἀκροωμένοις· ἃ δὲ βούλονται πεῖσαι, τοῖς προλαβεῖσι συγκατα-
σκευάζουσι, καὶ τρόπον τινὰ διπλοῦν ἀγῶνα ἀγωνίζονται. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὸ κοινὸν προτεί-
νουσι, τέχνη δὲ, οὐ τὴν χρείαν ἔχουσιν. ὁ δὲ οἷς λέγει τὰ ἐναντία βουλόμενος λόγος ἀκοῦσαι,
οὑτωσὶ ἄτοπόν τινα τῆς μέθοδον ἔχειν δόξει. δεῖ γὰρ εἰς ἐναντιώσεις ὑποπίπτοντα φαί-
νεσθαι τοῖς ἀκούουσι· καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει τὸ κοινότατον δὴ φαίνεται, τέχνη ῥήτορος οὖσα,
τὸ ἐναντία λέγειν. τίς ὁ λόγος; βραχὺς καὶ σαφής. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἁπλοῖς τῶν ἀγώ-
νων ὠφέλειαν ἔχει τὸ μὴ δοκεῖν ἐναντία λέγειν, οὕτως ἐνταῦθα κέρδος αἱ ἐναντιώσεις
ἔχουσι· τὸ δὲ δὴ ἐναντία λέγειν, ζημίαν καὶ πάνυ. δικαιώσει γὰρ οἷς λέγει τις τὰ ἐναντία· οἷς
γὰρ βούλεται, ἂν λέγων πείσῃ, τὰ ἐναντία πράξει. ἂν δὲ ἃ βούλεται κατεργάζηται, ἐναν-
τία οἷς λέγει πείθειν δόξει. μέθοδος δὲ τούτων τίς; ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσι τὰς
προτάσεις τὰς οἰκείας ἀσθενεῖς εἶναι δεῖ, τὰς δὲ τοῦ ἀντιδίκου ἰσχυρὰς, καὶ τὰ μὲν παρ' αὐ-
τοῦ εὐδιάλυτα προβάλλεσθαι, τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἐναντιουμένου δυσκαταγώνιστα· αὕτη μία
μέθοδος, δευτέρα δὲ, ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσιν οὐ χρὴ στρεφόμενα λέγειν, οὐδ' οἷς ἂν
καὶ ὁ ἀντίδικος χρήσαιτο, οὕτως ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν ἀγώνων τοιαῦτα λέγειν δεῖ, οἷς καὶ ὁ ἀντι-
λέγων χρήσεται. οἱ μὲν οὖν κυριώτατοι τρόποι τῶν ἐσχηματισμένων λόγων οὗτοι. ἤρτηνται
δὲ τοῦτον τὸν τρόπον κἀκεῖν' ἅττα αὐτὰ δοκοῦντα λέγεσθαι ἑτέρῳ προειπόντι ἑτέραν ὑπό-
θεσιν διοικεῖσθαι τῆς ἐναντιοῦσθαι δοκοῦντα τῷ λόγῳ, βοηθεῖν τῷ ἔργῳ, προκατασκευάσαν-
τος τοῦ σχήματος τὴν χρείαν τὸ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ὑπερβάλλεσθαι τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ παρρησίαν εἰς ἕ-
τερον καιρόν. τούτων δεῖ καὶ τὰ παραδείγματα λαβεῖν ἐκ τῶν βιβλίων. ληψόμεθα δὲ παρὰ
Δημοσθένους, Θουκυδίδου, Ξενοφῶντος, Πλάτωνος, Εὐριπίδου, τῆς κωμῳδίας, Ὁμήρου,
ἀπὸ πασῶν ἰδεῶν τῆς ῥητορικῆς, συμβουλευτικῆς, δικανικῆς, πανηγυρικῆς. μεμνῆσθαι
χρὴ ὅτι τῇ μεθόδῳ καὶ περὶ τῶν σχημάτων τῶν ἐναντία βουλομένων οἷς λέγουσιν ἀγωνιζο-
μένοις, εἴ τις "πορεύηται, ὡς ἔφαμεν, δι' ἐναντιώσεως, μέγας κίνδυνος περίεσει τῷ
μὴ φωραθῆναι ὑπὸ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι τεχνάζει τῆς ἐναντιώσεως εἰν δόξαν ἐμπεσεῖν.
εἰ γὰρ διαλεχθείη ἡ τέχνη, συμβήσεται φιλονεικοῦντας ἃ προσποιεῖται λέγειν, συγ-
χωρεῖν τῷ ῥήτορι, οὐχ ἃ βούλεται ταῦτα ψηφίσασθαι. φράσομεν οὖν καὶ ὅπως τις ἂν

ὁ δι' ἐναντιώσεως λόγος πῶς μεταχειριστέος.

λάθοι μεταχειριζόμενος τὸν δι' ἐναντιώσεως λόγον. Δημοσθένης τοίνυν ὁ ῥήτωρ, ἵνα
πρῶτον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σχήματος, καὶ τὴν χρείαν δείξωμεν παρ' αὐτῷ" δεικνύντες, ἐν
τῷ περὶ τοῦ στεφάνου διηγούμενος" λόγῳ, ὃν συνεβούλευσαν διαθέσθαι πρὸς Θηβαίους,
οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλά τινα τεχνικόν, ὧδέ πως λέγει, καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τὸ ὄνομα ἐπάγει τῆς
» τέχνης· Ἐπειδὰν δὲ ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς" χρήσασθαι τῷ πράγματι
» παραινῶ, τούτῳ πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν. μὴ" δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν· αἰσχρὸς
60 » γὰρ ὁ καιρός· ἀλλ'" ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν, ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις,
» ἡμῶν δ' ἄμεινον ἢ ἐκεῖνοι, καὶ τὸ μέλλον προορωμένων. ἵν' ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα καὶ πει-
» σθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα ὦμεν διῳκημένοι, καὶ μετὰ σχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦ-
» τα πράξωμεν. ὁρᾷς καὶ τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως, καὶ τὸ ὄνομα ἐπιφερόμενον τῷ ἔργῳ,
τὸ σχῆμα. ὁ αὐτὸς τοίνυν Δημοσθένης ἐν μὲν τῷ περὶ τῆς" πρεσβείας· ἀπὸ δικανικοῦ
λόγου ἀρξόμεθα· ἄλλα προτείνων, ἄλλα κατασκευάζει, δι' ὅλου τοῦ βιβλίου διοικούμενος
διοίκησίν τινα τοιαύτην· κεφάλαιά ἐστιν, ἅπερ ἀσθενῆ ὄντα τῷ Δημοσθένει, ἐὰν ἀπ' αὐτοῦ
προτείνηται, ἐλέγχεται. ταῦτα ἵνα πιθανὰ ποιήσῃ, ἕτερα μὲν προτείνει, λαβὼν δὲ τὴν ἀ-
κροατὴν προσέχοντα τοῖς προλαβεῖσι, συμπλέκει τὰς πίστεις τῶν ἀσθενῶν τοῖς προτεινο-
μένοις.

μένοις. οἷον, ἵνα ὁ λόγος ἔχῃ παράδειγμα, ἔροιτ᾽ ἂν εἰκότως ὁ Αἰσχίνης τὸν Δημοσθένην, διὰ τί τῆς προτέρας πρεσβείας οὐ κατηγορεῖς; καίτοι τὰ πεπραγμένα πάντα ἐν τῇ προτέρᾳ πέπρακται· ὅ φησιν ὁ Αἰσχίνης ἐν τῇ ἀπολογίᾳ· ἡ δὲ δευτέρα ἀπαίτησιν ὅρκων εἶχε μόνην. ἡ μὲν οὖν ἀληθὴς αἰτία τοῦ μὴ κατηγορεῖν, ἐκείνη· ἐπῄνεσεν ὁ Δημοσθένης τὰ ἐν τῇ προτέρᾳ πρεσβείᾳ πάντα πεπραγμένα, καὶ ψηφίσματα ἔγραψε, καλέσαι ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὸ πρυτανεῖον τοὺς πρέσβεις. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀληθὴς αἰτία ἐστὶ τοῦ μὴ ἐγκαλεῖν ἐν τῇ προτέρᾳ πρεσβείᾳ. ἀλλὰ μὴν αἰτίαν ἱκανὴν οὐδεμίαν ἔχει κατὰ τῆς προτέρας πρεσβείας. δεῖ οὖν αὐτὸν ἐφάπτεσθαι καὶ τῆς προτέρας. κατηγορῶν οὖν ἅμα τῆς δευτέρας πρεσβείας, οὐ κατηγορεῖ, δεῖ δὲ αὐτῷ προφάσεως. τίς οὖν ἡ πρόφασις; φησὶν ἠγνοηκέναι τὸν Αἰσχίνην πεπρακότα αὐτὸν ἐν τῇ προτέρᾳ πρεσβείᾳ. τοῦτο οὕτωσὶ μὲν παρ᾽ ἐρώτησιν τὴν παρ᾽ Αἰσχίνου ἐν παραιτήσεως σχήματι λεγόμενον, ἀσθενὲς καὶ γελοῖόν ἐστιν. ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν ὁ Δημοσθένης, ὅπερ ἔφαμεν, ἑτέρου προφάσει τοῦτο συγκατασκευάζει. φησὶ γὰρ ἀποδείξειν τὸν Αἰσχίνην αὐτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ἐλεγχόμενον, ὅτι δῶρα εἴληφε· καὶ διέξεισι λόγους οὓς εἶπε πρότερον κατὰ Φιλίππου· εἶτά φησιν αὐτὸν πρότερον κατὰ Φιλίππου πολιτευσάμενον, ὕστερον μεταβεβλῆσθαι, οὐκ ἂν μεταβαλοῦντα, εἰ μὴ δώροις πεισθεὶς τοῦτο ἐποίει. ταύτην τὴν ἀπόδειξιν ὑποθεὶς, συγκατασκευάζει τὸ, ὅτι εἰκότως ἔλαθέ με δῶρα λαβὼν ἐπὶ τῆς ἑτέρας πρεσβείας. ᾤμην γὰρ αὐτὸν χρηστὸν εἶναι, τῷ πρότερον κατὰ Φιλίππου πολιτεύεσθαι. αὕτη μὲν ἡ συμπλοκὴ τοῦ ἕτερα συγκατασκευάζειν, ἕτερα προτείνοντα. ποιεῖ δὲ αὐτὸ πῶς, ἀκούσωμεν τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. φησὶ γὰρ ὧδε· Βούλομαι δὲ πρὸ πάντων ὧν μέλλω λέγειν, μνημονεύοντας ὑμῶν οἶδ᾽ ὅτι τοὺς πολλοὺς, ὑπομνῆσαι εἰς τίνα τάξιν αὐτὸν ἔταξεν Αἰσχίνης ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ πρῶτον, καὶ τίνας λόγους κατὰ τοῦ Φιλίππου δημηγορεῖν ᾤετο δεῖν· ἵν᾽ εἰδῆτε ὅτι τοῖς ὑφ᾽ ἑαυτοῦ πεπραγμένοις καὶ δεδημηγορημένοις ἐν ἀρχῇ, μάλιστα ἐξελεγχθήσεται δῶρα ἔχων. ἔστι τοίνυν ὁ πρῶτος Ἀθηναίων αἰσθόμενος Φίλιππον, ὡς τότε δημηγορῶν ἔφη, ἐπιβουλεύοντα τοῖς Ἕλλησι καὶ διαφθείροντά τινας τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ προεστηκότων, καὶ ἔχων Ἴσχανδρον τὸν Νεοπτολέμου δευτεραγωνιστὴν, προσιὼν μὲν τῇ βουλῇ, προσιὼν δὲ τῷ δήμῳ περὶ τούτων, καὶ πείσας ὑμᾶς πανταχοῦ πρέσβεις πέμψαι τοὺς συνάξοντας δεῦρο τοὺς βουλευσομένους περὶ τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου, καὶ ἀπαγγέλλων μετὰ ταῦθ᾽ ἥκων ἐξ Ἀρκαδίας, τοὺς καλοὺς ἐκείνους καὶ μακροὺς λόγους ἐν τοῖς μυρίοις ἐν τῇ Μεγάλῃ πόλει, πρὸς Ἱερώνυμον τὸν ὑπὲρ Φι- 61 λίππου λέγοντα, ὑπὲρ ὑμῶν ἔφη δεδημηγορηκέναι· καὶ διεξιὼν ἡλίκα τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, οὐχὶ τὰς ἰδίας ἀδικοῦσι μόνον πατρίδας οἱ δωροδοκοῦντες καὶ χρήματα λαμβάνοντες παρὰ Φιλίππου. ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα πολιτευομένου τούτου τότε, καὶ τοῦτο τὸ δεῖγμα ἐξενηνοχότος περὶ αὐτοῦ, τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης πρέσβεις πέμπειν ὡς Φίλιππον ἐπείσθητε ὑπ᾽ Ἀριστοδήμου καὶ Νεοπτολέμου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλόντων οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὑγιὲς, γίνεται τῶν πρέσβεων τούτων εἷς καὶ οὗτος, οὐχ ὡς τῶν ἀποδωσομένων τὰ ὑμέτερα, οὐδ᾽ ὡς τῶν πεπιστευκότων τῷ Φιλίππῳ, ἀλλ᾽ ὡς τῶν φυλαξόντων τοὺς ἄλλους. διὰ γὰρ τοὺς προειρημένους λόγους καὶ τὴν πρὸς Φίλιππον ἀπέχθειαν, ταύτην εἰκότως περὶ αὐτοῦ πάντες εἴχετε τὴν δόξαν. αὕτη μὲν ἡ μέθοδος τοῦ κατασκευάσαι· ἤδη γὰρ τὸν δῆμον συνεπεσπάσατο ὡς συνεξηπατημένον ἑαυτῷ ὁ Δημοσθένης. εἶτ᾽ ἐπήγαγε τῆς τέχνης τὸ δεινόν· Προσελθὼν τοίνυν ἐμοὶ μετὰ ταῦτα συνετάττετο κοινῇ πρεσβεύειν, καὶ ὅπως τὸν μιαρὸν καὶ λίαν ἀναιδῆ φυλάξωμεν ἀμφότεροι τὸν Φιλοκράτην, πολλὰ παρεκελεύσατο, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο ἐπανελθεῖν ἀπὸ τῆς πρώτης πρεσβείας. ἐμὲ γοῦν, ὦ Ἀθηναῖοι, διεφθαρμένος καὶ πεπρακὼς ἑαυτὸν, ἐλάνθανεν. ὡς θαυμαστή γε ἡ τέχνη, πάντας αὐτοὺς ἐξηπατημένους ἀπέδειξεν. ἐπήγαγε δὲ εὐθὺς, τὸ μὲν, Ὥσπερ ὑμεῖς ἐξηπατεῖσθε, κἀγὼ, διὰ μέσου τὸ περὶ Φιλοκράτους εἰπὼν, αὐτὸς ἐφ᾽ αὑτὸν ἤγαγεν τὴν αἰτίαν, ἁπλότητος προσχήματι· βλέπων τὴν πανουργίαν τῆς κατασκευῆς τῷ λέγειν, Ἐμὲ γοῦν, ὦ Ἀθηναῖοι, διεφθαρμένος καὶ πεπρακὼς ἑαυτὸν, ἐλάνθανεν, ἀλλὰ μὴ φάναι, Κἀμὲ, ἵνα μὴ δοκῇ τὸ πᾶν ἐπιχείρημα οἰκείας διοικήσεως ἐξειργάσθαι. οὕτω μὲν ἕτερα προτείνων, ἕτερα κατασκευάζει ὁ Δημοσθένης. καὶ ἑξῆς τὸ αὐτὸ ποιεῖ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ πάλιν ἑξῆς, καὶ ἄχρι τέλους τοῦ παντὸς ἀγῶνος. τοῦτο μέν σοι δικανικῶν λόγων

τὸ παράδειγμα, λόγων ἐσχηματισμένων ἕτερα προτεινόντων, ἕτερα κατασκευαζόν-
των. συμβουλευτικῶν δὲ πάλιν αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τῶν συμμοριῶν, δι' ὅλου τὴν
τοιαύτην τέχνην ἐξεργάζεται. ἔχει δὲ οὕτως· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὡρμήκασι μὲν πρὸς βα-
σιλέα τῶν Περσῶν, τοιαῦτα τῶν ῥητόρων συμβουλευόντων, καὶ ἐπαιρόντων αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐπαι-
νεῖν τοὺς προγόνους, καὶ μεμνῆσθαι τῶν πεπραγμένων πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔργων· πρὸς δὲ
τὸν Φίλιππον τὸν τῶν Μακεδόνων βασιλέα ὀκνοῦσι πολεμεῖν. ὁ δὲ Δημοσθένης αὐτὰ τὰ
ἐναντία, πρὸς μὲν τὸν βασιλέα πολεμεῖν αὐτοὺς οὐ βούλεται, πρὸς δὲ τὸν Φίλιππον βούλε-
ται. ὁρᾷς δύο ὑποθέσεις ἐναντίας ἀλλήλαις; πῶς οὖν τοῦτο ποιεῖ; διπλῷ γὰρ τῷ σχήματι
χρῆται· πρὸς μὲν τὸν βασιλέα οὔ φησι μὴ δεῖν πολεμεῖν, ἀλλὰ μηδέπω πολεμεῖν. εἰ
γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευε μὴ πολεμεῖν, οὐκ ἂν αὐτῷ προσεῖχον τὸν νοῦν, ὡρμηκότες πρὸς τὸν
πόλεμον. ὁ δὲ, φησὶ μὲν πολεμεῖν δεῖν, ἐνδιδοὺς αὐτοῖς ὃ βούλονται· πρότερον δὲ ἀξιοῖ
παρασκευάζεσθαι, ἵνα ἀσφαλέστερος καὶ δικαιότερος ὁ πόλεμος γένοιτο, τέχνῃ τοῦτο
» ποιῶν. οἶδε γὰρ ὅτι ἡ ἀναβολὴ ἐκλύσει τὴν ὁρμήν. καὶ εὐθύς γε μετὰ τὸ προοίμιον, κλέπτων
» τὸ δοκεῖν συναγορεύειν βασιλεῖ τι, φησίν, Ἐγὼ νομίζω κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν
» (ὄντων) Ἑλλήνων εἶναι βασιλέα. οὐ μὴν διὰ ταῦτα παραινέσαιμ' ἂν μόνοις τῶν ἄλλων
» ὑμῖν πόλεμον πρὸς αὐτὸν ἄρασθαι. οὕτω μὲν ἐπέχει τὴν ὁρμήν, τῇ αὐτῇ τέχνῃ Θουκυ-
δίδῃ χρώμενος. καὶ γὰρ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Ἀρχίδαμος, ὅν φησιν ὁ Θουκυδίδης συν-
ετὸν εἶναι καὶ σώφρονα, ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Πελοποννησίους ὡρμη-
62 μένους πρὸς τὸ πολεμεῖν τοῖς Ἀθηναίοις, οὐχὶ μὴ πολεμεῖν κελεύει· ᾔδει γὰρ οὐ πεισο-
μένους· ἀλλὰ μηδέπω τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ πρότερον παρασκευάζεσθαι. οὕτω μὲν γὰρ,
ὅπερ ἔφαμεν, ἐμποδίζει τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ὁ Δημοσθένης ὁμοίως τῷ Θουκυδίδῃ. διδάσκει
δὲ προελθεῖν τοῦ λόγου τὸν τρόπον· ἧς παρασκευασθείσης, εὐπρεπὴς γίνεται κατὰ Φιλίπ-
που. καὶ οὕτως ἑκάτερος λόγος τεχνικῶς περαίνεται τῷ Δημοσθένει, τῷ βασιλεῖ μὲν μη-
δέπω πολεμεῖν, τῇ δὲ ἐπὶ βασιλέα παρασκευῇ ἔχειν χρῆσθαι κατὰ Φιλίππου. οὕτω μὲν
δι' ὅλου τοῦ λόγου τοῦ συμβουλευτικοῦ, ἕτερα προτείνεται, καὶ ἕτερα κατασκευάζεται, καὶ
ὑποθέσεις ὑποθέσεσι συμπλέκονται. ἔχεις δύο ταῦτα παραδείγματα ἀγώνων, ἑτέρων
προτεινομένων, ἑτέρων συγκατασκευαζομένων, τὸ μὲν, δικανικοῦ εἴδους, τὸ δὲ, συμβουλευ-
τικοῦ. ἐπεὶ μέντοι συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἐμνήσθημεν, λάβε καὶ παρὰ Πλά-
τωνος παραδείγματα ἀγώνων πλειόνων συμπεπλεγμένων, καὶ τρόπον τινὰ πάντων με-
ρῶν τῆς ῥητορικῆς συναγομένων. ἡ Σωκράτους ἀπολογία, τὴν μὲν πρότασιν ἔχει, ὡς τὸ
ἐπίγραμμα δηλοῖ, ἀπολογίαν, ἔστι δὲ καὶ Ἀθηναίων κατηγορία, εἰ τοιοῦτον ἄνδρα εἰς
δίκην ὑπήγαγον. καὶ κέκρυπται τὸ πικρὸν τῆς κατηγορίας τῷ ἐπιεικεῖ τῆς ἀπολογί-
ας. ἃ γὰρ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖται, Ἀθηναίων κατηγορεῖ. δύο μὲν αὗται συμπλο-
καί. τρίτη δὲ, ὁ λόγος ἐστὶ Σωκράτους ἐγκώμιον, καὶ τὸ ἐπαχθὲς τοῦ λόγου ἐπεσκίασαι
τῷ ἀναγκαίῳ τῆς ἀπολογίας. τρίτη αὕτη συμπλοκή. καὶ γεγόνασι δύο μὲν δικανι-
καὶ ὑποθέσεις συνημμέναι, ἡ ἀπολογία καὶ ἡ κατηγορία· μία δὲ ἐγκωμιαστική, ὁ
ἔπαινος ὁ Σωκράτους. τετάρτη συμπλοκή· ἥπερ μεγίστη ὑπόθεσις τῷ Πλάτωνι, ἔχου-
σα συμβουλευτικῆς ἰδέας δύναμιν, φιλόσοφον δὲ τὴν θεωρίαν. ἔστι γὰρ τὸ βιβλίον
παράγγελμα, ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν φιλόσοφον. τοῦτο, ὡς μὲν ἐν ῥητορικῇ, συμβουλευ-
τικὴ ἰδέα· ὡς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ, δόγμα παραδιδόμενον· τοιοῦτον γὰρ εἶναι τὸν φιλό-
σοφον, ὁποῖος ἐν τῇ ἀπολογίᾳ φαίνεται Σωκράτης. ταύτην τὴν κρᾶσιν τῶν τεττά-
ρων ὑποθέσεων ζηλώσας ὁ Δημοσθένης, ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου τὴν μίμησιν ἐξήνεγκε.
καὶ γὰρ ἀπολογίαν ἔχει ὑπὲρ ὧν κατηγορεῖται, καὶ κατηγορίαν ἐλέγχοντος τοὺς
ἠδικηκότας καὶ τῶν κακῶν αἰτίους, καὶ φανερῶς ἐγκώμιον δεικνύντος ἐφ' οἷς ἄξιός
ἐστι τοῦ στεφάνου, καὶ τὸ δόγμα ὡς ἐν λόγῳ δικανικῷ καὶ πολιτικῷ, ὁποῖον εἶναι τὸν
πολιτικὸν ἄνδρα καὶ σύμβουλον ἀγαθὸν δεῖ. λέγει γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ σαφῶς
ταῦτα καὶ τοιαῦτα πράττειν Αἰσχίνην τὸν καλὸν κἀγαθὸν πολίτην. ταῦτα μὲν δή σοι πα-
ρὰ Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος. ἀλλὰ καὶ Θουκυδίδης δύο ὑποθέσεις συμπλέκει, ἐν τῷ
ἐπιγραφομένῳ Ἐπιταφίῳ. τῆς μὲν γὰρ ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας ἐστὶν ὁ ἐπιτάφιος, συμ-
πλέκεται δὲ ἰδέα συμβουλευτική. οὐ γὰρ μᾶλλον ἐπαινεῖ τοὺς τεθνεῶτας, ἢ τοὺς ζῶντας ἐπὶ τὸν

πόλεμον

πόλεμον παρακαλεῖ. τοῦτο μέντοι ἀναγκαίως ποιεῖ. ὁ γὰρ λέγων ἐστὶ τὸν ἐπιτάφιον Περι-
κλῆς, ἀνὴρ τοῦ πολέμου αἴτιος. ἔτι μέντοι τεσσάρων ὄντων κεφαλαίων τοῦ ἐπιταφ. τοῦ ἐπαίνου,
θρήνου, παραμυθίας, τὸ ἓν τῶν κεφαλαίων ὑπερβαίνει, τὸν θρῆνον. οὐ γὰρ συνέφερε τῷ συμ-
βουλευτικῷ οὐδὲ τῇ προτροπῇ τὸ θρηνεῖν, ὥς φησιν αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης λέγων ὧδε· Διόπερ
καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον, ἢ παραμυθήσομαι.
ποιεῖ δὲ τοῦτο ἀναγκαίως· ἐπειδὴ ἀρχομένου τοῦ πολέμου τὸν λόγον ποιεῖται· ὡς εἰ ἐθρήνησε
τοὺς πρώτους ἀποθανόντας, ἀθύμους ἂν ἐποίησε τοὺς μέλλοντας πολεμεῖν. αὕτη μὲν δὴ τῆς
διπλῆς ὑποθέσεως ἡ χρεία. πῶς δὲ ἔμιξε τὰς κατασκευάς, καὶ πῶς μίξας αὐτὸς ὁμο- 63
λογεῖ, φέρε θεασώμεθα. ἡ γὰρ κρᾶσίς ἐστιν ἡ τέχνη τοῦ σχήματος ἐν τοῖς λόγοις. κεφά-
λαιόν ἐστι τοῦ ἐγκωμίου, ὁ τοῦ γένους λόγος. οἱ οὖν προτρέποντες εἰς τοὺς πολέμους, τὰ τῶν προ-
γόνων ἔργα διεξιόντες, παρορμῶσι τοὺς ἀκούοντας. οὕτω συνετέλεσεν ὁ ἔπαινος τοῦ γέ-
νους εἰς τὴν συμβουλήν. πάλιν οὖν κεφάλαιόν ἐστιν ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἡ παραβολή, τὸ παρεξ-
ετάζειν τοὺς ἐπαίνους ἑτέροις τοῖς εὐδοκιμοῦσιν. ἀλλὰ μὴν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις,
ὅτι ῥᾴδιος ὁ πόλεμός ἐστιν, ἐκ τοῦ παραβαλεῖν τὰ τῶν οἰκείων τοῖς τῶν ἐναντίων ἀποδείκνυ-
ται. χρώμενος οὖν τῷ τῆς παραβολῆς λόγῳ, καὶ τὸ ἐγκώμιον ὁμοῦ καὶ τὴν συμβουλὴν παρήνει.
τοῦτο γὰρ ὑπέστη μὲν ἀποδείξειν ἀρχόμενος τοῦ λόγου. ἐπὶ τέλει δὲ βεβαιούμενος, ὅπου καὶ ἐν-
αλλάττει τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων, καὶ δείκνυσιν ὅτι πρεσβύτερον ἦν τῷ ῥήτορι τὸ τῆς συμβου-
λῆς τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ λόγου. λέγει δὲ ὧδε· Ἀπὸ οἵας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτά, καὶ
τρόπων ἐξ ὧν μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον, εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον,
νομίζων ἐπί τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι δεῖν αὐτά, καὶ τὸν πάντα ὅμιλον, καὶ
ἀστῶν καὶ ξένων, σύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν. ταῦτα μὲν ἐπ' ἀρχῇ προϊόντος δὲ τοῦ λό-
γου, ἀποδείξας καὶ κεράσας, ἐπάγει λέγων· Καὶ εἰ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδα-
σκαλίαν τε ποιούμενος, μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει, καὶ
τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστάς. τὸ γάρ, Ἐπί τε τῷ παρόντι
οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτά, τῆς ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας ἐστίν. τὸ γὰρ κεφάλαιον ἐγκωμίου
τόδε. Καὶ τὸν πάντα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, σύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν, τῆς συμβου-
λευτικῆς ἰδέας ἐστί. κυριώτατον γὰρ ἐν συμβουλῇ κεφάλαιον τὸ συμφέρον. Διδασκα-
λίαν ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει,
τῆς συμβουλῆς ἀπόδειξιν ἔχει. τὸ δέ, Τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανε-
ρὰν σημείοις καθιστάς, τοῦ ἐγκωμίου δείκνυσι τὴν ἰσχύν· τὴν δὲ κρᾶσιν αὐτῶν, τὸ Ἅμα
δηλοῖ. ταῦτά σοι καὶ παρὰ Θουκυδίδου. ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης ὁ ποιητὴς ἐν ὅλῳ δράματι
λόγον ἐσχηματισμένον παρήνει, ἐν τῇ Μελανίππῃ τῇ σοφῇ· κἀκεῖ δὲ τὸ σχῆμα δι-
πλοῦν, τὸ μέν, αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ· τὸ δέ, τοῦ ὑποκειμένου προσώπου τῆς Μελανίππης. συγ-
γέγονεν Ἀναξαγόρᾳ ὁ Εὐριπίδης· δόγμα δὲ ἦν Ἀναξαγόρου, τό, Ὁμοῦ πάντα χρή-
ματα. μετὰ ταῦτα συγγενόμενος Σωκράτει, καὶ κρείττονος λόγου μετασχών, ἀξιώ-
σας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸν Ἀναξαγόρου λόγον μνήμης ἐν τοῖς δράμασιν, ἐξήγαγεν
αὐτὸ τὸ δόγμα ἐν τῇ Μελανίππῃ τῇ σοφῇ. ἡ γοῦν ἀρχὴ τοῦ λόγου αὐτῷ αἰνίττεται τὴν πρὸς τὸν
διδάσκαλον εὔνοιαν. Φησὶ γὰρ ἡ Μελανίππη, Καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς
πάρα. ὁ μὲν Εὐριπίδου σχηματισμὸς οὗτος. ὁ δὲ τῆς Μελανίππης, Τίς τὰ παιδία ἐξέ-
θηκεν εἰς τὰ τοῦ πατρὸς βουφόρβια; ὁ δὲ πατήρ, οἰόμενος εἶναι τοῦτο τέρας, γνώμην
ποιεῖται κατακαῦσαι τὰ παιδία· ἡ δέ, σῶσαι βουλομένη τὰ τέκνα, ὅτι μηδέν ἐστι τὸ
τέρας, φιλοσοφεῖ. καὶ οὕτω τὴν ἀρχὴν χρείαν διοικεῖται ἐν παραινέσεως σχήματι φι-
λοσοφοῦσα. ἡ δέ γε κωμῳδία ὅτι πολιτεύεται ἐν τοῖς δράμασι καὶ φιλοσοφεῖ, ἡ περὶ
τὸν Κρατῖνον καὶ Ἀριστοφάνην καὶ Εὔπολιν, τί δεῖ καὶ λέγειν; ἡ γάρ τοι κωμῳδία αὐτή, τὸ γε-
λοῖον προστησαμένη, φιλοσοφεῖ. Ξενοφῶν δὲ ὁ καλός, ὃς ἐν τῇ Παιδείᾳ βουλόμενος
τοὺς ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν ὁμοσκεύους ποιῆσαι τοῖς ὁμοτίμοις, καὶ πάλιν βουλόμενος
κοινὸν ἀγῶνα ἀρετῆς τοῖς ἄριστα στρατευσαμένοις προτιθέναι, τοῖς δὲ ὁμοτίμοις διαλε-
γόμενος ἐν Κύρου λόγῳ, ὡς αὐτοῖς χαριζόμενος, καὶ τοῖς δημοτικοῖς, ὡς ἐκείνων προ-
νοούμενος ἐν ἑκατέρῳ τῷ λόγῳ παρίημι λέγειν· ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει ὑποπτεύουσι μὲν οἱ 64
στρατιῶται ὡς ἐπὶ βασιλέα ὁ στόλος ἐστί, καὶ οὐκ ἔτι ἕπεσθαι Κύρῳ βούλονται. ὁ δὲ Κλέαρχος
ἐν τοῖς στρατιώταις δημηγορεῖ, ὑπισχνούμενος μὲν ἕψεσθαι τοῖς στρατιώταις πανταχόσε,

ἐν δὲ τῷ λόγῳ κατασκευάζων τὸ ἀναγκαῖον εἶναι μένειν, μιμούμενος τὸν Ὁμήρου Φοίνικα. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν ταῖς λιταῖς προτείνεται τὴν ὑπόθεσιν τῶν λόγων τοῦ Ἀχιλλέως, ὡς οὐ δυνατὸν αὐτῷ μένειν, ἂν ἐκεῖνος ἀπείη, ἀλλὰ πάντως ἑψόμενος τῷ Ἀχιλλεῖ. τὰς δὲ αἰτίας λέγων δι' ἃς οὐκ ἂν ἀπολειφθείη τοῦ Ἀχιλλέως, ὅτι χρὴ μένειν τὸν Ἀχιλλέα, κατασκευάζει· τῷ μὲν δοκεῖν δεικνὺς καθ' ἃς προφάσεις οὐ μενετέον αὐτῷ, ἔργῳ δὲ ἀπαιτῶν τὰς χάριτας ἃς εἰς τὸν Ἀχιλλέα κατέθετο, θρέψας καὶ παιδεύσας, Ἀγαμέμνονι δὲ χάριν φέρων τῷ λόγῳ. καὶ ὅτι ταῦτα διανοούμενος, τὸ σχῆμα τῶν λόγων ἐποιήσατο, αὐτὸς Ἀχιλλεὺς ἐπεκδιδάσκει ὅπερ Ὁμήρῳ ἔθος· καὶ ὅστις ἄλλος μετεχειρίσατο τὸ εἶδος τοῦτο παρ' Ὁμήρου μαθών, τοῦτο ποιεῖ, τὸ ἐν ταῖς τῶν ἀποκρινομένων ῥήσεσι, τῶν προειπόντων τὰς τέχνας διδάσκειν. λέγει τοίνυν ὁ Ἀχιλλεύς, Μή μοι σύγχει θυμὸν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων, Ἀτρείδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν· ὁρᾷς ὡς τὴν τέχνην ὁ μαθητὴς τοῦ διδασκάλου ἀπεκάλυψε, δεικνὺς ὅτι συνῆκεν ὡς πάντα εἰς χάριν Ἀγαμέμνονος λέγεται, καὶ ἐπὶ τῷ τὸν θυμὸν μαλάξαι τοῦ Ἀχιλλέως. εἶτα ἐπειδὴ χάριτας αὐτῷ κατελογίσατο ὁ Φοῖνιξ, ἵνα μὴ δοκοίη ἀχάριστος εἶναι καὶ αὐτός, πλαγίως ἀπολύεται τὴν αἰτίαν· Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς. ταῦτα μὲν παραδείγματα, ἕτερα προτείνοντος τοῦ ῥήτορος. ὑπολείπεται δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ὁ περὶ τῶν τὰ ἐναντία λεγόντων οἷς βούλονται· ἐπειδὴ οὗτος ὁ λόγος τὸ τελευταῖον σχῆμά ἐστι· πρότερον δείξωμεν παρ' Ὁμήρῳ, καὶ ἄλλα σχήματα ὑποθώμεθα. ἦν δὲ τάδε, τὸ δοκεῖν τὰ αὐτὰ λέγοντα, ἑτέραν ὑπόθεσιν περαίνειν, καὶ δοκεῖν ἐναντιούμενον, ὡς ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τὰς τῶν ἐσχηματισμένων ἀγώνων κατασκευὰς ποιησάμενον, ἀναβολῇ τὸ σχῆμα παραδοῦναι. τούτων τοίνυν τὰ παραδείγματα τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἰλιάδος, ὅτε κατέχουσι τὸ Ἑλληνικὸν ὅτε Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ, δοκοῦσι μὲν ἀμφότεροι εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν λέγειν, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ λέγειν· Ὥστε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ χῆραί τε γυναῖκες Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἰκόνδε νέεσθαι. ταῦτα μὲν Ὀδυσσεύς· ὁ δέ γε Νέστωρ, Ὢ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἀγοράασθε Νηπιάχοις, οἷς οὔτι μέλει πολεμήϊα ἔργα· πάλιν Ὀδυσσεύς, Οὐδέ τοι ἐκτελέουσιν ὑπόσχεσιν ἥνπερ ὑπέσταν, Ἐνθάδ' ἔτι στείχοντες ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο. εἶτα ὁ Νέστωρ, Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο, μήδεά τ' ἀνδρῶν; καὶ πάλιν Ὀδυσσεὺς τὴν Κάλχαντος μαντείαν λέγει, καὶ τὸ τέρας τὸ περὶ τὸν δράκοντα, καὶ τὰ τοῦ στρουθοῦ τέκνα. ὁ δέ γε Νέστωρ, Φημὶ γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα. καὶ λέγει τὰ οὐράνια σημεῖα, καὶ τὰς δεξιὰς ἀστραπάς. ὅθεν καὶ παρέσχητο τοῖς πολλοῖς ζήτησις, πότερος ἀμείνων ὁ ῥήτωρ ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, Ὀδυσσεὺς ἢ Νέστωρ, καὶ μαρτύρονταί γε τὸν Ὅμηρον ἑκάτεροι λέγοντα, ὡς τὸν μὲν Ὀδυσσέα ἐπῄνεσεν τὸ πλῆθος, τὸν δὲ Νέστορα ὁ Ἀγαμέμνων· οἱ μέν, Μῦθον ἐπαινήσαντες Ὀδυσσῆος θείοιο· ὁ δὲ εἰπών, Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν. καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν περὶ τὴν παραβολὴν τῶν λόγων φλυαροῦσι. τόδε ἦν ἄρα τέχνη. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχουσι τοῦ ταὐτὰ λέγειν, ὥστ' οὐδ' εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν λέγουσι· σόφισμα δὲ τοῦτό ἐστι καὶ πάλαισμα τῶν ἀκουόντων. τί τοῦτο τὸ σόφισμα; ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς κατασχεῖν βούλεται τοὺς Ἕλληνας ὡρμημένους ἀπιέναι· ὁ δὲ Νέστωρ, κατεσχημένους ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ μένοντας, ἐκστρατεῦσαι βούλεται κατὰ πέντε ἑκάστους ὑπὸ τῷ οἰκείῳ ἡγεμόνι· καὶ ἔστιν αὐτῷ ἡ τῶν λόγων ὑπόθεσις οὐχ ἥπερ τῷ Ὀδυσσεῖ· γελοῖος γὰρ ἂν ἦν πεπεισμένοις ἔτι διαλεγόμενος. ἀλλὰ τίς ἡ ὑπόθεσις τοῦ Νέστορος; Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον, Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις. καὶ τὰ τούτοις ἐφεξῆς εἰρημένα. διὰ τοῦτο καὶ πάνυ ἀρέσκει τῷ Ἀγαμέμνονι ὁ λόγος ὁ Νέστορος. ὁ γὰρ Νέστωρ, ὃ μάλιστα βούλεται ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦτο περαίνει. βούλεται δὲ ἐκστρατεῦσαι τοὺς Ἕλληνας· διὸ καὶ τὴν ἀπόπειραν πεποίηται, Ἀλλ' ἄγετ', αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν. διὰ τοῦτο ἐπαινεῖ τὸν Νέστορα, βουλόμενος πάντας τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸν δῆμον τῶν στρατιωτῶν ὁμοίως ὁμογνώμονας αὐτῷ γενέσθαι, λέγων, Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν. ἔνθα δὴ καὶ παραμυθούμενος τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ Ἀχιλλέως ἀγανακτοῦντας, ὁμολογίαν ἤδη ποιεῖται τοῦ ἁμαρτήματος, ἐπάγων τάδε τὰ ἔπη· Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλεύς τε μαχησάμεθ' εἵνεκα κούρης Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν, ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων. Εἰ δέ ποτ' ἔς γε μίαν βουλεύσομεν,

οὐκέτ'

οὐκέτ' ἔπειτα Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται, οὐδ' ἠβαιόν. αὕτη οὖν ἡ τέχνη· ἐπειδὴ κατεσχημένους ὁρᾷ τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, μέλλει δὲ ἕτερον ἐπάξειν λόγον τὸν τοῦ, πῶς δεῖ στρατεύεσθαι ἑκάστους, διὰ τὸν πεπεικότων ἤδη λόγων πορεύεται, ἵνα δεξαμένων τῶν ἀκροατῶν ἃ ἐπῄνεσαν, λάθῃ ἐπαγαγὼν τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν. τοῦτο μὲν τὸ παράδειγμα τοῦ τὰ αὐτὰ δοκοῦντα ἑτέρῳ λέγοντα ἕτερα ἀγωνίζεσθαι. ὁ δὲ Διομήδης τί ποτ' αὐτῷ βούλεται, ἀθυμοῦντι τῷ Ἀγαμέμνονι λοιδορούμενος; ἀκαίρως ἄν τις οἰηθείη καὶ ἀσυμφώνως τῇ αὐτοῦ γνώμῃ καὶ ἀνακολούθως τῇ τοῦ προοιμίου θεραπείᾳ, Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα μαχήσομαι ἀφραδέοντι, Ἣ θέμις ἐστὶν ἄναξ ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς. τὸ μὲν προοίμιον ἀνδρὸς πρᾴου, τὴν μέλλουσαν παρρησίαν ὡς ἐπὶ συμφέροντι γενησομένην παραμυθουμένου. ἃ δὲ ἐπιφέρει, Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι, Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα. ταῦτα δὲ πάντα Ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες. Σοὶ δὲ διάνδιχα ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω· Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων· Ἀλ- 66
κὴν δ' οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. πῶς οὖν ταῦτα ἂν ἀλλήλοις συνᾴδοιτο, ἀτυχοῦντι μνησικακεῖν τῷ Ἀγαμέμνονι τὸν Διομήδην, καὶ ὅτε μὲν ὠνείδισε, πρᾴως ἐνεγκεῖν, καὶ τῷ χαλεπαίνοντι Σθενέλῳ ἐπιτιμῆσαι; Τέττα, σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ· Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν· ἐνταῦθα δὲ ἀπομνημονεύειν; εἰ γάρ τις φαίη διὰ τὸ ἠριστευκέναι τὸν Διομήδην ταῦτα ποιεῖν, ἀποφαίνει τὸν ἄνδρα ἀπαίδευτον, οὐ μετρίως τῇ ἀτυχίᾳ χρώμενον. ἀλλὰ τί ταῦτά ἐστι; αὐτὴ ἡ κατηγορία Ἀγαμέμνονος μεγίστη παρὰ τοῦ Διομήδους, τῷ βασιλεῖ συνηγορία ἐστί. βουλόμενος γὰρ αὐτῷ καὶ κατασχεῖν τοὺς Ἕλληνας, ἐν προσποιήσει τῆς πρὸς αὐτὸν ὀργῆς καὶ παρρησίας, ἀναμένειν παραινεῖ, καὶ ὡς ἀγανακτῶν εἰ οἴεται ὁ Ἀγαμέμνων τοὺς Ἕλληνας πεισθήσεσθαι ἀποπλεῖν, οὕτω πρὸς αὐτὸν παρρησιάζεται, ἐπιφέρων ταῖς λοιδορίαις τὴν ἔντεχνον ὑπόθεσιν· Δαιμόνι', οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις; καὶ ὅσα ἑξῆς ἐπιλέγει, τὸν Ἀγαμέμνονα κελεύων εἰ βούλεται ἀποπλεῖν, τοὺς δὲ Ἕλληνας οὐκ ἀνασχέσθαι ἀπελθεῖν φάσκων· ἐπὶ τέλει δὲ νεανικῶς πάνυ ἐπαπειλῶν, εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ φευγόντων· Νῶϊ δ' ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ' εἰσόκε τέκμωρ Ἰλίου εὕρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν. τοῦτό τοι τὸ παράδειγμα τοῦ κατηγοροῦντα συναγορεύειν, ἐσχηματισμένῳ τῷ λόγῳ χρώμενον. ὁ δὲ Νέστωρ, διαδεξάμενος τὸν λόγον παρὰ τοῦ Διομήδους, τί ποιεῖ θεασώμεθα, καὶ τὴν λόγων τὴν τέχνην ἐξετάσωμεν πρότερον τὴν ἀτοπίαν, ἣν ἁπλῶς ἢ λεγόμενος ὁ λόγος, καταμαθόντες. ἐπαινεῖ μὲν γὰρ τὸν Διομήδην τῶν εἰρημένων· ἐπαινέσας δὲ οὔ φησι πάντα ἐκτελέσαι τὸν λόγον, καὶ τοῦ μὴ ἐκτελέσαι τὰ ῥητέα, τὴν ἡλικίαν αἰτιᾶται. ὑπισχνεῖται δὲ αὐτὸς ἐρεῖν καὶ πάντα διεξελεύσεσθαι· εἶτα μακρὰ προοιμιασάμενος καὶ ἐπανατεινάμενος, λόγους τινὰς θαυμαστοὺς ὡς ἐρῶν, τοὺς μὲν φύλακας ἐκπέμπει ἐπὶ τὴν φυλακήν, τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι συμβουλεύει δαῖτα παρασκευάζειν τοῖς γέρουσι· κἀκεῖ φησι πολλῶν λεγόντων τῷ παρὰ τοῦ ἄριστα λέγοντος αἱρήσεσθαι τὸν Ἀγαμέμνονα. ταῦτα οὑτωσὶ μὲν ἀκοῦσαι ἄτοπά ἐστιν· ἀλλ' εἰδέναι χρὴ ὅτι Νέστωρ καὶ αὐτὸς σχηματίζει, καὶ δέχεται μὲν τὰ παρὰ τοῦ Διομήδους εἰρημένα, οὐχ ἣν γνώμην Διομήδης εἶπεν, ἀλλ' ὡς αὐτῷ συμφέρει πρὸς τὸν λόγον. ὁ γὰρ Διομήδης, χαριζόμενος τῷ Ἀγαμέμνονι, ἐπέπληξεν αὐτῷ· ὁ δὲ ἐπῄνεσεν αὐτοῦ τὴν παρρησίαν, ὡς καλῶς αὐτὸν λοιδορησάμενον τῷ Ἀγαμέμνονι. τί οὖν τοῦτο βούλεται; παρασκευάσαι βούλεται τὸν Ἀγαμέμνονα ἱκετεῦσαι τὸν Ἀχιλλέα, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέχεται τοῦ νεανίσκου τὴν εἰς τὸν βασιλέα παρρησίαν· ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων, φησίν· Ἦ μὴν καὶ νέος ἐσσί, ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις Ἀργείων βασιλῆας· Ἀλλ' ἄγ', ἐγών, ὃς σεῖο γεραίτερος εὔχομαι εἶναι, Ἐξείπω καὶ πάντα διίξομαι· τήρει καὶ τὰ ὀνό- 67
ματα· τὸ γὰρ Ἐξείπω, ὥσπερ ἀπορρήτου λόγου ἐξαγόρευσιν ἔχει. οὐδέ κέ τίς μοι Μῦθον ἀτιμήσει, οὐδὲ κρείων Ἀγαμέμνων. εἶτα πάλιν ἐπάγει τὸ σχῆμα, ὡς διὰ κοινοῦ δόγματος καθαπτόμενος τοῦ Ἀγαμέμνονος· Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος. εἶτα δείξας τῷ Ἀγαμέμνονι τὴν ὁρμὴν τοῦ λόγου, τὸ μὲν ἀποκαλύπτειν τὸν λόγον καὶ σαφῶς ἐλέγχειν αὐτὸν παρῄτησεν· ἀποπέμπεται δὲ τοὺς νεωτέρους, ὡς ἂν μὴ αἰσχύνοιτο ὁ Ἀγαμέμνων ἐκείνων ἀκουόντων ἐλεγχό-

μενος Ἀλλ᾽ ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ, Δόρπα τ᾽ ἐφοπλισόμεσθα· Φυλακτῆρες δὲ ἕκαστοι Λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός. εἶτα ἀποπέμψας τοὺς νέους, ἰδίαν συνόδον πρὸς τὴν παῤῥησίαν αὐτῷ μηχανᾶται φέρων Κούροισιν μὲν ταῦτ᾽ ἐπιτέλλομαι· αὐτὰρ ἔπειτα, Ἀτρείδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ βασιλεύτερός ἐσσί. Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι οὔτι ἀεικές. Πολλῶν δ᾽ ἀγρομένων τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσῃ· εἶτα ἀναβαλλόμενος· ὡς εἰς τοῦτο ἐρῶν πάλιν, ὑπανίτλεται, καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἱκετεῦσαι δεῖν τὸν Ἀχιλλέα, ἐπάγει βιαίως πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λέγων· μάλα δὲ χρεὼ πάντας Ἀχαιοὺς Ἐσθλῆς καὶ πυκινῆς, ὅτι δήϊοι ἐγγύθι νηῶν Καίουσι πυρὰ πολλά. τίς ἂν τάδε γηθήσειε; καὶ ἐπάγει τὴν ἀνάγκην τῆς ἱκετείας, ὡς οὐδ᾽ εἰς ἀναβολὰς δέον αὐτήν, ἀλλ᾽ ἤδη γενέσθαι· Νὺξ δ᾽ ἥδ᾽ ἠὲ διαῤῥαίσει στρατόν, ἠὲ σαώσει. ταῦτα εἰπὼν ἐν κοινῷ· ἐπειδὰν δὲ καθ᾽ αὐτοὺς οἱ γέροντες γένωνται, ὥσπερ ἀποδείξας καὶ οὐ δεόμενος μακρῶν λόγων, ἀποκαλύπτει τὸ σχῆμα φανερῶς λέγων, Οὐ γάρ τις νόον ἄλλος ἀμείνονα τοῦδε νοήσει, Οἷον ἐγὼ νοέω ἠμὲν πάλαι, ἠδ᾽ ἔτι καὶ νῦν Ἐξέτι τοῦ ὅτε διογενὲς Βρισηΐδα κούρην Χωομένου Ἀχιλῆος ἔβης κλισίηθεν ἀπούρας, Οὔ τι καθ᾽ ἡμέτερόν γε νόον. μάλα γάρ τι ἔγωγε Πόλλ᾽ ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ Εἴξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν, Ἠτίμησας. ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας· εἶτα ἐπάγει, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ νῦν Φραζώμεσθ᾽ ὥς κέν μιν ἀρεσσάμενοι πεπίθοιμεν Δώροισίν τ᾽ ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισιν. καὶ πείθεται τούτοις ὁ Ἀγαμέμνων. οὗτός

68 σοι ὁ τρόπος τοῦ καὶ ὡς ἀναβαλλόμενον ἐρεῖν, ἤδη λέγειν τὸν ἐσχηματισμένον λόγον. ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸν ὑπόλοιπον λόγον τὸν περὶ τῶν τὰ ἐναντία λεγόντων, καὶ τὰ ἐναντία βουλομένων οἷς λέγουσι. τούτου τοίνυν τοῦ λόγου παράδειγμα ὁ τοῦ Ὁμήρου ἐστὶν Ἀγαμέμνων, ἐν τῇ ἀποπείρᾳ τῶν Ἑλλήνων τὸ εἶδος τῶν λόγων ἡμῖν παραδοὺς, καὶ πρῶτον μὲν προτείνας τὴν ὑπόθεσιν· Ἀλλ᾽ ἄγετ᾽ αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν. Πρῶτα δ᾽ ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστὶ, Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω· Ὑμεῖς δ᾽ ἄλλοθεν ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν· ἐπάγει τὴν τέχνην, ἐν τῇ δημηγορίᾳ ἀσθενεῖς προτάσεις προτείνων, καὶ λαβὰς ἀντιλογίας διδοὺς τῷ βουλομένῳ ἐναντιοῦσθαι, καὶ στρεφόμενα λέγων. ἴδωμεν δὲ αὐτὰ τὰ ἔπη· Ζεύς με μέγας Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ· Σχέτλιος· ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν Ἴλιον ἐκπέρσαντ᾽ εὐτείχεον, ἀπονέεσθαι. ἔχοι τις ἀντειπεῖν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα· εἰ τοίνυν ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν, ὅπερ ἐστὶ μέγιστον σημεῖον τοῦ ἀψευδεῖν τὸν Δία, ὡς αὐτὸς ὁ Ζεὺς ὁ Ὁμήρου λέγει· Εἰ δ᾽ ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς· Τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ᾽ ἀθανάτοισι μέγιστον Τέκμωρ· οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ᾽ ἀπατηλὸν, Οὐδ᾽ ἀτελεύτητόν γ᾽ ὅτι κεν κεφαλῇ κατανεύσω· εἰ τοίνυν ὁ Ζεὺς ὑπέσχετό σοι, καὶ κατένευσεν, πῶς ἀξιοῖς ἀποπλεῖν; εἶτα πάλιν ἐπάγει· Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν· πάλιν ἀντιλαβὴν διδοὺς ἐν τῷ δυσκλέα· δικαίως γὰρ ἄν τις ἀντείποι πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐ χρὴ αἰσχρῶς ἀπαλλάττεσθαι. εἶτα ἑξῆς λέγει, Οὕτω που Διῒ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον· τὴν φωνὴν αὐτὴν, ὅτι στοχασμὸν ἔχει, οὐκ ἀπόφασιν σαφῆ. εἶτα ἐφεξῆς, Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα, Ἠδ᾽ ἔτι καὶ λύσει· πάλιν εἴποι τις ἂν πρὸς αὐτὸν, εἰ τοίνυν κατέλυσε πόλεις, καταλύσει· πιστευτέον τῷ Διῒ, καὶ μενετέον. τὸ δὲ ἐφεξῆς θαυμασίως στρεφόμενόν ἐστιν, ᾧ χρῆται καὶ ὁ ἀντιλέγων. Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ᾽ ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι· Μὰψ οὕτω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν Ἀχαιῶν Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι. αὐτὸ γὰρ τοῦτο τὸ αἰσχρὸν, ὁ μένειν ἀξιῶν προτείνει, καὶ ταῦτα αὐτὰ Ὀδυσσεὺς λέγει. τὸ δὲ τέλος τῶν λόγων, ἰσχυρῶς ἐναντία βουλομένου ἐστὶν οἷς λέγει· Ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽, ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες, Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. τὸ γὰρ αἰσχρὸν τοῦ ὀνόματος κατέχει μᾶλλον, ἢ ἀποπέμπει τοὺς Ἕλληνας. τούτῳ γέ τοι τῷ ὀνόματι καὶ Ἥρα πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν χρῆται, τούτῳ ἡ Ἀθηνᾶ πρὸς

69 τὸν Ὀδυσσέα, τούτῳ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς τὸν Ἀχιλλέα τούτῳ

τἀναντία βούλεσθαι τοῖς λεγομένοις.

τούτῳ κέχρηται, καὶ ὅλως Ὅμηρος πανταχοῦ τὸ τῆς φυγῆς ὄνομα ἐπ' αἰσχροῦ καὶ δειλίας τάττει. οὕτω μὲν δὴ καὶ ἐνδόσιμα καὶ εὐδιάλυτα προτείνει, καὶ στρεφόμενα, καὶ ἐναντία λέγει. λοιπὸς δὲ ἡμῖν ἐστι λόγος τοῦ λανθάνειν ἡ τέχνη. τί οὖν ἡ τέχνη; ἡ τοῦ ἤθους προσθήκη. ὡς γὰρ σχετλιάζων τοὺς λόγους ποιεῖται, καὶ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ μέμφεσθαι τὸν Δία καὶ βλασφημεῖν εἰς τὸν θεόν· οὕτως ἔκλεψε τὸν ἀκροατήν. οἱ γὰρ ἀκούοντες οἴονται αὐτὸν ὑπὸ ἀκρασίας οὐκ ἀκριβεῖ λόγῳ χρώμενον, ἀλλὰ πάθει ταῦτα διεξιέναι. αὕτη καὶ τὸν σχηματίζοντα τὸν σχηματισμὸν τοῦτον τοῦ λαθεῖν ἡ μέθοδος. ἔχει οὖν συμπλοκὴν πίστεως, ἥπερ μεγίστη σχημάτων μέγεθος, ὥσπερ ἂν εἴπες εἰς ἁπλῆν ὑπόθεσιν, τὰ αὐτὰ λέγοντα ἐπὶ τῶν πλαγίων λόγων τὸ σχῆμα περαίνειν, συγκατασκευάζοντα τὸν οἰκεῖον ἀγῶνα τῷ κοινῷ, ὡς ἔμαθες παρὰ Δημοσθένους, παρὰ Θουκυδίδου, παρὰ Πλάτωνος, εὐδιάλυτα λέγειν, στρεφομένοις χρῆσθαι λόγοις ἐν προσποιήσει πάθους· καὶ ὅλως εἰδέναι χρὴ ὅτι τὰ σχήματα οὐχὶ προσκρούματα ἐστιν ὀνομάτων, ἀμφιβολίαι λεγόμενα, ἀλλὰ ἀγῶνες ὅλοι τέχνῃ τῆς συμπλοκῆς διοικουμένης. ἡ μὲν γὰρ αἵρεσις ἁπλῆ τῶν σχημάτων· ἡ δὲ κατασκευὴ τῶν κεφαλαίων ἑκάστων, ὡς δι' ἁπλοῦν πορευομένη, τοὺς πλαγίους περαίνει λόγους.

[margin: οὐ λανθάνειν ἡ τέχνη.]

Περὶ ἐσχηματισμένων δεύτερον. θ

Τολμῶσί τινες λέγειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐσχηματισμένη ἰδέα λόγων. δεῖ γὰρ ἁπλῶς λέγειν ἢ μὴ λέγειν. καὶ γὰρ οὐδὲν πλέον τοῦ καθ' ὑπόνοιαν λέγει. εἰ γὰρ συνίησιν ὁ ἀκούων, ἐξ ἴσου καθέστηκε τῷ φανερῶς ἀκούοντι· εἰ μὴ συνίησι, πλέον οὐδὲν τῷ λέγοντι. ἡμεῖς δέ φαμεν ὅτι τοσοῦτον ἀπέχει ὀρθῶς λέγειν ὁ λέγων μὴ εἶναι ἐσχηματισμένους λόγους, ὥστε τοὐναντίον οὐδεὶς λόγος ἀσχημάτιστος, οὐδὲ ἁπλοῦς λόγος οὐδείς. καὶ δὴ ἀπὸ τῶν συντρόφων καὶ συνήθων ἀρχώμεθα. τὸ προσαγορεύειν ἄνευ σχήματος οὐ γίνεται. ὁ μέν, φιλοφρόνως προσαγορεύει· ὁ δέ, αἰδημόνως· ὁ δέ, σκώπτων· ὁ δέ, ἱλαρῶς· ὁ δέ, ὡς θαυμάζων. αἱ κλήσεις εἰς ἴδια δεῖπνα σχηματισμοῦ δέονται. οὐ γὰρ πάντας ὁμοίως τις καλεῖ, ἀλλὰ ἑκάστῳ τὴν πρέπουσαν κλῆσιν προστίθησιν. αἱ τῶν δανεισμάτων ἀπαιτήσεις, οὐ πρὸς πάντας ὅμοιαι, ἀλλ' εὐπρεπείας δέονται καὶ διοικήσεως· καὶ αἱ μέν, εἰσὶ θρασύτεραι· αἱ δέ, μετριώτεραι· αἱ δέ, ἄλλης προφάσεως δέονται. ἵνα βραχέως εἴπω, οἷον τὸ τῆς εἰρωνείας σχῆμα, ἐσχηματισμένου λόγου σημεῖόν ἐστι. δείξωμεν δὲ καὶ ἀγῶνας ὅλους ἐσχηματισμένους, καὶ λόγους δημηγορικοὺς ἐσχηματισμένους, καὶ πανηγυρικὰς ἰδέας, καὶ ἀποφανοῦμεν τῶν σχημάτων τὰ εἴδη. ἔστι δὲ ταῦτα· ἤτοι λέγειν μὲν βούλεται, εὐπρεπῶς δὲ λέγει· ἢ ἕτερα προτείνων, ἕτερα διοικεῖται. ἢ τὰ ἐναντία προτείνων, τὰ ἐναντία διοικεῖται. τούτων τὰ παραδείγματα καὶ ἡ διδασκαλία, Ὅμηρος πάντα παραδίδωσι. τὸν λέγοντα ζητεῖν εὐπρεπῶς λέγειν δεικνυσιν ἐπὶ τῆς Ἴριδος καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἀγανακτοῦντος πρὸς τὸν Δία· παραινεῖ αὐτῷ ἡ Ἶρις εὐπρεπέστερον λέγειν, ἵν' ἀκινδυνότερος ὁ λόγος ᾖ· καὶ ταύτῃ παραινοῦσα ἐν τῇ παρρησίᾳ, τῆς παραινέσεως τὸ εὐπρεπὲς διοικεῖ· ὥστε καὶ τὸ παράγγελμά ἐστι, καὶ ἡ τέχνη παραδιδομένη. Οὕτω γὰρ δή τοι γαιήοχε κυανοχαῖτα, Τόνδε φέρω Διῒ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε. Ἦ τι μεταστρέψεις· ταῦτα καὶ παραινεῖ τὸ εὐπρεπὲς διδάσκουσα. ποιεῖ δὲ αὐτὴ αὐτὸ 70
πῶς; μετὰ γὰρ ἐπαίνων θεραπεύει αὐτόν, ἵνα ἀνάσχηται τῆς παρρησίας, καὶ τὴν ἀπειλὴν αὐτῷ ἐπάγει ὀνόματι ἑνὶ λέγουσα, Διῒ μῦθον. ὁ δὲ ἕτερα λέγων καὶ ἕτερα διοικούμενος, ὁ λόγος ἐστὶ τῆς Θέτιδος πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ἄλογος εἶναι δοκῶν, ἂν μή τις τὸ σχῆμα γνῷ. παραμυθουμένη γὰρ τὸν υἱὸν ἐπὶ τῷ Πατρόκλου θανάτῳ λέγει· ἀγαθὸν δὴ γυναικί περ ἐν φιλότητι μίσγεσθαι. τίς ἂν εἴη ταύτης τῆς παραινέσεως ἀπρεπεστέρα παρὰ μητρός; ἀλλὰ ὡς μητρικῶς παραμυθουμένη ὑπαινίττεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι οὐ χρὴ αὐτὸν τρυφᾶν, ἀλλὰ μεμνῆσθαι καὶ τῆς προτέρας χάριτος τῆς περὶ τὴν Βρισηΐδα, ὅτι ἐτίμησεν αὐτῷ ὁ Ζεύς, καὶ ἵνα ἀπολάβῃ, δεινὰ πεπόνθασιν οἱ Ἀχαιοί. ἵν' οὖν μὴ ὀνειδίζοι, τοῦτο οἷς λύπης παραμυθίαν προτείνουσα τὸ καὶ συναναπαύσασθαι τῇ γυναικί, τὴν ἀνάμνησιν ἐποιήσατο. σαφέστερον δὲ εἶδος τοῦτο δηλοῖ ὁ Διομήδους λόγος πρὸς

[margin notes: ἀσχημάτιστος λόγος οὐδείς, οὐδ' ἁπλοῦς. — σχημάτων εἴδη τρία. — α, τὸ εὐπρεπῶς λέγειν. — β, ἕτερα λέγοντα, ἕτερα διοικεῖσθαι.]

Ἀγαμέμνονα, ὅτε Ἀγαμέμνων ἀπόπειραν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀριστέων, τὸ δεύτερον
» κελεύων φεύγειν· Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα μαχήσομαι ἀφραδέοντι, Ἣ θέμις ἐστὶν ἄναξ ἀ-
» γορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς. Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι, φὰς ἔμεν
» ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα. ταῦτα δὲ πάντα Ἴσασ᾽ Ἀργείων ἠμὲν νέοι, ἠδὲ γέροντες. Σοὶ
» δὲ διάνδιχ᾽ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω· Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάν-
» των, Ἀλκὴν δ᾽ οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. Δαιμόνι᾽, οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας
» Ἀχαιῶν Ἀπτολέμους τ᾽ ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις; Εἰ δέ τοι αὐτῷ θυμὸς ἐ-
» πέσσυται ὥστε νέεσθαι, Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδὸς, νῆες δέ τοι ἄγχι θαλάσσης Ἑστᾶσ᾽, αἵ τοι
» ἕποντο Μυκήνηθεν μάλα πολλαί· Ἀλλ᾽ ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ Εἰσόκε
» περ Τροίην διαπέρσομεν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ Φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
» Νῶϊ δ᾽, ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ᾽ εἰσόκε τέκμωρ Ἰλίου εὕρωμεν. σὺν γὰρ θεῷ εἰλή-
» λουθμεν. οὗτος ὁ λόγος ἂν μή τι ἕτερον διοικῆται ἢ λέγῃ, παντάπασιν ἄτοπός ἐστι καὶ ἀσχή-
μων. τὸ γὰρ ἐν κακοῖς ἐπιτίθεσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ λοιδορεῖσθαι, ἀπρεπέστερον· καὶ ἔοικέ πως ὁ
Διομήδης ὁμολογεῖν ὅτι εὐπρεπῶς χρῆται τῷ λόγῳ· προοιμιάζεται γοῦν παραιτούμε-
νος, καὶ ἀτοπώτατον πρᾶγμα λέγει· ὅτε μὲν αὐτῷ ὠνείδιζεν ὁ Ἀγαμέμνων, ἤνεγκεν εὐπρε-
» πῶς, καὶ τῷ Σθενέλῳ ἀποκρινομένῳ ἐπετίμησε· Τέττα σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ᾽ ἐπιπείθεο
» μύθῳ. Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν Ὀτρύνοντι μάχεσθαι ἐϋκνήμιδας
71 Ἀχαιούς. νῦν δ᾽ ἀναμιμνήσκεται καὶ μνησικακεῖ. εἰ δέ τις φαίη, ἐπειδὴ ἠρίστευσεν, θαρ-
ρεῖ, τοσούτῳ μᾶλλον ὑβριστικώτερος φαίνεται, εἰ τῇ τύχῃ ἐντρυφᾷ. ἀλλ᾽ εἰδέναι χρὴ ὅτι
αὗται αἱ λοιδορίαι αἱ πρὸς Ἀγαμέμνονα, χρυσὸς ἦν τῷ Ἀγαμέμνονι. ἐν γὰρ σχήματι τοῦ
ἀγανακτεῖν πρὸς αὐτὸν, συναγορεύει καὶ βουλόμενος παραινέσαι τοῖς ἀριστεῦσι μένειν
καὶ μὴ ἀπαλλάττεσθαι, οὐκ ἐν σχήματι παραινέσεως λέγεται, ἀλλ᾽ ἐν ὀργῆς τῆς πρὸς τὸν
Ἀγαμέμνονα σχήματι, καὶ ἐτόλμησε τοιαύτην γνώμην καταθέσθαι εἰς μέσον. ἤδη γὰρ
» ἡ λοιδορία ἐπὶ τοῦτο ἔρχεται· Δαιμόνι᾽, οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν Ἀπτολέ-
μους τ᾽ ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις; ἃ γὰρ ἔδει συμβουλεύοντα πείθειν μένειν,
ταῦτα λέγει ὡς ἀγανακτῶν, εἰ ἀξιοῖ μένειν αὐτοὺς ὡς φεύγοντας· προστείνεται γὰρ εἶθ᾽ ἡ ἐ-
πίτασις, τοῦ, Σὺ πορεύου, καὶ οἱ ἄλλοι μενοῦσιν· οὐ γὰρ ἀξιοῖ συμβουλεύειν μένειν, ἀλλ᾽ ὡς πε-
γ, τὰ ἐναντία οἷς λέγει διοικεῖσθαι. πεισμένων διαλέγεται· εἶτα φοβούμενος μὴ ἐνδῶσι, καὶ αὐτοῖς συγχωρεῖ φεύγειν. οὗτος ὁ σχη-
ματισμός ἐστι τοῦ ἄλλα λέγοντα, ἄλλα διοικεῖν. τὸ δὲ τὰ ἐναντία οἷς λέγει διοικεῖσθαι, ἐν τῇ ἀ-
ναγκαιοτάτῃ ἐστὶ δημηγορίᾳ τῇ Ἀγαμέμνονος. καὶ τηρητέον ὅτι ἐν κινδύνοις οἱ σχηματισμοὶ
εὑρίσκονται. ὁ γὰρ Ἀγαμέμνων ἀπόρως ἔχει ἐκστρατεῦσαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ προλέγει αὐτὸς τὴν
» ἀτοπίαν· Ἀλλ᾽ ἄγετ᾽ αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν. Πρῶτα δ᾽ ἐγὼν ἔπεσιν πει-
» ρήσομαι, ἣ θέμις ἐστὶ, Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω· Ὑμεῖς δ᾽ ἄλλοθεν
» ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν. καὶ τῆς διαπείρας ἡ αἰτία φανερὰ τῷ συνέχοντι, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἀχιλ-
λεὺς ἀφέστηκεν τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ οὐ συστρατεύεται ἦν δὲ ἡγεμὼν παντὸς τοῦ στρατεύματος· ζητεῖ
πῶς ἂν δίχα Ἀχιλλέως ἐξέλθοιεν. καὶ οἶδε τοὺς Ἕλληνας ὀργιζομένους ἐπ᾽ Ἀχιλλεῖ, καὶ φο-
» βεῖται μὴ ἄρα, ἂν κελεύσῃ, οὐχ ὑπακούσωσιν, τούτου ὄντος· Ἀλλ᾽ ἄγετ᾽ αἴ κέν πως θωρή-
» ξομεν υἷας Ἀχαιῶν. καὶ τὸ, Πρῶτα δ᾽ ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστὶ, Καὶ φεύγειν
σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω. καὶ ἐάν τις προλέγῃ ἡμῖν, ὅτι οὐ τυγχάνει τῆς προαιρέσεως
Ἀγαμέμνων, ἀλλ᾽ ἀποπειρώμενος κινδυνεύει ἡττᾶσθαι, καὶ ἀτυχῶς χρῆται τῷ λόγῳ·
ὡρμήκασι γὰρ εἰς τὰς πατρίδας· ἀγνοεῖ ὅτι Ἀγαμέμνονος τέχνη αὕτη ἐστὶ, τὸ ὁρμῆ-
σαι αὐτούς. οὐ γὰρ οἴεται τῇ ἀποπείρᾳ τῶν λόγων καθέξειν αὐτούς. ἀλλὰ τίς ἡ τέχνη; ἐ-
πειδὴ ἀγανακτοῦσιν ὑπὲρ Ἀχιλλέως, οὐκ ἐνδείκνυνται δὲ τὴν ἀγανάκτησιν, ἕως ἂν χρεία
γένηται ἐξόδου, βούλεται αὐτοὺς ἀπορρῆξαι τὸν θυμὸν, καὶ φανεροὺς γενέσθαι ὀργιζο-
μένους, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρίστων κατασχεθῆναι· τοῦτό σοι καὶ γίνεται. φαίνονται ἑτοίμως ἀπιόντες
εἰς τὰς πατρίδας· Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Νέστωρ κατέχουσιν αὐτούς. ταῦτα οὖν ὁ Ἀγαμέμνων
ἀποπειρώμενος, φανερῶς τοῦ σχήματος τὴν διδασκαλίαν παιδεύει. τὰ γὰρ ἐναντία οἷς βού-
λεται λέγει. ἔστι δὲ ἡ μέθοδος τούτων τῶν λόγων θαυμαστή τις καὶ ἄτοπος. τὰς γὰρ ἐν λόγοις
ῥητορικοῦ λόγου κακίαι. ῥητορικοῖς κακίας, ταύτας αὕτη ἡ ἰδέα ἀρετὰς ἀναφαίνει. εἰσὶ δὲ κακίαι λόγων ῥητορι-
κῶν, τό τε εὐδιάλυτα λέγειν, καὶ τὸ ἀντίστροφα· ὧν τὸ μὲν, ἀσθενείας τὸ δὲ, καὶ κινδύνου. δι᾽
ἀμφο-

ἀμφοτέρων πορεύεται ὁ Ἀγαμέμνων εἰκότως. ὥσπερ γὰρ, ὅταν τις ἃ βούλεται λέγῃ, οὐ χρὴ αὐτὸν ὑπεναντίοις ἐπεσιχρῆσθαι, οὔτ' εὐδιαλύτοις, οὕτως ὅταν τις ὧν λέγει τὰ ἐναντία βούληται, ἀνάγκη αὐτῷ τὴν κακίαν τὴν ἐκ τῶν λόγων, ἀρετὴν ἐνταῦθα ποιήσασθαι· εἰ δὲ μὴ, συμβήσεται αὐτῷ ἐναντιώσει περιπεσεῖν, ἀλλ' ἔτι πεῖσαι οὐχ ἃ βούλεται. τοῦτο μὲν οὖν καὶ οἱ μελετῶντες ἴσασιν. ὅταν γὰρ τις προσέλθῃ τῇ βουλῇ ἀξιῶν ἀποθανεῖν, οὐδεὶς αὐτὸν ἀποθανεῖν βούλεται, ἀλλὰ τὰ ἐναντία βούλεται ὧν λέγει· καὶ οἱ τὰ δῶρα παρὰ τῶν φίλων ἀπωθούμενοι, βουλόμενοι δέξασθαι, λέγουσι μὲν τὰ ἐναντία, πράττουσι δὲ τὰ ἐναντία. δεῖ οὖν ἡμᾶς διδάξαι, πῶς μὲν λέγει εὐδιάλυτα καὶ στρεφόμενα· τὸ δὲ μέγιστον, πῶς ἔλαθε τοῦτο ποιῶν· ἐπεὶ συμβήσεται, ἂν καταφωρος ἡ τέχνη γένηται, καὶ τὸν ἀκούοντα ἀντιτεχνάζειν καὶ ἀντισχηματίζειν, προσποιούμενον πείθεσθαι καὶ συγχωρεῖν. ὅτι μέντοι εὐδιάλυτα λέγει, ἐκεῖνο σημεῖον· -ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον, ἀπονέεσθαι. εἰ τοίνυν ὑπέσχετο καὶ κατένευσε, περιμενετέον. Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι- πάλιν ἀντιλαβὴν ἔχει. οὐ γὰρ δεῖ δυσκλέα ἀπιέναι. ταῦτα μὲν εὐδιάλυτα· ἐκεῖνα δὲ, σαφῶς στρεφόμενα· Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, Μὰψ οὕτω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν Ἀχαιῶν Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. ταῦτα φανερῶς ὁ ἀντιλέγων ἐρεῖ, Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. πῶς οὖν διοικεῖ; ὅτι μὲν γὰρ εὐδιάλυτα λέγει καὶ στρεφόμενα, δῆλον· καὶ ἔτι μᾶλλον, ἂν ἐπεξίῃ τις τὴν τέχνην τῶν ἐπῶν, εὑρήσει. ἀλλὰ τίς ἡ τέχνη τῶν τοιούτων; πάθους ὑπερβολὴ περὶ τοῦ λόγου, ἵνα δοκῇ ὑπὸ λύπης φέρεσθαι αὐτῷ ὁ λόγος, μὴ ἐξ ἐπιβουλῆς διοικεῖσθαι. διὰ τοῦτο Ἀγαμέμνων ἀπὸ σχετλιασμοῦ ἤρξατο, Ζεύς με μέγας Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ Σχέτλιος- ὁ οὖν τῷ Διῒ οὕτω προσφερόμενος, καὶ βλασφημῶν, δῆλός ἐστιν ὑπὸ λύπης καὶ ἀσύμφωνα αὑτῷ λέγων. πάθους οὖν προσβολὴ, κλοπὴ γίνεται διοικήσεως τεχνικῆς. τοῦτο μέν ἐστι τὸ σχῆμα, τὸ τὰ ἐναντία λέγειν οἷς βούλεται. ἔστι δὲ καὶ τέταρτον σχῆμα βαθύτατον, τὸ δι' ἄλλων πορευόμενον, καὶ παντελῶς ἐπ' ἄλλης ὑποθέσεως τὸν λόγον ποιούμενον, ἄλλην περαίνειν· καὶ τοῦτο Ὅμηρος τὸ παράδειγμα ἔδωκεν, καὶ ἔλαθε τοὺς πολλούς. ἐπὶ γὰρ τῇ ἀποπείρᾳ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἣν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἱ κατέχοντες τὸ Ἑλληνικὸν εἰσὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ. καὶ θαυμαστὸν τί ἐν τῷ λόγῳ; ἔστι διπλοῦν τὸ θαυμαστόν· ἔοικεν ὁ Νέστωρ μηδὲν ἴδιον λέγειν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγειν τῷ Ὀδυσσεῖ, ὥσπερ μεταλιθεὶς τὰ διδασκάλου· καὶ ἀπονέμει αὐτῷ ἔπαινον ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς κρατοῦντι τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς βουλαῖς· ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. καὶ λέγουσιν οἱ διδάσκαλοι, ὅτι ἐπειδὴ ἐπῄνεσε τὸν Ὀδυσσέα τὸ πλῆθος, ἵνα μὴ λυποῖτο ὁ γέρων, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων τὸν γέροντα, ὡς περὶ παιδαρίων ἐν διδασκαλείῳ ἐπιδεικνυμένων, καὶ παραμυθίαν τοῦ διδασκάλου ἀπονέμοντος, ἵνα μὴ κλαίῃ τὰ παιδία. ἀλλ' ἡ τέχνη τίς; ὅλως ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις τῶν λόγων οὐκ ἔστι Ὀδυσσεῖ καὶ Νέστορι. ἔροιτο ἄν τις, καὶ πῶς οὐχ ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις; τὰ αὐτὰ γὰρ λέγουσι. τοῦτο ἡ τέχνη ἡ Νέστορος, ὅτι τὰ αὐτὰ λέγων, οὐκ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν λέγει. ἀλλ' ἡ τέχνη τίς; ἐπειδὴ μέλλει χαλεπὴν ὑπόθεσιν πείθειν, πορεύεται διὰ τῆς πεπεικυίας ὑποθέσεως. πεπεισμένοι εἰσὶν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως μένειν, καὶ ἤνεγκαν αὐτοῦ τὴν ἐπιτίμησιν καὶ τὴν παραμυθίαν. ἀλλ' ἔχει χαλεπωτέραν ὑπόθεσιν ὁ γέρων. πορεύεται οὖν δι' ὧν ἔπεισεν Ὀδυσσεὺς, καὶ τὰ αὐτὰ λέγει Ὀδυσσεῖ· Ὥστε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες, Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἶκόνδε νέεσθαι. Ὀδυσσεύς. τὰ αὐτὰ ὁ γέρων· Ὢ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἀγοράασθε Νηπιάχοις;- Πῆ δὴ συνθεσίαι τε καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν; Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο, μήδεά τ' ἀνδρῶν. Ἦ μάλα δή σε ἄναξ-- ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ Πᾶσιν ἐλέγχιστον θέμεναι μερόπεσσι βροτοῖσι. λέγει ἐκεῖνος σημεῖον μαντείας τὸ περὶ τὸν Κάλχαντα· οὗτος, τὰ τῆς ἀστραπῆς. ὥστε διὰ τῶν αὐτῶν πορεύονται. τί οὖν ἐστι τὸ παραλλάττον; διδάσκει τὸ παραλλάττον τῆς ὑποθέσεως τῶν ἐπαίνων ἡ διαίρεσις. ἐπῄνεσαν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ τὸ πλῆθος τὸ κοινὸν τὸν Ὀδυσσέα· πεισθέντες μένουσιν· καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ὀδυσσέως λαμπρόν· Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ', ἠὲ νέεσθαι Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. ὁ γέρων ἄλλην ὑπόθεσιν ἔχει. ἐπειδὴ γὰρ πεπεισμένοι εἰσὶν οἱ Ἕλληνες μένειν, ζητεῖ αὐτοὺς ἐκστρα-

72

εὐδιάλυτα λίαν.

στρεφόμενα λέγει.

δ' δι' ἄλλων πορευόμενον ἄλλο περαίνει.

73

τεῦσαι. οὐδὲν γὰρ ὄφελος τοῦ μένειν ἄνευ τοῦ ταχθῆναι· ὅπερ μάλιστα ὑπόθεσίς ἐστι καὶ ζήτησις τοῦ Ἀγαμέμνονος· Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν· πῶς ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως ἐκστρατεύσοιντο. ἔστιν οὖν τοῦ Νέστορος ἡ ὑπόθεσις· Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον, Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις. Εἰ δέ κεν ὣς ἔρξεις, καί τοι πείθωνται Ἀχαιοί, Γνώσῃ ἔπειθ' ὅς θ' ἡγεμόνων κακός, ὅς τέ νυ λαῶν, Ἠδ' ὅς κ' ἐσθλὸς ἔῃσι. κατὰ σφέας γὰρ μαχέονται. αὕτη ἡ ὑπόθεσίς ἐστιν ἧς χρείαν ἔχει ὁ Ἀγαμέμνων· αὕτη ἡ ἐπικίνδυνος ὑπόθεσις τῶν λόγων τῷ Νέστορι ὡς ἐν παρέργῳ δὲ αὐτὴν ἔρριψεν· Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν· ὡς προσθήκην τῷ λόγῳ ποιούμενος καὶ γίνεται ὥσπερ τέλος τῆς δημηγορίας τῆς πεπεικυίας χρεία δημηγορίας ἀναγκαιοτέρα. διὰ τοῦτο Ἀγαμέμνων τυχὼν ὧν ἐβούλετο, ἐπαινεῖ τὸν γέροντα· Ἦ μὰν αὖτ' ἀγορῇ νικᾷς, γέρον, υἷας Ἀχαιῶν. Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον, Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν. Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε. ὅτι δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Νέστορος, τὸ ἐκστρατεῦσαι, καὶ ὅτι τοῦτο ἐπαινεῖ, σχηματίζει ὁ Ἀγαμέμνων ὡς τυχὼν ὧν ἐβούλετο.

74 τίς ὁ ἔλεγχος, καὶ τίς ἡ ἀπόδειξις; φοβεῖται μὴ οὐ πείσῃ ὁ Νέστωρ, καὶ βοηθεῖ αὐτῷ ὅσα δύναται. τί οὖν ἐστι τὸ μὴ ποιοῦν πείθειν τὸν Νέστορα; ὀργὴ ὑπὲρ Ἀχιλλέως τῶν Ἑλλήνων. παραμυθεῖται τὴν ὀργὴν αὐτῶν ὁ Ἀγαμέμνων ὁμολογῶν ἡμαρτηκέναι, καὶ μέμνηται τοῦ Ἀχιλλέως, ἵνα μαλάξῃ αὐτῶν τὸν θυμὸν ἐπ' αὐτῷ. ἐπεὶ τί βούλεται τό· Ἀλλά μοι αἰγίοχος Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔθηκεν, Ὅς με μετ' ἀπρήκτους ἔριδας καὶ νείκεα βάλλει. Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλεύς τε μαχεσσάμεθ' εἵνεκα κούρης Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν· ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων. Εἰ δέ ποτ' ἔς γε μίαν βουλεύσομεν, οὐκέτ' ἔπειτα Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται οὐδ' ἠβαιόν. ἐποίησεν αὐτοὺς οἰκειοτέρους, εἰ ὁμολογεῖ τὸ ἁμάρτημα, καὶ ἀπεπλήρωσεν αὐτῶν τὸν θυμόν. εἶτα συναγορεύσας τῷ γέροντι καὶ παραμυθησάμενος, ἀφεὶς ταῦτα, ἐπὶ τὸ οἰκειότατον ἔρχεται, ἐπὶ τὸ βασιλέα· Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα. ταῦτα κελεύσας ἐπάγει, φησί, καὶ τὴν ἀπειλήν, ἐὰν δέ τις χωρίζηται· Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθέλοντα νοήσω Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς. ὥστε ἄρχεται ἀπὸ ἐπαίνου συναγορεύων τῷ Νέστορι· ἔπειτα παραμυθεῖται τὸν θυμόν, ὁμολογῶν ἡμαρτηκέναι· εἶτα κελεύει καὶ ἀπειλεῖ βασιλικῶς. αὕτη οὖν ἡ τέχνη τίς ἐστι; τό, ἐπ' ἄλλης ὑποθέσεως πεπεικυίας πρότερον, ἐπὶ τέλει ὡς πάρεργον ἐρριπτεῖν ἐπὶ οἰκειοτέραν ὑπόθεσιν. ταύτην τὴν τέχνην τίς ἐμιμήσατο, καὶ τίς ἐξηγήσατο; Πλάτων. ἐγκώμιον λέγει ἐν τῷ Συμποσίῳ Ἀλκιβιάδης Σωκράτους. ἐπὶ τέλει τοῦ ἐγκωμίου λέγει πρὸς Ἀγάθωνα ὁ Ἀλκιβιάδης· Ὅρα τοίνυν, ὦ Ἀγάθων, μὴ πάθῃς ὅπερ οἱ πολλοί. ὁ γὰρ Σωκράτης οὗτος προσποιεῖται ἐραστὴς εἶναι· εἶτα ἐρώμενος ἀναφαίνεται. μὴ οὖν καὶ σὺ τὸ αὐτὸ πάθῃς, ὅπερ καὶ πάντες πεπόνθασι. ἔτυχε δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐρῶν τοῦ Ἀγάθωνος καὶ ἐβούλετο ὑπὸ μηδενὸς ἄλλου αὐτὸν ἐρᾶσθαι. καὶ ἐπὶ τέλει ἔρριψε τὴν παραίτησιν τὴν πρὸς Ἀγάθωνα, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐγκωμίου λέγων. αὐτὸς ἐξηγεῖται ὁ Σωκράτης τὴν τέχνην· Νήφειν μοι δοκεῖς, ὦ Ἀλκιβιάδη· δοκεῖ γὰρ μεθύειν ὁ Ἀλκιβιάδης· οὐ γὰρ ἂν κομψῶς γε, φησί, τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα περιέβαλες, εἰ μὴ ἐνήφες. καὶ πάντα ταῦτα εἴρηκας ὑπὲρ τοῦ διαβάλλειν ἐμὲ καὶ Ἀγάθωνα, ἵνα ἐγὼ μὲν σοῦ ἐρῶ καὶ μηδενὸς ἄλλου. καὶ γὰρ ἐποίησας αὐτό, φησίν, ὡς οὐδέν, ἢ ἐπὶ τέλει αὐτὸ εἰπών, ὡς οὐχ ἕνεκα τούτου πάντα τὰ ἄλλα εἰρηκώς. ἀλλ' οὐκ ἔλαθες, ἀλλὰ τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα τοῦτο ἀνεφάνη. οὕτω γάρ τοι γίνεται ἡ τέχνη καὶ παραδίδοται. πειρασόμεθα οὖν δεῖξαι μετὰ τὰ Ὁμηρικὰ καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι καὶ ἐν δημηγορίαις, καὶ ἐν δίκαις, καὶ ἐν πανηγυρικοῖς λόγοις, καὶ ἐν διαλόγοις τὸ αὐτὸ εἶδος γινόμενον. πρότερον δὲ καὶ ἄλλο εἶδος εἴδωμεν λόγων ἐσχηματισμένων. διπλοῦν τοῦτο· τὸ μέν, πρὸς τῇ τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι παρρησίᾳ, ἔνδειξιν τῶν λεχθησομένων ἀσφαλῆ προαανακρουομένην τὸ λυπηρὸν τοῦ ἀκούσματος· τὸ δὲ, ἐν διηγήσει προσώπων ὑπαλλαγῆς, ὁ διὰ τῶν πρὸς ἑτέρους ἑτέροις καὶ ἔχει τὸ ἀσφαλὲς ἐν τῷ μὴ οἷς ἐπιπλήττει αὐτοῖς διαλέγεσθαι, ἀλλ' ἀκουόντων αὐτῶν, ἑτέροις ταῦτα λέγειν ἃ τούτοις προσήκει.

τὸ τῆς παρρησίας ἀσφαλὲς προδιοικεῖσθαι.

75 τί ποτ' οὖν ἐστιν ἑκάτερον τὸ εἶδος; ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέστη, καὶ μετὰ τὸν Ἀχιλλέα ὁ μάντις, ἐν ἀρχῇ τῆς Ἰλιάδος, ἐλέγχοντες τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅτι τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματος αὐτὸς παρέχει. ὁ μὲν Ἀχιλλεύς, ἐν συμβούλου

σχήματι

σχήματι ὀνειδίζει τὴν αἰτίαν τῷ Ἀγαμέμνονι τῶν κακῶν, ὡς ἀπόρως διακείμενος, καὶ ζηλῶν τὴν αἰτίαν, καὶ ἀφορμὴν ποιεῖται τῆς παρρησίας τὸν μάντιν. ὁ δὲ μάντις, ἀντιστοιχῶν τῷ Ἀχιλλεῖ τῇ ἀρχῇ ὧν ὑπέβαλεν. ὁ Ἀχιλλεύς, ζητῶν τὰς αἰτίας, προδιοικεῖται τὸ φανερὰν γενέσθαι τὴν αἰτίαν τῶν δεινῶν. ἴδωμεν οὖν τοὺς ἑκατέρων λόγους, πῶς ἔχουσι δι' ἀλλήλων, καὶ πῶς τὸ εὐπρεπὲς ἔχουσιν, οἱ μὲν τοῦ Ἀχιλλέως ἐν βαθύτητι ζητήσεως, οἱ δὲ τοῦ μάντεως, ἀσφαλείᾳ περὶ τῆς ἀποκρίσεως. Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἴω Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν· Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα, Ἢ καὶ ὀνειροπόλον· καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι· Ὅς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων· Εἴτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης· Αἴ κέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων Βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι. Ἤτοι ὅγ' ὡς εἰπὼν, κατ' ἄρ ἕζετο. μέχρι τούτου Ἀχιλλέως λόγοι ἔχουσι ὑπαινιττομένου εἰς Ἀγαμέμνονα, καὶ προσκρούοντος ἐκείνῳ. ἐν δὲ σχήματι ζητήσεως καὶ ἀπορίας τῆς τοῦ δεινοῦ αἰτίας τὸ ἀσφαλὲς προδιοικουμένου. ἡ δὲ ἔνδειξις τοῦ εἰς Ἀγαμέμνονα λέγεσθαι ταῦτα, πρῶτον μὲν, τὸ πρὸς Ἀγαμέμνονα ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἀλλὰ μὴ εἰς τὸ κοινόν· Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας. ὡς γὰρ τιμῶν αὐτὸν διὰ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸν κοινὸν λόγον πρὸς ἐκεῖνον ἀποτεινόμενος, τὴν ἀσφάλειαν ἔχει τοῦ προσκρούματος. εἶτα ἑξῆς ἐπάγει, Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. αἴτιος τοῦ πολέμου Ἀγαμέμνων ἐστὶ, συναγαγὼν τοὺς Ἕλληνας. συνῆψε καὶ τὸν λοιμὸν τῷ πολέμῳ, καὶ φησιν αὐτὸν αἴτιον γεγονέναι. τί γὰρ ἡ μνήμη τοῦ πολέμου ἐνταῦθα, εἰ μὴ ἐβούλετο ἀμφοτέρων αἴτιον ἀποφῆναι τὸν αὐτόν; εἶτα ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι αὐτὸς αἴτιός ἐστιν οὐ χωρεὶς σαφῶς εἶπεν, ἐπὶ ζήτησιν ἦλθεν. Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα, Ἢ καὶ ὀνειροπόλον· καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. Ὅς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων. ἡ προσθήκη τοῦ τόσσον, δηλοῖ ὅτι τὰς αἰτίας τῆς ὀργῆς ἃς ὑποβάλλει ὁ Ἀχιλλεύς, οὐ πιστεύει ἀκούων, ἀλλ' αἰτίαν μείζονα περιμένει. Εἴτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης. ἐνδέχεται τὸν Ἀπόλλωνα ἕνεκεν εὐχωλῆς καὶ ἑκατόμβης τόσσον χολωθῆναι. οὕτω μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς διοικεῖται τὸν λόγον. ὁ δὲ μάντις, λαβόμενος τῆς ἀφορμῆς, αὐτοῖς τοῖς Ἀχιλλέως λόγοις χρῆται εἰς διατριβὴν τοῦ δεῖξαι τῷ Ἀγαμέμνονι, πρὶν φανερῶς εἰπεῖν· καὶ γίνεται αὐτῷ ἀφορμὴ τῶν λόγων τὸ τόσσον. λέγει γὰρ, Οὔτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, οὔθ' ἑκατόμβης. καὶ πρότερον προδιοικεῖται τὴν ἀσφάλειαν· Ὦ Ἀχιλεῦ κέλε- 76
αί με Διῒ φίλε μυθήσασθαι Μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο ἄνακτος. Τοὶ γὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μοι ὄμοσσον, Ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν. ταῦτα γὰρ ὁμολογοῦντός ἐστιν ὅτι τῷ βασιλεῖ προσκρούει. εἶτα τῷ προοιμίῳ τούτῳ ἐπάγει· Ἦ γὰρ ὀίομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων Ἀργείων κρατέει, καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί. εἶτα γνωμολογεῖ· Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι. εἶτα τὴν τέχνην τῆς ὀργῆς ἐπάγει. Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ, Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ, Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις. καὶ ἤδη ἔδειξεν ὅτι Ἀγαμέμνων τούτων ἁπάντων αἴτιος, μηδέπω εἰπών. καὶ διὰ τοῦτο ἐπάγει, ἀντίστοιχα λέγων ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁμολογούμενα τούτοις· Θαρσήσας μάλα εἰπὲ θεοπρόπιον ὅ τι οἶσθα. Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα Διῒ φίλον, ᾧ τε σὺ, Κάλχαν, Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις, Οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, Σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει Συμπάντων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς, Ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὔχεται εἶναι. Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ηὔδα μάντις ἀμύμων. ὁμολογεῖ ὁ ποιητὴς, τῶν λόγων τὴν διοίκησιν. μία μὲν αὕτη εὐπρέπεια ἐσχηματισμένων λόγων, τὸ δι' αἰνιγμάτων λέγειν ἃ φρονεῖ τις, καὶ τὸ, τῇ διατριβῇ καὶ τῇ μελλήσει τῶν λόγων εἰπεῖν, πρὶν εἰπεῖν, τῷ προοιμίῳ τὸ μέλλον δείκνυσθαι λυπηρόν. ἡ δευτέρα τίς; ἐλεγόμεν ἐκείνην εἶναι τὴν μέθοδον, τὸ, ἑτέροις διαλεγόμενον ἑτέρων καθάπτεσθαι, τὸ ἀσφαλὲς τοῦ μὴ προσκρούειν, τῇ ὑπαλλαγῇ τοῦ προσώπου ἐνδεικνύμενον. καὶ τοῦτο Ὅμηρος ἔδειξεν ἐν Ὀδυσσέως λόγῳ. ὁ γὰρ Ὀδυσσεὺς, πρὶν συναγαγεῖν τοὺς ὄχλους εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα δημηγορήσῃ περὶ τῆς μονῆς, ὅτε τὴν ἀπόπειραν ὁ Ἀγαμέμνων ἐποιήσατο, οἷον λέγει· Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,

ἑτέροις διαλεγόμενον. ἑτέρων καθάπτεσθαι.

» Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς. Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε, κακὸν ὥς, δειδίσ-
» σεσθαι· Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο, καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς. Οὐ γάρ πω σάφα οἶσθ' οἷος νόος
» Ἀτρείδαο· Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν. Ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκού-
» σαμεν οἷον ἔειπε· Μή τι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν. Θυμὸς δὲ μέγας ἐ-
77 » στὶ διοτρεφέος βασιλῆος. Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι· φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς. Ὃν δ' αὖ δήμου
» ἄνδρα ἴδοι βοόωντά τ' ἐφεύροι, Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ.
Ταύταις ταῖς ἐπιτιμήσεσι συνάγει καὶ τοὺς βασιλέας. ὁ μὲν δὴ ἐντυγχάνων τοῖς βιβλίοις,
οἴεται, ὅπερ καὶ προείρηκεν Ὅμηρος, τοῦτο ποιεῖν, αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσι φιλοφρόνως δι-
αλέγεσθαι, τοῖς δὲ δήμοις πικρότερον καὶ σφοδρότερον. ὁ δὲ ποιεῖ Ὀδυσσεὺς Ὁμήρου, οὐ-
δεὶς ὁρᾷ. ἃ γὰρ ἐβούλετο καθάψασθαι τῶν βασιλέων, τῷ δήμῳ διελέγετο· ἃ δ' ἐβούλετο ἐπι-
» τιμῆσαι τῷ δήμῳ, τοῖς βασιλεῦσι διελέγετο. ἢ εἰπάτω μοι τίς, τί ἔδοξε τῷ Ὀδυσσεῖ
» τοῖς δημόταις λέγειν; Οὐ μέν πως πάντες βασιλεύσομεν ἐνθάδ' Ἀχαιοί. Οὐκ ἀγαθὸν
» πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, Εἷς βασιλεύς· ἢ τί ἔδοξε τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιτιμῶντα
» λέγειν; Ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκούσαμεν οἷον ἔειπε. Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται
» υἷας Ἀχαιῶν. ταῦτα δὲ οὐ τοῖς δημόταις λέγει, ἀλλὰ τοὺς βασιλέας ἀναμιμνήσκει.
γέγονεν οὖν ὁ λόγος πρὸς ἑκατέρους ἑκατέροις κοινός. καὶ τὴν ἐξήγησιν ἐπάγει Ὅμηρος τῶν ἐσχη-
» ματισμένων τούτων λόγων δι' ὀνόματος ἑνός, ὃ οὐδὲ ὁρῶσιν οἱ ἀναγινώσκοντες. Ὅμηρος
» δὲ ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐξηγήσατο, Ὣς ὅγε κοιρανέων δίεπε στρατόν· τί ἐστι τὸ Κοιρα-
νέων; ὡς κοίρανος διαλεγόμενος; οὐ δήπου· ἀλλὰ στρατήγημα τῶν λόγων οὕτως ὀνομά-
ζων, καὶ ἐξήγημα τοῦ στρατηγήματος, καὶ τοῦ Κοιρανέων δίεπε στρατόν. ἡ γὰρ διοίκησίς ἐστι
Παραδείγματα ἐκ πεζῶν συγγραμμάτων, τοῦ εὐπρεπῶς διαλέγεσθαι. τέχνη ἐν τῷ ὀνόματι λεγομένη. ἴωμεν τοίνυν ἐπὶ τὰ πεζὰ παραγγέλματα. Δημο-
σθένης διδάσκει ἡμᾶς εὐπρεπῶς διαλέγεσθαι ἃ βούλεταί τις καὶ οἶδε τοῦ σχήματος τοῦ-
του τὸ ὄνομα. λέγει δὲ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου ὧδε τῇ λέξει· Ἐπειδὰν δὲ ἔλθωσιν οἱ
πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς χρήσασθαι τῷ πράγματι παραινῶ, τούτῳ μοι πάνυ προσέ-
χετε τὸν νοῦν. εἶτα ἐπάγει ὥσπερ διδάσκαλος παραδιδοὺς μαθητῇ τὴν διοίκησιν· Μὴ
» δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν· αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός· ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν ἐκείνοις,
» ἂν κελεύωσιν· ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἡμῶν δὲ ἄμεινον ἢ ἐκείνων τὸ
» μέλλον προορωμένων· ἵνα, ἂν μὲν δέχωνται ταῦτα καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα
» ὦμεν διοικούμενοι, καὶ μετὰ σχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν· ἂν δ' ἄρα
» μὴ τύχῃ, ἐκεῖνοι μὲν, ἑαυτοῖς ἐγκαλῶσιν, ἄν τι ἐξαμαρτάνωσιν· ἡμεῖς δὲ, μηδὲν αἰσχρὸν
Π. τοῦ ἕτερα λέγειν, ἕτερα διοικεῖσθαι. μηδὲ κακὸν ὀφθείημεν πεπεισμένοι. τὸ δὲ ἕτερα λέγειν καὶ ἕτερα διοικεῖσθαι δείκνυσί σοι
πάλιν ὁ αὐτὸς Δημοσθένης ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς, ἔν τε Περὶ συμμοριῶν ἐπιγραφο-
μένῳ λόγῳ· ὅσπερ λόγος εἰκότως ἂν καὶ δικαίως ἐπιγράφοιτο Περὶ τῶν βασιλικῶν, ἐν τῷ
πρῶτος καὶ μόνος παραστὰς ἀντειπεῖν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἐναντιοῦται μὲν τῇ Ἀθηναίων
γνώμῃ, ὡρμηκότων αὐτῶν πολεμεῖν βασιλεῖ, καὶ μία μὲν διοίκησις τοῦ λόγου ἐστὶ, τὸ βου-
λόμενον τὸν ῥήτορα μὴ πολεμεῖν αὐτοὺς βασιλεῖ κλέπτει δὲ τὴν δόξαν, τὸ συμβουλεύειν
βασιλεῖ μήπω πολεμεῖν, καὶ αὕτη ἡ τέχνη ἐστὶ τοῦ, ἃ βούλεταί τις λέγειν εὐπρεπῶς, ποιεῖ
» δὲ τοῦτο οὕτως· Ἐγὼ νομίζω κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων εἶναι βασιλέα· οὐ μὴν
» διὰ ταῦτα παραινέσαιμ' ἂν μόνοις τῶν ἄλλων ὑμῖν πόλεμον πρὸς αὐτὸν συνάγειν. καὶ
» ἔτι ἡ τέχνη βαθυτέρα, τῷ κωλύοντα πολεμεῖν ἐπαγγελέσθαι περὶ δυνάμεως πολεμή-
78 σουσιν. τοῦτο μὲν κλέπτοντός ἐστι τὴν ἐναντίωσιν τοῦ πολέμου. μιμεῖται γὰρ ἐνταῦθα τὸν Ἀρ-
χίδαμον τοῦ Θουκυδίδου. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Πελοπον-
νησίους ὡρμηκότας πρὸς τὸν πόλεμον, ἐβούλετο δὲ αὐτοὺς κωλῦσαι πολεμεῖν, τὸ μὲν μὴ
πολεμεῖν λέγειν οὐ τολμᾷ· οὐ γὰρ πείσονται· συμβουλεύων δὲ τὸ μήπω πολεμεῖν, τὸ μὴ
πολεμεῖν λέγει· μία μὲν αὕτη διοίκησις ἐν τῷ λόγῳ. δευτέρα δὲ ἐκείνη, ᾧ μὲν βούλονται
πολεμεῖν, οὐ βούλεται αὐτοὺς πολεμεῖν ὁ Δημοσθένης· ᾧ δὲ οὐκ ἐθέλουσι πολεμεῖν, τούτῳ
κελεύει πολεμεῖν. καὶ γίνεται διπλοῦς λόγος ἐσχηματισμένος. βασιλεῖ μὲν γὰρ αὐτοὺς
οὐ βούλεται πολεμεῖν, ᾧ πάνυ βούλονται· Φιλίππῳ δὲ ἀξιοῖ πολεμεῖν, ᾧ οὐ βούλονται. τί-
να δὲ διοίκησιν ἐποιήσατο; ἐξ ἑτέρας ὑποθέσεως τοῦ πεῖσαι μὴ πολεμεῖν ᾧ βούλονται,
καὶ πολεμεῖν ᾧ μὴ βούλονται, συμβουλεύει πολεμεῖν βασιλεῖ, ἀλλὰ μήπω, παρα-
σκευά-

σκευάζεσθαι δὲ πρὸς αὐτόν. τὸ μὲν οὖν Μηδέπω, τὴν ὁρμὴν τὴν ἐπὶ βασιλέα κωλύει· συμβουλὴ δὲ τῆς παρασκευῆς, εὐτρεπῆ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον ἐργάζεται καὶ ὅτι αὕτη ἡ τέχνη ἐστὶ, λάβε αὐτὸν Δημοσθένην ὁμολογοῦντα· Εἰ μὲν τοίνυν ἕτερος τίς ἦν τρόπος δυνάμεως, ὦ τοὺς βαρβάρους οἷόν τε ἦν ἀμύνασθαι, ἕτερος δέ τις ὦ τοὺς Ἕλληνας, εἰκότως ἂν φανεροὶ πᾶσιν ἐπιγινώμεθα πρὸς ἐκεῖνον ἀντιταττόμενοι· εἰ δὲ πάσης παρασκευῆς ἐστι τρόπος ὁ αὐτὸς οὗτος, τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνασθαι δύνασθαι, τοῖς οὖσι συμμάχοις βοηθεῖν, καὶ ταῦθ' ὑπάρχοντα ἀγαθὰ σώζειν, τί τοὺς ὡμολογημένους ἐχθροὺς ἔχοντες, ἄλλους ζητοῦμεν; ἀλλὰ παρασκευαζώμεθα μὲν πρὸς τούτους, ἀμυνώμεθα δὲ κἀκεῖνον, ἂν ἡμᾶς πείσῃ. καὶ ἀληθῶς τὸ ἀπόρρητον τοῦτο τῆς γνώμης μηνύει ἐν ἄλλῳ λόγῳ· Ὁρῶ δ' ἡμᾶς Φιλίππου μὲν καταφρονοῦντας, βασιλέα δὲ ὡς ἰσχυρὸν ἐχθρὸν φοβουμένους. εἰ δὲ τῷ μὲν πολεμεῖν οὐ θελήσομεν, τῷ δὲ οὐκ ἀξιώσομεν, πρὸς τίνας παραταξόμεθα; ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης δι' ὅλων λόγων διοικήσεως σχῆμα περαίνει ἐν ὅλῳ δράματι, ἐν μέρει τινὶ σχῆμα διοικούμενον. ἐν τῷ Αἰόλῳ ὁ Μακαρεὺς ἐστιν ὁμιλήσας τῇ ἀδελφῇ καὶ λανθάνων, καὶ συμβουλεύων τῷ πατρὶ τὰς ἀδελφὰς τοῖς ἀδελφοῖς συνοικῆσαι, ἵνα τὸ οἰκεῖον διοικήσηται. καὶ οὕτως ἐσχημάτισται ὁ λόγος κοινῇ γνώμῃ καὶ συμβουλῇ. ἡ Μελανίππη σοφὴ, τὸ δρᾶμα Εὐριπίδου, ἐπιγέγραπται μὲν Σοφὴ, ὅτι φιλοσοφεῖ, καὶ διὰ τοῦτο τοιαύτης μητρός ἐστιν, ἵνα μὴ ἀπίθανος ᾖ ἡ φιλοσοφία. ἔχει δὲ διπλοῦν σχῆμα, τὸ μὲν, τοῦ ποιητοῦ· τὸ δὲ, τοῦ προσώπου τοῦ ἐν τῷ δράματι, τῆς Μελανίππης. τὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ, τοιόνδε· τὸ δὲ τοῦ προσώπου, τοιόνδε· Ἀναξαγόρᾳ προσεφοίτησεν Εὐριπίδης· Ἀναξαγόρου δὲ λόγος ἐστὶν, ὅτι πάντα ἐν πᾶσιν· εἶτα ὕστερον διεκρίθη. μετὰ ταῦτα ὡμίλησε καὶ Σωκράτει, καὶ ἐπὶ τὸ ἀπορώτερον ἤγαγε τὸν λόγον. ὁμολογεῖ οὖν τὴν διδασκαλίαν τὴν ἀρχαίαν διὰ τῆς Μελανίππης· Καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα, Ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία. οὕτω μὲν ὁ ποιητὴς σχηματίζει τὸ αὐτοῦ· ἡ δὲ Μελανίππη ἐπαιδεύθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, γέγονε δὲ ταύτῃ παιδία· ἐξέθηκε δὲ αὐτὰ εἰς τὰ τοῦ πατρὸς βουφόρβια. ὁ δὲ πατὴρ ἡγεῖται ἐκ βοὸς εἶναι, καὶ ὡς τέρας βούλεται κατακαῦσαι. βοηθοῦσα αὕτη ἡ Μελανίππη ἀποφαίνεσθαι πειρᾶται ὅτι τέρας οὐδέν ἐστιν. οὕτω τὸ δρᾶμα ὅλον ἐσχημάτισται· καὶ ἅμα διδάσκει ἡμᾶς Εὐριπίδης ὅτι τὸν σχηματίζοντα ἐγγυτάτω δεῖ εἶναι τοῦ λῦσαι τὸ σχῆμα μετὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ σχήματος. περιερχομένη γὰρ πάσας αἰτίας τοῦ σῶσαι τὰ παιδία, λέγει, Εἰ δὲ παρθένος φθαρεῖσα ἐξέθηκε τὰ παιδία, καὶ φοβουμένη τὸν πατέρα, σὺ φόνον δράσεις; ὥστε καὶ τὸ αὐτῆς πρᾶγμα λέγει ἐν σχήματι συμβουλῆς. ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Πανηγυρικὸς Ἰσοκράτους τοιοῦτόν τι βιβλίον ἐστὶ, καὶ ὁ Φίλιππος Ἰσοκράτους, καὶ ὁ Περὶ τῆς ἀντιδόσεως. ἐν γὰρ τοῖς τρισὶ τούτοις βιβλίοις ἐγκώμια διέρχεται, τὸ μὲν, Ἀθηναίων· τὸ δὲ, Φιλίππου· τὸ δὲ, ἑαυτοῦ. ἀλλὰ τοῖς μὲν Ἀθηναίων ἐγκωμίοις, καὶ τοῖς Φιλίππου, συμβουλὴν ὑποθέμενος, τὸ εὐπρεπὲς τοῦ ἐγκωμίου ἐπραγματεύσατο, καὶ πεποίηται ὥσπερ πάρεργον συμβουλῆς τὸ ἐγκώμιον· τὸ δ' ἐστὶν ἔργον τῶν ἐγκωμίων· πάρεργον δὲ ἡ συμβουλή. αὐτῷ δὲ ἔδωκεν ἐπαίνου ἀφορμὴν, ἐν ἀνάγκῃ ἀπολογίας πρὸς τὰ κατηγορημένα. τοῦτο καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ Περὶ τοῦ στεφάνου ἐπραγματεύσατο. ἐγκώμιον αὑτοῦ ἠθέλησε γράψαι, καὶ τὴν ἀπολογίαν προετάξατο. τοῦτο καὶ Πλάτων πεποίηκεν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τοῦ Σωκράτους, ἐγκώμιον βουλόμενος γράψαι ἐν ἀπολογίας σχήματι. τοῦτο καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν· ὡς γὰρ ἀπολογούμενος ὑπὲρ Σωκράτους, ἐγκώμιον Σωκράτους περαίνει. ἔργον δὲ αὐτοῖς ἐστι, καὶ πολλὰς ὑποθέσεις ὁμοῦ συμπλέκειν. ἥ γέ τοι ἀπολογία Σωκράτους, καὶ Πλάτωνος ἀπολογία ἐστὶ, καὶ Ξενοφῶντος ἀπολογία ἐστί· καὶ ὁ περὶ τοῦ στεφάνου, τέσσαρας ὑποθέσεις ἔχει, καὶ ἀπολογία ἐστὶ, καὶ κατηγορία, καὶ ἐγκώμιον Δημοσθένους, καὶ ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. καὶ Ξενοφῶν δὲ, ὁμολογῶν ἐγκώμιον Ἀγησιλάου εὑρεῖν, λέγει ἐν ἱστορίας λόγῳ τὸ σχῆμα ποιούμενος. καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι πάλιν ἔν τε τῇ Παιδείᾳ καὶ τῇ Ἀναβάσει εὑρήσεται ἐσχηματισμένους λόγους. βούλεται γὰρ τοὺς δημότας τὰ ἴσα ὅπλα λαμβάνειν, καὶ τοῖς ὁμοτίμοις ἑκατέροις διαλέγεται εὐπρεπῶς· τοῖς μὲν, ὡς τιμῶν αὐτούς· τοῖς δὲ, ὡς συναγωνισταῖς καὶ συσχολασταῖς, καὶ ἀγωνιζόμενος καὶ τὸ ἑκατέρων οὕτω διοικεῖται. καὶ ἐν τῇ ἀναβάσει ὁ Κλέαρχός ἐστι, τῶν στρατιωτῶν ὑποπτευόντων τὴν ἀνάβασιν

τὴν Κύρου, καὶ μὴ βουλομένων, ἀλλὰ δεικνύντων τὰ ἄπορα. καὶ ἐν τῷ Περὶ παραπρεσβεί-
ας ἄλλα προτείνει, καὶ ἄλλα συγκατασκευάζει. ἔστι γὰρ ἡ τέχνη τῶν ἐσχηματισμένων λόγων
μάλιστα αὕτη, τὸ ἄλλαις κατασκευαῖς συμπλέκειν τὰ οἰκεῖα. ὅπερ πεποίηκε καὶ Θουκυδί-
δης ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ. δημηγορῶν γὰρ καὶ παρακαλῶν Ἀθηναίους ἐπὶ τὸν πόλεμον, συνέ-
ταξε τοῦ ἐπιταφίου κεφάλαια τῇ παραινέσει. ἐγκώμιόν ἐστιν ἡ παράκλησις ἀπὸ τοῦ γένους,
ἀπὸ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς. ἐγκώμιόν ἐστιν ἐκ παραβολῆς ἡ παράκλησις, ἐκ τοῦ παραβα-
λεῖν τὰ τῶν ἐναντίων, καὶ τὰς δυνάμεις ἑκατέρας τῆς πόλεως. οὕτω κινδυνεύει, ὅπερ ὑπε-
στησάμεθα ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, τοσοῦτον ἀποδεῖξαι ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ εἶναί τι ἐσχημα-
τισμένον, ὥστε τὸ ἐναντίον αὐτῷ οὐδεὶς λόγος ἀσχημάτιστος. καὶ πάλιν ἐπανέλθωμεν
ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἣν ἐξ ἀρχῆς ὑπεθέμεθα, ὅτι τοῦ ἀγῶνος ὄντος τῷ ῥήτορι δι-
πλοῦ, τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ ἤθους τοῦ κρατοῦντος, ἡ περὶ τῶν ἠθῶν διοίκησις, ἀεὶ ἐσχημα-
τισμένους τοὺς λόγους ἔχει. πολλὰ σχήματα παρ' Ὁμήρῳ πάμπολλα καὶ ἐν ἄλλαις ὑ-
ποθέσεσιν, ἄλλα διοικούμενα· ἐπεὶ καὶ ὁ τῆς Βρισηΐδος λόγος οὐκ ἀσχημάτιστος, ὅτε
ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος θεασαμένη τὸν Πάτροκλον κείμενον, ἐπιπίπτει τῷ
σώματι, καὶ θρηνεῖ Πάτροκλον. καὶ οἴεται ὁ ἀκροατὴς ὅτι Πάτροκλον θρηνεῖ. ἐνδείκνυ-
ται δὲ ὁ ποιητὴς σοφίαν γυναικὸς ἐν ἀκμῇ καιροῦ ἀπαιτούσης τὰς τῆς γυναικὸς ὑπο-
σχέσεις, καὶ διὰ τοῦτο θρῆνον δίκην λεγούσης πρὸς Ἀχιλλέα. Πάτροκλέ μοι δειλῇ πλεῖ-
80 « στον κεχαρισμένε θυμῷ, Ζωὸν μέν σε ἔλειπον ἐγὼ κλισίηθεν ἰοῦσα. Νῦν δὲ τεθνειῶ-
« τα κιχάνομαι, ὄρχαμε λαῶν, Ἂψ ἀνιοῦσ'. ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. ταῦτα
« προοίμια θρηνούσης. εἶτα τὸ προοίμιον περαίνει ἐπιδεικνυμένου τὸν θρῆνον, ὡς ἀπό-
« δειξιν τοῦ δικαίου θρήνου. Ἄνδρα μὲν ᾧ ἔδοσάν με πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ, Εἶδον πρὸ
« πτόλιος δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ· Τρεῖς τε κασιγνήτους, τούς μοι μία γείνατο μήτηρ
Κηδείους, οἳ πάντες ὀλέθριον ἦμαρ ἐπέσπον. ταῦτα ἤδη Ἀχιλλέως καθάπτεται, ὅτι τὸν
ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνας, ἔχει αὐτὴν συνοικοῦσαν, καὶ δεῖ αὐτῇ πολλῆς παραμυθίας. εἶτα
« συνθηκῶν ἀνάμνησις· Οὐδὲ μὲν οὐδέ μ' ἔασκες, ὅτ' ἄνδρ' ἐμὸν ὠκὺς Ἀχιλλεὺς ἔκτεινεν,
« πέρσεν δὲ πόλιν θείοιο Μύνητος, Κλαίειν, ἀλλ' ἐμ' ἔφασκες Ἀχιλλῆος θείοιο Κου-
« ριδίην ἄλοχον θήσειν, ἄξειν τ' ἐνὶ νηυσὶν Ἐς Φθίην, δαίσειν δὲ γάμον μετὰ Μυρμιδό-
« νεσσι. καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐπιλόγου τὸ κέντρον τῆς ἀπαιτήσεως ἐπάγουσα· Τῷ σ' ἄμοτον κλαίω
τεθνηκότα μείλιχον αἰεί. ὡς ἂν ἀκούων ταῦτα Ἀχιλλεὺς δικαιολογουμένης, εἴπεν, Ἀλλὰ
μὴ κλαῖε γύναι, ἐκεῖνα βέβαια γενήσεται. καὶ τοιαύτας τὰς ὑφηγήσεις ἐστὶν ἐπιόντα πολ-
λὰ καὶ τῶν ποιητῶν, καὶ τῶν συγγραμμάτων, καὶ τῶν δικανικῶν καὶ τῶν συμβουλευτικῶν λόγων, καὶ τῶν
ἐν ταῖς ἱστορίαις, εὑρεῖν πλείους τὰς πλάσεις τῶν σχημάτων, ἢ τὰς ἁπλότητας τῶν κοινῶν
λόγων. λέγω δὲ καὶ προστίθημι, ὅτι καὶ ὅταν τις ἁπλῶς λέγῃ, καὶ τοῦτο τέχνῃ σχήματος
γίνεται, ἵνα ἡ τῆς ἁπλότητος προσποίησις τὸ πιθανὸν ἔχῃ τῷ ἀκούοντι. καὶ τεκμήριον τούτου
ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τοῦ Αἴαντος πρὸς Ἀχιλλέα ἐν ταῖς Λιταῖς. ὁ μὲν γὰρ Φοῖνιξ τέχνῃ χρῆται
« πρὸς αὐτὸν, καὶ προτείνας αὐτῷ ἡδίστην ὑπόθεσιν, ἐναντιωτάτην ἀγωνίζεται· Εἰ μὲν δὴ νόστον
« γε μετὰ φρεσὶ, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ, Βάλλεαι, οὐδ' ἔτι πάμπαν ἀμύνειν νηυσὶ θοῇσι Πῦρ
« ἐθέλεις ἀΐδηλον, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ. Πῶς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος,
αὖθι λιποίμην; ἡδίστη γὰρ ὑπόθεσις Ἀχιλλεῖ, τὸ λέγειν τὸν Φοίνικα ὅτι οὐκ ἀπολειφθήσεται·
εἶτα ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἀπολειφθῆναι, ἡ τροφὴ, ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς συντετράφθαι. ταῦτα
« δὲ πάντα εἰς τὴν ἐναντίαν ὑπόθεσιν. πίθου μοι· τέτροφα γάρ σε, καὶ χάριτας ὀφείλεις. καὶ ὅ-
« τι τοῦτό ἐστιν ἐπὶ τέλει ὁμολογίας· Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν, οὐδ' ἔτι σε
χρὴ Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί. τοῦτο τὸ σχῆμα συνιδὼν καὶ ὁ Ἀχιλ-
81 « λεὺς, ἀντισχηματίζει ἑξῆς, μιμούμενος τὴν τέχνην τοῦ διδασκάλου. ἐξηγεῖται γὰρ οὕτω· Μή
« μοι σύγχει θυμὸν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων, Ἀτρείδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν· αὕτη μὲν ἐξή-
« γησις τῆς τοῦ Φοίνικος τέχνης. εἶτα ὁ ἀντισχηματισμὸς, Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ
μείρεο τιμῆς. τί γὰρ ἐκεῖνος τὸ τοιοῦτον εἴρηκεν, ἢ τίνα χάριν ᾔτησεν; ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνέ-
μνησεν εἰπὼν, Πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα Οἴνου ἀποβλύζων, ἐν νη-
πιέῃ ἀλεγεινῇ τὰς ἐν τῇ νεότητι πάθας προέτεινεν αὐτῷ ὡς ὀφείλοντος χάριτας,
καὶ αὐτὸς ἐσχημάτισεν εἰπὼν, Ἄλλην χάριν λάμβανε μείζω, μὴ ταύτην αἴτει.

ταῦτα

ταῦτα μὲν ὁ Φοῖνιξ σχηματίζει. ὁ δέ γε Αἴας, ἁπλοῦστατος ὤν, βαθύτατος ἐν τοῖς λόγοις πάντων ἐστίν. ἀνίσταται γὰρ ὡς ὀργιζόμενος, καὶ ἀξιῶν μηκέτι μηδὲ διαλέγεσθαι, καὶ λέγει· οὐ γάρ μοι δοκεῖ μύθοιο τελευτὴ Τῇδέ γ' ὁδῷ κρανέεσθαι. καὶ ἐπιτιμᾷ Ἀχιλλεῖ χαλεπώτατα καὶ πικρότατα. ὁ δὲ μάλιστα ἐν τῇ παῤῥησίᾳ ἱκετεύων καὶ δεόμενος καὶ βιαζόμενος Ἀχιλλέα, οὗτός ἐστιν· ὑπωρόφιοι δέ τοι εἰμὲν Πληθύος ἐκ Δαναῶν. καὶ φαίνεταί γε τοιοῦτος ἁπλοῦς δὴ καὶ ἀφελής, καὶ παῤῥησίᾳ χρώμενος. εἶτα τῇ τέχνῃ προσχρώμενος φαίνεται μᾶλλον πεπεικώς. πῶς δή; Αἶαν διογενὲς Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν, Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσω μυθήσασθαι. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὁππότε κείνων Μνήσομαι ὥς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν. οὗτος οὖν ὁ λόγος δείκνυσιν ὅτι καὶ τῆς ἁπλότητος προσποίησις, σχήματος ἔργον ἐπιτελεῖ. ἐπεὶ καὶ αἱ τῶν χαρίτων ἀπαιτήσεις οὐκ ἄνευ τοῦ ἐσχηματίσθαι γίνονται. οἱ γὰρ αἰτοῦντες τὰς χάριτας παρὰ τῶν εὖ πεπονθότων, ἐν καιρῷ φυλαττόμενοι τὸ ὀνειδίζειν, εὐπρεπῶς ἀπαιτοῦσι. καὶ δείκνυσιν ἡμῖν ὁ ποιητὴς τίς μὲν ἂν ἦν ἀτέχνου ἀπαιτήσεως τρόπος τίς δὲ ἐντέχνου. ὁ Ἀχιλλεὺς τῇ μητρὶ λέγει· Πολλάκι γάρ σεο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφέϊ Κρονίωνι Οἴη ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι, Ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι. καὶ περαίνει τὴν διήγησιν πᾶσαν, καὶ ἐπάγει παραινῶν αὐτῇ Τῶν νῦν μοι μνήσασα παρέζεο, καὶ λαβὲ γούνων. ταῦτα ὑπακούει τῷ παιδὶ Θέτις, καὶ πείθουσα αὐτὸν θαῤῥεῖν, ἐπαγγέλλεται οὐ μόνον ἐρεῖν αὐτά, ἀλλὰ αὐτῇ λέξει λέγει· Τοῦτο δέ σοι ἐρέουσα ἔπος Διῒ τερπικεραύνῳ, Εἶμ' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴ κε πίθηται. καὶ ταῦτα ὑποσχομένη ἐπειδὴ ἀφίκετο πρὸς τὸν Δία, τὸ μὲν ὀνειδίζειν ἀφίησι, τὸ δὲ ὑπομιμνήσκειν ἐπιμελῶς πραγματεύεται· Ζεῦ πάτερ, εἴ ποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα, Ἢ ἔπει ἢ ἔργῳ. τὸ μὲν ἔργον οὐκ εἶπε, τὴν δὲ ἀνάμνησιν εὐπρεπῶς ἐποιήσατο. τοιοῦτός πως καὶ ὁ ἱερεύς ἐστι, γυμνότερος μὲν ἢ κατὰ τὴν θέσιν, εὐπρεπῶς δέ. ἐπικαλεσάμενος γὰρ τὸν θε- [82] ὸν λέγει. εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα, Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα Ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ. καὶ τὰ μέτρα τῶν ἐσχηματισμένων λόγων παιδεύει ἡμᾶς ὁ Ὅμηρος, ὅτι οὐ τῆς εὐπρεπείας δεῖται, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν χρείᾳ συντομίας. τῶν γὰρ πάντων χρεία ἐστίν. ὅσων μὲν ἡ χρεία παραδίδωσι, ταῦτα ὁ καιρὸς παραιτεῖται. διδάσκει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς Ἑρμοῦ λόγοις πρὸς Πρίαμον Ὅμηρος. τοῦτον γὰρ Ἑρμῆς, ὥσπερ διδάσκαλος ὤν, παιδεύει πῶς χρὴ ἐντυχεῖν Ἀχιλλεῖ, καὶ παραδίδωσι τὰς μεθόδους τῆς ἱκετείας· Τύνη δ' εἰσελθών, λαβὲ γούνατα Πηλείωνος, Καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠϋκόμοιο Λίσσεο, καὶ τέκεος, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνῃς. καὶ πάντας τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἱκετείας παραλαμβάνει, τὸ γένος τοῦ Ἀχιλλέως, πατρός, μητρός, υἱοῦ. ταῦτα μαθὼν ὁ γέρων, οἶδε τέχνην κατὰ τέχνας. προσελθὼν γὰρ τῷ Ἀχιλλεῖ, τοῦ γένους ἐπιλαμβάνεται, καὶ λέγει. Μνῆσαι πατρὸς σεῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ. καὶ οὔτε τοῦ παιδὸς μέμνηται, οὔτε τῆς μητρός, ἀλλὰ τῶν προγόνων. τὴν πολλὴν γὰρ χορηγίαν παρέλιπε τῇ χρείᾳ τοῦ παιδός. οὐκοῦν ὑπολείπεται ἡμῖν ἐκεῖνος ὁ λόγος, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐπενόησεν ἐσχηματισμένον λόγον δι' εἰκόνος, ἵνα μηνύσῃ μὲν ὃ βούλεται, τὸ δὲ εὐπρεπὲς πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, ἀλλ' εἰκόνι τοῦ λόγου διαπεράνας. καὶ οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦσιν τὴν εἰκόνα. ἔστι δὲ ἡ εἰκὼν ἐν Ὀδυσσέως λόγῳ. ἐξάγει τοὺς Ἕλληνας ὁ Ἀχιλλεύς, ὡρμημένους σφόδρα ἐπὶ τῷ Πατρόκλου θανάτῳ. Ὀδυσσεὺς ἀξιοῖ αὐτοὺς πρότερον φαγεῖν, καὶ οὕτως ἐξελθεῖν· καὶ ἐπιτιμᾷ τῷ Ἀχιλλεῖ, ὅτι προπετῶς ταῦτα βούλεται· καὶ λέγει τὴν ἀρχὴν τῆς παραινέσεως, τὴν αἰτίαν, εἶτα τὴν παραίνεσιν ἀδιανοήτως. ἢ εἰπάτω τίς τί βούλεται τό, Κρείσσων εἷς ἐμέθεν καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ Ἔγχει· ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί γε προβαλοίμην Πολλόν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα. ἤδη τὰ προοίμια τῆς ἐπιτιμήσεως, ὥσπερ καὶ τό, Μὴ δ' οὕτως, ἀγαθός περ ἐών, θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ, Κλέπτε νόῳ, ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι, οὐδέ με πείσῃς. εἶτα εἰπὼν τῆς γνώμης τὴν ἀρχήν, ἐπάγει, Τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη μύθοισιν ἐμοῖσιν. Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν Ἧς τε πλείστην μὲν καλάμην χθονὶ

εἰκὼν τὸ πικρὸν τῆς ἐπιτιμήσεως σφαλὲς ποιεῖ.

» χαλκὸς ἔχευεν, Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνησι τάλαντα Ζεύς, ὅστ' ἀνθρώπων
» ταμίης πολέμοιο τέτυκται. καὶ ἡ εἰκὼν πέρας τῆς συμβουλῆς. εἰδέναι οὖν χρὴ ὅτι αὕτη ἡ
εἰκὼν σοφία ἐστὶ τοῦ Ὀδυσσέως τοῦ Ὁμήρου. ἐπιτίμησις γάρ ἐστι πικρὰ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα,
» καὶ δι' ἀπορρήτων λυπηρὰ παραίνεσις. διὰ τοῦτο καὶ προοίμιον αὐτῷ μακρόν ἐστι· Κρείσ-
83 » σων εἷς ἐμέθεν καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ Ἔγχει· ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί γε προ-
» βαλοίμην Πολλόν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα. αὐτὸ τὸ προοίμιον τοῦ
σχήματός ἐστιν ἀρχή, Μὴ πάνυ θάρρει τῇ ἀνδρείᾳ τῇ σαυτοῦ· εἰ δὲ μή, ἐλέγξεις αὐτὴν
τὸ μηδὲν εἶναι· ἀλλ' ἄκουε παρ' ἀνδρὸς ἐμπείρου καὶ ἐπισήμονος ἐκ πείρας πραγμά-
» των. τίς οὖν ἐστιν ἡ ἐπιτίμησις ἐκείνῳ; Γαστέρι δ' οὔπως ἐστὶ νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς·
» Λίην γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπήτριμοι ἤματα πάντα Πίπτουσιν. πότε κέν τις ἀναπνεύσειε πό-
» νοιο; Ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνῃσιν, Νηλέα θυμὸν ἔχοντας ἐπ' ἤματι
» δακρυχέοντας. Ὅσσοι δ' ἂν πολέμοιο περὶ στυγεροῖο λίπωνται, Μεμνῆσθαι πόσιος καὶ
» ἐδητύος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον Ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νωλεμὲς αἰεί, Ἑσσάμενοι
» χροῒ χαλκὸν ἀτειρέα. μηδέ τις ἄλλην Λαῶν ὀτρυντὺν ποτιδέγμενος ἰσχαναάσθω.
» Ἥδε γὰρ ὀτρυντὺς κακὸν ἔσσεται, ὅς κε λίπηται Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων. ἀλλ' ἀθρόοι ὁρ-
» μηθέντες, Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα. ὡσεὶ ἔλεγεν. Πολλοὶ τεθνᾶ-
σιν ἤδη διὰ σὲ μηνιῶντα· νῦν ἀπορρίψας τὴν μῆνιν, ἀξιοῖς τῇ σαυτοῦ προσθήκῃ ἐλπίδας
τῆς νίκης ἔχειν. ἐὰν οὖν ἐξέλθωσι νήστεις, οὐδ' ἂν ὁ Ζεὺς χαριζόμενός σοι, βοηθῇ τοῖς Ἕλ-
λησι, δυνήσονται διαρκέσαι νήστεις ὄντες πρὸς τὸ κρατῆσαι. ὥστε μὴ φρόνει μέγα ἐπὶ
» τῇ προσθήκῃ τοῦ Διός, καὶ προπετῶς στράτευε· ἐλεγχθήσῃ γὰρ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν στρατι-
» ωτῶν· Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν. Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐ-
» πὴν κλίνησι τάλαντα Ζεύς, ὅστ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται. τί γὰρ τοῦ Διὸς
» ἡ μνήμη ἐνταῦθα; συμβήσεται οὖν οὐ πολλὴν γενέσθαι ἡμῖν ὠφέλειαν ἐκ τῆς παρὰ σοῦ προ-
τροπῆς διὰ τὸν Δία, ἂν ἀσθενεῖς ὄντες στρατευσώμεθα. ὥστε ἐλεγχθήσεταί σου ἡ ἀνδρεία ἡ
θαυμαστὴ ὑπὸ τῆς προπετείας. ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα πικρά ἐστι καὶ ἐπιτίμησιν ἔχει, εἰ-
κόνος παραβολῇ τὸ πικρὸν τῆς ἐπιτιμήσεως ἀσφαλὲς ἐποίησεν.

ι Περὶ τῶν ἐν μελέταις πλημμελουμένων.

ἠθῶν πλημμελήματα.

Τὰ δὲ πλημμελούμενα ἐν ταῖς μελέταις. οἱ μέν, ἠθῶν ἀμοίρους τοὺς λόγους
ποιοῦνται, οἰόμενοι τοῦ πράγματος εἶναι τὸν ἀγῶνα, τὸ δὲ ἦθος ἐν παρέργῳ
τιθέμενοι· οἱ δέ, περὶ τὴν κρᾶσιν τῶν ἠθῶν οὐ σπουδαίως ἔχουσιν, ἀλλ' ἐὰν
μὲν ἁπλοῦν ᾖ τὸ ἦθος καὶ παντί τῳ ἰδεῖν ἐκκείμενον, ἰδόντες καὶ προσπε-
σόντες χρῶνται τῷ ἤθει· ἂν δὲ διπλοῦν ᾖ, ἢ τριπλοῦν, καὶ ποικιλώτερον, οὔτε τὰς διαι-
ρέσεις τῶν ἠθῶν ζητοῦσιν, οὔτε περὶ τὴν κρᾶσιν αὐτῶν πραγματεύονται. ὅθεν αὐτοῖς οὐδὲ ἀ-
γωνίζεσθαι τοῖς ἤθεσιν ὑπάρχειν συμβαίνει. ἀλλ' ὁ τοῦ ἤθους ἀγών, τὰ καλούμενα ἐ-
πιφωνήματα, προσυφοῦσαί τινες αὐτόματοι φωναὶ ἠθικαί, καὶ παρ' οὓς καὶ τὸν ἔπαι-
84 νον καρποῦνται γυμνὰ τὰ ἤθη φθεγγόμενοι· δέον καθόλου τούτοις διαγωνίζεσθαι, ὥσπερ
σώματι ψυχήν, πλέκοντας τὰ ἤθη τοῖς πράγμασιν. ἔτι τε οὐχ ὑπολείπουσι τὸ ἓν μέγα
ἦθος. ἔστι δὲ τοῦτο ἐκ φιλοσοφίας, οὗ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ μέρος ἐξήρτηται, πρόσ-
φορα τοῖς ἑκάστοτε ὑποκειμένοις προσώποις· παρ' ὃ καὶ μικρότεροι ἐν ταῖς τῶν ἠθῶν
χρείαις εἰσίν, ὁπόταν καὶ τὰ ἤθη μεταχειρίζωνται, οὐδαμοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς διασώ-
ζοντες, δέον τοῦτο φυλάττειν πανταχοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐν ψυχῇ δεῖ τὸν λογισμὸν κρατεῖν,
θυμὸν δὲ καὶ ἐπιθυμίαν τούτῳ ὑπακούειν, καὶ ὅσα γε θυμῷ πράττομεν, μετὰ λογισμοῦ
θυμοῦσθαι, ὅσα δὲ ἐπιθυμίαις χαριζόμεθα, μὴ ἄγαν ἀλογίστως χαρίζεσθαι· οὕτω δὲ δεῖ
κἀν τῷ λόγῳ ἓν μὲν ἦθος ἐκεῖνο τὸ μέγιστον, ὃ ἐκ φιλοσοφίας, ὥσπερ λογισμὸν
ὑποκεῖσθαι τῷ λόγῳ· τὰ δὲ ἄλλα ἐπάγειν, τὰ θυμικὰ λέγω, καὶ τὰ οἰκτρά, καὶ τὰ
ἀστεῖα, καὶ τὰ πικρά, καὶ τὰ ἐπίφθονα, πάντα ταῦτα ἐκείνου ἐξηρτημένα, καὶ ἀλλήλοις
συγκεκραμένα κατὰ τὸν τῆς χρείας λόγον. τοῦτο τὸ ἦθος Πλάτων ὑποθέμενος, καὶ τὰ τῶν
σοφιστῶν, καὶ τὰ τῶν πολιτικῶν, καὶ τὰ τῶν δημιουργῶν, καὶ τὰ τῶν μειρακίων, καὶ τὰ τῶν
ἀνδρῶν,

ἀνδρῶν, καὶ τὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ τῶν δούλων, καὶ τὰ ἐλευθέρων ἤθη, κατὰ λόγον τούτῳ συνέπλεξε. τοῦτο καὶ Δημοσθένης ὑποθέμενος, δι᾽ ὅλου μεγαλοπρεπὴς ἔστιν ἐν τοῖς λόγοις, ὁμοίως ἔν τε τοῖς συμβουλευτικοῖς τὸ τοῦ πολιτικοῦ ἦθος ὑποθέμενος, καὶ τὸ τοῦ κολακεύοντος τούτῳ συμπλέκων, καὶ διαφέρων τὴν δόξαν τοῦ συναγορεύοντος ἐν οἷς πραχθῆναι, συναγωνίζεται κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὰ δόγματα οὐκ αὐτὸς ἀποφαίνεται, εἶτα περὶ αὐτῶν διαγωνίζεται, ἀλλὰ ἐν μέσῳ τὴν ζήτησιν ποιούμενος πρὸς τοὺς διαλεγομένους, εὑρίσκων μᾶλλον τὸ δέον δόγμα, ἢ φιλονεικῶν ὑπὲρ αὐτοῦ φαίνεται, πλὴν ὅσα περὶ τῶν κρειττόνων ἢ καθ᾽ ἡμᾶς λέγεται. τοῦτο καὶ Ὅμηρος πανταχῇ, παρ᾽ ᾧ καὶ πάντα ἤθη, καὶ πάσας φαντασίας ἀπὸ τοῦ ἰσουμένου· καὶ ταύτῃ τέχνῃ μεταχειριζόμενος, πρὸς τὰς διαφορὰς τῶν ὑποκειμένων προσώπων ποιεῖται τὴν διάκρισιν. ταῦτα μὲν ἐν ἤθει πλημμελοῦμεν, τὸ, μηδὲ ὅλως ζητεῖν· οἱ δὲ, τὸ μὴ πάντα εὑρίσκειν· οἱ δὲ, τὸ μὴ περὶ τὴν κρᾶσιν πραγματεύεσθαι· οἱ δὲ πλεῖστοι, καὶ σχεδὸν ἅπαντες, καὶ τὸ μὴ πρῶτον καὶ μέγιστον ἦθος ὑφίστασθαι καὶ τὰ ἄλλα ἀκολούθως τούτῳ ἐπάγειν. περὶ δὲ γνώμην πρῶτον τὰ μέτρα οὐχ ὁρῶμεν ἀλλ᾽ οἱ μὲν, πάντα διὰ βραχέων ἐπιτρέχουσι, δείξαντες ἕκαστα τῶν ζητουμένων καὶ παρελθόντες, συντομίαν τινὰ τοῦτο νομίζοντες, τὴν ἀπόλειψιν τῆς τῶν πραγμάτων θεωρίας· οἱ δὲ, ὅπως πλεῖστα εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ζητημάτων ἐροῦσι σκοποῦντες, οὐκ εἰδότες ὅτι τὰ μὲν φύσει ὁμολογούμενα, καὶ τὰ τοῖς ἤθεσι διεγνωσμένα, καὶ τὰ ἔθεσι κεκριμένα, βραχείᾳ ἀποφάσει τὴν ἰσχὺν ἔχει. ἐὰν δέ τις μηκύνῃ, ψυχρότερα καὶ ἀσθενέστερα αὐτὰ ἐξεργάζεται. περὶ δὲ τὰς τῶν νόμων ἐξετάσεις καὶ τὰς τούτων ἀποδείξεις, ἡ πολλὴ πραγματεία ἀναγκαία τῷ ῥήτορι, ὅτε πολλάκις ἀγνοούμενά τε βραχέως δεῖ λέγειν, καὶ οἷς δεῖ μῆκος περιτιθέναι· καίτοι βραχὺς ὁ περὶ τούτων λόγος· ὡς τὰ ἰσχυρότατα βραχύτατα λεκτέον· τὰ δὲ ἀσθενέστατά ἐστι, καὶ τὰ ἀγχώμαλα τὰ τῆς βοηθείας τοῦ ῥήτορος εἰς ῥοπὴν δεόμενα. ὅλως δὲ οὔτε βραχέα οὔτε πολλὰ δεῖ ζητεῖν λέγειν, ἀλλὰ σύμμετρα πανταχοῦ, ζητοῦντας πρὸς τῇ συμμετρίᾳ πανταχοῦ καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ἐπιθυμίᾳ δὲ τοῦ πολλὰ δοκεῖν εὑρίσκειν καὶ λέγειν, πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις λυμαινόμεθα. ταῦτα μὲν καὶ περὶ τὴν γνώμην ἁμαρτήματα.

γνώμης πλημμελήματα.

Περὶ τῆς ἐν μελέταις ἀτεχνίας.

ια 85

Ἀτεχνία δὲ ἐν μελέταις αὕτη. πρώτη μὲν, γυμνὴ τῶν κεφαλαίων πρότασις πανταχοῦ, τὸ μὴ ἐπίστασθαι μηδὲ προδιοικεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶ προσυστῆσαι ἢ προδιαβαλεῖν, μὴ τὰς τῶν προτάσεων μεθόδους· αἱ ἐπὶ τελείων σχημάτων ἀγωνίζονται ἢ ὡς εἰδότος τοῦ λέγοντος τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου· Οἶδα τοίνυν ὅτι ἐρεῖ, καὶ ἀλλὰ νὴ Δία ἐρεῖ· ἢ ὡς πυθομένου· Πέπυσμαι τοίνυν αὐτὸν ἐρεῖν· Ἀπήγγειλε τοίνυν τίς μοι· ἢ ὡς στοχαζομένου ὧν ἑκάστη τῶν προτάσεων κατὰ λόγον τέχνης πρωτεύεται. ὁ δὲ λόγος τῆς τέχνης οὕτω· περὶ ὧν θαρροῦμεν λύσιν, ἐροῦμεν εἰδέναι ἐροῦντα τὸν ἀντίδικον· περὶ ὧν ἀμφιβόλως ἔχομεν καὶ μέσως, εἰκάζειν προσποιησόμεθα· ἃ δὲ ἰσχυρὰ ὄντα τῷ ἀντιδίκῳ ἴσμεν, ταῦτα ἀκηκοέναι φήσομεν· ἵνα μὴ δοκῶμεν συνειδέναι τὰ ἰσχυρὰ τοῖς ἐναντίοις. μία τοίνυν αὕτη ἀτεχνία, ὅπερ ἔφην, ἡ τῶν προτάσεων γυμνότης· ἣν καὶ τέχνην τινὲς διαιρέσεως νομίζουσιν. ἑτέρα δὲ, ἡ δοκοῦσα παρὰ τοῖς πολλοῖς τῆς τάξεως ἀκολουθία, τὸ κατὰ τὸν τοῦ προβλήματος, τὴν τάξιν διδόναι τοῖς καλουμένοις κεφαλαίοις· ἀλλὰ μὴ κατὰ τὴν χρείαν τοῦ ἀγῶνος διακοσμεῖν τὰς πίστεις, ἔνια καὶ μεταλλαχθέντα, καὶ τάξιν τὸ συμφέρον ἡγούμενον· ἀλλὰ μὴ ὥσπερ στοιχείοις χρῆσθαι τοῖς κεφαλαίοις κατὰ τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ α ἕως ω, ἀλλὰ καθάπερ γραμματικὸν ἄνδρα πρὸς τὴν χρείαν τῶν ἀγώνων, ὥσπερ γράμματα πρὸς τὸ α πρὸς τὰ ὀνόματα, οὕτω καὶ τὰ κεφάλαια πρὸς τὰ πράγματα διακοσμεῖν. ἕτερον ἐκεῖνο, τὸ μηδαμοῦ συμπλέκειν τοῖς ἀσθενέσι τὰ ἰσχυρὰ, ἵνα τῇ τούτων ἰσχύϊ ἐκεῖνα ἐπικρύπτηται· ἔτι κἀκεῖνο, τὸ μηδαμοῦ τῶν λόγων ἐκβολὴν ποιεῖσθαι μηδεμίαν καιροὺς ὑπερβαίνοντα, εἶτα πάλιν ἐπανιόντα· ὅπερ ποιοῦσιν οἱ παλαιοὶ, ἐν ἑτέρων καιρῶν ᾄδουσιν, ἑτέρων μνήμας ποιοῦνται, τεχνικῶς προδιοικούμενοι τῶν τῶν

τέχνης πλημμελήματα.

μελλόντων λεχθήσεσθαι πίστιν, καὶ παρόντα ὁμοῦ ταῖς ἐκείνων συμπλέκονται πίστεσιν. ἔτι
κἀκεῖνο ἁμάρτημα, τὸ μηδὲν προδιοικεῖσθαι μηδὲ πρότερον ἀποδεικνύναι, εἶτα ἐπιφέρειν
ὅπερ ποιοῦσιν οἱ παλαιοὶ πολλά, καὶ μάλιστα Δημοσθένης κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος, εἰ-
δὼς ὅτι πανταχοῦ προτεινόμενα τὰς κατασκευὰς ἀσθενεῖς ἔχει, προκατασκευασθέντα
δὲ πιστὰ ἐπενεχθέντα φαίνεται. τί δεῖ λέγειν ὅτι τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν οὐχ ὁρῶμεν,
ἥν φησι δεῖν Πλάτων προσθεῖναι τοῖς λόγοις; οὐ χύδην ὡς ἔτυχον βεβλῆσθαι τὰ ἐνθυμή-
ματα, ἀλλ' εἶναι τὸν λόγον ἐοικότα σώματι ἐκ κεφαλῆς ἐπὶ πόδας ἔχοντι τὰ μέρη καὶ
τὰ μέλη ἀλλήλοις τε πρέποντα καὶ τῷ ὅλῳ συστήματι τοῦ σώματος. τούτου μὲν παρίημι
εὐθύνειν, ὅτι ἔοικε σπάνιον εἶναι· ὁπότε γὰρ καὶ Λυσίαν ἐπὶ τούτῳ ἐλέγχει, πᾶσαν τὴν
ἡμετέραν ῥητορικὴν ἔοικεν ἐλέγχειν. τοῦτο δέ, τὸν ἔλεγχον τὸν τοῦ μὴ ἐπίστασθαι τὴν ἀναγ-
καίαν ἀκολουθίαν, μόνος Δημοσθένης ἐξέφυγε κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος. πῶς, καὶ τί-
να τρόπον, ἐν τῷ περὶ μιμήσεως πειρασόμεθα. τοιαῦτα μὲν καὶ τοσαῦτα, καὶ ἔτι πλείω τά-
λέξεως ἁμαρτήματα. λων, τὰ τῆς ἀτεχνίας πλημμελήματα. περὶ δὲ τὴν λέξιν, συχνὰ τὰ ἁμαρτήματα. οἱ μὲν
γὰρ πάνυ εὐτελῶς φθέγγονται, καί φασι τὸ κατὰ φύσιν δὴ καὶ γνώριμον μεταδιώκειν, οὐκ
εἰδότες τί ἐν τῷ καλῷ μάλιστα γνώριμόν ἐστιν. ἐν δὲ τῷ ἀγοραίῳ τῆς λέξεως οὐδὲ τὸ σα-
φές, μήτιγε γνώριμον φαίνεται. τὸ γὰρ ἀγοραῖον οὔτε τὴν δήλωσιν ἀκριβῆ, οὔτε τὴν φαν-
86 τασίαν ἐναργῆ παρέχεται. οὔτε τὸ παράσημον τῆς λέξεως ἀναγκάζονται, εἴ πού τι ἀνακε-
χωρηκὸς ὄνομα ἢ ῥῆμα εἴρηται, τοῦτο θηρῶντες, καὶ πανταχοῦ φθειρόμενοι ἐπ' ἀρχαιότητι
δή τινι σεμνυνόμενοι γελοῖον πεπονθότες, εἴ γε μὴ λογίζονται ὅτι τὰ βιβλία διὰ τῶν
γνωριμωτάτων ἀγωνίζεται, τὰ δὲ ἀνακεχωρηκότα ταῦτα σπάνιά ἐστιν. οὔκουν ἀρχαΐ-
ζειν δοκοίη ὁ τὰ ὀλιγάκις εἰρημένα ἀρχαίοις λέγων, ἀλλ' ὁ τοῖς ἀεὶ λεγομένοις καὶ παν-
ταχοῦ χρώμενος. ἀγνοοῦσι δὲ καὶ τὴν χρῆσιν τῶν σπανίων ὀνομάτων, καθ' ἃς αἰτίας ἐστὶ τοῖς
σπανίων ὀνομάτων χρῆσις. βιβλίοις. εἰσὶ δὲ αἱ αἰτίαι αὗται. πρώτη μὲν ἐκείνη· ἔνια τῶν ὀνομάτων τοῖς τότε καιροῖς
συνήθη ἦν καὶ γνώριμα, ὧν νῦν ἡ χρῆσις ἐξερρύηκεν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὡς γνωρίμοις ἐχρῶντο·
ἡμεῖς δ' ἂν αὐτὰ εἰκότως ἐκκλίνοιμεν. δευτέρα αἰτία· ἔνια τῶν πραγμάτων τῷ μὴ πολλά-
κις συνήθη τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, ἀήθη πάντα ἔσχεν καὶ τὰ ὀνόματα, οἷον τὸ περὶ τοὺς ὀ-
δόντας πάθος, ὅταν ὑπό τινος δριμέος ἢ στρυφνοῦ μὴ οἷοί τε ὦσι τέμνειν οἱ ὀδόντες, ὥσ-
περ φρίττοντες. τοῦτο γὰρ σπανίως συμβαίνει· σπανία δὲ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος. ἡμεῖς δὲ
ἐγκυκλοῦμεν ἀεὶ τὰ τοιαῦτα ὀνόματα. τρίτη δὲ αἰτία ἐκείνη· ἐνίοτε λέγουσι τὰ σπάνια τῶν ὀ-
νομάτων κατὰ μίμησιν τῶν πρὸς ἑτέρους, καθάπερ ἐν ἰδίᾳ τινὶ κωμῳδίας. ἡμεῖς δὲ οὔτε παίζον-
τες, οὔτε ἀνάγκῃ κατακλειόμενοι, θηρῶμεν τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα, ὀψιμαθίᾳ καὶ ἀπειροκα-
λίᾳ τοῖς αἰσχίστοις τῶν παθῶν περιπεπτωκότες. ἔτι κἀκεῖνο πλημμέλημα ἐν τῇ λέξει, τὸ
ὑπὸ φιλοτιμίας πᾶσι χρῆσθαι τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι πανταχοῦ, τὸν καιρὸν μὴ προστι-
θέντα· οἷον λέγω ἱστορικόν που ὄνομα, διαλεκτικόν, ποιητικόν, ἐκ τραγῳδίας ἢ κωμῳδίας
φθέγγεσθαι ὄνομα. ἔστι δὲ τοῦτο παιδείας μὲν ἴσως ἔνδειξις, χρήσεως δὲ ἀπειρία.
δεῖ γὰρ διακρίνειν τίνα δικανικά τε τῶν ὀνομάτων, τίνα διαλεκτικὰ καὶ τίνα ἱστορικὰ
καὶ τίνα ποιητικά, ἑκάτερα τῆς ποιήσεως, καὶ ἐπιλέγεσθαι τὰ πολιτικὰ παντα-
χόθεν. εἰ δὲ μή, καὶ γελοῖοι καὶ ἐπίφθονοι φανούμεθα· οὐχ ὡς οὐκ ἔστι που καὶ δια-
λεκτικὸν ὄνομα καὶ ἱστορικὸν καὶ πολιτικὸν ἐν τοῖς ποιητικοῖς βιβλίοις, ἀλλ' ἐπίστα-
σθαι δεῖ καὶ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως, καὶ τὴν διοίκησιν. ἔστι δὲ ὁ μὲν καιρὸς ἐκεῖνος, ὁ-
ταν ἐναργέστερόν τι ὄνομα ἢ ἀπὸ ποιήσεως, ἢ διαλεκτικῆς, ἢ ἱστορικῆς, χρῆσθαι
ὡς ὁ ῥήτωρ πρὸς τὴν ἐνέργειαν. ἡ δὲ διοίκησις ἐκείνη, τὸ προεξηγήσασθαι καὶ τοῖς προσ-
ταχθεῖσιν ἢ ἐπιφερομένοις οὕτω γνωρίμοις ἀφανίσαι τὴν καινότητα τοῦ ὀνόματος,
καὶ ὁμολογίᾳ χρῆσθαι, τοῦτο ῥῆμα ἐξ ἄλλης ἰδέας λόγων εἶναι. ἱκανὴ γὰρ ὁμολογία καὶ
παραμυθία τῆς κενότητος. ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τούτων κατὰ λέξιν ἁμαρτάνομεν. ἀ-
σχημάτων χρῆσις. κόλουθος δὲ τῇ λέξει καὶ ὁ περὶ τῶν σχημάτων λόγος, ὅτι καὶ ἀπλάστως καὶ ἀσχημα-
τίστως λέγουσιν, ὥσπερ καὶ ἀγοραίως, τοῖς ὀνόμασιν. οἱ δὲ καὶ πανταχόθεν σχήματα συνάγου-
σιν, ἀγνοοῦντες τὸν καιρὸν αὐτῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ὀνομάτων. τοιαῦτα μέν τινα καθόλου λέγω
ἔχομεν, ἐν ἤθει, ἐν γνώμῃ, ἐν τέχνῃ, ἐν λέξει. φέρε δὴ κατὰ μέρος σκεψώμεθα ἀπὸ τῶν τῆς ὑπο-
θέσεως στοιχείων τὰ ἐν ἑκάστῳ στοιχείῳ πλημμελήματα· ἔστι δὲ τὰ τῆς ὑποθέσεως
στοιχεῖα

στοιχεῖα τέσσαρα, προοίμιον, διήγησις, πίστεις, ἐπίλογοι. ἃ τοίνυν πλημμελοῦμεν ἐν
προοιμίῳ μελετῶντες, ταῦτά ἐστι. πρῶτον μὲν, ὡς εἰδόσι τοῖς δικασταῖς διαλεγόμεθα *προοιμίου πλημμελήματα.*
προοιμιαζόμενοι, γελοιότατον πάσχοντες. ἐπειδὴ προβάλλομεν περὶ τῆς μελέτης τὴν
ὑπόθεσιν, ἡγούμενοι καὶ τὸν δικαστὴν, ὥσπερ τὸν ἀκροατὴν, ἐπίστασθαι τὸ πρόβλημα. δεῖ δὲ ἐν
τῷ προοιμίῳ καὶ παρανοίγειν τὸ πρᾶγμα ἐπὶ κεφαλαίων, προδηλοῦντα περὶ ὧν ὁ ἀ-
γὼν γενήσεται. ἔπειτα δὲ νόμον τινὰ προοιμίων ἐποιήσαντο τὰ προοίμια, οὐκ εἰδότες 87
ὅτι ἓν ἐξαρκεῖ· πολλάκις δὲ καὶ πλειόνων δεῖ. εἰ τοίνυν πολλοὶ προκαταχρῶνται τοῖς κε-
φαλαίοις ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐδὲ νοοῦντες ὅτι τὰ προοίμια δεῖ σύστασιν μὲν εἶναι τῶν κεφα-
λαίων, οὐκ ἔστι δὲ αὐτὰ κεφάλαια. ὅθεν καὶ τὰς ἀντιδίκων ὑπολήψεις ἐν προοιμίοις λαμ-
βάνουσιν. ἔτι μέντοι καὶ λοιδορούμεθα πανταχοῦ τοῖς ἀντιδίκοις προοιμιαζόμενοι οὐκ εἰ-
δότες οὐδὲ τοῦτο, ὅτι ῥήτωρ λοιδορίᾳ χρῆται ὡς πίστει, ἤτοι κατὰ ἤθους, ἢ κατὰ πραγμάτων
χρείαν· ἡμεῖς δὲ πανταχοῦ τοῖς ἀντιδίκοις προοιμιαζόμενοι λοιδορούμεθα. ἔτι μέντοι ἓν
σχῆμα τῶν προοιμίων ἡμῖν ἐστι, τὰ στρογγύλα καὶ τὰ περιφερῆ λέγειν προοίμια. οὐκ ἴ-
σμεν δὲ ὅτι καὶ τὰ ἀποτελαμένα ἐστὶν ὡς ἐν διηγήσεως τρόπῳ. καὶ ἀπὸ παροιμίας που
ἄρχεται προοίμιον καὶ παράδειγμά που καὶ εἰκόνα προοίμιον ἔχει. πάντων δὲ τούτων
τῶν ἀγνοημάτων, τὸ μὴ ἐπίστασθαι τί τὸ κεφάλαιόν ἐστι τοῦ προοιμίου, καὶ τίς ἡ τέχνη ἐστί.
τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦ προοιμίου, δόξα προσώπων τε καὶ πραγμάτων. δεῖ γὰρ ἢ συστῆσαι, ἢ
διαβαλεῖν, ἢ πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα. ἡ δὲ τέχνη τοῦ προοιμίου, προδιοίκησις τοῦ παντὸς ἀγῶ-
νος. δεῖ γὰρ παρασκευάσαι τὸν ἀκροατὴν ἐν τῷ προοιμίῳ, ὡς συμφέρει τῷ ῥήτορι τούτῳ
τὴν τοῦ παντὸς ἀγῶνος ἀκρόασιν ποιήσασθαι. ἐντεῦθεν καὶ τὰ μέτρα τῶν προοιμίων
εὑρίσκομεν, καὶ τὰς διοικήσεις, καὶ τὰς πλάσεις, καὶ τὴν ἑρμηνείαν. ταῦτα μέν ἐστι
κεφάλαια περὶ τῆς ἐν προοιμίοις πλημμελείας. διηγήσεις δὲ οἱ μὲν, οὕτω βραχείας *διηγήσεως πλημμελήματα.*
ποιοῦνται, ὥσπερ οὐ δέον μηκῦναι τὴν ὑπόθεσιν· οἱ δὲ, οὕτω μακράς, ὥστε καὶ συμπλέ-
κειν καὶ κατασκευάς τινας καὶ αὐξήσεις. ἑκάτερον δὲ τούτων ἁμάρτημα, τό τε γὰρ
μὴ σαφῶς διδάσκειν οὐκ ἂν εἴη διηγεῖσθαι, τό τε ἀπέραντα λέγειν, ἀλλὰ μὴ ἐν μέτρῳ
τῆς διδασκαλίας τὸ πιθανὸν διοικεῖσθαι, κλέπτοντα τὴν ἀκρόασιν, ματαία καὶ ἄκαι-
ρος ἡ τοιαύτη ἀδολεσχία. δεῖ δὲ τὸν ῥήτορα διηγεῖσθαι μὲν ὡς διδάσκοντα, πειρᾶσθαι
δὲ πείθειν ἐν τῷ διδάσκειν, τὰ σαθρὰ καὶ τὰ ἰσχυρά, τά τε τοῦ ἐξ ἐναντίας καὶ τοῦ αὐ-
τοῦ, πρὸς τὸ συμφέρον μεταχειριζόμενον, ἁμάρτημα δὲ καὶ τὸ πανταχοῦ διηγεῖσθαι, μὴ
ἐπιστάμενον ὅτι ὅλη μὲν ἰδέα συμβουλευτικὴ διηγήσεως οὐ δεῖται· ἴσασι γὰρ οἱ βουλό-
μενοι περὶ ὧν σκοποῦνται καὶ δέονται μαθεῖν, ὃ πρακτέον ἐστιν, οὐχ ὅπερ βουλευτέον. εἰσὶ δὲ καὶ
δίκαι διηγήσεις οὐκ ἔχουσαι. αὗται δέ εἰσι καὶ τοῖς δικάζουσι τὸ πρᾶγμα γνώριμον ἔχου-
σαι, καὶ τοῖς ἀντιδίκοις ὁμοίως ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον. αὗται δέ εἰσιν αἱ πλείους τῶν
πραγματικῶν ὑποθέσεων. τοῦτο δὲ ὑπὸ πράγματά ἐστι πολιτικὰ· ἐν οἷς οὐ δεῖ διηγεῖσθαι.
ἀλλὰ μάταιον τὸ ἀνάλωμα τῶν λόγων, ὅπου τοῖς λέγουσιν ἀμφοτέροις ἡ διήγησις περιτ-
τὴ, καὶ πλέον οὐδὲν ἑκατέρων, οἷον ἀριστειῶν διηγήσεις, γελοῖα παντάπασιν ὁμολο-
γοῦνται γὰρ καὶ ἐκ παραβολῆς αἰτήσεις· οἷον, δύο στρατηγῶν ὁ μὲν, τριακοσίους ἔλα-
βεν αἰχμαλώτους· ὁ δὲ, τριακοσίους ἀνῄρηκεν· ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς· ἐνταῦθα γὰρ
τὸ διηγεῖσθαι οὐδετέρῳ χρήσιμον ἄλλως δὲ καὶ τὸ πεπραγμένον πᾶσι γνώριμον. ἐν *κεφαλαίων πλημμελήματα.*
δὲ τοῖς κεφαλαίοις πρὸς τῇ ἄλλῃ τῇ εἰρημένῃ ἀτεχνίᾳ, καὶ τόδε τὸ πλημμέλημα, ἀ-
λόγων τινῶν καὶ ἀπρεπῶν καὶ ἀπιθάνων κεφαλαίων συνήθεια, οἷς χρῶνται οἱ μελε-
τῶντες, οὐκ ἂν χρησαμένων τῶν ὡς ἀληθῶς λεγόντων· ἃ καὶ καλοῦσι καθολικὰ κεφά-
λαια. ἐν μὲν τῇ συμβουλευτικῇ ἰδέᾳ τό, Οὐ δεῖ πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἱρεῖσθαι· ἄλλοι μὲν
τὸ ζητούμενον, καὶ τό, Πότερόν τινας, καὶ τό, Ἄχρι πόσου· ὧν ἡ ζήτησις ἐν τέσσαρσι τοῖς 88
τῆς συμβουλῆς κεφαλαίοις, τῷ δικαίῳ, τῷ συμφέροντι, τῷ καλῷ, τῇ δυνάμει· ἐν δὲ ταῖς
δικανικαῖς, τὸ δεῖν τὸν ἠριστευκότα, τὸν ἀνῃρηκότα τύραννον, δωρεὰν λαμβάνειν, ἐὰν θε-
λήσῃ, πᾶσαν ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος κελεύει. τοῦτο γὰρ, πῶς οὐ παντάπασιν ἄλογον
καὶ ἀναίσχυντον; ἀλλ᾽ εἰ μὲν ζητεῖται, βούλεται τό, εἰ δίκαια καὶ πρέποντα αὐτῷ αἰτοῦντι
λαβεῖν, καὶ τοῖς ψηφιζομένοις παρασχεῖν. ἔτι κἀκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν τὸν στρατηγὸν τὸν ἄρχον-
τα, τῶν κατὰ μέρος εὐθύνας ὑποσχεῖν. τοῦτο γὰρ σαφῶς ὁμολογεῖ ἀδικεῖν, τὸ μὴ πάντων

ἀξιοῦν λόγον ὑποσχεῖν. φαίη τις ἂν ἐκ περιουσίας ταῦτα λέγεσθαι· ἀλλὰ τοὺς πλείους τῶν λόγων ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀναλίσκουσιν. ἔπειτα εἰδέναι δεῖ καὶ περὶ τῶν ἐκ περιουσίας κεφαλαίων, τί τότε λεκτέα ἐστὶν, ὅταν χρήσιμον, καὶ μὴ πολὺ μᾶλλον βλάπτῃ. ἔτι κἀκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν πατρὶ ἀποκηρύττοντι ἀντιλέγειν. τοῦτο πάντων γελοιότατον, τὸ ἥκοντα εἰς δικαστήριον κατηγορήσοντα παιδὸς, φάναι μὴ δεῖν ἀπολογεῖσθαι. μέγιστον δὲ καὶ ἀλογώτατον ἐκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν ἐξ εἰκότων κατηγορεῖν. τοῦτο γὰρ παντάπασιν ὀχασμὸν ἀναιρεῖ ὅπερ μέγιστον δικανικῆς ἰδέας μέρος. αἱ γὰρ πλεῖσται δικανικαὶ ἐκ τῶν εἰκότων κρίνονται. ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα κεφάλαια ἐν ταῖς τῶν σοφῶν διατριβαῖς εἰθισμένα ἀγωνίζεσθαι, φευκτέα, εἰ μέλλει τις πρὸς ἀλήθειαν ῥητορεύειν. ταῦτα μὲν πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῶν κεφαλαίων, ἐν οἷς κἀκεῖνο ἁμάρτημα, αἱ καλούμεναι ἐκφράσεις, *ἐκφράσεις.* πολλαχοῦ τὸν χειμῶνα γράφειν, καὶ λοιμοὺς, καὶ λιμοὺς, καὶ παρατάξεις καὶ ἀριστείας. οὐ γὰρ ἐν τούτῳ ἐστὶ κρίσις τῆς δίκης, ἐν τῷ διαγράψαι τὸν χειμῶνα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα μάταια ἐπιδείξεις καὶ λόγου ἀνάλωμα. εἰσερρύει δὲ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα ἐν ταῖς μελέταις, κατὰ ζῆλον τῆς ἱστορίας, καὶ τῶν ποιημάτων. ἀγνοοῦμεν γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅτι ἱστορία μὲν πεζὴ, καὶ ποίησις ἱστορικῆς, τὰς ὄψεις τῶν ἀναγκαίων τοῖς ἀκούουσι παράγουσιν· ἀγὼν δὲ δικανικὸς μεμέτρηται πρὸς τὴν χρείαν. καὶ οἱ μὲν ποιηταὶ καὶ ἱστορικοὶ, τὰ συμβεβηκότα τόποις τισὶ καὶ προσώποις ἐκτυποῦσιν ὡς ἐγένετο· οἱ δὲ μελετῶντες ῥήτορες, οὐκ ἔχοντες ὁμολογουμένην οὐδὲ ἰδίαν τὴν τῶν πραγμάτων ἰδέαν, αὐτοῖς ἀναπλάττουσι λοιμῶν, καὶ λιμῶν, καὶ χειμώνων, καὶ πολέμων ὄψεις, οὐ πάντων οὕτω συμβεβηκότων, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν. ἕξεστι γοῦν καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἑτέρως αὐτὰ φράσαι, ἢ ὡς ἂν ὁ ἀντίδικος εἴπῃ. ὥσπερ οὖν καὶ ταῦτα, μάταιον μῆκος λόγων. τοῦτο δὲ τὸ πάθημα ἀνθρώπων ἀγνοούντων ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπικαίροις τῶν ἀγώνων ἐστὶ φαντασία ἐκείνη ἱκανὴ, καὶ οὐ δεῖ ἔξωθεν λόγους φαντασίας ἐπικυκλεῖσθαι.

ἐπιλόγων ἁμαρτήματα. Περὶ δὲ ἐπιλόγων· ἡγοῦνται τοὺς ἐπιλόγους ὥσπερ ἐν δείπνῳ, τραγήματα εἶναι τῶν λόγων, καὶ ὥσπερ ἐπιφυλλίδας καὶ στωμύλματα· παρ᾽ ὃ καὶ ἐπιφωνήματα καλοῦσι τὰ ἐν ἐπιλόγοις λεγόμενα· οὐκ εἰδότες ὅτι ὥσπερ τὸ προοίμιον διοίκησις τοῦ παντὸς ἀγῶνος, οὕτω καὶ ὁ ἐπίλογος βεβαίωσις, ἢ ἐπανάμνησις τῶν προαποδεδειγμένων πραγμάτων, ἢ ἐν ἠθῶν συστάσει παροξυνόντων ἡμῶν, ἢ οἰκτιζομένων, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα ἤθη λόγων διάφορα τῷ ὑποκειμένῳ ἑκάστοτε ἀγῶνι, ταῦτα καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἤρτηται, τηρῶμεν ἐν ταῖς μελέταις πλημμελήματα. ἔτι δὲ καὶ τὴν παλαιότητα μὴ ἐν τῇ θέσει τῶν βιβλίων νομίζωμεν εἶναι, ἀλλ᾽ ἐν τῇ χρήσει τῆς ὁμοιότητος. *μίμησις.* μίμησις γὰρ, οὐ χρῆσίς ἐστι τῶν διανοημάτων, ἀλλ᾽ ἡ ὁμολογία τῶν καιρῶν, ἔντεχνος μεταχείρησις. 89 καὶ μιμεῖται τὸν Δημοσθένην, οὐχ ὅτι δημοσθενικῶς· καὶ τὸν Πλάτωνα ὁμοίως, καὶ τὸν Ὅμηρον. καὶ πᾶσα ἡ μίμησις ὧδε ἔχει, τέχνης ζῆλος, καταμαθὼν ἐνθυμημάτων ὁμοιότητα. μακρότερος ὁ περὶ μιμήσεως λόγος, ὃν ἀλλαχῆ μεταχειριούμεθα. τὸ δὲ νῦν ἔχον, τηρητέον τὰ ἐν μελέτῃ πλημμελήματα, ἐν ἤθει, ἐν γνώμῃ, ἐν τέχνῃ, ἐν λέξει, κατὰ πάντα μέρη τῆς ὑποθέσεως, κατὰ προοίμιον, διηγήσεις, πίστεις, ἐπιλόγους. ταῦτα περὶ τὰ φανερώτατα. πλείω δὲ τὰ ὑπολειπόμενα δείξουσιν αἱ συνουσίαι.

ιβ Περὶ λόγων ἐξετάσεως.

Ο Μέγιστος κίνδυνός ἐστι καὶ νέῳ καὶ μὴ νέῳ περὶ τὴν τῶν λόγων κρίσιν. ταῖς γὰρ ἡμετέραις δόξαις δίχα ἐπιστήμης εἰκῇ καὶ ἐπαινοῦμεν ἃ ἔτυχεν ἑκάστοτε, καὶ ψέγομεν. καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ταῦτα καὶ ἐπαινεῖσθαι καὶ ψέγεσθαι οὐ μόνον ἄλλοτε ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ταὐτὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ποτὲ μὲν ἐπαινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ψέγεσθαι. ὥσπερ γὰρ οἱ ἄπειροι τοῦ ἀριθμοῦ, οὐδέποτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσιν, οὔτε πρὸς ἀλλήλους, οὔτε πρὸς ἄλλους· ἀλλ᾽ ἡ ἀπειρία περιέχει τεκμήριον, τὴν ἀσυμφωνίαν· οὕτως ἀμέλει καὶ περὶ λόγους ἔχομεν οἱ πλεῖστοι. οὐδέποτε γὰρ τὰ αὐτὰ ἡμῖν δοκεῖ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐπαινοῦμεν ταῦτα ἅ ποτε ἐψέγομεν, καὶ ἃ ἐψέξαμεν, ἐπαινοῦμεν. ψυχαγωγούμεθα γὰρ τῇ δόξῃ τῶν ἀποφαινομένων, ἢ πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἐκείνων ἀποβλέποντες, οὐκ οἰκείᾳ κρίσει χρώμενοι. δεῖ δὲ ὥσπερ

κανόνα

κανόνα εἶναι καὶ στάθμην τινὰ καὶ δοκίμιον ὡρισμένον, πρὸς ὅ τις ἀποβλέπων δυνήσεται τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι, ἢ ἐπὶ τάδ', ἢ ἐπ' ἐκεῖνα. ὡς οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, φράσω πρὸς ὑμᾶς. τέτταρα εἶναί φημι, ἀφ' ὧν τὴν δοκιμασίαν καὶ τὴν κρίσιν χρῆναι ποιεῖσθαι τῶν λόγων ἀξιῶ. ἔστι δὲ τὰ τέσσαρα ταῦτα, ἦθος, γνώμη, τέχνη, λέξις. σκεπτέον οὖν ἀεὶ ἡμῖν περὶ ὧν ἢ ἀνέγνωμεν, ἢ ἠκούσαμεν, ἢ ὁπωσοῦν ἐτύχομεν, τί ὠφελεῖ ἢ βλάπτει εἰς ἦθος, τί εἰς γνώμην, τί εἰς τέχνην, τί εἰς λέξιν. ἔξω τούτων οὐκ εἰσὶν ὅροι. τί ποτέ ἐστιν ὃ λέγω, μαθεῖν χρή. τὸ ἦθός φημι διπλοῦν εἶναι, κοινόν τε καὶ ἴδιον. πῇ διορίζω τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον ἀπ' ἀλλήλων, φράσω. κοινὸν λέγω, τὸ φιλοσοφίας ἐχόμενον. ἔστι δὲ τοῦτο τί; τὸ εἰς ἀρετὴν προτρέπον, καὶ κακίας ἀπαλλάττον. ἴδιον δὲ λέγω, τὸ ῥητορικόν. ἔστι δὲ τοῦτο τί; τὸ πρέποντας καὶ προσήκοντας τοὺς λόγους ποιεῖσθαι περὶ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων τῷ λέγοντι αὐτῷ, καὶ τῷ ἀκούοντι, καὶ περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος· ὅ τί ποτέ ἐστιν ὁ ἀγὼν τοῖς βιβλίοις πᾶσι καὶ τοῖς παλαιοῖς. τί οὖν περὶ τούτων λέγω; τὰ βιβλία μεστά ἐστι δικαίων ἠθῶν, ἀδίκων, σωφρόνων, ἀκολάστων, ἀνδρείων, δειλῶν, σοφῶν, ἀμαθῶν, πρᾴων, ὀργίλων. ἔξεστιν οὖν καταλιπόντας τὰ ὀνόματα, ἐκλαβόντας ἤθη, φιλοσοφῆσαι τὰ τοῦ βίου πράγματα· καὶ τὰ μέν ἐστι μιμήσασθαι, τὰ δὲ φυγεῖν· οἷον, εἴ τις λαβὼν παρὰ Ὁμήρου τὸ ἦθος τοῦ Ἀλεξάνδρου λυμηναμένου ξένου οἰκίαν, καὶ ἁρπαγὴν ποιησαμένου ἀλλοτρίας γυναικός, μισοῖ μὲν τὸ ἦθος, φυλάττοι δὲ καὶ τὴν ψυχήν, ὡς καὶ τὴν πατρίδα τούτῳ κατασκαφεῖσαν, καὶ τὸν οἶκον ἀνατραπέντα, καὶ μεγίστην τιμωρίαν καὶ παρὰ ἀνθρώπων καὶ θεῶν γενομένην. πάλιν αὖ ἐστι πονηρὸν ἦθος τοῦ Πανδάρου συγχέοντος τοὺς ὅρκους. ἡ τιμωρία φαίνεται ἐπαξία τοῦ ἁμαρτήματος. Νέστορός που σωφροσύνη φαίνεται· τοῦτο εἰς ἀρετὴν συντελεῖ. λέγει που ὁ Ζεὺς περὶ τοῦ Ἕκτορος, εὐσέβειαν αὐτῷ μαρτυρῶν· Οὐ γάρ μοί ποτε βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης, Λοιβῆς τε κνίσσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς. κἂν καταλιπὼν τὰ ὀνόματα, ἐξετάσῃς τῶν ἠθῶν τὰς διακρίσεις, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ, τῷ βίῳ διὰ τῶν βιβλίων πορεύσῃ. τοῦτο καὶ Πλάτων εἶπεν, ὅτι ἡ ποιητικὴ μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα, τοὺς ἐπιγινομένους παιδεύει. παιδεία ἄρα ἐστὶν ἡ ἔντευξις τῶν ἠθῶν. τοῦτο καὶ Θουκυδίδης ἔοικε λέγειν, περὶ ἱστορίας λέγων ὅτι καὶ ἱστορία φιλοσοφία ἐστὶν ἐκ παραδειγμάτων· Ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα, χρῆσθαι ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις, καὶ τοῖς παραδείγμασι τῶν ἐθῶν ὡς ἱστορία τοῦ βίου. ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κοινοῦ ἤθους, κακίας φυγή, καὶ ἀρετῆς κτῆσις. περὶ δὲ τοῦ ἰδίου ἤθους, ὃ ῥητορικὸν καλοῦμεν, καὶ τρόπον τινὰ οὗτος ὁ λόγος περὶ διαιρέσεώς ἐστι· περὶ οὗ μηδεὶς γέγραφε μηδὲ εἴρηκέ ποτε. εἰ γὰρ ἀγῶνές εἰσι τῷ ῥήτορι δύο, ὁ τοῦ πράγματος, καὶ ὁ τοῦ ἤθους, πρεσβύτερος ὁ τοῦ ἤθους καὶ κυριώτερος, καὶ ὡς εἰπεῖν τῷ ῥήτορι μόνος ὁ τοῦ ἤθους ἀγών ἐστι· τὸ γὰρ πρᾶγμα οἰκείαν ὕλην εἰς χορηγίαν παρέχει· ἡ τῶν ἠθῶν θεωρία ἀριθμῷ καταληφθεῖσα, διαίρεσιν ἠθῶν παραδίδωσι. συνέλωμεν οὖν, καὶ τὰ ἤθη ἀριθμῷ καταδησώμεθα, ὥστε μηδὲν ἡμᾶς δύνασθαι διαφυγεῖν. τὰ τοίνυν ἴδια καὶ ῥητορικὰ ἤθη τούτοις διαιρεῖται, κατὰ ἔθνη, γένη, ἡλικίας, προαιρέσεις, τύχας, ἐπιτηδεύσεις. ἑπτὰ οὗτοι τόποι. τὸ γὰρ ἔθνος διπλοῦν, ἔκ τε τοῦ κοινοῦ παντὸς καὶ τοῦ ἰδίου. τί ποτέ ἐστιν ὃ λέγω, διηγήσομαι. ζητητέον ἐστί, πότερον Ἕλλην ὁ λέγων, ἢ βάρβαρος καθόλου. πολλὴ γὰρ διαίρεσίς ἐστι καὶ διάκρισις Ἑλληνικοῦ ἤθους καὶ βαρβαρικοῦ. εὑρήσεις γὰρ ἀγροικότερα τὰ βαρβαρικὰ ἔθη, καὶ τραχύτερά πως, καὶ ἔχοντά τινα αὐθάδειαν, ὥσπερ καὶ ὁ Πλάτων τὸν Αἰγύπτιον λέγοντα εἰσάγει· ὦ Σόλων Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε· μάθημα δὲ οὐδὲν ἔχετε χρόνῳ πολιόν. ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ τροπὴ τῶν ὀνομάτων, δηλοῖ τὸ ἴδιον τῶν βαρβάρων. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἡρόδοτος πεποίηκε διαλεγόμενον τὸν Κανδαύλην πρὸς τὸν Γύγην· ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. οὐ γὰρ περὶ ἀκοῆς καὶ ὄψεως διελέχθη, ἀλλ' ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος τὴν γνώμην μετήνεγκεν· ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς λέξεως βαρβαρικόν. καὶ ὁ λέγων, χρῆμα ἑωρακέναι, ὡς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ᾧ χρώμενοι μαίνονται· τὴν γυμνασίαν τῶν ἀθλούντων λέγων· καὶ μανίας πόμα λέγων τὸν οἶνον. καὶ ὅλως τί δεῖ ταῦτα ἐπιλέγεσθαι; μεστὰ γὰρ τὰ βιβλία τῶν τοιούτων ἐστίν. ἴδιον οὖν ἔρις τοῦ ἔθνους Ἑλληνικὸν ἢ βάρβαρον τὸ ἦθος. ἀλλὰ θῶμεν εἶναι Ἑλληνικόν, ἢ θῶμεν

90

βάρβαρον, πάλιν κατὰ διαιρέσεις τῶν ἠθῶν καὶ δεῖ συνεργεῖν ἀμφότερα, καὶ τὸν βάρβαρον καὶ τὸν
Θρᾷκα τὸν Φοινικὸν, καὶ τὸν βάρβαρον καὶ τὸν Σκύθην τὸν σύντομον. πάλιν Ἑλληνικὸν θῶ-
μεν τὸ ἦθος. ἔστω Ἕλλην· κοινὸν τὸ ἔθος Ἑλλήνων. Ἕλλην Ἀθηναῖος, θρασὺς, λάλος, σο-
φός· Ἕλλην Ἴων, ἁβρὸς, ἀνειμένος· Ἕλλην Βοιωτὸς, εὐήθης· Ἕλλην Θετταλὸς, διπλῶ-
σαι ποικίλος. ἐντεῦθεν καὶ ἄνθρωποι φιλοσοφοῦντες τοῦτο καὶ αἰσθανόμενοι τῇ φύσει τῶν
πραγμάτων τὰ ἔθνη λοιδορίας ποιοῦνται οὐκ ἐχόντων τῶν ἐθνῶν τὰς λοιδορίας ἀλλ' ἐκ τῶν
ἐπιπολαζόντων ἠθῶν τοῖς ἔθνεσι τὰς βλασφημίας λαμβάνονται· ὡς καὶ Δημοσθένης
91 “οὐκ εἰσάγει ἰσχυρὸν εἶναι τὸν Θρᾷκα τοῦτον· καὶ ἡ διαβολὴ ἐν τῷ, τὸν Θρᾷκα. καὶ τί δεῖ τὰ
“ἄλλα λέγειν; καὶ γὰρ ὁ Πλάτων φησὶ παγκάλως, ὅτι κατὰ τοὺς τοῦ οὐρανοῦ τόπους καὶ τῶν ἠθῶν
αἱ κράσεις καὶ διὰ τοῦτο τινὰς μὲν ἀνθρώπους, εἶναί φησι πρὸς μαθήματα ὀξυτέρους, τοὺς
πρὸς τὴν Ἑλλάδα· τοὺς δὲ, πρὸς ἀργυρισμὸν, τοὺς περὶ τὴν Φοινίκην καὶ Αἴγυπτον· ἄλλους,
“περὶ θυμὸν, ὅσοι τῶν βαρβάρων εἰσὶ πολέμοις ἀνακείμενοι. καὶ εἰκότως ταῦτα λέγει. καὶ γὰρ
τὰ ἤθη φησὶν ἐνδύεσθαι τοὺς τόπους καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπὸ τοῦ καθ' ἕνα. καὶ διὰ τοῦτο ὅσα πολιτει-
ῶν εἴδη, τοσαῦτα ἠθῶν εἴδη· ὡς τὰς πολιτείας ἀπὸ τῶν ἠθῶν, τά τε ἤθη ἀπὸ τῶν πολιτειῶν γι-
νόμενα. ὁρῶμεν οὖν ἀπὸ ἔθνους. διπλοῦν δὲ τὸ ἔθνος, Ἕλλην, ἢ βάρβαρος. μετὰ τὸ κοινὸν
ἐρχόμεθα ἐπὶ τὸ ἴδιον, Ἀθηναῖος, ἢ Λάκων, ἢ Βοιωτὸς, ἢ Ἴων, ἢ Σκύθης, ἢ Θρᾷξ, ἢ Κελ-
τὸς, ἢ ἀπὸ Ἰβηρίας, ἢ Αἰγύπτιος. δεῖ οὖν συνελθεῖν τινι. εἶτα ἀπὸ γένους. τὸ γένος ἐστὶ
τὰ τῆς συγγενείας ὀνόματα, πατὴρ βάρβαρος, καὶ βάρβαρος Κελτὸς, καὶ βάρβαρος Σκύ-
θης καὶ πατὴρ Ἕλλην καὶ Ἕλλην, πατὴρ Λακεδαιμόνιος, καὶ ὁ πατὴρ Ἀθηναῖος. δεῖ
προσελθεῖν τούτοις καὶ ἡλικίαν, καὶ τὰ τέσσαρα ἓν γενέσθαι, πατὴρ βάρβαρος, Σκύθης, νέος.
οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἤθη διασώζονται νέοι καὶ πατέρες ὄντες, καὶ πρεσβῦται γενόμενοι, ἀλλὰ γίνεται
τὰ μὲν τῶν πρεσβυτέρων ἤθη μαλακώτερα, τὰ δὲ τῶν νεωτέρων ἀκμαιότερα. ὡσαύτως καὶ
εἰ ἀδελφὸν λέγοις, καὶ εἰ γυναῖκα λέγοις, καὶ εἰ ἄνδρα, καὶ εἰ υἱόν. ἐνταῦθα τὸ οἰκεῖον πά-
θος τῆς προαιρέσεως ἐξετάζεται· φιλόστοργος, ἀλλὰ ταχὺς, ἀλλὰ σκληρὸς, ἀλλὰ φι-
λάργυρος, ἀλλὰ ἀνειμένος. ἡ προαίρεσις συντρέχει παντὶ ἤθει. εἶτα ἀπὸ τύχης, εὖ
πράττων, κακῶς πράττων. οὐ γὰρ ταῦτα ἤθη ἐστὶν, ἀλλὰ ἡ τύχη ῥυθμίζει. εἶτα καὶ ἐπιτήδευ-
σις. ἔστι γοῦν καὶ ἀπὸ ἐπιτηδευμάτων οἱ στρατιῶται ἔχουσί τι ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς, οἱ ἰατροὶ
ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, οἱ ῥήτορες ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς, καὶ οἱ γεωργοὶ ἀπὸ τῆς γεωργικῆς. εὑρήσεις
τὸν ἰατρὸν διαλεγόμενον λέγοντα, Δεῖ τοῦτο ἐκκαθᾶραι, ἐκτεμεῖν αὐτό. εὑρήσεις τὸν μου-
“σικὸν λέγοντα, Παρὰ μέλος λέγεις, οὐ συνᾴδει τὰ λεγόμενα. παρὰ τῷ Πλάτωνι ὁ
“Δημόδικος λέγει πρὸς Σωκράτην· Ἐμοὶ γὰρ, ὦ Σώκρατες, ἢ τούτου τοῦ παιδὸς εἴτε φυτεί-
αν, εἴτε παιδοποιΐαν χρὴ φάναι. τοῦτο δὲ οὐ χρὴ νομίζειν, ὅτι μεγάλῃ τῇ φωνῇ χρῆται
ὁ Πλάτων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Δημόδικος ἐργατικὸς καὶ γεωργὸς, φωνὰς ἀφίησι τῆς τέχνης.
ταῦτα τὰ ἑπτὰ ἤθη ἓν γενέσθαι δεῖ. οὕτως εὑρήσεις καθ' ἕκαστον ῥῆμα ὑποθέσεως προβαλ-
λομένης ἠθῶν συναγωγάς· πένης καὶ πλούσιος ἐχθροὶ ἐκ πολιτείας. εὑρήσεις ἐν τῷ πένητι
ἦθος, ἐν τῷ πλουσίῳ ἦθος, ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἦθος, ἐν τῷ ἐκ πολιτείας, ἦθος. οὐ γὰρ ἡ αὐτή
ἐστιν ἔχθρα ἐξ ἰδιωτικῶν πραγμάτων καὶ ἐκ πολιτικῶν, ἀλλ' ἕξεις τὸ φρόνημα ἑκατέρου
ἀξιοῦντος διαλέγεσθαι τῷ δήμῳ. εἶτα εἰ πατήρ ἐστιν αὐτῶν τις, ἢ οὐ πατὴρ, εἶτα πόλεμος
κατέλαβεν, εἶτα μετὰ τὸν πόλεμον ἀριστεῖα, ἢ πταῖσμα· εἶτα αἰτήσεις καὶ κρίσεις. εὑρή-
σεις καθ' ἕκαστον ὄνομα τῆς πλοκῆς ἓν ἐν ταῖς ὑποθέσεσι γένεσιν ἤθους ἀναγκαίου. καὶ οὗτός
ἐστιν ὁ διαιρετικὸς τῶν ἠθῶν ἀκριβὴς, ὁ μηδὲν ἦθος παραλιπών. ἂν γὰρ τὸν μὲν πατέρα δεί-
ξῃς, τὸν δὲ πολιτικὸν μὴ δείξῃς, ἢ τὸν μὲν πολιτικὸν δείξῃς, τὸν δὲ πατέρα μὴ δείξῃς· ἢ πά-
λιν, ἂν μὲν τὸν πατέρα δείξῃς, τὸν δὲ στρατηγὸν μὴ δείξῃς, ἂν τὸν μὲν ἠριστευκότα δείξῃς,
τὸν δὲ λιπόντα τὴν τάξιν μὴ δείξῃς· ἂν μὴ δείξῃς κατὰ τύχας, καὶ προδιαιρέσεις, καὶ γένη, καὶ
ἔθνη, τὰς διαφορὰς τῶν ἠθῶν, καὶ ὅσα ἄλλα ἠριθμήσαμεν, οὐ πληροῖς τὸ ἦθος. πάντα γὰρ ταῦ-
τα ὅσα ἠριθμήσαμεν, καλεῖται μὲν ἤθη, γίνεται δὲ ἦθος. ἡ γὰρ τέχνη τῆς διαιρέσεως, ὥς
“φησιν ὁ Πλάτων, διαιρέσεις καὶ συναγωγαὶ, δεῖξαι τὰ εἴδη πόσα ἐστὶ καὶ πόσας ἔχει το-
92 μὰς, καὶ πάντα συναγαγεῖν εἰς ταὐτό. τοῦτο γάρ ἐστι διαιρέσεως τέχνης, ἓν πολλὰ,
γνώμης κρίσις. πολλὰ ἕν. ἔχομεν τὸ ἦθος, ἐρχώμεθα ἐπὶ τὴν γνώμην. ἡ γνώμη τριπλῆν ἐξέτασιν ἔ-
χει, μὴ περιττὰ, μηδὲ λείποντα, μὴ ἐναντία. τὰ περιττὰ, φλυαρία· τὰ ἐλλείποντα,
ἀσθενῆ

ἀσθενῆ τὰ ἐναντία, κίνδυνος. Ὅμηρος ταῦτα ἐπεσημήνατο· Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα. τῆς ἀκαιρίας περιττότητος ἡ αἰτία. ἐὰν οὖν τοῦ Θερσίτου παρέλῃς δύο ἔπη, Νέστορος δημηγορία. τὰ δὲ δύο ἔπη τίνα ἐστὶ, Ὅμηρός σοι λέγει· Ἀλλ' ὅτι οἱ εἴσαιτο γελοίϊον Ἀργείοισιν Ἔμμεναι. ὅτι τῶν λεγομένων γελοῖόν ἐστιν, ἀλαζονευομένου ἐκείνου ἐπὶ τῇ δυνάμει τοῦ σώματος καὶ τῇ ἀρετῇ, καὶ ὑβρίζοντος ἐν τῇ παῤῥησίᾳ τῇ ἀκράτῳ. ταῦτα ἂν περιέλῃς, τὰ λοιπὰ ἰσχυρά ἐστι. τοῦτο καὶ ἡ Ὁμήρου τέχνη. ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα τὸ στρατόπεδον ἀγανακτοῦντας ὑπὲρ Ἀχιλλέως πρὸς Ἀγαμέμνονα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ προθύμως ἔχοντας συμμαχεῖν, ἀλλ' ἀπαλλακτικῶς ἐπὶ τῶν πατρίδων, ἠθέλησε λῦσαι τὰ ὑπὲρ Ἀχιλλέως δίκαια. ἀνέστησεν οὖν αὐτῷ συνήγορον ἐπίφθονον, γελοῖον, ἵν' ἐν τῇ τοῦ συνηγόρου κακίᾳ ἀφανισθῇ τὸ δίκαιον τοῦ πράγματος· Ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆϊ μάλιστ' ἦν, ἠδ' Ὀδυσῆϊ. Τὼ γὰρ νεικείεσκε· τότ' αὖτ' Ἀγαμέμνονι δίῳ, Ὀξέα κεκληγὼς λέγ' ὀνείδεα· τί οὖν ἐστι τὸ θρασὺ αὐτοῦ καὶ ἡ περιττότης τοῦ ἤθους, καὶ ἡ ἀκαιρία τίς; - τῷ δ' ἄρ' Ἀχαιοὶ, Ἐκπάγλως κοτέοντο· νεμεσσηθέντ' ἐνὶ θυμῷ. εἰ μὴ γελοῖος καὶ ἄξιος μίσους ἦν, ἰσχυρὰ τὰ λεγόμενα ὑπὲρ Ἀχιλλέως. διὰ τοῦτο καὶ γέλως τοῖς Ἕλλησι γίνεται, καὶ ἐκ τοῦ γέλωτος διάλυσις τῆς σπουδῆς τῆς εἰς τὰς πατρίδας. ἀπὸ γὰρ ἐκείνης τῆς σκυθρωπότητος ἡ μεταβολὴ διὰ τὸ γενόμενον παρέσχεν εἰρηναίαν τὴν ψυχήν. ὥστε ἤδη μάθημα μανθάνομεν μέγα καὶ λαμπρὸν, μὴ ἐν τῷ πλήθει λεγομένων ἡγεῖσθαι τὴν ἀρετὴν τῆς ῥητορικῆς. τὰ ἐλλείποντα πῶς; οὕτω πως εἶπε· περὶ τοῦ Μενελάου· Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. τὸ γὰρ Παῦρα μὲν, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον οὐκ ἐντελῶς τῷ ἀγῶνι. τὸ δὲ μὴ ἐναντία, ὅπερ καὶ Ἰσοκράτης ἐπῄνεσε, δικανικοῦ λόγου, ὡς δεῖ ἔχειν, καὶ ἐπιδεικτικοῦ διαίρεσιν λέγων, ὅτι δεῖ τὸν μὲν ἔχειν ἀσφαλῶς, τὸν δὲ ἐπιδεικτικῶς. καὶ Ὅμηρος δὲ εἶπε· - ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει. τοῦτο δέ ἐστι τὸ διὰ τῶν ὁμολογουμένων, ὁ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἀμφισβητήσιμα λέγων, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀποδείξει τῶν ὁμολογουμένων ἀμφισβητούμενον λύειν δυνάμενος. τοῦτο καὶ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων λέγουσι περὶ Σωκράτους, ὅτι διὰ τῶν ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, ἐπεὶ διδάσκειν ἐβούλετο. γίνεται οὖν ταῦτα τρία ἀκαίρως, μὴ περιττὰ, μὴ ἐλλείποντα, μὴ ἐναντία. κάλεσον αὐτὰ δυσὶν ὀνόμασιν, μέτρον, καὶ ἀσφάλειαν. τὸ γὰρ μὴ περιττὰ μηδὲ ἐλλείποντα, μέτρου ὄνομα· τὸ δὲ μὴ ἐναντία, ἀσφαλείας. τρίτος ἡμῖν στόλος ἐστὶ τοῦ λόγου ἐπὶ τέχνην. εἴπομεν γὰρ ἤδη περὶ ἤθους (τέχνης κρίσις) καὶ γνώμης· πρῶτον τὴν ὑπόνοιαν, εἰ ἄν τις ἀμφισβητήσαι, ἐκκαθάρωμεν. ἡ δ' ὑπόνοια τίς; οἰηθείη ἄν τις εἰπεῖν, μὴ περιττὰ λέγοι, μήτ' ἐλλείποντα, μήτ' ἐναντία, τεχνίτην αὐτὸν, ἢ τὸν αὐτὸν εἶναι. τί οὖν πλέον ἡ τέχνη ἐστὶ τῆς περὶ τὴν γνώμην ἀσφαλοῦς πραγματείας; πολὺ τὸ πλέον. ἡ μὲν γὰρ γνώμη, τὸ τῷ πράγματι χρήσιμον ἔχει τὸ εἰς ἀπόδειξιν (93) ἡ δὲ τέχνη, τὸ πιθανὸν τοῖς ἀκούουσιν. ὥσπερ ἐν ἰατρικῇ, εἴ τις τὴν μὲν γνώμην λέγοι, τὸ, δεῖν τεμεῖν, ἢ τὸ, δεῖν φαρμακοποσίᾳ χρῆσθαι· τὴν δὲ τέχνην λέγοι, τὸ κρύψαι τὸν σίδηρον, τὸ, φάρμακον ἐν τοῖς γλυκέσι καὶ τοῖς συντρόφοις σιτίοις παρέχειν. αὕτη ἡ τέχνη μετὰ τὴν γνώμην ἐστὶ, πῶς ἂν συναγάγῃς ἦθος καὶ τὴν γνώμην τέχνῃ· Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα Δριμὺ, τό τε προϊεῖσι μογοστόκοι εἰλείθυιαι· δεύτερον, Ἥρης θυγατέρες πικρὰς ὠδῖνας ἔχουσαι. τρίτον τέταρτόν ἐστιν, οὐ ἐπανέρχεται ἐπὶ τὸ πρῶτον· Ὣς ὀξεῖ' ὀδύναι, δῦνον μένος Ἀτρείδαο. οὕτω καὶ Θουκυδίδης· Ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι. εἶτα τὸ τεκμήριον πόσα ἔχει ὀνόματα; τεκμήριον, μαρτύριον, σημεῖον, παράδειγμα. προβὰς ἐρεῖ μαρτύριον· σημεῖον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων. πάλιν προελθὼν ἐρεῖ, Καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι. καὶ πάλιν προελθὼν, Σημεῖον δέ ἐστι ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἔτι οὕτω νεμόμενα. καὶ ὅταν πᾶν εἴπῃ, ἐπὶ τὸ πρῶτον, πάλιν ἐπὶ τὸ δεύτερον· καὶ ὅλως ἡ χρεία τὸν ἀριθμὸν ἀνακαλέσεται. τοῦτο τὸ πολλοστῶς ἐστιν εἰπεῖν· ἕπεται τούτῳ τὸ ποικίλως. διαφέρει δὲ τὸ ποικίλως τοῦ πολλοστοῦ, τῷ τῶν ἰδεῶν. τῆς λέξεώς ἐστι διαφορία καὶ κρίσις φαύλων ὀνομάτων τοῦτο δικανικὸν ὄνομα, τοῦτο ἱστορικὸν, τοῦτο διαλεκτικὸν, τοῦτο κωμικόν. καὶ πάλιν μετὰ τὰς ἰδέας, τοὺς ἄνδρας ἐπανελθεῖν· (λέξεως κρίσις) κωμικὸν, τοῦτο Ἀριστοφάνειον κωμικὸν, τοῦτο Κρατίνειον, τοῦτο Εὐπολίδειον, τοῦτο Εὐριπίδειον, τοῦτο Μενάνδρου· εἶτα δικανικὸν, τοῦτο Λύσιον, τοῦτο Δημοσθενικόν

Αἰσχίνῃ πρεπωδέστερον τοῦτο ὄνομα, Ἀντιφῶντι τοῦτο συνήθες μᾶλλον. τοῦτο τὸ ποικίλως ἐστί. αὕτη ἐστὶν ἡ θεωρία καθ' ἣν ἐξετάζεται βιβλίων ἀκροάσει πᾶς λόγος, μετ' ἀσφαλείας πορευομένης τῆς ἐξετάσεως. ζητήσεις γὰρ τί ὠφελεῖ ἢ βλάπτει τὰ ἀνεγνωσμένα, ἢ εἰρημένα, ἢ ἠκουσμένα, εἰς ἦθος, γνώμην, τέχνην, λέξιν. τὸ ἦθος διπλοῦν, κοινὸν καὶ ἴδιον· κοινὸν μέν, τὸ εἰς ἀρετὴν προτρέπον, καὶ κακίας ἀποτρέπον· ἴδιον δέ, τὸ προσήκοντας καὶ πρέποντας τοὺς λόγους τῷ λέγοντι καὶ τοῖς ἀκούουσιν, καὶ περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος, παρέχεσθαι. γίνεται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἀριθμοῖς οἷς εἴπομεν, τοῖς ἑπτά. εἶτα ἡ γνώμη μέτρῳ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐπὶ τῶν τελῶν ἀριθμῶν· εἶτα ἡ τέχνη, ἡ κρᾶσις ἠθῶν καὶ πραγμάτων. εἶτα ἡ λέξις, τὸ σαφῶς καὶ καθαρῶς, τὸ πολλοστῶς καὶ ποικίλως. οὗτος ὁ περὶ τῶν λόγων ἐξετάσεως λόγος.

35 Ταῦτα εὗρον ἔν τινι παλαιῷ ἀντιγράφῳ τῆς τοῦ Διονυσίου Ἁλικαρνασέως τέχνης, ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν λόγων ἐξετάσεως κεφαλαίῳ.

ΕΤΙ δεῖ τοῖς τῶν παλαιῶν ἐντυγχάνειν συγγράμμασιν, ἵν' ἐντεῦθεν μὴ μόνον τῆς ὑποθέσεως τὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἰδιωμάτων ζῆλον χορηγηθῶμεν. ἡ γὰρ ψυχὴ τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὑπὸ τῆς συνεχοῦς παρατηρήσεως, τὴν ὁμοιότητα τοῦ χαρακτῆρος ἐφέλκεται. ὁποῖόν τι καὶ γυναῖκα ἀγροίκου παθεῖν ὁ μῦθος λέγει. ἀνδρί, φησί, γεωργῷ τὴν ὄψιν αἰσχρῷ παρέστη δέος μὴ τέκνων ὁμοίων γένηται πατήρ· ὁ φόβος δὲ αὐτὸν οὗτος εὐπαιδίας ἐδίδαξε τέχνην. καὶ εἰκόνας πλάσας, οἶμαι, εὐπρεπεῖς, ὡς αὐτὰς βλέπειν εἴθισε τὴν γυναῖκα. καὶ μετὰ ταῦτα συγγενόμενος αὐτῇ, τὸ κάλλος εὐτύχησε τῶν εἰκόνων. οὕτω καὶ λόγων μιμήσεων ὁμοιότης τίκτεται, ἐπὰν ζηλώσῃ τις ὃ παρ' ἑκάστῳ τῶν πολλῶν βέλτιον εἶναι δοκεῖ· καθάπερ ἐκ πολλῶν ναμάτων εἴ τις κομίσας ῥεῦμά τι, εἰς τὴν ψυχὴν μετοχετεύσει. καί μοι παρίσταται πιστώσασθαι τὸν λόγον τοῦτον ἔργῳ. Ζεῦξις ἦν ζωγράφος, καὶ παρὰ Κροτωνιατῶν ἐθαυμάζετο, καὶ αὐτῷ τὴν Ἑλένην γράφοντι γυμνὴν γυμνὰς ἰδεῖν τὰς παρ' αὐτοῖς ἔπεμψαν παρθένους· κἀκ πολλῶν μερῶν συλλογίσαντι συνέθηκεν ἡ τέχνη τέλειον καλόν. ἰδοὺ πάρεστι καί σοι καθάπερ ἐν θεάτρῳ, καλῶν σωμάτων ἰδέας ἐξιστορεῖν καὶ τῆς ἐκείνων ψυχῆς ἀπανθίζεσθαι τὸ κρεῖττον καὶ τὸν τῆς πολυμαθείας ἔρανον συλλέγοντι, οὐκ ἐξίτηλον χρόνῳ γενησομένην εἰκόνα τυποῦν, ἀλλ' ἀθάνατον τέχνης κάλλος, ἵνα τε ἐκδήλους καὶ σαφεῖς τοῖς ἀκροωμένοις τὰς ἐκλογίας ἔχῃ τὸ μίμημα.

36 ΟΜΗΡΟΣ.

Τῆς μὲν Ὁμηρικῆς ποιήσεως οὐ μίαν τινὰ τοῦ σώματος μοῖραν, ἀλλ' ἐκτύπωσαι τὸ σύμπαν, καὶ λάβε ζῆλον ἠθῶν τε τῶν ἐκεῖ καὶ παθῶν, καὶ μεγέθους, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἁπασῶν εἰς ἀληθῆ τὴν παρά σοι μίμησιν ἠλλαγμένων. τοὺς δὲ ἄλλους, ἐν οἷς ἀλλήλων πλέον ἔχουσι, χρὴ μιμεῖσθαι.

ΗΣΙΟΔΟΣ.

Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐφρόντισεν ἡδονῆς, καὶ ὀνομάτων λειότητος, καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς.

ΑΝΤΙΜΑΧΟΣ.

Ἀντίμαχος δὲ εὐτονίας, καὶ ἀγωνιστικῆς τραχύτητος, καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς.

ΠΑΝΥΑΣΙΣ.

Πανύασις δὲ τάς τε ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο, καὶ αὐτῶν πραγματείᾳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν οἰκονομίᾳ διήνεγκεν.

ΠΙΝΔΑΡΟΣ.

Ζηλωτὸς δὲ καὶ Πίνδαρος ὀνομάτων καὶ νοημάτων εἵνεκα, καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ τόνου, καὶ περιουσίας καὶ κατασκευῆς, καὶ δυνάμεως καὶ πικρίας μετὰ ἡδονῆς καὶ πυκνότητος καὶ σεμνότητος καὶ γνωμολογίας καὶ ἐνεργείας, καὶ σχηματισμῶν, καὶ ἠθοποιΐας, καὶ αὐξήσεως καὶ δεινώσεως, μάλιστα δὲ τῆς εἰς σωφροσύνην καὶ εὐσέβειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἠθῶν.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ.

Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος, παθητικῶς.

ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣ. 37

Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται, κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑποθέσεις πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων τετήρηκεν.

ΑΛΚΑΙΟΣ.

Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ, καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς, μετὰ σαφηνείας, ὅσον αὐτῆς μὴ τῇ διαλέκτῳ τι κεκάκωται· καὶ πρὸ ἁπάντων τὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων (ἦθος.) πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὕροι πολιτείαν. Ἴωμεν ἐπὶ τοὺς τραγῳδοὺς, οὐκ ἐπειδὴ μὴ προσήκει πᾶσι τοῖς ποιηταῖς ἐντυγχάνειν, ἀλλ' ἐπεὶ μὴ πάντων καιρὸς ἐν τῷ παρόντι μεμνῆσθαι. τὸ δὲ τῶν ἐξαιρέτων, ἱκανόν ἐστι.

ΑΙΣΧΥΛΟΣ.

Ὁ δ' οὖν Αἰσχύλος, πρῶτος καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐχόμενος, καὶ ἠθῶν καὶ παθῶν τὸ πρέπον εἰδὼς, καὶ τῇ τροπικῇ καὶ τῇ κυρίᾳ λέξει διαφερόντως κεκοσμημένος· πολλαχοῦ δὲ καὶ αὐτὸς δημιουργὸς καὶ ποιητὴς ἰδίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων· Εὐριπίδου δὲ καὶ Σοφοκλέους καὶ ποικιλώτερος ταῖς τῶν προσώπων ἐπεισαγωγαῖς.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ καὶ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Σοφοκλῆς δὲ ἐν τοῖς πάθεσι διήνεγκε, τὸ τῶν προσώπων ἀξίωμα τηρῶν. Εὐριπίδης μέν γε οὐ τὸ ὅλον ἀληθὲς καὶ προσεχὲς τῷ βίῳ τῷ νῦν ἤρεσεν· ὅθεν τὸ πρέπον αὐτὸν καὶ κόσμιον πολλαχοῦ διέφυγε. καὶ ἔχει τὰ γενικὰ καὶ μεγαλοφυῆ τῶν προσώπων ἤθη καὶ πάθη, καθάπερ Σοφοκλῆς, κατώρθωσεν· εἰ δέ τι ἄσεμνον καὶ ἄνανδρον καὶ ταπεινὸν, 38
σφόδρα ἰδεῖν ἐστιν αὐτὸν ἠκριβωκότα. καὶ Σοφοκλῆς μὲν οὐ περιττὸς ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἀναγκαῖος· ὁ δὲ Εὐριπίδης, πολὺς ἐν ταῖς ῥητορικαῖς εἰσαγωγαῖς. καὶ ὁ μὲν, ποιητικός ἐστιν ἐν τοῖς ὀνόμασι, καὶ πολλάκις ἐκ πολλοῦ τοῦ μεγέθους εἰς διάκενον κόμπον ἐκπίπτων, οἷον εἰς ἰδιωτικὴν παντάπασι ταπεινότητα κατέρχεται· ὁ δὲ Εὐριπίδης, οὔτε ὑψηλός ἐστιν, οὔτε μὴν λιτὸς, ἀλλὰ κεκραμένῃ τῇ λέξεως μεσότητι κέχρηται. τῶν δὲ κωμῳδῶν μιμεῖται τὰς λεκτικὰς ἀρετὰς ἁπάσας· εἰσὶ γὰρ καὶ τοῖς νοήμασι καθαροὶ καὶ σαφεῖς καὶ βραχεῖς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ δεινοὶ καὶ ἠθικοί. Μενάνδρου δὲ καὶ τὸ πρακτικὸν θεωρητέον.

(ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ.)

ΗΡΟΔΟΤΟΣ καὶ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ.

ΤΩΝ μέντοι συγγραφέων Ἡρόδοτος μὲν ἐξείργασται τὸ βέλτιον, τὸ πραγματικὸν εἶδος· τῷ δὲ λεκτικῷ ποτὲ μὲν πλεονεκτεῖ Θουκυδίδης, ποτὲ δὲ ἔμπαλιν· ἐστὶ δ' ἐν οἷς ἐξισοῦνται· τῇ μὲν ἀκριβείᾳ τῶν ὀνομάτων, ἐν οἷς ἑκάτεροι προῄρηνται διαλόγοις, ἀποσώζουσι τὸ ἴδιον· τῆς δὲ σαφηνείας ἀναμφισβητήτως Ἡροδότῳ τὸ κατόρθωμα δέδοται. καὶ τὸ μὲν σύντομόν ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ, τὸ δὲ ἐναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μέντοι τοῖς ἠθικοῖς κρατεῖ Ἡρόδοτος, ἐν δὲ τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. πάλιν καλλιλογίᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ διαφέρουσιν οὐδὲν ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτεροι τούτων τε καὶ τῶν τοιούτων ἀρετῶν κρατοῦσι. ῥώμῃ δὲ καὶ ἰσχύϊ καὶ τόνῳ καὶ τῷ περιττῷ καὶ πολυσχηματίστῳ παρευδοκίμησε Θουκυδίδης· ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ χάριτι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐ- 39
τοφυεῖ ἀβασανίστῳ, μακρῷ διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον εὑρίσκομεν· καὶ μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον, πραγματείαν καὶ προσωποποιίαν μᾶλλον οὐ τετήρηκε.

ΦΙΛΙΣΤΟΣ καὶ ΞΕΝΟΦΩΝ.

Φιλίστου δὲ καὶ Ξενοφῶντος, ὁ μὲν Ξενοφῶν Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατά τε τὰς

πραγματικὰς ἀρετὰς καὶ τὰς οἰκονομικάς, καὶ τὰς ἠθικὰς τῶν διαλεκτικῶν, πῆ μὲν ὅμοιος, πῆ δὲ ἐλάττων." ἐκλεκτικὸς μὲν γὰρ καὶ καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι καὶ σαφὴς καὶ ἐναργής, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν ἡδὺς καὶ εὔχαρις" ὡς καὶ πλεῖον ἐκείνου· ὕψους δὲ καὶ μεγαλοπρεπείας καθόλου τοῦ ἱστορικοῦ (πράγματος) οὐκ ἐπέτυχεν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πρέποντος τοῖς προσώποις πολλάκις ἐστοχάσατο, περιτιθεὶς ἀνδράσιν ἰδιώταις καὶ βαρβάροις ἔσθ' ὅτε λόγους φιλοσόφους, λέξει χρώμενος λόγοις πρεπούσῃ μᾶλλον ἢ στρατιωτικοῖς κατορθώμασι.
ΦΙΛΙΣΤΟΣ ὁ μιμητής ἐστι Θουκυδίδου, ἔξω τοῦ ἤθους· τὸ μὲν γὰρ, ἐλεύθερον καὶ φρονήματος μεστόν. τοῦτο δέ, θεραπευτικὸν τῶν τυράννων καὶ" ἄλλων πλεονεξίας. ἐζήλωκε δὲ πρῶτον μὲν τὸ τὴν ὑπόθεσιν ἀτελῆ καταλιπεῖν, τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ τρόπον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας καὶ δυσπαρακολούθητον τὴν πραγματείαν τῇ συγχύσει τῶν εἰρημένων πεποίηκε. τῆς δὲ λέξεως τὸ μὲν γλωσσηματικὸν καὶ περίεργον οὐκ ἐζήλωκε Θουκυδίδου· τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πυκνὸν καὶ εὔτονον καὶ ἐναγώνιον, πάνυ ἀκριβῶς ἀπεμάξατο. οὐ μὴν ὁμοίως τὴν καλλιλογίαν καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τὰ βάρη καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς σχηματισμούς. μικρὸς δέ ἐστι καὶ ταπεινὸς κομιδῇ ταῖς ἐκφράσεσιν ἤτοι τόπων, ἢ ναυμαχιῶν, ἢ πεζῶν παρατάξεων, ἢ οἰκισμοῦ
40 πόλεων. οὐδὲ ὁ λόγος τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος ἐξισοῦται. συνετὸς μέντοι, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, Θουκυδίδου πρὸς τοὺς ἀληθεῖς ἀγῶνας ὠφελιμώτερος.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ.

"Θεόπομπος δὲ ὁ Χῖος πρῶτον μὲν ἐν τῷ προελέσθαι τοιαύτης ἱστορίας ὑποθέσεις, ἄξιος ζήλου·" μετὰ δέ, οἰκονομίας. ἔχει οὖν τὸ εὐπαρακολούθητον καὶ σαφὲς ἡ γραφή. ἔτι δὲ καὶ τῆς ποικιλίας τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐφ' ἑκάστοις παρρησίας καὶ μὴν οὐδὲ τοῦ τὰς ἀπορρήτους τῶν γενομένων ἢ λεχθέντων αἰτίας ἐγκρύψασθαι, στοχάσασθαι δ' ἀκριβῶς τῆς τῶν εἰπόντων ἢ πεποιηκότων γνώμης. τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ τῷ Ἰσοκρατικῷ παραπλήσιον, πλὴν ὅσον μικρῷ ἐστι καὶ σφόδρα εὔτονον, τὰ δ' ἄλλα ὁμοία ἡ λέξις. καὶ γὰρ κοινή, καὶ σαφής, καὶ μεγαλοπρεπής, καὶ σεμνὴ καὶ πομπική, συνθέσεως τετυχηκυῖα τῆς πρὸς ἡδονήν. πονηρὰ δὲ καὶ πολλή" τις τῶν φωνηέντων ἡ σύγκρουσις καὶ κατ' ἐπιτήδευμα μὲν αἱ κυκλικαὶ περίοδοι καὶ ὁμοιοειδεῖς τῶν σχηματισμῶν. διήμαρτε δὲ καὶ ὃ μάλιστα" ἐντὸς πρακτικῆς, κατὰ τὰς τῶν παρεκβάσεων ἐπεισαγωγάς. καὶ γὰρ ψυχρῶς ἔνιαι καὶ ἀκαίρως λέγονται· καθάπερ τὰ περὶ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Σειληνὸν ἱστορηθέντα, καὶ τὰ περὶ τὸν δράκοντα τὸν πρὸς τῇ τριήρει ναυμαχοῦντα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

Τῶν φιλοσόφων δ' ἀναγνωστέον τούς τε Πυθαγορικούς, τῆς σεμνότητος καὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν δογμάτων εἵνεκεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαγγελίας. μεγαλοπρεπεῖς γὰρ τῇ λέξει καὶ
41 ποιητικοί. καὶ οὐδὲ παραλείπουσι τὴν σαφήνειαν, ἀλλὰ κεκραμένῃ τῇ διαλέκτῳ χρώμενοι. μιμητέον δὲ μάλιστα Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα τῶν τε ἠθῶν χάριν, καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας. παραληπτέον δὲ καὶ Ἀριστοτέλη εἰς μίμησιν τῆς τε περὶ τὴν ἑρμηνείαν δεινότητος καὶ τῆς σαφηνείας, καὶ τοῦ ἡδέος καὶ πολυμαθοῦς. τοῦτο γάρ ἐστι μάλιστα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς λαβεῖν. φιλοτιμώμεθα δ' αὐτοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐντυγχάνειν, οὐδὲ ἐλάττονος οὖσι σπουδῆς ἀξίοις.

Ἐπειδὴ τοίνυν τὰ περὶ τῶν ἄλλων ἀναγνωσμάτων ἐστὶν ἡμῖν κεφαλαιωδῶς ἐξειργασμένα, ῥητέον λοιπὸν καὶ ὃ παρὰ τῶν ῥητορικῶν ἐστιν ἑκάστου λαβεῖν. ὃ δὴ καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἀναγκαῖον.

(ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ.)

ΛΥΣΙΑΣ.

Ὁ Λυσιακὸς λόγος πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτάρκης, καὶ τὸ μὲν αὐχμηρὸν ἐκπεφευγώς, (πάνυ δὲ οὗτος καὶ στενὸς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν, ἔτι δὲ) καὶ κομψὸς καὶ ἀληθής, καὶ τῶν ἀττικισμῶν εὔχαρις· οὐ μὴν συνεχῶς αὐξητικός, πλὴν τοῦ σκοποῦ λεληθότως ἐπιτυγχάνων, μετὰ κεκραμένης τῆς κατὰ τὴν χάριν ἡδονῆς· ὡς ἀναγινωσκόμενον μέν, οὐχ ὅλον νομίζεσθαι, χαλεπὸν δὲ εὑρίσκεσθαι ζηλοῦν πειρωμένοις. μάλιστα δὲ ἐπιτευκτικὸς ἐν ταῖς" διηγήσεσιν. ἰσχνότητι γὰρ τῆς φράσεως σαφῆ καὶ ἀπηκριβωμένην ἔχουσι τὴν τῶν" πραγμάτων ἔκθεσιν.

ΙΣΟ-

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

Ὁ δὲ Ἰσοκρατικὸς, κομψεύεται μὲν, ἀλλὰ μετὰ σεμνότητος, καὶ πανηγυρικώτερός ἐστι μᾶλλον ἢ δικανικώτερος. ἔχει δὲ τὸν κόσμον μετὰ ἐνεργείας, καὶ πομπικός ἐστι μετὰ τοῦ ἀνυστικοῦ καὶ χρησίμου· οὐ μὴν ἀγωνιστικός. περιγράφων δὲ τὴν ἀπαγγελίαν ταῖς 42 περιόδοις, καὶ ὅλως μεσότητα σωφρονίζων λιτότητι, τὸ δὲ λιτὸν ἐξαίρων. καὶ αὐτοῦ μάλιστα ζηλωτέον τήν τε τῶν ὀνομάτων συνέχειαν, καὶ τὸ τῆς ὅλης ἰδέας ἐπιδεικτικόν.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

Ὁ δὲ Λυκοῦργος, ἔστι διαπαντὸς αὐξητικὸς, καὶ διηρημένος, καὶ σεμνὸς, καὶ ὅλος κατηγορικὸς, καὶ φιλαλήθης, καὶ παρρησιαστικός. οὐ μὴν ἀστεῖος, οὐδὲ ἡδὺς, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖος. τούτου χρὴ ζηλοῦν μάλιστα τὰς δεινώσεις.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

Ὁ δὲ Δημοσθενικὸς, εὔτονος τῇ φράσει, κεκοσμημένος τοῖς ἤθεσι, καὶ λέξεως ἐκλογῇ κεκοσμημένος καὶ χρώμενος τάξει τῇ κατὰ τὸ συμφέρον, καὶ μετὰ τοῦ σεμνοῦ τὴν χάριν ἔχων, καὶ συνεχὴς οἷς μάλιστα δικασταὶ κατέχονται.

ΑΙΣΧΙΝΗΣ.

Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ἀτονώτερος μὲν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ τῆς λέξεως ἐκλογῇ πομπικὸς ἅμα καὶ δεινός. καὶ οὐ πάνυ μὲν ἔντεχνος, τῇ δὲ παρὰ τῆς φύσεως εὐχερείᾳ κεχορηγημένος· καὶ σφόδρα ἐναργὴς καὶ βαρὺς, καὶ αὐξητικὸς καὶ πικρός. καὶ ἡδὺς μὲν αὐτόθεν ἐντυχόντι, σφοδρὸς δὲ, ἐξετασθείς.

ΥΠΕΡΙΔΗΣ.

Ὁ δὲ Ὑπερίδης, εὔστοχος μὲν, σπάνιον δ᾽ αὐξητικός· καὶ τῇ μὲν τῆς φράσεως κατασκευῇ Λυσίαν ὑπερηρκὼς, τῇ δὲ τῆς πανουργίᾳ πάντας. ἔτι δὲ τοῦ κρινομένου διαπαντὸς ἔχεται, καὶ ταῖς ἀνάγκαις τοῦ πράγματος πέφυκε, καὶ συνέσει πολλῇ κεχορήγηται, καὶ χάριτος μεστός ἐστι· καὶ δοκῶν ἁπλοῦς, οὐκ ἀπήλλακται δεινότητος. τούτου ζηλωτέον μάλιστα τῆς διηγήσεως τὸ λεπτὸν καὶ σύμμετρον, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐφόδους, ἐπὶ 43 τὰ πράγματα βαδίζει. Καί μοι καὶ τῶν ῥητόρων οὗτοι κεχαρακτηρισμένοι, καὶ δεδειγμένοι τινὸς ἀρετῆς ἐπειλημμένος εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων καὶ αὐτὸς συνεισφέρει. τούτου δὲ ἕνεκα τὰς τῶν προειρημένων ἁπάντων ἰδέας διεξῆλθον, ὥστε δεδεῖχθαι τὸν τρόπον τῆς ἐπιμελοῦς ἀναγνώσεως, ἐξ ἧς ὑπάρξει τὸ παρ᾽ ἑκάστοις κατορθούμενον αἱρουμένην, μήτε παρέργως τοῖς παλαιοῖς ἐντυγχάνειν, (μήτε λεληθότως τὴν ὠφέλειαν προσγινομένην περιμένειν,) ἀλλ᾽ ἐπιστημόνως, ἄλλως τε καὶ κοσμήσειν μέλλουσι τὸν λόγον τοῖς παρὰ πάντων πλεονεκτήμασιν ἃ καὶ κατ᾽ αὐτὰ μὲν οἰκείᾳ φύσει τέρπει, εἰ δὲ καὶ κερασθείη διὰ τέχνης εἰς ἑνὸς τύπον λογικοῦ σώματος, βελτίων (ἡ) φράσις τῇ μίξει γίνεται.

HENRICUS STEPHANUS 57.

LECTORI S.

CUJUS sint censoris ea quæ hic apposui de scriptoribus Græcis elogia, ne te lateret, lector, locum unde ea sumpsissem, tibi indicavi. Nam quum studiose cum alios libros, tum Dionysii Halicarnassei exemplaria conquirerem De arte rhetorica, quæ passim in Italiæ bibliothecis extant, idque ut animo meo satisfacerem: venit tandem in manus meas unum, in quo non ea quæ maxime reperta desiderabam, sed hæc de scriptoribus Græcis elogia inveni. Cui tamen exemplari siquis fidem derogare velit, Dionysio hæc adscribenda negans, fateatur certe necesse est alicujus esse, qui ab eo acceperit: quum eadem hic de multis scriptoribus dicta reperiantur, quæ alibi apud ipsum Dionysium: nullumque sit inter hæc atque illa discrimen, nisi quod quæ hic breviter perstringuntur, fusius illic tractentur. Verum ut incertus sit author, Quintilianum profecto, qui quamplurima alia e libris Dionysii in

ſuas Inſtitutiones tranſtulit, multa hinc etiam mutuatum conſtat: quibus modo, nomine ſuppreſſo, pro ſuis utitur: modo addito verbo Putant, *ſua non eſſe declarat. Sed quum alicubi etiam verbum de verbo expresſiſſe videatur, utriusque verba hic adſcribere, & inter ſe conferre operæpretium putavi: tum ut alter alteri lucem afferat, tum etiam ut intelligas, Græca hæc, cujuſcunque ſint, non pœnitendi authoris eſſe; ſiquidem & Fabius ejus judicium & teſtimonium ſequi, turpe ſibi non putaverit.*

58 *Primum ergo verba faciens de Homero Dionyſius, (ita enim eum appellabo) inter cætera, hæc ait, καὶ λάβε ζῆλον ἠθῶν τε τῶν ἐκεῖ καὶ παθῶν. Fabius ſic,* Affectus quidem vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate hunc authorem habuiſſe fateatur.

De Heſiodo.

DIONYSIUS, Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐφρόντισεν ἡδονῆς, καὶ ὀνομάτων λειότητος, καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς.

FABIUS, Magnaque pars ejus in nominibus eſt occupata; tamen utiles circa præcepta ſententiæ, lenitasque verborum & compoſitionis probabilis.

De Antimacho.

DIONYSIUS, Ἀντίμαχος δὲ εὐτονίας καὶ ἀγωνιστικῆς τραχύτητος, καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς.

FABIUS, Contra in Antimacho vis & gravitas, & minime vulgare eloquendi genus, habet laudem.

De Panyaſi.

DIONYSIUS, Πανύασις δὲ τάς τε ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο, καὶ αὐτῶν πραγματείᾳ καὶ τῇ κατ᾽ αὐτὸν οἰκονομίᾳ διήνεγκεν.

FABIUS, Panyaſin ex utroque mixtum putant, in eloquendo neutrius æquare virtutes: alterum tamen ab eo materia, alterum diſponendi ratione ſuperari.

De Pindaro.

DIONYSIUS, Ζηλωτὸς δὲ καὶ Πίνδαρος ὀνομάτων καὶ νοημάτων ἕνεκα, καὶ μεγαλοπρεπείας, καὶ τόνου, καὶ περιουσίας, καὶ κατασκευῆς, καὶ &c.

59 FABIUS, Novem vero Lyricorum longe Pindarus princeps, ſpiritus magnificentiis, ſententiis, figuris, beatiſſima rerum verborumque copia.

De Simonide.

DIONYSIUS, Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν.

FABIUS, Simonides tenuis alioqui, ſermone proprio, & jucunditate quadam commendari poteſt. *Addit Dionyſius,* πρὸς τούτοις, καθ᾽ ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ᾽ ὡς ἐκεῖνος, παθητικῶς. *Fabius,* Præcipua tamen ejus in commovenda miſeratione virtus; ut quidam in hac eum parte omnibus ejusdem operis authoribus præferant.

De Steſichoro.

DIONYSIUS, Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται, κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς κατὰ τὰς ὑποθέσεις πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων τετήρηκεν.

FABIUS, Steſichorum, quam ſit ingenio validus, materiæ quoque oſtendunt; maxima bella & clariſſimos canentem duces, & epici carminis onera lyra ſuſtinentem. Reddit enim perſonis in agendo ſimul loquendoque debitam dignitatem.

De

De Alcæo.

DIONYSIUS, Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος· ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς μετὰ σαφηνείας, ὅσον αὐτῆς μὴ τῇ διαλέκτῳ τι κεκάκωται· καὶ πρὸ ἁπάντων τὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἦθος. 60

FABIUS, Multum etiam moribus confert; in eloquendo quoque brevis, & magnificus, & diligens.

De Æschylo.

DIONYSIUS, Ὁ δ' οὖν Αἰσχύλος, πρῶτος καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐχόμενος, καὶ ἠθῶν καὶ παθῶν τὸ πρέπον εἰδὼς, καὶ τῇ τροπικῇ καὶ τῇ κυρίᾳ λέξει διαφερόντως κεκοσμημένος.

FABIUS, Tragœdias primus in lucem Æschylus protulit, sublimis, & gravis, & grandiloquus, sæpe usque ad vitium.

De Sophocle, & Euripide.

DIONYSIUS, Καὶ οὐχὶ τὰ γενικὰ καὶ μεγαλοφυῆ τῶν προσώπων ἤθη καὶ πάθη, καθάπερ Σοφοκλῆς, κατώρθωσεν· εἰ δέ τι ἄσεμνον καὶ ἄνανδρον καὶ ταπεινὸν, σφόδρα ἰδεῖν ἐστιν αὐτὸν ἠκριβωκότα. καὶ Σοφοκλῆς μὲν οὐ περιττὸς ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἀναγκαῖος· ὁ δ' Εὐριπίδης, πολὺς ἐν ταῖς ῥητορικαῖς εἰσαγωγαῖς. καὶ ὁ μὲν, ποιητικός ἐστιν ἐν τοῖς ὀνόμασι, &c.

FABIUS, Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis qui se ad agendum comparant, utiliorem longe Euripidem fore. Namque is sermone, quo ipsum reprehendunt, quibus gravitas & cothurnus & sonus Sophoclis videtur esse sublimior, magis accedit oratorio generi.

DE HISTORICIS.

De Herodoto & Thucydide.

DIONYSIUS, Καὶ τὸ μὲν σύντομόν ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ, τὸ δὲ ἐναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μέντοι τοῖς ἠθικοῖς κρατεῖ Ἡρόδοτος, ἐν δὲ τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. 61
Paulo post, ῥώμῃ δὲ καὶ ἰσχύϊ καὶ τόνῳ καὶ τῷ περιττῷ καὶ πολυσχηματίστῳ παρηυδοκίμησε Θουκυδίδης, ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ χάριτι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐτοφυεῖ ἀβασανίστῳ, μακρῷ διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον εὑρίσκομεν.

FABIUS, Densus, & brevis, & semper instans sibi Thucydides: dulcis & candidus & effusus Herodotus: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate. *Idem alibi de Herodoto;* In Herodoto vere cum omnia (ut ego quidem sentio) leniter fluunt, tum ipsa *διάλεκτος* habet eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur.

De Philisto.

DIONYSIUS, Φίλιστος δὲ μιμητής ἐστι Θουκυδίδου. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας καὶ δυσπαρακολούθητον τὴν πραγματείαν τῇ συγχύσει τῶν εἰρημένων πεποίηκε. *Paulo post*, οὐ μὴν ὁμοίως τὴν καλλιλογίαν καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τὰ βάρη καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς σχηματισμοὺς Θουκυδίδου ἀπεμάξατο· μικρὸς δέ ἐστι καὶ ταπεινὸς κομιδῇ ταῖς ἐκφράσεσιν ἤτοι τόπων, &c.

FABIUS, Philistus quoque meretur qui turbæ quamvis bonorum post hos authorum eximatur, imitator Thucydidis: & ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Habes apud Dionysium quod apud Quintilianum desideras, quibus in rebus Philistus Thucydide infirmior, quibus item lucidior: nam* εὐπαρακολούθητον *&* σαφὲς *conjungit Dionysius, quibus opponitur* τὸ δυσπαρακολούθητον. 62

De Xenophonte.

DIONYSIUS, Καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι καὶ σαφὴς καὶ ἐναργὴς, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν ἡδὺς καὶ εὔχαρις ὡς καὶ πλεῖον Ἡροδότου.

FABIUS, Quid ego commemorem Xenophontis illam jucunditatem inaffectatam, sed quam nulla affectatio consequi possit? ut ipsæ sermonem Gratiæ finxisse videantur.

De Theopompo.

DIONYSIUS, Τὸ λεκτικὸν αὐτῷ τῷ Ἰσοκρατικῷ παραπλήσιον, πλὴν ὅσον μικρόν ἐστι καὶ σφόδρα εὔτονον· τὰ δ' ἄλλα ὁμοία ἡ λέξις· καὶ γὰρ κοινὴ, καὶ σαφής.

FABIUS, Theopompus iis proximus, ut in historia prædictis minor, ita oratori magis similis.

DE PHILOSOPHIS.

DIONYSIUS, *De Aristotele:* Παραληπτέον δὲ καὶ Ἀριστοτέλη εἰς μίμησιν τῆς τε περὶ τὴν ἑρμηνείαν δεινότητος καὶ τῆς σαφηνείας καὶ τοῦ ἡδέος καὶ πολυμαθοῦς· τοῦτο γάρ ἐστι μάλιστα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς λαβεῖν.

FABIUS, Quid Aristotelem? quem dubito scientia rerum, an scriptorum copia, an eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum clariorem putem. PLATONI *autem tribuit Fabius quod Dionysius Pythagoricis in genere. ait enim eum esse* præcipuum philosophorum acumine differendi, & eloquendi facultate divina quadam & Homerica. multum enim, *inquit*, supra prosam orationem, & quam pedestrem Græci vocant, surgit. *Dionysius autem de Pythagoricis loquens*, μεγαλοπρεπεῖς γὰρ τῇ λέξει καὶ ποιητικοί· *Statim addit*, μιμητέον δὲ μάλιστα Ξενοφῶντα καὶ
63 Πλάτωνα, τὸν τε ἠθῶν χάριν καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας.

DE ORATORIBUS.

DIONYSIUS, *De Lysia:* Ὁ Λυσιακὸς λόγος πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτάρκης, καὶ τὸ μὲν αὐχμηρὸν ἐκπεφευγὼς, πάνυ δὲ οὗτος καὶ στενὸς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἔτι δὲ καὶ κομψὸς καὶ ἀληθὴς, καὶ τῶν ἀττικισμῶν εὔχαρις· οὐ μὴν συνεχῶς αὐξητικός.

FABIUS, *quum de Demosthene, Æschine, & Hyperide jam verba fecisset*, His, *inquit*, ætate Lysias major, subtilis atque elegans, & quo nihil, si oratori satis sit docere, quæras perfectius. nihil enim est inane, nihil arcessitum: puro tamen fonti, quam magno flumini propior. *Idem alibi de eodem*; Nam neque illud in Lysia dicendi textum tenue atque rarum lætioribus numeris corrumpendum erat. Perdidisset enim gratiam, quæ in eo maxima est, simplicis atque inaffectati coloris: perdidisset fidem quoque.

De Isocrate.

DIONYSIUS, Ὁ δὲ Ἰσοκρατικὸς λόγος κομψεύεται μὲν ἀλλὰ μετὰ σεμνότητος καὶ πανηγυρικώτερός ἐστι μᾶλλον ἢ δικανικώτερος· ἔχει δὲ τὸν κόσμον μετὰ ἐνεργείας, καὶ πομπικός ἐστι μετὰ τοῦ ἀνυστικοῦ καὶ χρησίμου· οὐ μὴν ἀγωνιστικός· περιγράφων δὲ τὴν ἀπαγγελίαν ταῖς περιόδοις, καὶ ὅλως, &c.

FABIUS, Isocrates in diverso genere dicendi nitidus & comptus, & palæstræ quam pugnæ magis accommodatus: omnes dicendi veneres sectatus est. nec immerito. auditoriis enim se, non judiciis compararat. inventione facilis; honesti studio-
64 sus; in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur.

De Demosthene.

DIONYSIUS, Ὁ δὲ Δημοσθενικὸς λόγος, εὔτονος τῇ φράσει, κεκραμένος τοῖς ἤθεσι, καὶ λέξεως ἐκλογῇ κεκοσμημένος, καὶ χρώμενος τάξει τῇ κατὰ τὸ συμφέρον, καὶ μετὰ τοῦ σεμνοῦ τὴν χάριν ἔχων, καὶ συνεχὴς οἷς μάλιστα δικασταὶ κατέχονται.

FABIUS, Decem oratorum, quos simul Athenis ætas una tulit, longe princeps Demosthenes, ac pene lex orandi fuit: tanta vis in eo, tam densa omnia; ita quibusdam nervis intenta sunt; tam nihil otiosum, is dicendi modus, ut nec quid desit in eo, nec quid redundet, invenias.

De Æschine.

DIONYSIUS, Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ἀτονώτερος μὲν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ τῶν λέξεων ἐκλογῇ πομπικὸς ἅμα καὶ δεινός· καὶ οὐ πάνυ μὲν, &c.

FA-

Fabius, Plenior Æſchines, & magis fuſus, & grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus: carnis tamen plus habet, minus lacertorum.

De Hyperide.

Dionysius *inter cætera hæc de eo dicit;* καὶ χάριτος μεςός ἐςι, καὶ δοκῶν ἁπλοῦς, οὐκ ἀπήλλακται δεινότητος. τούτου ζηλωτέον μάλιςα τῆς διηγήσεως τὸ λεπτὸν καὶ σύμμετρον ἔτι δὲ, *&c.*

Fabius, Dulcis in primis & acutus Hyperides eſt: ſed minoribus cauſis, ut non dixerim utilior, magis par.

CICERONIS ELOGIA DE ALIQUOT SCRIPTORIBUS GRÆcis: quæ iis quæ Dionyſius de iiſdem tum in his tum in aliis libris dixit, multum & ipſa lucis allatura videntur. 65

De Lysia;

Cicero in libro De optimo genere oratorum,

Imitemur, ſi poterimus, Lyſiam, & ejus quidem tenuitatem potiſſimum: eſt enim multis in locis grandior. ſed quia & privatas ille pleraſque, & eas ipſas aliis, & parvarum rerum cauſulas ſcripſit, videtur eſſe jejunior; quoniam ſe ipſe conſulto ad minutarum genera cauſarum limaverit. *Paulo poſt,* Ita fit ut Demoſthenes certe poſſit ſummiſſe dicere, elate Lyſias fortaſſe non poſſit.

Idem in Oratore,

Dicat igitur Attice venuſtiſſimus ille ſcriptor ac politiſſimus Lyſias. Quis enim id poſſit negare? dum intelligamus, hoc eſſe Atticum in Lyſia, non quod tenuis ſit atque inornatus, ſed quod nihil habeat inſolens aut ineptum.

In Bruto,

Quanquam in Lyſia ſunt ſæpe etiam lacerti, ſic ut fieri nihil poſſit valentius: verum eſt certe genere toto ſtrigoſior. Sed habet tamen ſuos laudatores, qui hac ipſa ejus ſubtilitate admodum gaudeant.

De Isocrate;

Cicero III de Oratore,

Svavitatem Iſocrates, ſubtilitatem Lyſias, acumen Hyperides, ſonitum Æſchines, vim Demoſthenes habuit.

Idem in Oratore, 66

Nam quum conciſus Iſocrati Thraſymachus minutis numeris videretur, & Gorgias, Thucydides autem præfractior, primus inſtituit dilatare verbis & mollioribus numeris explere ſententias.

Idem III de Oratore,

Idque princeps Iſocrates inſtituiſſe fertur, ut inconditam antiquorum dicendi conſvetudinem, delectationis atque aurium cauſa (quemadmodum ſcribit diſcipulus ejus Naucrates) numeris adſtringeret.

De Demosthene;

Cicero in Oratore,

Hoc nec gravior extitit quiſquam, nec callidior, nec temperatior.

Idem in Bruto,

Sed tamen Antonius in verbis & eligendis (neque idipſum tam leporis cauſa, quam ponderis) & collocandis, & comprehenſione devinciendis, nihil non ad rationem, & tanquam ad artem dirigebat: verum multo magis hoc idem in ſententiarum ornamentis & conformationibus. quo genere quia præ-

Idem II de Oratore,

Namque & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornavit, in cauſis nihil omnino verſatum eſſe accepimus. atqui tanta eſt eloquentia, ut me quidem (quantum ego Græce ſcripta intelligere poſſum) magnopere delectet.

Idem in Oratore,

Itaque & Herodotus, & eadem ſuperiorque ætas numero caruit, niſi quando 69
temere ac fortuito.

Idem in I De legibus,

Quanquam & apud Herodotum patrem hiſtoriæ, & apud Theopompum ſunt innumerabiles fabulæ.

DE THUCYDIDE.

Cicero in Oratore,

Thucydides autem res geſtas & bella narrat & prælia, graviter ſane & probe: ſed nihil ab eo transferri poteſt ad forenſem uſum & publicum. Ipſæ illæ conciones ita multas habent obſcuras abditasque ſententias, vix ut intelligantur: quod eſt in oratione civili vitium vel maximum.

Ibidem paulo poſt,

Quis porro unquam Græcorum Rhetorum a Thucydide quicquam duxit? at laudatus eſt ab omnibus: fateor: ſed ita ut rerum explicator prudens, ſeverus, gravis, non ut in judiciis verſaret cauſas, ſed ut in hiſtoriis bella narraret. Itaque nunquam eſt numeratus orator. Nec vero ſi hiſtoriam non ſcripſiſſet, nomen ejus extaret, quum præſertim fuiſſet honoratus & nobilis. Hujus tamen nemo neque verborum neque ſententiarum gravitatem imitatur: ſed quum mutila quædam & hiantia locuti ſunt, quæ vel ſine magiſtro facere potuerunt, germanos ſe putant eſſe Thucydidis.

Ibidem,

Ut in Thucydide orbem modo orationis deſidero, ornamenta comparent.

Ibidem,

Thucydides autem præfractior, nec ſatis (ut ita dicam) rotundus. 70

Ibidem,

Quo magis ſunt Herodotus Thucydidesque mirabiles; quorum ætas quum in ea tempora, quos nominavi, incidiſſet, longiſſime tamen ipſi a talibus deliciis, vel potius ineptiis abſuerunt. Alter enim ſine ullis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum: primisque ab his (ut ait Theophraſtus) hiſtoria commota eſt, ut auderet uberius quam ſuperiores & ornatius dicere.

Idem II De Oratore, quum de Herodoto verba feciſſet,

Et poſt illum Thucydides omnes dicendi artificio mea ſententia facile vicit; qui ita creber eſt rerum frequentia, ut verborum prope numerum ſententiarum numero conſequatur: ita porro verbis aptus & preſſus, ut neſcias utrum res oratione, an verba ſententiis illuſtrentur.

Ibidem,

Antiquiſſimi fere ſunt, quorum quidem ſcripta conſtent, Pericles atque Alcibiades, & eadem ætate Thucydides; ſubtiles, acuti, breves, ſententiis magis quam verbis abundantes.

Idem in Bruto,

Huic ætati ſuppares, Alcibiades, Critias, Theramenes: quibus temporibus quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis ſcriptis, qui ipſe tum fuit,

intelligi maxime poteſt. grandes erant verbis, crebri ſententiis, compreſſione rerum
71 breves, & ob eam ipſam cauſam interdum ſubobſcuri.

Idem in Bruto,

Sed nimia vetuſtas nec habet eam quam quærimus ſuavitatem, neceſt jam ſane tolerabilis. Num igitur qui hoc ſentiat, ſi is potare velit, de dolio ſibi hauriendum putet? Minime: ſed quandam ſequatur ætatem. Sic ego iſtis cenſuerim & novam iſtam quaſi de muſto ac lacu fervidam orationem fugiendam, nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem, tanquam Anitianam notam perſequendam. Ipſe enim Thucydides, ſi poſterius fuiſſet, multo maturior fuiſſet & mitior.

DE PHILISTO;

Cicero II De Oratore,

Thucydidem conſecutus eſt Syracuſius Philiſtus; qui quum Dionyſii tyranni familiariſſimus eſſet, otium ſuum conſumpſit in hiſtoria ſcribenda; maximeque Thucydidem eſt, ſicut mihi videtur, imitatus.

Idem in Bruto,

Amatores huic deſunt, ſicuti multis jam ante ſeculis & Philiſto Syracuſio, & ipſi Thucydidi. Nam ut horum conciſis ſententiis, interdum etiam non ſatis apertis, cum brevitate, tum nimio acumine, officit Theopompus elatione atque altitudine orationis ſuæ: quod idem Lyſiæ Demoſthenes: ſic Catonis, &c.

Idem I De divinatione,

Dionyſii mater, ejus qui Syracuſiorum tyrannus fuit, ut ſcriptum apud Phili-
72 ſtum eſt, & doctum hominem & diligentem, & æqualem temporum illorum, quum
prægnans, &c.

Idem Epiſt. ad Quintum fratrem lib. 2,

Siculus ille, capitalis, creber, acutus, brevis, pene puſillus Thucydides: ſed utros ejus habueris libros, (duo enim ſunt corpora) an utroſque, neſcio. me magis de Dionyſio delectat. ipſe eſt enim veterator magnus, & perfamiliaris Philiſto Dionyſius. *de quo loco viſe Petr. Vict. Var. lect. lib. 32, cap. 19.*

DE XENOPHONTE;

Cicero in Oratore,

Xenophontis ſermo, eſt ille quidem melle dulcior, ſed a forenſi ſtrepitu remotiſſimus.

Idem in Bruto,

Librum conſcriptum molli & Xenophonteo genere ſermonis.

Idem in Oratore,

Xenophontis voce Muſas quaſi locutas ferunt.

Idem II de Oratore,

Denique etiam a philoſophia profectus princeps Xenophon Socraticus ille, poſt ab Ariſtotele Calliſthenes comes Alexandri, ſcripſit hiſtoriam: & hic quidem rhetorico pene more, ille autem ſuperior leniore quodam ſono eſt uſus, & qui illum impetum oratoris non habeat: vehemens fortaſſe minus, ſed aliquanto tamen eſt, ut mihi quidem videtur, dulcior.

DE THEOPOMPO;

Cicero in Bruto,

Philiſti & Thucydidis conciſis ſententiis, interdum etiam non ſatis apertis, cum brevitate, tum nimio acumine, officit Theopompus elatione atque altitudine orationis ſuæ.

Idem

Idem in Oratore,

Quod quidem Latina lingua sic observat, nemo ut tam rusticus sit, qui vocales nolit conjungere. In quo quidam etiam Theopompum reprehendunt, quod eas literas tantopere fugerit; &, si id magister ejus Isocrates, at non Thucydides.

DE PHILOSOPHIS. 73

De Platone;

Cicero in Oratore,

Longe omnium, quicunq; scripserunt, aut locuti sunt, extitit" & gravitate princeps Plato.

Ibidem,

Itaq; video visum esse nonnullis, Platonis & Democriti locutionem, etsi absit a versu, tamen quod incitatius feratur, & clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quam Comicorum poetarum.

Idem III de Oratore,

Plato non linguæ solum, verum etiam animi ac virtutis magister.

Idem in Bruto,

Quis enim uberior in dicendo, Platone? Jovem siquidem ajunt philosophi, si Græce loquatur, sic loqui.

Idem in Oratore,

Has rerum formas appellat ideas ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus author & magister Plato.

Idem III de Oratore,

Neque enim quisquam nostrum, quum libros Platonis mirabiliter scriptos legit, in quibus omnibus, &c.

Idem I Tuscul.

Credamus igitur Panætio a Platone suo dissentienti. Quem enim omnibus locis divinum, quem sapientissimum, quem sanctissimum, quem Homerum philosophorum appellat, hujus hanc unam sententiam de immortalitate animorum non probat.

De Aristotele; 74

Cicero in Bruto,

Quis Aristotele nervosior? Theophrasto dulcior?

Idem in Oratore,

Quanquam enim & philosophi quidam ornate locuti sunt, (siquidem & Theophrastus divinitate loquendi nomen invenit, & Aristoteles Isocratem ipsum lacessivit) tamen horum oratio neque nervos, neq; aculeos oratorios ac forenses habet.

Idem III De Oratore,

Itaque Aristoteles" ornavit & illustravit doctrinam illam omnem: rerumque cognitionem cum orationis exercitatione conjunxit.

Idem in Topicis,

Quibus philosophis eo minus ignoscendum est, quod non modo rebus iis quæ ab Aristotele dictæ & inventæ sunt, allici debuerunt; sed dicendi quoque incredibili quadam cum copia, tum etiam suavitate.

Idem in Oratore,

Sed quis omnium doctior? quis acutior? quis in rebus vel inveniendis vel judicandis acrior Aristotele fuit? quis porro Isocrati est adversatus infensius?

Idem II De inventione,

Ac veteres quidem scriptores artis, usque a principe illo atque inventore Tisia repetitos, unum in locum conduxit Aristoteles, & nominatim cujusque

præcepta magna conquisita cura perspicue conscripsit, atque enodata diligenter exposuit; ac tantum inventoribus ipsis suavitate & brevitate dicendi præstitit, ut nemo
75 illorum præcepta ex ipsorum libris cognoscat, sed omnes qui quod illi præcipiant, velint intelligere, ad hunc, quasi ad quendam multo commodiorem explicatorem, revertantur.

Idem II. de Oratore,

Erat enim ab isto Aristotele, a cujus inventis tibi ego videor non longe aberrare. atque inter hunc Aristotelem, cujus & illum legi librum, in quo exposuit dicendi artes omnium superiorum, & illos in quibus ipse sua quædam de eadem arte dixit, & hos germanos hujus artis magistros, hoc mihi visum est interesse, quod ille eadem acie mentis, qua rerum omnium vim naturamque viderat, hæc quoque aspexit, quæ ad dicendi artem, quam ille despiciebat, pertinebant: illi autem qui hoc solum colendum ducebant, laborarunt in hac una ratione tractanda, non eadem prudentia qua ille, sed usu in hoc uno genere, studioque majore.

Idem V De fin. bon. & mal.

Sed etiam Peripatetici veteres, quorum princeps Aristoteles, quem, excepto Platone, haud scio an recte dixerim principem philosophorum.

Idem I Tuscul.

Aristoteles longe omnium (Platonem semper excipio) præstans & ingenio & diligentia.

HACTENUS *Cicero: ex cujus verbis apertiora fore videntur ea quæ a Dionysio de iisdem scriptoribus dicta sunt. Consulto autem ea adscripsi, quod nonnulla sint apud*
76 *Dionysium quæ ope alterius exemplaris egeant: quod quum nobis defuerit, tu locorum collatione damnum ejus repende. in quo potissimum Quintiliani quæ apposuimus verba te juvabunt.*

100 ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ

πρὸς Ἀμμαῖον ὑπομνηματισμῶν, ταῦτα εὑρίσκεται.

Πολλὴν χάριν ἦν εἰδέναι τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ δίκαιον, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, καὶ ἄλλων μέν τινων ἐπιτηδευμάτων ἕνεκα νῦν κάλλιον ἀσκουμένων ἢ πρότερον, οὐχ ἥκιστα δὲ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους ἐπιμελείας, οὐ μικρὰν ἐπίδοσιν πεποιημένης ἐπὶ τὰ κρείττω. ἐν γὰρ δὴ τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις ἡ μὲν ἀρχαία καὶ φιλόσοφος ῥητορικὴ, προπηλακιζομένη καὶ δεινὰς ὕβρεις ὑπομένουσα κατελύετο, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος τελευτῆς ἐκπνεῖν καὶ μαραίνεσθαι κατ' ὀλίγον, ἐπὶ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας μικροῦ δεήσασα εἰς τέλος ἠφανίσθαι. ἑτέρα δέ τις ἐπὶ τὴν ἐκείνης παρελθοῦσα τάξιν, ἀφόρητος ἀναιδείᾳ θεατρικῇ καὶ ἀνάγωγος, καὶ οὔτε φιλοσοφίας, οὔτε ἄλλου παιδεύματος οὐδενὸς μετειληφυῖα ἐλευθερίου, λαθοῦσα καὶ παρακρουσαμένη τὴν τῶν ὄχλων ἄγνοιαν, οὐ μόνον ἐν εὐπορίᾳ καὶ τρυφῇ καὶ μορφῇ πλείονι τῆς ἑτέρας διῆγεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς προστασίας τῶν πόλεων, ἃς ἔδει τὴν φιλόσοφον ἔχειν, εἰς ἑαυτὴν ἀνηρτήσατο· καὶ ἦν φορτική τις πάνυ καὶ ὀχληρὰ καὶ τελευτῶσα παραπλησίαν ἐποίησε γενέσθαι τὴν Ἑλλάδα ταῖς τῶν ἀσώτων καὶ κακοδαιμόνων οἰκίαις. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείναις ἡ μὲν ἐλευθέρα καὶ σώφρων γαμετὴ κάθηται μηδενὸς οὖσα τῶν αὑτῆς κυρία· ἑταίρα δέ τις ἄφρων, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ βίου παροῦσα, πάσης ἀξιοῖ τῆς οὐσίας ἄρχειν, σκυβαλίζουσα καὶ δεδιττομένη τὴν ἑτέραν· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν πάσῃ πόλει, καὶ οὐδεμιᾶς ἧττον ἐν ταῖς εὐπαιδεύτοις· τουτὶ γὰρ ἁπάντων τῶν κακῶν ἔσχατον· ἡ μὲν Ἀττικὴ μοῦσα καὶ ἀρχαία καὶ αὐτόχθων, ἄτομον εἰλήφει σχῆμα, τῶν ἑαυτῆς ἐκπεσοῦσα ἀγαθῶν· ἡ δ' ἔκ τινων βαράθρων τῆς Ἀσίας ἐχθὲς καὶ πρώην ἀφικομένη μοῦσα, ἢ Φρυγία

Φρυγία τις ἢ Καρικόν τι κακὸν, ἢ βάρβαρον, Ἑλληνίδας ἠξίου διοικεῖν πόλεις, ἀπελάσασα τῶν κοινῶν τὴν ἑτέραν, ἡ ἀμαθὴς τὴν φιλόσοφον, ἡ μαινομένη τὴν σώφρονα. ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον ἀνδρῶν δικαίων χρόνος σωτὴρ ἄριστος, κατὰ Πίνδαρον, ἀλλὰ καὶ τεχνῶν νὴ Δία καὶ ἐπιτηδευμάτων γε, καὶ παντὸς ἄλλου σπουδαίου χρήματος. ἔδειξε δὲ ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος, εἴτε θεῶν τινος ἄρξαντος, εἴτε φυσικῆς περιόδου τὴν ἀρχαίαν τάξιν ἀνακυκλούσης, εἴτε ἀνθρωπίνης ὁρμῆς ἐπὶ τὰ ὅμοια πολλοὺς ἀγούσης· καὶ ἀπέδωκε τῇ μὲν ἀρχαίᾳ καὶ σώφρονι ῥητορικῇ τὴν δικαίαν τιμήν, ἣν καὶ πρότερον εἶχε, καλῶς ἀπολαβεῖν, τῇ δὲ νέᾳ καὶ ἀνοήτῳ παύσασθαι δόξαν οὐ προσήκουσαν καρπουμένῃ, καὶ ἐν ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς τρυφώσῃ. καὶ οὐ καθ' ἓν ἴσως τοῦτο μόνον ἐπαινεῖν τὸν παρόντα χρόνον καὶ τοὺς συμφιλοσοφοῦντας ἀνθρώπους ἄξιον, ὅτι τὰ κρείττω τιμιώτερα ποιεῖν τῶν χειρόνων ἤρξαντο· καίτοι μέρος γε τοῦ παντὸς ἥμισυ ἀρχὴ λέγεταί τε καὶ ἔστιν· ἀλλ' ὅτι καὶ ταχεῖαν τὴν μεταβολὴν καὶ μεγάλην τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν παρεσκεύασε γενέσθαι. ἔξω γὰρ ὀλίγων τινῶν Ἀσιανῶν πόλεων, αἷς δι' ἀμαθίαν βραδεῖά ἐστιν ἡ τῶν καλῶν μάθησις, αἱ λοιπαὶ πέπαυνται τοὺς φορτικοὺς καὶ ψυχροὺς καὶ ἀναισθήτους ἀγαπῶσαι λόγους· τῶν μὲν πρότερον μέγα ἐπ' αὐτοῖς φρονούντων, αἰδουμένων ἤδη καὶ κατὰ μικρὸν ἀπαυτομολούντων πρὸς τοὺς ἑτέρους, εἰ μή τινες παντάπασιν ἀνιάτως ἔχουσι, τῶν δὲ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτομένων, εἰς καταφρόνησιν ἀγόντων τοὺς λόγους, καὶ γέλωτα ποιουμένων τὴν ἐπ' αὐτοῖς σπουδήν. αἰτία δ' οἶμαι καὶ ἀρχὴ τῆς τοσαύτης μεταβολῆς ἐγένετο ἡ πάντων κρατοῦσα Ῥώμη, πρὸς ἑαυτὴν ἀναγκάζουσα τὰς ὅλας πόλεις ἀποβλέπειν· καὶ ταύτης τε αὐτῆς οἱ δυναστεύοντες, κατ' ἀρετὴν καὶ ἀπὸ τοῦ κρατίστου τὰ κοινὰ διοικοῦντες, εὐπαίδευτοι πάνυ καὶ γενναῖοι τὰς κρίσεις γενόμενοι· ὑφ' ὧν κοσμούμενον τό τε φρόνιμον τῆς πόλεως μέρος ἔτι μᾶλλον ἐπιδέδωκε, καὶ τὸ ἀνόητον ἠνάγκασται νοῦν ἔχειν. τοιγάρτοι πολλαὶ μὲν ἱστορίαι σπουδῆς ἄξιαι γράφονται τοῖς νῦν, πολλοὶ δὲ λόγοι πολιτικοὶ χαρίεντες ἐκφέρονται, φιλόσοφοί τε συντάξεις οὐ μὰ Δία εὐκαταφρόνητοι, ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ καλαὶ πραγματεῖαι καὶ Ῥωμαίοις καὶ Ἕλλησιν εὖ μάλα διεσπουδασμέναι προεληλύθασί τε καὶ προελεύσονται, κατὰ τὸ εἰκός. καὶ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, τηλικαύτης μεταβολῆς ἐν τούτῳ τῷ βραχεῖ χρόνῳ γεγενημένης, εἰ μηκέτι χωρήσει προσωτέρω μιᾶς γενεᾶς ὁ ζῆλος ἐκεῖνος τῶν ἀνοήτων λόγων. τὸ γὰρ ἐκ παντὸς εἰς ἐλάχιστον συναχθὲν, ῥᾴδιον ἐξ ὀλίγου μηδὲν εἶναι. ἀλλὰ γὰρ τὸ μὲν εὐχαριστεῖν τῷ μεταβαλόντι τὰ πράγματα χρόνῳ, καὶ τὸ τοὺς τὰ κράτιστα προαιρουμένους ἐπαινεῖν, καὶ τὸ τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν γεγονότων εἰκάζειν, καὶ πάντα τὰ παραπλήσια τούτοις, ἃ κἂν ὁ τυχὼν εἰπεῖν δύναιτο, ἀφήσω. ἐξ ὧν δ' ἂν ἔτι μείζω λάβοι τὰ κρείττονα ἰσχὺν, ταῦτα πειράσομαι λέγειν, ὑπόθεσιν τοῦ λόγου κοινὴν καὶ φιλάνθρωπον καὶ πλεῖστα δυναμένην ὠφελῆσαι λαβών. ἔστι δὲ" ἤδη, τίνες εἰσὶν ἀξιολογώτατοι τῶν ἀρχαίων ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων, καὶ τίνες αὐτῶν ἐγένοντο προαιρέσεις τοῦ τε βίου καὶ τοῦ λόγου, καὶ τί παρ' ἑκάστου δεῖ λαμβάνειν ἢ φυλάττεσθαι" καὶ θεωρήματα καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἀκούουσι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν, καὶ οὐδὲ" πάνυ μὰ Δία κοινὰ, οὐδὲ καθημαξευμένα τοῖς πρότερον. ἐγὼ γοῦν οὐδεμιᾷ τοιαύτῃ περιτυχὼν οἶδα γραφῇ, πολλὴν ζήτησιν αὐτῶν ποιησάμενος. οὐ μὲν δὴ διαβεβαιοῦμαί γε, ὡς δὴ καὶ σαφῶς εἰδώς. τάχα γὰρ ἂν εἶέν τινες αἱ ἐμὲ διαλανθάνουσαι τοιαῦται γραφαί. τὸ δὲ τὸν ἁπάντων ἱστορίας ὅρον ἑαυτὸν ποιεῖν, καὶ περὶ τοῦ μὴ γεγονέναι τι τῶν δυνατῶν γενέσθαι, λέγειν, αὐθάδες πάνυ καὶ οὐ πόρρω μανίας. περὶ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἔχω, καθάπερ ἔφην, διαβεβαιοῦσθαι. τῶν δὲ ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, πολλῶν πάνυ ὄντων καὶ ἀγαθῶν, τὸ μὲν ὑπὲρ ἁπάντων γράφειν, μακροῦ λόγου δεόμενον ὁρῶν, ἐάσω· τοὺς δὲ χαριεστάτους ἐξ αὐτῶν προχειρισάμενος κατὰ τὰς ἡλικίας, ἐρῶ περὶ ἑκάστου νῦν μὲν, περὶ τῶν ῥητόρων· ἐὰν δὲ ἐγχωρῇ," καὶ περὶ τῶν ἱστορικῶν. ἔσονται δὲ οἱ μὲν παραλαμβανόμενοι ῥήτορες, τρεῖς μὲν ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, Λυσίας, Ἰσοκράτης, Ἰσαῖος· τρεῖς δὲ ἐκ τῶν ἐπακμασάντων τούτοις, Δημοσθένης, Ὑπερίδης, Αἰσχίνης, οὓς ἐγὼ τῶν ἄλλων ἡγοῦμαι κρατίστους. καὶ διαιρεθήσεται μὲν εἰς" δύο συντάξεις ἡ πραγματεία· τὴν δὲ ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης λήψεται τῆς ὑπὲρ τῶν πρεσβυτέρων γραφείσης. προειρημένων δὴ τούτων, ἐπανάγειν καιρὸς ἐπὶ τὰ προκείμενα.

περιλήψεις· τὸ ῥηθήσεσθαι μᾶλλον.

100

ΛΥΣΙΑΣ.

Λυσίας ὁ Κεφάλου, Συρακουσίων μὲν ἦν γονέων, ἐγεννήθη δὲ Ἀθήνησι μετοικοῦντι τῷ πατρί, καὶ συνεπαιδεύθη τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίων. ἔτη δὲ πεντεκαίδεκα γεγονὼς, εἰς Θουρίους ᾤχετο πλέων σὺν ἀδελφοῖς δυσί, κοινωνήσων τῆς ἀποικίας, ἣν ἔστελλον Ἀθηναῖοί τε καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς δωδεκάτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· καὶ διετέλεσεν αὐτόθι πολιτευόμενος ἐν εὐπορίᾳ πολλῇ μέχρι τῆς συμφορᾶς τῆς κατασχούσης Ἀθηναίους ἐν Σικελίᾳ. μετ' ἐκεῖνο δὲ τὸ πάθος στασιάσαντος τοῦ δήμου, ἐκπίπτει σὺν ἄλλοις τριακοσίοις ἀττικισμὸν ἐγκληθεῖσι· καὶ παραγενόμενος αὖθις εἰς Ἀθήνας κατὰ ἄρχοντα Καλλίαν, ἕβδομον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἔχων, ὡς ἄν τις εἰκάσειεν, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου διετέλεσε διατριβὰς ποιούμενος Ἀθήνησι. πλείστους δὲ γράψας λόγους εἰς δικαστήριά τε καὶ βουλὰς, καὶ πρὸς ἐκκλησίας εὐθέτους, πρὸς δὲ τούτοις πανηγυρικοὺς, ἐρωτικοὺς, ἐπιστολικοὺς, τῶν μὲν ἔμπροσθεν γεγενημένων ῥητόρων, ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων ἠφάνισε τὰς δόξας· τῶν δὲ ἐπιγενομένων οὐ πολλοῖς τισι κατέλιπεν ὑπερβολὴν, ἅτ' ἐν ἁπάσαις ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων, καὶ μὰ Δί' οὔ τοι γε ταῖς φαυλοτάταις εὐδοκιμῶν. τίνι δὲ κέχρηται χαρακτῆρι λόγων, καὶ τίνας ἀρετὰς εἰσενήνεκται, τίνι τε κρείττων ἐστὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἀκμασάντων, καὶ ποῖ καταδεέστερος, καὶ τί δεῖ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ, νῦν ἤδη πειράσομαι λέγειν. καθαρός ἐστι τὴν ἑρμηνείαν πάνυ, καὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης ἄριστος κανὼν, οὐ τῆς ἀρχαίας ᾗ κέχρηται Πλάτων καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπιχωριαζούσης· ὡς ἔστι τεκμήριον τοῖς τε Ἀνδοκίδου λόγοις, καὶ τοῖς Κελίου, καὶ ἄλλοις συχνοῖς. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον καὶ κυριώτερον ἐν λόγοις, λέγω δὲ τὸ καθαρεύειν τὴν διάλεκτον, οὐθεὶς τῶν μεταγενεστέρων αὐτὸν ὑπερεβάλετο, ἀλλ' οὐδὲ μιμήσασθαι πολλοὶ δύναμιν ἔσχον, ὅτι μὴ μόνος Ἰσοκράτης. καθαρώτατος δὴ τῶν ἄλλων μετά γε Λυσίαν ἐν τοῖς ὀνόμασιν οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ γενέσθαι ὁ ἀνήρ. μίαν μὲν δὴ ταύτην ἀρετὴν ἀξίαν ζήλου μιμήσεως εὑρίσκω παρὰ τῷ ῥήτορι, καὶ παρακελευσαίμην ἂν τοῖς βουλομένοις καθαρῶς γράφειν ἢ καὶ λέγειν, ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα ποιεῖσθαι παράδειγμα ταύτης τῆς ἀρετῆς. ἑτέραν δὲ οὐδὲν ἐλάττω ταύτης, ἣν πολλοὶ μὲν ἐζήλωσαν τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων, οὐδεὶς δὲ βεβαιότερον ἐπεδείξατο. τίς δ' ἐστιν αὕτη; ἡ διὰ τῶν κυρίων τε καὶ κοι-
101 νῶν καὶ ἐν μέσῳ κειμένων ὀνομάτων ἐκφέρουσα τὰ νοούμενα. ἥκιστα γὰρ ἄν τις εὕροι Λυσίαν τροπικῇ φράσει χρησάμενον. καὶ οὐκ ἐπὶ τούτῳ μόνον ἐπαινεῖν ἄξιον, ἀλλ' ὅτι καὶ περιττὰ καὶ σεμνὰ καὶ μεγάλα φαίνεσθαι τὰ πράγματα ποιεῖ τοῖς κοινοτάτοις χρώμενος ὀνόμασι, καὶ ποιητικῆς οὐχ ἁπτόμενος κατασκευῆς. τοῖς δὲ προτέροις οὐχ αὕτη ἡ δόξα ἦν, ἀλλ' οἱ βουλόμενοι κόσμον τινὰ προσεῖναι τοῖς λόγοις, ἐξήλλαττον ἰδιώτην, καὶ κατέφευγον εἰς τὴν ποιητικὴν φράσιν, μεταβολαῖς τε πολλαῖς χρώμενοι, καὶ ὑπερβολαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις τροπικαῖς ἰδέαις, ὀνομάτων τε γλωττηματικῶν καὶ ξένων χρήσει, καὶ τῶν οὐκ εἰωθότων σχηματισμῶν τῇ διαλλαγῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ καινολογίᾳ καταπληττόμενοι τὸν ἰδιώτην. δηλοῖ δὲ τοῦτο Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος, ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικήν τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν τὴν κατασκευὴν, καὶ οὐ πόρρω διθυράμβων ἔνια φθεγγόμενος, καὶ τῶν ἐκείνου συνουσιαστικῶν οἱ περὶ Λικύμνιόν τε καὶ Πῶλον. ἥψατο δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι ῥητόρων ἡ ποιητική τε καὶ τροπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίου ἄρξαντος, ἡνίκα Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας ἐν τῇ δημηγορίᾳ· ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, ὁ καὶ παλαιότερον ἀεὶ θαυμαζόμενος, Θουκυδίδης τοὔνομα, δαιμονιώτατος τῶν συγγραφέων, ἔν τε τῷ ἐπιταφίῳ καὶ ἐν ταῖς δημηγορίαις, ποιητικῇ κατασκευῇ χρησάμενος, ἐν πολλοῖς ἐξήλλαξε τὴν ἑρμηνείαν εἰς ὄγκον ἅμα καὶ κόσμον ὀνομάτων ἀηθέστερον. Λυσίας δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ἤσκησεν, ἐν γοῦν τοῖς σπουδῇ γραφομένοις δικανικοῖς καὶ συμβουλευτικοῖς λόγοις, ποιῆσαι, πλὴν εἴ τι μικρὸν ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς· περὶ γὰρ δὲ τῶν ἐπιστολικῶν αὐτοῦ καὶ ἑταιρικῶν καὶ τῶν ἄλλων οὓς μετὰ παιδιᾶς ἔγραψεν, οὐδὲν δέομαι λέγειν. ὁμοίως δὲ τοῖς ἰδιώταις διαλέγεσθαι δοκῶν, πλεῖστον ὅσον ἰδιώτου διαφέρει. καὶ ἐπεὶ

ποιητὴς

Margin notes: καθαρὸς ἐν ἑρμηνείᾳ τῆς διαλέκτου. — κυρίαις καὶ κοιναῖς λέξεσι χρώμενος.

ποιητὴς κράτιστος λόγων, λελυμένης ἐκ μέτρου λέξεως, ἰδίαν τινὰ λόγων εὑρηκὼς ἁρμονίαν, ἣ τὰ ὀνόματα κοσμεῖ τε καὶ ἡδύνει, μηδὲν ἔχοντα ὀγκῶδες μηδὲ φορτικόν. ταύτην δευτέραν τὴν ἀρετὴν κελεύω παρὰ τοῦ ῥήτορος τούτου λαμβάνειν, εἴ τινες ἀξιοῦσι τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ διαλέγεσθαι τρόπον. ἐγένοντο μὲν οὖν πολλοὶ τῆς προαιρέσεως ταύτης ζηλωταί, συγγραφεῖς τε καὶ ῥήτορες· ἔγγιστα δὲ αὐτῆς μετὰ Λυσίαν ἥψατο τῶν πρεσβυτέρων νέος ἐπασκήσας Ἰσοκράτης. καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν προσωτέρω τούτων, σκοπῶν ἑτέρους ῥήτορας, ἰσχὺν καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐν ὀνόμασι κυρίοις καὶ κοινοῖς ἀποδειξαμένους. τρίτην ἀρετὴν ἀποφαίνομαι περὶ τὸν ἄνδρα, τὴν σαφήνειαν, οὐ μόνον τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἔστι γάρ τις καὶ πραγματικὴ σαφήνεια, οὐ πολλοῖς γνώριμος. τεκμαίρομαι δέ, ὅτι τῆς μὲν Θουκυδίδου λέξεως καὶ Δημοσθένους, οἳ δεινότατοι πράγματα ἐξειπεῖν ἐγένοντο, πολλὰ δυσείκαστά ἐστιν ἡμῖν καὶ ἀσαφῆ, καὶ δεόμενα ἐξηγητοῦ· ἡ δὲ Λυσίου λέξις ἅπασά ἐστι φανερὰ καὶ σαφὴς καὶ τῷ πάνυ πόρρω δοκοῦντι πολιτικῶν ἀφεστάναι λόγων. καὶ εἰ μὲν δι' ἀσθένειαν δυνάμεως ἐγίνετο τὸ σαφές, οὐκ ἄξιον ἦν αὐτὸ ἀγαπᾶν· νῦν δὲ ὁ πλοῦτος τῶν κυρίων ὀνομάτων ἐκ πολλῆς αὐτῷ περιουσίας ἀποδείκνυται ταύτην τὴν ἀρετήν. ὥστε τὴν σαφήνειαν αὐτοῦ ζηλοῦν ἄξιον. καὶ μὴν τό γε βραχέως ἐκφέρειν τὰ νοήματα μετὰ τοῦ σαφοῦς, χαλεποῦ τοῦ πράγματος ὄντος φύσει, τοῦ συναγαγεῖν ἄμφω ταῦτα, καὶ κεράσαι μετρίως· ἡ μάλιστα οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀποδείκνυται Λυσίας χρώμενος, ὥστε οὐδὲν τοῖς διὰ χειρὸς ἔχουσι τὸν ἄνδρα, οὔτε ἀκυρολογίας, οὔτε ἀσαφείας δόξαν λαβεῖν. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι οὐ τοῖς ὀνόμασι δουλεύει 102 τὰ πράγματα παρ' αὐτῷ, τοῖς δὲ πράγμασιν ἀκολουθεῖ τὰ ὀνόματα. τὸν δὲ κόσμον οὐκ ἐν τῷ διαλλάττειν τὸν ἰδιώτην, ἀλλ' ἐν τῷ μιμεῖσθαι λαμβάνει. καὶ οὐκ ἐπὶ μὲν τῆς ἑρμηνείας τοιοῦτός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν ἄκαιρός τις καὶ μακρός· συνέσπασται δέ, εἴ τις καὶ ἄλλος, καὶ πεπύκνωται τοῖς νοήμασι. καὶ τοσούτου δεῖ τῶν οὐκ ἀναγκαίων τι λέγειν, ὥστε καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων ἂν δόξειε παραλιπεῖν, οὐ μὰ Δί' ἀσθενείᾳ εὑρέσεως αὐτὸ ποιῶν, ἀλλὰ συμμετρήσει τοῦ χρόνου, πρὸς ὃν ἔδει γενέσθαι τοὺς λόγους. βραχύς γε μὴν οὗτος, ὡς μὲν ἰδιώτῃ, δηλῶσαι βουλομένῳ τὰ πράγματα, ἀποχρῶν· ὡς δὲ ῥήτορι, περιουσίαν δυνάμεως ἐνδείξασθαι ζητοῦντι, οὐχ ἱκανός. μιμητέον δὲ καὶ τὴν βραχύτητα τὴν Λυσίου. μετριωτέρα γὰρ οὐκ ἂν εὑρεθείη παρ' ἑτέρῳ ῥήτορι. μετὰ ταύτας ἀρετὴν εὑρίσκω παρὰ Λυσίᾳ πάνυ θαυμαστήν, ἧς Θεόφραστος μέν φησιν ἄρξαι Θρασύμαχον, ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι Λυσίαν. καὶ γὰρ τοῖς χρόνοις οὗτος ἐκείνου προέχειν ἔμοιγε δοκεῖ· λέγω δ' ὡς ἐν ἀκμῇ κοινῇ βίου γενομένων ἀμφοῖν· καὶ εἰ μὴ τοῦτο δοθείη, τῷ γέ τοι περὶ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐκείνου μᾶλλον τετρῖφθαι. οὐ μέντοι διαβεβαιοῦμαί γε ὁπότερος ἦρξε τῆς ἀρετῆς ταύτης κατὰ τὸ παρόν· ἀλλ' ὅτι Λυσίας μᾶλλον ἐν αὐτῇ διήνεγκε, τοῦτο θαρρῶν ἂν ἀποφηναίμην. τίς δ' ἐστὶν ἥν φημι ἀρετήν; ἡ συστρέφουσα τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρουσα λέξις, οἰκεία πάνυ καὶ ἀναγκαία τοῖς δικανικοῖς λόγοις, καὶ παντὶ ἀληθεῖ ἀγῶνι. ταύτην ὀλίγοι μὲν ἐμιμήσαντο· Δημοσθένης δὲ καὶ ὑπερεβάλετο, πλὴν οὐχ οὕτως εὐτελῶς οὐδὲ ἀφελῶς ὥσπερ Λυσίας χρησάμενος αὐτῇ, ἀλλὰ περιέργως καὶ πικρῶς. λεγέσθω γάρ, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ὑπὲρ ὧν κατὰ τὸν οἰκεῖον διαλέξομαι καιρόν. ἔχει δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν πολλὴν ἡ Λυσίου λέξις. αὕτη δέ ἐστι δύναμίς τις ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγουσα τὰ λεγόμενα. γίνεται δὲ ἐκ τῆς τῶν παρακολουθούντων λήψεως. ὁ δὲ προσέχων τὴν διάνοιαν τοῖς Λυσίου λόγοις, οὐχ οὕτως ἔσται σκαιὸς ἢ δυσάρεστος, ἢ βραδὺς τὸν νοῦν, ὃς οὐχ ὑπολήψεται τὰ δηλούμενα ὡς γινόμενα ὁρᾶν, καὶ ὥσπερ παροῦσιν οἷς ἂν ὁ ῥήτωρ εἰσάγῃ προσώποις ὁμιλεῖν. ἐπιζητήσει τε οὐθὲν εἰκός, τοὺς μὲν ἄνδρας αἰτοῦσα εἰ πραχθείη, τοὺς δὲ διανοηθῆναι, τοὺς δὲ εἰπεῖν. κράτιστος δὴ πάντων ἐγένετο ῥητόρων φύσιν ἀνθρώπων κατοπτεῦσαι, καὶ τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἀποδοῦναι, πάθη τε, καὶ ἤθη, καὶ ἔργα. ἀποδίδωμί τε οὖν αὐτῷ καὶ τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετήν, καλουμένην δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἠθοποιΐαν. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ εὑρεῖν δύναμαι παρὰ τῷ ῥήτορι τούτῳ πρόσωπον, οὔτε ἀνηθοποίητον, οὔτε ἄψυχον. τριῶν τε ὄντων ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ τὴν ἀρετὴν ταύτην συμβέβηκεν εἶναι, διανοίας τε καὶ λέξεως, καὶ τρίτης τῆς συνθέσεως, ἐν ἅπασι τούτοις αὐτὸν ἀποφαίνομαι κατορθοῦν. οὐ

σαφήνεια καὶ βραχύς.

συστρέφουσα τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρουσα.

ἐνεργής.

*

ἠθοποιός.

„ γὰρ διανουμένους μόνον ὑποτίθεται χρηστὰ καὶ ἐπιεικῆ καὶ μέτρια τοὺς λέγοντας, ὥστε εἰκό-
„ νας εἶναι δοκεῖν τῶν ἠθῶν τοὺς λόγους· ἀλλὰ καὶ τὴν λέξιν ἀποδίδωσι τοῖς ἤθεσιν οἰκείαν, ἣ
πέφυκεν αὐτὰ ἑαυτῆς κράτιστα δηλοῦσθαι, τὴν σαφῆ καὶ κυρίαν, καὶ κοινὴν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις συνηθεστάτην· ὁ γὰρ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅπαν, ἀνηθοποίητον. καὶ συντί-
θησί γε αὐτὴν ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς, ὁρῶν ὅτι οὐκ ἐν τῇ περιόδῳ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς,
ἀλλ' ἐν τῇ διαλελυμένῃ λέξει γίνεται τὸ ἦθος. καθόλου δὲ, ἵνα καὶ περὶ ταύτης εἴπω τῆς ἀ-
ρετῆς, οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος ῥητόρων, τῶν γε τῇ ὁμοίᾳ κατασκευῇ χρησαμένων τοῦ λόγου,
εἴτε ἥδιον συνέθηκεν, εἴτε πιθανώτερον. δοκεῖ μὲν γὰρ ἀποίητός τις εἶναι καὶ ἀτεχνίτευ-
103 τος ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτήρ. καὶ οὐ θαυμάσαιμ' ἂν εἰ πᾶσι μὲν τοῖς ἰδιώταις, οὐκ
ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν φιλολόγων, ὅσοι μὴ μεγάλας ἔχουσι τριβὰς περὶ λόγους, τοιαύτην τινὰ
παράσχοι δόξαν, ὅτι ἀνεπιτηδεύτως, καὶ οὐ κατὰ τέχνην, αὐτομάτως δέ πως καὶ ὡς ἔτυχε
σύγκειται. ἔστι δὲ παντὸς μᾶλλον ἔργου τεχνικοῦ κατεσκευασμένος. πεποίηται γὰρ αὐτῷ
τοῦτο τὸ ἀποίητον, καὶ δέδεται τὸ λελυμένον, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μὴ δοκεῖν δεινῶς κατεσκευά-
σθαι, τὸ δεινὸν ἔχει. τὴν ἀλήθειαν οὖν τις ἐπιτηδεύων καὶ φύσεως μιμητὴς γίνεσθαι βουλόμενος,
οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τῇ Λυσίου συνθέσει χρώμενος. ἑτέραν γὰρ οὐκ ἂν εὕροι ταύτης ἀλη-
περιττῇ λέξει χρώμενος. θεστέραν. οἴομαι δὲ καὶ τὸ πρέπον ἔχειν τὴν Λυσίου λέξιν, οὐθενὸς ἧττον τῶν ἀρχαίων ῥητό-
ρων, κρατίστην ἁπασῶν ἀρετὴν καὶ τελειοτάτην ὁρῶν αὐτὴν πρός τε τὸν λέγοντα, καὶ πρὸς
τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα. ἐν τούτοις γὰρ δὴ καὶ πρὸς ταῦτα τὸ πρέπον ἀρκοῦν-
τως ἡρμοσμένη. καὶ γὰρ ἡλικίᾳ, καὶ γένει, καὶ παιδείᾳ, καὶ ἐπιτηδεύματι, καὶ βίῳ,
καὶ τοῖς ἄλλοις ἐν οἷς διαφέρει προσώπων τὰ πρόσωπα, τὰς οἰκείας ἀποδίδωσι φωνάς·
πρός τε τὸν ἀκροατὴν συμμετρεῖται τὰ λεγόμενα οἰκείως, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον δικαστῇ
τε καὶ ἐκκλησιαστῇ, καὶ πανηγυρίζοντι διαλεγόμενος ὄχλῳ· διαφοράς τε αὐτῷ λαμ-
βάνει κατὰ τὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων ἡ λέξις. ἀρχομένῳ μὲν γάρ ἐστι καθεστηκυῖα καὶ
ἠθική· διηγουμένῳ δὲ, πιθανὴ καὶ ἀπερίεργος· ἀποδεικνύντι δὲ, στρογγύλη καὶ πυκνή·
αὔξοντι δὲ καὶ παθαινομένῳ, σεμνὴ καὶ ἀληθινή· ἀνακεφαλαιουμένῳ δὲ, διαλελυμένη
καὶ σύντομος. ληπτέον δὲ καὶ τὸ πρέπον τῆς τάξεως παρὰ Λυσίου. ὅτι μὲν γὰρ πιθανὴ καὶ
πειστικὴ καὶ πολὺ τὸ φυσικὸν ὑποφαίνουσα, καὶ πάνθ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἰδέας ἔχεται,
πρὸς εἰδότας οὐδὲν ἴσως δεῖ λέγειν. δι' ὄχλου γὰρ ἤδη τοῦτό γε καὶ οὐδείς ἐστιν ὅστις οὐχὶ καὶ
πείρᾳ καὶ ἀκοῇ μαθὼν, ὁμολογεῖ πάντων ῥητόρων αὐτὸν εἶναι πιθανώτατον. ὥστε καὶ ταύ-
την τὴν ἀρετὴν ληπτέον παρὰ τοῦ ῥήτορος. πολλὰ καὶ καλὰ λέγειν ἔχων περὶ τῆς Λυσίου λέ-
ξεως, ἣν λαμβάνων καὶ μιμούμενος ἄν τις ἀμείνων γένοιτο τὴν ἑρμηνείαν, τὰ μὲν ἄλλα,
τοῦ χρόνου στοχαζόμενος, ἐάσω· μίαν δὲ ἀρετὴν ἔτι τοῦ ῥήτορος ἐπιδείξομαι, κρείνας
καλλίστην τε καὶ κοινοτάτην, καὶ μόνην „ τὴν μάλιστα τῶν ἄλλων τὸν Λυσίου χαρακτῆρα δυνα-
μένην βεβαιῶσαι· ἣν ὑπερεβάλετο μὲν οὐδεὶς τῶν ὕστερον, ἐμιμήσαντο δὲ πολλοὶ, καὶ παρ'
αὐτὸ τοῦτο κρείσσους ἑτέρων ἔδοξαν εἶναι, τὴν ἄλλην δύναμιν οὐδὲν διαφέροντες· ὑπὲρ ὧν,
ἡδύς. ἂν ἐγχωρῇ, κατὰ τὸν οἰκεῖον διαλέξομαι τόπον. τίς δέ ἐστιν ἥδε ἀρετὴ, „ ἥτις πᾶσιν ἐπαν-
θοῦσα τοῖς ὀνόμασι; καὶ τίς ἡ χάρις; πρᾶγμα παντὸς κρεῖττον λόγου καὶ θαυμασιώ-
τερον. ἄριστον μὲν γάρ ἐστιν ὀφθῆναι, καὶ παντὶ ὁμοίως ἰδιώτῃ τε „ ἢ τεχνίτῃ φανερόν·
χαλεπώτατον δὲ „ λόγῳ δηλωθῆναι, καὶ οὐδὲ τοῖς κράτιστα εἰπεῖν δυναμένοις εὔπο-
ρον. ὥστε εἴ τις ἀξιοίη λόγῳ διδαχθῆναι ταύτην τὴν δύναμιν, ἥτις ποτέ ἐστιν, οὐκ ἂν
φθάνοι καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ καλῶν πραγμάτων δυσεκλαλήτων ἀπαιτῶν λόγον·
λέγω δὲ, ἐπὶ κάλλους μὲν σωμάτων τί δή ποτ' ἐστὶν ὃ καλοῦμεν ὥραν· ἐπὶ κινήσεως δὲ
μελισμοῦ καὶ πλοκῆς φθόγγων τί λέγεται τὸ εὐάρμοστον· ἐπὶ συμμετρίας δὲ χρόνων τίς
ἡ τάξις, καὶ τί τὸ εὔρυθμον· καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ συλλήβδην ἔργου τε καὶ πράγματος, τίς ὁ λε-
γόμενος καιρὸς, καὶ ποῦ τὸ „ μέτριον. αἰσθήσει γὰρ τούτων ἕκαστον καταλαμβάνεται, καὶ οὐ
λόγῳ. „ ὥσθ' ὅπερ μουσικοὶ παραγγέλλουσι ποιεῖν τοῖς βουλομένοις ἀκούειν ἀκριβῶς
104 ἁρμονίας, ὥστε μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐν τοῖς „ διαστήμασι δίεσιν ἀγνοεῖν τὴν ἀκοὴν ἐθίζειν, καὶ μη-
δὲν ἄλλο ταύτης ἀκριβέστερον ζητεῖν κριτήριον· τοῦτο κἀγὼ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν Λυσίαν, καὶ τίς
„ ὑπ' αὐτῷ χάρις ἐστὶ βουλομένοις μαθεῖν, ὑποθείμην ἂν ἐπιτηδεύειν χρόνῳ πολλῷ καὶ
μακρᾷ τριβῇ, καὶ ἀλόγῳ πάθει τὴν ἄλογον συνασκεῖν αἴσθησιν. ταύτην μέντοι κρατίστην
τε ἀρε-

τὴν ἀρετὴν καὶ χαρακτηριστικωτάτην τῆς Λυσίου λέξεως ἔγωγε πείθομαι, εἴτε φύσεως αὐτὴν δεῖ καλεῖν εὐτυχίαν, εἴτε πόνου καὶ τέχνης ἐργασίαν, εἴτε μικτὴν ἐξ ἀμφοῖν ἕξιν ἢ δύναμιν, ᾗ πάντας ὑπερέχει τοὺς λοιποὺς ῥήτορας. καὶ ὅταν διαπορῶ περί τινος τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ μὴ ῥᾴδιον ᾖ μοι διὰ τῶν ἄλλων σημείων τἀληθὲς εὑρεῖν, ἐπὶ ταύτην καταφεύγω τὴν ἀρετήν, ὡς ἐπὶ ψῆφον ἐσχάτην. ἔπειτα ἂν μὲν αἱ χάριτες αἱ τῆς λέξεως ἐπικοσμεῖν δοκῶσί μοι τὴν γραφήν, τῆς Λυσίου ψυχῆς αὐτὴν τίθεμαι, καὶ οὐδὲν ἔτι πορρωτέρω ταύτης σκοπεῖν ἀξιῶ. ἐὰν δὲ μηδεμίαν ἡδονὴν μηδὲ ἀφροδίτην ὁ τῆς λέξεως χαρακτὴρ ἔχῃ, δυσωπῶ καὶ ὑποπτεύω μήποτ᾽ οὐ Λυσίου ἢ ὁ λόγος, καὶ οὐκ ἔτι βιάζομαι τὴν ἄλογον αἴσθησιν, οὐδὲ ἂν πάνυ δεινὸς εἶναι τάγ᾽ οὖν ἄλλα μοι δοκῇ καὶ περιττῶς ἐξειργασμένος ὁ λόγος. τὸ μὲν εὖ γράφειν πολλοῖς οἰόμενος ὑπάρχειν κατά τινας καὶ ἄλλους ἰδίους λέξεως χαρακτῆρας· πολυειδὲς γὰρ τοῦτο· τὸ δ᾽ ἡδέως καὶ κεχαρισμένως καὶ ἐπαφροδίτως, Λυσίᾳ· τεκμηρίῳ γοῦν οὐκ ἄλλῳ τινὶ κρείττονι χρώμενος, ἢ τῷ καθ᾽ ἡδονὴν ἑρμηνεύεσθαι τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενα. ὧν πολλοὺς ἤδη τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τοῦ πλήθους ὡς εἰσὶν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, καὶ τά γε ἄλλα οὐκ ἀτόπως ἔχοντας, ὅτι τὴν χάριν οὐ προσβάλλουσι τὴν Λυσιακήν, οὐδὲ τὴν εὐστομίαν ἔχουσιν ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε καὶ βασανίσας, εὗρον οὐκ ὄντας Λυσίου. ὧν ἐστὶ καὶ ὁ περὶ τῆς Ἰφικράτους εἰκόνος ὃν οἶδ᾽ ὅτι πολλοὶ καὶ χαρακτῆρα ἡγήσαιντο ἂν καὶ κανόνα τῆς ἐκείνου δυνάμεως. οὗτος μέντοι ὁ λόγος ὁ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἡρμηνεῦσθαι δοκῶν ἰσχυρῶς, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν εἰρῆσθαι περιττῶς, καὶ ἄλλας πολλὰς ἀρετὰς ἔχων, ἀχαρίς ἐστι, καὶ πολλοῦ δεῖ τὸ Λυσιακὸν ἐπιφαίνειν στόμα. μάλιστα δ᾽ ἐγένετο μὲν καταφανής, ὅτι οὐχ ὑπ᾽ ἐκείνου τοῦ ῥήτορος ἐγράφη, τοὺς χρόνους ἀναλογισαμένῳ. εἰ γὰρ ὀγδοηκονταετῆ γενόμενον θήσει τις τελευτῆσαι Λυσίαν ἐπὶ Νίκωνος ἢ ἐπὶ Ναυσινίκου ἄρχοντος, ἑπτὰ ἔτεσιν ὅλοις ἂν εἴη προτερεῦσα τῆς γραφῆς τοῦ ψηφίσματος ἡ τελευτὴ τοῦ ῥήτορος. μετὰ γὰρ Ἀλκισθένην ἄρχοντα, ἐφ᾽ οὗ τὴν εἰρήνην Ἀθηναῖοί τε καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ βασιλεὺς ὤμοσαν, ἀποδοὺς τὰ στρατεύματα Ἰφικράτης, ἰδιώτης γίνεται, καὶ τὸ περὶ τῆς εἰκόνος ἦν τότε ἔτεσιν ἑπτὰ πρότερον τῆς γραφῆς τετελευτηκότος Λυσίου, πρὸ τοῦ συντάξαι τοῦτον τὸν ἀγῶνα Ἰφικράτει. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ αὐτὴν εἰς Λυσίαν ἀναφερομένην, οὔτε τοῖς πράγμασιν ἀτόπως ἔχουσαν, οὔτε τοῖς ὀνόμασιν ἀσθενῶς, δι᾽ ὑποψίας ἔλαβον, οὐκ ἐπανθούσης τῇ λέξει τῆς Λυσιακῆς χάριτος· καὶ παραθεὶς τοὺς χρόνους, οὐκ ὀλίγοις ἔτεσιν εὗρον ὑστεροῦσαν τῆς τελευτῆς τοῦ ῥήτορος, ἀλλὰ καὶ εἴκοσιν ὅλοις. ἐν γὰρ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ τὴν εἰσαγγελίαν Ἰφικράτης ἠγώνισται, καὶ τὰς εὐθύνας ὑπέσχηκε τῆς στρατηγίας, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται τοῦ λόγου καταφανές. οὗτος δὲ ὁ πόλεμος πίπτει κατὰ Ἀγαθοκλέα καὶ Ἐλπινίκην ἄρχοντας. ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ λόγοι τοῦ ῥήτορος περί τε τῆς εἰκόνος καὶ τῆς προδοσίας, οὐκ ἔχω βεβαίως εἰπεῖν· ὅτι δ᾽ ἑνὸς ἀμφότεροι, πολλοῖς τεκμηρίοις ἔχοιμ᾽ ἂν εἰπεῖν. ἡ γὰρ αὐτὴ προαίρεσίς τε καὶ δύναμις ἐν ἀμφοτέροις· 105 ὑπὲρ ὧν οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. εἰκάζω δὲ Ἰφικράτους εἶναι αὐτούς. καὶ γὰρ τὰ πολέμια δεινὸς ὁ ἀνήρ, καὶ ἐν λόγοις οὐκ εὐκαταφρόνητος· ἥ τε λέξις ἐν ἀμφοῖν πολὺ τὸ φορτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ἔχει, καὶ οὐχ οὕτως ἐμφαίνει ῥητορικὴν ἀγχίνοιαν, ὡς στρατιωτικὴν αὐθάδειαν καὶ ἀλαζονείαν. ἀλλ᾽ ὑπὲρ μὲν τούτων ἑτέρωθι δηλωθήσεται διὰ πλειόνων. ἀντέον δὲ ὅθεν ἐξέβημεν εἰς ταῦτα. τὸ κράτιστόν ἐστι τῶν Λυσίου ἔργων καὶ τὸ χαρακτηριστικώτατον τῆς δυνάμεως, ἡ κοσμοῦσά τε καὶ ἀνθίζουσα τὴν λέξιν αὐτοῦ χάρις, ἣν οὔτ᾽ ὑπερεβάλετο τῶν ἐπιγινομένων οὐθείς, οὔτε εἰς ἄκρον ἐμιμήσατο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀγαθὰ τοῦ ῥήτορος, ταῦτα· συγκεφαλαιώσομαι γὰρ τὰ ῥηθέντα· τὸ καθαρὸν τῶν ὀνομάτων, ἡ ἀκρίβεια τῆς διαλέκτου, τὸ διὰ τῶν κυρίων καὶ μὴ τροπικῶν κατασκευῶν ἐκφέρειν τὰ νοήματα, ἡ σαφήνεια, ἡ συντομία, τὸ συστρέφειν τε καὶ στρογγυλίζειν τὰ νοήματα, τὸ ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγειν τὰ δηλούμενα, τὸ μηδὲν ἄτοπον ὑποτίθεσθαι πρόσωπον μηδὲ ἀνηθοποίητον, ἡ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων ἡδονὴ μιμουμένη τὸν ἰδιώτην, τὸ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις καὶ πράγμασι τοὺς πρέποντας ἐφαρμόττειν λόγους, ἡ πιθανότης, καὶ ἡ χάρις, καὶ ὁ πάντα μετρῶν καιρός. ταῦτα παρὰ Λυσίου

βάσανος τῶν Λυσιακῶν λόγων.

συγκεφαλαίωσις τῶν Λυσιακοῦ χαρακτῆρος ἀρετῶν.

τίνων λείπεται ἡ τοῦ Λυσίου λέξις.

λαμβάνων ἄν τις ὠφεληθείη. ὑψηλὴ δὲ καὶ μεγαλοπρεπὴς οὐκ ἔστιν ἡ Λυσίου λέξις, οὐδὲ καταπληκτικὴ μὰ Δία καὶ θαυμαστὴ, οὐδὲ τὸ πικρὸν ἢ τὸ δεινὸν ἢ τὸ φοβερὸν ἐπιφαίνουσα, οὐδὲ ἁφὰς ἔχει καὶ τόνους ἰσχυροὺς, οὐδὲ θυμοῦ καὶ πνεύματός ἐστι μεστή· οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἤθεσίν ἐστι πιθανὴ, οὕτως ἐν τοῖς πάθεσιν ἰσχυρά· οὐδ' ὡς ἡδῦναι καὶ πεῖσαι καὶ χαριεντίσασθαι" δύναται, οὕτω βιάσασθαί τε καὶ προσαναγκάσαι. ἀσφαλής τε μᾶλλον ἐστιν, ἢ παρακεκινδυνευμένη, καὶ οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχύει ἱκανὴ δηλῶσαι τέχνης, ἐφ' ὅσον ἀλήθειαν εἰκάσαι φύσεως. καὶ θαυμάζειν ἄξιον τί δή ποτε παθὼν ὁ Θεόφραστος, τῶν φορτικῶν καὶ περιέργων αὐτὸν οἴεται ζηλωτὴν γενέσθαι λόγων, καὶ τὸ ποιητικὸν διώκειν μᾶλλον ἢ τὸ ἀληθινόν. ἐν γοῦν τοῖς περὶ λέξεως γραφεῖσι, τῶν τε ἄλλων καταμέμφεται τῶν περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις σχήματα διεσπουδακότων, καὶ δὴ καὶ τὸν Λυσίαν ἐν τούτοις καταριθμεῖ, καὶ τὸν ὑπὲρ Νικίου τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων λόγον, ὃν εἶπεν" ἐπὶ Συρακουσίων αἰχμάλωτος ὢν, ὡς ὑπὸ τούτου γεγραμμένον τοῦ ῥήτορος παρατιθείς. κωλύσει δ' οὐδὲν ἴσως καὶ τὴν » λέξιν αὐτὴν θεῖναι τοῦ Θεοφράστου. ἔστι δὲ ἥδε· Ἀντίθεσις δ' ἐστὶ τριττῶς, ὅταν τῷ αὐτῷ τὰ » ἐναντία, ἢ τῷ ἐναντίῳ τὰ αὐτὰ, ἢ τοῖς ἐναντίοις ἐναντία" προσκατηγορηθείη. τοσαυταχῶς » γὰρ ἐγχωρεῖ συζευχθῆναι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον, παιδιῶδες καθαπερεὶ » ποίημα· διὸ καὶ ἧττον ἁρμόττει τῇ σπουδῇ. φαίνεται γὰρ ἀπρεπὲς, σπουδάζοντα τοῖς » πράγμασι τοῖς ὀνόμασι παίζειν, καὶ τὸ πάθος τῇ λέξει περιαιρεῖν. ἐκλύει γὰρ τὸν ἀ- » κροατήν· οἷον" ὡς ὁ Λυσίας ἐν τῇ τοῦ Νικίου ἀπολογίᾳ βουλόμενος ἔλεον ποιεῖν· Κλαίω » τὸν ἀμάχητον καὶ ἀναμάχητον ὄλεθρον. ἱκέται μὲν αὐτοὶ τῶν θεῶν καθίζοντες, προδότας δὲ τῶν ὅρκων ἡμᾶς ἀποφαίνοντες, ἀνακαλοῦντες συγγένειαν, εὐμένειαν. ταῦτα γὰρ εἰ μὲν τῷ ὄντι Λυσίας ἔγραψε, δικαίως ἂν ἐπιτιμήσεως ἀξιοῖτο, χαριεντιζόμενος ἐν οὐ χαρίεντι καιρῷ. εἰ δὲ ἑτέρου τινός ἐστι λόγος, ὥσπερ ἐστὶν, ὁ κατηγορῶν ἃ μὴ προσῆκε τοῦ ἀνδρὸς, μεμπτότερος. ὅτι δὲ οὐκ ἔγραψε Λυσίας τὸν ὑπὲρ Νικίου λόγον, οὐδ' ἔστιν οὔτε τῆς

106 ψυχῆς οὔτε τῆς λέξεως ἐκείνης τὸ γράμμα, πολλοῖς πάνυ τεκμηρίοις ἀποδεῖξαι δυνάμενος, οὐκ ἔχω καιρὸν ἐν τῷ παρόντι λέγειν. ἰδίαν δὲ περὶ τοῦ ῥήτορος πραγματείαν συνταττόμενος, ἐν ᾗ τά τε ἄλλα δηλωθήσεταί μοι, καὶ τίνες εἰσὶν αὐτοῦ λόγοι γνήσιοι, τὴν ἀκρίβειαν ἐν ἐκείνοις καὶ περὶ τοῦδε ἀποδοῦναι πειράσομαι τοῦ λόγου. νυνὶ δὲ περὶ τῶν

Τίς ὁ πραγματικὸς Λυσίου χαρακτήρ.

ἑξῆς διαλέξομαι, τίς ὁ πραγματικός ἐστι Λυσίου χαρακτὴρ, ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ τῆς λέξεως ἀποδέδωκα. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπεται τὸ μέρος. εὑρετικὸς γάρ ἐστι τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐνόντων λόγων ὁ ἀνὴρ, οὐ μόνον ὧν ἅπαντες εὕροιμεν, ἀλλὰ καὶ ὧν μηθείς. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς Λυσίας παραλείπει τῶν στοιχείων ἐξ ὧν ὁμολογεῖ, οὐ τὰ πρόσωπα, οὐ τὰ πράγματα, οὐκ αὐτὰς τὰς πράξεις, οὐ τρόπους καὶ αἰτίας αὐτῶν, οὐ καιροὺς, οὐ χρόνους, οὐ τόπους, οὐ τὰς ἑκάστου τούτων διαφορὰς, ἄχρι τῆς εἰς ἐλάχιστον τομῆς· ἀλλ' ἐξ ἁπάσης θεωρίας καὶ παντὸς μερισμοῦ, τὰς οἰκείας ἀφορμὰς ἐκλέγει. δηλοῦσι δὲ μάλιστα τὴν δεινότητα τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ οἵ τε ἀμάρτυροι τῶν λόγων, καὶ οἱ περὶ τὰς παραδόξους συνταχθέντες ὑποθέσεις· ἐν οἷς πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐνθυμήματα λέγει, καὶ τὰ πάντα δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις ἄπορα εἶναι καὶ ἀδύνατα, εὔπορα καὶ δυνατὰ φαίνεσθαι ποιεῖ. κριτικὸς ὢν δεῖ λέγειν καὶ ὅτε μὴ πᾶσιν ἐξῆν χρῆσθαι τοῖς εὑρεθεῖσι, τῶν κρατίστων" τε καὶ κυριωτάτων ἐκλεκτικὸς, εἰ μὴ καὶ μάλιστα, τῶν ἄλλων ῥητόρων οὐδενὸς ἧττων. τάξει δὲ ἁπλῇ τινι κέχρηται τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ πολλὰ ὁμοειδεῖ· περὶ δὲ τὰς ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων ἀφελής τις καὶ ἀπερίεργός ἐστιν. οὔτε γὰρ προκατασκευαῖς, οὔτ' ἐφόδοις, οὔτε μερισμοῖς, οὔτε ποικιλίαις σχημάτων, οὔτε ταῖς ἄλλαις τοιαύταις πανουργίαις εὑρίσκεται χρώμενος, ἀλλ' ἔστιν ἀπέριττός τις καὶ ἐλεύθερος καὶ ἀπόνηρος οἰκονομῆσαι τὰ εὑρεθέντα. ἐκ δὲ τούτων παρακελεύομαι τοῖς ἀναγινώσκουσιν αὐτὸν, τὴν μὲν εὕρεσιν τῶν ἐνθυμημάτων καὶ τὴν σύγκρισιν ζηλοῦν· τὴν δὲ τάξιν καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ,

ποῖος ἐν τοῖς τῶν ἀμφισβητημάτων γένεσι.

ἐνδεεστέραν οὖσαν τοῦ προσήκοντος, μὴ ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ παρ' ἑτέρων, οἱ κρείττους οἰκονομῆσαι τὰ εὑρεθέντα ἐγένοντο, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶ, τοῦτο τὸ στοιχεῖον λαμβάνειν. ἀποδεδωκὼς δὲ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς τε καὶ στοιχείων λόγον, ἐρῶ νῦν καὶ περὶ τοῦ γένους τῶν ἀμφισβητημάτων, ἐν οἷς ἐστι θεωρήμασιν ἡ πολιτικὴ τέχνη. τριχῆ δὲ νενεμημένου τοῦ ῥητορικοῦ λόγου, καὶ τρία περιειληφότος γένη, τό τε δικανικὸν, καὶ τὸ συμβουλευτικὸν, καὶ τὸ καλού-

μενον

μενον ἐπιδεικτικὸν ἢ πανηγυρικόν, ἐν ἅπασι μὲν τούτοις ἐστὶν ὁ ἀνὴρ λόγου ἄξιος, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι· κἀν τούτοις τε αὐτοῖς ἀμείνων ἐστὶ τὰ μικρὰ καὶ παράδοξα καὶ ἄπορα εἰπεῖν καλῶς, ἢ τὰ σεμνὰ καὶ μεγάλα καὶ εὔπορα δυνατῶς. ὁ βουλόμενος δὴ τὴν Λυσίου δύναμιν ἀκριβῶς καταμαθεῖν, ἐκ τῶν δικανικῶν αὐτὴν μᾶλλον λόγων, ἢ ἐκ τῶν πανηγυρικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν σκοπείτω. ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν ἐγγένηταί μοι τὰ προσήκοντα εἰπεῖν, ἐάσω τε ταῦτα· περὶ δὲ προοιμίου καὶ διηγήσεων καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου διαλέξομαι, καὶ δηλώσω ποῖός ἐστιν ἐν ἑκάστῃ τῶν ἰδεῶν ὁ ἀνήρ· διαιρήσομαί τε αὐτὰς ὡς Ἰσοκράτει τε καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα κοσμουμένοις ἤρεσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν προοιμίων. Φημὶ δὴ πάντων δεξιώτατον εἶναι τὸν ῥήτορα κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν λόγων, καὶ χαριέστατον ἐννοούμενος ὅτι ἄρξασθαι μὲν καλῶς οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν, εἰ μή τις τῇ προσηκούσῃ χρήσασθαι βούλοιτο ἀρχῇ, καὶ μὴ τὸν ἐπιτυχόντα λόγον εἰπεῖν. οὐ γὰρ τὸ πρῶτον ῥηθέν, ἀλλ' ὅ τοῦ προτεθέντος λόγου μηδαμοῦ μᾶλλον ἢ ἐπ' αὐτοῦ ὠφελήσειε, τοῦτο ἀρχή τε καὶ προοίμιον. ὁρῶ δὲ τὸν ῥήτορα πᾶσι κεχρημένον οἷς" τέχναι τε παραγγέλλουσι, καὶ 107 τὰ πράγματα βούλεται. τοτὲ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπαίνου λέγων αὐτὸς ἄρχεται· τοτὲ δὲ ἀπὸ τῆς διαβολῆς τοῦ ἀντιδίκου· εἰ δὲ τύχοι αὐτὸς προδιαβληθείς, τὰς αἰτίας πρῶτον ἀπολύεται τὰς καθ' ἑαυτοῦ. τοτὲ δὲ τοὺς δικαστὰς ἐπαινῶν καὶ θεραπεύων, οἰκείους ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πράγματι καθίστησι. τοτὲ δὲ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἰδίαν, καὶ τὴν πλεονεξίαν τὴν τοῦ ἀντιδίκου, καὶ τὸ μὴ περὶ τῶν ἴσων ἀμφοτέροις εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀποδείκνυσι. τοτὲ δέ, ὡς κοινὰ τὰ πράγματα, καὶ ἀναγκαῖα πᾶσι, καὶ οὐκ ἄξια ὑπὸ τῶν ἀκουόντων ἀμελεῖσθαι, λέγει. τοτὲ δὲ ἄλλο τι κατασκευάζεται τῶν δυναμένων αὐτὸν μὲν ὠφελῆσαι, τὸν δὲ ἀντίδικον ἐλαττῶσαι. ταῦτα δὲ συντόμοις καὶ ἀφελῶς διανοίαις τε χρησταῖς καὶ γνώμαις εὐκαίροις καὶ ἐνθυμήμασι μετρίοις περιλαβών, ἐπὶ τὴν πρόθεσιν ἐπείγεται δι' ἧς τὰ μέλλοντα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι λέγεσθαι προειπών, καὶ τὸν ἀκροατὴν παρασκευάσας εὐμαθῆ πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον, ἐπὶ τὴν διήγησιν καθίσταται. καί ἐστι μεθόριον αὐτῷ ἑκατέρας τῶν ἰδεῶν ὡς τὰ πολλά, ἡ πρόθεσις. ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπὸ μόνης ταύτης ἤρξατο. καὶ ἀπροοιμίαστός ποτε εἰσέβαλε, τὴν διήγησιν ἀρχὴν λαβών. καὶ οὐκ ἄψυχος οὐδ' ἀκίνητός ἐστι περὶ ταύτην τὴν ἰδέαν. μάλιστα δ' ἄν τις αὐτοῦ θαυμάσειε τὴν ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτοῦ δύναμιν, ἐνθυμηθεὶς ὅτι διακοσίων οὐκ ἐλάττους δικανικοὺς γράψας λόγους, ἐν οὐδενὶ πέφηνεν οὔτε ἀπιθάνως προοιμιαζόμενος, οὔτε ἀπηρτημένῃ τῶν πραγμάτων ἀρχῇ χρώμενος· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἐπιβέβληκε τοῖς αὐτοῖς, οὐδ' ἐπὶ τὰς αὐτὰς κατενήνεκται διανοίας. καίτοιγε τοῦτο καὶ οἱ τοὺς ὀλίγους γράψαντες εὑρίσκονται πεπονθότες. λέγω δὲ τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλειν τόποις. ἐῶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ παρ' ἑτέροις εἰρημένα λαμβάνοντες ὀλίγου δεῖν πάντες, οὐκ ἐν αἰσχύνῃ τίθενται τὸ ἔργον. οὑτοσὶ δὲ καινὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων, κατάγε οὖν τὰς εἰσβολὰς καὶ τὰ προοίμια· καὶ δυνατὸς ὃ βούλοιτο διαπράξασθαι. οὔτε γὰρ εὔνοιαν κινῆσαι βουλόμενος, οὔτε προσοχήν, οὔτε εὐμάθειαν, ἀτυχήσειέ ποτε τοῦ σκοποῦ. κατὰ μὲν δὴ ταύτην τὴν ἰδέαν, ἢ πρῶτον, ἢ οὐδενὸς δεύτερον αὐτὸν ἀποφαίνομαι. ἐν δὲ τῷ διηγεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅπερ, οἶμαι, μέρος πλείστης δεῖται φροντίδος καὶ φυλακῆς, ἀναμφιβόλως ἡγοῦμαι κράτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων ῥητόρων, ὅρον τε καὶ κανόνα τῆς ἰδέας ταύτης αὐτὸν ἀποφαίνομαι. οἴομαί τε καὶ τὰς τέχνας τῶν λόγων ἐν οἷς εἴρηται περὶ διηγήσεως ἀξιολόγου, οὐκ ἐξ ἄλλων τινῶν μᾶλλον, ἢ τῶν ὑπὸ Λυσίου γραφεισῶν εἰληφέναι τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς ἀφορμάς. καὶ γὰρ τὸ σύντομον μάλιστα αὗται ἔχουσιν αἱ διηγήσεις, καὶ τὸ σαφές· ἡδεῖαί τε εἰσὶν ὡς οὐχ ἕτεραι, καὶ πιθαναί, καὶ τὴν πίστιν ἅμα λεληθότως συνεπιφέρουσιν· ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι μήθ' ὅλην διήγησιν μηδεμίαν, μήτε μέρος αὐτῆς ψευδὲς ἢ ἀπίθανον εὑρεθῆναι. τοσαύτην ἔχει πειθὼ καὶ ἀφροδίτην τὰ λεγόμενα, καὶ οὕτω λανθάνει τοὺς ἀκούοντας εἴτ' ἀληθῆ ὄντα, εἴτε πεπλασμένα. καὶ ὅπερ Ὅμηρος ἐπαινῶν τὸν Ὀδυσσέα, ὡς πιθανὸν εἰπεῖν καὶ πλάσασθαι τὰ μὴ γενόμενα, εἴρηκε, τοῦτό μοι δοκεῖ κἂν ἐπὶ Λυσίου εἰπεῖν· "Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. πᾶσί τε καὶ παντὸς μάλιστα τοῦτο παρακελευσαίμην ἀσκεῖν τὸ μέρος," αὐτοῦ Λυσίου παραδείγματα" ποιουμένους τὰς γυμνασίας. κράτιστα γὰρ ἀποδείξαιτο ταύτην τὴν ἰδέαν ὁ μάλιστα τοῦτον τὸν ἄνδρα μιμησάμενος." ἔν γε τῷ πιστώσασθαι τὰ

[illegible] τοῖς τοῦ λόγου μέρεσι.

108 ἄνδρα τὰ πράγματα, τοιοῦτός τις ὁ ἀνήρ ἐστιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἐντέχνων πίστεων, καὶ χωρὶς ὑπὲρ ἑκάστου μέρους διαλέξομαι τεχνῇ δὲ νενεμημένων τούτων, εἴς τε τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ πάθος καὶ τὸ ἦθος, τὰ μὲν ἐκ τοῦ πράγματος, οὐδενὸς χεῖρον εὑρεῖν τε καὶ ἐξειπεῖν δύναται Λυσίας. καὶ γὰρ τοῦ εἰκότος ἀνὴρ δικαστής καὶ τοῦ παραδείγματος, πῇ τε ὅμοιον εἶναι πέφυκε, καὶ πῇ διαφέρον, ἀκριβέστατος κριτής· τά τε σημεῖα διελεῖν τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι, καὶ εἰς τεκμήριον δόξαν ἀγαγεῖν δυνατώτατος, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἠθῶν γε πίστεις ἀξιολόγους πάνυ κατασκευάζειν ἔμοιγε δοκεῖ. πολλάκις μὲν γὰρ ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς φύσεως, πολλάκις δ' ἐκ τῶν προτέρων πράξεων καὶ προαιρέσεων, ἀξιόπιστα ποιεῖ τὰ ἤθη. ὅταν δὲ μηδεμίαν ἀφορμὴν παρὰ τῶν πραγμάτων τοιαύτην λάβῃ, αὐτὸς ἠθοποιεῖ καὶ κατασκευάζει τὰ πρόσωπα τῷ λόγῳ πιστὰ καὶ χρηστά, προαιρέσεις τε αὐτοῖς ἀστείας ὑποτιθείς, καὶ πάθη μέτρια προσώπων, καὶ λόγους ἐπιεικεῖς ἀποδιδούς, καὶ ταῖς τύχαις ἀκόλουθα φρονοῦντας εἰσάγων, καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς ἀδίκοις ἀχθομένους καὶ λόγοις καὶ ἔργοις, τὰ δὲ δίκαια προαιρουμένους ποιῶν, καὶ πάντα παραπλήσια τούτοις· ἐξ ὧν ἐπιεικὲς ἂν καὶ μέτριον ἦθος φανείη κατασκευάζων. περὶ δὲ τὰ πάθη μαλακώτερός ἐστι, καὶ οὔτε αὐξήσεις, οὔτε δεινώσεις, οὔτε οἴκτους, οὐδ' ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια, νεανικῶς πάνυ καὶ ἐρρωμένως κατασκευάσαι δυνατός. οὐ δεῖ δὴ ταῦτα ἐπιζητεῖν παρὰ Λυσίου. κἂν τοῖς ἐπιλόγοις δὲ τὸ μὲν ἀνακεφαλαιωτικὸν τῶν ῥηθέντων μέρος, μετρίως τε καὶ χαριέντως ἀπαριθμεῖ· τὸ δὲ παθητικὸν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ παράκλησίς τε καὶ ἔλεος καὶ δέησις καὶ τὰ τούτοις ἀδελφὰ ἔνεστιν, τοῦ προσήκοντος ἐνδεεστέρως ἀποδίδωσι. τοιοῦτος μὲν δή ἐστιν ὁ Λυσίου χαρακτήρ, ὡς ἐγὼ δόξης ἔχω περὶ αὐτοῦ. εἰ δέ τις ἄλλα παρὰ ταῦτα ἔγνωκε, λεγέτω· κἂν ᾖ πιθανώτερα, πολλὴν αὐτῷ χάριν εἴσομαι. ἵνα δὲ βέλτιον τοῖς βουλομένοις γένηται μαθεῖν εἴτε ὀρθῶς ἡμεῖς ταῦτα καὶ προσηκόντως πεπείσμεθα, εἴτε καὶ διημαρτήκαμεν τοῦ κρείσσονος, τὴν ἐξέτασιν ἀπὸ τῶν ὑπ' ἐκείνου γραφέντων ποιήσομαι, προχειρισάμενός τινα λόγον. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πολλοῖς χρῆσθαι παραδείγμασιν. ἐξ ἐκείνου δὲ τήν τε προαίρεσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδείξομεν, ἀποχρῆν οἰόμενοι ψυχαῖς ἀπαιδεύτοις καὶ μετρίαις, μικρά τε μεγάλων καὶ ὀλίγα πολλῶν γενέσθαι δείγματα. ἔστι γὰρ ὁ λόγος ἐκ τῶν ἐπιτροπικῶν, ἐπιγραφόμενος Κατὰ Διογείτονος, ὑπόθεσιν δὲ ἔχων τοιάνδε· Διόδοτος, εἷς τῶν μετὰ Θρασύλλου καταλεγέντων ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, μέλλων ἐκπλεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ Γλαυκίππου ἄρχοντος, ἔχων νήπια παιδία, διαθήκας ἐποιήσατο, καταλιπὼν αὐτοῖς ἐπίτροπον τὸν ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφὸν Διογείτονα, τῶν δὲ παιδίων θεῖόν τε καὶ πάππον ἀπὸ μητρός. αὐτὸς μὲν οὖν ἐν Ἐφέσῳ μαχόμενος, ἀποθνήσκει· Διογείτων δὲ πᾶσαν τὴν οὐσίαν τῶν ὀρφανῶν διαχειρισάμενος, καὶ ἐκ πολλῶν πάνυ χρημάτων οὐδὲν ἀποδείξας, αὐτὸς ἔτι περιὼν κατηγορεῖται πρὸς ἑνὸς τῶν μειρακίων δοκιμασθέντος, κακῆς ἐπιτροπῆς. λέγει δὲ κατ' αὐτοῦ τὴν δίκην ὁ τῆς ἐκείνου μὲν θυγατριδῆς, τῶν δὲ μειρακίων ἀδελφῆς, ἀνήρ. προὔλαβον δὲ τὴν ὑπόθεσιν, ἵνα μᾶλλον γένηται καταφανές, εἰ μετρία καὶ προσηκούσῃ ἀρχῇ κέχρηται. Εἰ μὲν μὴ μεγάλα ἦν τὰ διαφέροντα, ὦ ἄνδρες
» δικασταί, οὐκ ἄν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν τούτους εἴασα, νομίζων αἴσχιστον εἶναι πρὸς
» τοὺς οἰκείους διαφέρεσθαι, εἰδὼς ὅτι οὐ μόνον οἱ ἀδικοῦντες χείρους ὑμῖν εἶναι δοκοῦσιν,
109 » ἀλλὰ καὶ οἵτινες ἂν ἔλαττον ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἔχοντες ἀνέχεσθαι μὴ δύνωνται. ἐ-
» πειδὴ μέντοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρηνται, καὶ πολλὰ δεινὰ
» πεπονθότες ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἐπ' ἐμὲ κηδεστὴν ὄντα κατέφυγον, ἀνάγκη μοι γεγέ-
» νηται εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. ἔχω δὲ τούτων μὲν ἀδελφήν, Διογείτονος δὲ ἀδελφιδῆν· καὶ
» πολλὰ ἀμφοτέρων δεηθείς, τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα τοὺς φίλους ἐπιτρέψαι διαιτᾶν, περὶ
» πολλοῦ ποιούμενος τὰ τούτων πράγματα μηδένα τῶν ἄλλων εἰδέναι. ἐπειδὴ δὲ Διογείτων ἃ
» φανερῶς ἔχων ἐξηλέγχετο, περὶ τούτων οὐδενὶ τῶν αὐτοῦ φίλων ἐτόλμα πείθεσθαι, ἀλλ'
» ἐβουλήθη καὶ φεύγειν δίκας, καὶ μὴ οὔσας διώκειν, καὶ ὑπομεῖναι τοὺς ἐσχάτους κινδύνους
» μᾶλλον, ἢ τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν πρὸς τούτους ἐγκλημάτων, ὑμῶν δέομαι,
» ἐὰν μὲν ἀποδείξω οὕτως αἰσχρῶς αὐτοὺς ἐπιτετροπευμένους ὑπὸ τοῦ πάππου, ὡς οὐδεὶς πώ-
» ποτε ὑπὸ τῶν οὐδὲν προσηκόντων ἐν τῇ πόλει, βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια· εἰ δὲ μή, τούτῳ μὲν
» ἅπαντα πιστεύειν, ἡμᾶς δὲ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χείρους εἶναι. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμᾶς
» περὶ αὐ-

(Marginal note: παραδείγματα ἐκ τῶν τοῦ Λυσίου.)

περὶ αὐτῶν διδάξαι πειράσομαι. τοῦτο τὸ προοίμιον ἁπάσας ἔχει τὰς ἀρετάς, ὅσας δεῖ τὸ προοίμιον ἔχειν. δηλώσουσι δὲ οἱ κανόνες αὐτῷ παρατεθέντες οἱ τῶν τεχνῶν. ἅπαντες γὰρ δή που παραγγέλλουσιν οἱ συνταξάμενοι τὰς τέχνας, ὅταν ᾖ πρὸς οἰκείους ὁ ἀγών, σκοπεῖν ὅπως μὴ πονηροί, μηδὲ φιλοπράγμονες οἱ κατήγοροι φανήσονται. κελεύουσί τε πρῶτον μὲν τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἀντιδίκους περιϊστάναι καὶ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἀγῶνος, καὶ λέγειν ὅτι μεγάλα ἀδικήματα, καὶ οὐκ ἐνῆν αὐτὰ μετρίως ἐνεγκεῖν, καὶ ὅτι ὑπὲρ ἀναγκαιοτέρων προσώπων ὁ ἀγών, καὶ ἐρήμων, καὶ ἧττον ὑπεροφθῆναι ἀξίων, οἷς μὴ βοηθοῦντες κακίους ἂν ἐφάνησαν. καὶ ὅτι προκαλούμενοι τοὺς ἀντιδίκους εἰς διαλλαγάς, καὶ φίλοις τὰ πράγματα ἐπιτρέποντες, καὶ τὰ δυνατὰ ἐλαττοῦσθαι ὑπομένοντες, οὐδενὸς ἠδυνήθησαν τυχεῖν τῶν μετρίων. ταῦτα μὲν δὴ παραγγέλλουσι ποιεῖν οἱ τεχνογράφοι, ἵνα τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος ἐπιεικέστερον εἶναι δόξῃ. δύναται δὲ αὐτοῖς εὔνοιαν τοῦτο ποιεῖν καὶ ἔστι κράτιστον τῆς κατασκευῆς μέρος. ταῦθ' ὁρῶ πάντα διὰ τοῦ προοιμίου τοῦδε γεγονότα. καὶ μὴν εἴς γε τὸ εὐμαθεῖς τοὺς ἀκροατὰς ποιῆσαι, κελεύουσι συστρέψαντας εἰπεῖν τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ ἀγνοῶσι τὴν ὑπόθεσιν οἱ δικασταί, καὶ οἷάπερ ἂν ᾖ τὰ μέλλοντα λέγεσθαι, τοιοῦτο καὶ τὸ προοίμιον ὑποτίθεσθαι ἀπ' ἀρχῆς, καὶ δεῖγμα τοῦ πράγματος ποιουμένους," καὶ εὐθὺς ἀπ' ἐνθυμημάτων πειρᾶσθαι ἄρχεσθαι. ἔχει δὴ καὶ ταῦτα τὸ προοίμιον. ἔτι περὶ τῆς προσοχῆς ὧδέ πως τεχνολογοῦσιν ὅτι δεῖ τὸν προσεκτικοὺς μέλλοντα ποιεῖν τοὺς ἀκροατάς, καὶ λέγειν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα, καὶ δεῖσθαι τῶν δικαστῶν ἀκοῦσαι. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πεποιηκὼς ὁ Λυσίας. καὶ πρὸς ἔτι τούτοις τὸ λεῖον τῆς ἑρμηνείας, καὶ τὸ ἀφελὲς τῆς κατασκευῆς ὧν μάλιστα δεῖ τοῖς ὑπ' ἐκείνων προοιμιαζομένοις. ἄξιον δὲ καὶ τὴν διήγησιν ὡς ᾠκονόμηται καταμαθεῖν. ἔχει δὲ οὕτως· Ἀδελφοὶ ἦσαν, ὦ ἄνδρες δικασταί, Διόδοτος καὶ Διογείτων, ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι. καὶ τὴν μὲν ἀφανῆ οὐσίαν ἐνείμαντο, τῆς δὲ φανερᾶς ἐκοινώνουν. ἐργασαμένου δὲ Διοδότου κατ' ἐμπορίαν πολλὰ χρήματα, πείθει αὐτὸν Διογείτων λαβεῖν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, ἥπερ ἦν αὐτῷ μόνη. καὶ γίνονται αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυγάτηρ. χρόνῳ δὲ ὕστερον καταλεγεὶς Διόδοτος μετὰ Θρασύλλου τῶν ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, καλέσας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἀδελφιδῆν οὖσαν, καὶ τὸν ἐκείνης μὲν πατέρα, αὑτοῦ δὲ κηδεστὴν καὶ ἀδελφὸν ὁμοπάτειον, πάππον δὲ τῶν παιδίων καὶ θεῖον, ἡγούμενος διὰ ταύτας τὰς ἀναγκαιότητας 110 οὐδενὶ μᾶλλον προσήκειν ἑτέρῳ εἰς τοὺς παῖδας ἐπιτρόπῳ γενέσθαι, διαθήκην αὐτῷ δίδωσι, καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου παρακαταθήκην. αὐτίκα δὲ ἀπέδειξεν ἐκδεδομένα ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς, χιλίας δὲ ὀφειλομένας ἐν Χερρονήσῳ. ἐπέσκηψε δέ, ἐάν τι πάθῃ, τάλαντον μὲν ἐπιδοῦναι τῇ γυναικί, καὶ τὰ ἐν τῷ δωματίῳ δοῦναι· τάλαντον δὲ τῇ θυγατρὶ κατέλιπε καὶ εἴκοσι μνᾶς τῇ γυναικί, καὶ τριάκοντα στατῆρας Κυζικηνούς. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ οἴκοι ἀντίγραφα καταλιπών, ᾤχετο" στρατευσόμενος μετὰ Θρασύλλου. ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου ἐν Ἐφέσῳ, Διογείτων τὴν μὲν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, καὶ τὰ γράμματα λαμβάνει ἃ κατέλιπε σεσημασμένα, φάσκων τὰ ναυτικὰ χρήματα δεῖν ἐκ τούτων τῶν γραμματείων κομίσασθαι. ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνῳ ἐδήλωσε τὸν θάνατον αὐτοῖς, καὶ ἐποίησαν τὰ νομιζόμενα," τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐν Πειραιεῖ διῃτῶντο· ἅπαντα γὰρ αὐτοῦ κατελέλειπτο τὰ ἐπιτήδεια. ἐκείνων δ' ὑπολιπόντων, τοὺς μὲν παῖδας εἰς ἄστυ ἀναπέμπει· τὴν δὲ μητέρα αὐτῶν ἐκδίδωσιν, ἐπιδοὺς πεντακισχιλίας δραχμάς, χιλίαις ἔλαττον ὧν ὁ ἀνὴρ" αὐτῆς ἔδωκεν. ὀγδόῳ δ' ἔτει δοκιμασθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ πρεσβυτέρου τοῖν μειρακίοιν, καλέσας αὐτοὺς εἶπε Διογείτων, ὅτι" καταλίποι αὐτοῖς ὁ πατὴρ εἴκοσι μνᾶς ἀργυρίου, καὶ τριάκοντα στατῆρας. ἐγὼ οὖν πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδαπάνηκα εἰς τὴν ὑμετέραν τροφήν· καὶ ἕως μὲν εἶχον, οὐδέν μοι διέφερε· νῦν δὲ καὶ αὐτὸς ἀπόρως διάκειμαι. σὺ οὖν ἐπειδὴ δεδοκίμασαι καὶ ἀνὴρ γεγένησαι, σκόπει αὐτὸς ἤδη, πόθεν ἕξεις τὰ ἐπιτήδεια. ταῦτ' ἀκούσαντες, ἐκπεπληγμένοι καὶ δακρύοντες, ᾤχοντο πρὸς τὴν μητέρα, καὶ παραλαβόντες ἐκείνην, ἧκον πρὸς ἐμέ, οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάθους διακείμενοι, καὶ ἀθλίως ἐκπεπτωκότες, κλαίοντες, καὶ παρακαλοῦντές με μὴ περιϊδεῖν αὐτοὺς ἀποστερηθέντας τῶν πατρῴων, μηδ' εἰς πτωχείαν καταστάντας, ὑβρισμένους ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἀλλὰ βοηθῆσαι καὶ τῆς ἀδελφῆς οὕνεκα καὶ σφῶν. πολλὰ ἂν εἴη λέγειν ὅσον πένθος ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.

προοιμίου ἀρεταί.

διηγήσεως παράδειγμα.

τελευτῶσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτῶν ἠντιβόλει με καὶ ἱκέτευε συναγαγεῖν αὐτῆς τὸν πατέρα καὶ τοὺς φίλους, εἰποῦσα ὅτι εἰ καὶ πρότερον μὴ εἴθισται λέγειν ἐν ἀνδράσι, τὸ μέγεθος αὐτὴν ἀναγκάσει τῶν συμφορῶν, περὶ τῶν σφετέρων κακῶν δηλῶσαι πάντα πρὸς ὑμᾶς. ἐλθὼν δ' ἐγὼ, ἠγανάκτουν μὲν πρὸς Ἡγήμονα τὸν ἔχοντα τὴν τούτου θυγατέρα· λόγους δ' ἐποιούμην πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιτηδείους. ἠξίουν δὲ τοῦτον εἰς ἔλεγχον ἰέναι περὶ τῶν πραγμάτων. Διογείτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελε· τελευτῶν δὲ ὑπὸ τῶν φίλων ἠναγκάσθη. ἐπειδὴ δὲ συνήλθομεν, ἤρετο αὐτὸν ἡ γυνὴ, τίνα ποτὲ ψυχὴν ἔχων, ἀξιοῖ περὶ τῶν παίδων τοιαύτῃ γνώμῃ χρῆσθαι, ἀδελφὸς μὲν ὢν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, πατὴρ δ' ἐμὸς, θεῖος δὲ αὐτοῖς καὶ πάππος. καὶ εἰ μηδένα ἀνθρώπων ᾐσχύνου, τοὺς θεοὺς ἐχρῆν σε, φησὶ, δεδιέναι· ὃς ἔλαβες μὲν, ὅτ' ἐκεῖνος ἐξέπλει, πέντε τάλαντα παρ' αὐτοῦ καταθήκην, καὶ περὶ τούτων ἐγὼ θέλω τοὺς παῖδας παραστησαμένη, καὶ τούτους καὶ τοὺς ὕστερον ἐμαυτῇ γενομένους, ὀμόσαι ὅπου ἂν αὐτὸς λέγῃς. καίτοι οὐχ οὕτως ἐγώ εἰμι ἀθλία, οὐδ' οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι χρήματα, ὥστ' ἐπιορκήσασα κατὰ τῶν παίδων τῶν ἐμαυτῆς τὸν βίον καταλιπεῖν, ἀδίκως δὲ ἀφελέσθαι τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν. ἔτι τοίνυν ἐξ-
III ήλεγχεν αὐτὸν ἑπτὰ τάλαντα κεκομισμένον αὐτίκα, καὶ τετρακισχιλίας δραχμὰς, καὶ τούτων τὰ γράμματα ἐπέδειξεν. ἐν γὰρ τῇ διοικήσει, ὅτ' ἐκ Κολυττοῦ διῳκίζετο εἰς τὴν Φαίδρου οἰκίαν, τοὺς παῖδας ἐπιτυχόντας ἐκβεβλημένῳ βιβλίῳ, ἐνεγκεῖν πρὸς ταύτην. ἀπέφηνε δ' αὐτὸν ἑκατὸν μνᾶς κεκομισμένον ἐγγύους ἐπὶ τόκῳ δεδανεισμένας, καὶ ἑτέρας δισχιλίας δραχμὰς, καὶ ἔπιπλα πολλοῦ ἄξια· φοιτᾶν δὲ καὶ σῖτον αὐτοῖς ἐκ Χερρονήσου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. ἔπειτα σὺ ἐτόλμησας, ἔφη, εἰπεῖν, ἔχων τοσαῦτα χρήματα, ὡς δισχιλίας δραχμὰς ὁ τούτων πατὴρ κατέλιπε, καὶ τριάκοντα στατῆρας; ἅπερ ἐμοὶ καταλειφθέντα ἐκείνου τελευτήσαντος ἐξέωκας θυγατριδοῦς ὄντας ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῶν ἐν τριβωνίοις, ἀνυποδέτους, οὐ μετ' ἀκολούθου, οὐ μετὰ στρωμάτων, οὐ μετὰ ἱματίων, οὐ μετὰ τῶν ἐπίπλων, ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῖς κατέλιπεν, οὐδὲ μετὰ τῶν παρακαταθηκῶν, ἃς ἐκεῖνος παρὰ σοὶ κατέθετο. καὶ νῦν τοὺς μὲν ἐκ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐμῆς παιδεύεις ἐν πολλοῖς χρήμασιν εὐδαίμονας ὄντας· καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ποιεῖς· τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτίμως ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλὼν, ἀντὶ πλουσίων πτωχοὺς ἀποδεῖξαι προθυμῇ. καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις οὔτε τοὺς θεοὺς φοβῇ, οὔτε ἐμὲ τὴν σὴν θυγατέρα αἰσχύνῃ, οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ μέμνησαι, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς περὶ ἐλάττονος ποιῇ χρημάτων. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλῶν καὶ δεινῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ῥηθέντων, οὕτω διετέθημεν οἱ παρόντες ὑπὸ τῶν τούτῳ πεπραγμένων, καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκείνης, ὁρῶντες μὲν τοὺς παῖδας οἷα ἦσαν πεπονθότες, ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἀνάξιον τῆς οὐσίας τὸν ἐπίτροπον κατέλιπεν, ἐνθυμούμενοι δὲ ὡς χαλεπὸν ἐξευρεῖν ὅτῳ χρὴ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πιστεῦσαί τινα· ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδένα τῶν παρόντων δύνασθαι φθέγξασθαι, ἀλλὰ καὶ δακρύοντας μηδὲν ἧττον τῶν πεπονθότων, ἀπιόντας οἴχεσθαι σιωπῇ. ἵνα δὲ καὶ ὁ τῶν ἀποδείξεων χαρακτὴρ καταφανὴς γένηται, θήσω καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις λεγόμενα. τὰς μὲν οὖν ἰδίας πίστεις, ὡς οὐ πολλῶν ἔτι λόγων δεομένας, δι' αὐτῶν βεβαιοῦται τῶν μαρτύρων, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο εἰπών· Πρῶτον μὲν οὖν τούτων ἀνάβητέ μοι μάρτυρες. τὰ δὲ ἀντιδίκου δίκαια διχῇ νείμας, ὡς τὰ μὲν ὁμολογήσαντος αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ εἰς τὰς τροφὰς τῶν ὀρφανῶν ἀνηλωκέναι σκηψαμένου, τὰ δὲ ἐξάρνου γενηθέντος εἰληφέναι, κᾆπειτα ἐλεγχθέντος, ὑπὲρ ἀμφοτέρων ποιεῖται τὸν λόγον· τὰς δὲ δαπάνας οὐχ ἃς ἐκεῖνος ἀπέφηνε γενέσθαι λέγων, καὶ περὶ τῶν ἀμφιβόλων τὰς πίστεις ἀποδιδούς. Ἀξιῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῷ λογισμῷ προσέχειν τὸν νοῦν, ἵνα τοὺς μὲν νεανίσκους διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν ἐλεήσητε, τοῦτον δ' ἅπασι τοῖς πολίταις ἄξιον ὀργῆς ἡγήσησθε. εἰς τοσαύτην δ' ὑποψίαν Διογείτων πάντας ἀνθρώπους εἰς ἀλλήλους καθίστησιν, ὥστε μήτε ζῶντας, μήτε ἀποθνήσκοντας, μηδὲν μᾶλλον τοῖς οἰκειοτάτοις ἢ τοῖς ἐχθίστοις πιστεύειν· ὃς ἐτόλμησε τὰ μὲν ἔξαρνος γενέσθαι, τὰ δὲ τελευτῶν ὁμολογήσας, ἐλθεῖν εἰς δύο παῖδας καὶ ἀδελφὴν, λῆμμα καὶ ἀνάλωμα ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν, ἑπτὰ τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἑπτακισχιλίας δραχμὰς ἀποδεῖξαι. καὶ εἰς τοῦτο ἦλθεν ἀναισχυντίας, ὥστε οὐκ ἔχων ὅπου τρέψειε τὰ χρήματα, εἰς ὄψον μὲν δυοῖν παιδίοιν καὶ ἀδελφῇ πέντε ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἐλογίζετο· εἰς ὑποδήματα δὲ καὶ εἰς γναφεῖον ἱμάτια, καὶ εἰς κουρεῖον, οὐκ ἦν

ἀποδείξεων ἤγουν πίστεων παράδειγμα.

αὐτῷ

αὐτῷ κατὰ μῆνα οὐδὲ κατ' ἐνιαυτὸν γεγραμμένα, συλλήβδην δὲ παντὸς τοῦ χρόνου, πλεῖ-
ον ἢ τάλαντον ἀργυρίου. εἰς δὲ τὸ μνῆμα τοῦ πατρὸς οὐκ ἀναλώσας πέντε καὶ εἴκοσι
μνᾶς, ἐκ πεντακισχιλίων δραχμῶν, τὸ μὲν ἥμισυ αὐτῷ τίθησι, τούτοις λελογίσται. εἰς 112
Διονύσια τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί· οὐκ ἄτοπον γάρ μοι δοκεῖ καὶ περὶ τούτου μνησθῆ-
ναι· ἑκκαίδεκα δραχμῶν ἀπέφαινεν ἐωνημένον ἀρνίον· καὶ τούτων τὰς ὀκτὼ δραχμὰς
ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' ᾧ ἡμεῖς οὐχ ἥκιστα ὠργίσθημεν. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐν ταῖς με-
γάλαις ζημίαις ἐνίοτε οὐχ ἧττον τὰ μικρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμένους. λίαν γὰρ φανερὰν τὴν
πονηρίαν τῶν ἀδικούντων ἐπιδείκνυσιν. εἰς τοίνυν τὰς ἄλλας ἑορτὰς καὶ θυσίας ἐλογί-
σατο αὐτοῖς πλέον ἢ τετρακισχιλίας δραχμὰς ἀνηλωμένας, ἕτερά τε παμπληθῆ,
ἃ πρὸς τὸ κεφάλαιον συνελογίζετο· ὥσπερ διὰ τοῦτο ἐπίτροπος τῶν παίδων καταλει-
φθείς, ἵνα γράμματα αὐτοῖς ἀντὶ τῶν χρημάτων ἀποδείξειε, καὶ πενεστάτους ἀντὶ πλου-
σίων ἀποφήνειε, καὶ ἵνα εἰ μέν τις αὐτοῖς πατρικὸς ἐχθρὸς ἦν, ἐκείνου μὲν ἐπιλάθωνται, τῷ
δ', ἐπεὶ τῶν πατρῴων εἰσὶν ἀπεστερημένοι, πολεμῶσι. καίτοι εἰ ἐβούλετο δίκαιος εἶναι περὶ
τοὺς παῖδας, ἐξῆν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους οἳ κεῖνται περὶ τῶν ὀρφανῶν, καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῶν
ἐπιτρόπων, καὶ τοῖς δυναμένοις μισθῶσαι τὸν οἶκον, ἀπηλλαγμένοις πολλῶν πραγμάτων,
ἢ γῆν πριαμένοις, ἐκ τῶν προσιόντων τοὺς παῖδας τρέφειν. καὶ ὁπότερον τούτων ἐποίη-
σεν, οὐδενὸς ἂν ἧττον Ἀθηναίων πλούσιοι ἦσαν. νῦν δέ μοι δοκεῖ οὐδὲ πώποτε διανοηθῆναι
ὡς φανερὰν καταστήσων τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἕξων τὰ τούτων, ἡγούμενος δεῖν τὴν
αὑτοῦ πονηρίαν κληρονόμον εἶναι τῶν τοῦ τεθνεῶτος χρημάτων. ὃ δὲ πάντων δεινότα-
τον, ὦ δικασταί· οὗτος γάρ, συντριηραρχῶν Ἀλεξίδι τῷ Ἀριστοδίκου, φάσκων δυοῖν δεού-
σας πεντήκοντα μνᾶς ἐκείνῳ συμβαλέσθαι, τὸ ἥμισυ τούτων τοῖς ὀρφανοῖς οὖσι λελό-
γισται, οὓς ἡ πόλις οὐ μόνον παῖδας ὄντας, ἀτελεῖς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δοκι-
μασθῶσιν, ἐνιαυτὸν ἀφῆκεν ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν. οὗτος δέ, πάππος ὤν, παρὰ τοὺς
νόμους, τῆς ἑαυτοῦ τριηραρχίας παρὰ τῶν θυγατριδῶν τὸ ἥμισυ πράττεται. καὶ ἀπο-
πέμψας εἰς τὸν Ἀδρίαν ὁλκάδα δυοῖν ταλάντοιν, ὅτε μὲν ἀπέστελλεν, ἔλεγε πρὸς τὴν
μητέρα αὐτῶν, ὅτι τῶν παίδων ὁ κίνδυνος εἴη· ἐπεὶ δὲ ἐσώθη καὶ ἐδιπλασίασεν, αὑτοῦ τὴν
ἐμπορίαν ἔφασκεν εἶναι. καὶ μέντοι εἰ μὲν τὰς ζημίας τούτων ἀποδείξει, τὰ δὲ σω-
θέντα τῶν χρημάτων αὐτὸς ἕξει, ὅπῃ μὲν ἀνήλωται τὰ χρήματα, οὐ χαλεπῶς εἰς τὸν
λόγον ἐγγράψει, ῥᾳδίως δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων αὐτὸς πλουτήσει. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν, ὦ δικα-
σταί, πολὺ ἂν εἴη ἔργον πρὸς ὑμᾶς λογίζεσθαι· ἐπειδὴ δὲ μόλις παρ' αὐτοῦ παρέλα-
βον τὰ γράμματα, μάρτυρας ἔχων, ἠρώτων Ἀριστόδικον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀλεξίδος·
αὐτὸς γὰρ ἐτύγχανε τετελευτηκώς· εἰ ὁ λόγος αὐτῷ εἴη τῆς τριηραρχίας. ὁ δέ, ἔφα-
σκεν εἶναι. καὶ ἐλθόντες οἴκαδε, εὕρομεν Διογείτονα τετταράκοντα καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐκείνῳ
συμβεβλημένον εἰς τὴν τριηραρχίαν· οὗτος δὲ ἐπέδειξε δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς
ἀνηλωκέναι. ὥστε τούτοις λελογίσθαι, ὅσον ὅπερ ὅλον τὸ ἀνάλωμα αὐτῷ γεγένη-
ται. καίτοι τί αὐτὸν οἴεσθε πεποιηκέναι περὶ ὧν αὐτῷ οὐδεὶς συνῄδει, ἀλλ' αὐτὸς μόνος
διεχείριζεν, ὃς ἃ δι' ἑτέρων ἐπράχθη, καὶ οὐ χαλεπὸν ἦν περὶ τούτων πυθέσθαι, ἐτόλ-
μησε ψευσάμενος, τέτταρσι καὶ εἴκοσι μναῖς τοὺς αὑτοῦ θυγατριδοῦς ζημιῶσαι; καί μοι
ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ δικασταί. ἐγὼ δ'
ὅσα τελευτῶν ὡμολόγησεν αὐτὸς ἔχειν χρήματα, ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταράκοντα
μνᾶς, ἐκ τούτων αὐτῷ λογιοῦμαι, πρόσοδον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρ-
χόντων ἀναλίσκων· καὶ θήσω ὅσον οὐδεὶς πώποτε ἐν τῇ πόλει, εἰς δύο παῖδας, καὶ ἀδελ- 113
φήν, καὶ παιδαγωγόν, καὶ θεράπαιναν, χιλίας δραχμὰς ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, μικρὸν
ἔλαττον ἢ τρεῖς δραχμὰς τῆς ἡμέρας. ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν αὗται γίνονται ὀκτακισχίλιαι
δραχμαὶ καὶ ἀποδείκνυνται ἓξ τάλαντα περιόντα τῶν ἑπτὰ ταλάντων, καὶ εἴκοσι μναῖ.
οὐ γὰρ ἂν δύναιτο ἀποδεῖξαι οὔθ' ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἀπολωλεκώς, οὔτε ζημίαν εἰληφώς, οὔτε
χρήσταις ἀποδεδωκώς. ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις μαλακώτερος, ὥσπερ
ἔφην. βούλεται μὲν γὰρ ὑψηλότερος εἶναι, καὶ μεγαλοπρεπέστερος, καὶ τῶν γε καθ' ἑαυτὸν
ἢ πρότερον ῥητόρων ἀκμασάντων οὐδενὸς ἂν δόξειεν εἶναι καταδεέστερος· οὐ διεγείρει δὲ
τὸν ἀκροατήν, ὥσπερ Ἰσοκράτης, ἢ Δημοσθένης. θήσω δὲ καὶ τούτων παράδειγμα. ἔστι
δή τις αὐτῷ πανηγυρικὸς λόγος, ἐν ᾧ πείθει τοὺς Ἕλληνας, ἀγομένης Ὀλυμπιάσι τῆς

ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ποιεῖ.

πανηγύρεως, ἐκβάλλειν Διονύσιον τὸν τύραννον τῆς ἀρχῆς, καὶ Σικελίαν ἐλευθερῶσαι, ἄρξασθαί τε τῆς ἔχθρας αὐτίκα μάλα, διαρπάσαντας τὴν τοῦ τυράννου σκηνὴν χρυσῷ τε καὶ πορφύρᾳ καὶ ἄλλῳ πλούτῳ πολλῷ κεκοσμημένην. ἔπεμψε γὰρ θεωροὺς εἰς τὴν πανήγυριν ὁ Διονύσιος, ἄγοντας θυσίαν τῷ θεῷ· μεγαλοπρεπής τε κατάγωγὴ τῶν θεωρῶν ἐγίνετο ἐν τῷ τεμένει καὶ πολυτελής, ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον ὁ τύραννος ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. ταύτην λαβὼν τὴν ὑπόθεσιν, τοιαύτην πεποίηται τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου· « Ἄλλων τε πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ἕνεκα, ὦ ἄνδρες, ἄξιον Ἡρακλέους μεμνῆσθαι, καὶ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνήγειρε δι' εὔνοιαν τῆς Ἑλλάδος. ἐν μὲν γὰρ τῷ τέως χρόνῳ ἀλλοτρίως αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας διέκειντο· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε, καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκώλυσεν, ἀγῶνα μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ πλούτου, γνώμης δ' ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς Ἑλλάδος· ἵνα τούτων ἁπάντων ἕνεκα εἰς τὸ αὐτὸ συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀψόμενοι, τὰ δὲ ἀκουσόμενοι. ἡγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενέσθαι τοῖς Ἕλλησι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας. ἐκεῖνος μὲν οὖν ταῦθ' ὑφηγήσατο. ἐγὼ δὲ ἥκω οὐ μικρολογησόμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ὀνομάτων μαχούμενος· ἡγοῦμαι γὰρ ταῦτα ἔργα μὲν εἶναι σοφὰ τῶν λίαν χρηστῶν καὶ σφόδρα βίου δεομένων· ἀνδρὸς δὲ ἀγαθοῦ καὶ πολίτου πολλοῦ ἀξίου, περὶ τῶν μεγίστων συμβουλεύειν· ὁρῶν οὕτως αἰσχρῶς διακειμένην τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῆς ὄντα ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ, πολλὰς δὲ πόλεις ὑπὸ τυράννων ἀναστάτους γεγενημένας. καὶ ταῦτα εἰ μὲν δι' ἀσθένειαν ἐπάσχομεν, στέργειν ἂν ἦν ἀνάγκη τὴν τύχην· ἐπειδὴ δὲ διὰ στάσιν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαν, πῶς οὐκ ἄξιον τῶν μὲν παύσασθαι, τὰ δὲ κωλῦσαι, εἰδότας ὅτι φιλονεικεῖν μέν ἐστιν εὖ πραττόντων, γνῶναι δὲ τὰ βέλτιστα, τῶν αὐτῶν; ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κινδύνους, καὶ μεγάλους, καὶ πανταχόθεν περιεστηκότας. ἐπίστασθε δὲ ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῶν κρατούντων τῆς θαλάσσης, τῶν δὲ χρημάτων, βασιλεὺς ταμίας· τὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων σώματα, τῶν δαπανᾶσθαι δυναμένων· ναῦς δὲ πολλὰς αὐτὸς κέκτηται, πολλὰς δ' ὁ τύραννος τῆς Σικελίας. ὥστε ἄξιον τὸν μὲν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον καταθέσθαι, τῇ δ' αὐτῇ γνώμῃ χρωμένους, τῆς σωτηρίας ἀντέχεσθαι· καὶ περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων αἰσχύνεσθαι, περὶ δὲ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δεδιέναι, καὶ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, οἳ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐποίησαν, τῆς ἀλλοτρίας ἐπιθυμοῦντας, τῆς σφετέρας αὐτῶν ἐστερῆσθαι· τοὺς δὲ τυράννους ἐξελάσαντες, κοινὴν ἅπασι τὴν ἐλευθερίαν κατέστησαν. θαυμάζω δὲ Λακεδαιμονίους πάντων μάλιστα, τίνι ποτὲ γνώμῃ χρώμενοι, καιομένην τὴν Ἑλλάδα

114 περιορῶσιν, ἡγεμόνες ὄντες τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἀδίκως, καὶ διὰ τὴν ἔμφυτον ἀρετήν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιστήμην· μόνοι δὲ οἰκοῦντες ἀπόρθητοι, καὶ ἀτείχιστοι, καὶ ἀστασίαστοι, καὶ ἀήττητοι, καὶ τρόποις ἀεὶ τοῖς χρώμενοι· ὧν ἕνεκα ἐλπὶς ἀθάνατον τὴν ἐλευθερίαν αὐτοὺς κεκτῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς παρεληλυθόσι κινδύνοις σωτῆρας γενομένους τῆς Ἑλλάδος, περὶ τῶν μελλόντων προορᾶσθαι. οὐ τοίνυν ὁ ἐπιὼν καιρὸς τοῦ παρόντος βελτίων. οὐ γὰρ ἀλλοτρίας δεῖ τὰς τῶν ἀπολωλότων συμφορὰς νομίζειν, ἀλλ' οἰκείας· οὐδ' ἀναμεῖναι ἕως ἐπ' αὐτοὺς ἡμᾶς αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων ἔλθωσιν, ἀλλ' ἕως ἔτι ἔξεστι, τὴν τούτων ὕβριν κωλῦσαι. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐνορῶν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ μεγάλους αὐτοὺς γεγενημένους; ὧν οὐ μόνον αἰσχρῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ δεινῶν, τοῖς μὲν μεγάλα ἐξημαρτηκόσιν ἐξουσία γεγένηται τῶν πεπραγμένων· τοῖς δὲ Ἕλλησιν, οὐδεμία αὐτῶν τιμωρία. »

ἑνὸς ἔτι παράδειγμα θήσω λόγου συμβουλευτικοῦ, ἵνα καὶ τούτου τοῦ γένους τοῦ λόγου ὁ χαρακτὴρ γένηται σαφής. ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε, περὶ τοῦ μὴ καταλῦσαι τὴν πάτριον πολιτείαν Ἀθήνησι. τοῦ γὰρ δήμου κατελθόντος ἐκ Πειραιῶς, καὶ ψηφισαμένου διαλύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν ἄστει, καὶ μηδενὸς τῶν γεγενημένων μνησικακεῖν· δέους δὲ ὄντος μὴ πάλιν τὸ πλῆθος εἰς τοὺς εὐπόρους ὑβρίζῃ, τὴν ἀρχαίαν ἐξουσίαν κεκομισμένον, καὶ πολλῶν ὑπὲρ τούτου γινομένων λόγων, Φορμίσιός τις τῶν συγκατελθόντων μετὰ τοῦ δήμου, γνώμην εἰσηγήσατο, τοὺς μὲν φεύγοντας κατιέναι, τὴν δὲ πολιτείαν μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς τὴν γῆν ἔχουσι παραδοῦναι, βουλομένων ταῦτα γενέσθαι καὶ Λακεδαιμονίων. ἔμελλον δὲ, τοῦ ψηφίσματος τούτου κυρωθέντος, πεντακισχίλιοι σχεδὸν Ἀθηναίων ἀπελαθήσεσθαι τῶν κοινῶν. ἵνα μὴ δὴ τοῦτο γένοιτο, γράφει τὸν λόγον τόνδε ὁ Λυσίας τῶν ἐπισήμων τινὶ καὶ πολιτευομένων. εἰ μὲν οὖν ἐρρήθη τότε, ἄδηλον· σύγκειται γ' οὖν ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπιτηδείως. ἔστι δὲ ὅδε· « Ὅτε ἐνομίζομεν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὰς γεγενημένας συμφορὰς ἱκανὰ μνημεῖα τῇ πόλει

καταλε-

καταλελεῖφθαι, ὥστε μηδ' ἂν τοὺς ἐπιγινομένους ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν, τότε δὴ οὗτοι τοὺς κακῶς πεπονθότας, καὶ ἀμφοτέρων πεπειραμένους, ἐξαπατῆσαι ζητοῦσι τοῖς αὐτοῖς ψηφίσμασιν οἷσπερ καὶ πρότερον. διὸ δὴ καὶ τούτων μὲν οὐ θαυμάζω, ὑμῶν δὲ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι πάντων εἰσὶν ἐπιλησμονέστατοι ἢ πάσχειν ἑτοιμότατοι κακῶς ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ τῇ μὲν τύχῃ τῶν Πειραιῶς πραγμάτων μετέσχον, τῇ δὲ γνώμῃ τῶν ἐξ ἄστεος. καίτοι τί ἔδει φεύγοντας κατελθεῖν, εἰ χειροτονοῦντες ὑμᾶς αὐτοὺς καταδουλώσεσθε; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, οὔτε γένει ἀπελαυνόμενος, ἀλλ' ἀμφότερα τῶν ἀντιλεγόντων πρότερος ὤν, ἡγοῦμαι ταύτην μόνην σωτηρίαν εἶναι τῇ πόλει, ἅπασιν Ἀθηναίοις τῆς πολιτείας μετεῖναι· ἐπεὶ ὅτε καὶ τὰ τείχη, καὶ τὰς ναῦς, καὶ τὰ χρήματα, καὶ συμμάχους ἐκτήμεθα, οὐχ οὕτως ἵνα Ἀθηναίων τινὰ ποιήσωμεν, διενοούμεθα, ἀλλὰ καὶ Εὐβοεῦσιν ἐπιγαμίαν ἐποιούμεθα· νῦν δὲ καὶ τοὺς ὑπάρχοντας πολίτας ἀπολοῦμεν; οὐκ, ἂν ἔμοιγε πειθώμεθα. οὐδὲ μετὰ τῶν τειχῶν καὶ ταῦτα ἡμῶν αὐτῶν περιαιρησόμεθα, ὁπλίτας πολλοὺς καὶ ἱππέας καὶ τοξότας· ὧν ὑμεῖς ἀντεχόμενοι, βεβαίως δημοκρατήσεσθε, τῶν δὲ ἐχθρῶν πλέον ἐπικρατήσετε, ὠφελιμώτεροι δὲ τοῖς συμμάχοις ἔσεσθε. ἐπίστασθε γὰρ ταῖς ἐφ' ἡμῶν ὀλιγαρχίαις γεγενημέναις, καὶ τοὺς γῆν κεκτημένους ἔχοντας τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀποθανόντας, πολλοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκπεσόντας· οὓς ὁ δῆμος, καταγαγὼν, ὑμῖν μὲν τὴν ὑμετέραν ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ ταύτης οὐκ ἐτόλμησε μετασχεῖν. ὥστε, ἂν ἔμοιγε πείθησθε, οὐ τοὺς εὐεργέτας, καθὸ δύνασθε, τῆς πατρίδος ἀποστερήσετε, οὐδὲ τοὺς λόγους πιστοτέρους τῶν ἔργων, οὐδὲ τὰ μέλλοντα τῶν γεγενημένων νομιεῖτε· ἄλλως τε καὶ μεμνημένοι τῶν περὶ τῆς ὀλιγαρχίας μαχομένων, οἳ τῷ μὲν λόγῳ τῷ δήμῳ πολεμοῦσι, τῷ δὲ ἔργῳ τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦσιν· ὅπερ κτήσονται, ὅταν ὑμᾶς ἐρήμους συμμάχων λάβωσιν. εἶτα τοῖς τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐρῶσι, τίς ἔσται σωτηρία τῇ πόλει, εἰ μὴ ποιήσωμεν Λακεδαιμονίοις κελεύουσιν. ἐγὼ δὲ τούτοις εἰπεῖν ἀξιῶ, τί τῷ πλήθει περιγενήσεται, εἰ ποιήσαιμεν ἃ ἐκεῖνοι προστάττουσιν; εἰ δὲ μή, πολὺ κάλλιον μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ φανερῶς ὑμῶν αὐτῶν θάνατον καταψηφίσασθαι. ἡγοῦμαι γάρ, ἐὰν μὲν πείθω, ἀμφοτέροις κοινὸν εἶναι τὸν κίνδυνον. ὁρῶ δὲ Ἀργείους καὶ Μαντινέας τὴν αὐτὴν ἔχοντας γνώμην· τοὺς μὲν, ὁμόρους ὄντας Λακεδαιμονίοις· τοὺς δὲ, ἐγγὺς οἰκοῦντας· καὶ τοὺς μὲν, οὐδὲν ἡμῶν πλείους· τοὺς δὲ, οὐδὲ τρισχιλίους ὄντας. ἴσασι γὰρ ὅτι, κἂν πολλάκις εἰς τὴν τούτων ἐμβάλωσι, πολλάκις αὐτοῖς ἀπαντήσονται ὅπλα λαβόντες, ὥστε οὐ καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι, ἐὰν μὲν νικήσωσι, τούτους καταδουλώσεσθαί γε· ἐὰν δὲ ἡττηθῶσι, σφᾶς αὐτοὺς ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀποστερῆσαι. ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον πράττωσι, τοσούτῳ ἐπιθυμοῦσι κινδυνεύειν. εἴχομεν δὲ, ὦ ἄνδρες, καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν γνώμην, ὅτε τῶν Ἑλλήνων ἤρχομεν, καὶ ἐδοκοῦμεν καλῶς βουλεύεσθαι, περιορῶντες μὲν τὴν χώραν τεμνομένην, οὐ νομίζοντες δὲ χρῆναι περὶ αὐτῆς διαμάχεσθαι. ἄξιον γὰρ ἦν, ὀλίγων ἀμελοῦντας, πολλῶν ἀγαθῶν φείσασθαι. νῦν δὲ, ἐπεὶ ἐκείνων μὲν ἁπάντων μάχῃ ἐστερήμεθα, ἡ δὲ πατρὶς ἡμῖν λέλειπται, ἴσμεν ὅτι ὁ κίνδυνος οὗτος μόνος ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας. ἀλλὰ χρὴ ἀναμνησθέντας ὅτι ἤδη καὶ ἑτέροις ἀδικουμένοις βοηθήσαντες, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πολλὰ τρόπαια τῶν πολεμίων ἐστήσαμεν, ἄνδρας ἀγαθοὺς περὶ τῆς πατρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν γίνεσθαι, πιστεύοντας μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ δίκαιον μετὰ τῶν ἀδικουμένων ἔσεσθαι. δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν ἐφεύγομεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις, ἵνα κατέλθωμεν· κατελθόντες δὲ, φευξόμεθα, ἵνα μὴ μαχώμεθα. οὐκοῦν αἰσχρὸν, εἰ εἰς τοῦτο κακίας ἥξομεν, ὥστε οἱ μὲν πρόγονοι καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας Ἑλλήνων διεκινδύνευον, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν τολμᾶτε πολεμεῖν; ἀλλ' ἅλις ἤδη παραδειγμάτων, ἵνα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ῥητόρων τὸν αὐτὸν διαλεχθῶμεν τρόπον. ἕπεται δὲ τῷ ῥήτορι τούτῳ κατὰ τὴν τάξιν τῶν χρόνων Ἰσοκράτης. περὶ δὴ τούτου λεκτέον ἐφεξῆς, ἑτέραν ἀρχὴν λαβοῦσιν.

116 # ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

Ἰσοκράτους βίος.

Ἰσοκράτης, ὁ Ἀθηναῖος ἐγεννήθη μὲν ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ ἕκτης ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λυσιμάχου, πέμπτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, δυσὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσι νεώτερος Λυσίου. πατρὸς δὲ ἦν Θεοδώρου τινὸς τῶν μετρίων πολιτῶν, θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ τὸν βίον ἀπὸ ταύτης ἔχοντος τῆς ἐργασίας. ἀγωγῆς δὲ τυχὼν εὐσχήμονος, καὶ παιδευθεὶς οὐδενὸς Ἀθηναίων χεῖρον, ἐπειδὴ τάχιστ᾽ ἀνὴρ ἐγένετο, φιλοσοφίας ἐπεθύμησε. γενόμενος δὲ ἀκουστὴς Προδίκου τε τοῦ Κείου, καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, καὶ Τισίου τοῦ Συρακουσίου, τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίᾳ· ὡς δέ τινες ἱστοροῦσι, καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντα ἀπέκτειναν, δημοτικὸν εἶναι δοκοῦντα· σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τὲ καὶ λέγειν τὰ πολιτικά· ὡς δὲ ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη, τόλμαν τὲ καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν, ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως· ἐπιθυμῶν δὲ δόξης, καὶ τοῦ πρωτεῦσαι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ, καθάπερ αὐτὸς εἴρηκεν, ἐπὶ τὸ γράφειν ἃ διανοηθείη κατέφυγεν· οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ ὑπὲρ ὧν ἄλλοι τινὲς τῶν τότε σοφιστῶν· περὶ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ὑπελάμβανε τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἐπίδοσιν ἕξειν πρὸς ἀρετήν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ λόγῳ περὶ αὐτοῦ γράφει. πεφυρμένην τε παραλαβὼν τὴν ἄσκησιν τῶν λόγων ὑπὸ τῶν περὶ Γοργίαν καὶ Πρωταγόραν σοφιστῶν, πρῶτος ἐχώρησεν ἀπὸ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν ἐπὶ τοὺς πολιτικούς, καὶ περὶ ταύτην σπουδάζων τὴν ἐπιστήμην διετέλεσεν, ἐξ ἧς, ὥς φησιν αὐτὸς, τὸ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὰ συμφέροντα παραγίνεται τοῖς μαθοῦσιν. ἐπιφανέστατος δὲ γενόμενος τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκμασάντων χρόνον, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν Ἀθήνησί τε καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι νέων παιδεύσας, ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς δικανικοῖς ἐγένοντο ἄριστοι λόγοις, οἱ δ᾽ ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν διήνεγκαν, καὶ ἄλλοι δὲ τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων τὲ καὶ βαρβάρων πράξεις ἀνέγραψαν, καὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως εἰκόνα ποιήσας τὴν ἑαυτοῦ σχολὴν, κατὰ τὰς ἀποικίας τῶν λόγων, πλοῦτον ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων περιποιησάμενος, ἐτελεύτα τὸν βίον ἐπὶ Χαιρωνίδου ἄρχοντος, ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, δυοῖν δέοντα βεβιωκὼς ἑκατὸν ἔτη, γνώμῃ χρησάμενος, ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως συγκαταλῦσαι τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἄδηλου ἔτι ὄντος πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ Φίλιππος παραλαβὼν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀρχήν. τὰ μὲν οὖν ἱστορούμενα περὶ αὐτοῦ, κεφαλαιωδῶς ταῦτ᾽ ἐστίν.

λέξις

Ἡ δὲ λέξις ᾗ κέχρηται, τοιοῦτόν τινα χαρακτῆρα ἔχει. καθαρὰ μέν ἐστιν οὐχ ἧττον τῆς Λυσίου, καὶ οὐδὲν εἰκῆ τιθεῖσα ὄνομα· τήν τε διάλεκτον ἀκριβοῦσα ἐν τοῖς πάνυ τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην. καὶ γὰρ αὕτη πέφευγεν ἀπηρχαιωμένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων τὴν ἀπειροκαλίαν. (κατὰ δὲ τὴν τροπικὴν φράσιν, ὀλίγον τι διαλλάττει τῆς Λυσίου) καὶ κέκραται συμ-
117 μέτρως· τό τε σαφὲς ἐκείνῃ παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὸ ἐναργές. ἠθική τέ ἐστι καὶ πιθανή. καὶ στρογγύλη δὲ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἐκείνη, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ πρὸς ἀγῶνας δικανικοὺς εὔθετος· ὑπτία δέ ἐστι μᾶλλον καὶ κεχυμένη πλουσίως· οὐ δὲ δὴ σύντομος οὕτως, ἀλλὰ καὶ κατασκελὴς καὶ βραδυτέρα τοῦ μετρίου· δι᾽ ἣν δὲ αἰτίαν τοῦτο πάσχει, μετὰ μικρὸν ἐρῶ. οὐδὲ τὴν σύνθεσιν ἐπιδείκνυται τὴν φυσικὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἐναγώνιον, ὥσπερ ἡ Λυσίου, ἀλλὰ πεποιημένην μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὴν καὶ ποικίλην, καὶ πῇ μὲν εὐπρεπεστέραν ἐκείνης, πῇ δὲ περιεργοτέραν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τὴν εὐέπειαν ἐκ παντὸς διώκει, καὶ τοῦ γλαφυρῶς λέγειν στοχάζεται μᾶλλον ἢ τοῦ ἀφελῶς. τῶν τε γὰρ φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις, ὡς λυούσας τὰς ἁρμονίας τῶν ἤχων, καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων λυμαινομένας,

παραι-

παραλείπεται· περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται ῥυθμοειδεῖ πάνυ, καὶ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοῦ ποιητικοῦ μέτρου· ἀναγνώσεώς τε μᾶλλον οἰκειότερός ἐστιν ἢ ῥήσεως· τοιγάρτοι τὰς μὲν ἐπιδείξεις τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίαν φέρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι· τοὺς δὲ ἐν ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας οὐχ ὑπομένουσι. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι πολὺ τὸ παθητικὸν ἐν ἐκείνοις εἶναι δεῖ· τοῦτο δὲ ἥκιστα δέχεται περίοδος. αἵ τε παρομοιώσεις καὶ παρισώσεις καὶ τὰ ἀντίθετα, καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος, πολύς ἐστι παρ᾽ αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευήν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς. καθόλου δὲ τριῶν ὄντων, ὥς φησι Θεόφραστος, ἐξ ὧν γίνεται τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιττὸν ἐν λέξει, τῆς τε ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλαμβανόντων αὐτὰ σχημάτων, ἐκλέγει μὲν εὖ πάνυ, καὶ τὰ κράτιστα ὀνόματα τίθησιν· ἁρμόττει δὲ αὐτὰ περιέργως, τὴν εὐφωνίαν ἐκείνων μουσικὴν σχηματίζει τε φορτικῶς, καὶ τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρὸς, ἢ τῷ πόρρωθεν λαμβάνειν, ἢ τῷ μὴ πρέποντα εἶναι τὰ σχήματα τοῖς πράγμασιν, (ἢ) διὰ τὸ μὴ κρατεῖν τοῦ μετρίου. ταῦτα μέντοι καὶ μακροτέραν αὐτῷ ποιεῖ τὴν λέξιν πολλάκις· λέγω δὲ τό τε εἰς περιόδους ἐναρμόττειν ἅπαντα τὰ νοήματα, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνειν, καὶ τὸ διώκειν ἐκ παντὸς τὴν εὐρυθμίαν. οὐ γὰρ ἅπαντα δέχεται οὔτε μῆκος τὸ αὐτὸ, οὔτε σχῆμα τὸ παραπλήσιον, οὔτε ῥυθμὸν τὸν ἴσον. ὥστε ἀνάγκη παραπληρώμασι λέξεων οὐδὲν ὠφελουσῶν χρῆσθαι, καὶ ἀπομηκύνειν πέρα τοῦ χρησίμου τὸν λόγον· λέγω δὲ οὐχ ὡς διὰ παντὸς αὐτοῦ ταῦτα ποιοῦντος· οὐχ οὕτω μαίνομαι. καὶ γὰρ συντίθησί ποτε ἀφελῶς τὰ ὀνόματα, καὶ λύει τὴν περίοδον εὐγενῶς, καὶ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τε καὶ δικανικοῖς λόγοις· ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ πολὺ τῷ ῥυθμῷ δουλεύοντος, καὶ τῷ κύκλῳ τῆς περιόδου, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀπαγγελίας ἐν τῷ περιττῷ τιθεμένου, κοινότερον εἴρηκα περὶ αὐτοῦ. κατὰ δὴ ταῦτά φημι τὴν Ἰσοκράτους λέξιν λείπεσθαι τῆς Λυσίου, καὶ ἔτι κατὰ τὴν χάριν. καίτοιγε ἀνθηρός ἐστιν, εἰ καί τις ἄλλος, καὶ ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων Ἰσοκράτης· ἀλλ᾽ οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν χάριν ἐκείνῳ· τοσοῦτον δὲ αὐτοῦ λείπεται κατὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν, ὅσον τῶν φύσει καλῶν σωμάτων τὰ συνερανιζόμενα κόσμοις ἐπιθέτοις. πέφυκε γὰρ ἡ Λυσίου λέξις ἔχειν τὸ χάριεν· ἡ δ᾽ Ἰσοκράτους, βούλεται. ταύταις μὲν δὴ ταῖς ἀρεταῖς ὑστερεῖ Λυσίου, κατὰ γοῦν τὴν ἐμὴν γνώμην· προτερεῖ δέ γε ἐν ταῖς μελλούσαις λέγεσθαι. ὑψηλότερός ἐστιν ἐκείνου κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ μεγαλοπρεπέστερος μακρῷ, καὶ ἀξιωματικώτερος. θαυμαστὸν γὰρ δὴ καὶ μέγα τὸ τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ὕψος, ἡρωϊκῆς μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνης φύσεως οἰκεῖον. δοκεῖ δή μοι μὴ ἀπὸ σκοποῦ τις ἂν εἰκάσαι τὴν μὲν Ἰσοκράτους ῥητορικὴν, τῇ Πολυκλείτου τε καὶ Φειδίου τέχνῃ, κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλότεχνον καὶ ἀξιωματικόν· τὴν δὲ Λυσίου, τῇ Καλάμιδος καὶ Καλλιμάχου, τῆς λεπτότητος ἕνεκα καὶ τῆς χάριτος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνων οἱ μὲν, ἐν τοῖς ἐλάττοσι καὶ ἀνθρωπικοῖς ἔργοις εἰσὶν ἐπιτυχέστεροι τῶν ἑτέρων, οἱ δ᾽, ἐν τοῖς μείζοσι καὶ θειοτέροις δεξιώτεροι· οὕτω καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν, ἐν τοῖς μικροῖς ἐστι σοφώτερος, ὁ δ᾽, ἐν τοῖς μεγάλοις περιττότερος. τάχα μὲν γὰρ καὶ τῇ φύσει μεγαλόφρων τις ὤν· εἰ δὲ μὴ, τῇ γε προαιρέσει πάντως τὸ σεμνὸν καὶ θαυμαστὸν διώκων. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. τὰ δ᾽ ἐν τῷ πρακτικῷ τρόπῳ θεωρήματα, τὰ μὲν, ὅμοια τοῖς Λυσίου· τὰ δὲ, κρείττονα. ἡ μὲν εὕρεσις ἡ τῶν ἐνθυμημάτων, ἡ πρὸς ἕκαστον ἁρμόττουσα πρᾶγμα, πολλὴ καὶ πυκνὴ καὶ οὐδὲν ἐκείνης λειπομένη· καὶ κρίσις ὡσαύτως ἀπὸ μεγάλης φρονήσεως γινομένη· τάξις δὲ καὶ μερισμοὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ κατ᾽ ἐπιχείρημα ἐξεργασία, καὶ τὸ διαλαμβάνεσθαι τὴν ὁμοειδίαν ἰδίαις μεταβολαῖς, καὶ ξένοις ἐπεισοδίοις, τά τε ἄλλα ὅσα περὶ τὴν πραγματικὴν οἰκονομίαν ἐστὶν ἀγαθὰ, πολλῷ μείζονά ἐστι παρ᾽ Ἰσοκράτει καὶ κρείττονα· μάλιστα δ᾽ ἡ προαίρεσις ἡ τῶν λόγων περὶ οὓς ἐσπούδαζε, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος, ἐν αἷς ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς· ἐξ ὧν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ᾽ ἂν τοὺς προσέχοντας αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους, οἴκῳ τε καὶ πόλει καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι χρησίμους. κράτιστα γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς Ἰσοκράτους ἐστὶν εὑρεῖν λόγοις. καὶ ἔγωγέ φημι χρῆναι τοὺς μέλλοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ᾽ ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι, τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ

τίσι Λυσίου λείπεται τι [illegible]

118

τὰ τοῦ πρακτικοῦ τρόπου θεωρήματα ποῖα παρ᾽ Ἰσοκράτει τε καὶ παρὰ Λυσίᾳ.

χειρός καὶ εἴ τις ἐπιτηδεύει τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, μὴ τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μόνον ἀγαπῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πραγματικόν, μηδ' ἀφ' ὧν αὐτὸς ἄλυπον ἕξει βίον προαιρούμενος, ἀλλὰ ἐξ ὧν πολλοὺς ὠφελήσει, παρακελευσαίμην ἂν αὐτῷ τὴν ἐκείνου τοῦ ῥήτορος μιμεῖσθαι προαίρεσιν. τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φιλόπολίς τε καὶ φιλόδημος· ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύσειε τὴν πολιτικὴν καλοκαγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν πανηγυρικόν; ἐν ᾧ διεξιὼν τὰς τῶν ἀρχαίων ἀρετάς, φησὶν ὡς οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν βαρβάρων, οὐ τὰ πολέμια δεινοὶ μόνον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη γενναῖοι, καὶ φιλότιμοι καὶ σώφρονες· οἵ γε τῶν μὲν κοινῶν μᾶλλον ἐφρόντιζον ἢ τῶν ἰδίων, τῶν δ' ἀλλοτρίων ἧττον ἐπεθύμουν ἢ τῶν ἀδυνάτων· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐ πρὸς ἀργύριον ἔκρινον, ἀλλὰ πρὸς εὐδοξίαν μέγαν οἰόμενοι τοῖς παισὶ καταλείψειν πλοῦτον καὶ ἀνεπίφθονον, τὴν παρὰ τοῖς πλήθεσι τιμήν. κρείττονα δὲ ἡγοῦντο τὸν εὐσχήμονα θάνατον, ἢ τὸν ἀκλεῆ βίον· ἐσκόπουν δὲ οὐχ ὅπως οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτοῖς ἕξουσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων μετριότης μηθὲν ἐκβήσεται τῶν πατρίων. οὕτω δὲ εἶχεν αὐτοῖς τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως καὶ πολιτικῶς, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, πότεροι πλείω τὴν πόλιν ἀγαθὰ ποιήσουσιν, οὐχ οἵτινες τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν αὐτοὶ ἄρξουσι· τῇ δὲ αὐτῇ προθυμίᾳ χρώμενοι καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τῷ θεραπεύειν προσήγοντο τὰς πόλεις, καὶ τῷ πείθειν ταῖς εὐεργεσίαις μᾶλλον ἢ τῷ βιάζεσθαι τοῖς ὅπλοις, κατεῖχον πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, καὶ ταῖς συνθήκαις ἀξιοῦντες μᾶλλον ἐμμένειν, ἢ ταῖς ἀνάγκαις· τοιαῦτα δὲ περὶ τῶν ἡττόνων ἀξιοῦντες γινώσκειν, οἷα πε-
119 ρὶ σφῶν αὐτῶν τοὺς κρείττους ἂν ἠξίωσαν φρονεῖν· οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι τὰς γνώμας, ὡς ἰδίᾳ μὲν ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα οἰκοῦντες.

τοῦ πανηγυρικοῦ λόγου τὸ πρακτικόν.

τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνὴρ καὶ δυνάμεώς τινος ἡγούμενος, ἃ πρὸς Φίλιππον αὐτῷ τὸν Μακεδόνα γέγραπται; ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφερομένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας, τὴν δὲ Ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν· ὑπεριδόντα (δὲ) τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλοτιμίας, τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔργοις, ἐξ ὧν κατορθώσας τε, πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται, καὶ ἀποτυχών, τήν γε εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κτήσεται· ἧς οἱ τυχόντες, πολλῷ μᾶλλόν εἰσι ζηλωτότεροι τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεφομένων. ἔτι δὲ παρακελεύεται μιμεῖσθαι τὴν Ἡρακλέους τε προαίρεσιν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. καί φησι χρῆναι τοὺς ἑτέρων διαφέροντας, προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μέγεθος ἐχούσας « πράξεις, ἐπιτελεῖν δὲ αὐτὰς μετὰ ἀρετῆς, ἐνθυμουμένους ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχο- « μεν, ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα δι' ἀρετήν· καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις ἀχθόμεθα, τοὺς δὲ τιμὴν μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένους ἐπαινοῦμεν· καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἐφ' οἷς (χαίρουσιν οἱ πολλοί,) τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους, τῆς δὲ ἀρετῆς καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐνοίας, τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα δυνάστας φρονήματός τε μείζονος ἀποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῆς ἀρετῆς.

τοῦ πρὸς Φίλιππον λόγου τὸ πρακτικόν.

τίς δὲ ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προτρέψαιτο, καθ' ἕκαστόν τε ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου; ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς Ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων ὡσπερανεὶ κτημάτων φείδεσθαι, τοὺς δὲ συμμάχους (εὐνοίᾳ) τε καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι κατέχειν, ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις μηδὲ ταῖς βίαις· τῶν δὲ προγόνων μιμεῖσθαι μὴ τοὺς πρὸ τῶν Δεκελεικῶν γενομένους, οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν, ἀλλὰ τοὺς πρὸ τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκαγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν, ἐπιδείκνυταί τε ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλληνες μεγά- « λην ποιοῦσι τὴν πόλιν, ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις, καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοη- « θεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει, μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν· καὶ πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδένα μηδὲν ἀδικεῖν. διδάσκων ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς

τοῦ περὶ εἰρήνης λόγου τὸ πρακτικόν.

δόξαν

δόξαν, οὐθ᾽ ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐθὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρε-
τὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης· καὶ τοῖς μὴ ταῦτα ὑπειληφόσιν ἐπιτιμῶν, οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν κερ-
δαλέαν ἡγοῦνται, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ᾽ ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην,
ἀλυσιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἂν ἢ βελ-
τίους ἢ ἀληθεστέρους ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ δύναιτο λόγους εἰπεῖν. τίς δὲ τὸν
Ἀρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν
ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις, ἀξιῶν με-
τοῦ Ἀρεοπαγιτικοῦ τὸ πρακτικόν.
ταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑ-
πὲρ ἧς (τῶν) δημαγωγῶν οὐθεὶς ἐπεχείρει λέγειν θεωρῶν εἰς τοσαύτην αὐτὴν προελη- 120
λυθυῖαν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ἰδιωτῶν κρατεῖν, ἀλλ᾽ ἕκαστον ὅτι καθ᾽
ἡδονὴν αὐτῷ γίνοιτο, καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκαιρον παρρησίαν, δημοτικὴν ἐξου-
σίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην· ἀνασώσασθαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνός τε καὶ Κλεισθένους κατα-
σταθεῖσαν πολιτείαν· ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιών, δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαί φησι
τοὺς τότε ἀνθρώπους τὸ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν· δημοκρατίαν δὲ
αὐτοὺς νομίζειν οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην· τὸ δὲ ἐλεύθερον, οὐκ ἐν τῷ κατα-
φρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ᾽ ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν τίθεσθαι· ἐξουσίαν τε οὐθενὶ τῶν
ἀκολάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχάς, τοιούτους ἔσεσθαι
τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας οἷοίπερ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες· ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας
οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι. χω-
ρὶς δὲ τούτων, πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν ὑῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ
παίδων ὄντων ἐποιοῦντο· ἐνθυμουμένους ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ᾽ ἐκ ταύτης τῆς
σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖται τὸ κοινόν· κρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπι-
τηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας, σκοποῦντας οὐχ ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτά-
νοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ᾽ ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν· καὶ τὴν μὲν πατρί-
δα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ, τοῖς δ᾽ ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ τι
ἂν οἱ νόμοι κωλύωσι· καρτερεῖν δὲ τὰ δεινά, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς. τίς δ᾽
ἂν μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ᾽
ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους γραφέντι λόγῳ, ὃς ἐπιγράφεται μὲν Ἀρχίδαμος, ὑπόθε-
σιν δὲ περιείληφε τὴν περὶ τοῦ μὴ προέσθαι Μεσσήνην Βοιωτοῖς, μηδὲ ποιεῖν τὸ προσατ-
τόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν; ἠτύχητο γὰρ δὴ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἥ τε περὶ Λεῦκτρα μάχη,
τοῦ Ἀρχιδάμου τὸ πρακτικόν.
καὶ πολλαὶ μετ᾽ ἐκείνην ἕτεραι· καὶ τὰ μὲν Θηβαίων πράγματα ἤνθει τε καὶ εἰς μέγεθος
ἀρχῆς προεληλύθει· τὰ δὲ τῆς Σπάρτης, ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγε-
γόνει. τελευτῶσα γοῦν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ Μεσσηνίας ἀπο-
στῆναι, ταύτην ἐπιτιθέντων αὐτῇ Βοιωτῶν τὴν ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν αὐτὴν ἀνάξια πράττειν
μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συνετάξατο Ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι καὶ οὔπω βα-
σιλεύοντι, ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς. ἐν ᾧ διεξέρχεται πρῶτον
μὲν ὡς δικαίως ἐκτήσαντο Μεσσήνην Λακεδαιμόνιοι, παραδόντων τε αὐτὴν τῶν Κρεσφόντου
παίδων, ὅτε ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέχεσθαι καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἀδι-
κουμένοις· πρὸς δὲ τούτοις ἐπικυρώσαντος μὲν τὴν κτῆσιν τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέ-
βαιον πεποιηκότος τοῦ χρόνου. διδάσκει δὲ ὡς οὐ Μεσσηνίοις τοῖς οὐκέτ᾽ οὖσιν, ἀλλὰ δούλοις
καὶ εἵλωσιν ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν. διεξέρχεταί τε τοὺς κιν-
δύνους τῶν προγόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕνεκα τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς δόξης· ὑπομιμνήσκει τῆς
παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν. παραινεῖ τε μὴ συγκαταπίπτειν ταῖς τύ-
χαις, μηδ᾽ ἀπογινώσκειν τὰς μεταβολάς· ἐνθυμουμένους ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη μείζω
δύναμιν ἔχοντες ἢ Θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν· πολλοὶ δὲ εἰς πολι-
ορκίαν κατακλεισθέντες καὶ δεινότερα ἢ Λακεδαιμόνιοι πάσχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπι-
στρατεύσαντας· καὶ παράδειγμα ποιεῖται τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἥτις ἐκ πολλῆς εὐδαι- 121
μονίας ἀνάστατος γενομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ
τὸ προσαττόμενον. παρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν
μελλόντων ἐπισταμένους ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ
χρηστῇ καὶ πολέμων ἐμπειρίαις· ἐν οἷς προεῖχεν ἡ Σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεται δὲ δεῖν

αὐτοὺς κακῶς πράττοντας μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, οἷς ἐκ τῆς καινουργίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπίς, ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας. ἐν γὰρ τῷ κινδυνεύειν, τὴν τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθὼν ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιλογισάμενος, καὶ ὅτι πάντοθεν αὐτοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τὸν ἀγῶνα ποιουμένοις, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, οἷς ἐπίφθονος ἡ Θηβαίων δύναμις αὐξομένη καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταραχὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς Ἑλλάδος Βοιωτῶν ἐπιδεξάμενος, τελευτῶν εἰ καὶ μηθὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ' ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπίς, ἐκλιπεῖν κελεύει τὴν πόλιν διδάσκων αὐτούς, ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον εἴς τε Σικελίαν ἐκπέμψαι καὶ Ἰταλίαν, καὶ τἄλλα χωρία τὰ φίλια· αὐτοὺς δὲ καταλαβομένους τόπον ὅστις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, "ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ ἀξιώσειν δύναμιν ὁμόσε χωρεῖν ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν Ἑλλήνων," ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις, δικαίαν δὲ ὀργὴν καὶ πρόφασιν εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγκης ἔχουσι. ταῦτα γὰρ οὐ Λακεδαιμονίοις συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, πολλῷ κρεῖττον ἁπάντων φιλοσόφων, οἳ τέλος ποιοῦνται τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καλόν. ἔχων δὲ πολλοὺς αὐτοῦ καὶ ἄλλους διεξιέναι λόγους πρὸς πόλεις τε καὶ δυνάστας καὶ ἰδιώτας, γραφέντας, ὧν οἱ μὲν "εἰς τὸν βίον καὶ σωφροσύνην τὰ πλήθη παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ εἰς μετριότητα καὶ νόμιμον ἀρχὴν τοὺς δυνάστας προάγουσιν, οἱ δὲ κοσμίους τῶν ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τοὺς βίους, ἃ δεῖ πράττειν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι, δεδοικὼς μὴ πέρα τοῦ δέοντος ὁ λόγος ἐκμηκυνθῇ μοι, ταῦτα μὲν ἐάσω. τοῦ δ' εὐπαρακολούθητα γενέσθαι μοι μᾶλλον τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τῆς διαφορᾶς ἕνεκα ἣ διαλλάττει Λυσίου, τὰς ἀρετὰς αὐτῶν εἰς βραχύτερον συναγαγὼν λόγον, ἐπὶ τὰ παραδείγματα μεταβήσομαι. πρώτην μὲν τοίνυν ἔφην ἀρετὴν

ἀνακεφαλαίωσις τῆς Ἰσοκράτους πρὸς Λυσίαν συγκρίσεως.

εἶναι λόγων, τὴν καθαρὰν ἑρμηνείαν ἐν ᾗ διαλλαγὴν οὐδεμίαν εὕρισκον παρ' οὐδετέρῳ. ἔπειτα τὴν ἀκρίβειαν τῆς διαλέκτου τῆς τότε συνήθους καὶ ταύτην ἑώρων ὁμοίαν παρ' ἀμφοτέροις." μετὰ ταῦτα ἐπελογιζόμην ὅτι τοῖς κυρίοις καὶ συνήθεσι καὶ κοινοῖς ὀνόμασιν ἀμφότεροι κέχρηνται· ἡ δὲ Ἰσοκράτους λέξις προσλαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι προῆλθε. τῆς δὲ σαφηνείας καὶ τῆς ἐναργείας ἀμφοτέρους κρατεῖν ἀπεφηνάμην. ἐν δὲ τῷ συντόμως ἐκφέρειν τὰ νοήματα, Λυσίαν μᾶλλον ἡγούμην ἐπιτυγχάνειν. περὶ τὰς αὐξήσεις Ἰσοκράτην κατορθοῦν ἄμεινον ἐδόκουν." ἐν τῷ συστρέφειν τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρειν, ὡς πρὸς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειον Λυσίαν ἀπεδεχόμην." ἐν

122 ταῖς ἠθοποιΐαις ἀμφοτέρους εὕρισκον δεξιούς. τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς ἡδονῆς ἀναμφιλόγως ἀπεδίδουν τὰ πρωτεῖα Λυσίᾳ. τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡρῷον, παρ' Ἰσοκράτει. τοῦ πιθανοῦ καὶ πρέποντος οὐδέτερον ἐδόκουν ἀπολείπεσθαι. ἐν τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων Λυσίαν μὲν ἀφελέστερον ἔκρινον, Ἰσοκράτην δὲ περιεργότερον· καὶ τὴν μὲν, τῆς ἀληθείας πιθανωτέραν εἰκαστήν, τὴν δὲ, τῆς κατασκευῆς ἀθλητὴν ἰσχυρότερον. ταῦτα ἔφην περὶ τῆς λέξεως τῆς ἑκατέρου. τὴν δὲ πραγμάτων ποιούμενος ἐξέτασιν, τὴν μὲν εὕρεσιν θαυμαστὴν παρ' ἀμφοῖν κατελαβόμην, καὶ ἔτι τὴν κρίσιν· τῇ δὲ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τοῖς μερισμοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ "τῇ καθ' ἕκαστον εἶδος ἐξεργασίᾳ, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι τοῖς ἐν τῷ πραγματικῷ" τόπῳ θεωρήμασι, παρὰ πολὺ προφέρειν ἡγούμην Ἰσοκράτην Λυσίου. κατὰ δὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς προαιρέσεως, πλεῖον διαφέρειν ἢ παιδὸς ἄνδρα," ὡς ὁ Πλάτων εἴρηκεν εἰ δὲ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ῥητόρων," ὅσοι φιλοσόφως τοῦ μαθήματος τούτου προέστησαν. τῆς μέντοι ἀγωγῆς τῶν περιόδων τὸ κύκλιον, καὶ τῶν σχηματισμῶν τῆς λέξεως τὸ μειρακιῶδες, οὐκ ἐδοκίμαζον. "δουλεύει γὰρ ἡ διάνοια πολλάκις τῷ ῥυθμῷ τῆς λέξεως, καὶ τοῦ κομψοῦ λείπεται" τὸ ἀληθινόν· κράτιστον" τε ἐπιτήδευμα ἐν διαλέκτῳ πολιτικῇ καὶ ἐναγωνίῳ, τὸ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν. βούλεται δὲ ἡ φύσις τοῖς νοήμασιν ἕπεσθαι τὴν λέξιν, οὐ τῇ λέξει τὰ νοήματα. συμβούλῳ δὲ δὴ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης λέγοντι, καὶ "ἰδιώτῃ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντι κίνδυνον ἐν δικασταῖς, τὰ κομψὰ καὶ θεατρικὰ καὶ μειρακιώδη ταῦτα οὐκ οἶδα ἥντινα δύναιτο ἂν παρασχεῖν ὠφέλειαν· μᾶλλον δὲ οἶδα ὅτι καὶ

ἐν πραγματικῷ τόπῳ τοῖς θεωρήμασι πῶς πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν ὁ Λυσίας τε καὶ Ἰσοκράτης.

βλάβης

βλάβης ἂν αἰτία γένοιτο. χαριεντισμὸς γὰρ πᾶς, ἐν σπουδῇ καὶ καλῶς γινόμενος, ἄωρον πρᾶγμα καὶ πολεμιώτατον ἐλέῳ. οὗτος δὲ οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος πρῶτος μὰ Δία· ἐπεὶ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν ταύτην εἶχον ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν δόξαν. Φιλόνικος μὲν γὰρ ὁ διαλεκτικὸς, τὴν ἄλλην κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐπαινῶν τἀνδρὸς, μέμφεται τῆς καινότητος ταύτης καὶ τοῦ φορτικοῦ· ἐοικέναι τε φησὶν αὐτὸν ζωγράφῳ ταῖς αὐταῖς ἐσθήσεσι καὶ τοῖς αὐτοῖς σχήμασι πάσας ἐπικοσμοῦντι τὰς γραφάς. ἅπαντας γοῦν (φησὶν) εὕρισκον τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῖς αὐτοῖς τρόποις τῆς λέξεως κεχρημένους ὥστε ἐν πολλοῖς τεχνικῶς τὰ καθ' ἕκαστα ἐξεργαζόμενον, τοῖς ὅλοις ἀπρεπῆ παντελῶς φαίνεσθαι, διὰ τὸ μὴ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις τῶν ἠθῶν φράζειν. Ἱερώνυμος δὲ ὁ φιλόσοφός φησιν, ἀναγνῶναι μὲν ἄν τινα δυνηθῆναι τοὺς λόγους αὐτοῦ καλῶς, δημηγορῆσαι δὲ τήν τε φωνὴν καὶ τὸν τόνον ἐπάραντα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κατασκευῇ μετὰ τῆς ἁρμοττούσης ὑποκρίσεως εἰπεῖν, οὐ παντελῶς. τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄχλων, παραλεῖσθαι, τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον, δουλεύειν γὰρ αὐτὸν τῇ λειότητι διὰ παντός. τὸ δὲ κεκραμένον καὶ παντοδαπὸν ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ τὸ ταῖς παθητικαῖς ὑποθέσεσι διειλημμένον, ὑπερβεβηκέναι. καθόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πάθος, μήτε ὑπόκρισιν δύνασθαι φέρειν. πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις ταῦτα καὶ παραπλήσια τούτοις εἴρηται, περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι γράφειν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἔσται τῆς Ἰσοκράτους λέξεως τεθείσης καταφανὴς ὅ τε τῶν περιόδων ῥυθμὸς, ἐκ παντὸς διώκων τὸ γλαφυρὸν, καὶ τῶν σχημάτων τὸ μειρακιῶδες περὶ τὰς ἀντιθέσεις, καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις κατατριβόμενον. καὶ οὐ τὸ γένος μέμφομαι τῶν σχημάτων· πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, ἀνθίσαι βουλόμενοι τὴν λέξιν· ἀλλὰ τὸν πλεονασμόν. τῷ γὰρ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδὲ ἐν ὥρᾳ, προσίστασθαί φημι ταῖς ἀκοαῖς. ἔν γε οὖν τῷ Πανηγυρικῷ τῷ περιβοήτῳ λόγῳ, πολύς ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις· Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους 123 ἡγοῦμαι. ἐνταῦθα γὰρ οὐ μόνον τῷ κώλῳ τὸ κῶλον ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασι· τῷ μὲν Πλείστων, τὸ Μεγίστων· τῷ δὲ Ἀγαθῶν, τὸ Ἐπαίνων· τῷ δὲ Αἰτίους, τὸ Ἀξίους. καὶ αὖθις· Οὐδὲ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων· τό τε γὰρ κῶλον τὸ δεύτερον τῷ κώλῳ (τῷ πρὸ αὐτοῦ) πάρισον· καὶ τῶν ὀνομάτων τῷ μὲν Ἀπέλαυον, τὸ Ἠμέλουν ἀντίθετον· τῷ δὲ Ἰδίων, τὸ Ἀλλοτρίων. οἷς ἐπιτίθησιν· Ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δὲ ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων. ἀντίκειται γὰρ δὴ πάλιν κἀνταῦθα, τῷ μὲν Ἐκήδοντο, τὸ Ἀπείχοντο· τῷ δὲ Οἰκείων, τὸ Μηδὲν προσηκόντων. καὶ οὔπω ταῦθ' ἱκανά· ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ ταῦτα περιόδῳ πάλιν ἀντιστρέφει, τῷ μὲν, Αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, τὸ ἐπιφερόμενον, Καὶ τοῖς παισὶ μεγάλην δόξαν καταλείψειν· τῷ δὲ, Οὐδὲ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων ἐζήλουν, τὸ συναπτόμενον αὐτῷ, Οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν ἤσκουν. καὶ οὐδὲ μικρὸν διαλιπὼν ἐπιφέρει τούτοις· Ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν. οὐκοῦν καὶ δεύτερον τῷ μὲν Καλῶς, τὸ Κακῶς ἀντιστρέφοντα· τῷ δὲ Ἀκούειν, τὸ Ἀποθνήσκειν πάρισον. εἰ μέτριος ἦν μέχρι δεῦρο, ἀνεκτὸς, ἀλλ' οὐκ ἀνίσταται. πάλιν γοῦν ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιόδῳ τίθησιν· Ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὀλίγων συνθημάτων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν καὶ περὶ τῶν ἰδίων ὁμονοήσουσιν. οὐκοῦν τὸ Γραμμάτων καὶ Συνθημάτων, πάρισον· καὶ τὸ Πολλῶν καὶ Ὀλίγων, καὶ Κοινῶν καὶ Ἰδίων, ἀντίθετα. ἔπειθ' ὥσπερ οὐδὲν εἰρηκὼς τοιοῦτον, ἀθρόαις ἐπικλύσει ταῖς παρισώσεσιν, ἐπιφέρων ταυτίκα· Τὰ τῶν ἄλλων διώκουν θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι, καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ προσκαταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις χρώμενοι· ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες. καὶ τί δεῖ τὰ καθ' ἕκαστα διεξιόντα μηκύνειν; ὀλίγου γὰρ ἅπας ὁ λόγος ὑπὸ τῶν τοιούτων αὐτῷ κεκόμψευται σχημάτων. οἱ μέντοι γε ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γραφέντες λόγοι, ἧττόν εἰσι μειρακιώδεις, ὡς ἂν οἶμαι, τελείαν ἀπειληφότες τὴν φρόνησιν παρὰ τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανὰ ταῦτα. ὥρα δὲ ἂν εἴη καὶ τῶν παραδειγμάτων ἅψασθαι, καὶ δεῖξαι τίς ἐστι τούτοις ἡ τοῦ ῥήτορος ἰσχύς. ἅπαντα μὲν οὖν τὰ γένη τῶν προβλημάτων, καὶ

παραδείγματα τῶν σχημάτων μειρακιωδοῦς.

παραδείγματα τῆς ἐν λόγοις ἰσχύος.

παράδειγμα ἐκ τοῦ συμβουλευτικοῦ λόγου, τοῦ περὶ εἰρήνης.

πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων, ἀμήχανον ἐν ὀλίγῳ δηλῶσαι· ἀρκεῖ τε μία τε δημηγορία παραληφθεῖσα, καὶ λόγος εἷς ἐκ δικανικῶν. ὁ μὲν οὖν συμβουλευτικὸς λόγος ἐστὶν ἐν ᾧ παρακαλεῖ τοὺς Ἀθηναίους διαλύσασθαι μὲν τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον, ὃν ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς Χῖοί τε καὶ Ῥόδιοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι· παύσασθαι δὲ πλεονεκτοῦντας καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιθυμοῦντας ἀρχῆς, διδάσκων ὡς ἐστὶν οὐ μόνον κρείττων ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρα. τὸ μὲν οὖν ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον τῆς ἀγωγῆς, καὶ τῶν περιόδων ὁ χαριεντισμὸς, ἔνεστι κἀν τούτοις· τὰ δὲ θεατρικὰ τῶν σχημάτων τεταμιευμένως παρείληπται. ταῦτα μὲν δὴ παρορᾶν δεῖ τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ μὴ ἄξια ἡγεῖσθαι σπουδῆς, ὥσπερ κατ᾽ ἀρχὰς ἔφην· τοῖς δ᾽ ἄλλοις πάνυ προσ-
124 έχειν τὸν νοῦν. ἄρχεται τε ὁ λόγος ἐνθένδε· Ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν αὐτοὶ μέλλουσι συμβουλεύειν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ εἰ (καὶ) περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νυνὶ παρόντων (πραγμάτων) ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευσαμένους, ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ᾽ ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν, τῶν δὲ οὐδὲ τῆς φωνῆς ἀνεχομένους. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν· οἷς καὶ δικαίως ἄν τις ἐπιτιμήσειεν, ὅτι συνειδότες πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν τέχνην, ἐπὶ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσιεμένων καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ μᾶλλον φαίνεσθε τούτοις πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γάρ τοι πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ᾽ ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν· ἐφ᾽ οὓς καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν συνερρύηκεν. ἅπασι γὰρ ἦν φανερὸν ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα, καὶ τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες· οἱ δ᾽ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποτείνουσιν, ἀλλ᾽ ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ, καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ στέργειν τὸ ἴσον· ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλεονεξίας ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστε οὐδὲ οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους, μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν, ἀλλ᾽ ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσι. διόπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις. λίαν γάρ τινές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλὰ τῶν θεῶν ἀκηκοότες ὅτι κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι, περίεργον γάρ· ἀλλὰ πράττειν ὡς ἐγνώκασι· περὶ ὧν δ᾽ ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ᾽ ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅτι δ᾽ ἂν τύχῃ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ᾽ ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύθατε γὰρ ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξαι τὸ βέλτιστον· ὥσπερ δ᾽ ἤδη σαφῶς εἰδότες ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐ θέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν εἰς ἡδονὴν δημηγορούντων. καίτοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς χαριζομένοις· εἰδότας ὅτι τῶν ἐνθάδε παριόντων οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν, ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν (ὑμᾶς) τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γάρ ἐστιν ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν (ὑμᾶς, μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον καταστήσαντες. χωρὶς δὲ τούτων, πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν) ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παρ᾽ ἀλλήλους ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δ᾽ αὐτοὺς

κοινοὺς

κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παράσχοιεν. θαυμάζω δὲ "τὰ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι 125 μνημονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀντέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν πώποτε κακὸν ἐπάθομεν· διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως" πολεμεῖν αἱρουμένους, μεγάλαις συμφοραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν μηδὲν" εἰς τὸ πρόσθεν ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες, τριήρεις πληροῦν, καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν, καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' αἴτιόν ἐστιν, ὅτι προσῆκον ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν κοινῶν ὥσπερ τῶν ἰδίων σπουδάζειν, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν· ὅταν δ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε, καὶ φθονεῖτε· τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ἐπαινεῖτε· καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων, καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας τῶν εὖ φρονούντων, καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους, τῶν ἐκ τῆς (ἰδίας) οὐσίας ὑμῖν λειτουργούντων. ὥστ' ἄξιον θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει τὴν πόλιν τοιούτοις συμβούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις, καὶ ὅτι δημοκρατίας οὔσης οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν, τοῖς ἀφρονεστάτοις καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν· ἐν δὲ τοῖς θεάτροις, τοῖς" κωμῳδοδιδασκάλοις· ὃ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα, τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι· πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ πρὸς τοὺς κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην. παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν, οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων· πρῶτον μὲν, περὶ ὧν ὁ πρύτανις προτίθησιν· ἔπειτα (καὶ) περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται "τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων," ἂν μὴ περὶ τούτων ὀρθῶς λοιπὸν βουλευσώμεθα. φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον πρὸς Χίους τε καὶ Ῥοδίους καὶ Βυζαντίους" καὶ Κῴους, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀνθρώπους" κεχρῆσθαι ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις αἷς νῦν τινες γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις (μὲν) πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, προστάττουσαις δὲ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι, καὶ τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας. ταῦτα προειπὼν, καὶ οὕτω διαθεὶς τοὺς ἀκούοντας πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον ἐπιτηδείως, ἐγκώμιόν τε κάλλιστον τῆς δικαιοσύνης διαθέμενος, καὶ τὰ καθεστηκότα πράγματα μεμψάμενος, ἐπιτίθησι τούτοις τὴν σύγκρισιν τῶν τότε ἀνθρώπων πρὸς τοὺς προγόνους. Τούτου δὲ ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν" ἀνειμένως μέλλω τοὺς λόγους ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ὑμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γενομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν, οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον; οἱ μὲν γὰρ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον πορίζομένους ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες 126 τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δὲ, καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν, οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις, τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας." καὶ ἑξῆς· Οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν. ἓν γὰρ ἀκούσαντες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων" ὡς θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης, ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας, στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν, καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι δυνηθέντα τῶν πολιτῶν, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσαμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις" αὐξανομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας,

» δυσκόλως ἔχομεν· τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἀγαπῶντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς (αὐτῆς) ἡμέρας οὐ ταὐτὰ γινώσκομεν, ἀλλ' ὧν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβῆναι κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν· οὐ πολλὴν δ' χρόνον διαλιπόντες, τοῖς (ἐνταῦθα) ψηφισθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σωφρονέστατοι τῶν Ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειε· καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους (τῶν κοινῶν) ἁπάντων καθίσταμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέψειε. τοιοῦτος μὲν δή τις ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις ὁ ἀνήρ· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς τὰ μὲν ἄλλα πάνυ ἀκριβὴς καὶ ἀληθινὸς, καὶ τῷ Λυσίου χαρακτῆρι ἔγγιστα μὲν προσεληλυθώς· ἐν δὲ τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων τὸ λεῖον ἐκεῖνο καὶ εὐπρεπὲς ἔχων, ἔλαττον μὲν ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις, οὐ μὴν ἀλλ' ἔχων γε. μηδεὶς δ' ἀγνοεῖν ὑπολάβῃ μηδ' ὅτι Ἀφαρεὺς, ὁ πρόγονός τε καὶ εἰσποιητὸς Ἰσοκράτει γενόμενος, ἐν τῷ πρὸς Μεγακλείδην περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ διορίζεται, μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑπόθεσιν εἰς δικαστήριον γεγράφθαι· μηδ' ὅτι δέσμας πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων Ἰσοκρατείων περιφέρεσθαί φησιν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν Ἀριστοτέλης. ἐπίσταμαι γὰρ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων λεγόμενα· καὶ οὔτε Ἀριστοτέλει πείθομαι ῥυπαίνειν τὸν ἄνδρα βουλομένῳ, οὔτ' Ἀφαρεῖ τούτου γ' ἕνεκα λόγον εὐπρεπῆ πλαττομένῳ συντίθεμαι· ἱκανὸν δὲ ἡγησάμενος εἶναι τῆς ἀληθείας βεβαιωτὴν τὸν Ἀθηναῖον Κηφισόδωρον, ὃς καὶ συνεβίωσεν Ἰσοκράτει, καὶ γνησιώτατος ἀκουστὴς ἐγένετο, καὶ τὴν ἀπολογίαν τὴν πάνυ θαυμαστὴν ἐν ταῖς πρὸς Ἀριστοτέλη ἀντιγραφαῖς ἐποιήσατο, πιστεύω γεγράφθαι λόγους τινὰς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς δικαστήρια, οὐ μέντοι πολλούς· καὶ χρῶμαι παραδείγματι ἐξ αὐτῶν ἑνί· οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πλείοσι· τῷ Τραπεζιτικῷ λεγομένῳ, ὃν ἔγραψε ξένῳ τινὶ τῶν μαθητῶν κατὰ Πασίωνος τοῦ τραπεζίτου. ἔστι δ' ὁ λόγος οὗτος·

» Ὁ μὲν ἀγὼν μοι μέγας ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν· ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία γάρ μοι ἱκανὴ καταλειφθήσεται καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξαιμι, μηδὲν προσῆκον, αὐτὰ τὰ χρήματα ἐγκαλέσαι, διαβληθείην ἂν τὸν ἅπαντα βίον. ἔστι δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ
127 μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ ταῖς τραπέζαις ἄνευ μαρτύρων γίγνεται· τοῖς ἀδικουμένοις δὲ, πρὸς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα πολλὰ διαχειρίζουσι, καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς δὲ ὑμῖν ὅπως ἂν δύνωμαι, διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πατὴρ μέν ἐστι Σινωπεὺς· ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν Πόντον ἅπαντες ἴσασιν οὕτως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως καὶ περὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δοὺς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορίαν καὶ θεωρίαν. συστήσαντος δέ μοι Πυθοδώρου τοῦ Φοίνικος Πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ. χρόνῳ δὲ ὕστερον διαβολῆς πρὸς Σάτυρον γενομένης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ οὑμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, κἀγὼ τοῖς φυγάσι συγγινοίμην, τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει· ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδε ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ Πόντου, τὰ χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐτὸν εἰσπλεῖν κελεύειν· ἐὰν δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοσούτοις δὲ κακοῖς ὢν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, λέγω πρὸς Πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ οἰκείως πρὸς αὐτὸν διεκείμην, ὥστε μὴ μόνον περὶ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. ἡγούμην δὲ, εἰ μὲν (μὴ) προείμην ἅπαντα τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν, εἴ τι πάθοι ἐκεῖνος, στερηθεὶς καὶ τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι· εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ἐπιστείλαντος Σατύρου, μὴ παραδοίην, εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστήσειν πρὸς Σάτυρον. βουλευομένοις οὖν ἡμῖν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι, τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι, περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων, μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντά με καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι,

νεσθαι, καὶ πάντα ποιεῖν ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστα ἤμελλον πεισθήσεσθαι μὴ εἶναί μοι χρήματα· τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζόν μοι Πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς περὶ Σάτυρον διεπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γὰρ ἐμοῦ κομίσασθαι τἀμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς Βυζάντιον, ἡγησάμενος αὐτὸς κάλλιστον καιρὸν αὐτῷ παραπεπτωκέναι· τὰ μὲν γὰρ χρήματα, πολλὰ εἶναι τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, (καὶ) ἄξια ἀναισχυντίας· ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρνον γεγενῆσθαι μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσί τε φανερὸν ἀπαιτούμενον καὶ ἑτέροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν· καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζεν εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ· εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ δ' εἰσπλευσοίμην εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός. ταῦτα διαλογιζόμενος, διενοεῖτό με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα, καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο (ἀπορεῖν) ἐν τῷ παρόντι, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ βουλόμενος εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, προσπέμπω Φιλόμηλον αὐτῷ καὶ Μενέξενον ἀπαιτήσοντας, ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτοὺς μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσούτων κακῶν προσπεπτωκότων, τίνα οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν; ὅ γε ὑπῆρχε σιωπῶντι μὲν, ὑπὸ τούτου ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων, λέγοντι δὲ, μηδὲν μᾶλλον κομίσασθαι, πρὸς Σάτυρον δὲ εἰς τὴν μεγίστην διαβολὴν ἐμαυτόν τε καὶ τὸν πατέρα καταστῆσαι; κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες ὅτι ὁ πατὴρ ἀ- 128 φεῖται, καὶ Σατύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὥστε πίστεις τε τὰς μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. πυθόμενος δὲ ταῦτα Πασίων, καὶ εἰδὼς ὅτι φανερῶς ἤδη πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει τὸν παῖδα ὃς συνῄδει περὶ τῶν χρημάτων. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐπεζήτουν αὐτὸν, ἡγούμενος ἔλεγχον σαφέστατον τοῦτον ἂν γενέσθαι περὶ ὧν ἐνεκάλουν, λέγει λόγον δεινότατον, ὡς ἐγὼ καὶ Μενέξενος διαφθείραντες καὶ πείσαντες τὸν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυρίου λάβοιμεν παρ' αὐτοῦ. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα, ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον ὃν αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. καὶ ταῦτα λέγων καὶ ἀγανακτῶν καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς τὸν πολέμαρχον, ἐγγυητὰς αἰτῶν, καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυητάς. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

Ταῦθ' ὅτι μὲν ὅλῳ τῷ γένει διαφέρει τῶν ἐπιδεικτικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν· οὐ μέντοι παντάπασί γε τὴν Ἰσοκράτειον ἀγωγὴν ἐκβέβηκεν· ἀκαρῆ δέ τινα διασώζει τῆς κατασκευῆς τε καὶ σεμνολογίας ἐκείνης ἐνθυμήματα, καὶ ποιητικώτερα μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ἀληθινώτερα· οἷον ὅταν φησίν· Ἡγούμην δὲ, εἰ μὲν μὴ προοίμην τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. τὸ γὰρ ἀποίητόν τε καὶ ἀφελὲς, τοιοῦτον· Ἡγούμην δὲ, μὴ παραδοὺς τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. ἔτι ἐκεῖνο· Καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζεν, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ· εἰ δὲ ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ δ' εἰσπλευσοίμην εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός. ἥ τε γὰρ περίοδος ἐκμηκύνεται, (καὶ) πέρα τοῦ δικανικοῦ τρόπου, καὶ ἡ σύνθεσις ἔχει τι τοῦ ποιητικοῦ. τό τε σχῆμα τῆς λέξεως ἐκ τῶν ἐπιδεικτικῶν εἴληπται παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων. τό τε οὖν Ἐπιχειροίην, καὶ Τραποίμην, καὶ Εἰσπλευσοίμην, ἐν ἑνὶ χωρίῳ κείμενα, καὶ τῶν κώλων τριῶν ὄντων, τὸ μὲν μῆκος ἴσον ὑπάρχον, τεκμήρια τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ἐστι. καὶ τὰ τούτοις ἐπιφερόμενα, Διενοεῖτό με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα, καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν καὶ οὐκ ἂν ἔχειν, παρόμοιά τε καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστί. καὶ πρὸς τούτοις, ἃ μετ' ὀλίγον ἐπιτίθησιν, Ὡς πίστεις τε μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν τὸ Δεδωκὼς, καὶ Πεποιηκὼς, καὶ Εἰληφὼς, παρόμοιον, καὶ Τὴν ἀρχὴν, καὶ Τὴν ἀδελφήν. ἔχοι δ' ἄν τις καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις λέγειν, ἐξ ὧν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήτορος ἔσται καταφανής. ἀνάγκη δ' ἴσως στοχάζεσθαι τοῦ χρόνου.

ἸΣΑΙΟΣ.

5 Ἰσαῖος δὲ, ὁ Δημοσθένους καθηγησάμενος, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα γενόμενος περιφανής, ὡς μέν τινες ἱστοροῦσιν, Ἀθηναῖος ἦν τὸ γένος, ὡς δὲ ἕτεροι γράφουσι, Χαλκιδεύς. ἤκμασε δὲ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὡς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τεκμαίρομαι, καὶ μέχρι τῆς Φιλίππου δυναστείας παρεξέτεινε. γενέσεως δὲ καὶ τελευτῆς τοῦ ῥήτορος ἀκριβῆ χρόνον εἰπεῖν οὐκ ἔχω, οὐδὲ δὴ περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς, οἷός τις ἦν, οὐδὲ περὶ τῆς προαιρέσεως τῶν πολιτευμάτων, οὐδὲ ἀρχὴν εἰ προείλετό τινα, ἢ πολιτείαν, οὐδ᾽ ὅλως περὶ τῶν τοιούτων οὐδενὸς, διὰ τὸ μηδὲ τοιαύτῃ περιτυγχάνειν ἱστορίᾳ. οὐδὲ γὰρ ὁ τοὺς Ἰσοκράτους μαθητὰς ἀναγράψας Ἕρμιππος, ἀκριβὴς ἐν τοῖς ἄλλοις γενόμενος, ὑπὲρ τοῦδε τοῦ ῥήτορος οὐδὲν εἴρηκεν, ἔξω δυεῖν τούτων, ὅτι διήκουσε μὲν Ἰσοκράτους, καθηγήσατο δὲ Δημοσθένους, συνεγένετο δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων. λείπεται δὲ περὶ τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τίνι κέχρηται χαρακτῆρι, λέγειν. γένους μὲν δὴ λόγων ἑνὸς ἀσκητὴς ἐγένετο, τοῦ δικανικοῦ· καὶ περὶ

6 τοῦτο μάλιστα ἐσπούδασε. χαρακτῆρα δὲ τὸν Λυσίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐζήλωσε. καὶ εἰ μή τις ἔμπειρος πάνυ τῶν ἀνδρῶν εἴη, καὶ τριβὰς ἀξιολόγους ἀμφοῖν ἔχων, οὐκ ἂν διαγνοίη ῥᾳδίως πολλοὺς τῶν λόγων, ὁποτέρου τῶν ῥητόρων εἰσίν. ἀλλὰ παρακρούεται ταῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτως ἀκριβῶς ἐχούσαις, ὡς διὰ μιᾶς δηλοῦται μοιογραφῆς. οὐ μὴν ἀπαράλλακτός γέ ἐστιν ἡ τοῦ χαρακτῆρος ὁμοιότης, ἀλλ᾽ ἔχουσα διαφοράς τινας, οὐ μικρὰς, οὐδὲ ὀλίγας, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ κατὰ τὰ πράγματα· περὶ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὡς ἡμεῖς ὑπειλήφαμεν. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν λέξιν μᾶλλον ἔοικε τῷ Λυσίᾳ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης ποιησάμενος, τάς τε ὁμοιότητας καὶ τὰς διαφορὰς, ἃς ἔχει πρὸς ἐκείνην, ἐρῶ.

Ἰσαίου περὶ Λυσίου ὁμοιότης τε καὶ διαφορά.

λέξις.

καθαρὰ μὲν καὶ ἀκριβὴς, καὶ σαφὴς, κυρία τε, καὶ ἐναργὴς, καὶ σύντομος· πρὸς δὲ τούτοις, πιθανή τε, καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις, στρογγύλη δὲ, καὶ δικανικὴ, φανεροῦσα τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας, οὐχ ἧττόν ἐστιν ἡ Ἰσαίου λέξις τῆς Λυσίου. καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἄν τις αὐτὴν διαγνοίη. διαφέρειν δὲ ἐκείνης δόξειεν ἂν ἐν τοῖσδε· ἡ μὲν γὰρ, ἀφελής τε καὶ ἠθικὴ μᾶλλόν ἐστιν, συγκειμένη τε φυσικώτερον, καὶ ἐσχημάτισται ἁπλούστερον, ἡδονῇ τε καὶ χάριτι πολλῇ κέχρηται. ἡ δὲ Ἰσαίου, τεχνικωτέρα δόξειεν ἂν εἶναι, καὶ ἀκριβεστέρα τῆς Λυσίου, τήν τε σύνθεσιν περιεργοτέρα τις, καὶ σχηματισμοῖς διειλημμένη ποικίλοις, ὅσον τε ἀπολείπεται τῆς χάριτος ἐκείνης, τοσοῦτον ὑπερέχει τῇ δεινότητι τῆς κατασκευῆς, καὶ πηγή τις ὄντως ἐστὶ τῆς Δημοσθένους δυνάμεως. τὴν μὲν οὖν λέξιν οὕτως ἄν τις διαγνοίη.

ὁ πραγματικὸς τόπος.

ἐν δὲ τοῖς πράγμασι, τοιαύτας τινὰς εὑρήσει διαφοράς. παρὰ Λυσίᾳ μὲν, οὐ πολλὴν τὴν ἐπιτέχνησιν, οὔτ᾽ ἐν μερισμοῖς τῶν πραγμάτων, οὔτ᾽ ἐν τῇ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, οὔτε ἐν ταῖς ἐξεργασίαις αὐτῶν ὄψεται· ἁπλοῦς γὰρ ὁ ἀνήρ. παρ᾽ Ἰσαίῳ δὲ, καὶ τεχνικώτερον ἤδη γινόμενα ταῦτα εὑρήσει· καὶ γὰρ ἐφόδοις χρῆται, καὶ προκατασκευαῖς, καὶ μερισμοῖς τεχνικωτέροις, καὶ τίθησιν ἐν οἷς δίδωσι χωρίον ἕκαστον, καὶ μέχρι πολλοῦ προάγει τὰς τῶν ἐγχειρημάτων ἐξεργασίας, σχημάτων τε μεταβολαῖς ἐναγωνίων καὶ

7 παθητικῶν ποικίλλει τοὺς λόγους. καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀντίδικον διαπονηρεύεται, τοὺς δὲ δικαστὰς καταστρατηγεῖ· τοῖς δὲ πράγμασιν, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, ἐκ παντὸς πειρᾶται βοηθεῖν. ἵνα δὲ μᾶλλον ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν γένηται καταφανής, εἰκόνι χρήσομαι τῶν ὁρατῶν τινί. εἰσὶ δή τινες ἀρχαῖαι γραφαὶ, χρώμασι μὲν εἰργασμέναι ἁπλῶς, καὶ οὐδεμίαν ἐν τοῖς μίγμασιν ἔχουσαι ποικιλίαν, ἀκριβεῖς δὲ ταῖς γραμμαῖς, καὶ πολὺ τὸ χάριεν ἐν ταύταις ἔχουσαι· αἱ δὲ μετ᾽ ἐκείνας, εὔγραμμοι μὲν ἧττον, ἐξειργασμέναι δὲ μᾶλλον, σκιᾷ τε καὶ φωτὶ ποικιλλόμεναι, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῶν μιγμάτων τὴν ἰσχὺν ἔχουσαι. τούτων μὲν δὴ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἔοικεν ὁ Λυσίας, κατὰ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν χάριν· ταῖς δὲ ἐκπεπονημέναις τε καὶ τεχνικωτέραις, ὁ Ἰσαῖος. ἦν δὲ περὶ αὐτοῦ δόξα παρὰ τοῖς τότε γοητείας καὶ ἀπάτης, ὡς δεινὸς ἀνὴρ τεχνιτεῦσαι λόγους ἐπὶ τὰ πονηρότερα, καὶ εἰς τοῦτο διεβάλλετο. δηλοῖ δὲ τοῦτο τῶν ἀρχαίων τις ῥητόρων ἐν τῇ Δημοσθένους κατηγορίᾳ, Πυθέας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. πονηρίαν γὰρ τῷ Δημοσθένει καὶ κακίαν τὴν ἐξ ἀνθρώπων πᾶσαν ἐνοι-

κεῖν

κεῖν φῆσαι καὶ τόδε τὸ μέρος ὅλον εἰς διαβολὴν ἐπιτέθησιν, ὅτι τὸν Ἰσαῖον ὅλον, καὶ τὰς τῶν λόγων ἐκείνου τέχνας σεσίτισαι· καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὴν διαβολὴν ταύτην εἶχεν ἑκάτερος. ἐμοὶ γοῦν, οἱ μὲν Ἰσαίου τε καὶ Δημοσθένους λόγοι, καὶ περὶ ἀληθείας καὶ δικαίας συντάξεως αἱ ὑποθέσεις ὕποπτα δοκοῦσιν εἶναι, τῆς πολλῆς ἐπιτεχνήσεως ἕνεκα· οἱ δὲ Ἰσοκράτους καὶ Λυσίου, παντὸς μάλιστα δίκαιοί τε καὶ ἀληθεῖς κἂν μὴ τοιαῦτα τὰ πράγματα ἐν αὐτοῖς· ὅτι κακοῦργον οὐδὲν ἐπιφαίνουσιν ἐπὶ τῆς κατασκευῆς, ἀλλ' εἰσὶν ἐλευθέριοί τινες καὶ ἀφελεῖς. ταῦτά μοι τὰ διαλλάττοντα ἔδοξεν εἶναι, ἐξ ὧν ἄν τις οὐ χαλεπῶς διαγνῶναι τοὺς Λυσίου τε καὶ Ἰσαίου λόγους δυνηθείη. εἰ δὲ ὀρθῶς ὑπείληφα, ἐξέσται τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν τὴν ἐξέτασιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν λέξιν θεωρημάτων. ἔστι δέ τις Ἰσαίου λόγος ὑπὲρ Εὐμαθοῦς, μετοίκου τινὸς τῶν τραπεζιτευόντων Ἀθήνησιν, ὃν εἰς δουλείαν καταλεγόμενον ὑπὸ τοῦ κληρονομήσαντος τὸν ἀπηλευθερωκότα τῶν ἀστῶν ἀφαιρεῖταί τις, καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιεῖται περὶ αὐτοῦ. τὸ προοίμιον δέ ἐστι τοῦ λόγου τοιόνδε· Ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐγενόμην χρήσιμος, καὶ δικαίως καὶ νῦν, 8 εἴ τι ἐστὶν ἐν ἐμοί, πειράσομαι συσσῴζειν αὐτὸν μεθ' ὑμῶν. μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ προπετείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀδικίᾳ πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσῆλθον. τριηραρχοῦντος γάρ μου ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς ἰδίους, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔσης μοι παρακαταθήκης παρ' Εὐμαθεῖ τούτῳ, μεταπεμψάμενος τοὺς οἰκείους τε καὶ φίλους τοὺς ἐμοὺς Εὐμαθής, ἐνεφάνισεν τὰ χρήματα, ἃ ἦν μοι παρ' αὐτῷ, καὶ ἀπέδωκε πάντα ὀρθῶς καὶ δικαίως. ἀνθ' ὧν ἐγὼ σωθεὶς ἐχρώμην αὐτῷ ἔτι μᾶλλον καὶ κατασκευαζομένῳ τὴν τράπεζαν προὔς εἰς εὐπόριστα ἀργυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ἄγοντος αὐτὸν Διονυσίου, ἐξειλόμην εἰς ἐλευθερίαν, εἰδὼς ἀφειμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ Ἐπιγένους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὑποσχήσω. ἔστι δὴ καὶ παρὰ τῷ Λυσίᾳ τις ὑπὲρ ἀνδρὸς ξένου, δίκην φεύγοντος περὶ κλήρου, ποιούμενος τὴν ἀπολογίαν. τοῦτον ἐπιγράφει τὸν λόγον Καλλίμαχος Περὶ Φερενίκου, ὑπὲρ τοῦ Ἀνδροκλείδου κλήρου. καὶ ἔστι πολλοῖς πρότερον ἠγωνισμένος ἔτεσι θατέρου ἐν ᾧ τὴν αἰτίαν πρῶτος ἐπιδείκνυσιν, ὁ περὶ τοῦ ξένου ποιούμενος τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ τὸν μέτοικον ἐξαιρούμενος εἰς ἐλευθερίαν. ἔστι δὲ τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τόδε· Ἀναγκαῖόν μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶτον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς· ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάζῃ, ὅτι ὑπὲρ οὐδενὸς (ὑμῶν) πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τούτου νυνὶ λέγω. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ξένος ἦν Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατήρ· καὶ ὅτε ἐφεύγομεν ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγώ, καὶ ἄλλος Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος. καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθά, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ παθόντες ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν. ἐπεὶ δ' οὖν οὗτοι ταῖς αὐταῖς τύχαις ἐχρήσαντο, καὶ φυγάδες Ἀθήναζε ἀφίκοντο, ἡγούμενος τὴν μεγίστην αὐτοῖς ὀφείλειν χάριν, οὕτως οἰκείως αὐτοὺς ὑπεδεξάμην, ὥστε μηδένα γνῶναι τῶν εἰσιόντων, εἰ μή τις πρότερον ἠπίστατο, ὁπότερος ἡμῶν ἐκέκτητο τὴν οἰκίαν. οἶδεν μὲν οὖν καὶ Φερένικος, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλοὶ λέγειν εἰσὶν ἐμοῦ δεινότεροι, καὶ μᾶλλον τῶν τοιούτων πραγμάτων ἔμπειροι· ἀλλ' ὅμως 9 ἡγεῖται τὴν ἐμὴν οἰκειότητα πιστοτάτην εἶναι. αἰσχρὸν οὖν μοι δοκεῖ εἶναι, κελεύοντος τούτου, καὶ δεομένου τὰ δίκαια αὐτῷ βοηθῆσαι, περιιδεῖν αὐτόν, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ ἐγώ, τῶν ὑπ' Ἀνδροκλείδου δεδομένων στερηθῆναι. τί δὴ ταῦτα τὰ προοίμια ἀλλήλων διαφέρει; παρὰ Λυσίᾳ μὲν ἰδία ἐστὶν εἰσβολή, καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον ἢ ὅτι φυσικῶς πως εἴρηται, καὶ ἀφελῶς· Ἀναγκαῖόν μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶτον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ τὸ ἐπιλεγόμενον τούτῳ, ἔτι μᾶλλον ἀκατάσκευον φαίνεται εἶναι, καὶ ὡς ἂν ἰδιώτης τις εἰπεῖν δύναιτο τὸ εἰρημένον· ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάσῃ, ὅτι ὑπὲρ οὐδενὸς πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τούτου νῦν λέγω. παρὰ δὲ Ἰσαίῳ κατεσκευάσθαι τὸ δοκοῦν εἶναι ἀφελές, καὶ οὐ λέληθεν ὅτι ἐστὶ ῥητορικόν· Ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐγενόμην χρήσιμος, δικαίως καὶ νῦν, εἴ τι ἐστὶ καὶ ἐμέ, πειράσομαι συσσῴζειν αὐτόν. ὑψηλότερα ἐστι, καὶ ἧττον ἐκείνων ἀφελέστερα. καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ ἐπιφερόμενα· Μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ προπετείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀδικίᾳ, πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πρά-

ἀποδείγματα τῶν λεκτικῶν θεωρημάτων

γματα προσῆλθον. ἥ τε γὰρ προπέτεια, καὶ ἡ ἀδικία, καὶ τὸ πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσελθεῖν," πεποιημέναις μᾶλλον ἔοικεν, ἢ αὐτοφυέσι. καὶ αὖθίς γε παρὰ μὲν τῷ Λυσίᾳ ἡ πρόφασις λέγεται ἀνεπιτηδεύτως· Ἐμοὶ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ ξένος ἦν Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατήρ· καὶ ὅτε ἐφεύγομεν ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγὼ, καὶ ἄλλος Ἀθηναῖος ὁ βουλόμενος. ἡδέως τε καὶ ἀφορισικῶς τὰ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθεται· Καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ παθόντες ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν. παρὰ δὲ τῷ Ἰσαίῳ πέφρασαι περιεργότερον, καὶ οὐ μακρὰν ἀπέχει τῆς Δημοσθένους κατασκευῆς· Τριηραρχοῦντος γάρ μου ἐπὶ Κηφισοδότου ἄρχοντος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς οἰκείους, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔσης μοι παρακαταθήκης παρ' Εὐμαθεῖ τούτῳ. τό τε γὰρ, Λόγου ἀπαγγελθέντος, καὶ Ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, καὶ τὸ Οὔσης ἐμοὶ παρακαταθήκης, οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε ἀφελῶς εἰρῆσθαι." ἐκείνῳ γὰρ λεγόμενα μᾶλλον ἀποίητα· Ὅτε γὰρ ἐτριηράρχουν, καὶ ἀπηγγέλη τοῖς ἐνθάδε, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, ἔχων μου παρακαταθήκην Εὐμαθὴς οὑτοσί. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν προοιμίων μέρη, παρ' ᾧ μὲν, ἀφελέστερον ἄν τις εὕροι λεγόμενα· παρ' ᾧ δὲ, ῥητορικώτερον. ἐν ἑτέρῳ τε ἀγῶνι πάλιν, ὁ μὲν Ἰσαῖος ἐπιτρόπῳ τινὶ συντάξας ἀπολογίαν ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν κρινομένῳ, τοιαύτῃ κέχρηται ἀρχῇ· Ἠβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ λίαν οὕτως ἀγνοηθέντα προσχήματ' ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, καὶ δίκας τοιαύτας λαγχάνειν· ἀλλ' οὐ τόγε ὢν ἀδελφιδοῦν ἐμὸν καὶ κύριον τῆς πατρῴας οὐσίας, οὐ μικρᾶς, ἀλλ' ἱκανῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν παραδοθείσης, ταύτης ἐπιμελεῖσθαι, τῶν δ' ἐμῶν μὴ ἐπιθυμεῖν· ἵνα βελτίων τε δοκῇ πᾶσιν εἶναι σώζων αὐτὴν, καὶ πλείω ποιῶν, χρησιμώτερον ὑμῖν πολίτην" παρεῖχεν ἑαυτόν. ἐπεὶ δὲ τὴν μὲν ἀνήρηκε, καὶ πέπρακε, καὶ αἰσχρῶς καὶ κακῶς διολώλεκεν, ὡς οὐκ ἂν ἠβουλόμην, πιστεύων δ' ἑταιρίαις, καὶ λόγων παρασκευαῖς, ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐλήλυθεν· ἀνάγκη, ὡς ἔοικε, συμφορὰν μὲν εἶναι νομίζειν, ὅτι τοιοῦτος ἐστὶν, οἰκεῖος ὢν· ἀπολογεῖσθαι δὲ περὶ ὧν ἐγκέκληκε, καὶ ἔξω μὲν τοῦ πράγματος διαβέβληκεν, ὡς ἂν οὖν δυνώμεθα προθυμότατα πρὸς ὑμᾶς. ὁ δὲ Λυσίας ἀνδρὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐγκαλουμένῳ κακῆς ἐπιτροπῆς, συγγράψας λόγον, τοιούτῳ κέχρηται τῷ προοιμίῳ· Οὐχ ἱκανὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ἐπιτρόποις, ὅσα πράγματα διὰ τὴν ἐπιτροπίαν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ διασώζοντες τὰς τῶν φίλων οὐσίας, συκοφαντοῦνται ὑπὸ τῶν ὀρφανῶν πολλοί. ὅπερ κἀμοὶ νυνὶ συμβέβηκεν. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταλειφθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἱπποκράτους χρημάτων, καὶ διαχειρίσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν οὐσίαν, καὶ παραδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ χρήματα, ὧν ἐπίτροπος κατελείφθην, συκοφαντοῦμαι νυνὶ ὑπ' αὐτῶν ἀδίκως. οὐ πολλῶν οἶμαι δεῖν λόγων, ὅτι τοῦτο μὲν ἀφελῶς καὶ ἡδέως εἴρηται, ἦθός τε οὐ πεπλασμένον, ἀλλὰ φυσικὸν ἐπιφαίνει· τὸ γὰρ, Οὐχ ἱκανὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ἐπιτρόποις ὅσα πράγματα διὰ τὴν ἐπιτροπὴν ἔχουσιν, οὐδεὶς ἂν εἴποι ῥήτορος εἶναι, ἀλλὰ παντὸς ἰδιώτου, καταστάντος εἰς ἀγῶνα ἄδικον· τὸ δ' Ἰσαίου πεποιῆσθαι ῥητορικῶς καὶ" καλλιλογήσασθαι σεμνότερον, ἅπαντες ἂν φήσειαν· τὸ γὰρ, Ἐβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ λίαν οὕτως ἀγνοηθέντα προσχήματα ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν. καὶ ἔτι μᾶλλον παρὰ Λυσίᾳ μὲν χαριέντως πάνυ καὶ ἀφελῶς εἰρῆσθαι τὸ, Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταλειφθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἱπποκράτους χρημάτων, καὶ διαχειρίσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν οὐσίαν, καὶ παραδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ χρήματα· θάτερον δὲ τρανότερον, καὶ οὐχ ὡς ἂν ἰδιώτης μελέθηκεν· Ἀλλ' οὐ τόγε ὢν ἀδελφιδοῦν ἐμὸν καὶ κύριον τῆς πατρῴας οὐσίας, οὐ μικρᾶς, ἀλλ' ἱκανῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν παραδοθείσης, ταύτης ἐπιμελεῖσθαι. ἑνὸς δ' ἔτι μνησθήσομαι γένους, ἐξ οὗ μάλιστα ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν ἔσται καταφανής. ὑποτίθεται δ' ἑκάτερος ἰδιώτην ἄνδρα, καὶ ἀπράγμονα καὶ νέον, παρὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσίν τε καὶ φύσιν ἠναγκασμένον ἐν δικαστηρίῳ λέγειν· ὁ μὲν Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἀρχεβιάδην λόγῳ, τὸν τρόπον τοῦτον· Ἐπειδὴ τάχιστα ἔλαχέ μοι ταύτην τὴν δίκην Ἀρχεβιάδης, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, προσῆλθον αὐτῷ λέγων, ὅτι νέος καὶ ἄπειρος ἦν πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δεόμενος

μενος εἰσιέναι εἰς δικαστήριον. ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ εὕρεμα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμήν, ἀλλὰ παραλαβόντα τοὺς ἐμοὺς φίλους καὶ τοὺς σαυτοῦ, διηγήσασθαι περὶ τοῦ χρέους, ὅθεν γεγένηται· κἂν δοκῇς ἀληθῆ λέγειν ἐκείνοις, οὐδέν σοι δεήσει πραγμάτων, ἀλλὰ λαβὼν, ἔπι τὰ σαυτοῦ. δίκαιος δέ εἰμι μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλ᾽ εἰπεῖν ἅπαντα, ἐπειδὴ νεώτερός εἰμι τοῦ συμβουλεύειν· ἵνα ἀκούσαντες περὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, βουλευσώμεθα περὶ ὧν σὺ λέγεις· ἐάν πως φανερὸν γένηται, πότερον ἀδίκως τῶν ἐμῶν ἐφίεσαι, ἢ δικαίως τὰ σεαυτοῦ ζητεῖς κομίσασθαι. ταῦτ᾽ ἐμοῦ παρακαλοῦμένου, οὐδεπώποτ᾽ ἠθέλησε συνελθεῖν, οὐδὲ λόγον περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο ποιήσασθαι, οὐδὲ διαιτᾶν ἐπιτρέψαι, ἕως ὑμεῖς τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν διαιτητῶν ἔθεσθε. ὁ δὲ Ἰσαῖος ἐν ἀμφισβητήσει χωρίου τὸ ὑπὸ τῶν δημοτῶν κατεσχημένον, οἷς τὸ χωρίον ὑπέκειτο ταύτῃ χρώμενον 12 εἰσαγαγεῖν τῇ ἀρχῇ· Μάλιστα μὲν ἐβουλόμην, ὦ ἄνδρες δικασταί, μηδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς ἀδικεῖσθαι τῶν πολιτῶν· εἰ δὲ μή, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν, πρὸς οὓς ἂν οὐδὲν ἐφρόντιζον διαφερόμενος. νῦν δέ μοι πάντων πραγμάτων λυπηρότατον συμβέβηκεν. ἀδικοῦμαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν, οὓς περιορᾶν μὲν ἀποστεροῦντας οὐ ῥᾴδιον, ἀπέχθεσθαι δὲ ἡδέως μεθ᾽ ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. πρὸς μὲν οὖν πολλοὺς χαλεπὸν ἀντιδικεῖν· μέγα γὰρ μέρος συμβάλλεται πλῆθος αὐτοῖς, πρὸς τὸ δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν· ὅμως δὲ διὰ τὸ πιστεύειν τοῖς πράγμασι, πολλῶν μοι καὶ δυσκόλων συμπιπτόντων, οὐχ ἡγούμην κατοκνῆσαι δι᾽ ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. δέομαι οὖν ὑμᾶς συγγνώμην ἔχειν, εἰ καὶ νεώτερος ὤν, λέγειν ἐπὶ δικαστηρίου τετόλμηκα· διὰ γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας ἀναγκάζομαι παρὰ τὸν ἐμαυτοῦ τρόπον τοιοῦτόν τι ποιεῖν. πειράσομαι δ᾽ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἂν δύνωμαι, διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν περὶ τοῦ πράγματος. τίς οὖν οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, τὸν μὲν Λυσίου νέον, καὶ ἰδιώτην, καὶ ἀπράγμονα, ἀρχέτυπόν τινα εἶναι τῆς ἀληθείας, διαφέροντα ἐκείνης οὐδ᾽ ὁτιοῦν· τὸν ἕτερον δέ, ἀπόγραφόν τινα καὶ οὐ λανθάνοντα ὅτι πέπλασται ῥητορικῇ τέχνῃ; καὶ γὰρ αἱ λέξεις καὶ τὰ νοήματα, παρ᾽ ἐκείνῳ μέν, τὸ αὐτοφυὲς παρὰ δὲ τούτῳ, τὸ κατασκευαστὸν ἀποφαίνουσιν. ὁ μὲν γάρ, ἀρχῇ κέχρηται, ὅτι νέος τε, καὶ ἄπειρος εἴη πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δεόμενος εἰς δικαστήριον εἰσιέναι. καὶ ἐπιφέρει πάνυ ἠθικῶς· Ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ εὕρεμα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμήν. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φύσιν εἶχε γενέσθαι τε καὶ ῥηθῆναι, λέγει ὡς ἐπὶ διαιτητὰς ἠξίου κοινοὺς ἐλθεῖν φίλους· κἂν δόξῃ ἀληθῆ λέγειν ἐκείνοις, οὐδέν σε δεήσει πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ λαβὼν, ἔπι τὰ σαυτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ ἐν ἤθει χρηστῷ διεξελθών, τελευτῶν ἐπιτίθησι· Ταῦτ᾽ ἐμοῦ προκαλουμένου, οὐδεπώποτε ἠθέλησε συνελθεῖν. ὁ δὲ Ἰσαῖος, τουτὶ μὲν τὸ μέρος, τὸ παρὰ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ἠναγκάσθαι λέγειν ἐν δικαστηρίῳ, νέον ὄντα, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ προοιμίου τίθησιν. ἄρχεται δὲ ἀπὸ διανοίας, οὐ φαύλης μὰ Δία, οὐδὲ ἰδιωτικῆς· ἀνιαρώτερον εἶναι πρὸς τοιούτους ἀπέχθεσθαι, μεθ᾽ ὧν ἀνάγκη τῶν τιμιωτάτων κοινωνεῖν· ἔπειτα ἀπολύεταί τι τῶν μελλόντων αὐτὸν λυπεῖν, τὸ δὴ πολλοὺς ὄντας τοὺς δημότας πρὸς αὐτὸν ἀδικεῖν. 13 συντίθησί τε τὰ ὀνόματα οὐ φαύλως μὰ Δία, οὐδ᾽ ὡς ἂν ἰδιώτης· Ἀδικοῦμαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν, φησίν· οὓς περιορᾶν μὲν οὐ ῥᾴδιον ἀποστεροῦντας ἀπέχθεσθαι δ᾽ ἂν ἡδέως, μεθ᾽ ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. ἡ γὰρ ἀηδὴς ἀπέχθεια, καὶ αἱ κοιναὶ συνουσίαι, τεχνικώτερον σύγκεινται μᾶλλον, ἢ ἀφελέστερον. καὶ ἔτι τό, Πολλῶν μοι δυσκόλων συμπιπτόντων, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν κατοκνῆσαι δι᾽ ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. ἥκιστα γὰρ ἰδιώτης ἂν οὕτως, Οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν κατοκνῆσαι, οὐδέ γε τὸ Δι᾽ ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων· ἀλλ᾽ ἐκείνως πως μᾶλλον, Τοσούτων γέ μοι συμπιπτόντων δυσκόλων, ἐφ᾽ ὑμᾶς ἠνάγκασμαι καταφυγεῖν, ἵνα τῶν δικαίων τύχω δι᾽ ὑμῶν. οἶμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων οὐκ ἄδηλον εἶναι τὴν τῶν ἀνδρῶν διαφοράν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μελλόντων λέγεσθαι μᾶλλον ἔσται καταφανής, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἀποδεικτικῶν καὶ παθητικῶν λόγων· ἐν οἷς ὁ μὲν Λυσίας, ἁπλούστερός τίς ἐστι, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν κοινότητα τῶν σχημάτων· οὑτοσὶ δέ, ποικιλώτερος. πολλὰ γὰρ ἄν τις, ἰδὼν, εὕροι παρ᾽ αὐτῷ, ὡς ἐν τούτῳ· Πόθεν χρὴ πιστεύεσθαι τὰ εἰρημένα πρὸς θεῶν; οὐκ ἐκ τῶν μαρτύρων; οἴομαι δέ. πόθεν δὲ τοὺς μάρτυρας; οὐκ ἐκ τῶν βασάνων; εἰκός γε. πόθεν δέ γε ἀπιστεῖσθαι τοὺς λόγους τοὺς τούτων; οὐκ ἐκ τοῦ φεύγειν τοὺς ἐλέγχους; ἀνάγκη

μεγάλη. φαίνομαι τοίνυν ἐγὼ διώκων ταῦτα, καὶ τὰ πράγματα εἰς βασάνους ἄγων· οὗτος δὲ, ἐπὶ διαβολὰς καὶ λόγους καθιστάς· ὅπερ ἂν τις πλεονεκτεῖν βουλόμενος ἐποίησεν. ἐχρῆν δὲ αὐτὸν, εἴπερ τι δίκαιον φρονεῖ, καὶ μὴ" παρακρούσεσθαι τὰς ὑμετέρας γνώμας ζητεῖ, μὴ μὰ Δία ταῦτα ποιεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν λογισμὸν μετὰ μαρτύρων ἐλθεῖν, καὶ ἐξετάζειν ἕκαστα τῶν ἐν τῷ λόγῳ τοῦτον τὸν τρόπον παρ' ἐμοῦ πυνθανόμενον· Εἰσφορὰς
14 λογίζῃ πόσας; καὶ" πόσον ἀργύριον" εἰσενηνεγμένης, κατὰ τόσον καὶ τόσον, κατὰ πόσα ψηφίσματα ταυτί. ταύτας εἰλήφασί τινες, οἱ καὶ ταῦτα μαρτυρόμενοι." σκέψασθε τὰ ψηφίσματα, τὸ πλῆθος τῶν εἰσφορῶν, τὰ εἰσενηνεγμένα, τοὺς λαβόντας· καὶ εἰ μὲν εὖ" τε τῷ λόγῳ πιστεύειν· εἰ δὲ μὴ, νῦν παράσχεσθε μάρτυρας, εἴ τι ψεῦδος ἦν ὧν ἐλογισάμην αὐτῆς. ταυτὶ μὲν διαλελυμένα, καὶ ἐξ ἐπερωτήσεως· οἷς ὁ Λυσίας μὲν ἥκιστα κέχρηται· Δημοσθένης δὲ, ὁ παρὰ τούτου τὰς ἀφορμὰς λαβὼν, ἀφειδέστερον. οἷον· Οὐκ οὖν σοὶ μισθοφορὰν" λέγει φήσεις. καὶ παραχρῆμά γε τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἁπάντων, ὦ Ἀθηναῖοι· ἵνα τῶν κοινῶν τὸ μέρος λαμβάνων ἕκαστος, ὅτου δέοιτο ἡ πόλις, τοῦτο παρέχῃ. ἔξεστιν ἄγειν ἡσυχίαν, οἴκοι μένειν. βέλτιον, εἰ τοῦ δι' ἔνδειαν ἀνάγκῃ τι ποιεῖν αἰσχρὸν ἀπηλλαγμένος, συμβαίνειν τι τοιοῦτον, οἷα καὶ τὰ νῦν, στρατιώτης αὐτὸς ὑπάρχων ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων λημμάτων, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ἔστι τὶς ἔξω τῆς ἡλικίας ἡμῶν, ὅσα οὗτος ἀτάκτως νῦν λαμβάνων, οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτα ἐν ἴσῃ τάξει παραλαμβάνων, πάντ' ἐφορῶν καὶ διοικῶν, ἃ χρὴ πράττεσθαι. ὅλως δὲ, οὔτε ἀφελὼν, οὔτε προσθεὶς, πλὴν μικρῶν, τὴν ἀταξίαν ἀνελὼν, εἰς τάξιν ἤγαγον τὴν πόλιν τὴν αὐτὴν, τοῦ λαβεῖν, τοῦ στρατεύεσθαι, τοῦ δικάζειν, τοῦ ποιεῖν τοῦθ' ὅ τι καθ' ἡλικίαν ἕκαστος ἔχοι, καὶ ὅτου καιρὸς εἴη τάξιν ποιήσας. ἐκεῖνα δὲ κατὰ συστροφὴν καὶ παρακεκινδυνευμένα, τῷ τε βραχέως καὶ ἀγκύλως καὶ ἐκ παραδόξου συντίθεσθαι, καὶ οὐχ ἅπασιν οὐδὲ ἐκ προχείρου γνωριζόμενα· Καὶ οὗτος γὰρ ὁ πάντων ἀνθρώπων σχετλιώτατος, οὐ παρεχόμενος αὐτῶν μάρτυρας δοῦναι, ὧν ἐναντίον ἡμῖν ἀποδοῦναί φησιν, ὡς ἐκείνοις πιστεύειν προσποιεῖται μᾶλλον, ὡς ἀποδεδώκασιν ἡμῖν, ἢ ὡς οὐκ ἀπειλήφαμεν. καίτοι πᾶσι φανερὸν, ὡς ἔοικε, τὸν τούτου πατέρα" ἀποστερεῖν ὄντα ἐπίτιμον· ὅτι ἡμῖν ἑκόντες οὐκ ἂν ἀπέδοσαν εἰσπράξασθαι, οὕτως ἔχοντες, οὐκ ἂν ἐδυνήθημεν. καὶ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ σχῆμα, ᾧ πολλάκις Δημοσθένης κέχρηται· Εἶτ' οἴεσθε, εἰ οἱ μὲν αὐτὸν οὐδὲν ἠδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τοὺς μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δὲ ἐκ
15 προρρήσεως πολεμῆσαι; καὶ ἔτι γε τὰ τοιαῦτα· Ὧι γὰρ ἃ μὲν ὑπῆρχεν ἔξω τῶν ἀποτιμηθέντων καταλελειτουργηκότα, δανειζομένῳ δ' οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτι πλέον οὐδέν. ἀποδεδωκότι τὰς μισθώσεις ἔχειν ἐμοὶ προσῆκον. ἀναμφισβητήτως οὗτοι τηλικαύτην δίκην λαχόντες, καὶ σφέτερα αὐτῶν εἶναι φάσκοντες, ἐκώλυσαν μὲν ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν ἐπισκευήν. καὶ τί δεῖ τὰ πλείω παρατιθέντα μηκύνειν; πολλὰ γὰρ ἄν τις εὕροι τοῦ Ἰσαίου κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμοὺς ἐξηλλαγμένα μὲν τῆς Λυσίου λέξεως, ἐοικότα δὲ τῇ Δημοσθένους δεινότητι. εἰρηκὼς δὲ καὶ περὶ τῶν πραγμάτων, ὅτι δεινότερός ἐστιν οἰκονομῆσαι Λυσίου, καὶ ὅλους τοὺς λόγους, καὶ τὰ μέρη αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἔξω ποιῶν τῆς τέχνης, ᾗ μετὰ ταῦτα πολλῇ ὁ Δημοσθένης ἐχρήσατο, βούλομαι καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων παρασχέσθαι πίστεις. ἔσται δὲ κεφαλαιώδης τε καὶ ὡς πρὸς ἀνεγνωκότας τὸν λόγον ἄνδρας· οὐ γὰρ ἐνεχώρει παραδείγματα πάντων τιθέναι. αὐτίκα τὰς διηγήσεις," τότε μὲν, ἀπροκατασκευάστους καὶ συντόμους, καὶ οὐδὲν προκαταλαμβανούσας τῶν ἀποδεικτικῶν, ἐν τῇ προσηκούσῃ τίθησι χώρᾳ, καθάπερ ἐφ' οὗ πρὸς Μέδοντα ποιεῖ λόγῳ, καὶ ἐν τῷ πρὸς Ἁγνόθεον, καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς δημότας ἀμφισβητήσει περὶ τοῦ χωρίου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς· τότε δὲ, μερίσας" αὐτοῖς τὰ κεφάλαια, καὶ παρ' ἕκαστον αὐτῶν τὰς πίστεις παρατιθεὶς, ἐκμηκύνει τε μᾶλλον, καὶ ἐκβαίνει τὸ τῆς διηγήσεως σχῆμα, τῷ συμφέροντι χρώμενος. ταύτης ἐστὶ τῆς ἰδέας, ἥ τε πρὸς Ἕρμωνα ὑπὲρ τῆς ἐγγύης ἀπολογία· καὶ ἡ πρὸς Εὐκλείδην ἀμφισβήτησις, ὑπὲρ τῆς τοῦ χωρίου λύσεως· καὶ ἡ ὑπὲρ Εὐφιλήτου πρὸς τὸν Ἐρχιέων δῆμον ἔφεσις. ἐν γὰρ δὴ τοῖς λόγοις τούτων μακροτέρας τὰς διηγήσεις οὔσας, οὐχ ἅμα τίθησιν ὅλας, ἀλλὰ κατὰ μέρη διαλαμβάνων, ἐφ' ἑκάστῳ κεφαλαίῳ τούς τε μάρτυρας ἐπάγεται καὶ τὰς ἄλλας παρέχεται πίστεις.

πραγματικῶν θεωρημάτων παραδείγματα.

πίστεις. δεδοικὼς γάρ, ὅσα γ᾽ οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, μὴ δυσπαρακολούθητος γένηται διὰ τὸ
πλῆθος τῶν κεφαλαίων, ὁ λόγος καὶ πολλάκις αἵ τε πίστεις εἰς ἓν χωρίον ἅπασαι
συναχθεῖσαι, πολλαί τε καὶ περὶ πολλῶν οὖσαι πραγμάτων, μὴ συνταράξωσι τὴν σαφή-
νειαν τοιγάρτοι μετὰ τὰς διηγήσεις, τὰς οὕτως ᾠκονομημένας, οὐκέτι τὰς προηγουμένας 16
ἀποδείξεις πολλοῖς βεβαιοῦται λόγοις, οὐδ᾽ ἔστιν ὅμοιος τοῖς νέοις τεχνογράφοις, ἀλλὰ
τὰς τῶν ἀντιδίκων πίστεις ἀναιρεῖν οἴεται δεῖν. τότε δὲ, προκατασκευάζεταί τινα πρὸ τῶν
διηγήσεων πράγματα, καὶ προλαμβάνει τὰ μέλλοντα, πιστοτέρας αὐτὰς, ἢ κατ᾽ ἄλλο τι
χρησιμωτέρας ποιήσειν οἰόμενος, ὡς ἐν τῇ λύσει τῇ πρὸς Ἀριστογείτονα καὶ Ἀρχιπ-
πον εὑρίσκεται πεποιηκώς, ἐν ᾗ κλήρου τις ἀμφισβητῶν, ἀδελφὸς ὢν τοῦ τελευτή-
σαντος, προσκαλεῖται τὸν ἔχοντα τὰ ἀφανῆ χρήματα εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν· ὁ δὲ
τοῦ κλήρου κρατῶν, παραγράφεται τὴν κλῆσιν, δεδόσθαι λέγων ἑαυτῷ τὰ χρήματα
κατὰ διαθήκας. διττῆς δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης, τῆς μὲν, περὶ τοῦ γεγονέ-
ναι τὰς διαθήκας, ἢ μή· τῆς δὲ, τῶν διαθηκῶν ἀμφισβητουμένων ἤδη, τίνα δεῖ τοῦ κλή-
ρου κρατεῖν· πρῶτον ἀποδοὺς τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων λόγον, καὶ ταῦτα ἀποδείξας τὸ
μέρος, ὡς οὐ δεῖ τὸν ἀντίδικον κρατεῖσθαι κλῆρον πρὸ δίκης, οὕτως ἐπὶ τὴν διήγη-
σιν ἔρχεται, δι᾽ ἧς ἀποδείκνυσιν, οὔτε γεγενημένας ὑπὸ τοῦ τετελευτηκότος τὰς
διαθήκας. καὶ οὐδὲ ταύτην τὴν διήγησιν ἁπλῶς πως συστρέψας καὶ ἀκατασκευάστως τί-
θησιν, ἀλλὰ καὶ ταύτην μακροτέραν οὖσαν, ἀποτομαῖς τισὶ διαλαμβάνει, καὶ καθ᾽ ἕκα-
στον εἶδος μάρτυρας ἀναβιβάζεται, καὶ προκλήσεις ἀναγινώσκει, καὶ συνθήκας παρέ-
χεται, τεκμηρίοις τε καὶ σημείοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν εἰκότων ἐλέγχοις ἅπασι χρῆται. πολλὰς
δ᾽ ἂν ἔχοιμι καὶ ἄλλας παρασχέσθαι διηγήσεις, πρὸς τὸ συμφέρον ᾠκονομημένας ὑπὸ
τοῦ ῥήτορος, προκατασκευαῖς, παρασκευαῖς, μερισμοῖς, χωρίων ἀλλαγαῖς, πραγμά-
των μεταγωγαῖς, τῷ τὰ κεφάλαια ἀνεστράφθαι, τῷ μὴ κατὰ τοὺς χρόνους τὰ πραχθέντα
εἰρῆσθαι, τῷ ὡς μὴ πάντα μηδαμῶς φύσιν εἶχε πραχθῆναι, μηδ᾽ ὡς ἂν ἰδιώτης τὶς εἴ-
ποι, λέγεσθαι μὴ μετρίως μυρίοις ἄλλοις τοιούτοις τρόποις. ἀλλ᾽ οὔτε χρόνον ἱκα-
νὸν ἔχω περὶ πασῶν λέγειν, ἐκδιηγούμενος εὐθὺς ἐφ᾽ ἑκάστης τὴν τέχνην, ὡς ἐβουλό-
μην ἄν· οὔθ᾽ ὁ πρὸς τοὺς εἰδότας μένοντα τὰ πράγματα λόγος, ἐν τῷ πλήθει τῶν παραδειγ-
μάτων τὸ πιστὸν ἔχει, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ τοῖς τοιούτοις καὶ ἡ βραχεῖα δήλωσις. ἐρῶ δὲ κε-
φαλαιωδῶς περὶ ταύτης τῆς ἰδέας, ἣν ἐγὼ δόξαν ἔχω, καὶ τίνι διαφέρειν οἴομαι τὸν 17
Ἰσαῖον τοῦ Λυσίου. τοῦ Λυσίου μὲν ἄν τις ἀναγινώσκων τὰς διηγήσεις, οὐδὲν ἂν ὑπολάβοι β
λέγεσθαι κατὰ τέχνην ἢ πονηρίαν, ἀλλ᾽ ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια φέρει· αὐτὸ τοῦτο
ἀγνοῶν, ὅτι τῆς τέχνης τὸ μιμήσασθαι τὴν φύσιν αὐτῆς μέγιστον ἔργον ἦν. ἐπὶ δὲ τῶν
Ἰσαίου διηγημάτων, τοὐναντίον ἂν παθεῖν, μηδὲν ὑπολαβεῖν αὐτοφυῶς καὶ αὐτοπραγ-
ματεύτως λέγεσθαι, μηδ᾽ εἴ τινα ὡς ἔτυχε γενόμενα εἴρηται· ἐκ κατασκευῆς δὲ πάντα,
καὶ μεμηχανευμένα πρὸς ἀπάτην, ἢ ἄλλην τινὰ κακουργίαν. καὶ τῷ μὲν, ἂν κατα-
ψευδῆ λέγοντι πιστεύσειεν ἄν· τῷ δὲ, μηδ᾽ ἂν ἀληθεύῃ, χωρὶς ὑποψίας προσέξειν. ἐν
δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς διαλλάττειν ἂν δόξειεν Ἰσαῖος Λυσίου, τῷ τε μὴ κατ᾽ ἐνθύμημά γ
τι λέγειν, ἀλλὰ κατ᾽ ἐπιχείρημα· καὶ τῷ μὴ βραχέως, ἀλλὰ διεξοδικῶς· μηδὲ ἁπλῶς,
ἀλλ᾽ ἀκριβῶς· αὔξειν τε μᾶλλον, καὶ δεινότερα ποιεῖν τὰ πράγματα, καὶ τὰ πάθη
ποιεῖν γενικώτερον. ἐν γὰρ δὴ τούτοις οὐχ ἥττόν ἐστι φανερὸς τῇ Δημοσθένους τέχνῃ
τὰς ἀφορμὰς δεδωκὼς, ἀλλ᾽ οὐ τὴν Λυσίου διώκων ἀσφάλειαν, ὡς ἔκ τε ἄλλων ἐστὶ
λόγων. μᾶλλον δὲ ἐκ πάντων τῶν γραφέντων ὑπ᾽ αὐτοῦ τεκμήρασθαι. εἰ δ᾽ ἔτι δεῖ καὶ
παραδείγμασι χρῆσθαι, μή τις ἀναπόδεικτα δόξῃ λέγειν ἡμᾶς, ποιήσω καὶ τοῦτο,
προχειρισάμενος τὸν ὑπὲρ Εὐφιλήτου λόγον, ἐν ᾧ τὸν Ἐρχιέων δῆμον εἰς τὸ δικαστήριον
προσκαλεῖταί τις τῶν ἀποψηφισθέντων, ὡς ἀδίκως τῆς πολιτείας ἀπελαυνόμενος. ἐγρά-
φη γὰρ δή τις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων νόμος, ἐξέτασιν γενέσθαι τῶν πολιτῶν κατὰ δήμους·
τὸν δὲ ἀποψηφισθέντα ὑπὸ τῶν δημοτῶν, τῆς πολιτείας μὴ μετέχειν· τοῖς δὲ ἀδίκως
ἀποψηφισθεῖσιν, ἔφεσιν εἰς τὸ δικαστήριον εἶναι, προκαλεσαμένοις τοὺς δημότας· καὶ
ἐὰν τὸ δεύτερον ἐξελεγχθῶσι, πεπρᾶσθαι αὐτοὺς, καὶ τὰ χρήματα εἶναι δημόσια. κατὰ τοῦ-
τον τὸν νόμον ὁ Εὐφίλητος προκαλεσάμενος τοὺς Ἐρχιέας, ὡς ἀδίκως καταψηφισαμέ-
νους αὐτοῦ, τὸν ἀγῶνα τόνδε διατίθεται. προείρηται μὲν δὴ τὰ πράγματα ταῦτ᾽ ἀκριβῶς,

καὶ πεπίστωται διὰ τῶν μαρτύρων, οἷς δὲ βεβαίας βούλεται ποιῆσαι τὰς μαρτυρίας, τάδ' ἐστὶν
18 ὡς ἐγὼ δόξης ἔχω, πάντ' ἀκριβῶς ἐξειργασμένα. κρινέτω δὲ ὁ βουλόμενος, εἰ τὰ προσή-
κοντα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν. Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀδελφὸς ἡμῖν ἐστιν οὑτοσὶ
ὁ Εὐφίλητος, οὐ μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν ἁπάντων ἀκηκόατε μαρτυρούντων.
σκέψασθε δὲ πρῶτον τὸν πατέρα ἡμῶν τίνος ἕνεκεν ἂν ψεύδοιτο καὶ τοῦτον μὴ ὄντα αὑτοῦ
υἱὸν εἰσποιοῖτο. πάντας γὰρ εὑρήσετε τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, ἢ οὐκ ὄντων αὐτοῖς γνη-
σίων παίδων, ἢ διὰ πενίαν ἀναγκαζομένους, ξένους ἀνθρώπους εἰσποιεῖσθαι, ὅπως ὠφε-
λῶνταί τι ἀπ' αὐτῶν δι' αὐτοὺς Ἀθηναίων γεγονότων. τῷ τοίνυν πατρὶ τούτων οὐδέτερον
ὑπάρχει. γνήσιοι μὲν γὰρ αὐτῷ ἡμεῖς δύο υἱεῖς ἐσμέν. ὥστε οὐκ ἄν γε δι' ἐρημίαν τοῦτον
εἰσποιοῖτο. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τροφῆς τε καὶ εὐπορίας τῆς παρὰ τούτου δεόμενος. ἔτι γὰρ αὐτῷ ἱκα-
νὸς καὶ χωρὶς τούτου μεμαρτύρηται ὑμῖν. τοῦτον ἐκ παίδων τρέφων καὶ ἀσκῶν, καὶ εἰς φράτ-
ρας εἰσάγων. καὶ ταῦτα οὐ μικρὰ δαπανήματά ἐστιν, ὥστε τόν τε πατέρα ἡμῶν οὐκ εἰκός ἐστιν,
ὦ ἄνδρες δικασταί, μηδὲν ὠφελούμενον, οὕτως ἀδίκῳ πράγματι ἐπιχειρῆσαι. ἀλλὰ μὴν
οὐδ' ἐμέ γε οὐθεὶς ἀνθρώπων οὕτως τελέως ἂν ἄφρονα ὑπολάβοι, ὥστε τούτῳ μαρτυρεῖν τὰ
ψευδῆ, ὅπως τὰ πατρῷα διὰ πλειόνων διανείμωμαι. καὶ γὰρ οὐδ' ἀμφισβητῆσαί
μοι ἐξουσία γένοιτ' ἂν ὕστερον, ὡς οὐκ ἔστιν ἀδελφὸς οὗτος ἐμοῦ. οὐθεὶς γὰρ ἂν ὑμῶν τὴν φω-
νὴν ἀνάσχοιτ' ἂν ἀκούων, νῦν μέν, ὑπόδικον ἐμαυτὸν καθιστάς, μαρτυρῶ ὡς ἔστιν ἀδελ-
φὸς ἡμέτερος· ὕστερον δὲ φαινοίμην τούτοις ἀντιλέγων. οὐ μόνον τοίνυν ἡμᾶς,
ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰκός ἐστι τἀληθῆ μεμαρτυρηκέναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους
συγγενεῖς. ἐνθυμήθητε γὰρ πρῶτον μέν, ὅτι οἱ τὰς ἀδελφὰς ἡμῶν ἔχοντες, οὐκ
ἄν ποτε ἐμαρτύρουν περὶ τούτου τὰ ψευδῆ. μητρυιὰ γὰρ ἡ τούτου μήτηρ
ἐγεγένητο ταῖς ἡμετέραις ἀδελφαῖς. εἰώθασι δέ πως, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διαφέρεσθαι
ἀλλήλαις αἵ τε μητρυιαὶ καὶ αἱ πρόγονοι. ὥστε εἰ οὗτος ἐξ ἄλλου τινὸς ἀνδρὸς ἦν
τῇ μητρυιᾷ, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἡμετέρου πατρός, οὐκ ἄν ποτε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς ἑαυτῶν
ἄνδρας αἱ ἀδελφαὶ μαρτυρεῖν εἴασαν καὶ ἐπέτρεψαν. καὶ μὴν οὐκ ἂν ὁ θεῖος πρὸς μη-
19 τρὸς ἡμῖν ὤν, τούτῳ δὲ οὐδὲν προσήκων δήπου, τῇ τούτου μητρὶ ἠθέλησεν ἄν, ὦ ἄνδρες δι-
κασταί, μαρτυρῆσαι ψευδῆ μαρτυρίαν, δι' ἣν ἡμῖν γίνεται βλάβη περιφανής, εἴ περ ξέ-
νον ὄντα τοῦτον εἰσποιοῦμεν ἀδελφὸν ἡμῖν αὐτοῖς. ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρὸς τού-
τοις ἂν τις ἡμῶν καταγνοίη ψευδομαρτυρίαν Δημαράτου τουτουΐ, καὶ Ἡγήμονος, καὶ
Νικοστράτου. οἳ πρῶτον μὲν οὐδὲν αἰσχρὸν οὐδέποτε φανήσονται ἐπιτηδεύσαντες, εἰ τάδ',
οἰκεῖοι ὄντες ἡμῶν, καὶ εἰδότες ἡμᾶς, ἅπαντα μεμαρτυρήκασιν Εὐφιλήτῳ τούτῳ τὴν αὐτοῦ
συγγένειαν ἕκαστος. ὥστε ἡδέως κἂν τῶν ἀντιδικούντων ἡμῖν τοῦ σεμνοτάτου πυθοίμην, εἰ ἀλ-
λοθέν ποθεν ἔχοιεν ἐπιδεῖξαι αὑτὸν Ἀθηναῖον, ἢ ἐκ τούτων ὧν καὶ ἡμεῖς Εὐφίλητον ἐπι-
δείκνυμεν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶμαι ἄλλο τι ἂν αὐτόν, ἢ ὅτι ἡ μήτηρ αὐτῇ τέ ἐστι, καὶ ὁ πα-
τήρ· καὶ ὡς ταῦτ' ἀληθῆ λέγει, παρέχοιτ' ἂν αὐτῷ τοὺς συγγενεῖς μάρτυρας. εἶτα, ὦ ἄν-
δρες δικασταί, εἰ μὲν οὗτοι ἐκινδύνευον, ἠξίουν τοῖς αὐτῶν οἰκείοις ὑμᾶς πιστεύειν μαρτυροῦ-
σι μᾶλλον, ἢ τοῖς κατηγόροις. νυνὶ δὲ ἡμῶν πάντα ταῦτα παρεχομένων, ἀξιώσουσιν ὑ-
μᾶς τοῖς αὐτῶν πείθεσθαι λόγοις μᾶλλον, ἢ τῷ πατρὶ τῷ Εὐφιλήτου, καὶ ἐμοί, καὶ τῷ
ἀδελφῷ, καὶ τοῖς φράτορσι, καὶ πάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ συγγενείᾳ. καὶ μὴν
οὗτοι μέν, οὐδὲν οὐδενὶ κινδυνεύοντες, ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα ποιοῦσιν. ἡμεῖς δέ, πάντας
ὑποδίκους ἡμᾶς αὐτοὺς καθιστάντες, μαρτυροῦμεν· καὶ πρὸς ταῖς μαρτυρίαις, ὦ ἄν-
δρες δικασταί, πρῶτον μὲν ἡ τοῦ Εὐφιλήτου μήτηρ, ἣν οὗτοι ὁμολογοῦσιν αὐτὴν εἶναι,
ὅρκον ὀμόσαι ἐπὶ τοῦ διαιτητοῦ ἐβούλετο ἐπὶ Δελφινίῳ, ἦ μὴν τουτονὶ Εὐφίλητον εἶναι
ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ ἡμετέρου πατρός. καίτοι τίνα προσῆκε μᾶλλον αὐτῆς ἐκείνης τοῦτο
εἰδέναι; ἔπειτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁ πατὴρ ὁ ἡμέτερος, ὃν εἰκός ἐστι μετὰ τὴν τούτου
μητέρα ἄριστον αὐτοῦ υἱὸν γινώσκειν, οὗτος καὶ τότε καὶ νυνὶ βούλεται ὀμόσαι ἡμῖν
Εὐφίλητον τοῦτον υἱὸν εἶναι αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς καὶ γαμετῆς γυναικός. πρὸς τούτοις τοίνυν, ὦ
ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ ἐτύγχανον μὲν τρισκαιδεκαέτης ὤν, ὥσπερ καὶ πρῶτον εἶπον, ὅτε οὗ-
τος ἐγένετο. ἕτοιμος δέ εἰμι ὀμόσαι ὑμῖν, Εὐφίλητον τουτονὶ ἀδελφὸν εἶναι ἐμαυτοῦ ὁμοπά-
20 τριον. ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταί, δικαίως ἂν καὶ τοὺς ἡμετέρους ὅρκους πιστοτέρους νομίζοιτε, ἢ τοὺς
τούτων λόγους. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἀκριβῶς εἰδότες, ὀμόσαι περὶ αὐτοῦ θέλομεν· οὗτοι δέ, ταῦτα
ἀκηκοότες

ἀκηκοότες παρὰ τῶν τούτου διαφόρων, ἢ αὐτοὶ πλάττοντες, λέγουσι. πρὸς δὲ τούτοις, ὦ ἄν- “
δρες δικασταὶ, ἡμεῖς μὲν τοὺς συγγενεῖς μάρτυρας, καὶ ἐπὶ τῶν διαιτητῶν, καὶ ἐφ' ὑμῶν πα- “
ρεχόμεθα, οἷς οὐκ ἄξιον ἀπιστεῖν· οὗτοι δὲ, ἐπειδὴ ἔλαχεν ὁ Εὐφίλητος τὴν δίκην τὴν προ- “
τέραν τῷ κοινῷ τῶν δημοτῶν, καὶ τῷ τότε δημαρχοῦντι, ὃς νῦν τετελεύτηκε, δύο ἔτη τοῦ δι- “
αιτητοῦ τὴν δίαιταν ἔχοντος, οὐκ ἠδυνήθησαν οὐδεμίαν μαρτυρίαν εὑρεῖν, ὡς οὑτοσὶ ἄλλου “
τινὸς πατρός ἐστιν, ἢ τοῦ ἡμετέρου. τοῖς δὲ διαιτῶσι μέγιστα σημεῖα ἦν τοῦ ψεύδεσθαι τού- “
τους, καὶ κατεδιῄτησαν αὐτῶν ἀμφότεροι. καί μοι λάβετε τὴν προτέρας διαίτης τὴν “
μαρτυρίαν. ὡς μὲν τοίνυν καὶ τότε ὦφειλον τὴν δίαιταν, ἀκηκόατε. ἀξιῶ δὲ, ὦ ἄνδρες “
δικασταὶ, ὥσπερ οὗτοι μετὰ ταῦτα ἔφησαν εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκ ἔστιν Ἡγησίππου, εἰ οἱ “
διαιτηταὶ αὐτῶν ἀπεδιῄτησαν, οὕτω τὸ νῦν ἡμῖν τοιοῦτον εἶναι μαρτύριον, ὅτι ἀληθῆ λέ- “
γομεν· ἐπεὶ ἔδοξαν αὐτοὶ ἀδικεῖν τοῦτον, Ἀθηναῖον ὄντα, καὶ κυρίως πρῶτον ἐγγραφέντα, “
ὕστερον ἐξαλείψαντες. ὅτι μὲν οὖν ἀδελφὸς ἡμῶν ἐστιν οὑτοσὶ Εὐφίλητος, καὶ πολίτης ὑ- “
μέτερος, καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ δήμῳ συστάντων, ἱκανῶς οἴομαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες “
δικασταὶ, ἀκηκοέναι. οὗτος ὁ χαρακτὴρ τῶν Ἰσαίου λόγων, καὶ ταῦτα τὰ διαλλάττοντα “
παρὰ τὴν Λυσίου ἀγωγήν. οὐθὲν δὲ κωλύει καὶ κεφαλαιωδῶς περιλαβόντα, δι' ἐλαχίστης δη- ἀνακε-
λώσεως τὰ φανερώτατα εἰπεῖν· ὅτι μοι δοκεῖ Λυσίας μὲν, τὴν ἀλήθειαν διώκειν μᾶλλον φαλαί-
Ἰσαῖος δὲ, τὴν τέχνην· καὶ ὁ μὲν, στοχάζεσθαι τοῦ χαριέντως· ὁ δὲ, τοῦ δεινῶς. εἰ δέ τις παρα- ωσις.
θεωροίη ταῦτα ὡς μικρὰ καὶ φαῦλα, οὐκ ἂν ἔτι γένοιτο ἱκανὸς αὐτῶν κρατῆσαι. ἀλλὰ γὰρ
αἱ ὁμοιότητες συνταράξουσιν αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὥστε μὴ διαγνῶναι τὸν ἴδιον ἑκατέρου χα-
ρακτῆρα. καὶ περὶ μὲν τούτων, ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωταί μοι. βούλομαι δὲ ἤδη καὶ περὶ τῶν τῶν ἄλλων
ἄλλων ῥητόρων ἀποδοῦναι τὸν λόγον, ἵνα μή τις ἀγνοίᾳ δόξῃ παραλιπεῖν αὐτοὺς, ἐπι- ῥητόρων κρίσις.
φανεῖς ὄντας, καὶ ὀνόματος ἠξιωμένους οὐ μετρίου· ἢ φυγῇ τοῦ πόνου τὸ ῥᾷστον ἡγούμενον τῶν 21
ἔργων, τὴν περὶ αὐτῶν ἀφεικέναι σκέψιν. ἐγὼ γὰρ οὔτε ἠγνόουν οὓς ἅπαντες ἴσασιν, οὔτε ὤ-
κνουν ὑπὲρ αὐτῶν γράφειν, εἴ τι χρήσιμον ἔμελλεν ἐξοίσειν ἡ γραφή. ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι
τὴν μὲν ποιητικὴν κατασκευὴν, καὶ τὸ μετέωρον δὴ τοῦτο καὶ πομπικὸν εἰρημένον, οὐδεὶς
Ἰσοκράτους ἀμείνων ἐγένετο, παρέλιπον ἑκὼν, οὓς ᾔδειν ἧττον ἐν ταῖς ἰδέαις ταύταις κα-
τορθοῦντας· Γοργίαν μὲν τὸν Λεοντῖνον, ἐκπίπτοντα τοῦ μετρίου, καὶ πανταχοῦ παιδαριώδη γι-
γνόμενον ὁρῶν· Ἀλκιδάμαντα δὲ, τὸν ἀκουστὴν αὐτοῦ, παχύτερον ὄντα τὴν λέξιν καὶ κοινότερον·
Θεόδωρον δὲ τὸν Βυζάντιον, ἀρχαῖόν τινα, καὶ οὔτε ἐν ταῖς τέχναις ἀκριβῆ, οὔτε ἐξέτασιν ἱ-
κανὴν ἐν τοῖς ἐναγωνίοις δεδωκότα λόγοις· Ἀναξιμένην δὲ τὸν Λαμψακηνὸν, ἐν ἁπάσαις
ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων τετράγωνόν τινα εἶναι βουλόμενον· καὶ γὰρ ἱστορίας γέγραφε, καὶ περὶ τῶν
ποιητῶν συντάξεις καταλέλοιπε, καὶ τέχνας ἐξενήνοχεν, ἥπτεται δὲ καὶ συμβουλευτικῶν καὶ
δικανικῶν ἀγώνων· οὐ μέντοι τέλειόν γε ἐν οὐδεμιᾷ τούτων τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἀσθενῆ καὶ ἀπί-
θανον ὄντα ἐν ἁπάσαις θεωρῶν. οὐδὴ δεῖν ᾠόμην, Ἰσοκράτους ἐν ἅπασι πάντων τούτων ὑ-
περέχοντος, λόγον τινὰ ποιῆσαι περὶ ἐκείνων· οὐδέ γε περὶ τῶν συμβιωσάντων Ἰσοκράτει,
καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἑρμηνείας ἐκείνου ἐκμιμησαμένων οὐθενὸς, Θεοδέκτου λέγω, καὶ Θεο-
πόμπου, καὶ Ναυκράτους, Ἐφόρου τε καὶ Φιλίσκου, καὶ Κηφισοδώρου, καὶ ἄλλων συχνῶν. οὐδὲ
γὰρ ἐκεῖνοι κρίνεσθαι πρὸς τὴν Ἰσοκράτους δύναμιν εἰσὶν ἐπιτήδειοι. τῶν μὲν δὴ κατὰ ταύτην
τὴν ἀγωγὴν κοσμουμένων ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα διαφορώτατον ἡγησάμενος, οὐκ ἔτι περὶ
τῶν ἄλλων ἠξίωσα μακρολογεῖν, καὶ δαπανᾶν εἰς οὐδὲν ἀναγκαῖον τὸν χρόνον· τῶν δὲ τοὺς ἀκρι-
βεῖς προαιρουμένων λόγους, καὶ πρὸς τὴν ἐναγώνιον ἀσκούντων ῥητορικὴν, ὧν ἐγένετο Ἀντι-
φῶν τε ὁ Ῥαμνούσιος, καὶ Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος, καὶ Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖ-
ος, Κριτίας τε ὁ τῶν τριάκοντα ἄρξας, καὶ Ζωΐλος ὁ τὰς καθ' Ὁμήρου συντάξεις κα-
ταλιπὼν, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοί τινες, οὐδένα ἡγούμενος οὔτε ἀκριβέστερον οὔτε χαριέστερον
γεγονέναι Λυσίου. Ἀντιφῶν γε μὴν τὸ αὐστηρὸν ἔχει μόνον καὶ ἀρχαῖον, ἀγωνιστὴς δὲ λό-
γων οὔτε συμβουλευτικῶν, οὔτε δικανικῶν ἐστί· Πολυκράτης δὲ, κενὸς μὲν ἐν τοῖς ἀληθι- 22
νοῖς, ψυχρὸς δὲ καὶ φορτικὸς ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ἄχαρις δὲ ἐν τοῖς χαριεντισμοῦ δεομένοις
ἐστί· Θρασύμαχος δὲ, καθαρὸς μὲν, καὶ λεπτὸς, καὶ δεινὸς, εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν στρογγύλως
καὶ περιττῶς ὃ βούλεται· πᾶς δ' ἐστὶν ἐν τοῖς τεχνογραφικοῖς καὶ ἐπιδεικτικοῖς· δικανικοὺς
δὲ ἢ συμβουλευτικοὺς οὐκ ἀπολέλοιπε λόγους· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ Κριτίου, καὶ

περὶ Ζωΐλου τίς ἂν εἰπεῖν ἔχοι, πλὴν ὅσον τοῖς χαρακτῆρσι τῆς ἑρμηνείας διαλλάττουσιν ἀλλήλων· τούτων δή φημι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις, διαφέρειν οἰόμενος Λυσίαν, καὶ ὥσπερ ἀρχέτυπον ὑπογράφων ὑπερέχειν ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, ταύτης τῆς προαιρέσεως τῶν λόγων ἐποιησάμην κανόνα. τὸν δὲ δὴ τρίτον Ἰσαῖον, εἴ τις ἔροιτό με, τίνος ἕνεκα οὐ προσεθέμην, Λυσίου δὴ ζηλωτὴν ὄντα, ταύτην ἂν αὐτῷ φαίην τὴν αἰτίαν, ὅτι μοι δοκεῖ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, ἣν οὐθείς ἐστιν ὃς οὐ τελειοτάτην ἁπασῶν οἴεται γενέσθαι, τὰ σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτος ὁ ἀνὴρ παρασχεῖν. διὰ μὲν δὴ ταύτας τὰς αἰτίας, τούσδε τοὺς ἄνδρας μόνους παρέλαβον. εἰ δὲ περὶ πάντων ἠξίουν γράφειν, εἰς κενότητας ἄν μοι ὁ λόγος ἐξέπιπτε. καὶ πρὸς τὸ μηθὲν ἢ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχειν, εἰς ἀπέραντόν τινα καὶ οὐ σύμμετρον ἐξεμηκύνθη γραφήν. καὶ περὶ τούτων μὲν ἅλις. ἑτέραν δὲ ἀρχὴν ποιήσομαι τοῦ λόγου, περί τε Δημοσθένους καὶ Ὑπερείδου καὶ τρίτου λέγων Αἰσχίνου. ἡ γὰρ δὴ τελειοτάτη ῥητορική, καὶ τὸ κράτος τῶν ἐναγωνίων λόγων, ἐν τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἔοικεν εἶναι.

23

ΔΕΙΝΑΡΧΟΣ.

ΠΕΡΙ Δεινάρχου τοῦ ῥήτορος οὐδὲν εἰρηκὼς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων γραφεῖσιν, διὰ τὸ μήτε εὑρετὴν ἰδίου γεγονέναι χαρακτῆρος τὸν ἄνδρα, ὥσπερ τὸν Λυσίαν, καὶ τὸν Ἰσοκράτην, καὶ τὸν Ἰσαῖον· μήτε τῶν εὑρημένων ἑτέρως τελειωτήν, ὥσπερ τὸν Δημοσθένη, καὶ τὸν Αἰσχίνην, καὶ Ὑπερείδην ἡμεῖς κρίνομεν· ὁρῶν δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα παρὰ πολλοῖς ἠξιωμένον ὀνόματος ἐπὶ δεινότητι λόγων, καὶ ἀπολελοιπότα δημοσίους τε καὶ ἰδίους λόγους, οὔτε ὀλίγους, οὔτε εὐκαταφρονήτους, ἡγησάμην δεῖν μὴ παραλιπεῖν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ βίου, καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ διελθεῖν, καὶ διορίσαι τούς τε γνησίους καὶ ψευδεῖς λόγους, πάντων, ἢ τῶν γε πλείστων, ἀναγκαιότερον οἶμαι, τοῖς μὴ ἐκ περιζώματος ἀσκοῦσι ῥητορικήν· ἅμα δὲ ὁρῶν οὐδὲν ἀκριβὲς οὔτε Καλλίμαχον, οὔτε τοὺς ἐκ Περγάμου γραμματικοὺς περὶ αὐτοῦ γράψαντας, ἀλλὰ παρὰ τὸ μηδὲν ἐξετάσαι περὶ αὐτοῦ, τῶν ἀκριβεστέρων ἡμαρτηκότας, ὡς μὴ μόνον ἐψεῦσθαι πολλά, ἀλλὰ καὶ λόγους τοὺς οὐδὲν μὲν αὐτῷ προσήκοντας, ὡς Δεινάρχου, τούτῳ προστίθεσθαι· τοὺς δ' ὑπ' αὐτοῦ γραφέντας, ἑτέρων εἶναι λέγειν. ἀλλὰ Δημήτριος ὁ Μάγνης, ὃς ἔδοξε γενέσθαι πολυΐστωρ, ἐν τῇ περὶ τῶν ὁμωνύμων πραγματείᾳ, λέγων καὶ περὶ τούτου τοῦ ἀνδρός, καὶ ὑπόληψιν παρασχὼν ὡς περὶ αὐτοῦ λέξων τι ἀκριβές, διεψεύσθη τῆς δόξης. οὐθὲν δὲ κωλύει καὶ τὰς λέξεις παραθέσθαι τοῦ ἀνδρός. ἔστι δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα τάδε. «Δεινάρχοις δ' ἐνετύχομεν τέτταρσιν· ὧν ἐστιν ὁ μέν, ἐκ τῶν ῥητόρων τῶν Ἀττικῶν· ὁ δέ, τὰς περὶ Κρήτην
24 συναγήοχε μυθολογίας. ὁ δὲ πρεσβύτερος μὲν ἀμφοῖν τούτοιν, Δήλιος δὲ τὸ γένος, πεπραγματευμένος τοῦτο μὲν ἔπος, τοῦτο δὲ πρᾶγμα. τέταρτος δέ, ὁ περὶ Ὁμήρου λόγον συντεθεικώς. ἐθέλω δὲ πρὸς μέρος περὶ ἑκάστου διελθεῖν, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ῥήτορος. ἔστι τοίνυν οὗτος, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν, οὐδὲν ἀπολείπων τῆς Ὑπερείδου χάριτος, ὥστε εἰπεῖν, Καί νύ κεν ἢ παρέλασεν. ἐνθύμημα γὰρ φέρει πιστικόν, καὶ σχῆμα παντοδαπόν· πιθανότητός τε μὴν οὕτως εὖ ἥκει, ὥστε παρεισάγειν τοῖς ἀκούουσι, μὴ ἄλλως γεγονέναι τὸ πρᾶγμα, ἢ ὡς αὐτὸς λέγει. καὶ νομίσειεν ἄν τις εὐήθεις εἶναι τοὺς ὑπολαβόντας τὸν λόγον τὸν κατὰ Δημοσθένους, εἶναι τούτου. πολὺ γὰρ ἀπέχει τοῦ χαρακτῆρος· ἀλλ' ὅμως τοσούτους σκοποὺς ἐπιπεπόληκεν, ὥστε τοὺς μὲν ἄλλους αὐτοῦ λόγους, σχεδόν που ὑπὲρ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντας, ἀγνοεῖν συμβέβηκε· τὸν δὲ μὴ γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ, μόνον ἐκείνου νομίζεσθαι. ἡ δὲ λέξις ἐστὶ τοῦ Δεινάρχου κυρίως ἠθική, πάθος κινοῦσα σχεδὸν τῇ πικρίᾳ μόνον, καὶ τῷ τόνῳ τοῦ Δημοσθενικοῦ χαρακτῆρος λειπομένη, τοῦ δὲ πιθανοῦ καὶ κυρίου μηδὲν ἐνδέουσα.» ἐκ τούτων οὐδὲν ἔστιν οὔτε ἀκριβές, ἀλλ' οὔτε ἀληθὲς εὑρεῖν. οὔτε γὰρ γένος τἀνδρός, οὔτε χρόνους,

χρόνους, καθ᾽ οὓς ἦν, οὔτε τόπον ἐν ᾧ διέτριψε, δεδήλωκε. ὀνόματα δὲ μόνον κοινὰ καὶ πε-
ριτρέχοντα ἐσπούδασε· καὶ πλῆθος λόγων εἶπεν οὐδενὶ τῶν σύμφωνον· εἰ δεῖ δὲ
τοὐναντίον. ἃ οὖν ἐγὼ αὐτὸς δι᾽ ἐμαυτοῦ κατελαβόμην, ταῦτ᾽ ἐστίν. Δείναρχος, ὁ ῥήτωρ, υἱὸς γένος. βίος.
μὲν ἦν Σωστράτου Κορίνθιος δὲ τὸ γένος· ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀθήνας, καθ᾽ ὃν χρόνον
ἤνθουν αἵ τε τῶν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων διατριβαί. Θεοφράστῳ τε συνεγένετο, καὶ Δημη-
τρίῳ τῷ Φαληρεῖ. εὐφυὴς δὲ περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους γενόμενος, ἀκμαζόντων ἔτι τῶν
περὶ Δημοσθένην, ἤρξατο λόγους γράφειν, καὶ προῆλθε κατὰ μικρὸν εἰς δόξαν. μάλιστα δὲ
ἤκμασε μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, Δημοσθένους μὲν καὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων φυγαῖς
ἀϊδίοις καὶ θανάτοις περιπεσόντων, οὐδενὸς δ᾽ ὑπολειπομένου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀξίου
λόγου. καὶ διετέλεσεν ἐτῶν πέντε καὶ δέκα χρόνον λόγους συγγράφων τοῖς βουλομένοις,
ἕως Κάσσανδρος τὴν πόλιν κατέσχεν. ἐπὶ δὲ Ἀναξικράτους ἄρχοντος, ἐφ᾽ οὗ κατέλυσαν
τὴν ἐν τῇ Μουνυχίᾳ φρουράν, τὴν ὑπὸ Κασσάνδρου κατασταθεῖσαν, οἱ περὶ Ἀντίγονον καὶ Δημή- 25
τριον βασιλεῖς, αἰτίαν ἔχων, ἅμα τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίοις, καίτοι ξένος αὐτὸς ὤν,
καταλῦσαι τὸν δῆμον, ὁρῶν ἠρεθισμένους τοὺς Ἀθηναίους καὶ μάλιστα τῷ πλουτεῖν ἑαυτόν, ὑ-
φορώμενος μὴ διὰ τοῦτο πάθῃ τι δεινόν. εἰσελθεῖν μὲν εἰς δικαστήριον οὐχ ὑπέμεινεν, ἐξ-
ελθὼν δὲ τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς Χαλκίδα τὴν ἐν Εὐβοίᾳ, τὸν ἀπ᾽ Ἀναξικράτους χρόνον ἕως
Φιλίππου, πεντεκαίδεκα ἔτη γενόμενον, ἐκεῖ διέτριψεν, εἴ τις αὐτῷ γένοιτο διὰ Θεο-
φράστου καὶ τῶν ἄλλων φίλων κάθοδος, περιμένων· συγχωρήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως μετ᾽
ἄλλων φυγάδων κἀκείνῳ κατελθεῖν, ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, καὶ παρ᾽ ἑνὶ τῶν φίλων Προ-
ξένῳ καταχθείς, χρυσίον ἀπολλύει, γηραιὸς ὢν ἤδη, καὶ τὰς ὄψεις ἀσθενής. ὀλιγώρως
δ᾽ ἔχοντος τοῦ Προξένου πρὸς τὴν ζήτησιν, δίκην ἔλαχεν αὐτῷ περὶ τῶν χρημάτων, αὐτὸς
οὐδεπώποτε πρότερον εἰς δικαστήριον παρελθών. οὗτος μὲν ὁ βίος τἀνδρός. ἀποδεί-
κνυται δ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, ἔκ τε τῶν ἱστοριῶν τῶν Φιλοχόρου, καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς περὶ αὐτοῦ συνέ-
γραψεν ἐν τῷ λόγῳ τῷ κατὰ Προξένου, ὃς εἴρηται μὲν μετὰ τὴν φυγήν, προσκειμένην δ᾽ ἔχει
τὴν γραφὴν ταύτην· Δείναρχος Σωστράτου Κορίνθιος, Προξένῳ, ᾧ σύνειμι, βλάβης τα-
λάντων δύο. Ἔβλαψέ με Πρόξενος, ὑποδεξάμενος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, τὴν ἐν ἀγρῷ,
ὅτε πεφευγὼς Ἀθήνηθεν κατῄειν ἐκ Χαλκίδος, χρυσίου μὲν στατῆρας ὀγδοήκοντα καὶ
διακοσίους καὶ πέντε, οὓς ἐκόμισα ἐκ Χαλκίδος, εἰδότος Προξένου, καὶ εἰσῆλθον ἔχων
εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀργυρώματα δὲ οὐκ ἐλάττω εἴκοσι μνῶν ἄξια, ἐπιβουλεύσας τούτοις.
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, εὐθὺς μὲν ἐν ἀρχῇ περὶ τοῦ μηδεμίαν δίκην πρότερον
εἰσελθεῖν δεδήλωκεν· ἐν δὲ τοῖς πρότερον μετὰ ταῦτα, πρῶτον μὲν ἐν τῷ προοιμίῳ τὴν βλάβην,
τὴν γενομένην αὐτῷ διὰ Προξένου, δεδήλωκεν· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς, περί τε τῆς φυγῆς καὶ τῶν ἄλλων
διεξέρχεται πάντων· ἐξ ὧν γίγνεται φανερὰ τὰ προειρημένα. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅτι
ξένος διέμεινε, καὶ γέρων ἤδη ὢν εἶπε τὸν λόγον, ἐξ ὧν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς δίκης εἴρηκε. ταῦ-
τα μὲν αὐτὸς ὁ Δείναρχος περὶ ἑαυτοῦ. Φιλόχορος δὲ ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἱστορίαις, περί τε
τῆς αὐτῆς τῶν καλεσάντων τὸν δῆμον, καὶ περὶ τῆς καθόδου πάλιν οὕτως λέγει· Τοῦ γὰρ Ἀναξι- 26
κράτους ἄρχοντος, εὐθὺ μὲν ἡ τῶν Μεγαρέων πόλις ἑάλω· ὁ δὲ Δημήτριος, ὁ κατελθὼν
ἐκ τῶν Μεγάρων, κατεσκεύαζε τὰ πρὸς τὴν Μουνυχίαν καὶ τὰ τείχη κατασκάψας, ἀ-
πέδωκε τῷ δήμῳ. ὕστερον δὲ εἰσηγγέλθησαν πολλοὶ τῶν πολιτῶν, ἐν οἷς καὶ Δημήτριος ὁ Φα-
ληρεύς. τῶν δὲ εἰσαγγελθέντων, τοὺς μὲν οὐχ ὑπομείναντας τὴν κρίσιν, ἐνεθανάτωσαν τῇ ψή-
φῳ· τοὺς δ᾽ ὑπακούσαντας, ἀπέλυσαν. ταῦτα μὲν οὖν τῆς ὀγδόης. ἐν δὲ τῇ ἐνάτῃ φησί· Τοῦ
δ᾽ ἐνιαυτοῦ τοῦ διελθόντος, ἑτέρου δ᾽ εἰσιόντος, ἐν ἀκροπόλει σημεῖον ἐγένετο τοιοῦτο. κύων
εἰς τὸν τῆς Πολιάδος νεὼν εἰσελθοῦσα, καὶ δῦσα εἰς τὸ Πανδρόσιον, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβᾶσα τοῦ
Ἑρκείου Διός, τὸν ὑπὸ τῇ ἐλαίᾳ, κατέκειτο. πάτριον δ᾽ ἐστὶ τοῖς Ἀθηναίοις, κύνα μὴ ἀναβαίνειν
εἰς ἀκρόπολιν. περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ ἐν τῷ ἱερῷ μεθ᾽ ἡμέραν, ἡλίου τ᾽ ἐξέχοντος, καὶ οὔσης
αἰθρίας, ἀστὴρ ἐπί τινα χρόνον ἐγένετο ἐκφανής. ἡμεῖς δ᾽ ἐρωτηθέντες ὑπέρ τε τοῦ ση-
μείου, καὶ τοῦ φαντάσματος, εἰς ὃ φέρει, φυγάδων κάθοδον ἔφαμεν προσημαίνειν
ἀμφότερα· καὶ ταύτην οὐκ ἐκ μεταβολῆς πραγμάτων ἐσομένην, ἀλλ᾽ ἐν τῇ καθεστώ-
σῃ πολιτείᾳ· καὶ τὴν κρίσιν ἐπιτελεσθῆναι συνέβη. προειρημένων δὴ τούτων, ἓν ἔτι

[ἡλικίας καὶ τῶν αὐτοῦ λόγων βάσανος.]

λείπεται καὶ ἀναγκαιότατον, τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ διορίσαι ἵνα καὶ περὶ τῶν λόγων τῶν τε γνη-
σίων αὐτοῦ καὶ μὴ, σαφές τι ἔχωμεν λέγειν. τίθεμεν δὴ αὐτὸν ἑβδομηκοστὸν ἔχοντα ἔτος,
ἀπὸ τῆς φυγῆς καταληλυθέναι· ὡς καὶ αὐτός φησι, γέροντα αὐτὸν ἀποκαλῶν ἀφ' οὗ
χρόνου καὶ καλεῖν τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ μάλιστα εἰώθαμεν. ὑποκειμένων δὲ τούτων ὁ-
λοσχερεῖ λογισμῷ· τὸ γὰρ ἀκριβὲς οὐκ ἔχομεν εἴη ἂν κατὰ Νικόφημον ἄρχοντα γεγο-
νώς. εἰ δέ τις ἢ πρεσβύτερον ἢ νεώτερον τῶν εἰρημένων χρόνων αὐτὸν εἶναί φησι, πρὸς τῷ
μηδὲν ὑγιὲς λέγειν, καὶ λόγους αὖ πολλοὺς ἀφέληται· μᾶλλον δὲ πάντας, πλὴν πέντε, ἢ
ἕξ τῶν μὲν, πρεσβύτερον αὐτὸν, τῶν δὲ, νεώτερον εἶναι λέγων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄρξασθαι λέγον-
τες αὐτὸν λόγους συγγράφειν ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἢ ἕκτου πρὸς τῷ εἰκοστῷ ἔτους, οὐκ ἂν ἁμάρ-
27 τοιμεν ἄλλως τε καὶ τῶν περὶ Δημοσθένη τότε ἀκμαζόντων. ἔτος δὲ καὶ εἰκοστός ἐστιν ἀπὸ
Νικοφήμου, Πυθόδημος. ὥσθ' ὅσους εὑρίσκομεν πρεσβυτέρους τούτου τοῦ ἄρχοντος, τοὺς
* φερομένους εἰς αὐτὸν, λόγους ἐν τοῖς οὐσίαις εἴθισται, ἀπιστοίημεν ἂν εἰκότως. ἔτι δὲ καὶ τοὺς
ἐπ' Ἀναξικράτους ἕως Φιλίππου τετελεσμένους ἀγῶνας, ὁμοίως ἐν τοῖς ψευδέσιν ἀνα-
γράφοιμεν ἄν· οὐ γὰρ εἰς Χαλκίδα ἄν τινες ἔπλεον λόγων χάριν, ἢ ἰδίων, ἢ δημοσίων· οὐ
γὰρ τέλεον ἠπόρουν οὕτω λόγων. ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος τἀνδρὸς, ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα, εὕ-

[τῶν λόγων ὁ χαρακτήρ.]

ρηται, πρὸς ὃν καὶ τῶν λόγων τούς τε γνησίους, καὶ μὴ, διακρινοῦμεν καιρὸς ἤδη καὶ περὶ τοῦ
χαρακτῆρος αὐτοῦ λέγειν. ἔστι δὲ δυσόριστον. οὐδὲν γὰρ οὔτε κοινὸν, οὔτ' ἴδιον ἔσχεν, οὔτ' ἐν
τοῖς ἰδίοις, οὔτ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν· ἀλλὰ καὶ τοῖς Λυσίου παραπλήσιος ἐστιν ὅπου
γίνεται, καὶ τοῖς Ὑπερείδου, καὶ τοῖς Δημοσθένους λόγοις. καὶ τούτων πολλὰ δή τις ἔχει παρα-
δείγματα ἐκθέσθαι. τοῦ μὲν Λυσιακοῦ χαρακτῆρος ἔν τε τῷ περὶ Μνησικλέους λόγῳ, καὶ
ἐν τῷ κατὰ Λυσικράτους ὑπὲρ Νικομάχου, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς· τοῦ δ' Ὑπερείδου, ταῖς τε
οἰκονομίαις ἀκριβεστέρου, καὶ ταῖς κατασκευαῖς γενναιοτέρου πῶς ὄντος τῶν Λυσιακῶν, ἐν
πλείοσι μὲν ἢ τριάκοντα Δεινάρχου λόγοις, παραδείγματα εὑρεῖν ἐστιν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ
ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀγάθωνος διαμαρτυρίας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ Δημοσθενικοῦ χαρακτῆρος, ὃν
μάλιστα ἐμιμήσατο, πολὺ πλείω δύναιτ' ἄν τις εἰπεῖν, ὡς καὶ ἐν τῷ κατὰ Πολυεύκτου.
προοιμιάζεται γὰρ ὁμοίως ἐκείνῳ, καὶ δι' ὅλου τοῦ λόγου παραπλήσιος μεμένηκε. πῶς
οὖν ἄν τις δυνηθείη τοὺς γνησίους αὐτῷ γνωρίζειν λόγους; πρῶτον μὲν, εἰ ἐπίσταιτο τοὺς τῶν
ἄλλων χαρακτῆρας· ἔπειτα, τοὺς μὲν Λυσίου παραπλησίους λόγους τούτῳ προσφέροι·
τοὺς δ', Ὑπερείδου δόξαντας εἶναί τισι Δεινάρχου λόγους, μακρὰ ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν
βιβλίων χαίρειν εἰπών· τοὺς δὲ τῷ Δημοσθενικῷ χαρακτῆρι προσεληλυθότας, ὡς οἷόν
τε τούτου τοῦ ἀνδρὸς διαβεβαιοῖτο εἶναι. ἔστι μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὓς μεμίμηται, με-
γίστη γνῶσις ἡ ὁμοειδία τῶν λόγων. αὐτίκα ὁ μὲν Λυσίας, ἔν τε τοῖς ἰδίοις καὶ τοῖς δημοσίοις
ἀγῶσιν, αὐτὸς αὐτῷ ὁμολογούμενός ἐστιν· εἴς δὲ τὸν λεκτικὸν τρόπον, καὶ τὴν τῶν ὀνομάτων
28 σαφήνειαν, καὶ συνθέσιν, αὐτοφυῆ μὲν, καὶ λείαν εἶναι δοκοῦσαν, παντὸς δὲ λόγου κατὰ τὴν ἡδο-
νὴν διαφέρουσαν. ὁ δ' Ὑπερείδης, κατὰ μὲν τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων ἡττᾶται Λυσίου. κατὰ δὲ
τὸν πραγματικὸν τρόπον, διαφέρει. διηγεῖται δὲ πολλαχῶς ποτὲ μὲν, κατὰ φύσιν· ποτὲ δὲ,
ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπὶ τὴν ἀρχὴν πορευόμενος, πιστοῦται οὐ κατ' ἐνθύμημα μόνον, ἀλλὰ καὶ
κατ' ἐπιχείρημα πλατύνων. ὁ δὲ τούτους τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ὑπερβαλλόμενος Δη-
μοσθένης, ἅπαντα μιμησάμενος, καὶ πάντων τὰ κάλλιστα ἐκλεξάμενος, δῆλος μὲν καὶ
τῇ φωνῇ μόνον, δῆλος δὲ καὶ τῷ καθ' ἕνα ἕκαστον λόγον πρέποντι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συνθέ-
σει, καὶ τῷ τῶν σχηματισμῶν ἀγκύλῳ, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ τῷ πάθει, καὶ τὸ μέγιστον τῇ δεινότη-
τι. ὁ δὲ Δείναρχος, οὔτε ὅμοιος ἐν ἅπασίν ἐστιν, οὔτε δὴ οὗτινος εὑρετής, δι' οὗ γνώσεταί τις
αὐτὸν ἀκριβῶς, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον, πολὺ γὰρ ἐμφαίνει μιμήσεις τε καὶ αὐτὸς, ὥσπερ τῶν λόγων
ἀρχέτυπον διαφόρων· ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθημάτων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους. ἔσω-
σαν δή τινες ἐπιγραφόμενοι λόγοι, καὶ ὄντες, Δεινάρχου, πολλὴν ἔχοντες πρὸς τὰ Λυσια-
κὰ ὁμοιότητα. τούτων ὁ βουλόμενος ποιεῖσθαι τὴν διάγνωσιν, πρῶτον μὲν τὴν ἰδιότητα
τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου θεωρείτω. ἔπειτ', ἐὰν μὲν ἀρετήν τε καὶ χάριν τοῖς λόγοις ἐπανθοῦσαν
ἴδοι, καὶ τὴν τῶν ὀνομάτων ἐκλογὴν ἐνοῦσαν, καὶ τὸ μηδὲν ἄψυχον εἶναι τῶν λεγομένων,
θαρρῶν λεγέτω τούτους Λυσίου. ἐὰν δὲ μήτε χαρίεν ὅμοιον εὑρίσκῃ, μήτε τὸ πι-
θανὸν, καὶ τὸ τῶν ὀνομάτων ἀκριβὲς, μήτε τῆς ἀληθείας ἁπτόμενον, ἐν τοῖς Δεινάρχου
λόγοις

λόγοις αὐτοὺς ἐάτω. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Ὑπερείδου ἐὰν τῆς μὲν λέξεως τὸ ἰσχυρὸν, τῆς δὲ συνθέσεως τὸ ἁπλοῦν, τῶν δὲ πραγμάτων τὸ εὔκαιρον, τῆς δὲ κατασκευῆς τὸ μὴ τραγικὸν μηδὲ ὀγκῶδες ἔχῃ ταῦτα γὰρ μέγιστα ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἴδιά ἐστιν· Ὑπερείδου λεγέτω. ἐὰν δὲ ἐνδεεστέρως ἐν αὐτοῖς τούτοις ἔχῃ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μὴ φαύλως ᾖ γεγραμμένα, ἐν τοῖς Δεινάρχου πάλιν ἀναγραφέτω. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ Δημοσθένους ὑπολαμβάνομεν. ἐὰν μὲν καὶ ἡ τῆς λέξεως μεγαλοπρέπεια, καὶ ἡ τῆς συνθέσεως ἐξαλλαγὴ, καὶ τὸ τῶν παθῶν ἔμψυχον, καὶ τὸ διὰ πάσης κεραίας διῆκον πικρὸν καὶ νοερὸν, τό τε πνεῦμα, καὶ ἡ δεινότης 29
πᾶσι παρέπηται, μηθὲν ἔτι τὸ κωλύον ἔστω, Δημοσθένους αὐτοὺς ἀναγράφειν. ἐὰν δὲ λίπῃ τὸ ἐν ἑκάστῳ τούτων ἄκρον, ἢ τὸ διὰ πάσης ἰδέας ὅμοιον, μενέτωσαν ἐν τοῖς Δεινάρχου. ὡς δὲ καθόλου εἰπεῖν, δύο τρόπους τῆς διαφορᾶς, καὶ περὶ τὰ ἀρχαῖα μιμήσεως, εὕροι τις ἂν· ὧν ὁ μὲν, φυσικός τέ ἐστι, καὶ ἐκ πολλῆς κατηχήσεως καὶ συντροφίας λαμβανόμενος· ὁ δὲ τούτῳ προσεχὴς, ἐκ τῶν τῆς τέχνης παραγγελμάτων. περὶ μὲν οὖν τοῦ προτέρου, τί ἄν τις καὶ λέγοι; περὶ δὲ τοῦ δευτέρου τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν ὅτι πᾶσι μὲν τοῖς ἀρχετύποις, αὐτοφυής τις ἐπιπρέπει χάρις, καὶ ὥρα· τοῖς δ' ἀπὸ τούτων κατεσκευασμένοις, κἂν ἐπ' ἄκρον μιμήσεως ἔλθωσι, πρόσεστιν τι ὅμως τὸ ἐπιτετηδευμένον, καὶ οὐκ ἐκ φύσεως ὑπάρχον. καὶ τούτῳ τῷ παραγγέλματι, οὐ ῥήτορες μόνον ῥήτορας διακρίνουσιν, ἀλλὰ καὶ ζωγράφοι τὰ Ἀπελλοῦ, καὶ τῶν ἐκεῖνον μιμησαμένων· καὶ πλάσται, τὰ Πολυκλείτου· καὶ γλυφεῖς, τὰ Φειδίου. καὶ οἱ μὲν Πλάτωνα μιμεῖσθαι λέγοντες, καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον, καὶ ὑψηλὸν καὶ εὔχαρι, καὶ καλὸν, οὐ δυνάμενοι λαβεῖν, διθυραμβώδη δὲ ὀνόματα καὶ φορτικὰ εἰσφέροντες, κατὰ τοῦτ' ἐλέγχονται ῥᾳδίως· οἵ τε Θουκυδίδην ζηλοῦν λέγοντες, καὶ τὸ μὲν εὔτονον, καὶ στερεὸν, καὶ δεινὸν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, χαλεπῶς ἐκλαμβάνοντες, τοὺς δὲ σολοικοφανεῖς σχηματισμοὺς, καὶ τὸ ἀσαφὲς προχειριζόμενοι, πάνυ εὐχερῶς ἀνευρίσκονται ἐκ τούτου τοῦ παραγγέλματος. ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τῶν ῥητόρων, οἱ μὲν Ὑπερείδην μιμούμενοι, διαμαρτόντες τῆς χάριτος ἐκείνης, καὶ τῆς ἄλλης δυνάμεως, αὐχμηροί τινες ἐγένοντο, οἷοι γεγόνασι Ῥοδιακοὶ ῥήτορες, οἱ περὶ Ἀρταμένην, καὶ Ἀριστοκλέα, καὶ Φιλάγριον, καὶ Μόλωνα. οἱ δ' Ἰσοκράτην καὶ τὰ Ἰσοκράτους ἀποτυπώσασθαι θελήσαντες, ὕπτιοι, καὶ ψυχροὶ, καὶ ἀσύστροφοι, καὶ ἀναληθεῖς. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ περὶ Τίμαιον, καὶ Πλάτωνα, καὶ Σωσιγένην. οἱ δὲ Δημοσθένη προχειρισάμενοι, καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου διώκοντες, τῆς μὲν προαιρέσεως ἕνεκα ἐπῃνέθησαν, οὐ μὴν ἴσχυσαν τὰ κράτιστα τῶν ἐκείνου τοῦ ῥήτορος ἔργων λαβεῖν. τούτων ἄριστον ἄν τις θείη τὸν Δείναρχον γενέσθαι λείπεται δὲ Δημοσθένους, κατὰ μὲν τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῇ δεινότητι· κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν, τῇ 30
ποικιλίᾳ τῶν σχημάτων, καὶ τῇ ἐξαλλαγῇ· κατὰ δὲ τὴν εὕρεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, τῷ μὴ καινὰ καὶ παράδοξα λαμβάνειν, ἀλλὰ φανερὰ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ κείμενα· κατὰ δὲ τὴν οἰκονομίαν, τῇ τάξει, καὶ ταῖς ἐξεργασίαις τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ταῖς προκατασκευαῖς, καὶ ταῖς ἐφόδοις, καὶ τοῖς ἄλλοις τεχνικοῖς παραγγέλμασιν, ἃ περὶ αὐτήν ἐστι τὴν ἰδέαν. μάλιστα δ' αὐτοῦ λείπεται τῇ συμμελείᾳ, καὶ τῷ καιρῷ πρέποντι. λέγω δὲ ταῦτα, οὐκ ἐν τῷ καθόλου τρόπῳ, ὡς μηδὲν τούτων κατορθοῦντος, ἀλλ' ἐν τῷ κοινοτέρῳ, καὶ ὡς ἐπιτοπολύ. δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἀγροικόν τινες Δημοσθένην ἔφασαν εἶναι, κατὰ τὸ ἐλλειπὲς τῆς οἰκονομίας ταύτην περὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν λαβόντες. τὸ γὰρ ἄγροικον, τοῦ πολιτικοῦ σώματος, οὐ μορφῇ, κατασκευῇ δὲ καὶ διαθέσει τινὶ τῆς μορφῆς διήνεγκεν. ἃ μὲν οὖν ἐνεδέχετο περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρὸς εὑρεῖν τε καὶ γράψαι, ταῦτ' ἐστίν. ἐπὶ δὲ τὴν τῶν λόγων διάγνωσιν τρέψομαι. τοῖς μὲν οὖν γνησίοις, αὐτὸ τὸ τῆς ἀναγραφῆς προσέσται μόνον· τοῖς δὲ ψευδέσι, τὰ τοῦ τ' ἐλέγχου καὶ τῆς αἰτίας ἀπηκριβωμένα, δι' ἣν ἕκαστον ἀθετοῦμεν αὐτῶν. ἐπεὶ δ' ἀναγκαία πρὸς ταῦτα ἡ τῶν χρόνων διάγνωσις, τοὺς Ἀθήνησιν ἄρξαντας, ἀφ' οὗ Δείναρχον ὑπεθέμεθα γεγονέναι χρόνου, μέχρι τῆς δοθείσης αὐτῷ μετὰ τὴν φυγὴν, καθόδου, γενομένους ἑβδομήκοντα, προθήσομεν. εἰσὶ δὲ οἵδε.

τῆς τῶν ἀρχαίων μιμήσεως ἐξέτασις.

τῶν Δεινάρχου λόγων διάγνωσις.

Νικόφημος.	Καλλιμήδης.	Εὐχάριστος.	Κηφισόδοτος.
Ἀγαθοκλῆς.	Ἐλπίνης.	Καλλίστρατος.	Διότιμος.
Εὔδημος.	Ἀριστόδημος.	Θεσσαλός.	Ἀπολλόδωρος.
Καλλίμαχος.	Θεόμνηστος.	Θεμιστοκλῆς.	Ἀρχίδας.

Εὔδωρος. Λυκίσκος. Πυθόδοτος. Σωσιγένης.
Νικόμαχος. Θεόφρασος. Λυσιμαχίδης. Χαιρωνίδας.
Φρύνιχος. Πυθόδημος. ἐπὶ τούτου πρῶτον αὐτὸν εἰς δικαστήριον
"τοὺς συγγραφεῖς ὑπεθέμεθα. μετὰ δὲ τοῦτον, Εὐαίνετος.
Κλησικλῆς. Νικοκράτης. Νικήτης. ΑριστοΦάνης.
Αριστοφῶν. "Κησιφῶν. Εὐθύκριτος. Ἡγήμων.
"Κρέμης. Αντικλῆς. Κηφισόδωρος. Φιλοκλῆς.
ἐπὶ τούτου, τὴν Φρουρὰν ἐδέξαντο Αθηναῖοι, καὶ ὁ δῆμος κατελύθη.
31 "Αρχιππος. Νέαιχμος. Απολλόδωρος. "Αρχιππος.
Δημογένης. Δημοκλείδης. Πραξίβουλος. Νικόδωρος.
Θεόφρασος. Πολέμων. Σιμωνίδης. Ἱερομνήμων.
Δημήτριος. Καίριμος. "Αναξικράτης. ἐπὶ τούτου ἡ καταστασθεῖσα ὑπὸ Κασσάνδρου ὀλιγαρχία κατελύθη, καὶ οἱ εἰσαγγελθέντες ἔφυγον, ἐν οἷς καὶ Δείναρχος ἦν.
Κόροιβος. Εὐξένιππος.
Φερεκλῆς. Λεώστρατος. Νικοκλῆς. Καλλίαρχος.
Ἡγέμαχος. Εὐκλήμων. Μνησίδημος. ΑντιΦάτης.
Νικίας. Νικόστρατος. Ολυμπιόδωρος. Φίλιππος. ἐπὶ τούτου κάθοδος ἐδόθη τοῖς τε ἄλλοις Φυγάσι, καὶ Δεινάρχῳ, ὑπὸ βασιλέως Δημητρίου.

Δημόσιοι λόγοι γνήσιοι.

Κατὰ Πολυεύκτου βασιλεύειν λαχόντος δοκιμασία· Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γένοιτο. Κατὰ Πολυεύκτου, ἐκφυλλοφορηθέντος ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἔνδειξις Πάλαι θαυμάζω ὑμῶν. Κατὰ Πολυεύκτου, περὶ τοῦ "ΤεωΦανίου· Περὶ μὲν αὐτῆς τῆς μηνύσεως. Περὶ τοῦ ΤεωΦάνου ἐπίλογος· Βραχὺν ὦ ἄνδρες. Κατὰ Πυθέου, ξενίας· Ἱκανὴ μὲν ἦν πρόφασις. Κατὰ Πυθέου, περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐμπόριον· Ἐπειδὴ τοῖς μὲν λέγειν τῶν ῥητόρων. Κατὰ Τιμοκράτους· "Ὥσπερ δίκαιόν ἐστι. Κατὰ Λυκούργου εὐθῦναι· Οἶδα ὅτι, κἂν μηδὲν ὑμῖν συνηγορίᾳ" αἰσχύνη. Κατὰ" Δινίου· Βουλοίμην ἄν, ὦ ἄνδρες. Κατὰ 'Φωρασεβείας· "Αράγ' εἴ τινες. Κατὰ Καλλαίσχρου, περὶ τῶν τιμῶν· Πολλάκις ὦ Αθηναῖοι." Πυρηνικός· "Απαντα συμβήσεσθαι." "Ετι κατὰ Διονυσίου, τοῦ ἐπὶ τῆς διοικήσεως· "Ισως μὲν ὦ Αθηναῖοι. Καθ' Ἱμερίου εἰσαγγελτικός· Οὐδένα νομίζω, ὦ Αθηναῖοι. Εἰσαγγελία κατὰ Πισίου· "Ὥσπερ καὶ ὑμῶν ἕκαστος. Κατὰ Πισικλέους, εἰσαγγελία ξενίας· Οὐδένα πώποτε οἶμαι. Κατὰ Θεοκρίνου· "Ενδειξις τοῦ πατρὸς, ὦ Αθηναῖοι. τοῦτον Καλλίμαχος ἐν τοῖς Δημοσθένους Φέρει. Κατὰ Στεφάνου" ἰσα-
* νόμων ὑπάρχει τοῦ νόμου δεδωκότος, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Κλεισθένους εἰσαγγελία· Οὐκ ἀγνοῶ, ἄνδρες. Διαδικασία Φαληρέων πρὸς" Φοίνικας, ὑπὲρ τῆς ἱερωσύνης τοῦ
32 Ποσειδῶνος· Εὔχομαι, νὴ τὴν Αθηνᾶν, πρέπειν δή. Πρὸς τὴν" Κηφισῶντος ἀπογραφήν· Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες, δέομαι. ὁ ὕστερος· Τὰ μὲν περὶ τὴν ὠνήν. Απολογία διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Χάρητος" εἰσαγγελίαν κατὰ Φειδιάδου γραμματέως· Οὔτ' ἔχθρας οὐδεμιᾶς ἕνεκα. Κατὰ Φιλοκλέους, ὑπὲρ τῶν" Αρπαλίων· Τί χρὴ λέγειν τὸ πρὸς τί. Κατὰ" Γνωδίου, περὶ τῶν Αρπαλίων· Οὐκ ἄδηλον. Κατ' Αριστονίκου, περὶ τῶν Αρπαλίων· Εὐτύχημα μὲν ἦν, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Δημοσθένους, περὶ τῶν Αρπαλίων· Ὁ μὲν δημαγωγὸς ὑμῖν. Κατὰ Αριστογείτονος περὶ τῶν Αρπαλίων· Πάνθ' ὡς ἔοικεν, ὦ" ἄνδρες.

Ψευδεπίγραφοι δημόσιοι.

Κατὰ Θεοδώρου, εὐθυντικός· "Ηκιστα μὲν ὦ ἄνδρες πρεσβύτερος ἐστὶ τῆς Δεινάρχου ἡλικίας. εἴρηται γὰρ ἐπὶ Θεοφίλου" τῇ Θεμιστοκλέους ἄρχοντι μετὰ" Θέλλον ἀνιόντα ἐνιαυτῷ τρίτῳ, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίνεται Φανερόν. οὔπω πέμπτον, ὡς δείξομεν, ἔτος ἔχοντος αὐτοῦ. Κατὰ κηρύκων· Εἰ μὲν ὁ πατήρ, ὦ ἄνδρες. οὗτος ὁ ἀγὼν εἴρηται ἐπ' ἄρχοντος Εὐβούλου ἢ Λυκίσκου, τοῦ μετ' Εὔβουλον,

Εὔβουλον, οὔπω εἴκοσι ὄντος αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ λόγος. περί τινος ἀποψηφισθέντος, γέγονεν
ἐπ' Ἀρχίου, τοῦ μετὰ Θεμιστοκλέα. δῆλον δ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γί-
γνεται. Κατὰ Μοσχίωνος, ἀπογραψαμένου αὐτὸν Νικοδίκου υἱὸν ἀποψηφισάμενον
ὦ ἄνδρες τοῦ Μοσχίωνος συμβαλών. καὶ οὗτος ὁ λόγος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῷ προτέ-
ρῳ εἴρηται. δηλοῦται δ' ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου, καὶ τὰ τῶν ἑξῆς. Κατὰ Μενε-
κλέους ἀπαγωγῆς Ὦ ἄνδρες δικασταὶ καὶ τῶν νόμων, καθ' οὓς καὶ οὗτος εἴρηται, παι-
δὸς ὄντος ἔτι Δεινάρχου. ὁ μὲν γὰρ κρινόμενος, ἐστὶ Μενεκλῆς, ὁ τὴν ἱερείαν Νίνου ἔ-
χων· ὁ δὲ κατηγορῶν, υἱὸς τοῦ Νίνου. ἔστι δὲ ταῦτα πρεσβύτερα τῆς Δεινάρχου ἀκμῆς. ὁ
μὲν γὰρ Δημοσθένους περὶ τοῦ ὀνόματος δεδηλώκαμεν λόγος, ἐν ᾧ τούτων μέμνηται,
κατὰ Θεσσαλὸν ἢ Ἀπολλόδωρον ἄρχοντα τετέλεσται, ὡς ἐν τοῖς περὶ Δημοσθένους
δεδηλώκαμεν. εἰ δ' ὡς τεθνηκότος ἤδη τοῦ Μενεκλέους ὁ Δημοσθένης ἐκεῖ μέμνηται,
λέγων Ἑωρᾶτε γὰρ πάντες αὐτὸν χρώμενον, ἕως ἔζη Μενεκλῆς παλαιὸς λόγος
τίς ἐστιν. ὅτι δὲ οὗτος ὁ Μενεκλῆς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, δεδήλωκεν ὁ κατηγορῶν. Δια-
δικασία Ἀθμονεῦσι περὶ τῆς Μυρρίνης καὶ τῆς Μίλακος· Εὔχομαι δὴ τῇ Δήμητρι 33
καὶ τῇ Κόρῃ. πρεσβύτερός ἐστι τῆς Δεινάρχου ἀκμῆς. εἴρηται γὰρ ἐπὶ Νικομάχου ἄρ-
χοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίγνεται δῆλον· ἓν πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτος τοῦ ῥήτορος
ἔχοντος. οἱ μὲν οὖν τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ φερόμενοι ψευδεπίγραφοι εἰς αὐτὸν λόγοι, εἰ-
σὶν οἵδε. μετὰ δὲ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα ἀναχώρησιν, οἵδε· Διαδικασία τῆς ἱερεί-
ας τῆς Δήμητρος πρὸς τὸν ἱεροφάντην· Πολλῶν καὶ παραδόξων, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὗτος
ὁ λόγος, ἤδη πεφευγότος αὐτοῦ εἴρηται, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίγνεται φανερόν. μέμνηται
γὰρ ἐν αὐτῷ τῆς κατασχούσης ὀλιγαρχίας. Ἔργα ποιοῦς κατὰ Τιμοκράτους, εἰσαγ-
γελτικὸς δήμου καταλύσεως. οὗτος καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς ἐστι δῆλος ψευδε-
πίγραφος ὤν. Κατὰ Σπουδίου· Καὶ ἐν τῷ δήμῳ κατηγορήσειν ὑπεσχόμην. μετὰ τὴν
κατάλυσιν τῆς ὀλιγαρχίας εἴρηται. καὶ οὗτος ἤδη Δεινάρχου φαίνεται φεύγοντος, ὡς
ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τοῦ λόγου γίνεται φανερόν. Διαδικασία Εὐδανέμων πρὸς κήρυκας
ὑπὲρ τοῦ κανοῦς οὐδαμῶς τοιαῦτα πράγματα. καὶ οὗτος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εἴρη- *
ται, πεφευγότος ἤδη τοῦ ῥήτορος, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ πάλιν δηλοῦται. Ἀττικός·
Πάντων ἦσαν ὁμοίως. καὶ οὗτος εἴρηται ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, ὡς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ
λόγῳ φανερὸν γίγνεται. Αἰτωλικός· Καὶ ἡμεῖς ὦ ἄνδρες Αἰτωλοὶ πρέσβεις. οὗτος
καθεστώσης τῆς ὀλιγαρχίας, ὑπὸ τῶν Ἀθήνηθεν φυγάδων εἴρηται, δεομένων τοὺς Αἰτω-
λοὺς αὐτοῖς βοηθεῖν, ἐπεὶ καὶ ὁ Κάσσανδρος αὐτοὺς ἐλευθεροῦν ἐπεχείρει, ὡς ἐν αὐτῷ
τῷ λόγῳ γίγνεται τοῦτο δῆλον. οὐκ οὖν εἰκός, φίλον ὄντα τὸν Δείναρχον τῶν τὴν ὀλιγαρ-
χίαν καταστησάντων, τοῖς καταλύειν ἐπιχειροῦσιν ἀγωνίζεσθαι. οὐδ' αὐτὸς Ἀθήνη-
θε λόγους καταλαμβάνειν, οἷόν τε ἐστί. Διφίλῳ δημηγορικός, αἰτοῦντι δωρεάς· διὰ
τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι. τοῦτον ἐπείσθην ὑπὸ Δημοσθένους γεγράφθαι τὸν λόγον· ὅτι τὰς
δωρεὰς ἔγραψεν αἰτῶν Δημοσθένης, ὡς Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους λόγῳ
δεδήλωκε· καὶ ὅτι ἐπὶ τέλει λόγου, ὁ Δίφιλος Δημοσθένην παρακαλεῖ συνήγο-
ρον. ἀπίθανον δὲ οἶμαι εἶναι, τὰς μὲν τιμὰς οὕτω γράφειν εὐνοοῦντα τῷ Διφίλῳ τὸν
Δημοσθένην· λόγον δὲ παρὰ Δεινάρχου λαβόντα περιϊδεῖν. εἰ μία ἐμπορίου ἐπὶ με- 34
λέτη περὶ τῶν κατηγορηθέντων ἀπολογία· Δέομαι ὑμῶν ὦ ἄνδρες. ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χα-
ρακτῆρος εὕροι τις ἄν, οὐκ ὄντα τὸν λόγον Δεινάρχου. ὑδαρής τε γάρ, καὶ ἀσθενής, καὶ
ψυχρός ἐστιν· ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν ἄν τις θείη Δημοκλείδου, ἢ Μεναισέχμου, ἢ τῶν
ἄλλων τῶν τοιούτων τινός. ἀφαιροῦμαι δὲ καὶ τοὺς περὶ Μεναισέχμου λόγους ἀμφοτέ-
ρους, αὐτοῦ ὧν ὁ μέν ἐστιν περὶ τῆς Δήλου θυσίας· Ἱκετεύομεν ἡμᾶς, καὶ· ὁ δέ, πρὸς Περι-
κλέα, καὶ Δημοκράτην, οὗ ἡ ἀρχή, Νομίζομεν ὦ ἄνδρες· διά τε τὸν χαρακτῆρα· ὑδα-
ρὴς γάρ, καὶ κεχυμένος, καὶ ψυχρός· καὶ ὅτι ὁ λέγων αὐτὸς ὢν οὔτε ἄδοξος, καὶ μετὰ
Λυκοῦργον τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων χρημάτων παραλαβών, ἐξητασμένος δὲ πολ-
λάκις αὐτός, ὡς ἐν τοῖς λόγοις περὶ ἁπάντων μηνύει· καὶ ἐν ἰδίοις καὶ ἐν δημοσίοις ἀ-
γῶσιν οὐκ ἂν ἦν ἀδύνατος, ὥστε Δεινάρχῳ λογογράφῳ χρῆσθαι. Ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐκδοῦ-
ναι Ἅρπαλον Ἀλεξάνδρῳ· Οὐκ ἄξιον ἄρα θαυμάζω. οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἐμφαίνει

τὸν Δεινάρχου χαρακτῆρα. εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἄλλο, τό γ' οὖν ἠλίθιον καὶ σοφιστικὸν εὕροι τις ἂν ἐν αὐτῷ πολὺ, τὸ πλεῖστον ἀπέχον τοῦ Δεινάρχου χαρακτῆρος. Δηλιακὸς, Ἀπόλλωνος καὶ Ῥοιοῦς τῆς Ταφύλου. οὗτος οὐ τοῦ ῥήτορος, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς συγγραφέως ἐστί. δηλοῖ δ' ἐκ τοῦ τρόπου, καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ἀρχαϊκὸς ὢν, καὶ περιτρέχων τὴν ἐπικὴν Δήλου καὶ Λέρου ἱστορίαν. Κατὰ Δημοσθένους Παρὰ νόμου εἰώθατε ὦ ἄνδρες. οὗτος ἐν τοῖς Περγαμηνοῖς πίναξι φέρεται ὡς Καλλικράτους. ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν ἐκείνου ἐστὶν, οὐκ οἶδα· οὐδὲ γὰρ ἐνέτυχον τοῦ Καλλικράτους οὐδενί. ὅτι δὲ πάμπολυ τοῦ Δεινάρχου λόγων ἀφέστηκεν, εὐτελής τε ὢν, καὶ κενὸς, καὶ οὐκ ἀπέχων ἰδιωτικῆς φλυαρίας, πείθομαι.

Ἰδιωτικοὶ γνήσιοι.

Κατὰ Προξένου, βλάβης, ὃν αὐτὸς εἶπεν ὑπὲρ αὑτοῦ· Εἴ τις μεῖ θεῶν, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Κηφισοκλέους, καὶ τῶν οἰκείων, βλάβης· Ἃ μὲν ἐγκαλῶν, ὦ ἄνδρες. Πρὸς Φανοκλέα, βλάβης ἀπολογία· Ὤιμην μὲν ἐγὼ, ὦ ἄνδρες. πρὸς Νικοκράτην, ὑπὲρ Νικομάχου, βλάβης· Ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι μὲν ἰδιώτης. Συνηγορία Παρμένοντι ὑπὲρ ἀνδραπόδου, βλάβης· Καὶ παραγεγενημένος ὕστερον, ἄνδρες δικασταὶ, ἔγωγε ἔγνων ὅτι Παρμένων ἀδικεῖται. Κατὰ Ποσιδίππου, κλοπῆς· Ἀδικηθεὶς ὦ ἄνδρες. Κατὰ Ἡδύκης, ἀποστασίου· Κατὰ λιπόντος ἐνοτίου πατρός. Ἀποστασίου, πρὸς Ἀρχέστρατον· Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γένοιτο. Συνηγορία Ἡγελόχῳ ὑπὲρ ἐπικλήρου· Ὥσπερ καὶ ἡμῶν ἕκαστος. Ἐπικληρικὸς, ὑπὲρ τῆς Ἰοφῶντος θυγατρός· Ἄνδρες δικασταὶ, οὐ πένης ὤν. ὕστερον Ἄμαχον γὰρ ἦν ὦ ἄνδρες. Διαμαρτυρία, ὡς οὐδέ εἰσιν ἐπίδικοι Ἀριστοφῶντος θυγατέρες· Τοῦ νόμου δεδωκότος ὦ ἄνδρες. Κατὰ Πεδιέως, κακώσεως παιδὸς ὀρφανοῦ· Μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες θαυμάσῃ. Διαμαρτυρία περὶ τοῦ Ἐτιώτου κλήρου πρὸς Χάρητα· Πολλάκις ἤδη ἤκουσα. Ὑπὲρ τοῦ Μνησικλέους κλήρου· Δικαίαν ὦ ἄνδρες δέησιν. Κατὰ Προξένου, ὕβρεως· Ὑβριστής ἐστιν ὦ ἄνδρες πληγῶν. ἔδει δ' ἐπιγεγράφθαι, Ἀπολογία ὕβρεως. Ἐπιχάρει πρὸς Φιλωτάδην· Τὸν θαυμαστὸν, ὦ ἄνδρες. Κατὰ Κλεομέδοντος, αἰκίας· Οἱ μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ ὁ πατὴρ Θεόδωρος δή. Πρὸς Διοσκουρίδην περὶ νεῶν· Δικαίως ἂν οἶμαι ὦ ἄνδρες. Ἐρανικὸς, πρὸς τοὺς Προκλέους παῖδας· Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες. Πρὸς Ἀμεινοκράτην, διαδικασία περὶ καρπῶν χωρίου· Ἐπὶ τούπισω ἄνδρες ἀνάγκη ἐστί. Περὶ τοῦ ἵππου· Τοῦ μὲν ἀγῶνος, ὦ ἄνδρες. ὁ ὕστερος· Ἐβουλόμην ἂν, ὦ ἄνδρες. Λυσικλείδου κατὰ Δάου, ὑπὲρ ἀνδραπόδων· Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες. Παραγραφὴ πρὸς Βιώτην· Οἱ μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ αὐτὸς ἀπείρως. Κατὰ Θεοδώρου, ψευδομαρτυριῶν. Νομίζομεν ὦ ἄνδρες. Ἀγάθωνι συνηγορία, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἴρηκεν Ἀγάθων. Ἀποστασίου ἀπολογία Αἰσχύλῳ πρὸς Ξενοφῶντα· Χρήσασθαι μὲν ὦ ἄνδρες. κατὰ Φιλίππου, μεταλλικός· Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες. Κάλλιππος, ὑπὲρ υἱοποιήτου. ἔδει δ' ἐπιγεγράφθαι ὑπὲρ Θεοδώρου, ὃν ἐποιήσατο υἱὸν Ἀρχεφῶν· Βουλοίμην ἂν ὦ ἄνδρες, ὥσπερ καλὸν καὶ δίκαιον. Περὶ τοῦ Ἀρχεφῶντος κλήρου· Καὶ δίκαιον εἶναι νομίζων.

Ἰδιωτικοὶ ψευδεπίγραφοι.

Πρὸς Πεδιέα παραγραφή· Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον. οὗτος ὁ λόγος εἴρηται ἐπὶ Ἀριστοδήμου ἄρχοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίνεται δῆλον. οἱ μὲν γὰρ εἰς Σάμον ἀποσταλέντες κληροῦχοι, κατὰ τοῦτον τὸν ἄρχοντα ἀπεστάλησαν, ὡς Φιλόχορος ἐν ταῖς ἱστορίαις λέγει. Δείναρχος δ' οὔπω δέκατον ἔτος τηνικαῦτα εἶχε. Πρὸς Μελήσανδρον ὑπὲρ τῆς τριηραρχίας. Ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, οὐ ἂν ὁ λόγος. ἀλλ' ὁ μὲν λέγων, ὡς ἐπὶ Μόλωνος ἄρχοντος γεγενημένου τοῦ ἀδικήματος, ποιεῖται τὸν λόγον. φησὶν δὲ τῷ ὑστέρῳ ἐπεισιέναι τὸν Ἀγάθωνα, ἐπὶ Νικοφήμου ἄρχοντος, καθ' ὃν εὑρίσκεται γεγενημένος ὁ Δείναρχος. Πρὸς Βοιωτὸν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος· Οὐδεμία φιλοπραγμοσύνη. εἰ καὶ μὴ τοῖς ἄλλοις οἱ Δημοσθένους ἀφαιρούμενοι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ Δεινάρχῳ προσάπτοντες, ἐλέγχοιντο, τῷ χρόνῳ γ' οὖν ἐπιδειχθεῖεν ἂν ψευδόμενοι.

ψευδόμενοι. μέμνηται γὰρ ὡς νεωστὶ τῆς εἰς Πύλας ἐξόδου γεγενημένης ἡ δ᾽ εἰς" Ἀθηναίων ἔξοδος ἐπὶ Θουμήδου ἄρχοντος ἐγένετο, τρισκαιδέκατον ἔτος Δεινάρχου ἔχοντος. Πρὸς Μαντίθεον, περὶ προικός· Πάντων ἐστὶν ἀνιαρότατον. οὗτος ἀκολουθεῖ τῷ προτέρῳ λόγῳ, καὶ πολλὰ ἔχει κατὰ λέξιν ταὐτά, ἃ οὐκ ἂν τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος, ἔξω τῆς τοῦ Δεινάρχου ἡλικίας." πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἠγώνισται τὸν ἀγῶνα ὁ κατήγορος, ἀλλὰ δύο, ἢ τρισίν, ὡς ἀκριβέστερον περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Δημοσθένους γραφῇ δεδηλώκαμεν. Ἀθηνάδῃ συνηγορία, περὶ τῆς σχεδίας, πρὸς" Ἀμυντικόν· Φίλος μοι καὶ ἐπιτήδειος ὤν. ὁ ὕστερος· Οἴομαι μὲν ὑμᾶς ὦ ἄνδρες. Διοπείθους ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον τοῦ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῦ, διατρίβοντος, εἴρηται ὁ λόγος, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν. ἔστι δὲ ὁ χρόνος κατὰ Πυθόδοτον ἄρχοντα, ὡς δηλοῖ" Φιλόχορος σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπὶ τούτου τοῦ ἄρχοντος, οὐδέπω εἰκοσὸν ἔχων ἔτος. πρὸς Μήκυθον, μεταλλικός· Πριάμενοι" μετάλλων ὦ ἄνδρες. ἐπὶ Νικομάχου ἄρχοντος εἴρηται ὁ λόγος οὗτος. Φησὶ γὰρ ὁ λέγων," Ἐπευβούλου μὲν μισθώσασθαι τὸ μέταλλον τρία δὲ ἔτη ἐργασάμενος, ἐκβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλησίον ἔχοντος μέταλλα, λαχεῖν αὐτῷ τὴν δίκην κατὰ Νικόμαχον ἄρχοντα, Δεινάρχου ἓν καὶ εἰκοσὸν ἔτος ἔχοντος. Σατύρῳ πρὸς Χαρίδημον ἐπιτροπῆς ἀπολογία· Μὴ μεγάλου κινδύνου συμβεβηκότος. καὶ οὗτος ἐπὶ Νικομάχου εἴρηται. Ὑπὲρ ἀντιδόσεως, Μεγακλείδῃ· Εἰ μὲν ἔδει ὦ ἄνδρες πρὸς τρεῖς ἢ τέτταρας. ὁ μὲν λέγων, ἐστὶν Ἀφαρεύς· ἔξω δὲ πιστῶν Δεινάρχου λόγων. εἴρηται γὰρ ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ Τιμοθέου ζῶντος, κατὰ τὸν χρόνον τὸν τῆς μετὰ" νεμεσθέσεως στρατηγίας, ἐφ᾽ ᾗ τὰς εὐθύνας ὑποσχών, ἑάλω· Τιμόθεος δὲ τὰς εὐ- 37 θύνας ὑπέσχηκεν ἐπὶ Διοτίμου, τοῦ μετὰ Καλλίστρατον ὅτε καὶ

Quædam hic, ut apparet, desiderantur; sed ea, ut conjicere licet, pauca sunt. Mirari autem non oportet defecisse quædam, cum extremum etiam hujus libelli maculis nonnullis aspersum sit.

DE DINARCHO

Cicero lib. 2 De oratore:

Et ii qui se ad caussas contulerunt, ut Demosthenes, Hyperides, Lycurgus, Æschines, Dinarchus, aliique complures, etsi inter se pares non fuerunt, tamen sunt omnes in eodem veritatis imitandæ genere versati. quorum quamdiu mansit imitatio, tamdiu genus illud dicendi studiumque vixit: postea quam, exstinctis his, omnis eorum memoria sensim obscurata est & evanuit, alia quædam dicendi molliora ac remissiora genera viguerunt.

Idem in Bruto:

Huic (*Demostheni sc.*) Hyperides proximus, & Æschines fuit, & Lycurgus, & Dinarchus, & is cujus nulla exstant scripta, Demades, aliique plures. Hæc enim ætas effudit hanc copiam; & (ut opinio mea fert) succus ille & sanguis incorruptus usque ad hanc ætatem oratorum fuit, in qua naturalis esset, non fucatus nitor.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΜ-
μαίῳ τῷ φιλτάτῳ πλεῖστα χαίρειν.

ΠΟΛΛΩΝ μετ' ἄλλων ξένων τε καὶ παραδόξων ἀκουσμάτων ὧν ἐνήνο-
20 χεν ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος, ἕν τι καὶ τοῦτο ἐφάνη μοι πρώτως ἀκούσαντι
παρὰ σοῦ ὅτι τῶν φιλοσόφων τις τῶν ἐκ τοῦ περιπάτου, πάντα χαρίζεσθαι
βουλόμενος Ἀριστοτέλει τῷ κτίσαντι ταύτην τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τοῦθ'
ὑπέσχετο ποιήσειν φανερὸν, ὅτι Δημοσθένης τὰς ῥητορικὰς τέχνας παρ'
ἐκείνου μαθὼν, εἰς τοὺς ἰδίους μετήνεγκε λόγους, καὶ κατ' ἐκεῖνα κοσμούμενος τὰ παραγ-
γέλματα, πάντων ἐγένετο τῶν ῥητόρων κράτιστος. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ὑπελάμβανον τῶν
πολλῶν τινα εἶναι τῶν ταῦτ' ἐπιχειρήσαντα λέγειν, καὶ παρῄνουν σοι μὴ πᾶσι τοῖς παραδό-
ξοις προσέχειν· ὡς δὲ καὶ τοὔνομα τοῦ ἀνδρὸς ἐπυθόμην, ὃν ἐγὼ καὶ τῶν ἠθῶν ἕνεκα, καὶ τῶν
λοιπῶν, ἀποδέχομαι, ἐθαύμασα, καὶ πολὺς ἐν ἐμαυτῷ γενόμενος, ἐπιμελεστέρας ᾤ-
μην δεῖσθαι σκέψεως τὸ πρᾶγμα, μή ποτε λέληθέ με τἀληθὲς οὕτως ἔχον, καὶ οὐδὲν εἰ-
κῆ τῷ ἀνδρὶ εἴρηται· ἵνα ἢ μαθὼν ὅτι πρότεραί εἰσι τῶν Δημοσθένους λόγων αἱ Ἀριστοτέλους τέ-
χναι, ἑκὼν μεταδοξάσω· ἢ τοὐναντίον φωράσας, τὴν δόξαν ἣν πρότερον αὐτὸς ἔσχον,
βεβαιώσω, καὶ τὸν ἄλλως ἐγνωκότα καὶ γράψαι γε παρεσκευασμένον, πρὶν εἰς ὄχλον
21 ἐκδοῦναι τὸ σύνταγμα, μεταβαλεῖν πείσαιμι τὴν δόξαν. οὐκ ἐλαχίστην δέ μοι καὶ σὺ
παρέσχου ῥοπὴν εἰς τὸ μὴ παρέργως ἐξετάσαι τὴν ἀλήθειαν, παρακαλῶν φανεροὺς
ποιῆσαι τοὺς λόγους οἷς ἐμαυτὸν πέπεικα, Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη καὶ τοὺς ἐπιφα-
νεστάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τότε ὑπὸ Ἀριστοτέλους τὰς ῥητορικὰς γεγράφθαι τέχνας.
ἐδόκεις τέ μοι καὶ τοῦτο ὀρθῶς παραινεῖν, μὴ σημείοις, μηδ' εἰκόσι, μηδ' ἀλλοτρίαις τὸ
πρᾶγμα πιστώσασθαι μαρτυρίαις, ἐπειδὴ τούτων οὐδεμία τῶν πίστεων δι' ἀναγκαίων συνά-
γεται λημμάτων ἀλλ' αὐτὸν Ἀριστοτέλη παρασχέσθαι διὰ τῶν ἰδίων τεχνῶν ὁμολογοῦντα
« τἀληθὲς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δὴ πεποίηκα, βέλτιστε Ἀμμαῖε, τῆς τε ἀληθείας προνοούμενος,
« ἣν ἐπὶ παντὸς οἴομαι δεῖν πράγματος ἐξετάζεσθαι, καὶ τῶν ἁπάντων τῶν περὶ τοὺς πολιτικοὺς
« λόγους ἐσπουδακότων χάριτος· ἵνα μὴ τοῦθ' ὑπολάβωσιν, ὅτι πάντα περιείληφεν ἡ
περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ ῥητορικὰ παραγγέλματα· καὶ οὔτε οἱ περὶ Θεόδωρον καὶ
Θρασύμαχον καὶ Ἀντιφῶντα σπουδῆς ἄξιον οὐδὲν εὗρον, οὔτε Ἰσοκράτης καὶ Ἀναξιμένης
καὶ Ἀλκιδάμας, οὔτε οἱ τούτοις συμβιώσαντες τοῖς ἀνδράσι, παραγγελμάτων τεχνικῶν
συγγραφεῖς καὶ ἀγωνισταὶ λόγων ῥητορικῶν, οἱ περὶ Θεοδέκτην καὶ Φίλιστον καὶ Ἰσαῖον καὶ
Κηφισόδωρον, Ὑπερίδην τε καὶ Λυκοῦργον καὶ Αἰσχίνην· οὔτε αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ὁ πάν-
τας ὑπερβαλόμενος τούς τε πρὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς καθ' ἑαυτὸν, καὶ μηδὲ τοῖς γενησομένοις ὑ-
περβολὴν καταλιπὼν, τοσοῦτος (ἂν) ἐγένετο τοῖς Ἰσοκράτους τε καὶ Ἰσαίου κοσμούμενος
παραγγέλμασιν, εἰ μὴ τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας ἐξέμαθεν. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος οὗ-
τος, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, οὐδ' ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν τῶν ὕστερον ἐξενεχθεισῶν οἱ Δημοσθέ-
22 νους λόγοι συνετάχθησαν ἀλλὰ καθ' ἑτέρας εἰσαγωγάς τινας, ὑπὲρ ὧν ἐν ἰδίᾳ δηλώσω
γραφῇ τὰ δοκοῦντά μοι. πολὺς γὰρ ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, ὃν οὐ καλῶς εἶχεν ἑτέρας γρα-
φῆς ποιῆσαι πάρεργον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοῦτο πειράσομαι φανερὸν ποιῆσαι, ὅτι Δη-
μοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰρηκότος ἀγῶνας,
τούς τε δικανικοὺς καὶ τοὺς δημηγορικοὺς, καὶ θαυμαζομένου διὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ δεινό-
τητι λόγων, τότε ὁ φιλόσοφος τὰς ῥητορικὰς ἔγραψε τέχνας. ἀνάγκη δ' ἴσως πρῶτον
ὅσα παρέλαβον ἐκ τῶν κοινῶν ἱστοριῶν, ἃς κατέλιπον ἡμῖν οἱ τοὺς βίους τῶν ἀνδρῶν συνταξά-
μενοι, προειπεῖν. ποιήσομαι δὲ ἀπὸ Δημοσθένους τὴν ἀρχήν. οὗτος ἐγεννήθη μὲν ἐνιαυτῷ
πρότερον τῆς ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος· ἄρχοντος δὲ Τιμοκράτους εἰς ἔτος ἦν ἐμβεβη-
κὼς ἑπτακαιδέκατον· δημοσίους τε λόγους ἤρξατο γράφειν ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος,
εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔχων ἔτος. καὶ ἔστιν αὐτοῦ πρῶτος τῶν ἐν δικαστηρίῳ κατασκευα-
σθέντων ἀγώνων ὁ κατὰ Ἀνδροτίωνος, ὃν γέγραφε Διοδώρῳ τῷ κρίνοντι τὸ ψήφισμα
παρανόμων.

παρανόμων. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἕτερος ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος, ὁ περὶ τῶν ἀτελει-
ῶν, ὃν αὐτὸς διέθετο, χαριέστατος ἁπάντων τῶν λόγων καὶ γραφικώτατος. ἐπὶ δὲ Διοτίμου τοῦ
μετὰ Καλλίστρατον, ἐν Ἀθηναίοις πρώτην εἶπε δημηγορίαν, ἣν ἐπιγράφουσιν οἱ τοὺς ῥητορι-
κοὺς πίνακας συντάξαντες, Περὶ τῶν συμμοριῶν· ἐν ᾗ παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους μὴ λύειν
τὴν πρὸς βασιλέα γενομένην εἰρήνην, μηδὲ προτέρους ἄρχειν τοῦ πολέμου, ἐὰν μὴ πα-
ρασκευάσωνται τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἐν ᾗ πλείστην εἶχον ἰσχύν· καὶ τὸν τρόπον τῆς πα-
ρασκευῆς αὐτὸς ὑποτίθεται. ἐπὶ δὲ Θεοδήμου τοῦ μετὰ Διότιμον ἄρξαντος, τόν τε κατὰ
Τιμοκράτους λόγον ἔγραψε Διοδώρῳ τῷ κρίνοντι παρανόμων τὸν Τιμοκράτην, καὶ τὸν περὶ
τῆς Μεγαλοπολιτῶν βοηθείας δημηγορικόν, ὃν αὐτὸς ἀπήγγειλε. μετὰ δὲ Θεόδημον 23
ἦν Ἀριστόδημος ἄρχων, ἐφ᾽ οὗ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἤρξατο, καὶ λόγους ἐν τῷ δήμῳ
διέθετο περὶ τῆς ἀποστολῆς ξενικοῦ στρατεύματος καὶ τῶν δέκα ταχειῶν τριηρῶν εἰς Μα-
κεδονίαν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὸν κατ᾽ Ἀριστοκράτους ἔγραψε λόγον Εὐθυκλεῖ τῷ διώ-
κοντι παρανόμων τὸ ψήφισμα. ἐπὶ δὲ Θεέλλου τοῦ μετὰ Ἀριστόδημον, τὴν περὶ Ῥοδίων
ἀπήγγειλε δημηγορίαν, ἐν ᾗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους καταλῦσαι τὴν ὀλιγαρχίαν αὐτῶν, καὶ
τὸν δῆμον ἐλευθερῶσαι. ἐπὶ δὲ Καλλιμάχου τοῦ τρίτου μετὰ Θέελλον ἄρξαντος, τρεῖς
διέθετο δημηγορικούς, παρακαλῶν Ἀθηναίους βοήθειαν Ὀλυνθίοις ἀποστεῖλαι τοῖς πο-
λεμουμένοις ὑπὸ Φιλίππου. πρῶτον μέν, οὗ ἐστιν ἀρχή, Ἐπὶ πολλῶν μὲν ἰδεῖν ἄν τις, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, μοὶ δοκεῖ. δεύτερον δέ, Οὐχὶ ταυτὰ παρίσταταί μοι γιγνώσκειν, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι. τρίτον δέ, Ἀντὶ πολλῶν ἂν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χρημάτων. κατὰ τοῦτον
γέγραπται τὸν ἄρχοντα καὶ ὁ κατὰ Μειδίου λόγος, ὃν συνετάξατο μετὰ τὴν χειροτονίαν
ἣν ὁ δῆμος αὐτοῦ κατεχειροτόνησε. μέχρι τοῦ περὶ δώδεκα λόγων ὧν εἴρηκα δημο-
σίων, ἐν οἷς εἰσι δημηγορικοὶ μὲν ζ᾽, δικανικοὶ δὲ ε᾽, ἅπαντες πρότεροι τῶν Ἀριστοτέλους
τεχνῶν, ὡς ἔκ τε τῶν ἱστορουμένων περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποδείξω, καὶ ἐκ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γραφέν-
των, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, υἱὸς μὲν ἦν Νικομάχου, τὸ γένος καὶ
τὴν τέχνην ἀναφέροντος εἰς Μαχάονα τὸν Ἀσκληπιοῦ· μητρὸς δέ, Φαιστίδος, ἀπογόνου
τινὸς τῶν ἐκ Χαλκίδος τὴν ἀποικίαν ἀναγαγόντων εἰς Στάγειρα. ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὴν ἐνενηκο-
στὴν καὶ ἐνάτην ὀλυμπιάδα, Διοτρεφοῦς Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ιγ᾽ ἔτεσι Δημοσθένους
πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ Πολυζήλου ἄρχοντος, τελευτήσαντος τοῦ πατρός, ὀκτωκαιδέκα- 24
τον ἔτος ἔχων εἰς Ἀθήνας ἦλθε, καὶ συσταθεὶς Πλάτωνι, χρόνον εἰκοσαετῆ διέτριψε σὺν
αὐτῷ. ἀποθανόντος δὲ Πλάτωνος, ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος ἀπῆρε πρὸς Ἑρμείαν τὸν Ἀ-
ταρνέως τύραννον, καὶ τριετῆ χρόνον παρ᾽ αὐτῷ τρίψας, ἐπ᾽ Εὐβούλου ἄρχοντος εἰς Μιτυ-
λήνην ἐχωρίσθη· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Φίλιππον ᾤχετο, κατὰ Πυθόδοτον ἄρχοντα, καὶ διέτριψε
χρόνον ὀκταετῆ παρ᾽ αὐτῷ καθηγούμενος Ἀλεξάνδρου. μετὰ δὲ τὴν Φιλίππου τελευτὴν
ἐπ᾽ Εὐαινέτου ἄρχοντος ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, ἐσχόλαζεν ἐν Λυκείῳ χρόνον ἐτῶν
δώδεκα. τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος,
ἀπάρας εἰς Χαλκίδα, νόσῳ τελευτᾷ, τρία πρὸς τοῖς ἑξήκοντα βιώσας ἔτη. Ταῦτα
μὲν οὖν ἐστιν ἃ παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἀναγράψαντες. ἃ δὲ αὐτὸς ὁ φι-
λόσοφος ὑπὲρ ἑαυτοῦ γράφει, πᾶσαν ἀφαιρούμενος ἐπιχείρησιν τῶν χαρίζεσθαι βουλο-
μένων αὐτῷ τὰ μὴ προσήκοντα, πρὸς πολλοῖς, ἄλλοις ὧν οὐδὲν δέομαι μεμνῆσθαι κατὰ τὸ
παρόν, ἃ τέθεικεν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ταύτης τῆς πραγματείας, ὡς οὐ μειράκιον ἦν ὅτε
τὰς ῥητορικὰς συνετάττετο τέχνας, ἀλλ᾽ ἐν τῇ κρατίστῃ γεγονὼς ἀκμῇ, καὶ προεκδεδω-
κὼς ἤδη τάς τε τοπικὰς συντάξεις καὶ τὰς ἀναλυτικὰς καὶ τὰς μεθοδικάς, τεκμηρίων
ἐστὶν ἰσχυρότερα. ἀρξάμενος γὰρ τὰς ὠφελείας ἐπιδεικνύειν ἃς περιείληφεν ὁ ῥητορι-
κὸς λόγος, ταῦτα κατὰ λέξιν γράφει· Χρήσιμος δ᾽ ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ διά γε τὸ φύσει εἶναι
κρείττω τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐναντίων. ὥστε ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρίσεις γί-
νωνται, ἀνάγκη δι᾽ αὐτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ἄξιον ἐπιτιμήσεως. ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους
οὐδ᾽ εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχοιμεν ἐπιστήμην, ῥᾴδιον ἀπ᾽ ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας. δι-
δασκαλία γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ἀλλ᾽ ἀνάγκη διὰ
τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐλέγομεν περὶ τῆς 25
πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐντεύξεως. Περί τε παραδειγμάτων προελόμενος λέγειν, ὅτι τὴν αὐτὴν
ταῦτ᾽ ἔχει δύναμιν ταῖς ἐπαγωγαῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ταῦτα περὶ τῆς ἀναλυτι-
κῆς καὶ μεθοδικῆς πραγματείας τίθησι· Τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι,

» καθάπερ καὶ ἐν τοῖς " Ἀναλυτικοῖς, τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμός," (τὸ δὲ,
» φαινόμενος συλλογισμός,) καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. ἔστι γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγή· τὸ δ'
» ἐνθύμημα, συλλογισμός· (τὸ δὲ φαινόμενον, φαινόμενος συλλογισμός.) καλῶ" γὰρ ἐνθύ-
» μημα μὲν, ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. πάντες δὲ τὰς
» πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ παραδείγματα λέγοντες ἢ ἐνθυμήματα· καὶ παρὰ
» ταῦτα, οὐδέν πως. ὥστ' εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁ-
» τιοῦν (ἢ ὁντιναοῦν) δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν· ἀναγκαῖον ἑκάτερον (αὐτῶν ἑκατέ-
» ρῳ) τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι. τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ
» τῶν Τοπικῶν· ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερον· ὅτι τὸ μὲν, ἐπὶ πολ-
» λῶν καὶ ὁμοίων δείκνυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγή ἐστιν, ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα·
» τὸ δὲ τινῶν, ὄντων, ἕτερόν τι διὰ ταῦτα" συμβαίνειν, παρὰ τὸ ταῦτ' εἶναι ἢ καθόλου ἢ
» ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμὸς, ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. φανερὸν δὲ καὶ, ὅτι
» ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν (τὸ) εἶδος τῆς" ῥητορείας· καθάπερ (γὰρ)" καὶ ἐν τοῖς Μεθοδικοῖς εἴ-
» ρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει. Ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης ὑπὲρ ἑαυτοῦ γέγραφε, μαρτυρόμενος
διαῤῥήδην ὅτι τὰς ῥητορικὰς τέχνας συνετάξατο πρεσβύτερος ὢν ἤδη καὶ τὰς κρατίστας
συντάξεις προεκδεδωκώς. ταῦτ' ἔστιν ἐξ ὧν προειλόμην ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι προτε-
26 ροῦσιν οἱ τοῦ ῥήτορος ἀγῶνες τῶν τοῦ φιλοσόφου τεχνῶν," ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι" νομίζω· ἐ-
γεγόμεν εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος ἔχων ἤρξατο πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν, καὶ λόγους εἰς
δικαστήρια γράφειν· ὁ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔτι συνῆν Πλάτωνι, καὶ διέτεινεν ἕως ἐτῶν
ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, οὔτε σχολῆς ἡγούμενος, οὔτε ἰδίαν πεποιηκὼς αἵρεσιν. εἰ δέ τις οὕτως
ἔσται δύσερις ὥστε καὶ πρὸς ταῦτα ἀντιλέγειν, ὅτι μὲν ὕστερον ἐγράφησαν αἱ ῥητορικαὶ τέ-
χναι τῶν ἀναλυτικῶν τε καὶ μεθοδικῶν καὶ τοπικῶν, ὁμολογῶν ἀληθὲς εἶναι, οὐδὲν δὲ κωλύειν
λέγων, ἁπάσας ταύτας κατεσκευακέναι τὸν φιλόσοφον τὰς πραγματείας, ἔτι παι-
δευόμενον παρὰ Πλάτωνι, ψυχρὰν μὲν καὶ ἀπίθανον ἐπιχείρησιν εἰσάγων, βιαζόμενος
δὲ τὸ" κακουργότατον τῶν ἐπιχειρημάτων ποιεῖν πιθανώτατον, ὅτι καὶ τὸ μὴ εἰκὸς γίνεταί ποτε
εἰκὸς, ἀφεὶς ἃ περὶ ταῦτα λέγειν εἶχον, ἐπὶ τὰς αὐτοῦ τρέψομαι τοῦ φιλοσόφου μαρτυ-
ρίας, ἃς ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τέθεικε τῶν τεχνῶν, περὶ τῆς μεταφορᾶς κατὰ λέξιν οὕτω γράφων·
» Τῶν δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν, εὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ κατ' ἀναλογίαν· ὡς Περικλῆς
» ἔφη τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ, οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις
» τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι· καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων, οὐκ ἐᾶν περιϊδεῖν τὴν Ἑλ-
» λάδα ἑτερόφθαλμον" γενομένην· καὶ Κηφισόδοτος, σπουδάζοντος Χάρητος εὐθύνας δοῦ-
» ναι (τοῦ) περὶ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον, ἠγανάκτει, φάσκων εἰς πνῖγμα τὸν δῆμον" ἄγοντα,
» τα, τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι" διδόναι οὕτως. Εἰ μὲν δὴ σαφῶς αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ἀποδεί-
» κνυσι μετὰ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον γεγραμμένας ὑπ' αὐτοῦ τὰς τέχνας," οὗτος δ' ἐπὶ
Καλλιμάχου γέγονεν ἄρχοντος, ὡς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν ϛ' βίβλῳ τῆς Ἀτθίδος. κατὰ λέξιν οὕ-
» τω γράφων· Καλλίμαχος Περγασῆθεν ἐπὶ τούτου, Ὀλυνθίοις πολεμουμένοις ὑπὸ Φι-
27 » λίππου καὶ πρέσβεις Ἀθήναζε πέμψασιν, οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχίαν τε ἐποιήσαντο καὶ βοή-
» θειαν ἔπεμψαν, πελταστὰς (μὲν) δισχιλίους, τριήρεις δὲ τριάκοντα τὰς μετὰ Χάρητος, ἃς
» καὶ συνεπλήρωσαν ὀκτὼ· διεξελθὼν ὀλίγα τὰ μεταξὺ γενόμενα, τίθησι ταυτί· Πε-
» ρὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Χαλκιδέων τῶν ἐπὶ Θρᾴκης θλιβομένων τῷ πολέμῳ καὶ πρεσβευσα-
» μένων Ἀθήναζε, Χαρίδημον αὐτοῖς ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐν Ἑλλησπόντῳ στρατηγόν·
» ὃς ἔχων ὀκτωκαίδεκα τριήρεις καὶ πελταστὰς τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντήκοντα καὶ
» ἑκατὸν, ἦλθεν εἴς τε Παλλήνην καὶ τὴν Βοττιαίαν μετ' Ὀλυνθίων, καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησεν.
» ἔπειθ' ὑπὲρ τῆς τρίτης συμμαχίας λέγει ταυτί· Πάλιν δὲ τῶν Ὀλυνθίων πρέσβεις ἀποστει-
» λάντων εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ δεομένων μὴ περιϊδεῖν αὐτοὺς καταπολεμηθέντας, ἀλλὰ
» πρὸς ταῖς ὑπαρχούσαις δυνάμεσι πέμψαι βοήθειαν, μὴ ξενικὴν, ἀλλ' αὐτῶν Ἀθηναίων,
» ἔπεμψεν αὐτοῖς ὁ δῆμος τριήρεις μὲν ἑτέρας ἑπτακαίδεκα, τῶν δὲ πολιτῶν ὁπλίτας δισ-
» χιλίους καὶ ἱππεῖς τριακοσίους, ἐν ναυσὶν ἱππηγοῖς, στρατηγὸν δὲ Χάρητα τοῦ στόλου παν-
» τός· ἀπόχρη μὲν οὖν καὶ ταῦτα ῥηθέντα φανερὰν ποιῆσαι τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀξιούντων τὰς Ἀ-
ριστοτέλους ἐζηλωκέναι τέχνας τὸν Δημοσθένη, ὃς ἤδη τέσσαρας μὲν ἔτυχεν εἰρηκὼς δη-
μηγορίας Φιλιππικὰς, τρεῖς δὲ Ἑλληνικάς. περὶ δὲ λόγους δηλώσει οὓς εἰς δικαστήρια
" γεγραφὼς, οὓς οὐδεὶς ἂν ἔχοι διαβαλεῖν ὡς εὐτελεῖς τινας καὶ φαύλους, καὶ μηδὲν

ἐπιφαί-

ἐπιφαίνοντας τεχνικὸν, ἐπειδὴ περὶ τῆς Ἀριστοτέλους συνελέχθησαν τεχνῶν. οὐ μὴν ἔγωγε
μέχρι τούτου προελθὼν, στήσομαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ λόγους τοὺς μάλιστ᾽ εὐδοκι- 28
μοῦντας ἐπιδείξω τούς τε δημηγορικοὺς καὶ τοὺς δικανικοὺς πρότερον ἀπηγγελμένους τῆς ἐκ-
δόσεως τούτων τῶν τεχνῶν, μάρτυρι πάλιν αὐτῷ χρώμενος Ἀριστοτέλει. μετὰ γὰρ ἄρχοντα
Καλλίμαχον, ἐφ᾽ οὗ τὰς εἰς Ὄλυνθον βοηθείας ἀπέστειλαν Ἀθηναῖοι πεισθέντες ὑπὸ Δη-
μοσθένους, Θεόφιλός ἐστιν ἄρχων, καθ᾽ ὃν ἐκράτησε τῆς Ὀλυνθίων πόλεως Φίλιππος.
ἔπειτα Θεμιστοκλῆς, ἐφ᾽ οὗ τὴν ἕκτην τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἀπήγγειλε Δημοσθένης,
περὶ τῆς φυλακῆς τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεων, ἧς ἐστιν ἀρχὴ, Ἃ μὲν ἡμεῖς ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεδυνήμεθα εὑρεῖν, ταῦτ᾽ ἐστί. μετὰ δὲ Θεμιστοκλέα, Ἀρχίας, ἐφ᾽ οὗ πα-
ραινεῖ τοῖς Ἀθηναίοις μὴ κωλύειν Φίλιππον τῆς Ἀμφικτυονίας μετέχειν, μηδὲ ἀφορμὴν
διδόναι πολέμου, νεωστὶ πεποιημένους τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην. ἀρχὴ δὲ καὶ ταύτης τῆς δημη-
γορίας ἐστὶν ἥδε, Ὁρῶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα. μετὰ δὲ Ἀρχίαν
ἐστὶν Εὔβουλος, εἶτα Λυκίσκος, ἐφ᾽ οὗ τὴν ἑβδόμην τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο
πρὸς τὰς ἐκ Πελοποννήσου πρεσβείας, ταύτην τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος, Ὅταν ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι λόγοι γίγνωνται. μετὰ Λυκίσκον ἐστὶν ἄρχων Πυθόδοτος, ἐφ᾽ οὗ τὴν ὀγδόην τῶν Φι-
λιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο πρὸς τοὺς Φιλίππου πρέσβεις, ἧς ἐστιν ἀρχὴ, Ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι. καὶ τὸν κατ᾽ Αἰσχίνου συνετάξατο λόγον, ὅτε τὰς εὐθύνας
ἐδίδου τῆς δευτέρας πρεσβείας τῆς ἐπὶ τοὺς ὅρκους. μετὰ Πυθόδοτόν ἐστι Σωσιγένης, ἐφ᾽ οὗ
τὴν ἐννάτην διελήλυθε κατὰ Φιλίππου δημηγορίαν, περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ στρατιωτῶν, ἵνα μὴ
διαλυθῇ τὸ μετὰ Διοπείθους ξενικὸν ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην, Ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες Ἀ-
θηναῖοι, τοὺς λέγοντας ἅπαντας ἐν ὑμῖν, μήτε πρὸς ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδένα, 29
μήτε πρὸς χάριν. Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄρχοντα τὴν δεκάτην, ἐν ᾗ πειρᾶται διδάσκειν ὅτι
λύει τὴν εἰρήνην Φίλιππος, καὶ πρότερος ἐκφέρει τὸν πόλεμον· ἧς ἐστιν ἀρχὴ, Πολ-
λῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγων γινομένων ὀλίγου δεῖν καθ᾽ ἑκάστην ἐκκλησίαν. μετὰ
Σωσιγένην ἄρχων ἐστὶ Νικόμαχος, ἐφ᾽ οὗ τὴν ἑνδεκάτην δημηγορίαν διελήλυθε, πε-
ρὶ τοῦ λελυκέναι τὴν εἰρήνην Φίλιππον, καὶ τοὺς Ἀθηναίους πείθει Βυζαντίοις ἀποστεῖ-
λαι βοήθειαν ἧς ἐστιν ἀρχὴ, Καὶ σπουδαῖα νομίζων ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν βου-
λεύεσθε, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, πειράσομαι περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. ἐπὶ Νικομάχῳ
Θεόφραστος ἄρχων, ἐφ᾽ οὗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους γενναίως ὑπομεῖναι τὸν πόλεμον, ὡς
κατηγγελκότος αὐτὸν ἤδη Φιλίππου. καὶ ἔστιν αὕτη τελευταία τῶν κατὰ Φιλίπ-
που δημηγοριῶν, ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην, Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππος
οὐκ ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ἀνεβάλετο τὸν πόλεμον, πᾶσιν ὑμῖν
φανερὸν γέγονεν. Ὅτι δὲ δώδεκα τούτους ἅπαντας τοὺς λόγους οὓς κατηριθμη-
μαι, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν ἀπήγγειλεν ὁ Δημοσθένης, αὐτὸν
Ἀριστοτέλη παρέξομαι μαρτυροῦντα. ἀρξάμενος γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῶν
τεχνῶν τοὺς τόπους ὁρίζειν ἀφ᾽ ὧν τὰ ἐνθυμήματα φέρεται, καὶ τὸν ἐκ τοῦ χρόνου
παραλαμβάνει, παρατιθεὶς αὐτῷ τὰ παραδείγματα. θήσω δὲ αὐτὴν τὴν τοῦ φιλο-
σόφου λέξιν· Ἄλλος εἰς τὸν χρόνον σκοπεῖν οἷον, ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἁρμόδιον, ὅτι α
Εἰ πρὶν ποιῆσαι, ἠξίουν τῆς εἰκόνος τυχεῖν, ἐὰν ποιήσω, ἔδοτε ἄν· ποιήσαντι δ᾽ (ἆρ) οὐ δώ- α
σετε; μὴ τοίνυν μέλλοντες μὲν, ὑπισχνεῖσθε, παθόντες δ᾽ ἀφαιρεῖσθε. Καὶ πάλιν α 30
πρὸς τὸ διὰ Θηβαίων διϊέναι Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅτι εἰ πρὶν βοηθῆσαι Φωκεῦσιν α
ἠξίου, ὑπέσχοντο ἄν· ἄτοπον οὖν εἰ διότι προεῖτο καὶ διέστευσεν, μὴ δώσουσιν. ὁ δὲ α
χρόνος οὗτος ἐν ᾧ Φίλιππος ἠξίου Θηβαίους ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν αὐτῷ δοῦναι δίοδον, ὑπομι-
μνήσκων τῆς ἐν τῷ πρὸς Φωκεῖς πολέμῳ γενομένης βοηθείας, ἐκ τῆς κοινῆς γίνεται
φανερὸς ἱστορίας. εἶχε γὰρ οὕτως· μετὰ τὴν Ὀλυνθίων ἅλωσιν, ἄρχοντος Θεμιστοκλέους,
συνθῆκαι Φιλίππῳ πρὸς Ἀθηναίους ἐγένοντο περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. αὗται διέ-
μειναν ἑπταετῆ χρόνον ἄχρι Νικομάχου· ἐπὶ δὲ Θεοφράστου τοῦ μετὰ Νικόμαχον ἄρξαν-
τος, ἐλύθησαν, Ἀθηναίων μὲν Φίλιππον αἰτιωμένων ἄρχειν τοῦ πολέμου, Φιλίππου δὲ
Ἀθηναίοις ἐγκαλοῦντος. τὰς δὲ αἰτίας δι᾽ ἃς εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ἀδικεῖσθαι λέγον-
τες ἀμφότεροι, καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ τὴν εἰρήνην ἔλυσαν, ἀκριβῶς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν
τῇ ϛ᾽ Ἀτθίδος βίβλῳ. θήσω δὲ ἐξ αὐτῆς τὰ ἀναγκαιότατα· Θεόφραστος Ἀλαιεύς α

» ἐπὶ τούτου, Φίλιππος τὸ μὲν πρῶτον ἀναπλεύσας, Περίνθῳ προσέβαλεν. ἀποτυχὼν δ'
» ἐντεῦθεν Βυζάντιον ἐπολιόρκει, καὶ μηχανήματα προσῆγεν. ἔπειτα διεξελθὼν ὅσα τοῖς
Ἀθηναίοις ὁ Φίλιππος ἐνεκάλει διὰ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ Δημοσθένους παρακαλέσαντος
αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον καὶ ψήφισμα γράψαντος, ἐχειροτόνησε τὴν μὲν στήλην καθελεῖν
τὴν περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον εἰρήνης καὶ συμμαχίας σταθεῖσαν, ναῦς δὲ πληροῦν καὶ τὰ ἄλλα
ἐνεργεῖν τὰ τοῦ πολέμου. ταῦτα γράψας κατὰ Θεόφραστον ἄρχοντα γεγονέναι, τῷ μετ'
ἐκεῖνον ἐνιαυτῷ τὰ πραχθέντα μετὰ τὴν λύσιν τῆς εἰρήνης ἐπὶ Λυσιμαχίδου ἄρχοντος διεξέρ-
31 » χεται. θήσω δὲ καὶ τούτων αὐτοῦ τὰ ἀναγκαιότατα· Λυσιμαχίδης Ἀχαρνεύς. ἐπὶ τούτου,
» τὰ μὲν ἔργα τὰ περὶ τοὺς νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην ἀνεβάλοντο διὰ τὸν πόλεμον τὸν
» πρὸς Φίλιππον· τὰ δὲ χρήματ' ἐψηφίσαντο πάντ' εἶναι στρατιωτικά, Δημοσθένους γρά-
» ψαντος. Φιλίππου δὲ καταλαβόντος Ἐλάτειαν καὶ Κυτίνιον, καὶ πρέσβεις πέμψαντος εἰς
» Θήβας Θετταλῶν, Αἰνιάνων, Αἰτωλῶν, Δολόπων, Φθιωτῶν, Ἀθηναίων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρό-
νον πρέσβεις ἀποστειλάντων τοὺς περὶ Δημοσθένη, τούτοις συμμαχεῖν ἐψηφίσαντο. φα-
νεροῦ δὲ γεγονότος τοῦ χρόνου καθ' ὃν εἰσῆλθον εἰς Θήβας, οἵ τε Ἀθηναίων πρέσβεις οἱ περὶ
Δημοσθένη, καὶ οἱ παρὰ Φιλίππου, ὅτι κατὰ Λυσιμαχίδην ἄρχοντα πίπτει, παρεσκευα-
σμένων ἤδη τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀμφοτέρων, αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ποιήσει φανερὸν ἐν τῷ
» περὶ στεφάνου. θήσω δὲ ἐξ αὐτοῦ λαβὼν τῆς ἐκείνου λέξεως τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ πρᾶγ-
» μα· Οὕτω διαθεὶς ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας διὰ τούτων, καὶ τούτοις ἐπαρ-
» θεὶς τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἧκεν ἔχων τὴν δύναμιν, καὶ τὴν Ἐλάτειαν κατέ-
» λαβεν, ὡς οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο, ἔτι συμπνευσόντων ἡμῶν ἂν καὶ τῶν Θηβαίων. Ἀλλὰ μὴν τὰ
τότε συμβάντα διεξελθών, διεξελθὼν δὲ καὶ τοὺς ῥηθέντας ὑφ' ἑαυτοῦ λόγους ἐπὶ τῆς ἐκ-
κλησίας, καὶ ὡς πρεσβευτὴς ὑπ' Ἀθηναίων εἰς Θήβας ἐπέμφθη, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιτί-
» θησιν· Ὡς δ' ἀφικόμεθα εἰς τὰς Θήβας, κατελαμβάνομεν Φιλίππου καὶ Θετταλῶν καὶ τῶν
» ἄλλων συμμάχων παρόντας πρέσβεις, καὶ τοὺς μὲν ἡμετέρους φίλους, ἐν φόβῳ, τοὺς δ' ἐ-
κείνου, θρασεῖς. ἔπειτ' ἐπιστολήν τινα κελεύσας ἀναγνωσθῆναι, ταῦτ' ἐπιτίθησιν· Ἐ-
» πειδὴ τοίνυν ἐποιήσαντο τὴν ἐκκλησίαν, προσῆγον ἐκείνους, διὰ τὸ τὴν τῶν συμμάχων τάξιν
32 » ἐκείνους ἔχειν. καὶ παριόντες ἐδημηγόρουν, πολλὰ μὲν Φίλιππον ἐγκωμιάζοντες, πολλὰ δ'
» ὑμῶν ἐγκαλοῦντες, πάνθ' ὅσα πώποτε ἐναντία ἐπράξατε Θηβαίοις, ἀναμιμνήσκοντες. τὸ
» δ' οὖν κεφάλαιον, ἠξίουν, ὧν μὲν εὖ πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου, χάριν αὐτοὺς ἀποδοῦναι·
» ὧν δ' ὑφ' ὑμῶν ἠδίκηνται, δίκην λαβεῖν, ὁποτέρως βούλονται, ἢ διέντας αὐτοὺς ἐφ' ὑμᾶς,
» ἢ συνεμβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικήν. Εἰ δὴ κατὰ Λυσιμαχίδην μὲν ἄρχοντα τὸν μετὰ Θεόφραστον,
λελυμένης ἤδη τῆς εἰρήνης οἱ παρὰ Φιλίππου πρέσβεις εἰς Θήβας ἀπεστάλησαν, πα-
ρακαλοῦντες αὐτοὺς μάλιστα μὲν συνεισβάλλειν εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰ δὲ μή, δίοδον τῷ
Φιλίππῳ παρασχεῖν, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ τῶν περὶ τὸν Φωκικὸν πόλε-
μον· ταύτης δὲ μέμνηται τῆς πρεσβείας Ἀριστοτέλης, ὡς ὀλίγῳ πρότερον ἐπέδειξα,
τὰς ἐκείνου λέξεις παρασχόμενος· ἀναμφιλόγοις ἀποδέδεικται τεκμηρίοις ὅτι πάν-
τες οἱ Δημοσθένους ἀγῶνες οἱ πρὸ τῆς Λυσιμαχίδου ἀρχῆς ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ δικαστη-
ρίοις γενόμενοι, πρότεροι τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν (εἰσιν.) ἑτέραν προσθήσω μαρτυρίαν
παρὰ τοῦ φιλοσόφου λαβών, ἐξ ἧς ἔτι μᾶλλον ἔσται φανερὸν ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον τὸν συμ-
βάντα τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς Φίλιππον, αἱ ῥητορικαὶ συνετάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ τέχναι,
Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ πάντας εἰρηκότος τούς τε δημηγορι-
κοὺς καὶ τοὺς δικανικοὺς λόγους, ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἐμνήσθην. διεξιὼν γὰρ τοὺς τόπους τῶν ἐν-
θυμημάτων ὁ φιλόσοφος, καὶ τὸν ἐκ τῆς αἰτίας τίθησι. παρέξομαι δὲ τὴν ἐκείνου λέξιν.
» Ἄλλος παρὰ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον, οἷον τῷ ἅμα ἢ μετὰ τοῦτο γεγονέναι. τὸ γὰρ Μετὰ τοῦ-
» το, ὡς Διὰ τοῦτο λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πολιτείαις· ὡς ὁ Δημάδης τὴν Δη-
» μοσθένους πολιτείαν πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πόλεμος. Ποίους
33 γοῦν ὁ Δημοσθένης κατεσκεύασεν ἀγῶνας, ταῖς Ἀριστοτελείοις τέχναις ὁδηγοῖς χρησά-
μενος, εἰ πάντες οἱ δημόσιοι λόγοι δι' οὓς ἐπαινεῖταί τε καὶ θαυμάζεται, πρὸ τοῦ πολέμου γε-
γόνασιν, ὡς πρότερον ἐπέδειξα, πλὴν ἑνὸς τοῦ περὶ τοῦ στεφάνου; οὗτος γὰρ μόνος εἰς δικαστή-
ριον εἰσελήλυθεν μετὰ τὸν πόλεμον, ἐπ' Ἀριστοφῶντος ἄρχοντος μὲν ἐνιαυτὸν μετὰ τὴν ἐν Χαι-
ρωνείᾳ μάχην, ὀκτὼ δὲ μετὰ τὴν Φιλίππου τελευτήν, καθ' ὃν χρόνον Ἀλέξανδρος τὴν ἐν
Ἀρβήλοις

Ἀρβήλοις ἐνίκα μάχην. εἰ δέ τις ἐρεῖ τῶν πρὸς ἅπαντα φιλονεικούντων ὅτι τοῦτον ἴσως ἔγραψε τὸν λόγον ταῖς Ἀριστοτέλους ἐντετυχηκὼς τέχναις, τὸν κράτιστον ἁπάντων λόγων, πολλὰ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν ἔχων ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένηταί μοι, καὶ τοῦτον ἐπιδείξειν ὑπισχνοῦμαι τὸν ἀγῶνα πρὸ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν ἐπιτετελεσμένον, αὐτῷ χρησάμενος τῷ φιλοσόφῳ μάρτυρι. προθεὶς γὰρ τόπον ἐνθυμημάτων τὸν ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, ταῦτα κατὰ λέξιν γράφει· "Ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς" καὶ τὸ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ τὸ πεπονθέναι καὶ εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι· οἷον, ὡς ὁ τελώνης Διομέδων, περὶ τῶν" τελωνῶν· Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδὲ ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι. καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς" ἢ δικαίως ὑπάρχει," τῷ πεπραγμένῳ ὑπάρξει, καὶ τῷ ποιήσαντι ἢ ποιοῦντι. ἔστι δὲ" τοῦτο παραλογίσασθαι. οὐ γὰρ εἰ δικαίως ἔπαθεν ἄν, καὶ δικαίως ὑπὸ τούτου πέπονθεν. ὡς ὁ Φόνου ἄξια ποιήσας πατήρ, εἰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἑαυτοῦ τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀπάγεται, δεῖ σκοπεῖν χωρίς, εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν," καὶ ὁ ποιήσας, ποιῆσαι· εἶτα χρῆσθαι ὁποτέρως ἂν ἁρμόττῃ. ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον" ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου, καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη, καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα. τίς οὖν ἐστιν ἡ Δημοσθένους δίκη, καὶ" 34
τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα, περὶ ἧς ὁ φιλόσοφος γέγραφεν, ἐν ᾗ τὸ κυριώτατον τῆς ἀμφισβητήσεως κεφάλαιον ἦν ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα τόπου, ἢ ἡ πρὸς Αἰσχίνην, ὑπὲρ Κτησιφῶντος τοῦ παρασχόντος Δημοσθένει τὸ περὶ τοῦ στεφάνου ψήφισμα, καὶ τὴν τῶν παρανόμων φεύγοντος γραφήν; ἐν" ταύτῃ γὰρ τὸ ζητούμενον ἦν, οὐ τὸ κοινόν, εἰ τιμῶν καὶ στεφάνων ἄξιος ἦν Δημοσθένης, ἐπιδιδοὺς ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων τὴν εἰς τὰ τείχη δαπάνην· ἀλλ' εἰ καθ' ὃν χρόνον ὑπεύθυνος ἦν, κωλύοντος τοῦ νόμου τοὺς ὑπευθύνους στεφανοῦν. τὸ γὰρ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα τοῦτ' ἔστιν, εἰ ὥσπερ τῷ δήμῳ τὸ δοῦναι, οὕτως καὶ τῷ ὑπευθύνῳ τὸ λαβεῖν τὸν στέφανον ἐξῆν. ἐγὼ μὲν οὖν ταύτης οἴομαι τῆς δίκης μεμνῆσθαι τὸν Ἀριστοτέλη. εἰ δέ τις ἐρεῖ ὅτι περὶ τῆς τῶν δώρων, ἣν ἐπ' Ἀντικλέους ἄρχοντος ἀπελογήσατο, περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, πολλῷ νεωτέρας ἔτι ποιήσει τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας τῶν Δημοσθένους ἀγώνων. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν οὐχ ὁ ῥήτωρ παρὰ τοῦ φιλοσόφου τὰς τέχνας παρέλαβεν, ἃς εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους κατεσκεύασε λόγους, ἀλλὰ τοὐναντίον τὰ Δημοσθένους καὶ τὰ τῶν ἄλλων ῥητόρων ἔργα παραθέμενος Ἀριστοτέλης, ταύτας ἔγραψε τὰς τέχνας, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΓΝΑΙΩ

ΠΟΜΠΗΙΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἐπιστολήν τινα παρά σου κομισθεῖσαν ἐδεξάμην, εὐπαίδευτόν τε καὶ πάνυ μοι κεχαρισμένην· ἐν ᾗ γράφεις ὅτι τὰς συντάξεις τὰς ἐμὰς ἐπιχορηγοῦντός σοι Ζήνωνος τοῦ κοινοῦ φίλου διαπορευόμενος, καὶ πάνυ διατιθέμενος οἰκείως ἐν αὐταῖς, τὰ μὲν ἄλλα θαυμάζεις, ἐνὶ δὲ μέρει δυσχεραίνεις τῶν ἐν αὐταῖς κατακεχωρισμένων, τῇ Πλάτωνος κατηγορίᾳ. ὅτι μὲν οὖν σεβαστικῶς διάκεισαι πρὸς τὸν ἄνδρα, ὀρθῶς ποιεῖς· ὅτι δὲ περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑπείληφας, οὐκ ὀρθῶς. εἰ γάρ τις ἄλλος ἐκπλήττεται ταῖς Πλατωνικαῖς ἑρμηνείαις, εὖ ἴσθι νυνὶ κἀγὼ τούτων εἷς εἰμι. ὃ δὲ πέπονθα πρὸς ἅπαντας ὅσοι τὰς αὑτῶν ἐπινοίας εἰς τὴν κοινὴν φέρουσιν ὠφέλειαν, ἐπανορθοῦντες ἡμῶν βίους τε καὶ λόγους, ἐρῶ σοι καὶ πείσω γε νὴ Δία πιστεύειν καινὸν οὐδὲν εὑρεῖν οὐδὲ παράδοξον, οὐδ' ὃ μὴ πᾶσιν ὁμοίως δοκεῖ. ἐγὼ οὖν νομίζω δεῖν, ὅταν μὲν ἔπαινον προέληται γράφειν τις πράγματος, εἴτε σώματος ὁποιουγέτινος, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ οὐ τὰ ἀτυχήματα, εἴ τι πρόσεστι τῷ πράγματι ἢ τῷ σώματι, δεῖν προφέρειν· ὅταν δὲ βουληθῇ διαγνῶναι τί τὸ κράτιστον ἐν ὁτῳδήποτε βίῳ καὶ τί τὸ βέλτιστον τῶν ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἔργων, τὴν ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν προφέρειν, καὶ μηδὲν παραλείπειν τῶν προσόντων αὐτοῖς εἴτε κακῶν, 2
εἴτε ἀγαθῶν· ἡ γὰρ ἀλήθεια οὕτως εὑρίσκεται μάλιστα· ἧς οὐδὲν χρῆμα τιμιώτερον. τοῦτο δὲ προθέμενος, ἐκεῖνο λέγω, εἰ μέν ἐστί μοι κατὰ Πλάτωνος λόγος τις, καταδρομὴν περιέ-

χων τοὺς ἄνδρας, ὥσπερ Ζωΐλῳ τῷ ῥήτορι, ἀσεβεῖν ὁμολογῶ· καὶ εἴ γε βουληθεὶς ἐγκώμιον αὐτοῦ γράφειν, λόγους τινὰς συγκαταπλέκω τοῖς ἐπαίνοις" νόμους· οὐ γὰρ ὅτι διαβολὰς οἴομαι δεῖν γράφειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐδ' ἀπολογίας. εἰ δὲ χαρακτῆρας λόγου προαιρούμενος σκοπεῖν, καὶ τοὺς πρωτεύοντας ἐν αὐτοῖς φιλοσόφους τε καὶ ῥήτορας ἐξετάζειν, τρεῖς μὲν ἐξ ἁπάντων ἐξελεξάμην τοὺς δοκοῦντας εἶναι λαμπροτάτους, Ἰσοκράτην τε καὶ Πλάτωνα καὶ" Δημοσθένη, ἐκ δὲ τούτων αὐτῶν πάλιν προέκρινα Δημοσθένη, οὐδὲν ᾤμην οὔτε Πλάτωνα οὔτε Ἰσοκράτην ἀδικεῖν. νὴ Δία," φησίν· ἀλλ' οὐκ ἔδει σε τὰ Πλάτωνος ἁμαρτήματα ἐξελέγχειν, βουλόμενον ἐπαινεῖν Δημοσθένην. ἔπειτα πῶς ἄν μοι τὴν ἀκριβεστάτην βάσανον ὁ λόγος ἔλαβεν, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους λόγους τοῦ Ἰσοκράτους τε καὶ Πλάτωνος τοῖς κρατίστοις Δημοσθένους ἀντιπαρέθηκα, καὶ καθ' ὃ μέρος ἥττους οἱ τούτων λόγοι εἰσὶ τῶν ἐκείνου, μετὰ πάσης ἀληθείας" ἐπέδειξα; οὐχ ἅπαντα τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἡμαρτῆσθαι λέγων· μανίας γὰρ τοῦτό γε· ἀλλ' οὐδ' ἅπαντα ἐπίσης κατωρθῶσθαι. εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἐποίουν, ἐπῄνουν δὲ Δημοσθένην, πάσας διεξιὼν αὐτοῦ τὰς ἀρετάς, ὡς μὲν ἀγαθὸς ὁ ῥήτωρ, ἔπεισα πάντως ἂν τοὺς ἀναγνωσομένους· ὡς δὲ καὶ κράτιστος πάντων τῶν πρωτευσάντων περὶ λόγους, οὐκ ἂν ἔπεισα, μὴ παραθεὶς αὐτῷ τοὺς ἀρίστους. πολλὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ φαινομένων καλῶν καὶ θαυμαστῶν, ἑτέροις ἀντιπαρατεθέντα κρείττοσιν, ἐλάττω τῆς δόξης ἐ-
3 φάνη. οὕτω γέ τοι καὶ χρυσὸς ἑτέρῳ χρυσῷ παρατεθεὶς, κρείττων τε καὶ χείρων εὑρίσκεται, καὶ πᾶν ἄλλο χειρούργημα, καὶ ὅσων ἐνάργεια τὸ τέλος. εἰ δὲ ἀχάριστον ὑπολήψεταί τις ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως ἐξέτασιν, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον ἀξιώσει σκοπεῖν, οὐδὲν κωλύσει τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιεῖν, καὶ μήτε ποίησιν ἀντεξετάζειν ἑτέρᾳ ποιήσει, μήθ' ἱστορικὴν σύνταξιν ἑτέρᾳ συντάξει, μήτε πολιτείαν πολιτείᾳ, μὴ νόμον νόμῳ, μὴ στρατηγὸν στρατηγῷ, μὴ βασιλεῖ βασιλέα, μὴ βίῳ βίον, μὴ δόγματι δόγμα. τοῦτο δ' οὐκ ἄν τις συγχωρήσειε νοῦν ἔχων. εἰ δὲ δεῖ καὶ τὰς ἐκ τῶν μαρτυριῶν παρασχέσθαι σοι πίστεις, ἐξ ὧν μᾶλλόν σοι γενήσεται καταφανὲς ὅτι κράτιστος ἐλέγχου τρόπος ὁ κατὰ σύγκρισιν γινόμενος, ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, αὐτῷ χρήσομαι μάρτυρι Πλάτωνι. βουληθεὶς γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐπιδείξασθαι τὴν αὑτοῦ δύναμιν ἣν εἶχεν ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις, οὐκ ἠρκέσθη ταῖς ἄλλαις γραφαῖς, ἀλλὰ καὶ"
* κρατίστου τῶν τότε ῥητόρων ἕτερον αὐτὸς ἐν τῷ Φαίδρῳ συνετάξατο λόγον," ἐρωτικὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν. καὶ οὐδὲ ἄχρι τούτου προελθὼν ἐπαύσατο, καταλιπὼν ἐν τοῖς ἀναγνωσομένοις τὴν διάγνωσιν, ὁπότερός ἐστι κρείττων λόγος· ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἥψατο τοῦ Λυσίου, τὰς μὲν λεκτικὰς μαρτυρῶν τῷ ἀνδρὶ ἀρετάς, τῶν δὲ πραγματικῶν ἐπιλαμβανόμενος. ὁπότε οὖν Πλάτων τὸ φορτικώτατον καὶ ἐπαχθέστατον τῶν ἔργων προελόμενος, αὑτὸν ἐπαινεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν λόγων, οὐδὲν ᾤετο ποιεῖν κατηγορίας ἄξιον εἰ παρὰ τὸν ἄριστον τῶν τότε ῥητόρων τοὺς ἰδίους ἐξετάζειν ἠξίου λόγους, ἐπιδεικνύμενος Λυσίαν τε ἐν οἷς ἥμαρτηκε, καὶ ἑαυτὸν ἐν οἷς κατώρθωκε, τί θαυμαστὸν
4 ἐποίουν ἐγὼ τοῖς Δημοσθένους λόγοις συγκρίνων τοὺς Πλάτωνος, καὶ εἴ τι μὴ καλῶς ἐν αὐτοῖς ἔχειν ᾤμην, ἐπιλογιζόμενος; ἐῶ γὰρ τὰς ἄλλας αὐτοῦ γραφὰς παραφέρειν, ἐν αἷς κωμῳδεῖ τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ, Παρμενίδην τε καὶ Ἱππίαν, καὶ Πρωταγόραν, καὶ Πρόδικον, καὶ Γοργίαν, καὶ Πῶλον, καὶ Θεόδωρον, καὶ Θρασύμαχον, καὶ ἄλλους συχνούς, οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πάντα περὶ αὐτῶν γράφων, ἀλλ' εἰ βούλει, καὶ ἀπὸ φιλοτιμίας. ἦν γὰρ "ἦν μὲν τῇ Πλάτωνος φύσει πολλὰς ἀρετὰς ἐχούσῃ τὸ φιλότιμον· ἐδήλωσε δὲ τοῦτο μάλιστα διὰ τῆς πρὸς Ὅμηρον ζηλοτυπίας, ὃν ἐκ τῆς κατασκευαζομένης ὑπ' αὐτοῦ πολιτείας ἐκβάλλει, στεφανώσας καὶ μύρῳ χρίσας· ὡς δὴ τούτων αὐτῷ δέον ἐκβαλλομένῳ, δι' ὃν ἥ τε ἄλλη παιδεία πᾶσα παρῆλθεν εἰς τὸν βίον, καὶ τελευτῶσα φιλοσοφία. ἀλλὰ θῶμεν, ἀπὸ τοῦ βελτίστου δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν πάντα λέγειν ἀληθῆ Πλάτωνα. τί οὖν ἄτοπον ἐποιοῦμεν, τοῖς ἐκείνου νομοις χρώμενοι, καὶ ἀντιπαρεξετάζειν αὐτῷ τοὺς τῶν ἐπακμασάντων λόγους βουλόμενοι; ἔπειτ' οὐδὲ μόνος οὐδὲ πρῶτος ἐπιφανήσομαι περὶ Πλάτωνος ἐπιχειρήσας τι λέγειν. οὐδ' ἄν τις ἔχοι κατ' αὐτὸ τοῦτο μέμψασθαί με τὸ μέρος, ὅτι τὸν ἐπιφανέστατον τῶν φιλοσόφων, καὶ πλείοσιν ἢ δώδεκα γενεαῖς ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον, ἐξετάζειν ἐπεβαλόμην, ὡς δὴ διὰ τοῦτο δόξης τινὸς τευξόμενος. πολλοὶ γὰρ εὑρεθήσονται πρὸ ἐμοῦ τοῦτο πεποιηκότες, οἱ

μὲν, κα

μὲν, κατὰ τὸν ἐκείνου γενόμενοι χρόνον, οἱ δὲ, λίαν ὕστερον ἐπακμάσαντες. καὶ γὰρ τὰ δόγμα-
τα διέβαλον αὐτοῦ τινὲς, καὶ τοὺς λόγους ἐμέμψαντο· πρῶτον μὲν, ὁ γνησιώτατος αὐτοῦ
μαθητὴς Ἀριστοτέλης, ἔπειτα οἱ περὶ Κηφισόδωρόν τε καὶ Θεόπομπον καὶ Ζωΐλον καὶ
Ἱπποδάμαντα καὶ Δημήτριον, καὶ ἄλλοι συχνοὶ, οὐ διὰ φθόνον, ἢ διὰ φιλαπεχθημο-
σύνην κωμῳδοῦντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἐξετάζοντες. τοσούτοις δὴ καὶ τηλικούτοις ἀν-
δράσι παραδείγμασι χρώμενος, καὶ παρὰ πάντας τῷ μεγίστῳ Πλάτωνι, οὐδὲν ἡγού- 5
μην τοῦ φιλοσόφου ῥητορικῆς ποιεῖν ἀλλότριον, ἀγαθοὺς ἀγαθοῖς ἀντεξετάζων. Περὶ
μὲν οὖν τῆς προαιρέσεως ἣν ἔσχον ἐν τῇ συγκρίσει τῶν χαρακτήρων, ἱκανῶς ἀπολελό-
γισμαι, καὶ σοί γε, ἡμῶν φίλτατε.

Λοιπὸν δ' ἐστί μοι καὶ περὶ αὐτῶν ὧν εἴρηκα λόγων περὶ τἀνδρὸς, "ἐν τῇ περὶ τῶν Ἀττι-
κῶν πραγματείᾳ ῥητόρων, εἰπεῖν. θήσω δὲ αὐταῖς λέξεσιν ὡς ἐκεῖ γέγραφα· Ἡ δὲ δὴ
Πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ "δεῖγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων,
τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δὲ οὐχ ὁμοίως πρὸς
ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίη-
τον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. καθαρά τε γὰρ ἀποχρών-
τως γίνεται καὶ διαυγὴς, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν "ναμάτων ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ'
ἡντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων· τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομά-
των, καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατασκευῆς ἐπιθέτου. ὅ τε πῖνος αὐ-
τῇ καὶ χνοῦς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει, χλοερόν τέ τι καὶ τε-
θηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων
αὔρα τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ
κομψὸν θεατρικόν. ὅταν δ' εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ "κάλλιον εἰπεῖν ὃ πολλάκις εἴω-
θε ποιεῖν ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίγνεται. καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας
καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα καὶ παχυτέρα φαίνεται. μελαίνει τε γὰρ τὸ σαφὲς καὶ ζόφῳ ποιεῖ
παραπλήσιον, ἕλκει τε μακρὸν ἀποτείνουσα τὸν νοῦν. συστρέψαι δὲ δέον ἐν ὀλίγοις ὀνόμα- 6
σιν, ἐκχεῖται εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν.
ὑπεριδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημένα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ
ἀρχαιοπρεπῆ· μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν γὰρ ἐν τοῖς
ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ' ἐν ταῖς "ἐπωνυμίαις, σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν
ταῖς μεταφοραῖς γίνεται. ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλὰς, οὔτε μέτρον
ἐχούσας, οὔτε καιρόν. σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα
τοῖς Γοργείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἐναβρύνεται. καὶ πολύ γε τὸ ἐλλεῖπόν τις ἐστιν ἐν τοῖς τοιού-
τοις παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἄλλοι συχνοὶ (πρότερον.) οὐ γὰρ
ἐμὸς ὁ μῦθος. μηδεὶς δέ με ταῦτα ἡγείσθω λέγειν ἀπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐγκατα-
σκεύου καὶ ἐξηλλαγμένης λέξεως, ᾗ κέχρηται Πλάτων· οὐ γὰρ ἂν οὕτω σκαιὸς μηδ' ἀναί-
σθητος ἐγὼ γενοίμην, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν περὶ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ καὶ
περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ'
αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι "βουλόμενος, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατα-
σκευαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν· καὶ χείρων μὲν αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ πε-
ριττὸν ἐν τῇ φράσει· μακρῷ δέ τινι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ, καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀ-
ποίητον εἶναι, κατεσκευασμένην δὲ ἀμωμήτῳ καὶ ἀφελεῖ κατασκευῇ διάλεκτον εἰσφέρῃ.
ἢ γὰρ οὐδὲν ἁμαρτάνει καθάπαξ, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δὲ ἠξίουν
τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν." ταῦτα γὰρ οἵ τε κατ' αὐτὸν γενό-
μενοι πάντες ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δεῖ με λέγειν· καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ
τὸ λαμπρότατον. ᾔσθετο γὰρ, ὡς ἔοικεν, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸ 7
διθύραμβον· ὃ νῦν ἂν ᾐδέσθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς ἐγὼ
νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις οὖσι καὶ ἀκριβεστάτοις,
οὐ μείνας δ' ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς. ὥστε οὐδὲν
ἔξω τοῦ εἰκότος ἔμελλε πείσεσθαι, σπάσας τινὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγα-
θοῖς ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες. Παράδειγμα δὲ ποιοῦμαι τῆς γε ὑψη-
λῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ περιβοήτων, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ

Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιγραφὴν εἴληφε τὸ βιβλίον. ἐν
γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὴν μὲν ὥραν ἔχει, καὶ χαρίτων ἐστὶ μεστὰ τὰ πρῶτα
» ταυτί· Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; Φαι. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου· πο-
» ρεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον, καθήμενος
» ἐξ ἑωθινοῦ, (μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἕως τινός.) Εἶθ'
ὥσπερ ἐξ ἀέρος εὐδίου καὶ σταθεροῦ πολὺς ἄνεμος καταρραγεὶς, ταράττει τὸ καθαρὸν τῆς
» φράσεως, εἰς ποιητικὴν ἐκφέρων ἀπειροκαλίαν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· Ἄγετε δὴ ὦ
» μοῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λίγειαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικὸν, ταύτην ἔσχετε
τὴν ἐπωνυμίαν, ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθου. Ὅτι δὲ ψόφοι ταῦτ' ἐστὶ καὶ διθύραμβοι κόμ-
» πον ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δὲ ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρεῖ. διεξιὼν γὰρ ἀφ' ἧς αἰτίας ἔρως
» ἐτέθη τῷ πάθει τοὔνομα, καὶ τοῖσδε ἐχρήσατο· Ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὁρ-
8 » μώσης κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀχθεῖσα κάλλους, καὶ ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγε-
» νῶν ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος, ἐρρωμένως ῥωσθεῖσα νικήσασα ἀγωγὴ, ἀπ'
» αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. ἀτὰρ ὦ φίλε Φαῖδρε, δοκῶ τί σοι, ὥσ-
» περ ἐμαυτῷ, πάθος πεπονθέναι; Φαι. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς
» εὔροιά τις σὲ εἴληφε. Σω. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι.
» ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς· τὰ
νῦν γὰρ οὐκέτι πόρρω διθυράμβων φθέγγομαι. Ἐν τούτοις μὲν οὖν τὸ μὲν πραγματικὸν οὐ-
δαμῇ μέμφομαι τοῦ ἀνδρὸς, τῆς δὲ λέξεώς τι μόριον τὸ περὶ τὴν τροπικήν τε καὶ διθυραμβι-
κὴν φράσιν ἐκπίπτον, ἐν οἷς οὐ κρατεῖ τοῦ μετρίου. ἐπιτιμῶ τε οὐχ ὡς τῶν τυχόντων τῳ, ἀλλ'
ὡς ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ ἐγγὺς τῆς θείας ἐληλυθότι φύσεως, ὅτι τὸν ὄγκον τῆς ποιητικῆς κατα-
σκευῆς, ἐπὶ λόγους ἤγαγε φιλοσόφους, ζηλώσας τοὺς περὶ Γοργίαν· ὥστε καὶ διθυράμ-
βοις τινὰ ποιεῖν ἐοικότα, καὶ μηδὲ ἀποκρύπτεσθαι τοῦτο τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' ὁμολογεῖν. καὶ
σύ γε αὐτὸς ὦ βέλτιστε Γναῖε, ὁμοίαν ἐμοὶ γνώμην περὶ τἀνδρὸς ἔχων φαίνῃ δι' αὐτῆς γέ
» τοι τῆς ἐπιστολῆς, ἐν οἷς κατὰ λέξιν οὕτω γράφεις· ΕΝ μὲν γὰρ τοῖς ἑτέροις σχήμασι ῥᾴδιον
» πεσεῖν μέσον τι ἐπαίνου καὶ μέμψεως· ἐν δὲ τῇ κατασκευῇ, τὸ μὴ ἐπιτευχθὲν, πάντη
» ἀποτυγχάνεται. διό μοι δοκεῖ τούτους τοὺς ἄνδρας οὐκ ἐκ τῶν ἐπικινδυνοτάτων, οὐδὲ ἐλασ-
» σόνων, ἀλλ' ἐκ τῶν πλείστων καὶ εὐτυχηθέντων ἐξετάζειν. Καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ἐπιλέγεις
» ταυτί· Ἐγὼ δὲ, καί περ ἔχων ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ἁπάντων ἢ τῶν γε πλείστων, οὐ τολμῶ
» σοι ἐναντία λέγειν. ἓν δὲ τοῦτο διϊσχυρίζομαι, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων ἐπιτυχεῖν ἐν οὐδενὶ
» τρόπῳ, μὴ τοιαῦτα τολμῶντα καὶ παραβαλλόμενον, ἐν οἷς καὶ σφάλλεσθαί ἐστιν ἀναγ-
9 » καῖον. Οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. οὔτε γὰρ ὁμολογεῖς ἀναγκαῖον εἶναι, τὸν
» ἐπιβαλλόμενον μεγάλοις, καὶ σφάλλεσθαί ποτε· ἐγώ τέ φημι τῆς ὑψηλῆς καὶ μεγαλο-
πρεποῦς καὶ παρακεκινδυνευμένης φράσεως ἐφιέμενον Πλάτωνα, μὴ περὶ πάντα τὰ
μέρη κατορθοῦν, πολλοστὴν μέντοι μοῖραν ἔχειν τῶν κατορθουμένων τὰ διαμαρτανόμενα
ὑπ' αὐτοῦ. καὶ καθ' ἓν τοῦτο Πλάτωνά φημι λείπεσθαι Δημοσθένους, ὅτι παρ' ᾧ μὲν
ἐκπίπτει ποτὲ τὸ ὕψος τῆς λέξεως τῶν λόγων εἰς τὸ καινὸν καὶ ἀηθὲς, παρ' ᾧ δὲ οὐδέποτε,
ἢ σπανίως γε κομιδῇ. καὶ περὶ μὲν Πλάτωνος τοσαῦτα.

ΠΕΡΙ δὲ Ἡροδότου δὲ Ξενοφῶντος ἐβουλήθης μαθεῖν τίνα περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχω,
* καὶ γράψαι με περὶ αὐτῶν ἐβουλήθης. πεποίηκα καὶ τοῦτο εἰς Δημήτριον ὑπομνηματι-
σμὸν περὶ μιμήσεως. τούτων ὁ μὲν πρῶτος, αὐτὴν περιείληφε τὴν περὶ τῆς ζητήσεως μί-
μησιν· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ τοῦ, τίνας ἄνδρας μιμεῖσθαι δεῖ ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους,
ἱστοριογράφους καὶ ῥήτορας· ὁ δὲ τρίτος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ μιμεῖσθαι· περὶ τούτου δὲ ἀτελής. ἐν δὲ
τῷ δευτέρῳ περὶ Ἡροδότου τε καὶ Θουκυδίδου καὶ Ξενοφῶντος καὶ Φιλίστου καὶ Θεοπόμπου
τούτους γὰρ ἐκκρίνω τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ἐπιτηδειοτάτους· τάδε γράφω. Εἰ δὲ δεῖ καὶ
a περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, περὶ μὲν Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου ταῦτα φρονῶ. Πρῶτον, ὅτι καὶ
σχεδὸν ἀναγκαιότατον ἔργον ἁπάντων ἐστὶ τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, ὑπόθεσιν ἐκλέξα-
σθαι καλὴν καὶ κεχαρισμένην τοῖς ἀναγνωσομένοις. τοῦτο Ἡρόδοτος κρεῖττόν μοι δο-
κεῖ πεποιηκέναι Θουκυδίδου· ἐκεῖνος μὲν γὰρ, κοινὴν Ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβάρων πράξε-
» ων ἐξενήνοχεν ἱστορίαν, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων ἐξίτηλα γένηται, μήτε τὰ
10 » ἔργα, καὶ ἅπερ αὐτὸς εἴρηκε. τὸ γὰρ αὐτὸ προοίμιόν τε καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῆς ἱστορίας. ὁ

δὲ Θου-

δὲ Θουκυδίδης πόλεμον ἕνα γράφει, καὶ τοῦτον οὔτε καλὸν οὔτε εὐτυχῆ· ὃς μάλιστα μὲν ὤ-
φειλε μὴ γενέσθαι· εἰ δὲ μή, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραδοθεὶς, ὑπὸ τῶν ἐπιγινομένων ἠγνοῆσθαι. ὅτι
δὲ πονηρὰν εἴληφεν ὑπόθεσιν, καὶ αὐτός γε τοῦτο ποιεῖ φανερὸν ἐν τῷ προοιμίῳ. πόλεις τε
γὰρ δι' αὐτὸν ἐξερημωθῆναί φησιν Ἑλληνίδας πολλὰς, τὰς μὲν ὑπὸ βαρβάρων, τὰς δ'
ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, καὶ φυγὰς, καὶ φόνους ἀνθρώπων ὅσους οὔπω πρότερον γενέσθαι, σεισμούς
τε καὶ αὐχμοὺς καὶ νόσους, καὶ ἄλλας πολλὰς συμφοράς. ὥστε τοὺς ἀναγνόντας τὸ προοίμι-
ον, ἠλλοτριῶσθαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, Ἑλληνικῶν μέλλοντας ἀκούειν. ὅσῳ δὲ κρείττων ἡ τὰ
θαυμαστὰ ἔργα δηλοῦσα Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων γραφὴ, τῆς τὰ οἰκτρὰ καὶ δεινὰ πάθη τῶν
Ἑλλήνων διαγγελλούσης, τοσούτῳ φρονιμώτερος Ἡρόδοτος Θουκυδίδου κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς
ὑποθέσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅτι δι' ἀνάγκην ἦλθεν ἐπὶ ταύτην τὴν γραφὴν,
ἐπιστάμενος ἐκεῖνα κάλλιω, βουλόμενος δὲ μὴ ταὐτὰ ἑτέροις γράφειν. πᾶν γὰρ τοὐναν-
τίον, ἐν τῷ προοιμίῳ διασύρων τὰ παλαιὰ ἔργα, κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὰ καθ'
αὐτὸν ἐπιτελεσθέντα φησὶν εἶναι. καὶ φανερός ἐστι ταῦτα ἑκὼν ἑλόμενος. οὐ μὴν Ἡρόδο-
τός γε τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων γενομένων Ἑλλανίκου τε καὶ Χά-
ρωνος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν προεκδεδωκότων, οὐκ ἀπετράπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὐτῶν
κρεῖττόν τι ἐξοίσειν· ὅπερ καὶ πεποίηκε. Δεύτερόν ἐστι τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἔργον, β
γνῶναι πόθεν τε ἄρξασθαι καὶ μέχρι ποῦ προελθεῖν δεῖ. φαίνεται δὴ κἀν τούτῳ Θουκυ-
δίδου πολὺ Ἡρόδοτος φρονιμώτερος. ἄρχεταί τε ἀφ' ἧς αἰτίας ἦρξαν τοῦ πρῶτον κακῶς
ποιεῖν τοὺς Ἕλληνας οἱ βάρβαροι· καὶ προελθὼν, εἰς τὴν βαρβάρων κόλασιν καὶ τιμωρεί- 11
αν λήγει. ὁ δὲ Θουκυδίδης, ἀρχὴν μὲν ἐποιήσατο ἀφ' ἧς ἤρξατο καλῶς πράττειν τὸ Ἑλ-
ληνικόν· ὅπερ Ἕλληνα ὄντα καὶ Ἀθηναῖον οὐκ ἔδει ποιεῖν· καὶ ταῦτα, οὐ τῶν ἔτι εἰρημένων ὄν-
τα, ἀλλ' ὧν ἐν πρώτοις ἦγον Ἀθηναῖοι, στρατηγιῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τιμῶν ἀξιοῦντες. καὶ οὔτε
γε φανερῶς, ὥστε καὶ τῇ πόλει τῇ ἑαυτοῦ τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου περιάπτειν, ἑ-
τέραις ἔχοντα πολλαῖς ἀφορμαῖς περιάψαι τὰς αἰτίας· καὶ ἄρξασθαί γε τῆς διηγήσεως
μὴ ἀπὸ τῶν Κερκυραϊκῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρατίστων τῆς πατρίδος ἔργων, ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν
πόλεμον εὐθὺς ἔπραξαν· ὧν ὕστερον καὶ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μνήμην ἐποιήσατο φαύ-
λως πως καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς. διελθόντα δὲ ταῦτα μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ὡς ἄνδρα φιλό-
πολιν, ἔπειτ' ἐπενεγκεῖν ὅτι τούτων φθόνῳ καὶ δέει προελθόντες Λακεδαιμόνιοι, προ-
φάσεις ὑποθέντες ἑτέρας, ἦλθον ἐπὶ τὸν πόλεμον· καὶ τότε λέγειν τὰ Κερκυραϊκὰ καὶ
τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο λέγειν ἐβούλετο. τὰ δὲ τέλη, πλείονος
ἁμαρτίας πλήρη· καίπερ γὰρ λέγων ὅτι παντὶ τῷ πολέμῳ παρεγένετο, καὶ πάντα δη-
λώσειν ὑποσχόμενος, εἰς τὴν ναυμαχίαν τελευτᾷ τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα γεγενημέ-
νην Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατὰ ἔτος εἰκοστὸν καὶ δεύτερον. κρεῖττον δὲ
ἦν, διεξελθόντα τὰ πάντα, τελευτὴν ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας τὴν θαυμασιωτάτην καὶ μά-
λιστα τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένην, τὴν κάθοδον τῶν φυγάδων τῶν ἀπὸ Φυλῆς, ἀφ' ὧν ἡ πό-
λις ἀρξαμένη τὴν ἐλευθερίαν ἐκομίσατο. Τρίτον ἐστὶν ἀνδρὸς ἱστορικοῦ, τίνα τε δεῖ πα- γ
ραλαβεῖν ἐπὶ τὴν γραφὴν πράγματα, καὶ τίνα παραλιπεῖν. δοκεῖ δή μοι κἀν τούτῳ
λείπεσθαι Θουκυδίδης. συνειδὼς γὰρ Ἡρόδοτος ὅτι πᾶσα μῆκος ἔχουσα ἀπὸ λόγου 12
διήγησις, ἂν μὲν ἀναπαύσεις τινὰς λαμβάνῃ, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων ἡδέως διατί-
θησιν· ἐὰν δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένῃ πραγμάτων, κἂν τὰ μάλιστα ἐπιτυγχάνηται, λυπεῖ τὴν
ἀκοὴν τῷ κόρῳ· ποικίλην ἐβουλήθη ποιῆσαι τὴν γραφὴν, Ὁμήρου ζηλωτὴς γενόμενος.
καὶ γὰρ τὸ βιβλίον ἣν αὐτοῦ λάβωμεν, μέχρι τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς ἀγάμεθα, καὶ ἀεὶ τὸ
πλεῖον ἐπιζητοῦμεν. Θουκυδίδης δὲ, πόλεμον ἕνα καί τινας ἀπνευστὶ διεξέρχεται μά-
χας ἐπὶ μάχαις, καὶ παρασκευὰς ἐπὶ παρασκευαῖς, καὶ λόγους ἐπὶ λόγοις συντιθεὶς ὥσ-
τε μοχθεῖν μὲν τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροωμένων· κόρον δ' ἔχει, φησὶν ὁ Πίνδαρος, καὶ μέλι καὶ τὰ α
τερπνὰ ἀφροδίσια. ἤδη δὲ ἐγὼ κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὡς ἡδὺ χρῆμα ἐν ἱστορίαις, γραφῆς με- α
ταβολὴ, καὶ ποικίλον καὶ τοῦτο ἐν δύο ἢ τρισὶ τόποις ἐποίησεν, ἐπί τε τῆς Ὀδρυσῶν ἀρχῆς, δι'
ἃς αἰτίας ἐγένετο μεγάλη, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων. Μετὰ τοῦτο, ἔργον ἐστὶν ἱστορικοῦ, διε-
λέσθαι τε καὶ τάξαι τῶν δηλουμένων ἕκαστον ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ. πῶς οὖν ἑκάτερος διαιρεῖ τε καὶ τάτ-
τει τὰ λεγόμενα; Θουκυδίδης μὲν, τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡρόδοτος δὲ, ταῖς περιοχαῖς τῶν
πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν, ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ

αὐτὸ θέρος καὶ χειμῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις ὡς εἰκὸς τόποις, ἡμιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καταλιπὼν, ἑτέρων ἅπτεται τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ χειμῶνα γιγνομένων. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης τῆς διανοίας. Ἡρόδοτος δὲ, ἀπὸ τῆς Λυδῶν βασιλείας ἀρξάμενος, καὶ μέχρι τῆς Κροίσου καταβὰς, ἐπὶ Κῦρον εὐθέως τὸν καταλύσαντα τὴν Κροίσου ἀρχὴν μεταβαίνει·
13 Αἰγυπτίων τε ἄρχεται διηγημάτων καὶ Σκυθικῶν καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀκόλουθα δηλῶν, τὰ δὲ ὡς χαριεστέραν ποιήσοντα τὴν διήγησιν, ἐπεισάγων. διεξελθών τε πράξεις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ὁμοῦ διακοσίοις καὶ εἴκοσι γενομένας ἐν ταῖς τρισὶν ἠπείροις, καὶ παραγράψας τὴν Ξέρξου φυγῆς τὴν ἱστορίαν, οὐ διέσπασε τὴν διήγησιν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τῷ μὲν, μίαν ὑπόθεσιν λαβόντι, πολλὰ ποιῆσαι μέρη τὸ ἓν σῶμα· τῷ δὲ, τὰς πολλὰς καὶ οὐδὲν ἐοικυίας ὑποθέσεις προελομένῳ, σύμφωνον ἓν σῶμα πεποιηκέναι. μιᾶς δ' ἰδέας ἐπιμνησθήσομαι πραγματικῆς, ἣν οὐδεμιᾶς τῶν εἰρημένων ἧττον ἐν ἁπάσαις ἱστορίαις ζητοῦμεν, τὴν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως διάθεσιν, ᾗ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα περὶ ὧν γράφει. ἡ μὲν Ἡροδότου διάθεσις, ἐν ἅπασιν ἐπιεικὴς, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς συνηδομένη, τοῖς δὲ κακοῖς συναλγοῦσα· ἡ δὲ Θουκυδίδου διάθεσις, αὐθέκαστός τις καὶ πικρὰ, καὶ τῇ πατρίδι τῆς φυγῆς μνησικακοῦσα. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἐπεξέρχεται καὶ μάλα ἀκριβῶς, τῶν δὲ κατὰ νοῦν κεχωρηκότων καθάπαξ οὐ μέμνηται, ἢ ὥσπερ ἠναγκασμένος. καὶ κατὰ μὲν τὸν πραγματικὸν τύπον ἥττων ἐστὶν Ἡροδότου διὰ ταῦτα Θουκυδίδης. κατὰ δὲ τὸν λεκτικὸν, τὰ μὲν ἥττων, τὰ δὲ κρείττων, τὰ δ' ἴσος. ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὡς ὑπείληφα.
α Πρώτη τῶν ἀρετῶν γένοιτ' ἂν, ἧς χωρὶς οὐδὲν τῶν ἄλλων τῶν περὶ τοὺς λόγους ὄφελος. τίς; ἡ καθαρὰ τοῖς ὀνόμασι καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σώζουσα διάλεκτος. ταύτην ἀκριβοῦσιν
β ἀμφότεροι. Ἡρόδοτός τε γὰρ, τῆς Ἰάδος ἄριστος κανών· Θουκυδίδης τε τῆς Ἀτθίδος. τρίτην ἔχει χώραν ἡ καλουμένη συντομία. ἐν ταύτῃ δοκεῖ προέχειν Ἡροδότου Θουκυδίδης. καίτοι λέγοι τις ἂν ὡς μετὰ τοῦ σαφοῦς ἐξεταζόμενον, ἡδὺ φαίνεται τὸ βραχύ· εἰ δὲ
γ 14 ἀπολείποιτο τούτου, πικρόν. ἀλλὰ μηδὲν ἔστω παρὰ τοῦτο. ἐνάργεια μετὰ ταῦτα τέτακται
δ πρώτη μετὰ τῶν ἐπιθέτων ἀρετῶν. ἱκανῶς ἐν ταύτῃ κατορθοῦσιν ἀμφότεροι. μετὰ ταύτην συνίσταται τὴν ἀρετὴν, τῶν ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις. διῄρηνται τὴν ἀρετὴν ταύτην οἱ συγγραφεῖς. Θουκυδίδης μὲν γὰρ, τὰ πάθη δηλῶσαι κρείττων· Ἡρόδοτος δὲ, τά γε ἤθη παραστῆσαι δεινότερος. μετὰ ταῦτα αἱ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐκφαίνουσαι τῆς κατασκευῆς ἀρεταί. ἴσοι κἀν ταύταις οἱ συγγραφεῖς. ἕπονται ταύταις αἱ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν τόνον καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους δυνάμεις τῆς φράσεως ἀρεταὶ περιέχουσαι. κρείττων ἐν ταύταις Ἡροδότου
ζ Θουκυδίδης. ἡδονὴν δὲ καὶ πειθὼ καὶ τέρψιν καὶ τὰς ὁμοιογενεῖς ἀρετὰς εἰσφέρεται μακρῷ Θουκυδίδου κρείττονας Ἡρόδοτος. τῆς δὲ φράσεως τῶν ὀνομάτων τὸ μὲν κατὰ φύσιν Ἡρόδοτος ἐζήλωκε, τὸ δὲ δεινὸν Θουκυδίδης, ὁμοειδὴς πᾶς ὢν ἐν λόγοις. ἀρετῶν ἡ κυριωτάτη τὸ πρέπον. ταύτην ὁ Ἡρόδοτος ἀκριβοῖ μᾶλλον ἢ Θουκυδίδης. ὁμοειδὴς γὰρ οὗτος ἐν πᾶσι, κἀν ταῖς δημηγορίαις μᾶλλον ἢ ταῖς διηγήσεσιν. ἐμοὶ μέντοι καὶ τῷ φιλτάτῳ Καικιλίῳ δοκεῖ τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ μάλιστά γε καὶ ζηλῶσαι Δημοσθένης. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, καλαὶ μὲν αἱ ποιήσεις ἀμφότεραι· οὐ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην ποιήσεις αὐτὰς λέγων· διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο μάλιστα ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν Ἡροδότου κάλλος ἱλαρόν ἐστι, φοβερὸν δὲ τὸ Θουκυδίδου. ἀπόχρη ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ τούτων τῶν συγγραφέων, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐνόντων λέγεσθαι, περὶ ὧν καὶ ἕτερος ἔσται καιρός.

ΞΕΝΟΦΩΝ δὲ καὶ Φίλιστος, οἱ τούτοις ἐπακμάσαντες, οὔτε φύσεις ὁμοίας εἶχον, οὔτε προαιρέσεις. Ξενοφῶν μὲν γὰρ, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατ' ἀμφοτέρους τοὺς
15 χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικόν. πρῶτον μὲν γὰρ, τὰς ὑποθέσεις τῶν ἱστοριῶν ἐξελέξατο καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀνδρὶ φιλοσόφῳ προσηκούσας· τήν τε Κύρου παιδείαν, εἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ εὐδαίμονος· καὶ τὴν ἀνάβασιν τοῦ νεωτέρου Κύρου ᾧ καὶ αὐτὸς συνανέβη, μέγιστον ἐγκώμιον ἔχουσαν τῶν συστρατευσαμένων Ἑλλήνων· καὶ τρίτην ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης· ἐν ᾗ καταλύονταί τε οἱ τριάκοντα, καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων ἃ Λακεδαιμόνιοι καθεῖλον, αὖθις ἀνίστανται. οὐ μόνον δὲ τῶν ὑποθέσεων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γενόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομίας. ταῖς τε γὰρ ἀρχαῖς αὐτῶν ταῖς

πρεπω-

πρεπωδεστάταις κέχρηται, καὶ τελευτὰς ἑκάστῃ τὰς ἐπιτηδειοτάτας ἀποδέδωκε. μεμέρικέ τε καλῶς καὶ τέταχε καὶ πεποίκιλκε τὴν γραφήν. ἦθός τε ἐπιδείκνυται θεοσεβὲς καὶ δίκαιον καὶ καρτερικὸν καὶ εὐπετὲς, ἁπάσαις τε συλλήβδην κεκοσμημένον ἀρεταῖς. καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτῷ τοιοῦτος. ὁ δὲ λεκτικὸς, πῇ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, πῇ δὲ ἐνδεέστερος. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ἐκλέγει δὲ ὀνόματα συνήθη τέ καὶ προσφυῆ τοῖς πράγμασι, καὶ συντίθησιν αὐτὰ ἡδέως πάνυ καὶ κεχαρισμένως, οὐχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἱστορικὸν Ἡρόδοτος ἔχει. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ κἄν ποτε διεγεῖραι βουληθείη τὴν φράσιν, ὀλίγον ἐμπνεύσας ὥσπερ ἀπόγειος αὔρα, ταχέως σβέννυται. μακρότερος τε γίνεται τοῦ δέοντος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πρέποντος, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος, ἐφάπτεται τῶν προσώπων εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλίγωρός ἐστιν, ἄν τις ὀρθῶς σκοπῇ. ΦΙΛΙΣΤΟΣ δὲ Θουκυδίδῃ μᾶλλον δόξειεν ἐοικέναι, καὶ κατ' ἐκεῖνον κοσμεῖσθαι τὸν χαρακτῆρα. οὔτε γὰρ ὑπόθεσιν εἴληφε πο- 16 λὺ ἀφελῆ καὶ κοινὴν, ὥσπερ Θουκυδίδης, ἀλλὰ μίαν, καὶ ταύτην τοπικήν. διῄρηκε δ' αὐτὴν εἰς ἐπιγραφὰς δύο, περὶ Σικελίας μὲν τὴν προτέραν ἐπιγράφων, περὶ Διονυσίου δὲ τὴν ὑστέραν. ἐστὶ δὲ μία· καὶ τοῦτο γνοίης ἂν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Σικελικῆς. τάξιν δὲ οὐ τὴν κρατίστην ἀποδέδωκε τοῖς δηλουμένοις, ἀλλὰ δυσπαρακολούθητον, χεῖρον τῆς Θουκυδίδου. καὶ πρᾶγμα ἔξωθεν, οὐ βούλεται περιλαμβάνειν, ὥσπερ οὐδὲ Θουκυδίδης, ἀλλ' ἔστιν ὁμοειδής. ἦθός τε κολακικὸν καὶ φιλοτύραννον ἐμφαίνει, καὶ ταπεινὸν καὶ μικρολόγον. τῆς δὲ λέξεως ᾗ Θουκυδίδης κέχρηται, ἡ μὲν σημειῶδες καὶ περίεργον πέφυκε, τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πικρὸν καὶ ἐνθυμηματικὸν μέμικται. τῆς μέντοι καλλιλογίας τῆς ἐκείνου καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἐνθυμημάτων κατὰ πολὺ ὑστερεῖ. οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμούς. ἡ μὲν γὰρ, πλήρης σχημάτων· καὶ οὐδὲν οἶμαι περὶ τῶν φανερῶν ἐπιπλέον δεῖν λέγειν· ἡ δὲ Φιλίστου φράσις, ὁμοειδὴς πᾶσα δεινῶς καὶ ἀσχημάτιστός ἐστι· καὶ πολλὰς εὕροι τις ἂν περιόδους ὁμοίως ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένας· οἷον ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας τῆς περὶ Σικελίας· Συρακούσιοι δὲ παραλαβόντες Μεγαρεῖς καὶ Ενναίους, Καμαριναῖοι δὲ Σικελοὺς καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, πλὴν Γελῴων, ἀθροίσαντες, Γελῷοι δὲ Συρακουσίους, οὐκ ἔφασαν πολεμήσειν. Συρακούσιοι δὲ πυνθανόμενοι Καμαριναίους τὸν Ὕρμινον διαβάντας. ταῦτα δὲ ἀηδῆ πάνυ ὄντα ἐμοὶ φαίνεται. μικρός τε περὶ πᾶσαν ἰδέαν ἐστὶ καὶ ἀτελὴς, ἐάν τε πολιορκίας διηγῆται, ἐάν τε οἰκισμοὺς, ἐάν τε ἐπαίνους, ἐάν τε ψόγους διαπορεύηται, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μεγέθεσι τῶν ἀνδρῶν συνεξισῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ ψοφοδεεῖς καὶ τοὺς δημηγοροῦντας καταλείπειν τὰς δυνάμεις καὶ τὰς προαιρέσεις ὁμοίως ἅπαντας ποιεῖ. εὐστομίαν δέ τινα φυσικὴν εἰσφέρεται κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ σύνεσιν 17 ἐπιτευκτικὴν τοῦ μετρίου. πρὸς δὲ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτηδειότερος Θουκυδίδου.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ δὲ ὁ Χῖος, ἐπιφανέστατος πάντων Ἰσοκράτους μαθητῶν γενόμενος, καὶ πολλοὺς μὲν πανηγυρικοὺς, πολλοὺς δὲ συμβουλευτικοὺς συνταξάμενος λόγους, ἐπιστολάς τε τὰς ἀρχαϊκὰς γραφομένας καὶ ὑποθήκας ἄλλας, λόγου ἀξίαν ἱστορίαν πεπραγματευμένος, ἄξιος ἐπαινεῖσθαι· πρῶτον μὲν τῆς ὑποθέσεως τῶν ἱστοριῶν καλαὶ γὰρ ἀμφότεραι, ἡ μὲν, τὰ λοιπὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου περιέχουσα· ἡ δὲ, τὰ Φιλίππῳ πεπραγμένα· ἔπειτα τῆς οἰκονομίας· ἀμφότεραι γάρ εἰσιν εὐπαρακολούθητοι καὶ σαφεῖς· μάλιστα δὲ τῆς ἐπιμελείας τε καὶ φιλοπονίας τῆς κατὰ τὴν συγγραφήν. δῆλος γάρ ἐστιν, εἰ καὶ μηδὲν ἔγραψεν, πλείστην μὲν παρασκευὴν εἰς ταῦτα παρεσκευασμένος, μεγίστας δὲ δαπάνας εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν τετελεκώς. καὶ πρὸς τούτοις, πολλῶν μὲν αὐτόπτης γεγενημένος, πολλοῖς δ' εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν ἀνδράσι τοῖς τότε πρωτεύουσι καὶ στρατηγοῖς δημαγωγοῖς τε καὶ φιλοσόφοις διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο ἔργον δὲ τὸ πάντων ἀναγκαιότερον. γνοίη δ' ἄν τις αὐτοῦ τὸν πόνον, ἐνθυμηθεὶς τὸ πολύμορφον τῆς γραφῆς. καὶ γὰρ καὶ ἐθνῶν εἴρηκεν οἰκισμοὺς, καὶ πόλεων κτίσεις ἐπελήλυθε, βασιλέων τε βίους καὶ τρόπων ἰδιώματα δεδήλωκε, καὶ εἴ τι θαυμαστὸν ἢ παράδοξον ἑκάστη γῆ καὶ θάλασσα φέρει, συμπεριείληφεν ἐν τῇ πραγματείᾳ. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ ψυχαγωγίαν ταῦτ' εἶναι μόνον· οὐ γὰρ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ πᾶσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὠφέλειαν παρέχει. ἵνα δὲ πάντ

18 ἀφ' οὗ τἆλλα, τίς οὐχ ὁμολογήσει τοῖς ἀκούουσι τὴν φιλόσοφον ῥητορικήν, ἀναγκαῖον εἶναι πολλὰ μὲν ἔθνη καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἐκμαθεῖν, πολλοὺς δὲ νόμους ἀκοῦσαι, πολιτειῶν σχήματα, καὶ βίους ἀνδρῶν καὶ πράξεις, καὶ τέλη, καὶ τύχας. τούτοις τοίνυν ἅπασιν ἀφθονίαν δέδωκεν, οὐκ ἀπεσπασμένην τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ συμπαροῦσαν. πάντα δὲ ταῦτα ζηλωτὰ τοῦ συγγραφέως· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅσα φιλοσοφεῖ παρ' ὅλην τὴν δικαιοσύνην καὶ εὐσέβειαν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς διεξερχόμενος λόγους. τελευταῖόν ἐστι τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ χαρακτηρικώτατον, ὃ παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων οὕτως ἀκριβῶς ἐξείργασται, καὶ δύναται οὔτε τῶν πρεσβυτέρων, οὔτε τῶν νεωτέρων. τί δὲ τοῦτό ἐστι; τὸ καθ' ἑκάστην πρᾶξιν μὴ μόνον τὰ φανερὰ τοῖς πολλοῖς ὁρᾶν καὶ λέγειν, ἀλλ' ἐξετάζειν, καὶ τὰς ἀφανεῖς αἰτίας τῶν πράξεων καὶ τῶν πραξάντων αὐτάς, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἃ μὴ ῥᾴδια τοῖς πολλοῖς εἰδέναι, καὶ πάντα ἐκκαλύπτειν τὰ μυστήρια τῆς τε δοκούσης ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγνοουμένης κακίας. καί μοι δοκεῖ ὡς ὁ μυθευόμενος εἶναι τῶν ψυχῶν ἀπολυθεισῶν τοῦ σώματος, ἐξετασμὸς ἐπὶ τῶν ἐκεῖ δικαστῶν, οὕτως ἀκριβὴς εἶναι ὁ διὰ τῆς Θεοπόμπου γραφῆς γινόμενος. διὸ καὶ βάσκανος ἔδοξεν εἶναι, προσλαμβάνων τινὰ τοῖς ἀναγκαίοις ὀνειδισμοῖς καὶ τὰ τῶν ἐνδόξων προσώπων οὐκ ἀναγκαῖα πράγματα· ὅμοιόν τι ποιῶν τοῖς ἰατροῖς, οἳ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, ὡς βάθους τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες, οὐδὲ τῶν ὑγιαινόντων καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων στοχαζόμενοι. τοιοῦτος μὲν δή τις ὁ πραγματικὸς Θεοπόμπου χαρακτήρ. ὁ δὲ λεκτικός, Ἰσοκράτει μάλιστα ἔοικε. καθαρὰ γὰρ ἡ λέξις, καὶ κοινὴ καὶ σαφής, ὑψηλή τε καὶ μεγαλοπρεπής, καὶ τὸ πομπικὸν ἔχουσα πολύ, συγκειμένη τε κατὰ τὴν μέσην ἁρμονίαν, ἡδέως

19 καὶ μαλακῶς ῥέουσα. Διαλλάττει δὲ τῆς Ἰσοκρατείου κατὰ τὴν πικρότητα καὶ τὸν τόνον ἐπ' ἐνίων, ὅταν ἐπιτρέψῃ τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ' ὅταν ὀνειδίζῃ πόλεσιν ἢ στρατηγοῖς πονηρὰ βουλεύματα καὶ πράξεις ἀδίκους. πολὺς γὰρ ἐν τούτοις, καὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, οὐδὲ κατὰ μικρὸν διαφέρει, ὡς ἐξ ἄλλων πολλῶν ἄν τις ἴδοι, κἀκ τῶν ἀρχαϊκῶν ἐπιστολῶν, ἃς τῷ πνεύματι ἐπιτρέψας γέγραφεν. εἰ δ' ὑπερεῖδεν ἐν τούτοις ἐφ' οἷς μάλιστα ἂν ἐσπούδακε, τῆς τε συμπλοκῆς τῶν φωνηέντων γραμμάτων, καὶ τῆς κυκλικῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων, καὶ τῆς ὁμοειδείας τῶν σχηματισμῶν, πολὺ ἀμείνων ἂν ἦν αὐτὸς ἑαυτοῦ κατὰ τὴν φράσιν. ἔστι δὲ ἃ καὶ κατὰ τὸν πραγματικὸν τόπον ἁμαρτάνει, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς παραβολάς. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖαί τινες αὐτῶν, οὔτ' ἐν καιρῷ γινόμεναι, πολὺ δὲ τὸ παιδιῶδες ἐμφαίνουσαι. ἐν οἷς ἐστι καὶ περὶ Σειληνοῦ τοῦ φανέντος ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τὰ περὶ τοῦ δράκοντος τοῦ διαναυμαχήσαντος πρὸς τὴν τριήρη. καὶ ἄλλα τούτοις οὐκ ὀλίγα ὅμοια." Τούτοις παραληφθέντες οἱ συγγραφεῖς ἀρκέσουσι τοῖς ἀσκοῦσι τὸν πολιτικὸν λόγον, ἀφορμὰς ἐπιτηδείους παραδειγμάτων παρασχεῖν εἰς ἅπασαν ἰδέαν.

94 ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ.

Διονύσιος Ἀμμαίῳ τῷ φιλτάτῳ χαίρειν.

Ἐγὼ μὲν ὑπελάμβανον ἀρκούντως δεδηλωκέναι τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἰδιωμάτων ἐπεξελθών· ἐν οἷς γε δὴ μάλιστα διαφέρειν ἔδοξέ μοι τῶν πρὸ αὐτοῦ ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων· πρότερον μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων πρὸς τὸ σὸν ὄνομα συνταχθεῖσιν ὑπομνηματισμοῖς, ὀλίγοις δὲ πρόσθεν χρόνοις, ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου κατασκευασθείσῃ γραφῇ, προσειπὼν τὸν Αἴλιον Τουβέρωνα· ἐν ᾗ πάντα τὰ δεόμενα λόγου μετὰ τῶν οἰκείων ἀποδείξεων διεξελήλυθα κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν. σοῦ δὲ ὑπολαμβάνοντος ἧττον ἠκριβῶσθαι τὰς γραφάς, ἐπειδὴ προεκθέμενος ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα τῷ χαρακτῆρι, τότε τὰς περὶ αὐτῶν πίστεις παρέχομαι· ἀκριβεστέραν δὲ τὴν δήλωσιν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ χαρακτῆρος ἔσεσθαι νομίζοντος,

μέζονι, εἰ παρὰ μίαν ἑκάστην τῶν παραθέσεων τὰς λέξεις τοῦ συγγραφέως παρατιθείην οἱ οἱ τὰς τέχνας καὶ τὰς εἰσαγωγὰς τῶν λόγων πραγματευόμενοι ποιοῦσι. προαιρούμενος εἰς μηδὲν ἐλλείπειν, καὶ τοῦτο πεποίηκα, τὸ διδασκαλικὸν σχῆμα λαβὼν ἀντὶ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ. ἵνα δὲ εὐπαρακολούθητός σοι ὁ λόγος γένηται, προθεὶς τὴν λέξιν ὅσα περὶ τοῦ συγγραφέως τυγχάνω προειρηκώς, ἐπιτροχάδην ἀναλήψομαι τῶν προθέσεων ἑκάστην, καὶ τὰς ἀποδείξεις παρέξομαι, καθάπερ ἠξίους. ἔπεται δὲ τοῖς περὶ Ἡροδότου γραφεῖσι τὰ μέλλοντα δηλοῦσθαι. τούτῳ γὰρ Θουκυδίδης τῷ ἀνδρὶ ἐπιβαλὼν, καὶ τοῖς ἄλλοις ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετὰς, ἴδιόν τι γένος χαρακτῆρος, οὔτε πεζὸν αὐτοτελῶς, οὔτε ἔμμετρον ἀπηρτισμένως, κοινὸν δέ τι καὶ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐργασάμενος, εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν τροπικὴν, καὶ γλωττηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένην λέξιν παραλαμβάνων πολλάκις ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώποις. ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενεγκεῖν τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος πραγματείαν, τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δὲ εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνοματικὸν, ῥηματικὸν, τὸ δὲ ῥηματικὸν, ὀνοματικὸν λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν δὲ καὶ ἑνικῶν ἀλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτα ἀλλήλων· θηλυκά τε ἀρσενικοῖς, καὶ ἄρρενα θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων· ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δὲ ὀνοματικῶν ἢ μετοχικῶν πτώσεις τοτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, τοτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς, καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν νοημάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐνεξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἄν τις εὕροι παρ' αὐτῷ τῶν σχημάτων, προσώπων τε ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς, 95 καὶ τοπικῶν σημειώσεων μεταφοραῖς ἐξηλλαγμένα, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίαν ἀποστέγειν. ἢ τὰ πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ τὰ σώματα ἀντὶ πραγμάτων, καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, διὰ μακροῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται, τά τε σκολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον, καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δὲ αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατά ἐστι, τὸ πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, εἰς ἃ καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλείπει. ὑφ' ὧν ἀσαφὲς γίγνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέσσαρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως, τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῆς σημασίας· χρώματα δὲ αὐτῆς, τό τε στρυφνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ αὐτοῦ ταῦτα, τὸ παθητικόν. τοιοῦτος μὲν δή τις ἐστὶν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκε. γλωσσηματικὰ μὲν οὖν, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστιν, τό τε Ἀκραιφνὲς, καὶ ὁ Περιλογισμὸς, καὶ ἡ Περιωπὴ, καὶ ἡ Ἀνακωχὴ, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ποιητικὰ δὲ, ἥ τε Κωλύμη, καὶ ἡ Πρεσβευσία, καὶ ἡ Καταβολὴ, καὶ ἡ Ἀχθηδὼν, καὶ ἡ Δικαίωσις, καὶ τὰ παραπλήσια. ἡ δ' ἐν τοῖς σχηματισμοῖς καινότης τε καὶ πολυτροπία, καὶ ἡ ἐξαλλαγὴ τῆς συνήθους χρήσεως, ἐν ᾗ μάλιστα διαφέρειν αὐτὸν ἡγούμεθα τῶν ἄλλων, ἐπὶ τούτων γίγνεται τῶν ἔργων φανερά.

Ὅταν μὲν οὖν μίαν λέξιν, εἴτε ὀνομαστικὴν, εἴτε ῥηματικὴν ἐν πλείοσιν ὀνόμασιν ἢ ῥήμασιν ἐκφέρῃ, περιφράζων τὴν αὐτὴν νόησιν, τοιαύτην ποιεῖ τὴν λέξιν· "Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι." καὶ μὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ γέγραφεν· "Οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται." καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ σημαινόμενον ποιεῖ τῶν λόγων."

ὡς ἐπὶ τοῦ Λακεδαιμονίου Βρασίδα τέθεικεν, ὅτε μαχόμενος περὶ Πύλον ἀπὸ τῆς νεὼς τραυματίας γενόμενος ἐξέπεσε. πεσόντος δὲ αὐτοῦ, φησὶν, Εἰς τὴν παρεξειρεσίαν ἡ ἀσπὶς περιερρύη (εἰς θάλατταν.) βούλεται γὰρ δηλοῦν τό, Ὄντος δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς νεὼς ἐπὶ τὰ προέχοντα μέρη τῆς εἰρεσίας.

Ἐνίοις δὲ τὰ ῥηματικὰ μόρια τῆς λέξεως ὀνομαστικῶς σχηματίζει, τοιαύτην ποιεῖ τὴν φράσιν. ἔστι δὲ αὐτῷ πρὸς Ἀθηναίους ὁ Κορίνθιος ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ τάδε λέγων· Δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν, παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος τοιάνδε. τὸ γὰρ Παραινεῖν, καὶ Ἀξιοῦν, ῥήματα ὄντα, ὀνομαστικῶς γέγονε, Παραίνεσις, καὶ Ἀξίωσις. ταύτης δ' ἐστὶ τῆς ἰδέας ἥ τε Οὐκ ἀποτείχισις τοῦ Πλημμυρίου, ἣν ἐν τῇ ζ' βίβλῳ τέθεικεν ἐν δημηγορίᾳ. τὸ γὰρ Ἀποτειχίσαι, καὶ Ἀπολοφύρασθαι, ῥηματικὰ ὄντα, ὀνομαστικῶς ἐσχημάτικεν, Ἀποτείχισιν, καὶ Ὀλόφυρσιν.

Ὅταν δὲ ἀντιστρέψας ἑκατέρου τούτων τὴν φύσιν, τὰ ὀνόματα ποιῇ ῥήματα, τοῦτον τὸν τρό-
96 πον ἐκφέρει τὴν λέξιν, ὡς ἐν τῇ α' βίβλῳ περὶ τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου γράφει· Τὴν μὲν οὖν ἀληθεστάτην αἰτίαν, λόγῳ δὲ ἀφανεστάτην, τοὺς Ἀθηναίους οἴομαι μεγάλους γινομένους, ἀναγκάσαι εἰς τὸ πολεμεῖν. βούλεται γὰρ δηλοῦν ὅτι μεγάλοι γινόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνάγκην παρέσχον τοῦ πολέμου. πεποίηκε δὲ ἀντὶ τῆς ἀνάγκης, καὶ τοῦ πολέμου, ὀνομαστικῶν ὄντων, ῥηματικὰ, τό τε Ἀναγκάσαι, καὶ τὸ Πολεμεῖν.

Ὅταν δὲ τῶν ῥημάτων ἀλλάττῃ τὰ εἴδη τῶν παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον· Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. τὸ γὰρ Κωλύει, ῥῆμα ἐνεργητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ τοῦ Κωλύεται παθητικοῦ ὄντος παρείληπται. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιοῦτον· Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύεται ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. καὶ ἔτι τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ λεγόμενα· Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις. καὶ γὰρ ἐν τούτοις, τὸ Ἐπιμιγνύντες, ἐνεργητικὸν ὑπάρχον ῥῆμα, τοῦ Ἐπιμιγνύμενοι, παθητικοῦ ὄντος, χώραν ἐπέχει.

Ὅταν δὲ ἀντὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ τὸ παθητικὸν παραλαμβάνῃ, τοῦτον σχηματίζει τὸν τρόπον· Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν. βούλεται μὲν γὰρ δηλοῦν, Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις συνήλλαξαν. παρείληφε δὲ τὸ Ἐνηλλάγησαν, παθητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ ἐνεργητικοῦ τοῦ Συνήλλαξαν. καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τούτῳ, Τοὺς δ' ἐν τῇ μεσογείᾳ μᾶλλον κατῳκημένους. ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος τοῦ Κατῳκηκότας, τὸ παθητικὸν παρείληφε τὸ Κατῳκημένους.

Παρὰ δὲ τὰς τῶν ἑνικῶν τε καὶ πληθυντικῶν διαφορὰς, ὅταν ἐναλλάττῃ τὴν ἑκατέρου τούτων τάξιν, ἑνικὰ μὲν ἀντὶ πληθυντικῶν οὕτως ἐκφέρει, Καὶ οὕτως ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, αὐτὸν δὲ οὐ πολέμιον εἶναι τὸν Ἀθηναῖον. βούλεται μὲν γὰρ τοὺς Συρακουσίους λέγειν, καὶ τοὺς Ἀθηναίους· πεποίηκε δὲ τῶν ὀνομάτων ἑκάτερον ἑνικόν. καὶ ἐν οἷς φησι· Καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐσχημάτικεν ἑνικῶς, οὐχὶ πληθυντικῶς, ἀντὶ δὲ τοῦ ἑνικοῦ, τὸ πληθυντικὸν παραλαμβάνει τοῦτον τὸν τρόπον ἐξαλλάττων τὴν συνήθη φράσιν· κεῖται δὲ ἡ λέξις ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Ἐπιταφίου· Μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, εἰς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε. τὸ γὰρ Ἕκαστος, καὶ τὸ Ἤκουσεν, ἑνικά· τὰ δὲ ἐπιφερόμενα τούτοις, πληθυντικῶς ἐξενήνεκται· Τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες, ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν· οὐ καθ' ἑνὸς λέγεσθαι πεφύκασιν, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν.

Ἀρσενικῶν δὲ, καὶ θηλυκῶν, καὶ οὐδετέρων ἀντιμετατάξεις ἐκβεβηκυῖαι τῶν συνήθων σχημάτων, αἱ τοιαίδε εἰσίν· οἷον, τὴν μὲν ταραχὴν, Τάραχον καλεῖ, τὸ θηλυκὸν ἐκφέρων ἀρσενικῶς· καὶ τὴν ὄχλησιν, Ὄχλον· τὴν δὲ βούλησιν, καὶ τὴν δύναμιν, τὸ Βουλόμενον λέγει, καὶ τὸ Δυνάμενον· ὡς ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων τέθεικεν, ὅτε τὴν ἐς Σικελίαν ἀπέστελλον στρατιάν· Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν βουλόμενον οὐκ ἀφῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς. καὶ ἐν οἷς περὶ τῶν Θεσσαλῶν εἴρηκεν· Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῷ ἐπιχωρίῳ οἱ
97 Θεσσαλοί. καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐδέτερον πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον

ὑπὸ

ὑπὸ τῆς λέξεως τοιόνδε τι· ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.

Ἐν οἷς δὲ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν προσηγοριῶν, καὶ τῶν μετοχῶν, καὶ συναπτομένων τούτοις ἄρθρων ἐξαλλάττει τοῦ συνήθους, οὕτω σχηματίζει τὴν φράσιν· Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τῆς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὑπούλου εὐνομίας οὐ προτιμήσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἀκολούθως τῇ κοινῇ συνηθείᾳ σχηματίζοντες τὴν φράσιν, τῷ τε θηλυκῷ γένει τῆς προσηγορίας τὸ θηλυκὸν ἀντέζευξαν μόριον, καὶ πτῶσιν τῆς μετοχῆς τὴν αἰτιατικὴν ἀντὶ τῆς γενικῆς ἔταξαν, τὸν τρόπον τόνδε· Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτιμήσασαι. οἱ δὲ τὰ ἀρσενικὰ τοῖς θηλυκοῖς συνέταττον, ὥσπερ οὗτος πεποίηκε, τὰς γενικὰς ἀντὶ τῶν αἰτιατικῶν πτώσεων παραλαμβάνοντες. σολοικίζειν ἂν ὑφ' ἡμῶν λέγοιτο καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα· Καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες. οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς δοτικῆς πτώσεως ἐσχηματίσθαι τὴν λέξιν ἥρμοττεν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς αἰτιατικῆς, Καὶ μὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καταπλαγέντες. οὐδὲ γὰρ τῇ παρὰ τῶν θεῶν ὀργῇ φοβεῖσθαι λέγοιτ' ἄν τις, ἀλλὰ τὴν τῶν θεῶν ὀργήν.

Ἡ δὲ παρὰ τοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων ἐκβεβηκυῖα τὸ κατάλληλον φράσις, τοιαύτη τις ἐστί· Καίτοι εἰ ῥᾳθυμίᾳ μᾶλλον, ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλέον ἢ τρόπων ἀνδρείας, ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, (περιγίνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν,) καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέροις τῶν ἀεὶ μοχθούντων, φαίνεσθαι. ἐνταῦθα γὰρ, τὸ μὲν Ἐθέλοιμεν ῥῆμα, τοῦ μέλλοντός ἐστι χρόνου δηλωτικόν· τὸ δὲ Περιγίγνεται, τοῦ παρόντος. ἀκόλουθον δ' ἂν ἦν, εἰ συνέζευξε τῷ Ἐθέλοιμεν τὸ Περιέσται. Τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον, ἡμέτερον νομίζω, ὃ, μενόντων μὲν ἡμῶν, σύμμαχον γίνεται· ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὂν, εὔπορον ἔσται. τὸ μὲν γὰρ Γίνεται, τοῦ παρόντος ἐστὶ· τὸ δὲ Ἔσται, τοῦ μέλλοντος χρόνου δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ παρὰ τὰς πτώσεις ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γενικῆς πτώσεως, ἐξενήνοχε τό τε μετοχικὸν ὄνομα τὸ Μενόντων, καὶ τὸ ἀντωνυμικὸν τὸ Ἡμῶν· ἐπὶ δὲ τῆς δοτικῆς τὸ Ὑποχωρίσασιν. οἰκειότερον δ' ἦν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξενηνέχθαι πτῶσιν.

Ὅταν δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου πράγματος τὴν ἀποστροφὴν ποιῆται, ἢ πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον· Τῶν δὲ Συρακουσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν. προθεὶς γὰρ ἑνικὸν ὄνομα τὸν Δῆμον, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τούτου τὸν λόγον ἐπὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα, πληθυντικὸν ὑπάρχον, τοὺς Συρακουσίους. καὶ αὖθις· Λεοντῖνοι γὰρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ Σικελίας μετὰ τὴν σύμβασιν, πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλοὺς, καὶ ὁ δῆμος ἐπενόει τὴν γῆν ἀναδάσασθαι. ἀπὸ γὰρ τοῦ πληθυντικοῦ ὀνόματος τοῦ Λεοντῖνοι, ἀπέστρεψε τὸν λόγον ἐπὶ τὸ ἑνικὸν ὄνομα, τὸν Δῆμον.

Πρόσωπα δὲ παρ' αὐτῷ τὰ πράγματα γίνεται, καθάπερ ἐν τῇ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ γέγονεν. ἀξιῶν γὰρ ὁ Κορίνθιος τοὺς προεστηκότας τῆς Πελοποννήσου φυλάττειν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα πρὸς τὰς ἔξω πόλεις, οἷον παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, ταῦτα λέγει· Πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλαττον ἐξηγεῖσθαι, ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν. 98 τὸ γὰρ Ἐξηγεῖσθαι, νῦν τέθεικεν ἐπὶ τοῦ προάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον ἡγουμένους αὐτῆς. τοῦτο δὲ τῇ χώρᾳ μὲν ἀδύνατον ἦν συμβῆναι, τῇ δὲ δόξῃ, καὶ τοῖς πράγμασι τοῖς περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι, δυνατὸν, καὶ βούλεται τοῦτο δηλοῦν. Πράγματα δὲ ἀντὶ σωμάτων τὰ τοιαῦτα ὑπ' αὐτοῦ γίνεται. λέγεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθίου πρεσβευτοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους συγκρίνοντος τά τε Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· Οἱ μέν γε, νεωτεροποιοὶ, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ὃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ, τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. μέχρι μὲν οὖν τούτων τὸ σχῆμα τῆς λέξεως σώζει τὴν ἀκολουθίαν, ὡς ἐπὶ προσώπων ἀμφοτέρων κείμενον. ἔπειτα ἀποστρέφεται κατὰ θάτερον τῶν μερῶν ὁ λόγος, καὶ ἀντὶ τῶν σωμάτων πράγματα γίγνεται περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν φῇ· Αὖθις δὲ, οἱ μὲν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι,

τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. τὸ γὰρ Ὑμέτερον, ἀντὶ τοῦ Ὑμεῖς παρείληπται, πρᾶγμα ὑπάρχον ἀντὶ τοῦ σώματος.

Ἐν δὲ τοῖς ἐνθυμήμασί τε καὶ νοήμασιν, αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, καὶ μόλις ἐπὶ τὸ τέλος ἀφικνούμεναι, δι᾽ ἃς ἡ φράσις δυσπαρακολούθητος γίνεται, πλεῖσται μὲν εἰσὶ καθ᾽ ὅλην ἱστορίαν· ἀρκέσουσι δὲ ἐκ τοῦ προοιμίου δύο ληφθεῖσαι μόναι, ἥ τε δηλοῦσα τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, καὶ τὰς αἰτίας ἀποδιδοῦσα. Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ᾽ ἐπιμιγνῦντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὔτε γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὄν, ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ᾽ ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο. προσέθεν τῇ πρώτῃ περιόδῳ καὶ σχηματισθὲν οὕτω, Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ᾽ ἐπιμιγνῦντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, νεμόμενοι δὲ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο, φανερωτέραν ἂν ἐποίει τὴν διάνοιαν· τῇ δὲ παρεμβολῇ τῶν μεταξὺ πραγμάτων πολλῶν ὄντων, ἀσαφῆ καὶ δυσπαρακολούθητον πεποίηκε. καὶ ἡ περὶ τῆς Εὐρυσθέως στρατείας ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, ἥδε· Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως ὅτ᾽ ἐστράτευε Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ, τυγχάνειν δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα, διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον, καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα τῶν Μυκηναίων τε, καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε, τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν.

Ἐν οἷς δὲ σκολιὰ, καὶ πολύπλοκος, καὶ δυσεξέλικτος ἡ τῶν ἐνθυμημάτων κατασκευὴ γίνεται, τοῦτον τὸν τρόπον ἔχει παρ᾽ αὐτῷ. κεῖται δὲ ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ ἡ λέξις· Τὴν δὲ τῶν ἐναντίων
99 τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι, ἐν τῷ ἀμύνεσθαι παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ᾽ ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι᾽ ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. τοιαῦτά ἐστι καὶ τὰ περὶ Θεμιστοκλέους εἰρημένα ἐν τῇ α΄ βίβλῳ· Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ᾽ ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής· καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε ὢν, δὲ ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο· τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα· καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο.

Οἱ δὲ μειρακιώδεις σχηματισμοὶ τῶν ἀντιθέτων τε καὶ παρομοίων, καὶ παρισώσεων, ἐν οἷς οἱ περὶ τὸν Γοργίαν μάλιστα ἐπλεόνασαν, ἥκιστα τῷ χαρακτῆρι τούτῳ προσήκοντες, αὐστηρὰν ἔχοντι τὴν ἀγωγὴν, καὶ τοῦ κομψοῦ πλεῖστον ἀφεστηκότι, τοιοῦτοί τινές εἰσι παρὰ τῷ συγγραφεῖ· Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη. καὶ ἔτι δὲ, Οἱ μὲν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δ᾽ ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. καὶ ἐν οἷς τὰς καταλαβούσας τὴν Ἑλλάδα συμφορὰς διὰ τὰς στάσεις ἐπεξέρχεται, τοιάδε γράφων. Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, πρόσχημα τοῦ ἀνάνδρου· καὶ τὸ εἰς ἅπαξ συνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. Πολλὰ τοιαῦτά τις ἂν εὕροι δι᾽ ὅλης αὐτοῦ τῆς ἱστορίας λεγόμενα. ἱκανὸν δὲ καὶ ταῦτα δείγματος ἕνεκα εἰρῆσθαι. ἔχεις, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, τὰ παρατηρήματα καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, ἐκ τῆς κοινῆς ἐξητασμένα πραγματείας, ὡς ἐπεζήτεις.

Εὐτυχῶς Ἀμμαίῳ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

χαρακτῆρος, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ συγγραφέως ἰδιωμάτων.

Ἐν τοῖς προεκδοθεῖσι περὶ τῆς μιμήσεως ὑπομνηματισμοῖς ἐπεληλυθὼς, οὓς ὑπελάμβανον ἐπιφανεστάτους εἶναι, ποιητάς τε καὶ συγγραφεῖς, ὦ Κόιντε Αἴλιε Τυβέρων, καὶ δεδηλωκὼς ἐν ὀλίγοις τινὰς, ἃς ἕκαστος αὐτῶν εἰσφέρεται, πραγματικάς τε καὶ λεκτικὰς ἀρετάς· καὶ πῇ μάλιστα χείρων ἑαυτοῦ γίνεται κατὰ τὰς ἀποτυχίας, εἴτε τῆς προαιρέσεως οὐχ ἅπαντα κατὰ τὸν ἀκριβέστατον λογισμὸν ὁρώσης, εἴτε τῆς δυνάμεως οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις κατορθούσης· ἵνα τοῖς προαιρουμένοις γράφειν τε καὶ λέγειν εὖ, καλοὶ καὶ δεδοκιμασμένοι κανόνες ὦσιν, ἐφ᾽ ὧν ποιήσονται τὰς κατὰ μέρος γυμνασίας, μὴ πάντα μιμούμενοι τὰ παρ᾽ ἐκείνοις κείμενα τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν λαμβάνοντες, τὰς δ᾽ ἀποτυχίας φυλαττόμενοι· ἁψάμενός τε τῶν συγγραφέων, ἐδήλωσα καὶ περὶ Θουκυδίδου τὰ δοκοῦντά μοι, συντόμῳ τε καὶ κεφαλαιώδει γραφῇ περιλαβὼν, οὐ δι᾽ ὀλιγωρίαν καὶ ῥᾳστώνην, οὐδὲ διὰ σπάνιν τῶν δυνησομένων βεβαιῶσαι τὰς προθέσεις, ἀλλὰ τῆς εὐκαιρίας τῆς γραφομένης στοχαζόμενος, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐποίησα. οὐ γὰρ ἦν ἀκριβῆ καὶ διεξοδικὴν δήλωσιν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ποιεῖσθαι προελόμενον, εἰς ἐλάχιστον ὄγκον συναγαγεῖν τὴν πραγματείαν. σοῦ δὲ βουληθέντος ἰδίαν συντάξασθαί με περὶ Θουκυδίδου γραφὴν ἅπαντα περιειληφυῖαν τὰ δεόμενα λόγου, ἀναβαλόμενος τὴν περὶ Δημοσθένους πραγματείαν, ἣν εἶχον ἐν χερσὶν, ὑπεσχόμην τε ποιήσειν, ὡς προῄρου, καὶ τελέσας, τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδίδωμι. μέλλων δὲ τοῦ κατὰ μέρος ἅπτεσθαι λόγου, ὀλίγα περὶ ἐμαυτοῦ τε καὶ τοῦ γένους τῆς πραγματείας βούλομαι προειπεῖν· οὐ σοῦ μὰ Δία, καὶ τῶν σοὶ παραπλησίων ἕνεκα, τῶν ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου κρινόντων τὰ πράγματα, καὶ μηδὲν ἡγουμένων χρῆμα τιμιώτερον τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ τῶν ἄλλων, ὅσοις τὸ αὐτὸ φιλαίτιον ἔνεστι τῶν ἀρχαίων γινομένων, εἴτε κατὰ ταῦτα τὰ πάθη, κοινὰ τῆς ἀνθρωπίνης ὄντα φύσεως. ὑποπτεύω γὰρ ἔσεσθαί τινας τῶν ἀναγνωσομένων τὴν γραφὴν, τοὺς ἐπιτιμήσοντας ἡμῖν, ὅτι τολμῶμεν ἀποφαίνειν Θουκυδίδην τὸν ἁπάντων κράτιστον τῶν ἱστοριογράφων, καὶ κατὰ τὴν προαίρεσίν ποτε τῶν λόγων ἁμαρτάνοντα, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἐξασθενοῦντα. καὶ οὐδ᾽ οὗτος ἡμᾶς ὁ λογισμὸς εἰσῆλθεν, ὅτι παράδοξα καινοτομεῖν πράγματα πρῶτοι καὶ μόνοι δόξομεν, εἴ τι τῶν ὑπὸ Θουκυδίδου γραφέντων συκοφαντεῖν ἐπιβαλοίμεθα· οὐ ταῖς κοιναῖς μόναις ἐναντιούμενοι δόξαις, ἃς ἅπαντες ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου παραλαβόντες, ἀναφαιρέτους ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδίαις τῶν ἐπιφανεστάτων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων μαρτυρίαις ἀπιστοῦντες· οἳ κανόνα τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἐκεῖνον ὑποτίθενται τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους δεινότητος ὅρον. ὧν οὔτε προαιρέσεις ἰσχυρὰς, ταύτας δὴ τὰς ἐπιτιμήσεις ἀπολύσασθαι βουλόμενος, ἐχούσας τι θεατρικὸν, καὶ τῶν πολλῶν ἀγωγὸν, περὶ μὲν ἐμαυτοῦ τοσοῦτον ἀρκεσθήσομαι μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὸ φιλόνεικον τοῦτο καὶ δύσερι, καὶ προσυλακτεῖν εἰκῇ τισιν, ἐν παντὶ πεφυλαγμένος τῷ βίῳ μέχρι τοῦ παρόντος, καὶ οὐδεμίαν ἐκδεδωκὼς γραφὴν ἐν ᾗ κατηγορῶ τινος, ἔξω μιᾶς πραγματείας, ἣν συνεταξάμην ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς κατατρέχοντας αὐτῆς ἀδίκως, οὐκ ἂν ἐπεχείρησα νῦν πρῶτον εἰς τὸν ἐπιφανέστατον τῶν συγγραφέων τὴν οὐκ ἐλευθέροις ἤθεσι πρέπουσαν, οὐτ᾽ ἐμαυτοῦ συνήθη κακοήθειαν ἐναποδείκνυσθαι. περὶ δὲ τοῦ γένους τῆς γραφῆς πλείονα μὲν ἔχων λέγειν, ἀρκεσθήσομαι δ᾽ ὀλίγοις. εἰ δὲ ἀληθεῖς καὶ προσήκοντας ἐμαυτῷ προῄρημαι λόγους, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων ἕκαστος. ἔστι δὴ τὸ βούλημά μου τῆς πραγματείας οὐ καταδρομὴ τῆς Θουκυδίδου προαιρέσεώς τε καὶ δυνάμεως, οὐδ᾽ ἐκλογισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ᾽ ἐξευτελισμὸς, οὐδ᾽ ἄλλο τι τοιοῦτον ἔργον οὐδὲν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς οὐδενὸς

ὥρα τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· καὶ χάρις τοῖς μὲν πλείων, τοῖς δ᾽ ἐλάττων δι᾽ ἣν ἔτι μένουσιν αὐτοῦ αἱ γραφαί. ὁ δ᾽ Ἁλικαρνασεὺς Ἡρόδοτος, γενόμενος ὀλίγῳ πρότερον τῶν Περσικῶν, παρεκτείνας δὲ μέχρι τῶν Πελοποννησιακῶν, τήν τε πραγματικὴν προαίρεσιν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξήνεγκε καὶ λαμπρότερον, οὔτε πόλεως μιᾶς, οὔτ᾽ ἔθνους ἑνὸς ἱστορίαν προελόμενος ἀναγράψαι· πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους πράξεις ἔκ τε τῆς Εὐρώπης, ἔκ τε τῆς Ἀσίας, ἐς μίαν περιγραφὴν πραγματείας ἀγαγεῖν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῆς τῶν Λυδῶν δυναστείας, μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου κατεβίβασε τὴν ἱστορίαν, πάσας τὰς ἐν τοῖς τεσσαράκοντα καὶ διακοσίοις ἔτεσι γενομένας πράξεις ἐπιφανεῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, μιᾷ συντάξει περιλαβών· καὶ τῇ λέξει προσαπέδωκε τὰς παραλειφθείσας ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἀρετάς. τούτοις ἐπιγενόμενος Θουκυδίδης, οὔτ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς ἐβουλήθη τόπου καθιδρύσαι τὴν ἱστορίαν, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἑλλάνικον ἐποίησαν, οὔτε τὰς ἐξ ἁπάσης χώρας Ἕλλησιν ἢ βαρβάροις ἐπιτελεσθείσας πράξεις εἰς μίαν ἱστορίαν συναγαγεῖν, μιμησάμενος Ἡρόδοτον· τὴν μὲν προτέραν ὑπεριδών, ὡς εὐτελοῦς καὶ ταπεινῆς, καὶ πολλὰ οὐ δυνησομένης τοὺς ἀναγινώσκοντας ὠφελῆσαι· τὴν δὲ ὑστέραν, ὡς μείζονος ἢ δυνατῆς πεσεῖν εἰς σύνοψιν ἀνθρωπίνου λογισμοῦ, κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῶν τρόπων· ἕνα δὲ προχειρισάμενος πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι πρὸς ἀλλήλους, τοῦτον ἐσπούδασεν ἀναγράψαι· ἐρρωμένος τε τὸ σῶμα, καὶ τὴν διάνοιαν ὑγιαίνων, καὶ μέχρι παντὸς αὐτοῦ βιώσας· καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων τὰς πράξεις συντιθείς· ἀλλ᾽ οἷς μὲν αὐτὸς παρῆν, ἐξ ἐμπειρίας· ὧν δ᾽ ἀπελείφθη διὰ τὴν φυγήν, παρὰ τῶν ἄριστα γιγνωσκόντων πυνθανόμενος. πρῶτον μὲν δὴ κατὰ τοῦτο διήλλαξε τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων, λέγω δὲ κατὰ τὸ λαβεῖν ὑπόθεσιν μήτε μονόκωλον παντάπασιν, μηδ᾽ εἰς πολλὰ μεμερισμένην καὶ ἀσυνάρτητα κεφάλαια· ἔπειτα κατὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ μυθῶδες προσάψαι, μηδ᾽ εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐντρέψαι τὴν γραφήν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἱστοροῦντες ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ἐκ γῆς ἀνιεμένας, καὶ ναΐδας ἀμφιβίους ἐκ ταρτάρων ἐξιούσας, καὶ διὰ πελάγους νηχομένας καὶ μιξόθηρας, καὶ ταύτας εἰς ὁμιλίαν ἀνθρώποις συνερχομένας, καὶ ἐκ θνητῶν καὶ θείων συνουσιῶν γονὰς ἡμιθέους, καὶ ἄλλας τινὰς ἀπίστους τῷ καθ᾽ ἡμᾶς βίῳ, καὶ πολὺ τὸ ἀνόητον ἔχειν δοκούσας ἱστορίας. ταῦτα δ᾽ εἰπεῖν προήχθην, οὐκ ἐπιτιμῶν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἔχων συγγνώμην, εἰ καὶ τῶν μυθικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐκφέροντες ἱστορίας. ἐν ἅπασι γὰρ ἀνθρώποις, καὶ κοινῇ κατὰ τόπους, καὶ κατὰ πόλεις ἰδίᾳ, μνῆμαί τινες ἐσῴζοντο καὶ τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων, ὥσπερ ἔφην. 105 ἃς διαδεχόμενοι παῖδες παρὰ πατέρων, ἐπιμελὲς ἐποιοῦντο παραδιδόναι τοῖς ἐκγόνοις· καὶ τοὺς βουλομένους αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν ἐκφέρειν, οὕτως ἠξίουν συγγράφειν, ὡς παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπεισοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγραφάς· Θουκυδίδῃ δέ, τῷ προελομένῳ μίαν ὑπόθεσιν, ᾗ παρεγίνετο αὐτός, οὐχ ἥρμοττεν ἐγκαταμιγνύειν τῇ διηγήσει τὰς θεατρικὰς γοητείας, οὐδὲ πρὸς τὴν ἀπάτην ἁρμόττεσθαι τῶν ἀναγνωσομένων, ἣν ἐκεῖναι πεφύκασι φέρειν αἱ συντάξεις· ἀλλὰ πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας δεδήλωκε, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· Καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτά, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. μαρτυρεῖται δὲ τῷ ἀνδρὶ τάχα μὲν ὑπὸ πάντων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων, εἰ δὲ μή, τῶν γε πλείστων, ὅτι καὶ τῆς ἀληθείας, ἧς ἱερὰν εἶναι τὴν ἱστορίαν βουλόμεθα, πλείστην ἐποιήσατο πρόνοιαν· οὔτε προστιθεὶς τοῖς πράγμασιν οὐδὲν ὃ μὴ δίκαιον, οὐδὲ ἀφαιρῶν, οὐδὲ ἐνεξουσιάζων τῇ γραφῇ· ἀνέγκλητον δὲ καὶ καθαρὰν τὴν προαίρεσιν ἀπὸ παντὸς φθόνου, καὶ πάσης κολακείας φυλάττων, μάλιστα δ᾽ ἐν ταῖς περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν γνώμαις. καὶ γὰρ Θεμιστοκλέους ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ μνησθείς, τὰς ὑπαρχούσας αὐτῷ ἀρετὰς ἀφθόνως ἐπελή-

ἢ τὸ διαλλάξαι τῶν πρὸ αὐτοῦ.

λυθε· καὶ τῶν Περικλέους πολιτευμάτων ἁψάμενος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, τῆς διαβεβοημένης περὶ αὐτοῦ δόξης ἄξιον εἴρηκεν ἐγκώμιον· περί τε Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ καὶ Νικίου τοῦ Νικοστράτου, καὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ Κλεινίου, καὶ ἄλλων στρατηγῶν τε καὶ ῥητόρων ἀναγκασθεὶς λέγειν, ὅσα προσήκοντα ἦν ἑκάστῳ, δεδήλωκε. παραδείγματα δὲ περὶ αὐτῶν φέρειν οὐ δέομαι τοῖς διεληλυθόσιν αὐτοῦ τὰς ἱστορίας. ταῦτα μὲν οὖν ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ἃ περὶ τὸν πραγματικὸν τόπον ὁ συγγραφεὺς κατορθοῖ, καλὰ καὶ μιμήσεως ἄξια. κράτιστον δὲ πάντων, τὸ μηδὲν ἑκουσίως ψεύδεσθαι, μηδὲ μιαίνειν τὴν αὑτοῦ συνείδησιν.

τίνα ἐλλιπέστερον κατεσκεύασε, περὶ τὸν πραγματικὸν τόπον.

ἃ δ' ἐλλιπέστερον κατεσκεύασε, καὶ ἐφ' οἷς ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ τινές, περὶ τὸ τεχνικώτερον μέρος ἐστὶ τοῦ πραγματικοῦ, τὸ λεγόμενον μὲν οἰκονομικόν, ἐν ἁπάσαις δὲ γραφαῖς ἐπιζητούμενον, ἐάν τε φιλοσόφους προέληταί τις ὑποθέσεις, ἐάν τε ῥητορικάς. ταῦτα δέ ἐστι τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν, καὶ τὰ περὶ τάξιν, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐξεργασίας. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῆς διαιρέσεως, προειπὼν ὅτι τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων συγγραφέων, ἢ κατὰ τόπους μεριζόντων τὰς ἀναγραφάς, ἢ κατὰ χρόνους εὐπαρακολουθήτους, ἐκεῖνος οὐδετέραν τούτων τῶν διαιρέσεων ἐδοκίμασεν. οὔτε γὰρ τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐπετελέσθησαν, ἀκολουθῶν ἐμέριστε τὰς διηγήσεις, ὡς Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑλλάνικος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἐποίησαν· οὔτε τοῖς χρόνοις, ὡς οἱ τὴν τοπικὴν ἐκδόντες ἱστορίαν, προείλοντο, ἤτοι ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων μερίζοντες τὰς ἀναγραφάς, ἢ ταῖς τῶν ἱερέων, ἢ ταῖς περιόδοις τῶν ὀλυμπιάδων, ἢ τοῖς ἀποδεικνυμένοις ἄρχουσιν ἐπὶ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχάς. καινὴν δέ τινα καὶ ἀτριβῆ τοῖς ἄλλοις πορευθῆναι βουληθεὶς ὁδόν, θερείαις καὶ χειμερίοις ἐμέρισε τὴν ἱστορίαν.

μερισμὸν τῆς ἱστορίας ἐποιήσεν οὐ καλῶς.

ἐκ δὲ τούτου συμβέβηκεν αὐτῷ τοὐναντίον ἢ προσεδόκησεν. οὐ γὰρ σαφεστέρα γέγονεν ἡ διαίρεσις τῶν χρόνων, ἀλλὰ δυσπαρακολουθητοτέρα κατὰ τὰς ὥρας. ἐφ' ᾧ θαυμάζειν ἄξιον, πῶς αὐτὸν ἔλαθεν, ὅτι πολλῶν ἅμα πραγμάτων κατὰ πολλοὺς τόπους γινομένων, εἰς μικρὰς κατακερματιζομένη τομὰς ἡ διήγησις, οὐκ ἀπολήψεται τὸ τηλαυγὲς φῶς ἐκεῖνο καὶ καθαρόν, ὡς ἐξ αὐτῶν γίνεται τῶν πραγμάτων φανερόν. ἐν γοῦν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· ταύτῃ γὰρ ἀρκεσθήσομαι μόνον· τὰ περὶ Μιτυληναίους ἀρξάμενος γράφειν, πρὶν ὅλην ἐκπληρῶσαι τὴν διήγησιν, ἐπὶ τὰ Λακεδαιμονίων ἄπεισιν ἔργα· καὶ οὐδὲ ταῦτα συγκορυφώσας, τῆς Πλαταιέων μέμνηται πολιορκίας. ἀφεὶς δὲ καὶ ταύτην ἀτελῆ, τοῦ Μιτυληναϊκοῦ μέμνηται πολέμου. εἶτ' ἐκεῖθεν ἄγει τὴν διήγησιν ἐπὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, ὡς ἐστασίασαν, οἱ μὲν Λακεδαιμονίους, οἱ δ' Ἀθηναίους ἐπαγόμενοι. ἀφεὶς δὲ καὶ ταῦτα ἡμιτελῆ, περὶ τῆς εἰς Σικελίαν στρατείας τῆς προτέρας Ἀθηναίων ὀλίγα λέγει. εἶτα Ἀθηναίων ἔκπλουν ἐπὶ Πελοπόννησον ἀρξάμενος λέγειν, καὶ Λακεδαιμονίων τὴν ἐπὶ Δωριεῖς στρατείαν, τὰ περὶ Λευκάδα πραχθέντα ὑπὸ Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὸν πρὸς Αἰτωλοὺς πόλεμον ἐπιπορεύεται· ἐκεῖθεν δὲ ἄπεισιν ἐπὶ Ναύπακτον. ἀτελεῖς δὲ καὶ τοὺς ἠπειρωτικοὺς πολέμους καταλιπών, Σικελίας ἅπτεται πάλιν. καὶ μετὰ τοῦτο Δῆλον καθαίρει, καὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος πολεμούμενον ὑπὸ Ἀμβρακιωτῶν, καταλείπει. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; ὅλη γὰρ ἡ βίβλος οὕτω συγκέκοπται, καὶ τὸ διηνεκὲς τῆς ἀπαγγελίας ἀπολώλεκε. πλανώμεθα δή, καθάπερ εἰκός, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης ἐν τῷ διασπᾶσθαι τὰ πράγματα, τῆς διανοίας, καὶ τὰς ἡμιτελεῖς τῶν ἀκουσθέντων μνήμας οὐ ῥᾳδίως οὐδ' ἀκριβῶς ἀναφερούσης. χρὴ δὲ τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν εἰρομένην καὶ ἀπερίσπαστον εἶναι, ἄλλως τε ἐπειδὰν περὶ πολλῶν γίνηται πραγμάτων καὶ δυσκαταμαθήτων. ὅτι δ' οὐκ ὀρθὸς ὁ κανὼν οὗτος, οὐδ' οἰκεῖος ἱστορίᾳ, δῆλον. οὐδεὶς γὰρ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων θερείαις καὶ χειμῶσι διεῖλε τὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ πάντες τὰς τετριμμένας ἄγειν ἐπὶ τὴν σαφήνειαν μετῆλθον.

ἡ τάξις αὐτοῦ καὶ οἰκονομία ἐγκαλεῖται.

αἰτιῶνται δὲ καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ τινές, ὡς οὔτε ἀρχὴν τῆς ἱστορίας εἰληφότος, ἣν ἐχρῆν, οὔτε τέλος ἐφηρμοκότος αὐτῇ τὸ πρέπον,
106 οὐκ ἐλάχιστον μέρος εἶναι λέγοντες οἰκονομίας ἀγαθῆς, ἀρχήν τε λαβεῖν, ἧς οὐκ ἂν εἴη τι πρότερον, καὶ τέλει περιλαβεῖν τὴν πραγματείαν, ᾧ δόξῃ μηδὲν ἐνδεῖν· ὧν οὐδετέρου πρόνοιαν αὐτὸν πεποιῆσθαι τὴν προσήκουσαν. τὴν δὲ ἀφορμὴν αὐτοῖς τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ συγγραφεὺς παρέσχηται. προειπὼν γάρ, ὡς μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακός, χρόνου τε μήκει, καὶ παθημάτων πολλῶν

συντυ-

συντυχίαις, τελευτῇ τοῦ προοιμίου τὰς αἰτίας βούλεται πρῶτον εἰπεῖν, ἀφ' ὧν ἡ ἀρχὴ ἔλαβε. διττὰς δὲ ταύτας ὑποθέμενος, τήν τε ἀληθῆ μὲν, οὐκ εἰς ἅπαντας δὲ λεγομένην, τὴν αὔξησιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως· καὶ τὴν οὐκ ἀληθῆ μὲν, ὑπὸ δὲ Λακεδαιμονίων πλαττομένην, τὴν Ἀθήνηθεν ἀποσταλεῖσαν Κερκυραίοις κατὰ Κορινθίων συμμαχίαν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς καὶ αὐτῷ δοκούσης, τὴν ἀρχὴν πεποίηται τῆς διηγήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἑτέρας, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· "Ἤρξαντο δὲ" Ἀθηναῖοι αὐτοῦ καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς, αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ τὴν Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον, καὶ τὰς διαφορὰς τοῦ μή τινας ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους, καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι, αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς, ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον. προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. καὶ μετὰ τοῦτο διεξέρχεται τὰ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, καὶ τὰ περὶ Ποτίδαιαν, καὶ τὴν Πελοποννησίων σύνοδον εἰς Σπάρτην· καὶ τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως λόγους. ταῦτα δὲ μέχρι δισχιλίων ἐκμηκύνας στίχων, τότε περὶ τῆς ἑτέρας αἰτίας τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῆς ἀληθοῦς τε, καὶ αὐτῷ δοκούσης, ἐνθένδε ἀρξάμενος. Ἐψηφίσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελύσθαι καὶ πολεμεῖν Ἀθηναίοις, οὐ τοσοῦτον τῶν συμμάχων πεισθέντες τοῖς λόγοις, ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα, ἐν οἷς ηὐξήθησαν. οἷς ἐπιτίθησι τὰ ἔργα τῆς πόλεως, ὅσα μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἕως τοῦ Πελοποννησιακοῦ διεπράξαντο, κεφαλαιωδῶς καὶ ἐπιτροχάδην ἐν ἐλάττοσιν ἢ πεντακοσίοις στίχοις. ἀναμνησθεὶς δ' ὅτι πρότερα τῶν Κερκυραϊκῶν ἦν, καὶ οὐκ ἀπ' ἐκείνων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἀπὸ τούτων, ταῦτα πάλιν κατὰ λέξιν γράφει· Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ καὶ τὰ Ποτιδαιατικὰ, καὶ ὅσα πρόφασις (μεταξὺ) τοῦδε τοῦ πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα, ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ (πρὸς) τὸν βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, μεταξὺ τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, αἰσθόμενοι, οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχὺ," ἡσυχάζοντες τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο," τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργόμενοι πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρετο, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο. τότε δὲ οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδόκει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ ἰσχὺς," ἢν δύνωνται, ἀραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. ἐχρῆν δὲ αὐτὸν, ἀρξάμενον τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ζητεῖν, πρώτην ἀποδοῦναι τὴν ἀληθῆ καὶ ἑαυτῷ δοκοῦσαν. ἥ τε γὰρ φύσις ἀπῄτει τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων ἄρχειν, καὶ τἀληθῆ πρὸ τῶν ψευδῶν λέγεσθαι· ἥ τε τῆς διηγήσεως εἰσβολὴ κρείττων ἂν ἐγίνετο μακρῷ, τοιαύτης οἰκονομίας τυχοῦσα. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, τῶν ἀπολογεῖσθαι περὶ αὐτοῦ βουλομένων, ὅτι μικρὰ καὶ οὐκ ἄξια λόγου τὰ πράγματα ἦν, ἢ κοινὰ καὶ" κατημαξευμένα τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ὥστε μηδὲν δεῖν ἀπὸ τούτων ἀρχὴν ποιεῖσθαι. αὐτὸς γὰρ ὡς ἐκλειφθέντα τὸν τόπον τοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἄξιον ἱστορίας ὑπείληφεν, αὐταῖς λέξεσιν οὕτω γράφων· "Ἔγραψα δὲ αὐτὰ, καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε, ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τὸ χωρίον τοῦτο ἦν καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά· τούτων δὲ," ὧνπερ καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη. ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τεκμήριον ἦν τοῦ μὴ κατὰ τὸν ἄριστον τρόπον ᾠκονομῆσθαι

τὴν διήγησιν ὑπ' αὐτοῦ λέγω δὴ τὸ μὴ κατὰ φύσιν ἔχειν. προσέσει δὲ τούτῳ καὶ τὸ μή, εἰς ἃ δεῖ κεφάλαια, τετελευτηκέναι τὴν ἱστορίαν. ἔτη γὰρ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι περιειληφότος τοῦ πολέμου, πάντα τὸν χρόνον τοῦτον ἕως τῆς καταλύσεως αὐτοῦ βιώσας, μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εἰκοστοῦ κατεβίβασεν ἔτους τὴν ἱστορίαν, τῇ περὶ Κυνὸς σῆμα ναυμαχίᾳ τὴν ὀγδόην βίβλον παρακλείσας· καὶ ταῦτα προειρηκὼς ἐν τῷ προοιμίῳ, πάντα περιειλῆφθαι τὰ πραχθέντα κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον. καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ βίβλῳ πάλιν συνανακεφαλαιῶν τε τοὺς χρόνους ἀφ' οὗ τε ἤρξατο, καὶ μέχρις οὗ προελθὼν κατελύθη, ταῦτα κατὰ λέξιν γέγραφε· Καὶ τοῖς (ἀπὸ) χρησμῶν τι ἰσχυρισαμένοις, 107 μόνον δὴ τοῦτο ὀχυρῶς ξυμβάν. ἀεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου τοῦ πολέμου, καὶ μέχρις οὗ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ὑπὸ πολλῶν, ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ προσέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβῶς τι εἴσομαι· καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ, ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν· καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Πελοποννησίοις, διὰ τὴν φυγήν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν μᾶλλον αἰσθέσθαι. τὴν οὖν μετὰ (τὰ) δέκα ἔτη διαφοράν τε καὶ ξύγχυσιν τῶν σπονδῶν, καὶ τὰ ἔπειτα, ὡς ἐπολεμήθη ἐξηγήσομαι. ὅτι δὲ καὶ περὶ τὰς ἐξεργασίας τῶν κεφαλαίων ἧττον ἐπιμελής ἐστιν, ἢ πλείονας τοῦ δέοντος λόγους ἀποδιδοὺς τοῖς ἐλαττόνων δεομένοις, ἢ ῥαθυμότερον ἐπιτρέχων τὰ δεόμενα πλείονος ἐξεργασίας, πολλοῖς τεκμηρίοις βεβαιῶσαι δυνάμενος, ὀλίγοις χρήσομαι, τὰς μὲν πρώτας Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων ναυμαχίας ἀμφοτέρας περὶ τὴν τελευτὴν τῆς δευτέρας βίβλου γράφειν ἀρξάμενος· ἐν αἷς πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς Πελοποννησίων εἴκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι μόνοι πρὸς πολλαπλασίους τῶν βαρβάρων ναυμαχήσαντες, ἃς μὲν διέφθειραν, ἃς δὲ αὐτάνδρους ἔλαβον οὐκ ἐλάττους ἢ ὅσας ἔστειλαν ἐπὶ τὸν πόλεμον. θήσω δὲ καὶ τὴν λέξιν αὐτοῦ· Ἐγένετο (δὲ) μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία, καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους· καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος, καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων, καὶ διέφθειραν τὰς πάσας ἐς διακοσίας. ὅμοια δ' ἐστὶ παρ' αὐτῷ καὶ τὰ κατὰ τὰς πεζικὰς μάχας, ἢ μηκυνόμενα πέρα τοῦ δέοντος, ἢ συναγόμενα εἰς ἔλαττον τοῦ μετρίου. τὰ μέν γε περὶ Πύλον Ἀθηναίοις πραχθέντα, καὶ τὰ περὶ τὴν Σφακτηρίαν καλουμένην νῆσον, ἐν ᾗ Λακεδαιμονίους κατακλείσαντες ἐξεπολιόρκησαν, ἀρξάμενος ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ διηγεῖσθαι, καὶ μεταξὺ τοῦ πολέμου τοῦδε πράξεις τινὰς ἑτέρας παραδιηγησάμενος, εἶτ' αὖθις ἐπιστρέψας ἐπὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἑξῆς, ἅπαντα τὰ γεγενημένα κατὰ τὰς μάχας ὑπ' ἀμφοτέρων διελήλυθεν ἀκριβῶς καὶ δυνατῶς· πλείους ἢ τριακοσίους στίχους αὐτὸς ἀποδεδωκὼς ταῖς μάχαις· καὶ ταῦτα οὐ πολλῶν ὄντων, οὔτε τῶν ἀπολομένων, οὔτε τῶν παραδόντων τὰ ὅπλα. αὐτός γέ τοι συγκεφαλαιούμενος τὰ περὶ τὴν μάχην, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει· Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες. τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι· οἱ δ' ἄλλοι, ἀπέθανον· καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων (περὶ) εἴκοσι καὶ ἑκατόν· Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν. τῆς δὲ Νικίου στρατηγίας μνησθείς, ὅτι ναῦς ἑξήκοντα, καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Ἀθηναίων ἐπαγόμενος, ἐπὶ Πελοπόννησον ἔπλευσε· κατακλείσας δὲ Λακεδαιμονίους εἰς τὰ φρούρια, τοὺς ἐν Κυθάροις κατοικοῦντας ἐξεπολιόρκησε, καὶ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου πολλὴν ἐδῄωσεν· ἐξ ἧς αἰχμαλώτων πλῆθος ἐπαγόμενος, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας· οὕτως εἴρηκεν ἐπιτροχάδην, περὶ μὲν τῶν ἐν Κυθήροις πραγμάτων· Καὶ μάχης γενομένης, ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι· ἔπειτα τραπόμενοι, κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω πόλιν· καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυνάρχοντας, Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, πλὴν θανάτου· περὶ δὲ τῆς Αἰγινητῶν ἁλώσεως τῶν ἐν Θυρέᾳ· Ἐν τούτῳ δ' οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ, αἱροῦσι τὴν Θυρέαν. καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν, καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν· τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς Ἀθήνας. γενομένων γὰρ περὶ τὰς πόλεις ἀμφοτέρας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου μεγάλων συμφορῶν, δι' ἃς ἐπε-

περὶ τῶν κεφαλαίων τῆς ἐξεργασίας ἔτ(τ)ον ἐπιμελής ἐστι.

ἃς ἐπεθύμησαν ἀμφότεραι τῆς εἰρήνης, περὶ μὲν τῆς προτέρας, ὅτε Ἀθηναῖοι, τετμημένης μὲν αὐτοῖς τῆς χώρας, οἰκοφθορημένης δὲ τῆς πόλεως ὑπὸ λοιμοῦ, πᾶσαν ἀπογνόντες βοήθειαν ἄλλην, ἀπέστειλαν πρεσβείαν εἰς Σπάρτην, εἰρήνης τυχεῖν δεόμενοι· οὔτε τοὺς ἀποσταλέντας ἄνδρας εἴρηκεν, οὔτε τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ λόγους ὑπ᾽ αὐτῶν, οὔτε τοὺς ἐναντιωθέντας ὑφ᾽ ὧν πεισθέντες Λακεδαιμόνιοι, τὰς διαλλαγὰς ἀπεψηφίσαντο· φαύλως δέ πως καὶ ῥαθύμως, ὡς περὶ μικρῶν καὶ ἀδόξων πραγμάτων, ταῦτα εἴρηκε. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν εἰσβολὴν τῶν Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς γνώμας καὶ τὸν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι᾽ ἐκεῖνον ταῖς συμφοραῖς περιπεπτωκότες πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο συγχωρεῖν. καὶ πρέσβεις τινὰς πέμψαντες πρὸς αὐτοὺς, ἄπρακτοι ἐγένοντο. περὶ δὲ τῆς ὑστέρας, ὅτε Λακεδαιμόνιοι τοὺς περὶ Πύλον ἁλόντας τριακοσίους κομίσασθαι προθέμενοι, πρεσβείας ἀπέστειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς λόγους εἴρηκε τοὺς ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου ῥηθέντας τότε, καὶ τὰς αἰτίας ὑπελήλυθε, δι᾽ ἃς οὐκ ἐπετελέσθησαν αἱ σπονδαί. εἰ μὲν οὖν ἡ ἐπὶ τῆς Ἀθηναίων πρεσβείας τὰ κεφάλαια τῶν γινομένων περιειληφυῖα δήλωσις, ἤρκει· λόγων δὲ καὶ παρακλήσεων, αἷς ἐχρήσαντο οἱ πρέσβεις, οὐδὲν ἔδει, μήτε πεισθέντων μήτε δεξαμένων τὰς σπονδὰς Λακεδαιμονίων· τί δή ποτε οὐ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἐφύλαξε καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς Σπάρτης ἀφικομένων εἰς τὰς Ἀθήνας; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι διαπραξάμενοι τὴν εἰρήνην ἀπῆλθον. εἰ δ᾽ ἀκριβῶς δεῖ ταῦτα εἰρῆσθαι, διατί παρέλιπε ῥαθύμως ἐκεῖνα; οὐ γὰρ δή γε ἀσθενείᾳ δυνάμεως ἐξείργετο περὶ ἀμφοτέρων τοὺς ἐνόντας εὑρεῖν τε καὶ ἐξειπεῖν λόγους. εἰ δὲ δὴ κατὰ λογισμὸν 108 τινα τὴν ἑτέραν προείλετο πρεσβείαν ἐξεργάσασθαι, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, κατὰ τί τὴν Λακωνικὴν προέκρινε τῆς Ἀττικῆς μᾶλλον, τὴν ὑστέραν τοῖς χρόνοις ἀντὶ τῆς προτέρας, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν ἀντὶ τῆς ἰδίας, καὶ τὴν ἐπ᾽ ἐλάττοσι κακοῖς γενομένην, ἀντὶ τῆς ἐπὶ μείζοσι. πόλεων δὲ ἁλώσεις καὶ κατασκαφὰς, καὶ ἀνδραποδισμοὺς, καὶ ἄλλας τοιαύτας συμφορὰς πολλάκις ἀναγκασθεὶς γράφειν, ποτὲ μὲν οὕτως ὠμὰ, καὶ δεινὰ, καὶ οἴκτων ἄξια φανεσθαι ποιεῖ τὰ πάθη, ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν μήτε ἱστοριογράφοις, μήτε ποιηταῖς καταλιπεῖν· ποτὲ δὲ οὕτω ταπεινὰ καὶ μικρὰ, ὥστε μηδ᾽ εἰς αἴσθησιν ἡμῶν τι πεσεῖν γνώρισμα τοῖς ἀναγινώσκουσι τοῦ ἀνδρὸς. λέγων τε ἃ περὶ τῆς Πλαταιέων πόλεως εἴρηκε, καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων, καὶ περὶ τῆς Μηλίων, οὐδὲν δέομαι τὰς λέξεις ἐκείνας φέρειν, ἐν αἷς ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξείργασται τὰς συμφορὰς αὐτῶν· ἐν αἷς δ᾽ ὑποτρέχει καὶ μικρὰ ποιεῖ τὰ πάθη αὐτῶν, κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἱστορίας, τούτων μνησθήσομαι. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους Σικυωνείους Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες, ἀπέκτειναν τοὺς ἡβῶντας· παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν, καὶ τὴν γῆν Πλαταιεῦσιν ἔδωκαν νέμεσθαι. καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες, Περικλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν· καὶ τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατέστησαν· Ἑστιαιεῖς δ᾽ ἐξοικίσαντες, αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον. ἀνέστησαν δὲ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι, αὐτούς τε, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας. ἐπικαλέσαντες, οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἂν ἐφαίνοντο, τῇ Πελοποννησίων ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντες ἐποίκους, ἔχειν. πολλὰ καὶ ἄλλα τις ἂν εὕροι δι᾽ ὅλης τῆς ἱστορίας, ἢ τῆς ἄκρας ἐξεργασίας τετυχηκότα, καὶ μήτε πρόσθεσιν δεχόμενα, μήτ᾽ ἀφαίρεσιν· ἢ ῥαθύμως ἐπιτετροχασμένα, καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔμφασιν ἔχοντα τῆς δεινότητος ἐκείνης, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ῥητορείαις. ὧν προνοούμενος, ἔοικεν ἀτελῆ τὴν ἱστορίαν καταλιπεῖν, ὡς καὶ Κράτιππος, ὁ συνακμάσας αὐτῷ, καὶ τὰ παραλειφθέντα ὑπ᾽ αὐτοῦ συναγαγὼν, γέγραφεν· οὐ μόνον ταῖς πράξεσιν αὐταῖς ἐμποδὼν γεγενῆσθαι λέγων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὀχληρὰς εἶναι. τοῦτό γέ τοι συνέντα αὐτὸν, ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς ἱστορίας φησὶ μηδεμίαν τάξαι ῥητορείαν, πολλῶν μὲν κατὰ τὴν Ἰωνίαν γενομένων, πολλῶν δ᾽ ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅσα διὰ λόγων καὶ δημηγοριῶν ἐπράχθη. εἰ γέ τοι τὴν πρώτην καὶ τὴν ὀγδόην βίβλον ἀντιπαρεξετάζοι τις ἀλλήλαις, οὔτε τῆς αὐτῆς ἂν προαιρέσεως δόξειεν ἀμφοτέρας ὑπάρχειν, οὔτε τῆς αὐτῆς δυνάμεως· ἡ μὲν γὰρ, ὀλίγα πράγματα καὶ μικρὰ

περιέχουσα, πληθύει τῶν ῥητορειῶν· ἡ δὲ, περὶ πολλὰς καὶ μεγάλας συναχθεῖσα πράξεις, δημηγορικῶν σπανίζει λόγων. ἤδη δὲ ἔγωγε καὶ ἐν αὐταῖς ἔδοξα ταῖς ῥητορείαις τοῦτο συμβεβηκέναι τῷ ἀνδρὶ τὸ πάθος, ὥστε περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ τιθέναι μὲν, ἃς οὐκ ἔδει, παραλιπεῖν δὲ, ἃς ἔδει λέγεσθαι. οἷόν τι καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ πεποίηκε. μετὰ γὰρ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἄφιξιν, οὓς ἀπέστειλεν ὁ στρατηγὸς Πάχης, διττῶν ἐκκλησιῶν γενομένων ἐν ταῖς Ἀθήναις, τοὺς μὲν ἐν τῇ προτέρᾳ ῥηθέντας ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν λόγους παρέλιπεν, ὡς οὐκ ἀναγκαίους· ἐν ᾗ τούς τε αἰχμαλώτους ἀποκτεῖναι ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, καὶ τοὺς ἄλλους Μιτυληναίους ἡβηδὸν, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας ἀνδραποδίσαι· τοὺς δ᾽ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ῥηθέντας, ἐν ᾗ μετάνοιά τις ὑπεισῆλθε τοὺς πολλοὺς, περὶ τὴν αὐτὴν συναχθέντας ὑπόθεσιν, παρέλαβεν ὡς ἀναγκαίους. ὁ δὲ δὴ περιβόητος ἐπιτάφιος, ὃν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ διελήλυθε, κατὰ τίνα δή ποτε λογισμὸν ἐν τούτῳ κεῖται τῷ τόπῳ μᾶλλον, ἢ οὐκ ἐν ἑτέρῳ; εἴτε γὰρ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς τῆς πόλεως, ἐν αἷς Ἀθηναίων πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ μαχόμενοι διεφθάρησαν, τοὺς εἰωθότας ὀλοφυρμοὺς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐχρῆν λέγεσθαι· εἴτ᾽ ἐπὶ ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις, ἐξ ὧν δόξα τις ἐπιφανὴς ἢ δύναμις ἐγένετο τῇ πόλει, τιμᾶσθαι τοῖς ἐπιταφίοις ἐπαίνοις τοὺς ἀποθανόντας· ἐν ᾗ βούλεταί τις μᾶλλον βίβλῳ, ἢ ἐν ταύτῃ, τὸν ἐπιτάφιον ἥρμοττεν εἰρῆσθαι. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ, οἱ κατὰ τὴν πρώτην τῶν Πελοποννησίων εἰσβολὴν πεσόντες Ἀθηναῖοι, κομιδῇ τινες ἦσαν ὀλίγοι, καὶ οὐδ᾽ οὗτοι λαμπρόν τι πράξαντες ἔργον, ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης γράφει. προειπὼν γὰρ περὶ τοῦ Περικλέους, ὅτι τὴν πόλιν ἐφύλασσε, καὶ δι᾽ ἡσυχίας μάλιστα, ὅσον ἐδύνατο, εἶχεν· « Ἱππέας μέντοι (τινὰς) ἐξέπεμπεν ἀεὶ, τοῦ μὴ προδρόμους ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐπιπίπτοντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως, κακουργεῖν· καὶ ἱππομαχίαν φησὶ γενέσθαι βραχεῖαν ἐν Φρυγίοις, τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων, καὶ Θεσσαλοῖς μετ᾽ αὐτῶν, πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας· ἐν ᾗ οὐκ ἔλαττον ἔσχον οἱ Θεσσαλοὶ καὶ Ἀθηναῖοι, μέχρις οὗ προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν, τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν· καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί· ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους· καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τρόπαιον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. » ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ βίβλῳ οἱ μετὰ Δημοσθένους, περὶ Πύλον, ἀγωνισάμενοι πρὸς Λακεδαιμονίων δύναμιν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάττης, καὶ νικήσαντες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μάχαις, δι᾽ οὓς ἡ πόλις αὐχήματος ἐπληρώθη, πολλῷ πλείους τε καὶ κρείττους ἦσαν ἐκείνων, τί δή ποτε οὖν ἐπὶ μὲν τοῖς ὀλίγοις ἱππεῦσι, καὶ οὐδεμίαν οὔτε δόξαν οὔτε δύναμιν τῇ πόλει κτησαμένοις, τάς τε ταφὰς ἀνοίγει τὰς δημοσίας ὁ συγγραφεὺς, καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν δημαγωγῶν Περικλέα, τὴν ὑψη-
109 λὴν τραγῳδίαν ἐκείνην εἰσάγει διατιθέμενον· ἐπὶ δὲ τοῖς πλείοσι καὶ κρείττοσι, δι᾽ οὓς ὑπέπεσον Ἀθηναίοις οἱ τὸν πόλεμον ἐξενέγκαντες κατ᾽ αὐτῶν, ἐπιτηδειοτέροις οὖσι ταύτης τῆς τιμῆς τυγχάνειν, οὐκ ἐποίησε τὸν ἐπιτάφιον; ἵνα δὲ πάσας ἀφῶ τὰς ἄλλας μάχας, τάς τε κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, ἐν αἷς πολλοὶ διεφθάρησαν. οὓς πολὺ δικαιότερον ἦν κοσμεῖσθαι τοῖς ἐπιταφίοις ἐπαίνοις, ἢ τοὺς πολλοὺς τῆς Ἀττικῆς, ἱππεῖς δέκα, ἢ πεντεκαίδεκα ὄντας· οἱ ἐν Σικελίᾳ μετὰ Νικίου καὶ Δημοσθένους ἀποθανόντες Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, ἔν τε ταῖς ναυμαχίαις, ἔν τε τοῖς κατὰ γῆν ἀγῶσι, καὶ τὸ τελευταῖον ἐν τῇ δυστήνῳ φυγῇ τετράκις μυρίων οὐκ ἐλάττους ὄντες, καὶ οὐδὲ ταφῆς δυνηθέντες τυχεῖν τῆς νομίμου, πόσῳ μᾶλλον ἦσαν ἐπιτηδειότεροι τυγχάνειν οἴκτων τε καὶ κόσμων ἐπιταφίων; ὁ δ᾽ οὕτως ἠμέληκε τῶν ἀνδρῶν, ὥστε μηδὲ τοῦτ᾽ αὐτὸ εἰπεῖν, ὅτι πένθος δημοσίᾳ προύθετο ἡ πόλις, καὶ τοὺς εἰωθότας ἐναγισμοὺς τοῖς ἐπὶ ξένης ἀποθανοῦσιν, ἐπετέλεσε, καὶ τὸν ἐροῦντα ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀπέδειξεν, ὃς τῶν τότε ῥητόρων λέγειν ἦν ἱκανώτατος. οὐ γὰρ δὴ εἰκὸς ἦν Ἀθηναίους ἐπὶ μὲν τοῖς πεντεκαίδεκα ἱππεῦσι δημοσίᾳ πενθεῖν· τοὺς δ᾽ ἐκ καταλόγου πλείους διαφθαρέντας ἢ πεντακισχιλίους μηδὲ μιᾶς ἀξιῶσαι τιμῆς. ἀλλ᾽ ἔοικεν ὁ συγγραφεὺς εἰρήσεται γὰρ ἃ φρονῶ· τῷ Περικλέους προσώπῳ βουλόμενος ἀποχρήσασθαι, καὶ τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον ὡς ὑπ᾽ ἐκείνου ῥηθέντα συνθεῖναι· ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτησεν ἀνὴρ τοῦδε τοῦ πολέμου, καὶ οὐδεμιᾷ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων τῇ πόλει

συμφορῶν

συμφορῶν παρεγένετο, εἰς ἐκεῖνο τὸ μικρὸν, καὶ οὐκ ἄξιον σπουδῆς ἔργον, τὸν ὑπὲρ τῆς ἀξίαν τοῦ πράγματος ἔπαινον ἀποθέσθαι. ἔτι δὲ μᾶλλον ἴδοι τις ἂν τὸ περὶ τὰς ἐξεργασίας τοῦ συγγραφέως ἀνώμαλον, ἐπιλογισάμενος, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα παραλιπὼν, προοίμιον τῆς ἱστορίας μέχρι πεντακοσίων ἐκμηκύνει στίχων, τὰ πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου πραχθέντα τοῖς Ἕλλησι, μικρὰ βουλόμενος ἀποδεῖξαι, καὶ οὐκ ἄξια τῷδε παραβάλλεσθαι. οὔτε γὰρ τἀληθὲς οὕτως εἶχεν, ὡς ἐκ πολλῶν ἐστι παραδεῖξαι πραγμάτων· οὔτε ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύει λόγος, οὕτω μεθοδεύειν τὰς αὐξήσεις. οὐ γὰρ εἴ τι τῶν μικρῶν μεῖζόν ἐστι, διὰ τοῦτό ἐστιν ἤδη μέγα· ἀλλ' εἴ τι τῶν μεγάλων ὑπερέχει. γέγονέ τε αὐτῷ τὸ προοίμιον τοσαύτας εἰληφὸς ἀποδεικτικὰς τῆς προθέσεως ἐξεργασίας, ἱστορία τις αὐτὴ καθ' αὑτήν. οἱ δὲ τὰς ῥητορικὰς συνταξάμενοι τέχνας, παραγγέλλουσι δείγματα τῶν λόγων τὰ προοίμια ποιεῖν, αὐτὰ τὰ κεφάλαια τῶν μελλόντων δηλοῦσθαι προσλαμβάνοντας. ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ προοιμίου, μέλλων ἄρχεσθαι τῆς διηγήσεως, ἐν ἐλάττοσιν ἢ πεντήκοντα στίχοις. ὥστε τὰ πολλὰ ἐκεῖνα καὶ καταβλητικὰ τοῦ μεγέθους τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἀναγκαίως αὐτῷ παρέλκεσθαι· ὅτι κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οὔπω σύμπασα ἐκαλεῖτο ἑνὶ ὀνόματι ἡ Ἑλλάς· καὶ ὅτι περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, οἱ τροφῆς ἀπορούμενοι ἤρξαντο· καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο. τί δ' ἦν ἀναγκαῖον περὶ τῆς Ἀθηναίων τρυφῆς, ᾗ τὸ παλαιὸν ἐχρῶντο, λέγειν; ὅτι κρωβύλους τε ἀνεπλέκοντο, καὶ χρυσοῦς τέττιγας εἶχον ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς· καὶ ὅτι Λακεδαιμόνιοι ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, καὶ εἰς τὸ φανερὸν ἀποδύντες, λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο; ὅ τε δὴ ναυπηγὸς ὁ Κορίνθιος Ἀμεινοκλῆς, ὁ κατασκευάσας Σαμίοις πρῶτος τέτταρας τριήρεις· καὶ ὁ Σάμου τύραννος Πολυκράτης ὁ Ῥήνειαν ἑλὼν, καὶ ἀναθεὶς τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ· καὶ οἱ Φωκαεῖς οἱ Μασσαλίαν οἰκίσαντες, ὅτι ναυμαχίᾳ Καρχηδονίους ἐνίκων· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τούτοις ἐστὶν ὅμοια, τίνα καιρὸν εἶχε περὶ τῆς διηγήσεως λέγεσθαι; εἰ δ' ἔστιν ὅσιόν μοι καὶ θεμιτὸν εἰπεῖν ἃ φρονῶ, δοκεῖ μοι κράτιστον ἂν γενέσθαι προοίμιον, εἰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ μέρος τῇ προθέσει προσήρμοσε, πάντα τὰ ἐν μέσῳ παραλιπών· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτὸ κατεσκεύασε· Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους· ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθὺς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο, καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δ' εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα· οὔτε, ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων· οὔτε, ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα, καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα. εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων, ὡς παλαιὰ εἶναι, ἀποχρώντως· καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι δηλώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι, ἢ μέλλοντες πολεμήσειν, ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν (ἀκρίβειαν) αὐτὴν τῶν λεχθέντων (διαμνημονεῦσαι) ἦν, ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν. ὡς δ' ἂν ἐδόκουν μοι ἕκαστοι περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται· τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων 110 ἐν τῷ πολέμῳ, οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ' ὡς ἐμοὶ ἐδόκει· ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσον δυνατὸν, ἀκριβείᾳ περὶ

τῷ προοιμίῳ τὰ ἁμαρτήματα.

« ἑκάστου ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις, οὐ ταὐ-
« τὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόα-
« σιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομέ-
« νων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τοιούτων καὶ
« παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλ-
« λον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐ-
« πράχθη τὸ Μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως δυεῖν ναυμαχίαιν (καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν) τὴν κρί-
« σιν ἔσχε τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν
« αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι, οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρη-
« μώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· εἰσὶ δὲ αἳ καὶ
« οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι· οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν
« κατ' αὐτὸν (τὸν) πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα,
« ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον
« ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότεροι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον, ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἳ πυκνότεραι
« παρὰ τὰς ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευομένας ξυνέβησαν. αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς με-
« γάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοὶ, καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψασα, καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ
« λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἦρξαντο
« δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς, αἳ αὐτοῖς
« ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προὔγραψα πρῶτον, καὶ
« τὰς διαφορὰς τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέ-
« στη. τὰ μὲν δὴ περὶ τὸ πραγματικὸν μέρος ἁμαρτήματά τε καὶ κατορθώματα τοῦ συγ-
γραφέως, ταῦτά ἐστι. τὰ δὲ περὶ τὸ λεκτικὸν, ἐν ᾧ μάλιστα ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ διάδηλός
ἐστι, μέλλω νυνὶ λέγειν. ἀνάγκη δὲ ἴσως καὶ περὶ ταύτης τῆς ἰδέας προειπεῖν, εἰς πόσα
μέρη διαιρεῖσθαι πέφυκεν ἡ λέξις, καὶ τίνας περιείληφεν ἀρετάς· ἔπειτα δηλῶσαι, πῶς
ἔχουσαν αὐτὴν, ὁ Θουκυδίδης παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων συγγραφέων παρέλαβε καὶ
τίνα μέρη πρῶτος ἁπάντων ἐκαίνωσεν, εἴτ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον, εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, μηδὲν
ἀποκρυψάμενος. ὅτι μὲν οὖν ἅπασα λέξις εἰς δύο μέρη διαιρεῖται τὰ πρῶτα, εἴς
τε τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ὑφ' ὧν δηλοῦται τὰ πράγματα, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν
ἐλαττόνων τε καὶ μειζόνων μορίων· καὶ ὅτι τούτων αὖθις ἑκάτερον εἰς ἕτερα μόρια διαι-
ρεῖται· ἡ μὲν ἐκλογὴ τῶν στοιχειωδῶν μορίων, ὀνοματικῶν λέγω καὶ ῥηματικῶν καὶ συν-
δετικῶν, εἴς τε τὴν κυρίαν φράσιν, καὶ εἰς τὴν τροπικήν· ἡ δὲ σύνθεσις εἴς τε τὰ κόμματα,
καὶ τὰ κῶλα, καὶ τὰς περιόδους· καὶ ὅτι τούτοις ἀμφοτέροις συμβέβηκε, λέγω δὴ τοῖς
τε ἁπλοῖς καὶ ἀτόμοις ὀνόμασι, καὶ τοῖς ἐκ τούτων συνθέτοις, τὰ καλούμενα σχήματα·
καὶ ὅτι τῶν καλουμένων ἀρετῶν αἱ μὲν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, καὶ ἐν ἅπασιν ὀφείλουσι παρεῖναι
τοῖς λόγοις· αἱ δ' ἐπίθετοι· καὶ ὅταν ὑφιστῶσιν αἱ πρῶται, τότε τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν
λαμβάνουσιν, εἴρηται πολλοῖς πρότερον. ὥστε οὐδὲν δεῖ περὶ αὐτῶν ἐμὲ νυνὶ λέγειν·
οὐδ' ἐξ ὧν θεωρημάτων τε καὶ πραγμάτων τούτων τῶν ἀρετῶν ἑκάστη γίνεται, πολλῶν
ὄντων· καὶ γὰρ ταῦτα τῆς ἀκριβεστάτης τέτευχεν ἐξεργασίας. τίσι δὲ αὐτῶν ἐχρή-
σαντο πάντες οἱ πρὸ Θουκυδίδου γενόμενοι συγγραφεῖς, καὶ τίνων ἐπὶ μικρὸν ἥψαντο,
ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβὼν ὥσπερ ὑπεσχόμην, κεφαλαιωδῶς διέξειμι. ἀκριβέστερον γὰρ
οὕτω γνώσεταί τις τὸν ἴδιον τοῦ ἀνδρὸς χαρακτῆρα. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι πάνυ, καὶ
ἀπ' αὐτῶν μόνον γινωσκόμενοι τῶν ὀνομάτων, ποίαν τε λέξιν ἐπετήδευσαν,
οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, πότερα τὴν λιτὴν, καὶ ἀκόσμητον, καὶ μηδὲν ἔχουσαν περιτ-
τὸν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα· ἢ τὴν πομπικὴν καὶ ἀξιωματικὴν, καὶ ἐγκα-
τάσκευον, καὶ τοὺς ἐπιθέτους προσειληφυῖαν κόσμους. οὔτε γὰρ διασώζονται τῶν πλειόνων
αἱ γραφαὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· οὔθ' αἱ διασωζόμεναι, παρὰ πᾶσιν, ὡς ἐκεί-
νων οὖσαι τῶν ἀνδρῶν, πιστεύονται· ἐν αἷς εἰσὶν αἵ τε Κάδμου τοῦ Μιλησίου, καὶ Ἀρισταίου
τοῦ Προικοννησίου, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις. οἱ δὲ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ
γενόμενοι πολέμου, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, ὁμοίας ἔσχον ἅ-
παντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προαιρέσεις· οἵ τε τὴν Ἰάδα προελόμενοι διάλεκτον,

τήν

ὁ λεκτικὸς Θουκυδίδου χαρακτήρ.

τήν τε τοῖς τότε χρόνοις μάλιστα ἀνθοῦσαν, καὶ οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀτθίδα, μικράς τινας ἐχοῦσαν διαφορὰς παρὰ τὴν Ἰάδα. πάντες γὰρ οὗτοι, καθάπερ ἔφην, περὶ τὴν κυρίαν λέξιν μᾶλλον ἐσπούδασαν, ἢ περὶ τὴν τροπικήν· ταύτην δὲ ὥσπερ ἥδυσμα παρελάμβανον. σύνθεσίν τε ὀνομάτων ὁμοίαν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον· καὶ οὐδ' ἐν τῷ σχηματίζειν τὰς λέξεις, τὰς νοήσεις ἐξέβησαν ἐπὶ πολὺ τῆς τετριμμένης καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας ἀρετὰς ἡ λέξις αὐτῶν πάντων ἔχει· καὶ γὰρ καθαρὰ, καὶ σαφὴς, καὶ σύντομός ἐστιν, ἀποχρώντως σώζουσα τὸν ἴδιον ἑκάστης διαλέκτου χαρακτῆρα· τὰς δ' ἐπιθέτους, ἐξ ὧν μάλιστα διάδηλος ἡ τοῦ ῥήτορος γίνεται δύναμις, οὔτε ἁπάσας, οὔτε εἰς ἄκρον ἡκούσας, ἀλλ' ὀλίγας καὶ ἐπὶ βραχὺ ὕψος λέγω, καὶ καλλιρρημοσύνην, καὶ σεμνολογίαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· οὐδὲ δὴ τόνον, οὐδὲ βάρος, οὐδὲ πάθος, διεγείροντα τὸν νοῦν· οὐδὲ τὸ ἐρρωμένον καὶ ἐναγώνιον 111 πνεῦμα, ἐξ ὧν ἡ καλουμένη γίνεται δεινότης, πλὴν ἑνὸς Ἡροδότου. οὗτος δὲ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν σχηματισμῶν ποικιλίαν, μακρῷ δή τινι τοὺς ἄλλους ὑπερεβάλετο, καὶ παρεσκεύασε τῇ κρατίστῃ ποιήσει τὴν πεζὴν φράσιν ὁμοίαν γενέσθαι, πειθοῦς τε, καὶ χαρίτων, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἡκούσης ἡδονῆς ἕνεκα· ἀρετάς τε τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας ἔξω τῶν ἐναγωνίων οὐδὲν ἐν ταύταις ἐνέλιπεν· εἴτε οὐκ εὖ πεφυκὼς πρὸς αὐτὰς, εἴτε κατὰ λογισμόν τινα ἑκουσίως ὑπεριδὼν, ὡς οὐχ ἁρμοττουσῶν ἱστορίαις. οὐδὲ γὰρ δημηγορίαις πολλαῖς ὁ ἀνὴρ, οὐδ' ἐναγωνίοις κέχρηται λόγοις, οὐδ' ἐν τῷ παθαίνειν, καὶ δεινοποιεῖν τὰ πράγματα, τὴν ἀκμὴν ἔχει. τούτῳ δὲ δὴ τῷ ἀνδρὶ Θουκυδίδης ἐπιβαλὼν, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετὰς, ἰδιόν τινα χαρακτῆρα, καὶ παρεωραμένον ἅπασι, πρῶτος εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν ἀγαγεῖν· ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν τροπικὴν, καὶ γλωττηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένην λέξιν προελόμενος ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθρώποις· ἐπὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν τ' ἐλαττόνων καὶ τῶν μειζόνων μορίων, τὴν ἀξιωματικὴν, καὶ αὐστηρὰν, καὶ στιβαρὰν, καὶ βεβηκυῖαν, καὶ τραχύνουσαν ταῖς τῶν γραμμάτων ἀντιτυπίαις τὰς ἀκοὰς, ἀντὶ τῆς λιγυρᾶς, καὶ μαλακῆς, καὶ συνεξεσμένης, καὶ μηδὲν ἐχούσης ἀντίτυπον· ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενέγκαι τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος σπουδήν. διετέλεσε γέ τοι τὸν ἑπτακαιεικοσαετῆ χρόνον τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τῆς τελευτῆς, τὰς ὀκτὼ βίβλους, ἃς μόνας κατέλιπεν, στρέφων ἄνω καὶ κάτω, καὶ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν τῆς φράσεως μορίων ῥινῶν καὶ τορεύων· καὶ τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ' εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν, καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνομαστικὸν προσηγορικὸν γένηται, τὸ δὲ προσηγορικὸν ὀνομαστικῶς λέγηται καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν τε καὶ ἑνικῶν ἐναλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτα ἀλλήλων· θηλυκά τε ἀρσενικοῖς, καὶ ἀρσενικὰ θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων, ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δὲ τῶν ὀνοματικῶν ἢ μετοχικῶν πτώσεις ποτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, ποτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐνεξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἄν τις εὕροι παρ' αὐτῷ σχήματα, προσώπων τε ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς, καὶ τοπικῶν σημειώσεων διαφοραῖς ἐξηλλαγμένα τῶν συνήθων, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίας· ὁπόσα τε γίγνεται πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ σώματα ἀντὶ πραγμάτων· καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, διὰ πολλοῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται· τά τε σκολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τἆλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε

Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον, καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δ' αὐτοῦ καὶ χαρακτηρικώτατά ἐστι, τό τε πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλιπεῖν· ὑφ' ὧν ἀσαφὲς γίνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέτταρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως. τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῶν σχημάτων. χρώματα δὲ αὐτῆς, τό τε στρυφνὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα τὸ παθητικόν. τοιοῦτος μὲν δή τίς ἐστιν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκεν. ὅταν μὲν οὖν ἥ τε προαίρεσις αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις συνεκδράμῃ, τέλεια γίνεται κατορθώματα καὶ δαιμόνια· ὅταν δὲ ἐλλείπῃ τὸ τῆς δυνάμεως, οὐ παραμείναντος μέχρι πάντων τοῦ τόνου διὰ τὸ τάχος τῆς ἀπαγγελίας, ἀσαφής τε ἡ λέξις γίνεται, καὶ ἄλλας τινὰς ἐπιφέρει κῆρας οὐκ εὐπρεπεῖς. τὸ γὰρ ἐν ᾧ δεῖ τρόπῳ τὰ ξένα καὶ πεποιημένα λέγεσθαι, καὶ μέχρι πόσου προελθόντα πεπαῦσθαι, καλὰ καὶ ἀναγκαῖα θεωρήματα ἐν πᾶσιν ὄντα τοῖς ἔργοις, οὐ διὰ πάσης τῆς ἱστορίας φυλάττει. προειρημένων δὲ τούτων κεφαλαιωδῶς, ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν ὥρα τρέπεσθαι. ποιήσομαι δὲ οὐ χωρὶς ὑπὲρ ἑκάστης ἰδέας τὸν λόγον, ὑποτάττων αὐταῖς τὴν Θουκυδίδου λέξιν, ἀλλὰ κατὰ περιοχάς τινας καὶ τόπους, μέρη λαμβάνων τῆς τε διηγήσεως καὶ τῶν ῥητορειῶν, καὶ παρατιθεὶς τοῖς τε πραγματικοῖς καὶ τοῖς λεκτικοῖς κατορθώμασιν ἢ ἁμαρτήμασι τὰς αἰτίας, δι' ἃς τοιαῦτά ἐστι· δεηθεὶς σοῦ πάλαι, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων, τῶν ἐντευξομένων τῇ γραφῇ, τὸ βούλημά μου τῆς ὑποθέσεως, ἧς προῄρημαι, σκοπεῖν, ὅτι χαρακτῆρός ἐστι δήλωσις, ἅπαντα περιειληφυῖα τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ καὶ δεόμενα λόγου, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν τῶν βουλησομένων μιμεῖσθαι τὸν ἄνδρα. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τοῦ προοιμίου
112 προθέσει χρησάμενος, ὅτι μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησια-
« κὸς, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει· Τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν
« εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί
« μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς
« τὰ ἄλλα. Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη· ἀλλὰ με-
« ταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστος τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζό-
« μενοι ὑπό τινων αἰεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς
« ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀπο-
« ζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες - - - -

- - - - - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - - - - -

« (τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν, ᾗ προσπίπτοιεν, δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς
« οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον
« εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς
« ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε
« πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ) δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους καταφρονήσαν-
« τες (οὖν αὐτῶν,) καὶ ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς.

ἣν δ' ἡ περιοχὴ ὠφελίμη κατεσκευάσθαι μὴ τοῦτον ὑπ' αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἀλλὰ κοινότερον μᾶλλον καὶ ὠφελιμώτερον, τοῦ τελευταίου μορίου τῷ πρώτῳ προστεθέντος, τῶν δὲ διὰ μέσου, τὴν μετὰ ταῦτα χώραν λαβόντων. ἀγκυλωτέρα μὲν οὖν ἡ φράσις οὕτω σχηματισθεῖσα γέγονε, καὶ δεινοτέρα· σαφεστέρα δὲ καὶ ἡδίων ἐκείνως ἂν κατασκευασθεῖσα· Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ἀπελθεῖν ἢ προσπίπτειν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν προσειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν καὶ ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσιν φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔσχον ὑπόληψιν ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον, τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι,

μένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους. ὑπεξαιρουμένης δὲ τῆς περιγραφῆς πάσης, τἄλλα πάντα ὠνόμασαί τε τοῖς προσφυεστάτοις ὀνόμασι, καὶ περιείληπται τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις σχηματισμοῖς. ἀρετῆς τε οὐδεμιᾶς ὡς εἰπεῖν οὔτε λεκτικῆς οὔτε πραγματικῆς ἐνδεῶς ἔσχηκεν ἃς οὐδὲν δέομαι πάλιν ἐξαριθμεῖσθαι. ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τὴν ἐσχάτην ναυμαχίαν Ἀθηναίων καὶ Συρακουσίων ἀφηγούμενος, οὕτως ὠνόμακέ τε καὶ ἐσχημάτικε τὰ πραχθέντα· Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος, οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν, ἄραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος καὶ τὸν παραλειφθέντα διέκπλουν βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω. προεξαναγόμενοι δὲ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν καὶ πρότερον, κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ἧπερ καὶ αἱ νῆες κατίσχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακουσίοις Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ παντὸς ἔχων, Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μέσον. ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλήσεις· μετὰ δὲ τοῦτο πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐπιφερομένων, οὐ μόνον πρὸς τῷ ζεύγματι ἡ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο, καὶ ἦν καρτερὰ, καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν πρότερον. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ἐπιπλεῖν ὁπότε κελευσθείη ἐγίγνετο, πολλὴ δ' ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους. οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηῒ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις, ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δ' ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακόσιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐμβολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο· αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηῒ προσπεσοῦσα, ἢ διὰ τὸ φεύγειν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασι καὶ λίθοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο· ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται ἐς χεῖρας ἰόντες, ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ, διὰ τὴν στενοχωρίαν, τὰ μὲν ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ, αὐτοὺς ἐμβεβλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι. καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ἐπιβουλὴν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν περιεστάναι, καὶ τὸν κτύπον (μέγαν) ἀπὸ πολλῶν (τῶν) νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο, παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ ἡ παρακέλευσις καὶ (ἡ) βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς κατά τε τὴν τέχνην, καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐγίγνετο, τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴ ποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαμβάνεσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῷεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουόμενον, 113 ἀνακαλοῦντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώτων οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην (γῆν) οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου (πόνου) κεκτημένης θαλάσσης ἡγούμενοι ἀποχωροῦσιν· οἱ δὲ Συρακούσιοι, εἰ οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φεύγοντας φεύγουσιν. ὅ τε ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε· φιλονεικῶν μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ, δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες μὴ τῶν παρόντων ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικὼς, καὶ διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν. δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἰ μέν τινες ἴδοιέν πῃ τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησαν ἂν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο· οἱ δὲ, ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο. ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι τῆς ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον· αἰεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλλυντο. ἦν τε ἐν τῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦ-

σαι, ὀλοφυρμός, βοή, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον, πρίν γε δὴ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατός, ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζός, οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ, πάντες δυσανασχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν, ἐπὶ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ, πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους ἐς φυλακήν· ἄλλοι δὲ, καὶ οἱ πλεῖστοι ἤδη, περὶ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπῃ σωθήσονται διεσκόπουν· ἦν τε ἐν τῷ παραυτίκα οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ. διαφθαρεισῶν γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες. καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παρὰ λόγον γίγνηται. γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνδρῶν ἀπολομένων, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπικρατήσαντες, τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο· καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν, τρόπαιον ἔστησαν. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, ἄξια ζήλου τε καὶ μιμήσεως ἐφάνη· τήν τε μεγαληγορίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ τὴν καλλιλογίαν, καὶ τὴν δεινότητα, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ἐπείσθην τελειοτάτας εἶναι, τεκμαιρόμενος ὅτι πᾶσα ψυχὴ τούτῳ τῷ γένει τῆς λέξεως ἄγεται, καὶ οὔτε τὸ ἄλογον τῆς διανοίας κριτήριον, ᾧ πεφύκαμεν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἡδέων ἢ ἀνιαρῶν, ἀλλοτριοῦται πρὸς αὐτό· οὔτε τὸ λογικόν, ὑφ' οὗ διαγιγνώσκεται τὸ ἐν ἑκάστῃ τέχνῃ καλόν· οὐδ' ἂν ἔχοιεν οὔθ' οἱ μὴ πάνυ λόγων ἔμπειροι πολιτικῶν, εἰπεῖν ἐφ' ὅτῳ δυσχεραίνουσιν ὀνόματι ἢ σχήματι· οὔθ' οἱ πάνυ περιττοί, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὑπερορῶντες ἀμαθίας, μέμψασθαι τὴν κατασκευὴν ταύτης τῆς λέξεως· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν πολλῶν καὶ τὸ τῶν λογίων τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν ἔχει. ὁ μέν γε πολὺς ἐκεῖνος ἰδιώτης οὐ δυσχεραίνει τὸ φορτικὸν τῆς λέξεως καὶ σκολιὸν καὶ δυσπαρακολούθητον· ὁ δὲ σπάνιος, καὶ οὐδ' ἐκ τῆς τυχούσης ἀγωγῆς γιγνόμενος τεχνίτης, οὐ μέμψεται τὸ ἀγεννὲς καὶ χαμαιτυπὲς καὶ ἀκατάσκευον· ἀλλὰ συνῳδὸν ἔσται τό τε λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον κριτήριον· ὑφ' ὧν ἀμφοτέρων ἀξιοῦμεν ἅπαντα κρίνεσθαι κατὰ τὰς τέχνας. ἐργάσηται θάτερον οὐκ ἔτι καλὸν οὐδὲ τέλειον ἀποδίδωσι τὸ ἕτερον. ἐγὼ γοῦν οὐκ ἔχω πῶς ἐκεῖνα ἐπαινέσω τὰ δοκοῦντα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ εἶναί τισιν, ὅσα μηδὲ τὰς πρώτας ἀρετὰς ἔχει καὶ κοινοτάτας, ἀλλ' ἐκνενίκηται τῷ περιέργῳ καὶ περιττῷ, μήτε ἡδέα εἶναι, μήτε ὠφέλιμα· ὧν ὀλίγα παρέξομαι δείγματα, παρατιθεὶς εὐθὺς ἑκάστοις τὰς αἰτίας δι' ἃς περιέστηκεν εἰς τὰς ἐναντίας ταῖς ἀρεταῖς κακίας. ἐν μὲν οὖν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τὰ περὶ Κέρκυραν ὠμὰ καὶ ἀνόσια ἔργα διὰ τὴν στάσιν εἰς τοὺς δυνατωτάτους ἐκ τοῦ δήμου γενόμενα διεξιών, ἕως μὲν ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνήθει τῆς διαλέκτου τρόπῳ τὰ πραχθέντα δηλοῖ, σαφῶς τε καὶ συντόμως καὶ δυνατῶς ἅπαντα εἴρηκεν· ἀρξάμενος δὲ ἐπιτραγῳδεῖν τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων συμφοράς, καὶ τὴν διάνοιαν ἐξαλλάττειν ἐκ τῶν ἐν ἔθει, μακρῷ τινι γίνεται χείρων αὐτὸς ἑαυτοῦ. ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα, ὧν οὐδεὶς ἂν ὡς ἡμαρτημένων ἐπιλάβοιτο, ταῦτα· Κερκυραῖοι δὲ, αἰσθανόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας, τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας· καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν
114 εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον. καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι, ἐκβιβάζοντες, ἀνεχώρησαν. ἐς τὸ Ἡραιόν τε ἐλθόντες, τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν ἁπάντων θάνατον· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους· καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο· οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτά, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι, ἐφόνευον. τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου· καὶ, οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω· καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο· οἱ δέ τινες καὶ (οἱ) περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ, ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στάσις προὐχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ, τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους. ἃ δὲ τούτοις ἐπιφέρει, σκολιὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, εἰς τε τῶν σχηματισμῶν πλοκὰς σολοικοφανεῖς ἔχοντα· καὶ οὔτε τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν βίον γενομένοις ἐπιτηδευθέντα, οὔτε τοῖς ὕστερον ὅτε μάλιστα ἤκμασεν ἡ πολιτικὴ δύναμις ἃ μέλλω νυνὶ λέγειν· Ἐστασίαζόν τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. ἐν τούτοις τὸ

μὲν πρῶτον τῶν κώλων, περιττὲ ἔφρασαι πρὸς οὐδὲν ἀναγκαῖον "Ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων. ὑγιέστερον γὰρ ἦν εἰπεῖν, Ἐστασίαζον αἱ πόλεις. τὸ δ' ἐπὶ τούτῳ λεγόμενον, Καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, δυσείκαστόν ἐστι· σαφέστερον δ' ἂν ἐγένετο ῥηθὲν οὕτω· Αἱ δ' ὑστεροῦσαι πόλεις. οἷς ἐπίκειται, Ἐπὶ πύστει τῶν προγεγενημένων," πολλὴν ἐπέφερε τῆς ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας. βούλεται μὲν γὰρ λέγειν, Οἱ δὲ ὑστερίζοντες, ἐπιπυνθανόμενοι τὰ γεγενημένα παρ' ἑτέρων, ἐλάμβανον ὑπερβολὴν ἐπὶ τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον. χωρὶς δὲ τῆς πλοκῆς, οὐδὲ οἱ τῶν ὀνομάτων σχηματισμοὶ ταῖς ἀκοαῖς εἰσιν ἡδεῖς. τούτοις ἐπιφέρει κεφάλαιον ἄλλο ποιητικῆς, μᾶλλον δὲ διθυραμβικῆς σκευωρίας οἰκειότερον, Τῶν τ' ἐπιχειρήσεων ἐπιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ· καὶ τὴν εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων ἀξίωσιν ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. ὃ γὰρ βούλεται δηλοῦν ἐν τῇ δυσεξελίκτῳ πλοκῇ, τοιοῦτόν ἐστι· Πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανον εἰς τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον περὶ τὰς τέχνας τῶν ἐγχειρημάτων, καὶ περὶ τὰς ὑπερβολὰς τῶν τιμωριῶν τά τε εἰωθότα ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πράγμασι λέγεσθαι μεταθέντες, ἄλλως ἠξίουν αὐτὰ καλεῖν. ἥ δ' ἐπιτέχνησις καὶ ἡ τῶν τιμωριῶν ἀτοπία, καὶ ἡ εἰωθυῖα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις, καὶ ἡ εἰς τὰ ἔργα ἀντηλλαγμένη δικαίωσις, περιφράσεως ποιητικῆς ἐστὶν οἰκειότερα. οἷς ἐπιτίθησι τὰ θεατρικὰ σχήματα ταυτί· Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής. παρομοιώσεις γὰρ ἀμφότερα ταῦτα καὶ παρισώσεις περιέχει, καὶ τὰ ἐπίθετα καλλωπισμοῦ χάριν κεῖται· τὸ γὰρ οὔτε θεατρικὸν ἀλλ' ἀναγκαῖον τῆς λέξεως σχῆμα, τοιοῦτ' ἂν ἦν· Τὴν μὲν γὰρ τόλμαν ἀνδρίαν ἐκάλουν· τὴν δὲ μέλλησιν, δειλίαν. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὰ συναπτόμενα· Τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν· κυριώτερον δ' ἂν οὕτως ἐλέχθη· Οἱ δὲ σώφρονες, ἄνανδροι· καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἀργοί· εἰ μέχρι τούτων προελθὼν ἐπαύσατο, τὰ μὲν καλλωπίζων, τὰ δὲ σκληραγωγῶν τὴν λέξιν, ἧττον ἂν ὀχληρὸς ἦν. νῦν δ' ἐπιτίθησιν· ἀσφαλεία· Ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. καὶ γὰρ ἐν τούτοις πάλιν ἄδηλον μέν ἐστι τίνα βούλεται δηλοῦν τὸν χαλεπαίνοντα καὶ περὶ τίνος· τίνα δὲ τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ ἐφ' ὅτῳ. Ἐπιβουλεύσας δέ τι, φησὶ, τυχών τε, ξυνετός· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. οὔτε γὰρ ὁ τυχὼν ἐμφαίνει μᾶλλον ὃ βούλεται δηλοῦν, οὔτε ὁ αὐτὸς τυχών τε καὶ ἐπινοήσας, ἅμα νοῆσαι δύναται· εἴ γε ὁ μὲν τυχὼν, ἐπὶ τοῦ κατορθώσαντος καὶ ἐπιτυχόντος ὃ ἤλπισε λέγεται· ὁ δὲ νοήσας, ἐπὶ τοῦ προαισθομένου τὸ μήπω πραχθέν. ἀλλ' ἔστι μᾶλλον κακόν. καθαρὸς δὲ καὶ τηλαυγὴς ὁ νοῦς οὕτως ἂν ἦν· Οἵ τ' ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, δεινοί· καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι· ὁ δὲ προειδόμενος ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσει μήτ' ἐπιβουλῆς, μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρίας διαλύειν ἐδόκει, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι. μίαν δὲ τούτοις ἐπιθεὶς περίοδον ἀγκύλως εἰρημένην καὶ δυναστῶς μετὰ τοῦ σαφῶς· Ἁπλῶς δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπῃνεῖτο· καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον· ποιητικῇ πάλιν ἐχρήσατο μεταλήψει· Καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς, τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. τὸ γὰρ συγγενὲς καὶ τὸ ἑταιρικὸν κείμενον μετείληπται· τό τε ἀπροφασίστως τολμᾶν, ἄδηλον, εἴτε ἐπὶ τῶν φίλων κεῖται νῦν, εἴτε ἐπὶ τῶν συγγενῶν. αἰτίαν γὰρ ἀποδιδοὺς δι' ἣν τοὺς συγγενεῖς ἀλλοτριωτέρους ἔκρινον 115 τῶν φίλων, ἐπιτίθησιν ὅτι τόλμαν ἀπροφάσιστον παρείχοντο. σαφὴς δ' ἂν ἦν λόγος, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον, καὶ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν σχηματίζων· Καὶ μὴν καὶ τὸ ἑταιρικὸν, οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. περιπέφρασαι δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, καὶ οὔτε ἰσχυρῶς οὔτε σαφῶς ἀπήγγελται· Οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. ὁ μὲν νοῦς ἐστὶ τοιόσδε· Οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ νόμον ὠφελείαις αἱ τῶν ἑταιριῶν ἐγίγνοντο σύνοδοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παρὰ τοὺς νόμους τι πλεονεκτεῖν. Καὶ ὅρκοι, φησὶν, εἴ που ἄρα ἐγίγνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἴσχυον,

οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν ἐν τούτοις ὑπερβατόν τε καὶ περίφρασις. οἱ μὲν γὰρ ὅρκοι τῆς συναλλαγῆς, τὸ σημαινόμενον ἔχουσι τοιοῦτον, Οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴπου ἄρα γένοιντο. τὸ δ' Ἴσχυον, δι' ὑπερβάτου κείμενον, τῷ Αὐτίκα ἕπεται. βούλεται γὰρ δηλοῦν, Ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον. τὸ δὲ, Πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν, σαφέστερον ἂν ἦν οὕτως ἐξενεχθέν· Διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν κατὰ τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι. τὸ δὲ κατάλληλον τῆς διανοίας, ἦν ἂν τοιοῦτο· Οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴπου ἄρα γένοιντο, ἀπορίᾳ πίστεως ἄλλης, ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆμα ἴσχυον. σκολιώτερα δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ἃ μετὰ ταῦτα τίθησιν· Ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος, ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. τὸ δὲ Παρατυχὸν ἀντὶ τοῦ Παραχρῆμα κεῖται· τό τε Ἄφρακτον ἀντὶ τοῦ Ἀφυλάκτου. καὶ τὸ, Ἥδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, σκοτεινῶς περιπέφρασται, καὶ ἐλλείπει τι μόριον εἰς τὸ συμπληρωθῆναι τὴν νόησιν. εἰκάζειν δέ ἐστιν ὅτι τοῦτο βούλεται λέγειν· Εἰ δέ που παρατύχοι τινὶ καιρὸς, καὶ μάθοι τὸν ἐχθρὸν ἀφύλακτον, ἥδιον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι πιστεύσαντι ἐπέθετο μᾶλλον ἢ φυλαττομένῳ· καὶ συνέσεως δόξαν προσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζόμενος, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ περιεγένετο. Ῥᾶον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι, φησὶν, ὄντες, δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται, ἐπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται. ταῦτα γὰρ ἀγκύλως μὲν εἴρηται καὶ βραχέως, ἐν ἀφανεῖ δὲ κείμενον ἔχει τὸ σημαινόμενον. χαλεπὸν γὰρ μαθεῖν, τίνας δή ποτε νοεῖ τοὺς ἀμαθεῖς τε καὶ ἀγαθούς. εἴτε γὰρ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τοὺς κακούργους, οὐκ ἂν εἴησαν ἀμαθεῖς οἱ μὴ κακοί· εἴτ' ἐπὶ τῶν ἀνοήτων καὶ ἀφρόνων τίθησι τοὺς ἀμαθεῖς, κατὰ τί δή ποτε τούτους ἀγαθοὺς καλεῖ; Καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται. τίνες; ἄδηλον γάρ. πότερον ἀμφότεροι, ἢ οἱ ἀμαθεῖς. Ἐπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται. κἀνταῦθα ἄδηλον τίνες. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τίθησιν, οὐκ ἔχει νοῦν· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς κακούργοις οἱ ἀγαθοὶ ἀγάλλονται, οὔτ' ἐπὶ τοῖς ἀμαθέσιν οἱ κακοῦργοι αἰσχύνονται· οὗτος ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀσαφοῦς καὶ πεπλεγμένης λέξεως, ἐν ᾗ πλείων ἔνεστι τῆς λέξεως ἡ σκολιοῦσα τὴν διάνοιαν ὄχλησις, ἕως ἑκατὸν ἐκμηκύνεται στίχων. θήσω δὲ καὶ τὰ ἑξῆς, οὐδὲ μίαν ἔτι λέξιν ἐμαυτοῦ προστιθείς· Πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον ἡ ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο· παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξῆεσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προστιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες· καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἑτοῖμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστ' εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον· τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας, διὰ τὰς στάσεις, τῷ Ἑλληνικῷ· καὶ τὸ εὔηθες, οὗ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη· τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως, ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων, οὔτε λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκος φοβερός. κρείττους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην, ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐτῶν ἐνδεὲς καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε ἥττους ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν· οἱ δὲ καταφρονοῦντες, κἂν προαισθέσθαι, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο. ἐκ πολλῶν ἔτι δυνάμενος παραδειγμάτων ποιῆσαι φανερὸν ὅτι κρείττων ἐστὶν ἐν τοῖς διηγήμασιν, ὅταν ἐν τῷ συνήθει καὶ κοινῷ τῆς διαλέκτου χαρακτῆρι μένῃ, χείρων δὲ ὅταν ἐκτρέψῃ τὴν διάλεκτον ἐκ τῆς συνήθους ἐπὶ

τὰ ξένα

τὰ ξένα ὀνόματα, καὶ βεβιασμένα σχήματα, ὧν ἔνια σολοικισμῶν παρέχεται δόξαν, ἀρκεσθήσομαι τούτοις, ἵνα μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἡ γραφή μοι προβῇ. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῶν δημηγοριῶν αὐτοῦ τὰ δοκοῦντά μοι φανερὰ ποιήσειν ὑπεσχόμην, ἐν αἷς οἴονταί τινες τὴν ἄκραν τοῦ συγγραφέως εἶναι δύναμιν, διελόμενος καὶ ταύτην διχῇ τὴν θεωρίαν, εἴς τε τὸ πραγματικὸν μέρος, καὶ εἰς τὸ λεκτικὸν, χωρὶς ὑπὲρ ἑκατέρου ποιήσομαι τὸν λόγον· 116 *τῶν δημηγοριῶν ἐξέτασις.* ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ, ἐν ᾧ πρώτην μὲν ἔχοι μοῖραν ἡ τῶν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων εὕρεσις, δευτέραν δὲ ἡ τῶν εὑρεθέντων χρῆσις· ἐκείνη μὲν ἐν τῇ φύσει μᾶλλον ἔχουσα τὴν ἰσχὺν, αὕτη δὲ ἐν τῇ τέχνῃ. τούτων ἡ μὲν πλέον ἔχουσα τοῦ τεχνικοῦ τὸ φυσικὸν, καὶ διδαχῆς ἐλάττονος δεομένη, θαυμαστή τις ἐστὶ παρὰ τῷ συγγραφεῖ. φέρει γὰρ ὥσπερ ἐκ πηγῆς πλουσίας ἄπειρόν τι χρῆμα νοημάτων καὶ ἐνθυμημάτων περιττῶν καὶ ξένων καὶ παραδόξων· ἡ δὲ πλεῖον ἔχουσα τὸ τεχνικὸν, καὶ λαμπροτέραν ποιοῦσα φαίνεσθαι τὴν ἑτέραν, ἐνδεεστέρα τοῦ δέοντος ἐπὶ πολλῶν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκτεθαυμάκασιν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτριον, ὡς μηδὲν τῶν θεοφορήτων διαφέρειν, διὰ τὸ πλῆθος ἐοίκασι τῶν ἐνθυμημάτων τοῦτ' ἐσχηκέναι τὸ πάθος. οὓς ἐὰν διδάσκῃ τις ἐφ' ἑκάστω πράγματι περιτιθεὶς τὸν λόγον, ὅτι ταυτὶ μὲν οὐκ ἦν ἐπιτήδεια ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ ὑπὸ τούτων τῶν προσώπων λέγεσθαι, ταυτὶ δ' οὐκ ἐπὶ τούτοις τοῖς πράγμασιν, οὐδὲ μέχρι τούτου, δυσχεραίνουσιν, ὅμοιόν τι πάσχοντες τοῖς κεκρατημένοις ὑφ' οἵας δή τινος ὄψεως ἔρωτι, μὴ πολὺ ἀπέχοντι μανίας. ἐκεῖνοί τε γὰρ πάσας τὰς ἀρετὰς, ὁπόσαι γίνονται περὶ μορφὰς εὐπρεπεῖς, ταῖς καταδεδουλωμέναις αὐτοὺς προσεῖναι νομίζουσι, καὶ τοὺς ἐξονειδίζειν ἐπιχειροῦντας, εἴ τις περὶ αὐτὰς ὑπάρχει σίνος, ὡς βασκάνους καὶ συκοφάντας προβέβληνται· οὗτοί τε ὑπὸ τῆς μιᾶς ταύτης ἀρετῆς κεκαρωμένοι τὴν διάνοιαν, ἅπαντα καὶ τὰ μὴ προσόντα τῷ συγγραφεῖ μαρτυροῦσιν. ἃ γὰρ ἕκαστος εἶναι βούλεται περὶ τὸ φιλούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ, ταῦτα οἴεται. ὅσοι δὲ ἀδέκαστον τὴν διάνοιαν φυλάττουσι, καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων ἐπὶ τοὺς ὀρθοὺς κανόνας ἀναφέρουσιν, εἴτε φυσικῆς τινὸς κρίσεως μετειληφότες, εἴτε καὶ διδαχῆς ἰσχυρὰ τὰ κριτήρια κατασκευάσαντες, οὔτε ἅπαντα ἐπαινοῦσιν ἐπίσης, οὔτε πρὸς ἅπαντα δυσχεραίνουσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν κατορθώμασι τὴν προσήκουσαν μαρτυρίαν ἀπονέμουσιν· εἰ δέ τι διημάρτηται μέρος ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἐπαινοῦσιν. οὔτ' οὖν ἐπὶ πάντων ἐγὼ τῶν ἐμαυτοῦ θεωρημάτων κανόνας ὑποτιθέμενος, οὔτε πρότερον ὤκνησα τὰ δοκοῦντά μοι φέρειν εἰς μέσον, οὔτε νῦν ἀποστρέψομαι. διδοὺς δὴ τὸ πρῶτον, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην, τὸ περὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ συγγραφέως εὔστοχον, (καὶ εἴ τις ἄλλως προσυπείληφεν, εἴτε διὰ φιλονεικίαν, εἴτε δι' ἀναισθησίαν, ἁμαρτάνειν αὐτὸν οἰόμενος,) θάτερον οὐκέτι δίδωμι, τὸ περὶ τὰς οἰκονομίας αὐτοῦ τεχνικὸν, πλὴν ἐπ' ὀλίγων πάνυ δημηγοριῶν. ὁρῶ δὲ καὶ περὶ τὴν λέξιν ἐλαττώματα, περὶ ὧν ἤδη προείρηκα, πλεῖστα καὶ μέγιστα ταύταις συμβεβηκότα ταῖς ἰδέαις. καὶ γὰρ αἱ γλωττηματικαὶ καὶ ξέναι καὶ πεποιημέναι λέξεις ἐν ταύταις μάλιστα ἐπιπολάζουσι, καὶ τὰ πολύπλοκα καὶ ἀγκύλα καὶ βεβιασμένα σχήματα, πλεῖστα περὶ ταῦτα ἐστίν. εἰ δὲ τὰ εἰκότα ἔγνωκα, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἀγόμενος τῶν ἔργων. ἔστω δὲ κατὰ ταῦτα ἡ παράθεσις αὐτῶν ἀντιπαρεξεταζομένων τοῖς ἄριστά μοι δοκοῦσιν ἔχειν τῶν οὔτε κατὰ τὰς οἰκονομίας κατορθουμένων, οὔτε κατὰ τὴν φράσιν ἀνεγκλήτων. ἐν μὲν οὖν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ ἐπὶ Πλαταιὰς Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν συμμάχων ἐλάσιν ἀρξάμενος γράφειν, ὑποτίθεται τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀρχιδάμου μέλλοντος δῃώσειν τὴν γῆν, πρέσβεις παρὰ τῶν Πλαταιέων ἀφιγμένους πρὸς αὐτὸν, καὶ λόγους ἀποδίδωσιν οὓς εἰκὸς ἦν ὑπὸ ἀμφοτέρων εἰρῆσθαι τοῖς προσώποις πρέποντας, καὶ τοῖς πράγμασιν οἰκείους καὶ μήτε λείποντας τοῦ μετρίου, μήτε ὑπεραίροντας, λέξει τε κεκόσμηκεν αὐτοὺς καθαρᾷ καὶ σαφεῖ καὶ συντόμῳ, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐχούσῃ· τήν τε ἁρμονίαν οὕτως ἔναυλον ἀποδέδωκεν ἅμα τοῖς ἡδίστοις παρεξετάζεσθαι.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσ- «
ἔβαλον· ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν. ἡγεῖτο δ' Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακε- «
δαιμονίων βασιλεύς· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν, ἔμελλε δῃώσειν τὴν γῆν. οἱ δὲ Πλαταιεῖς, «

εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, ἔλεγον τοιάδε· Ἀρχίδαμε, καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὐδὲ ἄξια οὔθ' ὑμῶν οὔτε πατέρων ὧν ἐστὲ, ἐς γῆν τὴν Πλαταιέων στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων, μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιέων ἀγορᾷ Διῒ ἐλευθερίῳ ἱερὰ, καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους, ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας, αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν, ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης. ὑμεῖς δὲ, τἀναντία ἐκείνοις δρᾶτε. μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων, ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε. μάρτυρας δὲ θεοὺς, τούς τε ὁρκίους τότε γενομένους ποιούμενοι, καὶ τοὺς ὑμετέρους πατρῴους, καὶ ἡμετέρους ἐγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν, γῆν τὴν Πλαταιΐδα μὴ ἀδικεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους· ἐᾶν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε. τοσαῦτα εἰπόντων (τῶν) Πλαταιέων, Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν

117 εἶπε· Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιεῖς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε, καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑμῖν τε ξυνώμοσαν, καὶ εἰσὶ νῦν ὑπ' Ἀθηναίοις· παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως· ἧς μάλιστα μὲν μετασχόντες, καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις. εἰ δὲ μὴ, ἅπερ καὶ τὸ πρότερον ἤδη προὐκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν· καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων· δέχεσθε δ' ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδ' ἑτέρους· καὶ τάδε ἡμῖν ἀρκέσει. ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Πλαταιῶν πρέσβεις, ἀκούσαντες ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν· καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες, ἀπεκρίναντο αὐτῷ, ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων. παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἴησαν. δεδιέναι δὲ καὶ περὶ πάσῃ τῇ πόλει, μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων, Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν· ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες, κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι, αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν. ὁ δὲ, θαρσύνων αὐτοὺς, πρὸς ταῦτα ἔφη· Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παράδοτε ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ γῆς ὅρους ἀποδείξατε, καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα, καὶ ἄλλο εἴ τι δυνατὸν εἰς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν (ὑμῖν ἃ ἂν παραλάβωμεν.) μέχρι δὲ τοῦδε, ἕξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες, ἣ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι. οἱ δὲ, ἀκούσαντες, αὖθις ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους, ἔλεξαν ὅτι βούλονται ἃ προκαλεῖται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον· καὶ ἢν πείθωσιν αὐτοὺς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν· ὁ δ' ἡμέρας τε ἐσπείσατο ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμεν. ἐλθόντες γὰρ οἱ Πλαταιεῖς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν, πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· Οὔτ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ (ὦ) ἄνδρες Πλαταιεῖς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοί φασιν ἐν οὐδενὶ ἡμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους, οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν· ἐπισκήπτουσί τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὅρκων οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν. τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων, οἱ Πλαταιεῖς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δέοι, ὁρῶντας, καὶ ἄλλο πάσχοντας ὅ τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἐστὶν ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. ὡς δ' ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη, λέγων ὧδε· Θεοὶ, ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιΐδα ἔχετε, καὶ ἥρωες, ξυνίστορές ἐστε, ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως ἐκλιπόντων τῶνδε πρότερον τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν, Μήδων ἐκράτησαν, καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν,

λησιν οὔτε νῦν, ἤν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν. προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα, οὐ τυγχάνομεν ξυγγνώμονες δέ ἐστε, τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως. τοσαῦτα ἐπιθειάσας, καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρατόν. ἐξελάσωμεν δὴ παρὰ τοῦτον τὸν διάλογον, οὕτω καλῶς καὶ πρεπόντως ἔχοντα, ἕτερον αὐτοῦ διάλογον, ὃν μάλιστα ἐπαινοῦσιν οἱ τοῦ χαρακτῆρος τούτου θαυμασταί. ὑποτίθεται δὴ, στρατιὰν ἀποστειλάντων Ἀθηναίων ἐπὶ Μηλίους Λακεδαιμονίων ἀποίκους, πρὶν ἄρξασθαι τοῦ πολέμου, τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοὺς προβούλους τῶν Μηλίων, συνιόντας εἰς λόγους περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου δηλοῖ τὰ λεχθέντα ὑφ' ἑκατέρων ἐπὶ μιᾶς δ' ἀποκρίσεως τοῦτο τὸ σχῆμα διατηρήσας, τὸ διηγηματικὸν, προσωποποιεῖ τὸν μετὰ ταῦτα διάλογον καὶ δραματικόν. ἄρχεται δ' ὁ Ἀθηναῖος τάδε λέγων· Ἐπειδὴ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι· γινώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ ἡμῶν ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγὴ, ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσετε καθ' ἕκαστον· καὶ μηδ' ὑμεῖς ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέγεσθαι εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε· καὶ πρῶτον εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν, εἴπατε. οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξύνεδροι ἀπεκρίναντο· Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. τοῦτο τὸ τελευταῖον εἴ τις ἐν τοῖς σχήμασιν ἀξιώσει φέρειν, οὐκ ἂν φθάνοι πάντας τοὺς σολοικισμοὺς ὅσοι γίγνονται παρὰ τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ παρὰ τὰς πτώσεις, σχήματα καλῶν· προθεὶς γὰρ, Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν, οὐ ψέγεται· ἔπειτα συνάψας τῷ ἑνικῷ καὶ κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐξενηνεγμένα πτῶσιν· Τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, ἐπιζεύγνυσι τούτοις ἑνικὸν, καὶ κατὰ τὴν γενικὴν ἐσχηματισμένον πτῶσιν· εἴτε ἄρθρον δεικτικὸν βούλεταί τις αὐτὸ καλεῖν, εἴτε ἀντονομασίαν, τὸ Αὐτοῦ· τοῦτο δὲ οὔτε τῷ θηλυκῷ καὶ ἑνικῷ καὶ ὀνομαστικῷ προσαρμοττόμενον σώζει τὴν ἀκολουθίαν, οὔτε τῷ πλη- 18 θυντικῷ καὶ οὐδετέρῳ κατὰ τὴν αἰτιατικὴν ἐσχηματισμένῳ πτῶσιν. ἦν δ' ἂν ὁ λόγος κατάλληλος, οὕτως σχηματισθείς· Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῆς φαίνεται. τούτοις ἐπιτίθησιν ἐνθύμημα νενοημένον μὲν οὐκ ἀτόπως, ἡρμηνευμένον δὲ οὐκ εὐπαρακολουθήτως· Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων λογιούμενοι, ἢ ἄλλο τι, ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶν παρόντων, καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύσαντες τῇ πόλει, παυοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, λέγοιμεν ἄν. καὶ μετὰ τοῦτο ἀποστρέψας τοῦ διηγήματος τὸν διάλογον ἐπὶ τὸ δραματικὸν, ταῦτα τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον ποιεῖ· Εἰκὸς μὲν καὶ ξυγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ἐπὶ πολλὰ καὶ λέγοντας καὶ δοκοῦντας τρέπεσθαι. ἔπειτα εὐσχήμονα πρόθεσιν ὑποθέμενος· Ἡ μέντοι ξύνοδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι· καὶ ὁ λόγος, ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω. πρῶτον μὲν εὕρηκεν ἐνθύμημα οὔτε τῆς Ἀθηναίων πόλεως ἄξιον, οὔτ' ἐπὶ τοιούτοις πράγμασιν ἁρμόττον λέγεσθαι· Ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαντες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν. τοῦτο δέ ἐστιν ὁμολογοῦντος τὴν ἐπὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας στράτευσιν· ἐπειδὴ περὶ μηδετέρου τούτων βούλεται τὸν λόγον ὑπέχειν. οἷς ἐπιτίθησιν· Οὔθ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, οὐ ξυνεστρατεύσατε· ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε, λέγοντας, οἴεσθαι πείσειν· τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι. τοῦτο δέ ἐστιν, Ὑμεῖς μὲν ἀληθῶς φρονοῦντες ὅτι ἀδικεῖσθε, τὴν ἀνάγκην φέρετε, καὶ εἴκετε· ἡμεῖς δὲ, οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἀδικοῦμεν ὑμᾶς, τῆς ἀσθενείας ὑμῶν περιεσόμεθα τῇ βίᾳ. ταῦτα γὰρ ἑκατέροις δυνατά. ἔπειτα τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι τούτου βουληθεὶς, ἐπιλέγει· Ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· δυνατὰ δὲ οἱ προύχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. βασιλεῦσι γὰρ βαρβάροις ταῦτα πρὸς Ἕλληνας ἥρμοττε λέγειν· Ἀθηναίοις δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὓς ἠλευθέρωσαν ἀπὸ

τῶν Μήδων, οὐκ ἦν προσήκοντα εἰρῆσθαι, ὅτι τὰ δίκαια τοῖς ἴσοις ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους, τὰ δὲ βίαια τοῖς ἰσχυροῖς πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς. ὀλίγα δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Μηλίων ἀποκρινομένων, ὅτι καλῶς ἂν ἔχοι τοῖς Ἀθηναίοις προνοεῖν τοῦ δικαίου, μὴ καὶ αὐτοί ποτε σφαλέντες ὑπ' ἄλλων, ἐν ἐξουσίᾳ γένωνται, καὶ τὰ αὐτὰ πάσχωσιν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον· Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἢν καὶ" παυθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν· τούτου δ' αἰτίαν ἀποδιδόντα, ὅτι κἂν καταλύσωσιν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχήν, συγγνώμην ἕξουσι, καὶ αὐτοὶ πολλὰ τοιαῦτα πράσσοντες. θήσω δὲ καὶ τὴν λέξιν αὐτοῦ· Οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι," οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσι. τούτῳ δὲ ὅμοιον ἐστὶ τὸ λέγειν, ὅτι παρὰ τοῖς τυράννοις οὐ μισοῦνται τύραννοι, οἷς ἐπιτίθενται· Καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι. ὃ μόλις ἂν εἶπε τῶν καταποντιστῶν τις ἢ λῃστῶν, οὐδὲν ἐπιστρεφόμενος τῆς μετὰ ταῦτα τιμωρίας, χαριζόμενος ἐπιθυμίαις ἐν τῷ παρόντι. ἔπειτ' ὀλίγων τῶν μεταξὺ γενομένων ἀμοιβαίων, καὶ τῶν Μηλίων εἰς ἐπιεικῆ συγκαταβαινόντων αἵρεσιν· Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε; ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον· Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μέν, ἀσθενείας, τὸ δὲ μῖσος, δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον· ἐνθύμημα πονηρὸν καὶ σκολιῶς ἀπηγγελμένον. εἰ δὲ τὸ νόημα βούλεταί τις αὐτοῦ σκοπεῖν, τοιόνδε ἐστίν· Ὅτι φιλοῦντες μὲν ἡμᾶς, ἀσθενεῖς φαίνεσθαι πρὸς τοὺς ἄλλους ποιήσετε· μισοῦντες δέ, ἰσχυρούς. οὐ γὰρ ζηλοῦμεν εὐνοίᾳ τῶν ὑπηκόων ἄρχειν, ἀλλὰ φόβῳ. τούτοις ἕτερα προσθεὶς πάλιν ἀμοιβαῖα περίεργα καὶ πικρά, τοὺς Μηλίους ὑποτίθεται λέγοντας, ὅτι κοινὰς τὰς τύχας φέρουσιν οἱ πόλεμοι· καὶ τὸ μὲν εἶξαι εὐθύς, ἀνέλπιστον, μετὰ δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ στῆναι ἐλπὶς ὀρθῶς· πρὸς ταῦτα ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον λαβυρίνθων σκολιώτερα περὶ τῆς ἐλπίδος, ἐπὶ κακῷ τοῖς ἀνθρώποις γινομένης, κατὰ λέξιν οὕτως γράφων· Ἐλπὶς δέ, κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα, τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δὲ ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρχον ἀναρριπτοῦσι· δάπανος γὰρ φύσει, ἅμα τε γινώσκεται σφαλέντων· καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρισθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὃ ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε καὶ ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλεσθε παθεῖν, μηδ' ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμούς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται. ταῦτα οὐκ οἶδα πῶς ἄν τις ἐπαινέσειεν ὡς προσήκοντα εἰρῆσθαι στρατηγοῖς Ἀθηναίων, ὅτι λυμαίνεται τοὺς ἀνθρώπους ἡ παρὰ τῶν θεῶν ἐλπίς, καὶ οὔτε χρησμῶν ὄφελος οὔτε μαντικῆς τοῖς εὐσεβῆ καὶ δίκαιον προῃρημένοις τὸν βίον. εἰ γάρ τι ἄλλο τῆς Ἀθηναίων πόλεως, καὶ τοῦτ' ἐν πρώτοις ἐστὶν ἐγκώμιον, τὸ περὶ παντὸς πράγματος, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ τοῖς θεοῖς ἕπεσθαι, καὶ μηδὲν ἄνευ μαντικῆς καὶ χρησμῶν ἐπιτελεῖν. λεγόντων τε τῶν Μηλίων ὅτι σὺν τῇ παρὰ τῶν θεῶν βοηθείᾳ, καὶ Λακεδαιμονίοις
119 πεποίθασιν, οὓς εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διὰ γοῦν τὴν αἰσχύνην αὐτοῖς βοηθήσειν, καὶ οὐ περιόψεσθαι καὶ συγγενεῖς ἀπολλυμένους· αὐθαδέστερον ἔτι τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον εἰσάγει· Τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα" λελείψεσθαι· οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, εἰς τὸ θεῖον νομίσεως, τῶν δὲ, ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δόξῃ," τἀνθρώπειόν τε σαφῶς διὰ παντὸς ὑπὸ φύσεως" ἀναγκαίας, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν. τούτων ὁ νοῦς ἐστι μὲν δυσείκαστος, καὶ τοῖς πάνυ δοκοῦσιν ἐμπείρως τοῦ ἀνδρὸς ἔχειν· κατακλείεται δ' εἰς τοιοῦτόν τι πέρας ὅτι τὸ μὲν θεῖον δόξῃ γινώσκουσιν ἅπαντες, τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους δίκαια τῷ κοινῷ τῆς φύσεως κρίνουσι νόμῳ. οὗτος δ' ἐστίν, ἄρχειν ὧν δύνηταί τις κρατεῖν. ἀκόλουθα καὶ ταῦτα τοῖς πρώτοις, καὶ οὔτε Ἀθηναίοις οὔτε Ἕλλησι πρέποντα εἰρῆσθαι. πολλὰς δυνάμενος εἰς διανοίας παρασχέσθαι, τὸ συνετὸν ἐχούσας πονηρόν· ἵνα μὴ πλείων ὁ λόγος γένοιτό μοι τοῦ μετρίου, τὴν τελευταίαν ἔτι προσθήκην παραλήψομαι μόνην· ἣν ἀπαλλαττόμενος ἐκ τοῦ συλλόγου ὁ Ἀθηναῖος εἴρηκεν· Ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν" ἰσχυρὰ ὄντα ἐλπιζόμενα μέλλεται· τὰ δ'" παρόντα, βραχέα

πρὸς

πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγενέσθαι. πολλήν γε ἀλογίαν φησὶ τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι (ἔτι) ἡμᾶς, ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε. οἷς ἐπιτίθησιν Οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προύπτοις κινδύνοις πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην τρέψεσθε. πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται, τὸ αἰσχρὸν καλούμενον, ὀνόματος ἐπαγωγοῦ δυνάμει ἐπεσπάσατο ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν. τούτων τῶν λόγων ὅτι μὲν οὔτε αὐτὸς μετέσχεν ὁ συγγραφεύς, τῷ συλλόγῳ τότε παρατυχών, οὔτε τῶν διαθεμένων αὐτοὺς Ἀθηναίων ἢ Μηλίων ἤκουσεν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς βίβλῳ περὶ αὐτοῦ γράφει, μαθεῖν ῥᾴδιον ὅτι μετὰ τὴν ἐν Ἀμφιπόλει στρατηγίαν ἐξελαθεὶς τῆς πατρίδος, πάντα τὸν λοιπὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἐν Θρᾴκῃ διέτριψε. λείπεται δὴ σκοπεῖν εἰ τοῖς τε πράγμασι προσήκοντα, καὶ τοῖς συνεληλυθόσιν εἰς τὸν σύλλογον προσώποις ἁρμόττοντα πέπλακε διάλογον ἐχόμενον, ὡς εἴ τις τὰ τῆς συμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας προείρηκεν. ἆρ' οὖν ὥσπερ τοῖς Μηλίοις οἰκεῖοι καὶ προσήκοντες ἦσαν οἱ περὶ τῆς ἐλευθερίας λόγοι, παρακαλοῦντες τοὺς Ἀθηναίους μὴ καταδουλοῦσθαι πόλιν Ἑλληνίδα μηδὲν ἁμαρτάνουσαν εἰς αὐτούς, οὕτως καὶ τοῖς Ἀθηναίων στρατηγοῖς πρέποντες ἦσαν οἱ περὶ τῶν δικαίων, μήτ' ἐξετάζειν ἐῶντες, μήτε λέγειν ἀλλὰ τὸν τῆς βίας καὶ πλεονεξίας νόμον εἰσάγοντες, καὶ ταῦτ' εἶναι δίκαια τοῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνοντες, ὅσα τοῖς ἰσχυροτέροις δοκεῖ; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἴομαι τοῖς ἐκ τῆς εὐνομωτάτης πόλεως ἐπὶ τὰς ἔξω πόλεις ἀποστελλομένοις ἡγεμόσι ταῦτα προσήκειν λέγεσθαι· οὐδ' ἂν ἀξιώσαιμι τοὺς μὲν μικροπολίτας καὶ μηδὲν ἔργον ἐπιφανὲς ἀποδειξαμένους Μηλίους, πλέονα τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἢ τοῦ ἀσφαλοῦς, καὶ πάντα ἑτοίμους εἶναι τὰ δεινὰ ὑποφέρειν, ἵνα μηδὲν ἄσχημον ἀναγκασθῶσι πράττειν· τοὺς δὲ προελομένους τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον Ἀθηναίους, ἵνα μηδὲν αἰσχρὸν ὑπομείνωσιν ἐπίταγμα, τῶν ταῦτα προαιρουμένων ὡς ἀνοήτων κατηγορεῖν. οἴομαι δ' ὅτι κἂν εἴ τινες ἄλλοι παρόντων Ἀθηναίων ταῦτα ἐπεχείρουν λέγειν, ἐπαχθῶς ἤνεγκαν ἂν οἱ τὸν κοινὸν βίον ἐξημερώσαντες. ἐγὼ μὲν δὴ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἐπαινῶ τὸν λόγον τοῦτον, ἀντιπαρεξετάζων τὸν ἕτερον. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ, Ἀρχίδαμος ὁ Λακεδαιμόνιος δίκαιά τε προκαλεῖται τοὺς Πλαταιεῖς, καὶ λέξει κέχρηται καθαρᾷ καὶ σαφεῖ, καὶ οὐδὲν ἐχούσῃ σχῆμα βεβασανισμένον οὐδὲ ἀνακόλουθον ἐν τούτῳ δὲ, οἱ φρονιμώτατοι τῶν Ἑλλήνων αἴσχιστα μὲν ἐνθυμήματα φέρουσιν, ἀηδεστάτῃ δ' αὐτὰ περιλαμβάνουσι λέξει· εἰ μὴ ἄρα μνησικακῶν ὁ συγγραφεὺς τῇ πόλει διὰ τὴν καταδίκην, ταῦτα τὰ ὀνείδη κατεσκέδασεν αὐτῆς, ἐξ ὧν ἅπαντες μισήσειν αὐτὴν ἔμελλον. ἃ γὰρ οἱ προεστηκότες τῶν πόλεων, καὶ τηλικαύτας ἐξουσίας πιστευόμενοι, φρονεῖν τε καὶ λέγειν πρὸς τὰς πόλεις ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ταῦτα κοινὰ ὑπολαμβάνουσιν ἅπαντες εἶναι τῆς ἀποστελλούσης πόλεως αὐτούς. καὶ περὶ μὲν τῶν διαλόγων ἅλις. τῶν δὲ δημηγορικῶν λόγων τεθαύμακα μὲν τὸν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ῥηθέντα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Περικλέους περὶ τοῦ μὴ εἴκειν Λακεδαιμονίοις, τὸν ἔχοντα τήνδε τὴν ἀρχήν· Τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις. ὡς καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἡρμηνευμένον δαιμονίως, καὶ οὔτε κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν μορίων, οὔτε κατὰ τὴν ἐξαλλαγὴν τῶν σχηματισμῶν τῶν ἀνακολούθων καὶ βεβιασμένων ἐνοχλοῦντα τὰς ἀκοάς, πάσας δὲ περιειληφότα τὰς ἀρετὰς ὁπόσαι γίγνονται περὶ δημηγορικούς· καὶ τοὺς ὑπὸ Νικίου τοῦ στρατηγοῦ ῥηθέντας ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῆς εἰς Σικελίαν στρατείας· τήν τε πεμφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ χρῄζει συμμαχίας ἄλλης καὶ διαδόχου, κάμνων τὸ σῶμα ὑπὸ νόσου· καὶ τὴν παράκλησιν τῶν στρατιωτῶν, ἣν ἐποιήσατο πρὸ τῆς τελευταίας ναυμαχίας· καὶ τὸν παραμυθητικὸν λόγον, ὅτε πεζῇ τὴν στρατιὰν ἔμελλεν ἀπάγειν, ἀπολωλεκὼς τὰς τριήρεις ἁπάσας· καὶ εἴ τινες εἰσὶν ἄλλαι τοιαῦται δημηγορίαι καθαραὶ καὶ σαφεῖς, καὶ εἰς τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειοι. ὑπὲρ ἁπάσας δὲ τὰς ἐν ταῖς 120
ἑπτὰ βίβλοις φερομένας, τὴν Πλαταιέων ἀπολογίαν τεθαύμακα, παρ' οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ὡς τὸ μὴ βεβασανίσθαι μηδὲ κατεπιτηδεῦσθαι, ἀληθεῖ δέ τινι καὶ φυ-

σικῷ κεκοσμῆσθαι χρώματι. τά τε γὰρ ἐνθυμήματα πάθους ἐστὶ μεστά, καὶ ἡ λέξις οὐκ ἀποστρέφουσα τὰς ἀκοάς· ἥτε γὰρ σύνθεσις εὐεπής, καὶ τὰ σχήματα τῶν πραγμάτων ἴδια. ταῦτα δὴ τὰ Θουκυδίδου ζηλωτὰ ἔργα, καὶ ἀπὸ τούτων τὰ μιμήματα τοῖς ἱστοριογράφουσιν ὑποτίθεται λαμβάνειν. τὴν δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, Περικλέους ἀπολογίαν, ἣν ὑπὲρ αὐτοῦ διετίθετο, τραχυνομένων Ἀθηναίων ὅτι τὸν πόλεμον ἔπεισεν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν, οὐχ ὅλην ἐπαινῶ· οὐδὲ τὰς περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως δημηγορίας, ἃς διέθετο Κλέων καὶ Διόδοτος ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· οὐδὲ τὴν Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακουσίου πρὸς Καμαριναίους· οὐδὲ τὴν Εὐφήμου τοῦ πρεσβευτοῦ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἐναντίαν ταύτης· οὐδὲ τὰς ὁμοίας ταύταις. οὐ γὰρ ἀνάγκη πάσας ἐξαριθμεῖσθαι τὰς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένας τῆς διαλέκτου χαρακτῆρα. ἵνα δὲ μὴ δόξῃ τὰς φάσεις ἀναποδείκτους με λέγειν, πολλὰς παρασχέσθαι πίστεις δυνάμενος, δυσὶν ἀρκεσθήσομαι δημηγορίαις, ἵνα μὴ μακρὸς ὁ λόγος γένηται, τῇ Περικλέους ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Ἑρμοκράτους πρὸς Καμαριναίους κατηγορίᾳ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως. ὁ μὲν οὖν Περικλῆς ταῦτα λέγει· Καὶ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται· αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας· καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ταῦτα Θουκυδίδῃ μὲν, γράφοντι περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἱστορικῷ σχήματι, προσήκοντα ἦν· Περικλεῖ δὲ, ἀπολογουμένῳ πρὸς ἠρεθισμένον ὄχλον, οὐκ ἦν ἐπιτήδεια εἰρῆσθαι· καὶ ταῦτα ἐν ἀρχαῖς τῆς ἀπολογίας, πρὶν ἑτέροις τισὶν ἀπομειλίξασθαι λόγοις τὰς ὀργὰς τῶν εἰκότως ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀχθομένων, τετμημένης ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῆς κρατίστης γῆς, πολλοῦ δὲ κατὰ τὸν λοιμὸν ἀπολωλότος ὄχλου, τὴν δ' αἰτίαν τῶν κακῶν τούτων τοῦ πολέμου παρεσχηκότος, ὃν ὑπ' ἐκείνου πεισθέντες ἀνεδέξαντο. σχῆμά τε οὐ τοῦτο τῇ διανοίᾳ πρεπωδέστατον ἦν τὸ ἐπιτιμητικὸν, ἀλλὰ τὸ παραιτητικόν. οὐ γὰρ ἐρεθίζειν προσῆκε τὰς τῶν ὄχλων ὀργὰς τοὺς δημηγοροῦντας, ἀλλὰ πραΰνειν. τούτοις ἐπιτίθησι διάνοιαν, ἀληθῆ μὲν καὶ δεινῶς ἀπηγγελμένην, οὐ μέντοι γε τῷ παρόντι καιρῷ χρησίμην· Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι, φησὶ, πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. εἰ μὲν γὰρ ἰδίᾳ τινὲς ἐβλάπτοντο τῶν πολιτῶν, εὐτύχει δὲ τὸ κοινὸν, καλῶς ταῦτ' ἔλεγεν· ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς ἦσαν ἅπαντες, οὐκέτι καλῶς. οὐδὲ γὰρ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπὶς, ὅτι ταῦτα πρὸς ἀγαθοῦ τῇ πόλει γενήσεται τὰ δεινὰ, βέβαιον εἶχέν τι. ἀφανὲς γὰρ ἀνθρώποις τὸ μέλλον· καὶ πρὸς τὰ παρόντα, τὰς περὶ τῶν ἐσομένων γνώμας αἱ τύχαι τρέπουσι. τούτοις ἐπιτίθησιν ἔτι φορτικωτέραν διάνοιαν, καὶ ἥκιστα τῷ παρόντι καιρῷ πρέπουσαν· Καί τοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε· ὃς οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων κρείσσων. θαυμαστὸν γὰρ εἰ Περικλῆς, ὁ μέγιστος τῶν τότε ῥητόρων, ἠγνόει τοῦτο, ὃ μηδεὶς ἂν τῶν ἐχόντων μέτριον νοῦν ἠγνόησεν, ὅτι πανταχῇ μὲν οἱ μὴ τεταμιευμένως ἐπαινοῦντες τὰς ἑαυτῶν ἀρετὰς, ἐπαχθεῖς τοῖς ἀκούουσι φαίνονται· μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀγῶσιν. ἐν οἷς γε δὴ μὴ περὶ τιμῶν αὐτοῖς ἐστιν, ἀλλὰ περὶ τιμωριῶν ὁ κίνδυνος. τότε γὰρ οὐκ ἐπαχθεῖς μόνον εἰσὶν ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ δυστυχεῖς ἑαυτοῖς, ἐμβαλλόμενοι τὸν παρὰ τῶν πολλῶν φθόνον. ὅταν δὲ τοὺς αὐτούς τις ἔχῃ δικαστάς τε καὶ κατηγόρους, μυρίων αὐτῷ δεῖ δακρύων τε καὶ οἴκτων εἰς αὐτὸ τοῦτο, πρῶτον τὸ μετ' εὐνοίας ἀκουσθῆναι. ὁ δὲ δημαγωγὸς οὐκ ἀρκεῖται τούτοις· ἀλλ' ἐπεξεργάζεταί τε τούτοις, καὶ μεταφράζει τὰ ῥηθέντα. Ὅ τε γὰρ γνοὺς, φησὶ, καὶ μὴ σαφῶς διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τε ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι. προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν ὁμολογήσειεν, ὥσπερ ἀληθῆ ταῦτα ἦν, οὕτως καὶ προσήκοντα εἶναι ὑπὸ Περικλέους ἐν Ἀθηναίοις ἠρεθισμένοις πρὸς αὐτοὺς λέγεσθαι. ἦν δέ γε οὐχ ἡ τῶν κρατίστων ἐνθυμημάτων τε καὶ

νοημά-

νοημάτων εὕρεσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀξία σπουδῆς, εἰ μὴ καὶ τοῖς πράγμασιν εἴη προσήκοντα, καὶ τοῖς προσώποις, καὶ τοῖς καιροῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ἀλλ' ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔφην, τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποδεικνύμενος ὁ συγγραφεὺς, ἣν εἶχεν περὶ τῆς Περικλέους ἀρετῆς, παρὰ τόπον ἔοικεν εἰρηκέναι ταῦτα. ἐχρῆν δέ γε αὐτὸν μὲν ὅτι βούλεται περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποφαίνεσθαι, τῷ δὲ κινδυνεύοντι τοὺς ταπεινοὺς καὶ παραιτητικοὺς τῆς ὀργῆς ἀποδοῦναι λόγους. τοῦτο γὰρ ἦν πρέπον τῷ μιμεῖσθαι βουλομένῳ συγγραφεῖ τὴν ἀλήθειαν. ὀχληρὰ δὲ κἀκεῖνα τὰ μειρακιώδη καλλωπίσματα τῆς λέξεως, καὶ τὰ πολύπλοκα τῶν ἐνθυμημάτων ὀνόματα· Ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, (καὶ ἀμύνεσθαι) μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. φρόνημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται· καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται, ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς, γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια. τά τε γὰρ φρονήματα ψυχρότερά ἐστι, καὶ τῆς Γοργίου προαιρέσεως μᾶλλον οἰκειότερα· ἥτε τῶν ὀνομάτων ἐξήγησις ἀμφοτέρων, σοφιστικὴ καὶ ἀπειρόκαλος· ἥτε τόλμα, ἣν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ σύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται, τῶν ἡρακλητείων σκοτεινῶν ἀσαφεστέραν ἔχει τὴν δήλωσιν· ἥτε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχὺς, καὶ ἡ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων βεβαιοτέρα πρόνοια, ποιητικώτερον περιπέφρασται. βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι δεῖ τῇ γνώμῃ πιστεύειν μᾶλλον, ἣν ἐκ τῶν παρόντων λαμβάνομεν, ἢ ταῖς ἐλπίσιν, ὧν ἐν τῷ μέλλειν ἐστὶν ἡ ἰσχύς. ἤδη δ' ἔγωγε κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὅτι παραμυθούμενος τὴν ὀργὴν τὴν κατειληφυῖαν αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς παρούσαις συμφοραῖς, ὧν αἱ πλείους παράλογοί τε συνέβησαν αὐτοῖς καὶ ἀπροσδόκητοι, καὶ παρακαλῶν τὰς συμφορὰς γενναίως ὑφίστασθαι, μὴ ἀφανίζοντας τὴν τῆς πόλεως ἀξίωσιν· ἀπαλγήσαντας δὲ τὰ ἴδια, τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι. καὶ μετὰ τοῦτο διεξελθὼν, ὅτι τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν βεβαίως ἔχοντες, οὔτε ὑπὸ βασιλέως, οὔτε ὑπὸ Λακεδαιμονίων, οὔτε ὑπ' ἄλλου ἀνθρώπων ἔθνους οὐδενὸς καταλυθήσονται· ὧν ἡ πίστις οὐχ ἡ παροῦσα ἦν, ἀλλ' ἡ μέλλουσα· οὐδ' ἐν τῇ προνοίᾳ τὸ βέβαιον ἔχουσα, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐλπίσιν. ἔπειτα τούτων ἐπιλαθόμενος, ἀξιοῖ μὴ πιστεύειν τῇ ἐλπίδι, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· ἐναντία γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις· εἴ γε δὴ τὸ μὲν λυποῦν τὴν αἴσθησιν εἶχεν ἤδη παροῦσαν, τῆς δ' ὠφελείας ἡ δήλωσις ἔτι ἀπῆν. ἀλλ' ὥσπερ ταῦτα οὐκ ἐπαινῶ οὔτε κατὰ τὸ πραγματικὸν μέρος, οὔτε κατὰ τὸ λεκτικὸν, οὕτως ἐκεῖνα τεθαύμακα, ὡς νενοημένα τε ἀκριβῶς, καὶ ἡρμηνευμένα περιττῶς, καὶ συγκείμενα ἡδέως· Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται τὰ ἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι. εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε· ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις. καὶ ἔτι ἐκεῖνα· Δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ (τὸ) ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ τὰς συμφορὰς ἐθέλειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν· ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι, ὅστις ἂν μαλακίᾳ ἐλλείπῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον. καὶ ἔτι τὰ διεγείροντα τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ φρόνημα τὸ πάτριον, ταυτί· Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἐστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτὴν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπικίνδυνον· καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὅσα τάς τε ἐξαλλαγὰς τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν σχημάτων μετρίας ἔχει, καὶ οὔτε περιέργους, οὔτε δυσπαρακολουθήτους. ἐκ δὲ τῆς Ἑρμοκράτους δημηγορίας ἐπαινεῖν μὲν ἔχω ταῦτα τὰ κα-

ἀτορθώματα τοῦ συγγραφέως. Ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν (τῶν) Ἀθηναίων εὐκατηγόρητον οὖσαν πόλιν νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες ἐν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ· πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν οὐκ ἀμύνοντες σφίσιν αὐτοῖς, καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταὐτὰ παρόντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοικίσεις, καὶ Αἰγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ ξυστραφέντες βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐκ Ἴωνες ταῦτά εἰσιν, οὐδὲ Ἑλλησπόντιοι καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην ἢ Μῆδον, ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ μεταβάλλοντες δουλοῦνται· ἀλλὰ Δωριεῖς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ πόλεις ληφθῶμεν εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλωτοί ἐσμεν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ σαφεῖ καὶ καθαρῷ τῆς διαλέκτου τρόπῳ λεγόμενα προσείληφε καὶ τὸ τάχος, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸν τόνον, καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὴν δεινότητα· καὶ πάθους ἐστὶν ἐναγωνίου μεστά· οἷς ἂν καὶ ἐν δικαστηρίῳ χρήσαιτό τις, καὶ ἐν ἐκκλησίαις καὶ φίλοις διαλεγόμενος. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἐκεῖνα· Εἴτε τις φθονεῖ μέν, ἢ καὶ φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω· διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας κακωθῆναι μέν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται περιγενέσθαι δὲ ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, οὐκ ἀνθρωπείας δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι. καὶ τὰ ἐπὶ τελευτῇ κείμενα τοῦ λόγου· Δεόμεθα οὖν καὶ μαρτυρόμεθα (ἅμα,) εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων· προδιδόμεθα (δὲ) ὑφ' ὑμῶν Δωριεῖς Δωριέων. καὶ εἰ καταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ἡμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμηθήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τὴν νίκην παρασχόντα λήψονται. ταῦτα μὲν δή, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, καλὰ καὶ ζήλου ἄξια ἡγοῦμαι· ἐκεῖνα δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἐπαινέσαιμι· Ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει μέν, ᾗ πυνθάνεσθε· διανοίᾳ δέ, ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν. καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. ψυχρὰ γὰρ ἡ παρονομασία, καὶ οὐ προσβάλλουσα πάθος, ἀλλ' ἐπιτήδευσιν. καὶ ἔτι τὰ πεπλεγμένα
122 καὶ πολλὰς τὰς ἕλικας ἔχοντα σχήματα ταυτί· Καὶ οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα, οὔτε οἵδε τῶν Ἑλλήνων, οὔτε οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ ἀντέστησαν· περὶ δὲ (τοῦ) οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ, καταδουλώσεως· οἱ δ', ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου (κακοξυνετωτέρου) δέ. καὶ ἔτι τὸ κατακορὲς τῆς μεταγωγῆς ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὸ ἑνικόν, καὶ ἐκ τοῦ περὶ προσώπου λόγου εἰς τὸ τοῦ λέγοντος πρόσωπον· Καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' οὐ πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ· καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν· ἐνθυμηθήτω οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσον οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμέ, καὶ οὐκ ἔρημος, ἀγωνιεῖται· τόν τε Ἀθηναῖον, μὴ τὴν τοῦ Συρακουσίου ἔχθραν κολάσασθαι. ταῦτα γὰρ καὶ μειρακιώδη καὶ περίεργα, καὶ τῶν λεγομένων αἰνιγμάτων ἀσαφέστερα· καὶ ἐκεῖνα ἔτι πρὸς τούτοις· Καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεὶς, τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτὲ βουληθείη αὖθις φθονῆσαι· ἀδύνατον δὲ προεμένῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσλαβεῖν. οἷς ἐπιτίθησιν οὐδὲ μειρακίῳ πρέπον ἐπιφώνημα· Λόγῳ μὲν γάρ, τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοι ἄν τις· ἔργῳ δέ, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἐν τῇ δημηγορίᾳ ταύτῃ μέμψεως ἄξια· περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι τὰ πλείω λέγειν· ἱκανῶς δὲ οἴομαι καὶ διὰ τούτων φανερὸν πεποιηκέναι τὸ προκείμενον, ὅτι τῆς Θουκυδίδου λέξεως κρατίστη μέν ἐστιν ἡ μετρίως ἐκβεβηκυῖα τὰ συνήθη, καὶ τὰς πρώτας καὶ ἀναγκαίας ἀρετὰς φυλάττουσα· χείρων δέ, ἡ λαμβάνουσα πολλὴν ἐκτροπὴν ἐκ τῶν κοινῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων εἰς τὰ ξένα καὶ βεβιασμένα καὶ ἀνακολούθητα· δι' ἣν οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὐδὲ μία τὴν ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται δύναμιν. οὔτε γὰρ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις χρήσιμόν ἐστι τοῦτο τὸ γένος τῆς φράσεως, ἐν αἷς ὑπὲρ εἰρήνης καὶ πολέμου καὶ νόμων εἰσφορᾶς καὶ πολιτειῶν κόσμου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κοινῶν καὶ μεγάλων αἱ πόλεις βουλευσόμεναι συνέρχονται, οὔτ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα περὶ

θανάτου

θανάτου καὶ φυγῆς, καὶ ἀτιμίας, καὶ δεσμῶν, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεως, οἱ λόγοι πρὸς τοὺς ἀνειληφότας τὴν ὑπὲρ τούτων ἐξουσίαν λεγόμενοι, αἳ λυποῦσι τὸν πολιτικὸν ὄχλον, οὐκ ὄντα τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων ἐν ἔθει· οὐδ᾽ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ὁμιλίαις, ἐν αἷς περὶ τῶν βιωτικῶν διαλεγόμεθα πολίταις ἢ φίλοις, ἢ συγγενέσιν, διηγούμενοί τι τῶν συμβεβηκότων ἑαυτοῖς, ἢ συμβουλευόμενοι περί τινος τῶν ἀναγκαίων, ἢ νουθετοῦντες, ἢ παρακαλοῦντες, ἢ συνηδόμενοι τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ συναλγοῦντες τοῖς κακοῖς· ἐῶ γὰρ λέγειν ὅτι τῶν οὕτως διαλεγομένων οὐδὲ αἱ μητέρες ἂν καὶ οἱ πατέρες ἀνάσχοιντο διὰ τὴν ἀηδίαν· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἄλλου ἔθνους γλώσσης ἀκούοντες, τῶν ἑρμηνευσόντων ἂν δεηθεῖεν. ταῦτά ἐστιν ἃ περὶ τοῦ συγγραφέως ἐπείσθην, μετὰ πάσης ἀληθείας εἰρημένα, κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν. ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὲρ αὐτοῦ τισὶν ἐξετάσαι διὰ λόγων, ἵνα μηδὲν παρεικέναι δοκῶ. ὅτι μὲν οὖν οὔτ᾽ εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειός ἐστιν, οὔτ᾽ εἰς τὰς ὁμιλίας τὰς βιωτικὰς οὗτος ὁ χαρακτήρ, ἅπαντες ὁμολογήσουσιν οἱ μὴ διεφθαρμένοι τὴν διάνοιαν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ κατὰ φύσιν τὰς αἰσθήσεις ἔχοντες. ἐπιχειροῦσι δέ τινες οὐκ ἄδοξοι σοφισταὶ λέγειν, ὅτι τοῖς μὲν πρὸς τὰς ὀχλικὰς ἐντεύξεις παρεσκευασμένοις καὶ τὰ δίκαια λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἐπιτήδειος οὗτος ὁ χαρακτήρ· τοῖς δὲ τὰς ἱστορικὰς πραγματείας ἐκφέρουσιν, αἷς μεγαλοπρεπείας τε δεῖ καὶ σεμνολογίας καὶ καταπλήξεως, παντὸς μάλιστα προσήκει ταύτην ἀσκεῖν τὴν φράσιν, τὴν γλωττηματικήν τε, καὶ ἀπηρχαιωμένην καὶ τροπικήν, καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἔθει σχημάτων, ἐπὶ τὸ ξένον καὶ περιττόν· οὐ γὰρ ἀγοραίοις ἀνθρώποις, οὐδ᾽ ἐπιδιφρίοις ἢ χειροτέχναις, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, οἳ μὴ μετέσχον ἀγωγῆς ἐλευθερίου, ταύτας κατασκευάζεσθαι τὰς γραφάς· ἀλλ᾽ ἀνδράσι διὰ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐπὶ ῥητορικήν τε καὶ φιλοσοφίαν ἐληλυθόσιν, οἷς οὐδὲν φανήσεται τούτων ξένον. ἤδη δέ τινες ἐπεχείρησαν λέγειν, ὡς οὐ τῶν μεθ᾽ ἑαυτὸν ἐσομένων στοχαζόμενος ὁ συγγραφεὺς, οὕτως ἔγραψε τὰς ἱστορίας, ἀλλὰ τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν ὄντων, οἷς ἦν ἡ διάλεκτος αὕτη συνήθης· οὔτε χρήσιμος οὗτος ὁ χαρακτήρ, οὔτ᾽ εἰς τοὺς συμβουλευτικοὺς, οὔτ᾽ εἰς τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς οἵ τ᾽ ἐκκλησιάζοντες, καὶ οἱ δικάζοντες, οὐχ οἵους ὁ Θουκυδίδης ὑπέθετο, συνέρχονται. πρὸς μὲν οὖν τοὺς οἰομένους μόνων εἶναι τῶν εὐπαιδεύτων, ἀναγνῶναί τε καὶ συνεῖναι τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ταῦτα λέγειν ἔχω, ὅτι τὸ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖόν τε καὶ χρήσιμον ἅπασιν· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαιότερον γένοιτο, οὐδὲ πολυωφελέστερον ἀναιροῦσιν ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου, ὀλίγων παντάπασιν ἀνθρώπων τοῦτο ποιοῦντες, ὥσπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις ἢ τυραννουμέναις πόλεσιν· εὐαρίθμητοι γάρ τινές εἰσιν οἱ πάντα τὰ Θουκυδίδου συμβαλεῖν δυνάμενοι, καὶ οὐδ᾽ οὗτοι χωρὶς ἐξηγήσεως γραμματικῆς ἔνια. πρὸς δὲ τοὺς ἐπὶ τὸν ἀρχαῖον βίον ἀναφέροντας τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ὡς δὴ τότε ἀνθρώποις οὖσαν συνήθη, βραχὺς ἀπέχρη μοι λόγος καὶ σαφὴς, ὅτι πολλῶν γενομένων Ἀθήνησι κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων, οὐδεὶς αὐτῶν κέχρηται ταύτῃ τῇ διαλέκτῳ, οὐδ᾽ οἱ περὶ Ἀνδοκίδην καὶ Ἀντιφῶντα καὶ Λυσίαν ῥήτορες, οὐδ᾽ οἱ περὶ Κριτίαν καὶ Ἀντισθένη καὶ Ξενοφῶντα, Σωκρατικοί. ἐκ δὴ τούτων ἁπάντων δῆλός ἐστιν ἀνὴρ πρῶτος ἐπιτετηδευκὼς ταύτην τὴν ἑρμηνείαν, ἵνα διαλλάξῃ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς. ὅταν μὲν οὖν τεταμιευμένως αὐτῇ χρήσηται καὶ μετρίως, θαυμαστός ἐστι, καὶ οὐδὲ συγκριτικὸς οὐδ᾽ ἑτέρῳ· ὅταν δὲ κατακόρως καὶ ἀπειροκάλως, μήτε τοὺς καιροὺς διορίζων, μήτε τὴν ποσότητα ὁρῶν, μεμπτός. ἐγὼ δὲ οὔτε αὐχμηρὰν καὶ ἀκόσμητον καὶ ἰδιωτικὴν τὴν ἱστορικὴν εἶναι πραγματείαν ἀξιώσαιμ᾽ ἄν, ἀλλ᾽ ἔχουσάν τι καὶ ποιητικόν· οὔτε παντάπασι ποιητικὴν, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον ἐκβεβηκυῖαν τῶν ἐν ἔθει. 123 «ἀνιαρὸν γὰρ ὁ κόρος, καὶ τῶν πάνυ ἀηδῶν· ἡ δὲ συμμετρία, πανταχῇ χρήσιμον. εἷς ἔτι μοι» «καταλείπεται λόγος περὶ τῶν μιμησαμένων τὸν ἄνδρα, ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων,» ὥσπερ τις καὶ ἄλλος, εἰς τὴν συντέλειαν τῆς ὑποθέσεως, ὄκνον δέ τινα καὶ πολλὴν εὐλάβειαν ἡμῖν παρέχων, μή τινα παράσχωμεν ἀφορμὴν διαβολῆς τοῖς πάντα συκοφαντεῖν εἰωθόσιν, ἀλλοτρίαν τῆς ἐπιεικείας ᾗ κεχρήμεθα καὶ περὶ τοὺς λόγους καὶ περὶ τὰ ἤθη· οἷς τάχα βασκανόν τι καὶ κακόηθες πρᾶγμα δόξομεν, εἰ τοὺς μὴ καλῶς τῇ μιμήσει χρησαμένους παράγομεν καὶ παρεχόμεθα τὰς γραφὰς αὐτῶν, ἐφ᾽ αἷς μέγιστον ἐφρόνουν ἐκεῖνοι, καὶ δι᾽ ἃς πλούτους τε μεγάλους ἐκτήσαντο, καὶ δόξης λαμπρᾶς κατηξιώθησαν.

τὰ ὑπ᾽ ἄλλων περὶ Θουκυδίδου λεγόμενα.

οἱ Θουκυδίδην μιμησάμενοι.

ἵνα δὲ μηδὲ μία ὑποψία καθ' ἡμῶν τοιαύτη γένηται, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν τισι καὶ μέμφεσθαι τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς, ἐάσομεν· περὶ δὲ τῶν κατορθωσάντων ἐν τῇ μιμήσει, μικρὰ προσθέντες ἔτι, καταπαύσομεν αὐτοῦ τὸν λόγον. συγγραφέων μὲν οὖν ἀρχαίων, ὅσα κἀμὲ εἰδέναι, Θουκυδίδου μιμητὴς οὐδεὶς ἐγένετο, κατὰ ταῦτά γε καθ' ἃ δοκεῖ μάλιστα τῶν ἄλλων διαφέρειν, κατὰ τὴν γλωσσηματικὴν καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ποιητικὴν καὶ ξένην λέξιν, καὶ κατὰ τὰς ὑπερβατοὺς καὶ πολυπλόκους, καὶ ἐξ ἀποκοπῆς πολλὰ σημαίνειν πράγματα βουλομένας, καὶ διὰ μακροῦ τὰς ἀποδόσεις λαμβανούσας νοήσεις· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις κατὰ τοὺς σκαιοὺς καὶ πεπλανημένους ἐκ τῆς κατὰ φύσιν συζυγίας, καὶ οὐδ' ἐν ἁπάσῃ ποιητικῇ χώραν ἔχοντας σχηματισμούς, ἐξ ὧν ἡ πάντα λυμαινομένη τὰ καλά, καὶ σκότον παρέχουσα ταῖς ἀρεταῖς ἀσάφεια παρῆλθεν εἰς τοὺς λόγους. ῥητόρων δὲ Δημοσθένης μόνος, ὥσπερ τῶν ἄλλων ὅσοι μέγα τι καὶ λαμπρὸν ἔδοξαν ποιεῖν ἐν λόγοις, οὕτω καὶ Θουκυδίδου ζηλωτὴς ἐγένετο κατὰ πολλά, καὶ προσέθηκε τοῖς πολιτικοῖς λόγοις παρ' ἐκείνου λαβών, ἃς οὔτε Ἀντιφῶν, οὔτε Λυσίας, οὔτε Ἰσοκράτης, οἱ πρωτεύσαντες τῶν τότε ῥητόρων, ἔσχον ἀρετάς, τὰ τάχη λέγω καὶ τὰς συστροφάς, καὶ τοὺς τόνους, καὶ τὸ πικρόν, καὶ τὸ στρυφνόν, καὶ τὴν ἐξεγείρουσαν τὰ πάθη δεινότητα. τὸ δὲ κατὰ γλῶσσαν τῆς λέξεως, καὶ ξένον καὶ ποιητικόν, οὐχ ἡγησάμενος ἐπιτήδεια τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσι, παρέλιπε. καὶ οὐδὲ τῶν σχημάτων τὸ πεπλανημένον ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀκολουθίας, καὶ τὸ σολοικοφανές, ἠγάπησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς συνήθεσιν ἔμεινε, ταῖς μεταβολαῖς καὶ τῇ ποικιλίᾳ, καὶ τῷ μηδὲν ἁπλῶς ἀσχημάτιστον ἐκφέρειν νόημα, κοσμῶν τὴν φράσιν· τὰς δὲ πολυπλόκους νοήσεις, καὶ πολλὰ δηλούσας ἐν ὀλίγοις, καὶ διὰ μακροῦ κομιζομένας τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ἐκ παραδόξου τὰ ἐνθυμήματα φερούσας, ἐζήλωσέ τε καὶ προσέθηκε τοῖς τε δημηγορικοῖς καὶ τοῖς δικανικοῖς λόγοις, ἧττον μὲν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν, δαψιλέστερον δὲ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀγώνων. θήσω δὲ ἐξ ἀμφοτέρων παραδείγματα, πολλῶν ὄντων ὀλίγα, καὶ τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸν ἄνδρα ἀρκοῦντα. ἔστι δή τις αὐτῷ δημηγορία, τὴν μὲν ὑπόθεσιν ἔχουσα περὶ τοῦ πρὸς βασιλέα πολέμου, παρακαλοῦσα δὲ τοὺς Ἀθηναίους μὴ προχείρως αὐτὸν ἄρασθαι, ὡς οὔτε τῆς οἰκείας αὐτῶν δυνάμεως ἀξιομάχου πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ὑπαρχούσης, οὔτε τῆς συμμαχικῆς πιστῶς καὶ βεβαίως τῶν κινδύνων ἀντιληψομένης. παρακαλεῖ τε αὐτούς, παρασκευασαμένους τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, φανεροὺς εἶναι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας κίνδυνον ὑπομενοῦσιν, ἐάν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴῃ· πρὸ δὲ τοῦ παρεσκευάσθαι, πρέσβεις οὐκ ἐᾷ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀποστέλλειν, τοὺς καλέσοντας αὐτοὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ὡς οὐχ ὑπακουσομένους. τοῦτο λαβὼν τὸ νόημα, κατε-
» σκεύακέν τε καὶ ἐσχημάτικεν οὕτως· Οὐδεὶς δήπου τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων τηλικοῦτον
» ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅστις ὁρῶν ὑμῖν χιλίους μὲν ἱππέας (ὑπάρχειν,) ὁπλίτας δὲ ὅσους
» ἂν ἐθέλῃ τις, ναῦς δὲ " τριακοσίας, οὐχ ἥξει καὶ δεήσεται, μετὰ τούτων ἀσφαλέστατ' ἂν
» ἡγούμενος σωθῆναι· οὐκοῦν, ἐκ μὲν τοῦ καλεῖν ἤδη, τὸ δεῖσθαι, κἂν μὴ τύχητε," ἐφαμαρ-
» τεῖν· ἐκ δὲ τοῦ μετὰ τοῦ παρασκευάσασθαι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, ἐπισχεῖν, δεομένους σώζειν,
» καὶ εὖ εἰδέναι πάντας ἥξοντάς ἐστι. ταῦτα ἐξήλλακται μὲν ἐκ τῆς πολλῆς καὶ συνήθους τοῖς πολλοῖς ἀπαγγελίας, καὶ κρείττονά ἐστιν ἢ κατὰ τὸν ἰδιώτην· οὐ μὴν ἐσκότισταί γε, οὐδὲ ἀσαφῆ γέγονεν, ὥστε ἐξηγήσεως δεῖσθαι. ἀρξάμενός τε ἀπὸ τῆς παρασκευῆς λέγειν, ταῦ-
» τα ἐπιτίθησιν· Ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μέγιστον,
» οὕτω διακεῖσθαι τὰς γνώμας" ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἑκόντα προθύμως ὅτι ἂν δέῃ ποιήσοντα.
» ὁρᾶτε γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὅσα μὲν πώποθ' ἅπαντες (ὑμεῖς) ἐβουλήθητε, καὶ μετὰ
» ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώποθ' ὑμᾶς ἐξέ-
» φυγεν· ὅσα δὲ ἐβουλήθητε μέν, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεβλέψατε" εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς
» μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων, τὸν δὲ πλησίον (τὰ δέοντα) πράξοντα, οὐδὲν πώποθ' ὑμῖν ἐ-
γένετο. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πέπλεκται μὲν ἡ διάνοια πολυπλόκως, λέλεκται δ' ἐκ τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἀσυνήθη φράσιν ἐκβεβηκότα· φυλάττεται δὲ τὸ περιττὸν αὐτῶν ἐν τῷ σαφεῖ. ἐν δὲ τῇ μεγίστῃ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς
» οὕτως κατεσκεύακεν· Πολλῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγων γιγνομένων, ὀλίγου δεῖν
» καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς,

ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους (Ἕλληνας) ἀδικεῖ, καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν (δεῖν) καὶ πράττειν ἅπασι προσήκειν ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁρῶ. ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλονθ' οἱ παριόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλότατα ἔμελλε τὰ πράγματ' ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον ἢ νῦν διατεθῆναι. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ κἀκεῖνα· Εἶτ' οἴεσθε, οἳ μὲν οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντ' 124
ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι· ὑμῖν δ' ἐκ προρρήσεως πολεμήσειν; καὶ ταῦθ' ἕως ἂν ἑκόντες ἐξαπατᾶσθε. ἐν δὲ τῷ κρατίστῳ τῶν δικανικῶν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου γραφέντι λόγῳ, τῆς Φιλίππου δεινότητος, ᾗ κατεστρατήγει τὰς πόλεις, μνησθείς, οὕτω τὴν διάνοιαν ἐσχημάτηκεν· Καὶ οὐκέτι προστίθημι ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν ἐν οἷς καθάπαξ τινῶν κατέστη κύριος ὁ Φίλιππος, ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις πειραθῆναι συνέβη, τῆς δὲ φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος περιβαλόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς καλῶς ποιοῦντες τοὺς καρποὺς ἐκομίσασθε. καὶ ἐν οἷς τοὺς προδιδόντας τῷ Φιλίππῳ τὰ πράγματα, πάντων αἰτίους ἀποφαίνει τῶν συμβεβηκότων τοῖς Ἕλλησι κακῶν, κατὰ λέξιν οὕτως γράφων· Καίτοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας τοὺς θεούς, εἴ γ' ἐπ' ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι (εἰς) τὸ καταψεύδεσθαι καὶ δι' ἔχθραν τι λέγειν ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες ὡς ἀληθῶς ἦσαν, οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὴν τῶν γεγενημένων αἰτίαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πόλεων εὕροιτ' ἄν, οὐχὶ τοὺς ἐμοί· οἳ ὅτ' ἦν ἀσθενῆ τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρά, πολλάκις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων καὶ διδασκόντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρχοντας ἕκαστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες, ἕως δούλους ἐποίησαν. μυρία παραδείγματα φέρειν δυναίμην ἂν ἐκ τῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων, τῶν τε δημηγορικῶν καὶ τῶν δικανικῶν, ἃ παρὰ τὸν Θουκυδίδου κατεσκεύασται χαρακτῆρα, τὸν ἐν τῇ κοινῇ καὶ συνήθει διαλέκτῳ τὴν ἐξαλλαγὴν ἔχοντα. ἀλλ' ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένοιτό μοι, τούτοις ἀρκεσθεὶς ἱκανοῖς οὖσι βεβαιῶσαι τὸ προκείμενον, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι τοῖς ἀσκοῦσι τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑποτίθεσθαι, τοῖς γε δὴ τὰς κρίσεις ἀδιαστρόφους ἔτι φυλάττουσι, Δημοσθένει συμβούλῳ χρησαμένους, ὃν ἁπάντων ῥητόρων κράτιστον γεγενῆσθαι πειθόμεθα, ταύτας μιμεῖσθαι τὰς κατασκευάς, ἐν αἷς ἥ τε βραχύτης καὶ ἡ δεινότης, καὶ ἡ ἰσχύς, καὶ ὁ τόνος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, καὶ αἱ συγγενεῖς ταύταις ἀρεταί, πᾶσιν ἀνθρώποις εἰσὶ φανεραί. τὰς δὲ αἰνιγματώδεις καὶ δυσκαταμαθήτους, καὶ γραμματικῶν ἐξηγήσεων δεομένας, καὶ πολὺ τὸ βεβασανισμένον, καὶ τὸ σολοικοφανὲς ἐν τοῖς σχηματισμοῖς ἐχούσας, μήτε θαυμάζειν, μήτε μιμεῖσθαι. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, ἀμφότερα μὲν ἐπ' ἴσης ζηλωτὰ εἶναι, τά τε μὴ σαφῶς εἰρημένα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, καὶ τὰ προσειληφότα σὺν ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς τὴν σαφήνειαν, οὐκ ἔχει λόγον. ἀνάγκη δὲ ὁμολογεῖν κρείττονα τῶν ἀτελεστέρων εἶναι τὰ τελειότερα, καὶ τῶν ἀφανεστέρων τά γ' ἐμφανέστερα. τί οὖν μαθόντες ἅπασαν τὴν διάλεκτον τοῦ συγγραφέως ἐπαινοῦμεν, καὶ βιαζόμεθα λέγειν ὅτι τοῖς καθ' ἑαυτὸν οὖσιν ἀνθρώποις αὐτὰ ὁ Θουκυδίδης ἔγραψε, συνήθη πᾶσι καὶ γνώριμα ὄντα, ἡμῶν δὲ λόγος ἄρα τῶν ὕστερον ἐσομένων οὐκ ἦν; οὐδ' ἐκβάλλομεν ἐκ τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἅπασαν τὴν Θουκυδίδου λέξιν ὡς ἄχρηστον· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν, τὸ διηγηματικὸν μέρος αὐτοῦ, πλὴν ὀλίγων πάνυ θαυμαστῶς ἔχειν, καὶ εἰς πάσας εἶναι τὰς χρείας εὔθετον· τὸ δὲ δημηγορικὸν οὐχ ἅπαν εἰς μίμησιν ἐπιτήδειον εἶναι, ἀλλ' ὅσον ἐστὶν αὐτοῦ μέρος, γνωσθῆναι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις εὔπορον, κατασκευασθῆναι δ' οὐχ ἅπασι δυνατόν. τούτων ἡδίω μὲν εἶχόν σοι περὶ Θουκυδίδου γράφειν ὦ βέλτιστε Κόιντε Αἴλιε Τουβέρων, οὐ μὴν ἀληθέστερα.

51 ων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ (τῇ) τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων, ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπίπαν ἀργόν· τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ, ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη· ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δὲ ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. ἐπιβουλεύσας δέ τις, τυχὼν (τε,) ξυνετός· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ, ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δὲ, ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾷν, ἐπῃνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾷν. οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ καὶ νομίμῳ μᾶλλον ἐκρατύνοντο, ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι· τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα, ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντιτιμωρήσασθαί τέ τινα, περὶ πλείονος ἦν, ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο ξυναλλαγῆς ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον (ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν) δύναμιν. ἡ μὲν οὖν ἐξηλλαγμένη καὶ περιττὴ καὶ ἐγκατάσκευος, καὶ τοῖς ἐπιθέτοις κόσμοις ἅπασι συμπεπληρωμένη λέξις, ἧς ὅρος καὶ κανὼν ὁ Θουκυδίδης, ὃν οὐθεὶς οὔθ' ὑπερεβάλετο τῶν ἐπιγενομένων, οὔτε ἐμιμήσατο, τοιαύτη τις ἦν. ἡ δ' ἑτέρα λέξις, ἡ λιτὴ καὶ ἀφελὴς, καὶ δοκοῦσα κατασκευήν τε καὶ ἰσχὺν τὴν πρὸς ἰδιώτην ἔχειν λόγον καὶ ὁμοιότητα, πολλοὺς μὲν ἔσχε καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας προστάτας, συγγραφεῖς τε καὶ φιλοσόφους καὶ ῥήτορας. καὶ γὰρ οἱ τὰς γενεαλογίας ἐξενέγκαντες, καὶ οἱ τὰς τοπικὰς ἱστορίας πραγματευσάμενοι, καὶ οἱ τὰ φυσικὰ φιλοσοφήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἠθικῶν διαλόγων ποιηταὶ, ὧν ἦν τὸ Σωκρατικὸν διδασκαλεῖον πᾶν, ἔξω Πλάτωνος· καὶ οἱ τοὺς δημηγορικοὺς ἢ δικανικοὺς συντάττόμενοι λόγους, ὀλίγου δεῖν πάντες ταύτης ἐγένοντο τῆς προαιρέσεως. ἐτελείωσε δ' αὐτὴν καὶ εἰς ἄκρον ἤγαγε τῆς ἰδίας ἀρετῆς Λυσίας ὁ Κεφάλου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Γοργίᾳ τε καὶ Θουκυδίδῃ γενόμενος· τίς δὲ ἦν ἡ προαίρεσις αὐτοῦ, καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐν τῇ πρὸ ταύτης δεδήλωται γραφῇ, καὶ οὐδὲν δεῖ νῦν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγειν· ἀρκέσει δὲ τοσοῦτο μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὴν διαπασῶν ἁρμονίαν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἡρμόσαντο, τὰς ἀκρότητας ἀμφοτέρας τῆς λέξεως, αἳ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχουσι, δαιμονίᾳ σπουδῇ προελόμενοί τε καὶ τελειώσαντες· καὶ ὅνπερ ἡ νήτη πρὸς ὑπάτην ἐν μουσικῇ λόγον ἔχει, τοσοῦτον ἡ Λυσίου λέξις ἐν πολιτικῇ διαλέκτῳ πρὸς τὴν Θουκυδίδου. ἡ μὲν γὰρ καταπλήξασθαι δύναται τὴν διάνοιαν· ἡ δὲ, ἡδῦναι. καὶ ἡ μὲν, συστρέψαι καὶ συντεῖναι τὸν νοῦν· ἡ δὲ, ἀνεῖναι καὶ μαλάξαι. καὶ εἰς πάθος ἐκείνη προαγαγεῖν, εἰς δὲ ἦθος αὕτη καταστῆσαι. ἤδη τἆλλα. καὶ τὸ μὲν βιάσασθαι, καὶ προσαναγκάσαι τι, τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἴδιον· τὸ δὲ ἀπατῆσαι, καὶ κλέψαι τὰ πράγματα, τῆς Λυσίου. καὶ ἡ μὲν νεωτεροποιΐα καὶ 52 τολμηρὸν, τῆς τοῦ συγγραφέως οἰκεῖον ἰδέας· ἡ δὲ ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀκίνδυνον, τῆς τοῦ ῥήτορος· . . . ὅτι οὐκ ἐπιτηδεύσει φαίνεται . . . . ἀνεπιτήδευτον εἶναι θέλει. κατεσκεύασαι μὲν οὖν ἑκατέρα, καὶ εἰς ἄκρον γε ἥκει τῆς ἰδίας κατασκευῆς· ῥέπει δὲ ἡ μὲν, ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ πέφυκε εἶναι δοκεῖν· ἡ δὲ, ἐπὶ τὸ ἧττον. παραδειγμάτων δὲ καὶ ταύτης τῆς λέξεως οὐθὲν ἐν τῷ παρόντι οἶμαι δεῖν. δύο μὲν δὴ χαρακτῆρες οὗτοι λέξεως, τοσοῦτον ἀλλήλων διάφοροι κατὰ τὰς ἀγωγάς· καὶ ἄνδρες οἱ πρωτεύσαντες ἐν αὐτοῖς, ὡς διεξῆλθον· δεινοὶ μὲν ἐν τοῖς αὐτῶν ἔργοις ἀμφότεροι· καθ' ὃ δὲ ἴσοι ἀλλήλων ἦσαν, ἀτελεῖς. τρίτη λέξεως ἦν ἡ μικτή

ἡ λιτὴ καὶ ἀφελὴς λέξις ἧς τελεωτὴς Λυσίας.

ἡ μικτή τε καὶ σύνθετος ἐκ τούτων τῶν δυεῖν· ἣν ὁ μὲν πρῶτος ἁρμοσάμενος καὶ καταστήσας εἰς τὸν νῦν ὑπάρχοντα κόσμον, εἴτε Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος ἦν, ὡς οἴεται Θεόφραστος, εἴτε ἄλλος τις, οὐκ ἔχω λέγειν. οἱ δὲ ἐκδεξάμενοι καὶ ἀναθρέψαντες, καὶ οὐ πολὺ ἀποσχόντες τοῦ τελειῶσαι, ῥητόρων μὲν, Ἰσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐγένετο· φιλοσόφων δὲ, Πλάτων ὁ Σωκρατικός. τούτων γὰρ ἀμήχανον εὑρεῖν τῶν ἀνδρῶν ἑτέρους τινὰς, ἔξω Δημοσθένους, ἢ τἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα κρεῖττον ἀσκήσαντας, ἢ τὴν καλλιλογίαν καὶ τὰς ἐπιθέτους κατασκευὰς βέλτιον ἀποδεξαμένους. ἡ μὲν οὖν Θρασυμάχου λέξις ἡ λοιπὴ, τῆς ὄντως μεσότητος αὐτὴν τὴν προαίρεσιν ἔοικεν ἔχειν σπουδῆς ἀξίαν· κέκραται γὰρ εὖ πως, καὶ αὐτὸ τὸ χρήσιμον εἴληφεν ἑκατέρας δυνάμεως· ὡς δὲ οὐκ ἴση βουλήσει κέχρηται, παράδειγμα ἐξ ἑνὸς (θήσω) τῶν δημηγορικῶν λόγων τόδε· Ἐβουλόμην μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, μετασχεῖν ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦ παλαιοῦ καὶ τῶν πραγμάτων, ἡνίκα σιωπᾶν ἀπέχρη τοῖς νεωτέροις, τῶν τε πραγμάτων οὐκ ἀναγκαζόντων ἀγορεύειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων ὀρθῶς τὴν πόλιν ἐπιτροπευόντων· καὶ ἐπειδὴ εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς ἀνέθετο χρόνον ὁ δαίμων, ὥστε . . . . . . τῆς πόλεως ἀκούειν τὰς δὲ συμφορὰς . . αὐτοὺς καὶ τούτων τὰ μέγιστα μὴ θεῶν ἔργα εἶναι, μηδὲ τῆς τύχης, ἀλλὰ τῶν ἐπιμεληθέντων, ἀνάγκη δὲ λέγειν. ἢ γὰρ ἀναίσθητος, ἢ καρτερώτατός ἐστιν, ὅστις ἐξαμαρτάνειν ἑαυτὸν ἔτι παρέξει τοῖς βουλομένοις, καὶ τῆς ἑτέρων ἐπιβουλῆς τε καὶ κακίας αὐτὸς ὑποσχήσει τὰς αἰτίας. ἅλις γὰρ ἡμῖν ὁ παρελθὼν χρόνος καὶ ἀντὶ μὲν εἰρήνης, ἐν πολέμῳ γενέσθαι, καὶ διὰ κινδύνων, εἰς τόνδε τὸν χρόνον τὴν μὲν παρελθοῦσαν ἡμέραν ἀγαπῶσι, τὴν δ' ἐπιοῦσαν δεδιόσιν· ἀντὶ δ' ὁμονοίας, εἰς ἔχθραν καὶ ταραχὰς πρὸς ἀλλήλους ἀφικέσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν ἐξυβρίζειν τε καὶ στασιάζειν ποιεῖ· ἡμεῖς δὲ μετὰ μὲν τῶν ἀγαθῶν ἐσωφρονοῦμεν· ἐν δὲ τοῖς κακοῖς ἡμάνημεν, ὃς τοὺς ἄλλους σωφρονίζειν εἴωθεν. τί δῆτα μέλλοι τις ἂν γινώσκειν εἰπεῖν, ὅτῳ γε λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ νομίζειν εἴωθεν· τί δῆτα ἔχειν τοιοῦτον, ὡς μηδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔσται; πρῶτον μὲν οὖν τοὺς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν ἄλλων ἀποδείξω γε, προλέγων πεπονθότας πρὸς ἀλλήλους ὅπερ ἀνάγκη τοὺς ἄνευ γνώμης φιλονικοῦντας πάσχειν· οἰόμενοι γὰρ ἐναντία λέγειν ἀλλήλοις, οὐκ αἰσθάνονται τὰ αὐτὰ πράττειν πράττοντες· οὐδὲ τὸν τῶν ἑτέρων λόγον ἐν τῷ ἑτέρῳ λόγῳ ἐνόντα. σκέψασθε γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἃ ζητοῦσιν ἑκάτεροι. πρῶτον μὲν, ἡ πάτριος πολιτεία ταραχὴν αὐτοῖς παρέχει, ῥᾴστη γνωσθῆναι, καὶ κοινοτάτη τοῖς πολίταις οὖσα πᾶσιν. ὁπόσα μὲν οὖν ἐκείνων τῆς ἡμετέρας γνώμης ἐστιν ἀκούειν, ἀνάγκη λέγειν τῶν παλαιοτέρων· ὁπόσα δ' αὐτοὶ ἐπεῖδον οἱ πρεσβύτεροι, ταῦτα δὲ παρὰ τῶν εἰδότων πυνθάνεσθαι. τοιαύτη μὲν οὖν τις ἡ Θρασυμάχειος ἑρμηνεία, μέση τοῖν δυεῖν, καὶ εὔκρατος, καὶ εἰς . . τέρους τοὺς χαρακτῆρας ἐπίκαιρον ἀφετήριον. . . . . . κράτους λέξις, ὃς μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν . . . ἀγῶνα μὲν οὔτε ἴδιον οὔτε δημόσιον οὐδένα . . . νισαμένου, γραφὰς δὲ συνταξαμένου πολλὰς καὶ καλὰς εἰς ἅπασαν ἰδέαν λόγων, ὅντινα χαρακτῆρα ἔχειν ἐφαίνετό μοι, διὰ πλειόνων μὲν ἐδήλωσα πρότερον· οὐθὲν δὲ κωλύσει καὶ νῦν ἐπὶ κεφαλαίων αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα εἰπεῖν· ὅτι τῆς μὲν Λυσιακῆς λέξεως τὸ καθαρὸν ἔχει, καὶ τὸ ἀκριβές· οὔτε γὰρ ἀρχαίοις, οὔτε πεποιημένοις, οὔτε γλωττηματικοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ τοῖς κοινοτάτοις καὶ συνηθεστάτοις κέχρηται· ἠθική τε καὶ πιθανὴ καὶ ἡδεῖά ἐστι, καὶ πέφευγε τὴν τροπικὴν, ὥσπερ ἐκείνη τὴν ἁπλῆν φράσιν· τῆς δὲ Θουκυδίδου καὶ Γοργίου τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ σεμνότητα καὶ καλλιλογίαν ἀνείληφε· καὶ εἰς μὲν τὸ διδάξαι τὸν ἀκροατὴν σαφέστατα ὅ τι βούλοιτο, τὴν ἁπλῆν καὶ ἀκόσμητον ἑρμηνείαν ἐπιτηδεύει τὴν Λυσίου· εἰς δὲ τὸ καταπλήξασθαι τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων, σεμνότητά τε καὶ μεγαληγορίαν περιθεῖναι τοῖς πράγμασι, τὴν ἐπίθετον καὶ κατεσκευασμένην φράσιν τῶν περὶ Γοργίαν ἐκμέμακεν. ἁμαρτάνει δὲ, ἐν οἷς ὡραΐζεταί ποτε, τοὺς Γοργίου νεαροὺς σχηματισμοὺς ζηλοῦσα. τὰ γὰρ ἀντίθετά τε καὶ πάρισα, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, οὔτε μετριάζοντα οὔτε καιρῷ γινόμενα, καταισχύνει τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῆς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν οἷς τὴν εὐέπειαν διώκουσα καὶ τὴν εὐρυθμίαν, δι' εὐλαβείας μὲν λαμβάνει τὸ συγκροῦσαι τὰ φωνήεντα τῶν γραμμάτων, δι' εὐλαβείας δὲ ποιεῖται τὸ χρήσασθαί τινι τῶν τραχυνόντων· διώκει δ' ἐκ παντὸς τρόπου τὴν περίοδον, οὐδὲ ταύτην στρογγύλην καὶ πυκνὴν, ἀλλ' ὑπτιωτικήν τινα καὶ πλατεῖαν, καὶ πολλοὺς ἀγκῶνας, ὥσπερ οἱ μὴ κατ' εὐθείας ῥέοντες ποτα-

ἡ μικτὴ καὶ συνθετὸς λέξις ἀπὸ Θρασυμάχου τὸ πρῶτον ἁρμοσθεῖσα, εἶτα ἀπὸ Ἰσοκράτους μὲν ἐκ Πλάτωνος ἐξεργασθεῖσα, ἀπὸ Δημοσθένους δὲ τελειωθεῖσα.

Θρασυμάχου λέξις.

Ἰσοκράτους λέξις.

53

μοὶ ποιοῦσιν, ἐγκαλλωπιζομένην. ταῦτα μέντοι πολλαχῇ μακροτέραν τε αὐτὴν ποιεῖ καὶ ἀληθεστέραν, ἀπαθῆ τε . . . καὶ πανηγυρικὴν μᾶλλον ἢ ἐναγώνιον. τοῖς δὲ παραδείγμασιν ὀλίγον ὕστερον, ὅταν ὁ καιρὸς ἀπαιτῇ, χρήσομαι. ἡ δὲ Πλατωνικὴ διάλεκτος, βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ μίγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δὲ οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. καθαρά (τε) γὰρ ἀποχρώντως γίνεται, καὶ διαυγής, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων· ἀκριβής τε καὶ λεπτή, παρ' ἥντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων· τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατασκευῆς ἐπιθέτου. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ ὁ χνοῦς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει· χλοερόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων, αὔρα τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν θεατρικόν. ὅταν δὲ εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ καλλιεπεῖν, ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν, ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίνεται. καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας, καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα, καὶ παχυτέρα φαίνεται· μελαίνει τε (γὰρ) τὸ σαφές, καὶ ζόφῳ ποιεῖ παραπλήσιον· ἕλκει τε μακρὸν ἀποτείνασα τὸν νοῦν, συστρέψαι δέον ἐν ὀνόμασιν ὀλίγοις· χεῖται δ' εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ὑπεριδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημένα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ. μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν (γὰρ) ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ' ἐν ταῖς μετωνυμίαις, σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται· ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλάς, οὔτε μέτρον ἐχούσας, οὔτε καιρόν. σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργίοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἐναβρύνεται. καὶ πολυτέλειά τις (ἐστὶν) ἐν τοῖς τοιούτοις

54 παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἄλλοι συχνοὶ πρότερον. οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος. μηδεὶς δέ με ταῦτα ὑπολάβῃ λέγειν ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐξηλλαγμένης καὶ ἐγκατασκεύου λέξεως, (ᾗ) κέχρηται Πλάτων· μὴ γὰρ ἂν οὕτω σκαιὸς μηδ' ἀναίσθητος ἐγὼ γενοίμην, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν ὑπὲρ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ (καὶ) περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστά, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι (τὰ) τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατασκευαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν· καὶ χείρων μὲν αὐτὸς αὐτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ περιττὸν ἐν τῇ φράσει, μακρῷ δέ τινι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ, καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶναι, κατεσκευασμένην δὲ ἀμωμήτῳ καὶ ἀφελεῖ κατασκευῇ διάλεκτον εἰσφέρῃ. ἢ γὰρ οὐδὲν ἁμαρτάνει καθάπαξ, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δὲ ἠξίουν τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν. ταῦτα μέντοι καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον γενόμενοι, ὡς ἁμαρτάνοντι, τῷ ἀνδρὶ ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐθὲν δέομαι λέγειν· καὶ (αὐτὸς) αὐτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. ᾔσθετο γάρ, ὡς ἔοικε, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν ἂν ἠδέσθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς (μὲν) ἐγὼ νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις (οὖσι) καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας (δ') ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς. ὥστ' οὐθὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἔμελλε πείσεσθαι, σπάσας τινὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες. παράδειγμα δὲ ποιοῦμαι τῆς γε ὑψηλῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ περιβοήτων, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιγραφὴν εἴληφε τὸ βιβλίον. ἐν γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὴν μὲν ὥραν ἔχει, καὶ χαρίτων
» ἐστὶ μεστὰ τὰ πρῶτα ταυτί· Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δή, καὶ πόθεν; (Φ.) Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώ-
» κρατες, τοῦ Κεφάλου. πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους, συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα
» χρόνον καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ· μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἕως τινός. εἶθ', ὥσπερ ἐξ ἀέρος εὐδίου καὶ σταθεροῦ πολὺς ἄνεμος καταρραγείς, ταράττει τὸ καθαρὸν τῆς φράσεως, ἐς ποιητικὴν ἐκφέρων ἀπειροκαλίαν, ἐνθένδ' ἀρξάμενος·
» Ἄγετε δή (ὦ) Μοῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λίγειαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικόν,
» ταύτην ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν· ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθου. ὅτι δὲ ψόφοι ταῦτ' εἰσὶ καὶ διθύ-

Πλάτωνος διάλεκτος.

ραμβοι, κόμπον ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δ' ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρεῖ. διεξιὼν γὰρ ἀφ' ἧς αἰτίας ἔρως ἐτέθη τῷ πάθει τοὔνομα, καὶ τῇδε χρησάμενος· Ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τἀγαθὸν ὁρμώσης κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἄγουσα κάλλους, καὶ (ὑπὸ αὖ) τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμίαν λαβοῦσα, ἐῤῥωμένως ῥωσθεῖσα (καὶ) νικήσασα ἀγωγὴ, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. καὶ τοσαύτην ἐκμηκυνὰς περίφρασιν ὀλίγοις τοῖς ὀνόμασι δυναμένου περιληφθῆναι πράγματος, ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀκαιρίας αὐτὸς αὑτοῦ, καί φησι· Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος (ἔοικεν) εἶναι ὁ τόπος. ὥστε ἂν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος γένωμαι, προϊόντος τοῦ λόγου, μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόῤῥω διθυράμβων (τινῶν) φθέγγομαι. . . πάντων τοῖς αὐτοῖς λόγοις ἁλισκόμεθα . . . ἂν δαιμονιώτατε Πλάτων διθυράμβων ψόφους καὶ λήρους ἠγαπηκότες. ἃ δ' ἐν τῇ παλινῳδίᾳ τὸν ἔρωτα ἀφοσιούμενος αὖθις ὁ Σωκράτης εἴρηκεν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ θεῶν (τε) καὶ δαιμόνων, κατὰ ἕνδεκα μέρη κεκοσμημένη· 55 μένει γὰρ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη· τῶν (δὲ) ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ τῶν δώδεκα (θεῶν) ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μακάριαι θέαι τε καὶ ἔξοδοι ἐντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται, πράττων ἕκαστος διαυτοῦ τὰ αὐτοῦ· ἕπεται δ' αἰεὶ ὁ θέλων τε καὶ δυνάμενος. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ πολλά ἐστιν, εἰ λάβοι μέλη καὶ ῥυθμοὺς, ὥσπερ οἱ διθύραμβοι καὶ τὰ ὑπορχήματα, τοῖς Πινδάρου ποιήμασιν ἐοικέναι δόξειεν ἂν, τοῖς εἰς τὸν ἥλιον εἰρημένοις, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται· Ἀκτὶς ἀελίου, τί πολύσκοπ' ὦ μῆς θεῶ μ' ἄτερ ὀμμάτων. ἄστρον ὑπέρτατον ἐν ἁμέρᾳ κλεπτόμενον ἔθηκας ἀμάχανον ἰσχὺν πλανὸν ἀνδράσι, καὶ σοφίας ὁδὸν ἐπισκόπτεν ἄτροπον ἐσσαμένα ἐλαύνειν τι νεώτερον ἢ πάρος. ἀλλά σε πρὸς Διὸς ἵππος θοὰς ἱκετεύω, ἀπήμονα ἐς ὄλβον τινὰ τρόποιο Θήβαις· ὦ πότνια, πάγκοινον τέρας πολέμου δὶς ἅμα φέρεις τινὸς, ἢ καρποῦ φθίσιν, ἢ νιφετοῦ σθένος ὑπέρφατον, ἢ στάσιν οὐλομένην, ἢ πόντου κενεῶσιν ἀλλὰ πέδον, ἢ παγετὸν χθονὸς, ἢ νότιον θέρος ὕδατι ζακότῳ ἱερὸν, ἢ γαῖαν κατακλύσασα, θήσεις ἀνδρῶν νέον ἐξ ἀρχῆς γένος ὀλοφυ . . . πάντων μεταπείσομαι· καὶ ταῦτα οὐ . . . . . ὡς παρὰ Πλάτωνι. ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ . . . ὁ λόγος μοι προβῇ, Πλάτωνα μὲν ἐάσω, πορεύσομαι δ' ἐπὶ τὸν Δημοσθένην, οὗ δὴ χάριν τούς τε χαρακτῆρας τῆς λέξεως οὓς ἡγούμην εἶναι κρατίστους, καὶ τοὺς δυναστεύσαντας ἐν αὐτοῖς, κατηριθμησάμην, οὐχ ἅπαντας. Ἀντιφῶν γὰρ δὴ καὶ Θεόδωρος καὶ Πολυκράτης, Ἰσαῖός τε, καὶ Ζωΐλος, καὶ Ἀναξιμένης, καὶ οἱ κατὰ τοὺς αὐτοὺς γενόμενοι τούτοις χρόνους, οὐθὲν οὔτε καινὸν οὔτε περιττὸν ἐπετήδευσαν, ἀλλὰ ἀπὸ τούτων τῶν χαρακτήρων, καὶ παρὰ τούτους τοὺς κανόνας τὰς ἑαυτῶν λέξεις κατεσκεύασαν. τοιαύτην δὴ καταλαβὼν τὴν πολιτικὴν λέξιν ὁ Δημοσθένης, οὕτω κεκινημένην ποικίλως, καὶ τηλικούτοις ἐπεισελθὼν ἀνδράσιν, ἑνὸς οὐθενὸς ἠξίωσε γενέσθαι ζηλωτὴς, οὔτε χαρακτῆρος, οὔτε ἀνδρός· ἡμιέργους τινὰς ἅπαντας οἰόμενος εἶναι καὶ ἀτελεῖς· ἐξ ἁπάντων δ' αὐτῶν ὅσα κράτιστα καὶ χρησιμώτατα ἦν, ἐκλεγόμενος, συνύφαινε, καὶ μίαν ἐκ πολλῶν διάλεκτον ἀπετέλει, μεγαλοπρεπῆ, λιτήν· περιττὴν, ἀπέριττον· ἐξηλλαγμένην, συνήθη· πανηγυρικὴν, ἀληθινήν· αὐστηρὰν, ἱλαράν· σύντονον, ἀνειμένην· ἡδεῖαν, πικράν· ἠθικὴν, παθητικήν· οὐδὲν διαλλάττουσαν τοῦ μεμυθευμένου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς Πρωτέως· ὃς ἅπασαν ἰδέαν μορφῆς ἀμογητὶ μετελάμβανεν· εἴτε θεὸς ἢ δαίμων τις ἐκεῖνος ἄρα ἦν, παρακρουόμενος ὄψεις τὰς ἀνθρωπίνας· εἴτε διαλέκτου ποικίλον δὴ χρῆμα ἐν ἀνδρὶ σοφῷ, πάσης ἀπατηλὸν ἀκοῆς· ὃ μᾶλλον ἄν τις εἰκάσειεν· ἐπειδὴ ταπεινὰς καὶ ἀσχήμονας ὄψεις οὔτε θεοῖς οὔτε δαίμοσι προσάπτειν ὅσιον. ἐγὼ μὲν τοιαύτην τινὰ δόξαν ὑπὲρ τῆς Δημοσθένους λέξεως ἔχω, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἀποδίδωμι αὐτῷ, τὸν ἐξ ἁπάσης μικτὸν ἰδέας. εἰ δὲ τὰ προσήκοντα ἔγνωκα, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν, ἐπ' αὐτῶν ποιουμένῳ τῶν λόγων . . . μάτων τὴν ἐξέτασιν. ἃ μὲν οὖν παρὰ τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα κατεσκεύασαι τῷ ῥήτορι· (Πολλῶν) ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινομένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους (Ἕλληνας) ἀδικεῖ, καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἂν, εἰ

Δημοσθένης φερ… σις.
ἐν οἷς τὸν Θουκυδίδην μεμίμηται.

» καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν (δεῖν) καὶ πράττειν (ἅπασι προσήκειν,) ὅπως ἐκεῖνος παύ-
» σεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα
56 » ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλον-
» το οἱ παριόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, (ἐξ ὧν) οἷς φαυλότατα τὰ πράγματα ἤμελλεν
» ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον ἢ νῦν διατεθῆναι. κατὰ τί δὴ ταύτην ἡγοῦμαι τὴν λέ-
ξιν ἐοικέναι τῇ Θουκυδίδου; καθ' ὃ κἀκείνην πείθομαι μάλιστα διαφέρειν τῶν ἄλλων. τοῦτο
δ' ἐστὶ τὸ μὴ κατ' εὐθεῖαν ἑρμηνείαν ἐξενηνέχθαι τὰ νοήματα, μηδ' ὡς ἐστι τοῖς ἄλλοις
συνήθες, λέγειν ἁπλῶς καὶ ἀφελῶς· ἀλλὰ ἐξηλλάχθαι καὶ ἀπεστράφθαι τὴν διά-
λεκτον ἐκ τῆς ἐν ἔθει καὶ κατὰ φύσιν, εἰς τὰ μὴ συνήθη τοῖς πολλοῖς, μηδ' ὡς ἡ φύσις ἀπαιτεῖ.
ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτον ἐστίν. ἁπλῶς ἂν ὁ λόγος ἐστὶ καὶ κατ' εὐθεῖαν ἑρμηνείαν ἐκφερό-
μενος, εἴ τις οὕτως κατεσκεύασεν αὐτόν· Πολλῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγων γιγνομέ-
νων καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐκκλησίαν, περὶ ὧν ἀδικεῖ Φίλιππος ἐς ὑμᾶς τε καὶ τοὺς (ἄλ-
λους) Ἕλληνας, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο. νυνὶ δὲ τότε Ὀλίγου δεῖν, παραληφθὲν
ἀντὶ τοῦ Σχεδόν· καὶ τὸ Ἀδικεῖ Φίλιππος, διαιρεθὲν, καὶ διὰ μακροῦ τὴν ἀκολουθίαν κο-
μισάμενον καὶ τὸ Οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, δυναμένου, καὶ χωρὶς
ἀποφάσεως διὰ τῆς συμπλοκῆς τὸ πρᾶγμα δηλῶσαι, τοῦ συνήθους ἐξηλλαγμένην καὶ
περίεργον πεποίηκε τὴν λέξιν. ὁμοίως δὲ καὶ (τὸ) ἐπιλεγόμενον τούτῳ. εἰ μὲν ἁπλῶς
καὶ ἀπεριέργως ἔδει ῥηθῆναι, τοῦτον ἂν δή που τὸν τρόπον ἀπηγ . . . ἁπάν-
των λεγόντων, καὶ εἴ τινες τοῦτο μὴ ποιοῦσι . . . δεῖ καὶ λέγειν (καὶ) πράτ-
τειν ταῦτα ἐξ ὧν ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει. οὕτω δὲ ἐξενεχθὲν, Καὶ
πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν, οὐ σώζει τὴν εὐθεῖαν τῆς λέξεως ὁδόν. τό τε γὰρ Οἶδ'
ὅτι χώραν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει· καὶ τὸ Φησάντων γ' ἄν, ἀντὶ τοῦ Φασκόντων παρειλημ-
» μένον, οὐ τὴν ἀφελῆ διάλεκτον, ἀλλὰ τὴν ἐξηλλαγμένην καὶ περίεργον ἐμφαίνει. ὅμοια
» δὲ τούτοις ἐστὶ κἀκεῖνα· Εἶτ' οἴεσθε οἱ μὲν (οὐδὲν) ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐ-
» τοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προ-
» λέγοντα βιάζεσθαι; ἐνταυθοῖ γὰρ οὐθὲν ἂν εἶχεν περίεργον ἡ λέξις, οὐδὲ σκολιὸν, εἰ τοῦ-
τον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον· Εἶτ' οἴεσθε αὐτὸν, οὓς μὲν ἑ . ρα μηδὲν δυναμένους αὐτὸν, αὐτὸν δια-
θεῖναι κακὸν, φυλαξαμένους δὲ ἂν ἴσως μὴ παθεῖν, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι
μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι; ἐναλλαγείσης δὲ τῆς πτώσεως, καὶ τῶν συνδέσμων πολ-
λῶν εἰς βραχὺ συναχθέντων, οἶμαι, περιεργός τε καὶ ἀσυνήθης καὶ ἐξηλλαγμένη γέ-
» γονεν ἡ διάλεκτος. ἔτι κἀκεῖνα τῆς αὐτῆς ἐστιν ἰδέας· Νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὴν
» δῆμον ἐτίμησεν ἄν, οὐδ' ἐνεανιεύσατο τοιοῦτον οὐδέν. ἐμοὶ δὲ, ὃς, εἴ τέ τις ὦ Ἀθηναῖοι βούλε-
» ται νομίσαι μανίαν· μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμιν τι ποιεῖν· εἴτε καὶ φιλοτιμίαν
» χορηγὸς ὑπέστην· οὕτω φανερῶς ἱματίων, μηδὲ τοῦ χοροῦ, μηδὲ τοῦ σώματος, τῷ χεῖρε
» τελευτῶν ἀποσχέσθαι μου. τί δὴ πάλιν ἐστὶν ἐν τούτοις τὸ συνταράττον τὴν κατὰ φύσιν
ἀπαγγελίαν; πρῶτον μὲν, τὸ, πρὶν ἀπαρτίσαι τὸ ἡγούμενον, εἴτε νόημα χρὴ λέγειν, εἴ-
τε κῶλον, ἕτερον παρεμβαλεῖν· καὶ μηδὲ τοῦ δευτέρου τέλος ἔχοντος, τὸ τρίτον ἐπιζεῦ-
ξαι· εἶτα τὴν τοῦ δευτέρου νοήματος ἀκολουθίαν ἐπὶ τῷ τρίτῳ τέλος εἰληφότι, θεῖναι·
κἄπειτα ἐπὶ πᾶσιν, ὃ τοῦ πρώτου μέρος ἦν, διὰ μακροῦ, καὶ οὐκ τῆς διανοίας αὐτῷ προσε-
χομένης, ἀποδοῦναι. . . γὰρ ὃς . οὔπω τοῦτο τέλος ἔχει. Εἴ γέ τις ὦ
Ἀθηναῖοι βούλεται νομίσαι μανίαν ἕτερον τοῦτο κεχωρισμένον τοῦ προτέρου, ἀτελὲς καὶ
αὐτό. Μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμιν τι ποιεῖν· οὐδετέρου τοῦ πάλιν τῶν προειρημέ-
νων μέρος, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτό· κεφαλαιώδης γάρ τίς ἐστιν ἀπόφασις· ἡ φιλοτιμία·
τοῦτο δὲ τοῦ δευτέρου μέρος ἦν, τοῦ, Εἴτε τις βούλεται νομίσαι μανίαν. τὸ δ' ἐπὶ τούτοις λεγό-
μενον ἅπαν, τὸ, Χορηγὸς ὑπέστην, τοῦ πρώτου μέρος ἦν, τοῦ, Ἐμοὶ δὲ, ὅς. μυρία τοιαῦτα
ἐστὶ παρὰ Δημοσθένει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ Φιλίππου λόγοις· μᾶλλον δὲ μὴ οὕ-
τως ἔχοντα· πλὴν ἑνὸς λόγου τοῦ περὶ Ἀλοννήσου· πολλὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς δικανικοῖς
57 ἀγῶσι· τοῖς γε οὖν δημοσίοις· καὶ σχεδὸν ἔν τε τούτοις, καὶ ταῖς δημηγορίαις. ὥ-
περ ἔφην ἂν διαγνοίης σημείῳ προχειροτάτῳ τὸν Δημοσθένους χαρακτῆρα. τῷ δὲ
τίνι διαλλάττει ἡ τῆς Θουκυδίδου λέξεως. ἧττον ἢ μᾶλλον αὐτοῖς κεχρῆσθαι τὸν ἄνδρα πρὸς τὰς φύσεις ἀποβλέποντα τῶν ὑ-
ποθέσεων, καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν προσώπων, πλανηθήσεταί τις. ὅπερ ἴσως οὐκ ἄλο-
γον. Φέρε δὴ καὶ τίνι διαλλάττει τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἡ Δημοσθένους, ἢ παρὰ τὸν

αὐτὸν κατεσκευασμένη χαρακτῆρα, εἴπωμεν. ἀπαιτεῖ γὰρ ὁ λόγος. οὐχὶ τῷ ποιῷ, μὰ Δία· τούτῳ μὲν γὰρ ὁμοίως ἐπιτηδεύουσιν ἀμφότεροι· λέγω δὲ τὸ ἐξαλλάττειν ἐκ τοῦ συνήθους, καὶ μὴ τὸ κοινὸν, ἀλλὰ τὸ περιττὸν διώκειν· τῷ δὲ ποσῷ, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῖς καιροῖς. ὁ μὲν γὰρ, ἀταμιεύτως τῇ κατασκευῇ κέχρηται καὶ ἄγεται μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς" ἄγει· καὶ οὐδὲ τὸν καιρὸν αὐτῆς ἐπίσταται λαβεῖν δεξιῶς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦτον πολλάκις ἁμαρτάνει. καθ' ὃ ἡ μὲν" ἀμετρία τῆς ἐξαλλαγῆς, ἀσαφῆ ποιεῖ τὴν λέξιν αὐτοῦ· τὸ δὲ μὴ κρατεῖν τῶν καιρῶν," ἀηδῆ. ὁ δὲ ῥήτωρ, τοῦ τε ἀρκοῦντος στοχάζεται, καὶ τοὺς καιροὺς συμμετρεῖται· οὐκ εἰς ἀνάθημα καὶ κτῆμα" κα . . . . τὴν λέξιν μόνον, ὥσπερ ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς χρῆσιν. ὥστε οὔτε τὸ σαφὲς ἐκβέβηκεν, οὐ πρώτου τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις δεῖ· τότε δεινὸς εἶναι δοκεῖν, ἐφ' ᾧ μάλιστα φαίνεται σπουδάζων, προσείληφε. τοιαῦτα μὲν δή τινά ἐστιν, ἃ παρὰ τὸν ὑψηλὸν καὶ ἐγκατάσκευον καὶ ἐξηλλαγμένον τοῦ συνήθους" χαρακτῆρος, οὗ τὸ κράτος ἅπαν ἦν ἐν τῇ δεινότητι, καὶ Θουκυδίδην τὸν ἐν αὐτῷ" πείσαντα μιμούμενος ὁ Δημοσθένης κατεσκεύακεν. ἃ δὲ παρὰ τοῦ βο . . τε καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν καὶ ζηλωτὸν" ἀπὸ τοῦ διαλάμψαντος ἐν αὐτῷ Λυσιακὸς δ' ἂν εἰκότως λέγοιτο· τοιαῦτα. κωλύσει δ' οὐδὲν, ἴσως δὲ χαριεστέραν ποιήσει τὴν θεωρίαν, τεθεῖσα πρῶτον ἡ Λυσίου λέξις, ἣν τὴν Δημοσθένους ἐοικέναι πείθομαι, διήγησίν τινα περιέχουσα ὑβριστικήν· "Ἄρχιππος γὰρ" οὑτοσὶ, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀπεδύσατο μὲν εἰς τὴν αὐτὴν παλαίστραν, οὗπερ καὶ Τίσις ὁ φεύγων τὴν δίκην. ὀργῆς δὲ γενομένης, ἐς" κόμματά τε αὐτῆς καὶ ἀντιλογίαν καὶ ἔχθραν καὶ λοιδορίαν κατέστησαν. ἔστιν οὖν Πυθέας ἐραστὴς μὲν τοῦ μειρακίου· πάντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς· ἐπίτροπος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλελειμμένος. οὗτος, ἐπειδὴ Τίσις πρὸς αὐτὸν (τὴν) ἐν τῇ παλαίστρᾳ λοιδορίαν διηγήσατο, βουλόμενος χαρίζεσθαι, καὶ δοκεῖν δεινὸς καὶ ἐπίβουλος εἶναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν, ὡς ἡμεῖς ἔκ τε τῶν πεπραγμένων ᾐσθήμεθα, καὶ τῶν εὖ εἰδότων ἐπυθόμεθα, ἐν μὲν τῷ παρόντι διαλλαγῆναι, σκοπεῖν δὲ ὅπως αὐτὸν μόνον που λήψεται). πεισθεὶς δὲ ταῦτα καὶ ἀπαλλαγεὶς, καὶ χρώμενος, καὶ προσποιούμενος ἐπιτήδειος εἶναι, εἰς τοῦτο μανίας," τηλικοῦτος ὢν, ἀφίκετο . . . τ' ἐτύγχανεν μὲν οὖσα ἱπποδρομία ἀνακείων . . . . δ' αὐτὸν μετ' ἐμοῦ παρὰ τὴν θύραν παριόντων . . . . ἀλλήλων τυγχάνουσιν ὄντες· τὸ μὲν πρῶτον . : . ἐκέλευεν· ἐπειδὴ δὲ οὐ μετ' αὐτοῦ . . . . δειπνήσαντες οὖν, ἤδη συσκοτάζοντος, ἐλθόντες, κόπτομεν τὴν θύραν. οἱ δ', ἡμᾶς ἐκέλευον εἰσιέναι. ἐπειδὴ δὲ ἔνδον ἐγενόμεθα, ἐμὲ μὲν ἐκβάλλουσιν οἰκίας· τουτονὶ δὲ συναρπάσαντες, ἔδησαν πρὸς τὸν κίονα· καὶ λαβὼν μάστιγά τις, ἐντείνας πολλὰς πληγὰς, εἰς οἴκημα αὐτὸν καθεῖρξε. καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ ταῦτα μόνον ἐξαμαρτεῖν· ἀλλ' ἐζηλωκὼς μὲν τῶν νέων τοὺς πονηροτάτους ἐν τῇ πόλει, νεωστὶ δὲ τὰ πατρῷα παρειληφὼς, καὶ προσποιούμενος νέος καὶ πλούσιος εἶναι, πάλιν τοὺς οἰκέτας ἐκέλευεν ἡμέρας ἤδη" γενομένης, πρὸς τὸν κίονα αὐτὸν δήσαντας μαστιγοῦν. οὕτω δὲ τοῦ σώματος ἤδη πονήρως διακειμένου, Ἀντίμαχον μεταπεμψάμενος," τῶν μὲν δειπνοῦ τύχοι· οὗτος δὲ μεθύων ἔλθοι· ἐκκόψας δὲ τὴν θύραν, καὶ εἰσελθὼν, κακῶς λέγοι αὐτὸν, καὶ τὸν Ἀντίμαχον, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ. Ἀντίμαχος δὲ, ὠργίζετο μὲν αὐτοῖς, ὡς μεγάλα ἡμαρτηκόσιν· ὅμως δὲ μάρτυρας παρακαλέσας, ἠρώτα αὐτὸν πῶς εἰσέλθοι· ὁ δὲ, κελεύσαντος Τίσιδος καὶ τῶν οἰκετῶν, ἔφασκε. συμβουλευόντων δὲ τῶν εἰσελθόντων ὡς τάχιστα λῦσαι, καὶ τὰ γεγενημένα δεινὰ νομιζόντων εἶναι, ἀπέδοσαν αὐτὸν τοῖς ἀδελφοῖς. οὐ δυναμένου δὲ βαδίζειν, ἐκόμισαν αὐτὸν εἰς τὸ" Δεῖγμα ἐν κλίνῃ, καὶ ἐπέδειξαν πολλοῖς μὲν Ἀθηναίων, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ξένων, οὕτως διακείμενον· ὥστε τοὺς ἰδόντας μὴ μόνον τοῖς ποιήσασιν ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως κατηγορεῖν, ὅτι οὐ δημοσίᾳ οὐδὲ παραχρῆμα τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας τιμωρεῖται). αὕτη μὲν ἡ" Λυσίου διήγησις ἐκ τοῦ κατὰ Τίσιδος λόγου. ἣν δὲ νῦν μέλλω λέγειν, Δημοσθένους, ἐκ τοῦ κατὰ Κόνωνος· ἧς τὴν πραγματικὴν ὁμοιότητα ἐάσαντες, ... τὴν ἐν τῇ λέξει σκοπῶμεν·" Ἐξήλθομεν ἔτος (τουτὶ τρίτον) εἰς Πάνακτον, φρουρᾶς ἡμῖν

ἐν οἷς τὸν Λυσίαν μεμίμηται.

58

» προγραφείσης. (ἐσκήνωσαν οὖν οἱ υἱεῖς)" οἱ τουτουὶ Κόνωνος ἐγγὺς ἡμῶν, (ὡς) οὐκ ἂν
» ἐβουλόμην. ἡ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔχθρα καὶ τὰ προσκρούματα, ἐκεῖθεν ἡμῖν συνέβη." ἐξ ὧν
» δὲ ἀκούσεσθε." ἔπινον ἑκάστοτε οὗτοι τὴν ἡμέραν ὅλην ἐπειδὴ τάχιστα ἀριστήσειαν· καὶ τοῦθ'
» ἕωσπερ ἦμεν ἐν τῇ φρουρᾷ, διετέλουν ποιοῦντες. ἡμεῖς δ', ὥσπερ ἐνθάδε εἰώθειμεν, οὕ-
» τω διήγομεν καὶ ἔξω" καὶ ἣν δειπνοποιεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὥραν συμβαίνει, ταύτην ἂν οὗ-
» τοι ἐπαρῴνουν ἤδη, τὰ μὲν πολλὰ εἰς τοὺς" ἀκολούθους ἡμῶν, τελευτῶντες (δὲ καὶ εἰς)
» ἡμᾶς αὐτούς. φήσαντες γὰρ καπνίζειν αὐτοὺς ὀψοποιουμένους τοὺς παῖδας, ἢ κακῶς λέ-
» γειν ὅτι τύχοιεν, ἔτυπτον, καὶ τὰς ἀμίδας κατεσκεδάννυσαν, καὶ προσεούρουν, καὶ ἀσελ-
» γείας καὶ ὕβρεως οὐδ' ὁτιοῦν ἀπέλειπον. ὁρῶντες δὲ ἡμεῖς ταῦτα, καὶ λυπούμενοι, τὸ μὲν
» πρῶτον ἀπεπεμψάμεθα· ὡς δ' ἐχλεύαζον ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπαύοντο, (τῷ στρατηγῷ) τὸ
» πρᾶγμα εἴπομεν, κοινῇ πάντες οἱ σύσσιτοι προσελθόντες," οὐδὲν ἐγὼ τῶν ἄλλων ἔξω.
» λοιδορηθέντος δὲ αὐτοῖς ἐκείνου, καὶ κακίσαντος αὐτούς, οὐ μόνον περὶ ὧν εἰς ἡμᾶς ἠσέλ-
» γαινον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἐποίουν ὅλως ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τοσούτου ἐδέησαν παύσασθαι
» ἢ αἰσχυνθῆναι, ὥστε ἐπειδὴ θᾶττον συνεσκότασεν, εὐθὺς ὡς ἡμᾶς εἰσεπήδησαν ταύτῃ
» τῇ ἑσπέρᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, κακῶς ἔλεγον," ἔπειτα δὲ καὶ πληγὰς ἐνέτειναν ἐμοί. καὶ
» τοσαύτην κραυγὴν καὶ θόρυβον περὶ τὴν σκηνὴν ἐποίησαν, ὥστε (καὶ τὸν στρατὸν) καὶ τὸν
» στρατηγὸν καὶ τοὺς ταξιάρχους ἐλθεῖν, καὶ τῶν ἄλλων τινὰς στρατιωτῶν" οἳ διεκώλυσαν
» μηδὲν ἡμᾶς ἀνήκεστον παθεῖν, μηδ' αὐτοὺς ποιῆσαι, παροινουμένους ὑπὸ τούτων. τοῦ δὲ
» πράγματος εἰς τοῦτο" παρελθόντος, ὡς δεῦρο ἀνήλθομεν, (ἦν ἡμῖν,) οἷον εἰκός, ἐκ
» τούτων ὀργὴ καὶ ἔχθρα πρὸς ἀλλήλους. οὐ μὴν ἔγωγε (μὰ τοὺς θεούς) ᾤμην δεῖν οὔτε δί-
» κην λαχεῖν αὐτοῖς, οὔτε λόγον ποιεῖσθαι τῶν συμβάντων (οὐδένα·) ἀλλ' ἐκεῖνα ἁπλῶς
» ἐγνώκειν, τὸ λοιπὸν εὐλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι μὴ πλησιάζειν" ὡς τοὺς τοιούτους.
» πρῶτον μὲν οὖν, ὧν εἴρηκα, τούτων βούλομαι τὰς μαρτυρίας παρασχόμενος, μετὰ
» ταῦτα" ὅσα ὑπὸ τούτου πέπονθα, ἐπιδεῖξαι· ἵνα" εἰδῆτε ὅτι (ᾧ) προσῆκε τοῖς τὸ πρῶ-
» τον ἁμαρτηθεῖσιν ἐπιτιμᾶν, οὗτος" αὐτὸς πρὸς τούτοις πολλῷ δεινότερα" διαπέπρακται.
» " μάρτυρες. ὧν μὲν τοίνυν οὐθένα ᾤμην δεῖν λόγον" ποιεῖσθαι, ταῦτα ἐστί. χρόνῳ δ' ὕστε-
» ρον οὐ πολλῷ, περιπατοῦντος, ὥσπερ εἰώθειν, (ἑσπέρας) ἐν ἀγορᾷ μου μετὰ Φανοστρά-
» του τοῦ Κηφισιέως τῶν ἡλικιωτῶν τινος, παρέρχεται Κτησίας" ὁ υἱὸς ὁ τούτου, μεθύων, κατὰ
» τὸ Λεωκόριον, ἐγγὺς" τῶν Πυθοδώρου. κατιδὼν δὲ ἡμᾶς, καὶ κραυγάσας, καὶ διαλεχθεὶς
» τι πρὸς αὑτὸν οὕτως ὡς ἂν μεθύων, ὥστε μὴ μαθεῖν ὅτι" λέγει, παρῆλθε πρὸς Μελίτην ἄ-
» νω. ἔπινον δ' ἄρα ἐνταῦθα" παρὰ Παμφίλῳ τῷ" γναφεῖ Κόνων οὑτοσί," Θεόδωρός τις,
59 » " Ἀλκιβιάδης, Σπίνθαρος ὁ Εὐβούλου, Θεογένης ὁ" Ἀνδρομένους, πολλοί τινες· οὓς ἐξανα-
» στήσας ὁ Κτησίας, ἐπορεύετο εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ἡμῖν συμβαίνει ἀναστρέφουσιν" ἐκ τοῦ Φε-
» ρεφαττίου καὶ περιπατοῦσι πάλιν κατ' αὐτό πως τὸ Λεωκόριον εἶναι, καὶ" τούτοις περιτυγ-
» χάνομεν. ὡς δ' ἀνεμίχθημεν, εἷς μὲν αὐτῶν, ἀγνὼς τις, τῷ Φανοστράτῳ προσπίπτει, καὶ
» κατεῖχεν ἐκεῖνον· Κόνων δὲ οὑτοσί, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ" Ἀνδρομένους υἱός, ἐμοὶ περιπε-
» σόντες, τὸ μὲν πρῶτον" ἐξέδυον· εἶτα ὑποσκελίσαντες καὶ" ῥάξαντες (εἰς τὸν βίον) εἰς τὸν
» βόρβορον, οὕτω διέθηκαν ἐναλλόμενοι καὶ ὑβρίζοντες, ὥστε τὸ μὲν χεῖλος διακόψαι, τοὺς
» δ' ὀφθαλμοὺς (συγκλεῖσαι.) οὕτω δὲ κακῶς ἔχοντα κατέλειπον, ὥστε μὴ ἀναστῆναι μή-
» τε φθέγξασθαι δύνασθαι. κείμενος δ' αὐτῶν ἤκουον πολλὰ καὶ δεινὰ λεγόντων· καὶ τὰ μὲν
» ἄλλα" βλασφημίας ἔχει τινάς, ἃς καὶ ὀνομάζειν ὀκνήσαιμι· ὃ δὲ τῆς ὕβρεώς ἐστι τῆς τούτου
» σημεῖον, καὶ τεκμήριον" ὡς πᾶν τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τούτου γενόμενον, τοῦθ' ὑμῖν ἐρῶ. ἦδε γάρ,
» (τοὺς) ἀλεκτρυόνας μιμούμενος τοὺς νενικηκότας· οἱ δὲ κροτεῖν αὐτὸν ἠξίουν τοῖς ἀγκῶσιν
» ἀντὶ πτερύγων τὰς πλευράς. ταῦτα οὐ καθαρὰ καὶ ἀκριβῆ καὶ σαφῆ καὶ διὰ τῶν κυρίων καὶ
κοινῶν ὀνομάτων κατεσκευασμένα, ὥσπερ τὰ Λυσίου; ἐμοὶ μὲν γὰρ ὑπάρχειν δοκεῖ. τί
δὲ οὐχὶ συντομα καὶ στρογγύλα, καὶ ἀληθείας μεστά, καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ ἀκατάσκευον ἐ-
πιφαίνοντα φύσικα καθάπερ ἐκεῖνα; πάντων μὲν οὖν μάλιστα. οὐχὶ δὲ καὶ πιθανά, καὶ ἐν
ἤθει λεγόμενά τινι, καὶ τὸ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις τε καὶ πράγμασι φυ-
λάττοντα; ἡδονῆς δὲ ἄρα καὶ πειθοῦς καὶ χαρίτων, καιροῦ τε, καὶ" τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἃ
τοῖς Λυσιακοῖς ἐπανθοῦσιν, ἆρα οὐχὶ πολλὴ" μοῖρα; οὐκ ἔνεστ' ἄλλως εἰπεῖν. εἰ γοῦν

μὴ διὰ

μὴ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, οὔτινός ἐστιν, ἑκάτερος τῶν λόγων γνώριμος ἦν, ἀλλ' ἀνεπιγράφοις περιετύχομεν αὐτοῖς, οὐ πολλοὺς ἂν ἡμῶν οἴομαι διαγνῶναι ῥᾳδίως, πότερος Δημοσθένους ἐστὶν ἢ Λυσίου. τοσαύτην οἱ χαρακτῆρες ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι. τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ πρὸς Ἀπολλόδωρον ὑπὲρ Φορμίωνος, καὶ ὁ κατ' Ὀλυμπιοδώρου τῆς βλάβης, καὶ ὁ πρὸς Βοιωτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος· ἥ τε πρὸς Εὐβουλίδην ἔφεσις, καὶ ἡ πρὸς Μακάρτατον διαδικασία, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἰδιωτικοὶ λόγοι, οὐ πολλῷ πλείους τῶν εἴκοσι ὄντες. οἷς γε δὴ κατὰ τὸ παρὸν ἐντετυχηκὼς, γνώσῃ οἷς οἶδα ἐγώ. καὶ τῶν δημοσίων δὲ ἀγώνων πολλὰ μέρη τούτῳ κατεσκεύασαι τῷ χαρακτῆρι. ἔφερον δ' ἂν ἐξ ἑκάστου τὰ παραδείγματα, εἰ μὴ πλείων ἔμελλε τοῦ μετρίου γενέσθαι ὁ λόγος. ἐν οἷς δῆλός ἐστι περὶ καλλιλογίαν καὶ σεμνότητα, καὶ πάσας τὰς ἐπιθέτους κατασκευὰς μᾶλλον ἐσπουδακὼς ἢ περὶ τὴν ἀκρίβειαν ὁ δὲ περὶ τὴν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς πρέσβεις τοὺς παρὰ Φιλίππου ῥηθεὶς λόγος, ὃν ἐπιγράφει Καλλίμαχος ὑπὲρ Ἁλοννήσου, ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων τήνδε, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι, ἃς Φίλιππος αἰτιᾶται· ὅλος ἐστὶν ἀκριβὴς καὶ λεπτὸς, καὶ τὸν Λυσιακὸν χαρακτῆρα ἐκμέμακται εἰς ὄνυχα· ἐξαλλαγῆς δὲ, ἢ σεμνολογίας, ἢ δεινότητος, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς, ἃ τῇ Δημοσθένους δυνάμει παρακολουθεῖν πέφυκεν, ὀλίγην ἐπίδειξιν ἔχει. τίς οὖν ἐστι κἀν τούτοις ἡ διαφορά; καὶ πῶς ἂν διαγνοίη τις, ὅταν εἰς τὸν ἀναγκαῖον καταβῇ χαρακτῆρα ὁ Δημοσθένης, πῇ κρείττων ἐστὶ Λυσίου καὶ κατὰ τὴν λέξιν; ἀξιοῖς γὰρ δὴ καὶ τοῦτο μαθεῖν. *τίσι τῆς λυσιακῆς διαλλάττει.* φυσική τις ἐπιτρέχει τοῖς Λυσίου λόγοις εὐστομία καὶ χάρις, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον ἢ προὔχει, πλὴν Δημοσθένους, τῶν ἄλλων ῥητόρων. αὕτη μέντοι, καθάπερ νότιός τις αὔρα, μέχρι προοιμίου καὶ διηγήσεως αὐτὸν ἄγει· ὅταν (δὲ) εἰς τοὺς ἀποδεικτικοὺς ἔλθῃ λόγους, ἀμυδρά τις γίνεται καὶ ἀσθενής· ἐν δὲ δὴ τοῖς παθητικοῖς εἰς τέλος ἀποσβέννυται. τόνος γὰρ οὐ πολὺς αὐτῇ πρόσεστιν, οὐδ' ἰσχύς. παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει πολὺς μὲν ὁ τόνος, αὐτάρκης δ' ἡ χάρις· ὥστε κἂν ταύτῃ τῷ διαρκεῖ καὶ μετρίῳ νικᾶν, κἀν ἐκείνῳ τῷ παντὶ προέχειν. τοῦτο παρατήρημα δεύτερον ᾧ διαγνοίη τις ἂν τὴν Δημοσθένους διάλεκτον, ὅταν εἰς ταῦτα τἀναγκαῖα συνάγηται. 60 οὐ γὰρ ὥσπερ τὴν ἐξαλλαγὴν καὶ περιττολογίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐπιθέτους ἐκδύεται κόσμους, οὕτως καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόνον· ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς ἀναφαίρετος οὗτος, εἴτ' ἄρα συγγενὴς, εἴτ' ἀσκήσει παρὼν εἰς ῥῆσιν. ἐπιτάσεις μέντοι καὶ ἀνέσεις λαμβάνει τινὰς ἀναλόγους. καὶ ταῦτ' ἤδη γνώριμα οἷς λέγω, καὶ οὐθὲν δεόμεθα παραδειγμάτων. ὥστε περὶ μὲν τοῦ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἑκατέρου, ὃν ἀτελῆ παραλαβὼν ὁ Δημοσθένης παρ' Ἰσοκράτους τε καὶ ἔτι πρότερον Θρασυμάχου καὶ τελευταίου Πλάτωνος, ἐτελείωσεν ὅσον ἦν ἀνθρωπίνῃ φύσει δυνατὸν, πολλὰ μὲν ἄν τις ἐκ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, πολλὰ δ' ἐκ τῶν δημοσίων λόγων παραδείγματα λάβοι· πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας. οὗτος γὰρ δή μοι δοκεῖ καλλίστῃ καὶ μετριωτάτῃ κατασκευῇ λέξεως κεχρῆσθαι ὁ λόγος. εἰ μὲν οὖν χρόνον ἀρκοῦντα εἶχον, καὶ τὰς λέξεις αὐτὰς ἂν παρετίθην· πολλῶν δέ μοι καὶ ἀναγκαίων ἔτι καταλειπομένων, τοῦτο μὲν ἐάσω, δείγμασι δὲ μόνον ἐν τῷ παρόντι χρήσομαι βραχυτάτοις, ὡς ἐν εἰδόσι λέγων. ἔστι δὴ τὰ τοιαῦτα τοῦ μέσου χαρακτῆρος παραδείγματα, ἐκ μὲν τῆς Αἰσχίνου κατηγορίας· Ἀεὶ μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσήκει μισεῖν καὶ κολάζειν τοὺς προδότας καὶ δωροδόκους· μάλιστα δὲ νῦν ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου γένοιτ' ἂν, καὶ πάντας ὠφελήσειεν ἀνθρώπους κοινῇ. νόσημα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ χαλεπόν· ὃ πολλῆς τινος εὐτυχίας καὶ παρ' ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον καὶ (τὰ) ἑπόμενα τούτοις. ἐκ δὲ τῆς Ἀριστοκράτους κατηγορίας, Πολλὰ μὲν δὴ παρ' ἡμῖν ἐστι τοιαῦτα, οἷα οὐχ ἑτέρωθι· ἓν δ' οὖν ἰδιώτατον πάντων καὶ σεμνότατον, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστήριον, περὶ οὗ τοσαῦτά ἐστι (εἰπεῖν) καλὰ παραδεδομένα καὶ μυθώδη, καὶ ὧν αὐτοὶ μάρτυρές ἐσμεν, ὅσα περὶ οὐδενὸς ἄλλου δικαστηρίου· καὶ τὰ ἑξῆς. ἐκ δὲ τοῦ περὶ τῶν ἀτελειῶν λόγου· Πρῶτον μὲν τοίνυν Κόνωνα σκοπεῖτε, εἰ ἄρα ἄξιον καταμεμψαμένους ἢ τὸν ἄνδρα, ἢ τὰ πεπραγμένα (αὐτῷ,) ἄκυρόν τι ποιῆσαι τῶν ἐκείνῳ δοθέντων. οὗτος γὰρ (ἀνὴρ,) ὡς ὑμῶν τισιν ἔστιν ἀκοῦσαι, τῶν

» κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ὄντων, μετὰ τὴν τοῦ δήμου κάθοδον, τὴν ἐκ Πειραιέως, ἀσθενοῦς ἡ-
» μῶν τῆς πόλεως οὔσης καὶ τὰ ἀκόλουθα. ἐκ δὲ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας·
» Ἃ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι (καὶ) δημηγορεῖν ἐμὲ προὔλαβε καὶ κατέσχε Φί-
» λιππος, ἐάσω· οὐδὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ· ἃ δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα
» ἐπέστην ἐγὼ, διεκώλυον λαβεῖν, ταῦτα ἀναμνήσω, καὶ (περὶ) τούτων ὑφέξω λόγον,
» τοσοῦτον ὑπειπών· Πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε Φιλίππῳ. παρὰ γὰρ
» τοῖς Ἕλλησιν, οὐ τισὶν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως, φορὰ προδοτῶν καὶ δωροδόκων καὶ θεοῖς
» ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη, ὅσην οὐδείς τὸ πρότερον μέμνηται γεγονυῖαν· καὶ τὰ συνα-
» πτόμενα τούτοις.

τοῦτον ἔγωγε τὸν χαρακτῆρα, εἴ τις μὴ μάλιστα ἀποδέχοιτο τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε τὰ Θουκυδίδεια ἐκεῖνα περιττὰ καὶ ἐξηλλαγμένα τοῦ συνήθους, κράτιστα ἡγοῦμαι, οὔτ' ἐπὶ τοῖς Λυσιακοῖς τοῖς ἰσχνοῖς καὶ συνεσπασμένοις, τὴν τελείαν τῆς λέξεως ἀρετὴν τίθεμαι, τοῦτ' ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτόν· Οἱ συνιόντες εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς ἄλλους συλλόγους, ἔνθα πολιτικῶν δεῖ λόγων, οὔτε δεινοὶ καὶ περιττοὶ πάντες εἰσὶ, καὶ τὸν Θουκυδίδου νοῦν ἔχοντες, οὔθ' ἅπαντες ἰδιῶται, καὶ κατασκευῆς λόγων γενναίων ἄπειροι· ἀλλ' οἱ μὲν, ἀπὸ γεωργίας· οἱ δ', ἀπὸ θαλαττουργίας· οἱ δ', ἀπὸ τῶν βαναύσων τεχνῶν συνερρυηκότες· οἷς ἁπλούστερον καὶ κοινότερον διαλεγόμενος, μᾶλλον ἄν τις ἀρέσαι· τὸ γὰρ ἀκριβὲς καὶ περιττὸν καὶ ξένον, καὶ πᾶν ὅτι μὴ συνήθεις αὐτοῖς ἀκούειν τε καὶ λέγειν, ὀχληρῶς διατίθησιν αὐτούς· καὶ ὥσπερ τι τῶν πάνυ ἀνιαρῶν ἐδεσμάτων ἢ ποτῶν ἀποστρέφει τοὺς στομάχους, οὕτως ἐκεῖνα ὀχληρῶς διατίθησι

61 τὰς ἀκοάς· οἱ δὲ, πολιτικοί τε, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς καὶ διὰ τῆς ἐγκυκλίου παιδείας ἐληλυθότες· οἷς οὐκ ἔνι τὸν αὐτὸν ὅνπερ ἐκείνοις διαλέγεσθαι τρόπον, ἀλλὰ δεῖ τὴν ἐγκατάσκευον καὶ περιττὴν καὶ ξένην διάλεκτον τούτοις προσφέρειν. εἰσὶ μὲν οὖν ἴσως ἐλάττους οἱ τοιοῦτοι τῶν ἑτέρων, μᾶλλον δὲ πολλοστὸν ἐκείνων μέρος· καὶ τοῦτο οὐθεὶς ἀγνοεῖ· οὐ μὴν καταφρονεῖσθαί γε διὰ ταῦτα ἄξιοι. ὁ μὲν οὖν τῶν ὀλίγων καὶ εὐπαιδεύτων στοχαζόμενος λόγος, οὐκ ἔσται τῷ φαύλῳ καὶ ἀμαθεῖ πλήθει πιθανός· ὁ δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἰδιώταις ἀρέσκειν ἀξιῶν, καταφρονηθήσεται πρὸς τῶν χαριεστέρων· ὁ δ' ἀμφότερα τὰ κριτήρια πείθειν ζητῶν, ἧττον ἀποτεύξεται τοῦ τέλους. ἔστι δὲ οὗτος, ὁ μεμιγμένος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χαρακτήρων. διὰ ταῦτα ἐγὼ τὴν οὕτως κατεσκευασμένην λέξιν μετριωτάτην εἶναι τῶν ἄλλων νενόμικα· καὶ τῶν λόγων τούτους μάλιστα ἀποδέχομαι, τοὺς πεφευγότας ἑκατέρου τῶν χαρακτήρων τὰς ὑπερβολάς.

Δημοσθένης πρὸς Ἰσοκράτην καὶ Πλάτωνα συγκρίνεται.

εἰρηκὼς δὲ κατ' ἀρχὰς ὅτι μοι δοκοῦσιν Ἰσοκράτης τε καὶ Πλάτων κράτιστα τῶν ἄλλων ἐπιτετηδευκέναι τοῦτο τὸ γένος τοῦ χαρακτῆρος· καὶ προαγαγεῖν μὲν αὐτὸ ἐπὶ μήκιστον, οὐ μὴν καὶ τελειῶσαι· ὅσα δ' ἐνέλιπεν ἐκείνων ἑκάτερος, ταῦτα Δημοσθένην ἐξειργασμένον ἐπιδείξειν ὑποσχόμενος, ἐπὶ τοῦτ' ἤδη πορεύσομαι, τὰς ἄριστα δοκούσας ἔχειν παρ' ἑκατέρῳ τῶν ἀνδρῶν λέξεις προχειρισάμενος, καὶ ἀντιπαραθεὶς αὐταῖς τὰς Δημοσθένους ὅσαι παρὰ τὰς αὐτὰς συνετάχθησαν ὑποθέσεις· ἵνα μᾶλλον αἱ τῶν ἀνδρῶν προαιρέσεις τε καὶ δυνάμεις γένωνται καταφανεῖς, τὴν ἀκριβεστάτην βάσανον ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἔργων λαβοῦσαι.

Ἰσοκρατείας λέξεως πρὸς Δημοσθένειον παρεξέτασις.

εἰσαγέσθω δὲ πρῶτος Ἰσοκράτης, καὶ τούτου λαμβανέσθω λέξις ἐκ τοῦ τε περὶ τῆς εἰρήνης λόγου, χαριέστατα δοκοῦσα ἔχειν· ἣν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ προφέρεται, μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονῶν· δι' ἧς συγκρίνει τὴν ἐπὶ τῶν προγόνων πολιτείαν τῇ τότε καθεστώσῃ, καὶ τὰς πράξεις τὰς παλαιὰς ἀντιπαρατίθησι ταῖς νέαις, τὰς μὲν ἀρχαίας ἐπαινῶν, τὰς δ' ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν χρόνῳ μεμφόμενος, τῆς τε μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὰ χείρω τοὺς δημαγωγοὺς ἀποφαίνων αἰτίους, ὡς οὐ τὰ κράτιστα εἰσηγουμένους, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἡδονὴν τῷ πλήθει δημαγωγοῦντας. μακροτέρας δὲ οὔσης τῆς συγκρίσεως, αὐτὰ τὰ
» κυριώτατα ὑπ' ἐμοῦ παρείληπται. ἔστι δὲ ταυτί· Τίς γὰρ (ἂν) ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μὴ
» (πω) συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι
» καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν
» πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν· οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττο-
» μεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες
» διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον πορίζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαν-

τες, ἐπὶ

τες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν, ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δὲ, καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν· οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ', οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας (αὐτῶν) πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύειν δ' οὐκ ἐθέλομεν· καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας· οἷς ὁπόταν τινὲς διδῶσι πλείω μισθὸν, μετ' ἐκείνων ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν· ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἴπερ τινὲς ἐξαμαρτάνοιεν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ παρανομίας μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥκειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτόν τι 61 διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμεν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δὲ ἐπικεχειρήκαμεν· καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν (ἰδίᾳ) λυμαινόμεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοινοῖς (ἀνθρώπων) ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ (καὶ) χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρός τινας ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὑτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δ', εἰς (τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ) τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξεπέμπομεν. νῦν δὲ, τοῖς μὲν ξένοις, ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν· ὥσθ', ὁπόταν ἀναβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· (οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν.) ἀλλὰ γὰρ (καὶ) τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἰδὼν ἄν τις καλῶς διοικούμενα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρσήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν, οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων· προσῆκον δ' ἡμᾶς εἶναι τῶν ἄλλων παράδειγμα τοῦ καλῶς τε καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μεγαλοφρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον τῶν ἄλλων γεγονέναι· ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοί τε καὶ Λευκανοὶ τῆς (αὐτῶν) δυσγενείας. ἡ μὲν οὖν Ἰσοκράτους λέξις ἡ κάλλιστα τῶν ἄλλων δοκοῦσα ἔχειν, τοιαύτη τίς ἐστι, πολλῶν μὲν ἕνεκα θαυμάζειν ἀξία· καθαρεύει τε γὰρ εἴ τις ἄλλη τοῖς νοήμασι, καὶ τὴν διάλεκτόν ἐστιν ἀκριβής· φανερά τ' ἐστὶ καὶ κοινή· καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας περιείληφεν ἐξ ὧν ἂν μάλιστα γένοιτο διάλεκτος σαφής· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἐπιθέτων κόσμων ἔχει. καὶ γὰρ ὑψηλὴ, καὶ σεμνὴ, καὶ ἀξιωματικὴ, καλλιρρήμων τε, καὶ ἡδεῖα, καὶ εὔμορφος, ἀποχρώντως ἐστίν. οὐ μὴν τελεία γε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος· ἀλλ' ἔστιν ὧν ἄν τις αὐτὴν ὡς ἐλλιπόντων μέμψαιτο, καὶ οὐ μὰ Δία τῶν φαυλοτάτων. πρῶτον μὲν, τῆς συντομίας· στοχαζομένη γὰρ τοῦ σαφοῦς, ὀλιγωρεῖ πολλάκις τοῦ μετρίου· ἐχρῆν δὲ ὁμοίως προνοεῖν ἀμφοτέρων. μετὰ τοῦτο, τῆς συστροφῆς· ὑπτία γάρ ἐστι καὶ ἐπαγωγικὴ καὶ περιρρέουσα τοῖς νοήμασιν, ὥσπερ εἰσὶν αἱ τῶν ἱστορικῶν· ἡ δ' ἐναγώνιος, στρογγύλη τε εἶναι βούλεται, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ μηδὲν ἔχουσα κολπῶδες. ἔτι πρὸς τούτοις κἀκεῖνα πρόσεστι τῷ ἀνδρί. ἄτολμός ἐστι περὶ τὰς τροπικὰς κατασκευὰς, καὶ ψοφοδεὴς, καὶ οὐκ εἰσφέρεται τόνους κραταιούς· καίτοι γε τοῖς ἀθληταῖς τῆς ἀληθινῆς λέ-

ξεως ἰσχυρὰς τὰς ἁφὰς προσεῖναι δεῖ, καὶ ἀφύκτους τὰς λαβάς. παθαίνειν τε δύναται τοὺς ἀκροωμένους ὁπόσα βούλεται τὰ πολλὰ δὲ οὐδὲ βούλεται· πείθεται δὲ ἀποχρῆν τῷ πολιτικῷ διάνοιαν ἀποδείξασθαι σπουδαίαν, καὶ ἦθος ἐπιεικές· καὶ τυγχάνει μέγιστοί γε τούτων ἑκατέρου· δεῖ γὰρ τἀληθῆ μαρτυρεῖν. ἦν δὲ ἄρα πάντων ἰσχυρότατον τῷ μέλλοντι πείθειν δῆμον ἢ δικαστήριον, ἐπὶ τὰ πάθη τοὺς ἀκροατὰς ἀγαγεῖν. οὐδὲ δὴ τοῦ πρέποντος ἐν ἅπασιν ἐπιτυγχάνει. ἀνθηρὰν δὲ καὶ θεατρικὴν ἐκ παντὸς ἀξιῶν εἶναι τὴν διάλεκτον, ὡς τῆς ἡδονῆς ἅπαν ἐχούσης ἐν λόγοις τὸ κράτος, ἀπολείπεταί ποτε τοῦ πρέποντος. οὐχ ἅπαντα δέ γε τὰ πράγματα τὴν αὐτὴν ἀπαιτεῖ διάλεκτον ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ σώμασι πρέπουσά τις ἐσθής, οὕτως καὶ νοήμασιν ἁρμόττουσά 63 τις ὀνομασία. τὸ δ' ἐκ παντὸς ἡδύνειν τὰς ἀκοὰς, εὐφώνων τε καὶ ἐκλεκτῶν ὀνομάτων ἐκλογῇ, καὶ πάντα ἀξιοῦν εἰς εὐρύθμους κατακλείειν περιόδων ἁρμονίας, καὶ διὰ τῶν θεατρικῶν σχημάτων καλλωπίζειν τὸν λόγον, οὐκ ἦν πανταχῆ χρήσιμον· ἀλλὰ τοῦτό γε διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ οἱ τὰ ἔπη, καὶ οἱ τὰς τραγῳδίας, καὶ οἱ τὰ μέλη τὰ σπουδαῖα γράψαντες, οὐ τοσαύτην ποιούμενοι τῆς ἡδονῆς δόσιν, ὅσην τῆς ἀληθείας. εἰ δ' ὀρθῶς ἐπιλογίζομαι ταῦτ' ἐγὼ, καὶ ἔστιν ἐν ταύταις ταῖς ἀρεταῖς ἐνδεέστερος ὁ ἀνὴρ, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἐπὶ τῆς ἀρτίως παρατεθείσης λέξεως ποιουμένῳ τὴν ἐξέτασιν. εὐθέως οὖν τὴν πρώτην διάνοιαν ὀλίγοις ὀνόμασιν ἐξενεχθῆναι δυναμένην, μακρὰν ποιεῖ, κυκλογραφῶν, καὶ δὶς ἢ τρὶς τὰ αὐτὰ λέγων. ἐνῆν μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ τῷ, Τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, τὸ, Καὶ μὴ συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις· δύναμις γὰρ ἄμφω ταὐτά. καὶ ἐν τῷ, Οἱ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, τὸ, Καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν, ἀξιοῦμεν· τὸ γὰρ αὐτὸ φιλοτιμεῖσθαι καὶ ἐπαινεῖν. καὶ ἐν τῷ, Οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, τὸ, Ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἤρκει γὰρ αὐτῶν εἰρῆσθαι θάτερον. ἐξῆν τε γὰρ μίαν ἐκ τῶν δυεῖν ποιῆσαι περίοδον, καὶ συντομωτέραν καὶ χαριεστέραν· Τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, οὐκ ἂν μαίνεσθαι νομίσειεν ἡμᾶς· οἱ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν; πολλὰ τοιαῦτά ἐστι παραπληρώματα καθ' ἑκάστην ὀλίγου δεῖν περίοδον, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχοντα χώραν, ἃ ποιεῖ τὴν ἑρμηνείαν ἀμετροτέραν, τὴν δὲ περίοδον κομψοτέραν. μακρὰ μὲν οὖν ἡ λέξις οὕτως ἐστὶν αὐτῷ· πλατεῖα δὲ (καὶ) ἀσυγκρότητος πῶς; Κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δὲ, καὶ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν. ταῦτα κεκολπωμένα σφίγξαι μᾶλλον ἐνῆν, καὶ στρογγυλώτερα ὧδέ πως ποιῆσαι· Κἀκεῖνοι μὲν, ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα καὶ σώζοντες, ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν προῆλθον· ἡμεῖς δὲ, καταδουλούμενοι καὶ διολλῦντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τῶν ἴσων τευξόμεθα. καὶ ἡ μετὰ ταῦτα διάνοια πλατέως τε εἴρηται, καὶ ἀσυγκρότητός ἐστιν· Οἱ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ ταῖς διανοίαις καὶ τοῖς ἔργοις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. . . . αὐτῆς ἐπιστρέψαι τὸ πλάτος, οὕτοις ἐξενεγκών· Οἱ τοσούτῳ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὅσον, οἱ μὲν, ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τοὺς Ἕλληνας, τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐξέλιπον, καὶ μαχόμενοι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. μυρία καὶ ταύτης ἐστὶ λαβεῖν τῆς ἀσθενείας δείγματα. ἔξω γὰρ ὀλίγων τινῶν, οἷς οὐκ ἐκ προνοίας μᾶλλον ἢ κατ' αὐτοματισμὸν συμβέβηκε τὸ συνεστράφθαι, τἄλλα ἐν πλάτει λέγεται. ἄτονος δὲ δὴ καὶ λαβὰς οὐ κραταιὰς ἔχουσά πως ἐστὶν ἡ λέξις, τῷ ἐπιφέρειν τινὰ τοῖς εἰρημένοις διάνοιαν ταύτην· Τοσοῦτον δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρός τινα ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου

τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δὲ, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. Φέρε δὲ πῶς ἐνῆν αὐτὴν εἰπεῖν στρογγυλωτέραν; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, τὰ δ' ἄλλα βελτίους· οὐ λέγω τῶν εὐδοκιμησάντων· πόθεν γάρ; ἀλλὰ τῶν μισηθέντων. καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πλείστων ποτὲ πληρώσαντες χρημάτων τὴν ἀκρόπολιν, οὐ κατεμισθοφόρουν τὸν κοινὸν πλοῦτον εἰς τοὺς " πολεμίους· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἰδίων εἰσφέροντες, ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς ἑαυτῶν σώμασι κινδυνεύειν ἠξίουν· ἡμεῖς δὲ, οὕτως ὄντες ἄποροι, καὶ τοσοῦτοι 64 τὸ πλῆθος, μισθοφόροις τοῖς στρατεύμασι πολεμοῦμεν, ὥσπερ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε ἄψυχός ἐστιν ἡ διάλεκτος αὐτοῦ, καὶ οὐ παθητική, πνεύματός τε οὐ μάλιστα δεῖ τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις, ἐλαχίστην ἔχουσα μοῖραν, οἴομαι μὲν ἔγωγε καὶ χωρὶς ὑπομνήσεως ἅπασιν εἶναι φανερόν. εἰ δὲ ἄρα καὶ παραδειγμάτων δεῖ, πολλῶν ὄντων ἅ τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, μιᾷ διανοίᾳ χρησάμενος ἀρκεσθήσομαι. διαδέχεται δὴ τὴν ὀλίγῳ πρότερον ἐξετασθεῖσαν ἀντίθεσιν ἑτέρα τοιαύτη τις ἀντίθεσις· Καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξεπέμπομεν· νῦν δὲ, τοῖς μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες οἵους ὀλίγῳ πρότερον εἶπον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἐν τούτοις οὐ μέμφομαι τὸν ἄνδρα τοῦ " λήμματος· γενναία γὰρ ἡ διάνοια, καὶ δυναμένη κινῆσαι πάθος· τὸ δὲ τῆς λέξεως λεῖον καὶ μαλακὸν, αἰτιῶμαι. τραχεῖαν γὰρ ἔδει καὶ πικρὰν εἶναι, καὶ πληγῇ τι παραπλήσιον ποιεῖν· ἡ δ' ἐστὶν ὑγρὰ καὶ ὁμαλή, καὶ ὥσπερ ἔλαιον ἀψοφητὶ διὰ τῆς ἀκοῆς ῥέουσα· θέλγειν " γέ τοι καὶ ἡδύνειν ζητοῦσα τὴν ἀκοήν. ἀλλ' ἐν τοῖς σχήμασιν ἔχει τοὺς ἀγῶνας, πολλοῖς οὖσι καὶ ποικίλοις· καὶ διὰ τούτων παθαίνει τοὺς ἀκούοντας; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τὰ γὰρ ἐκλύοντα μάλιστα τὴν δύναμιν " αὐτοῖς, καὶ ἀποστρέφοντα τὴν ἀκοήν, " τουτέστι τὰ μειρακιώδη πάρισα, καὶ τὰ ψυχρὰ ἀντίθετα, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, αὐτίκα ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ λέξει, περὶ ἧς ὁ λόγος. τό τε πρᾶγμα ὅλον ἐστὶν ἀντίκειται· καὶ τῶν περιόδων ἑκάστη δι' ἀντιθέτων κατεσκεύασται· ὥστ' ἀποκναίειν τοὺς ἀκούοντας ἀηδίᾳ καὶ κόρῳ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι. πάσης διανοίας καὶ περιόδου καὶ λήμματος αἵ τε ἀρχαὶ καὶ αἱ ἐπιφοραὶ, τοιαῦταί εἰσιν, Ἐκεῖνοι μὲν γάρ, Ἡμεῖς δέ· καὶ, Τοῦτο μέν, Τοῦτο δέ. ταῦτ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως " τελευτῆς κύκλῳ· καὶ τροπαὶ δὲ καὶ μεταβολαί, καὶ " ποικιλίαι σχημάτων, ἃ πέφυκε λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπόν, " οὐδαμοῦ. πολλὰ ἄν τις ἔχοι " πολλὰ ἐπιτιμᾶν Ἰσοκράτει, τῶν περὶ τὴν διάλεκτον " ἁμαρτημάτων. ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανά. εἰσαγέσθω δὴ μετὰ τοῦτον ὁ Δημοσθένης, καὶ λαμβανέσθω κἀκείνου λέξις ἐκ μιᾶς τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, δι' ἧς καὶ αὐτὸς συγκρίνει τὰ καθ' ἑαυτὸν ἔργα τοῖς ἐπὶ τῶν προγόνων, καὶ τοὺς νέους δημαγωγοὺς τοῖς παλαιοῖς· οὐ καθ' ἓν ἔργον ἕκαστον ἀρχαῖον ἔργῳ καινῷ παρατιθεὶς, οὐδὲ πάντα μικρολογῶν συγκρίσει, ἀλλὰ ὅλῃ ποιούμενος ὅλην τὴν ἀντίθεσιν διεξοδικήν· οὕτως· Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἅ τις ἂν κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι, τῶν τε ἐπὶ τῶν προγόνων (ἔργων,) καὶ τῶν ἐφ' " ἡμῶν. ἔσται δὲ βραχὺς (καὶ) γνώριμος ὑμῖν ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις χρωμένοις ὑμῖν παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι " γίγνεσθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζοντο οἱ λέγοντες, οὐδ' ἐφίλουν αὐτοὺς ὥσπερ ὑμᾶς " οὗτοι νῦν, πέντε μὲν καὶ " τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων· πλείω δ' ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν συνήγαγον. ὑπήκουε δὲ " ὁ ταύτην τὴν χώραν ἔχων αὐτοῖς βασιλεὺς, ὥσπερ ἐστὶ προσῆκον βάρβαρον Ἕλλησι. πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ " πεζοὶ καὶ ναυμαχοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι. μόνοι δ' ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἦσαν τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν αὐτὴν, θεάσασθε ὁποῖοι ἔν (τε) τοῖς κοινοῖς καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. " δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη το-

Δημοσθενικῆς λέξεως δεῖγμα.

σαῦτα καὶ τοιαῦτα κατεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν" λειφθῆναι. ἰδίᾳ" δὲ οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφό- 65 δρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει μένοντες, ὥστε τὴν Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν, εἴ τις ἄρ' οἶδεν ὑμῶν ὁποία ποτ' ἐστὶν, ὁρᾷ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν. οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν αὐτοῖς ἐπράττετο τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. ἐκ δὲ τοῦ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἴσως διοικεῖν, μεγάλην εἰκότως" ἐκέκτηντο εὐδαιμονίαν. τότε μὲν δὴ τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε τὰ πράγματα (ἐκείνοις, χρωμένοις οἷς εἶπον προστάταις. νυνὶ δὲ πῶς ὑμῖν ὑπὸ τῶν χρηστῶν τῶν νῦν τὰ πράγματα) ἔχει; ἆρά γε ὁμοίως καὶ παραπλησίως; "τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ," πολλὰ ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσης πάντες ὁρᾶτε ἐρημίας ἐπειλημμένοι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπολωλότων, Θηβαίων δ' ἀσχόλων ὄντων, τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ὄντος ἀξιόχρεω περὶ τῶν πρωτείων" ὑμῖν ἀντᾶραι, ἐξὸν (δ') ἡμῖν καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια βραβεύειν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰκείας, πλείω δ' ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἀνηλώκαμεν εἰς οὐδὲν δέον. οὓς δὲ ἐν τῷ πολέμῳ συμμάχους ἐκτησάμεθα, εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι· ἐχθρὸν δ' ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τηλικοῦτον ἠσκήκαμεν. ἢ φρασάτω τις ἐμοὶ παρελθὼν, πόθεν ἄλλοθεν ἰσχυρὸς γέγονεν, ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ὁ Φίλιππος; ἀλλ' "ὦ τᾶν εἰ ταῦτα φαύλως, τά γε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. καὶ τί" δὴ εἰπεῖν τις ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς ἃς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ" λήρους; ἀποβλέψατε δὴ πρὸς τοὺς" ταῦτα πολιτευομένους," ὡς οἱ μὲν ἐκ πτωχῶν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ ἀδόξων ἔντιμοι· ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κατεσκευασμένοι· ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάσσω γέγονε, τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται. τί δὴ τὸ πάντων αἴτιον τούτων; καὶ τί δή ποτ' εἶχεν ἅπαντα καλῶς τότε, καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον καὶ στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος δεσπότης τῶν πολιτευομένων ἦν, (καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀγαπητὸν ἦν) παρὰ τοῦ δήμου τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ τινὸς μεταλαβεῖν. νῦν δὲ τοὐναντίον, κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οἱ πολιτευόμενοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται· ὑμεῖς δὲ ὁ δῆμος ἐκνενευρισμένοι καὶ περιῃρημένοι χρήματα, συμμάχους, ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε, ἀγαπῶντες" ἂν μεταδῶσι θεωρικὸν ὑμῖν, ἢ βοΐδια πέμψωσιν οὗτοι· καὶ, τὸ πάντων ἀνανδρότατον, τῶν ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλετε. οἱ δ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει καθείρξαντες ὑμᾶς," ἐπάγουσιν ἐπὶ ταῦτα, καὶ τιθασεύουσι, χειροήθεις αὐτοῖς ποιοῦντες. ἔστι δὲ οὐδέ ποτ' οἶμαι μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν, μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας. ὁποῖ' " ἄττα γὰρ (ἂν) τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν. ταῦτα, μὰ τὴν" Δήμητρα, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι εἰ μείζων εἰπόντι μοι γένοιτο παρ' ὑμῶν βλάβη τῶν πεποιηκότων αὐτὰ" ἑκάστῳ. οὐδὲ γὰρ παρρησία περὶ πάντων ἀεὶ παρ' ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' ἔγωγ', ὅτι καὶ νῦν γέγονε, θαυμάζω. ταύτην τὴν διάλεξιν τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε καὶ" κατ' ἄλλα μὲν πάντα διαφέρειν τῆς Ἰσοκράτους; καὶ" γὰρ εὐγενέστερον ἐκείνης καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἡρμήνευκε τὰ πράγματα καὶ περιείληφεν" ὀνόμασι συγκεκρότηταί (τε) καὶ συνέσπασται καὶ περιτετόρευται τοῖς ὀνόμασιν ἄμεινον· ἰσχύϊ τε πλείονι χρῆται καὶ τόνοις ἐμβριθεστέροις· καὶ πέφευγε τὰ ψυχρὰ καὶ μειρακιώδη σχήματα, οἷς ἐκείνη καλλωπίζεται" πέρα τοῦ μετρίου· μάλιστα δὲ κατὰ τὸ δραστήριον καὶ ἐναγώνιον καὶ ἐμπαθὲς, ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ κρεῖττον ἔχει ἐκείνης. ἐγὼ γοῦν ὃ πρὸς ἀμφοτέρας πάσχω τὰς λέξεις, ἐρῶ· οἶμαι δὲ κοινόν τι πάθος ἁπάντων ἐρεῖν, καὶ οὐκ ἐμὸν ἴδιον μόνον. ὅταν μέν τινα τῶν Ἰσοκράτους ἀναγινώσκω λόγων, εἴτε τῶν πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας γεγραμμένων," ἢ τῶν" ἐν ἤθει σπουδαῖος γίνομαι, καὶ πολὺ τὸ εὐσταθὲς ἔχω τῆς γνώμης, ὥσπερ οἱ τῶν σπονδείων αὐλημάτων ἢ τῶν δωρίων τε καὶ" ἁρμονιῶν μερῶν

ἀκροώ-

ἀκροώμενοι. ὅταν δὲ Δημοσθένους τινὰ λάβω λόγον, ἐνθουσιῶ τε, καὶ δεῦρο κἀκεῖσε ἄγομαι, πάθος ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταλαμβάνων, ἀπιστῶν, ἀγωνιῶν, δεδιὼς, καταφρονῶν, μισῶν, ἐλεῶν, εὐνοῶν, ὀργιζόμενος, φθονῶν, ἅπαντα τὰ πάθη μεταλαμβάνων ὅσα κρατεῖν ἀνθρωπίνης γνώμης· διαφέρειν τε οὐδὲν ἐμαυτῷ δοκῶ τῶν τὰ μητρῷα καὶ τὰ κορυβαντικὰ, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσιά ἐστι, τελουμένων· εἴτε ὀσμαῖς ἐκεῖνοί γε, 66 εἴτε ἤχοις, εἴτε τῶν δαιμόνων πνεύματι αὐτῶν κινούμενοι, τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἐκεῖνοι λαμβάνουσι φαντασίας. καὶ δή ποτε καὶ ἐνεθυμήθην τί ποτε τοὺς τότε ἀνθρώπους ἀκούοντας αὐτοῦ λέγοντος ταῦτα, πάσχειν εἰκὸς ἦν. ὅπου γὰρ ἡμεῖς, οἱ τοσοῦτον ἀπηρτημένοι τοῖς χρόνοις, καὶ οὐθὲν πρὸς τὰ πράγματα πεπονθότες, οὕτως ὑπαγόμεθα καὶ κρατούμεθα, καὶ ὅποι ποτ᾽ ἂν ἡμᾶς ὁ λόγος ἄγῃ, πορευόμεθα· πῶς τότε Ἀθηναῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἤγοντο ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν τε καὶ ἰδίων ἀγώνων, αὐτοῦ λέγοντος ἐκείνου τὰ ἑαυτοῦ μετὰ τῆς ἀξιώσεως ἧς εἶχε τὴν αὐτοπάθειαν, καὶ τὸ παράσημα τῆς ψυχῆς ἀποδεικνυμένου, κοσμοῦντός ἅπαντα καὶ χρηματίζοντος τῇ πρεπούσῃ ὑποκρίσει, ἧς δεινότατος ἀσκητὴς ἐγένετο, ὡς ἅπαντές τε ὁμολογοῦσι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἰδεῖν ἐστι τῶν λόγων ὧν ἄρτι προηνεγκάμην, ὡς οὐκ ἔνι τῷ βουλομένῳ ἐν ἡδονῇ ὡς ἀνάγνωσμα διελθεῖν, ἀλλ᾽ αὐτοὶ διδάσκουσι πῶς αὐτοὺς ὑποκρίνεσθαι δεῖ, νῦν μὲν εἰρωνευόμενον, νῦν δ᾽ ἀγανακτοῦντα, νῦν δὲ νεμεσῶντα· δεδιττόμενον αὖ καὶ θεραπεύοντα, καὶ νουθετοῦντα, καὶ παρορμῶντα, καὶ πάνθ᾽ ἃ βούλεται ποιεῖν ἡ λέξις, ἀποδεικνύμενον ἐπὶ τῆς προφορᾶς. εἰ δὴ τὸ διὰ τοσούτων ἐγκαταμιγνύμενον τοῖς βιβλίοις πνεῦμα τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει καὶ οὕτως ἄγων ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἦ που τότε ὑπερφυές τι καὶ δεινὸν χρῆμα ἦν ἐπὶ τῶν ἐκείνου λόγων. ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ περὶ ταῦτα διατρίβων ἀναγκασθῶ παραλιπεῖν τι τῶν περιλειπομένων, Ἰσοκράτην μὲν, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης ἐάσω, περὶ δὲ Πλάτωνος ἤδη διαλέξομαι τὰ γ᾽. ἐμοὶ δοκοῦντα, μετὰ παρρησίας, οὐθὲν οὔτε τῇ δόξῃ τἀνδρὸς προστιθεὶς, οὔτε τῆς ἀληθείας ἀφαιρούμενος. καὶ μάλιστα ἐπεί τινες ἀξιοῦσι πάντων αὐτὸν ἀποφαίνειν φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων ἑρμηνεῦσαι τὰ πράγματα δαιμονιώτατον, παρακελεύονταί τε ἡμῖν ὅρῳ καὶ κανόνι χρῆσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ ἰσχυρῶν λόγων τούτῳ τῷ ἀνδρί. ἤδη δέ τινων ἤκουσα ἐγὼ λεγόντων, ὡς εἰ καὶ παρὰ θεοῖς διάλεκτός ἐστιν, ᾗ τὸ τῶν ἀνθρώπων κέχρηται γένος, οὐκ ἄλλως ὁ βασιλεὺς ὢν αὐτῶν διαλέγεται θεὸς, ἢ ὡς Πλάτων. πρὸς δὴ τοιαύτας ὑπολήψεις καὶ τερατείας ἀνθρώπων ἡμιτελῶν περὶ λόγους, οἳ τὴν εὐγενῆ κατασκευὴν οὐκ ἴσασιν ἥτις ποτ᾽ ἐστὶν, οὐδὲ δύνανται . . . . πᾶσαν εἰρωνείαν ἀφεὶς, ὡς πέφυκα, διαλέξομαι. ὃν δὲ ἀξιῶ τρόπον ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, βούλομαι προειπεῖν. ἐγὼ τὴν μὲν ἐν τοῖς διαλόγοις δεινότητα τοῦ ἀνδρὸς, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ἂν φυλάττῃ τὸν Σωκρατικὸν χαρακτῆρα, ὥσπερ ἐν τῷ Φιλήβῳ, πάνυ ἄγαμαί τε καὶ τεθαύμακα· τῆς δὲ ἀπειροκαλίας αὐτὸν οὐδεπώποτ᾽ ἐζήλωσα τῆς ἐν ταῖς ἐπιθέτοις κατασκευαῖς, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον, καὶ πάντων ἥκιστα ἐν οἷς ἂν εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις συγκραθεὶς, ἐγκώμια καὶ ψόγους, κατηγορίας τε καὶ ἀπολογίας ἐπιχειρῇ γράφειν. ἕτερος γάρ τις αὐτοῦ γίνεται τότε, καὶ καταισχύνει τὴν φιλόσοφον ἀξίωσιν· καί μοι γε πολλάκις ἐπῆλθεν εἰπεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων ὃ πεποίηται παρ᾽ Ὁμήρῳ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς λέγων, Οὔτοι, τέκνον ἐμὸν, δέδοται πολεμήϊα ἔργα· Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο· Σωκρατικῶν διαλόγων· ταῦτα δὲ πολιτικοῖς καὶ ῥήτορσιν ἀνδράσι μελήσει. ποιοῦμαι δὲ τῆς ἐμαυτοῦ δόξης κοινοὺς κριτὰς τοὺς φιλολόγους ἅπαντας· ὑπεξαιρούμενος εἴ τινες εἰσὶ φιλότιμοι, καὶ πρὸς τὰς δόξας, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ἀλήθειαν κρίνοντες τὰ πράγματα. τὸ μὲν οὖν ἐκλέγειν ἐξ ἁπάντων αὐτοῦ τῶν λόγων εἴ τι κάκιστον εἴρηται, ὃ ποιοῦσιν ἕτεροί τινες, κἄπειτα τούτοις ἀντιπαρατιθέναι τὴν κράτιστα ἔχουσαν Δημοσθένους λέξιν, οὐκ ἐδοκίμαζον· τὸ δ᾽ ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μάλιστα εὐδοκιμούντων, ταῦτα παρ᾽ ἄλληλα θεὶς, ἐξετάζειν τὰ κρείττω, τοῦτ᾽ ἔδοξεν εἶναι δίκαιον· καὶ ἐπ᾽ αὐτὸ δὴ τρέψομαι τὸ

Πλάτωνος τῆς διαλέξεως ἐξέτασις.

μέρος. δικανικὸς μὲν οὖν λόγος εἷς ἐστι Πλάτωνι, Σωκράτους ἀπολογία, δικαστηρίου
67 μὲν ἢ ἀγορᾶς οὐδὲ θύρας ἰδών, καθ' ἄλλην δέ τινα βούλησιν γεγραμμένος, οὔτ' ἐν λό-
γοις τόπον ἔχων, οὔτ' ἐν διαλόγοις· τοῦτο μὲν οὖν ἐῶ· δημηγορία δὲ οὐδεμία· πλὴν εἴ τις
ἄρα τὰς ἐπιστολὰς βούλεται δημηγορίας καλεῖν·" ἀφείσθωσαν δὴ καὶ αὗται. ἐγκώμια δ'
ἐν" τῷ συμφέροντι τῷ συμποσίῳ πολλὰ μὲν ἔρωτος ὧν ἔνια οὐκ ἄξια σπουδῆς οὐδὲ Σω-
κράτους, ὁποῖόν τι δήποτε. νῦν δ' οὐδὲν δέομαι περὶ τούτου λέγειν. κράτιστος δὴ πάντων
τῶν πολιτικῶν λόγων ὁ Μενέξενος, ἐν ᾧ τὸν ἐπιτάφιον διεξέρχεται λόγον, ὡς μὲν ἐμοὶ
δοκεῖ, Θουκυδίδην παραμιμούμενος· ὡς δ' αὐτός φησιν, Ἀρχῖνον καὶ Δίωνα. τοῦτον δὴ
παραλήψομαι τὸν λόγον, καὶ παρ' αὐτὸν ἐξετάσω Δημοσθένους λέξεις τινάς· οὐκ ἐκ" τοῦ-
του τὸν μὲν γὰρ οὐχ ἡγοῦμαι ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς γεγράφθαι· ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ λό-
γων, ὅσοι περί τε τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς εἴρηνται· μᾶλλον δ' ἐξ ἑνὸς ἀγῶνος· οὐ γὰρ
ἔχω καιρὸν ὅσοις βούλομαι παραδείγμασι χρήσασθαι, πάντων μάλιστα βουληθεὶς
ἄν. τοιοῦτος μὲν" οὖν τις ὁ τρόπος ἔσται μοι τῆς συγκρίσεως. λαμβανέσθω δὴ πρότε-
ρος Πλάτων. καὶ ἐπειδὴ μέγα φρονεῖν ἔοικεν ἐπί τε ἀκριβείᾳ καὶ σεμνότητι ὀνομά-
των, ταῦτα ἐπὶ τῶν αὐτοῦ βασανίσω, ἀρξάμενος ὅθεν περ κἀκεῖνος, τοῦ λόγου· "Ἔργῳ
μὲν ἡμῖν οἵδε ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρ-
μένην πορείαν. ἡ μὲν εἰσβολή, θαυμαστὴ καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις πράγ-
μασι, κάλλους τε ὀνομάτων ἕνεκα, καὶ σεμνότητος, καὶ ἁρμονίας· τὰ δ' ἐπιλεγόμε-
να, οὐκέθ' ὅμοια τοῖς πρώτοις αὐτίκα· Προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ
δ' ὑπὸ τῶν οἰκείων. ἐν γὰρ τῷ, πάντα τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς ἔχειν θαπτομένους,
ἐνῆν καὶ τὸ προπεμφθῆναι τὰ σώματα" τῶν ἐπὶ τὰς ταφὰς δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ. ὥστε"
ἀναγκαῖον ἦν πάλιν ταὐτὸ λέγειν εἰ μὴ κράτιστον - - - τῶν περὶ τὰς ταφὰς
νομίμων τοῦτο ὑπελάμβανεν ὁ ἀνὴρ εἶναι· λέγω δὴ τὸ παρεῖναι πολλοὺς ταῖς ἐκκομι-
δαῖς· καὶ οὐδὲν ἄτοπον ἐδόκει ποιεῖν συμπεριλαβών τε αὐτὸ τοῖς ἄλλοις, καὶ χωρὶς ὑπὲρ
αὐτοῦ μόνου λέγων. ἠλίθιος ἄρα τις ἦν, εἰ τοῦτον ἐδόκει τελευτήσασι λαμπρότατον εἶ-
ναι" τὸν κόσμον οἷς ἡ πόλις αὐτοὺς ἐκόσμει. ἵνα γὰρ ἀφῶ πάντα τὰ ἄλλα, τὸ δημοσίᾳ"
γηροτροφεῖσθαι τοὺς υἱεῖς ἕως ἥβης, πόσῳ κρεῖττον ἦν τοῦ προπέμπεσθαι τὰ σώματα δη-
μοσίᾳ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μακρῷ. οὔκουν οὐκ ἀναγκαία Πλάτωνι ἡ προσθήκη. ἀλλ' ἄρα
γε εἰ μὴ τοῦ ἀναγκαίου, κάλλους γε, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς τῶν ἐπιθέτων ἕνεκα κόσμων, παρεί-
ληπται τὸ κῶλον αὐτῷ τουτί; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· προσδιαφθείρει καὶ τὴν πρὸ" αὐτῆς
περίοδον. λυμαίνεται γοῦν τήν τε συμμετρίαν αὐτῆς, καὶ τὴν εὐφωνίαν. νῦν μὲν γὰρ
δυσὶ περιλαμβανομένη κώλοις, σύμμετρός ἐστι καὶ ἐναρμόνιος καὶ στρογγύλη, καὶ βά-
σιν εἴληφεν ἀσφαλῆ· ἐὰν δὲ προσλάβῃ τουτὶ" κῶλον, ἅπαντα ταῦτα ἀπεκρίθησαν,
καὶ μεταλήψεται τὸν ἱστορικὸν ἀντὶ τοῦ λογικοῦ τύπον. εἰ δὲ χωρίσαντες τοῦτο τὸ κῶλον
ἀπὸ τῶν προηγουμένων, αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐξοίσομεν, οὐ περίοδος ἡμῖν γενήσεται καθ' ἑαυ-
τὸ γενόμενον, οὔτε ἦθος ἢ πάθος ἕξει μὰ Δία, οὔτε ἄλλην πειθὼ καὶ χάριν οὐδεμίαν. εἰ
δὴ μήτε τοῦ ἀναγκαίου χάριν ἡ προσθήκη παρείληπται, μήτε τοῦ περιττοῦ" περὶ ταῦτα δὲ
καὶ ἐν τούτοις ἡ τῆς λέξεως κατασκευή, τίς ἂν τοῦτ' ἔτι ἕτερον ὀνομάσειεν εἰ μὴ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν
ἀληθὲς ὡς ἀκαιρίαν. τούτοις ἐκεῖνα ἐπιτίθησιν ὁ ἀνήρ· Λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὅ
τε νόμος προστάττει τούτοις ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή. τὸ Καὶ χρή, πάλιν - -
- κείμενον ἐπὶ τελευτῆς, τίνος ἕνεκα παρείληπται, καὶ διὰ τί; πότερα σαφεστέραν
ποιῆσαι τὴν λέξιν; ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς προσθέσεως ταύτης ἐστὶ σαφής. εἴ γε οὖν οὕτως εἶ-
χε, Λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὁ νόμος ἀποδοῦναι προστάττει τοῖς ἀνδράσι, τίς ἂν
ταύτην ἐμέμψατο ὡς οὐ σαφῆ; ἀλλὰ τοῦτ' ἥδιον ἀκουσθῆναι, καὶ μεγαλοπρεπέστε-
ρον; πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἠφάνικεν αὐτῆς τὸ σεμνόν, καὶ λελύμανται· καὶ τοῦτ' οὐ
68 λόγῳ δεῖ μαθεῖν ἕκαστον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ γνῶναι πάθους. ταῖς γὰρ ἀλόγοις αἰσθήσε-
σιν ἅπαντα τὰ ὀχληρὰ καὶ ἡδέα κρίνεται, καὶ οὐδὲν δεῖ ταύταις" οὔτε παραμυθίας. συ-
κοφαντεῖς τὸ πρᾶγμα, τάχ' ἂν εἴποι τις, εὐέπειαν ἀπαιτῶν καὶ καλλιλογί-
αν παρὰ ἀνδρὸς οὐ ταῦτα σοφοῦ. τὰς νοήσεις ἐξέταζε, εἰ καλαὶ καὶ μεγαλο-

πρεπεῖς

πρεπεῖς εἰσι, καὶ παρ' οὐδὲν τῶν ἄλλων κείμεναι. περὶ ταύτας ἐκεῖνος ἐσπούδαζεν, ἐν ταύταις δεινὸς ἦν· τούτων εὐθύνας παρ' αὐτοῦ λάμβανε, τὸν δὲ τρόπον τῆς λέξεως ἔα. καὶ πῶς ἔνι ταῦτ' εἰπεῖν; τοὐναντίον γὰρ ἅπαντες ἴσασιν ὅτι πλείονι κέχρηται φιλοτιμίᾳ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ὁ φιλόσοφος, ἢ περὶ τὰ πράγματα. μυρία τούτου τεκμήρια φέρειν ἔχοι τις ἄν· ἀλλ' ἀπόχρη λόγος εἷς οὗτος ἐπιδεῖξαι τὴν κενοσπουδίαν τοῦ ἀνδρός, ᾗ κέχρηται περὶ τὸν περιττὸν καλλωπισμὸν τῆς ἀπαγγελίας. αὐτίκα γε οὖν τοῖς προειρημένοις ἐπιτεθεὶς διάνοιάν τινα οὔτε περιττὴν οὔτε θαυμαστήν, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν εἰρημένην, καὶ πολλάκις· ὅτι γὰρ ὁ τῶν καλῶν ἔργων ἔπαινος ἀθανάτους τὰς τιμὰς καὶ τὰς μνήμας δύναται ποιεῖν τοῖς ἀγαθοῖς, μυρίοις τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται· σωιδῶν οὐθὲν οὔτε σοφὸν οὔτε περιττὸν τὴν γνώμην ἔχουσαν, ὅπερ οἶμαι λοιπὸν ἦν - - τῆς ἑρμηνείας αὐτὴν ἡδύνειν βούλεται. ἔπειθ' ὥσπερ τὰ μειράκια, καταβὰς ἀπὸ τῶν γενναίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων, ἐπὶ τὰ θεατρικὰ τὰ Γοργίεια ταυτὶ παραγίνεται· τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς παρισώσεις λέγω· καὶ διὰ τῶν λήρων τούτων κοσμεῖ τὴν φράσιν. ἀκούσωμεν δὲ αὐτοῦ πῶς λέγει· Ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων. ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔργοις ὁ λόγος ἀντίκειται, τῷ δὲ πραχθῆναι τὸ ῥηθῆναι. μετωνόμασται δὲ ἀντὶ τοῦ Εὖ τὸ Καλῶς· παρισοῦνται δὲ τὰ τρία μόρια τοῦ λόγου τοῖς τρισί. τοῦ δὲ ἀσφαλῶς βῆναι τὴν περίοδον ἕνεκα, καὶ οὐδενὸς ἀναγκαίου, τέλος ἤδη τῆς διανοίας ἐχούσης, προσείληπται τὸ Παρὰ τῶν ἀκουσάντων. ἆρά γε ὁμοίως ἡρμήνευται ὁ αὐτὸς νοῦς οὑτοσὶ τοῖς ποιηταῖς, οὓς περιφρονεῖ καὶ ἀπελαύνει τῆς πολιτείας ὁ φιλόσοφος ἢ κάλλιον καὶ γενναιότερον; Πρέπει δὴ ὀλβίοισιν ὑμνεῖσθαι καλλίσταις ἀοιδαῖς. τοῦτο γὰρ ἀθανάτοις τιμαῖσι ποτιψαύει μόνον ῥηθέν· θνάσκει δ' ἐπιλαθὲν καλὸν ἔργον. Πίνδαρος τοῦτο πεποίηκεν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, περὶ τὰ μέλη καὶ τοὺς ῥυθμοὺς μᾶλλον ἢ περὶ τὴν λέξιν ἐσπουδακώς. Πλάτων δὲ, ὃς ἐπαγγέλλεται σοφίαν, τρυφερῷ καλλωπίζει καὶ περιέργοις σχήμασι τὴν φράσιν. καὶ οὔπω τοῦθ' ἱκανόν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιόδῳ τὰ αὐτὰ ποιῶν φανήσεται. φησὶ γάρ· Δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσει, τοῖς δὲ ζῶσιν εὐμενῶς παραινέσει. οὐκοῦν ἐπίρρημα ἐπιρρήματι παράκειται, καὶ ῥήματι ῥῆμα· τὸ μὲν Ἱκανῶς τῷ Εὐμενῶς, τῷ δ' Ἐπαινέσει τὸ Παραινέσει. καὶ ταῦτα πάρισα· οὐ Λικύμνιοι ταῦτ' εἰσὶν οὐδ' Ἀγάθωνες οἱ λέγοντες ὕβριν ἢ πρὶν μισθῷ ποθὲν ἢ μόχθον πατρίδων· ἀλλ' ὁ δαιμόνιος ἑρμηνεῦσαι Πλάτων. καὶ οὐ τοῖς χρήμασιν ἐπιτιμῶ. φέρει γάρ ποτε καὶ ταῦτα τοῖς λόγοις ὥραν οὐ χαρ - - - - οὐδ' αὐτὴν τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῶν, καὶ τὴν ἀκαιρίαν αὐτῶν· καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ τοιούτου γένηται ἀνδρός, ᾧ κανόνι ὀρθοεπείας χρῆσθαι ἀξιοῦμεν. ἐν γὰρ δὴ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ κἀκεῖνά ἐστιν· Ὧν δ' οὔτε ποιητής πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει. καὶ αὖθις, Τειχισαμένη δὲ, καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πόλεμον. καὶ ἔτι, Ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον, καὶ διὰ παντὸς, πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν. καὶ πάλιν, Φέροντες μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρείως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι. κἀκεῖνα γέ τοι, Τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως. καὶ πάλιν που, Καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν, μιμεῖσθαι τοὺς ἑαυτῶν, τῶν δ', ἐγκαρτερεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν. καὶ ταυτί· Πολιτεία γὰρ, ἀνθρώπων τροφός ἐστι· καὶ ἡ μὲν ἀγαθὴ, ἀγαθῶν· μὴ καλὴ δὲ, κακῶν. κἀκεῖνα δ' ἔτι, Νικήσαντες μὲν τοὺς [69] πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φίλους, ἀναξίου τύχης τυχόντες. πολύς ἐστι τῶν τοιούτων σχημάτων ὄχλος δι' ὅλου τοῦ ἐπιταφίου. ἀλλ' ἐάσας τὸ περὶ τούτων ἀκριβολογεῖν, ἐπ' ἐκεῖνά τ' ἐλεύσομαι, καί μοι πάνυ μὲν αἰδουμένῳ καὶ ὀκνοῦντι εἰπεῖν, ὅμως δ' εἰρήσεται, ὅτι παχύτητος καὶ ἀδυνασίας ἔδοξεν εἶναι μηνύματα τοιαῦτα. προειπὼν γὰρ ὁ ἀνὴρ ποῖόν τι σχῆμα λαβεῖν ἁρμόττει τὸν λόγον, ἐπιτίθησι ταυτί· . Ἔτι (δὲ) τούτοις τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδείξωμεν, ὡς καλὴν (καὶ) ἀξίαν ἀποφηναμένην. οὐκ οἶδα εἴ τις ἂν ἠξίωσεν εἰπεῖν τῶν τὴν λεπτὴν καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν διάλεκτον ἐπιτηδευόντων. πράττεται μὲν γὰρ τὰ πράγματα, ἐργάζεται δὲ τὰ ἔργα. ἀποφάσεως ἀξιοῦνται τὰ ἄληπτα. ταυτὶ μὲν δὴ παχὺ ἄ-

ρηται τὸ "τὸν τούτῳ λεγόμενον ἐνθύμημα," ἀσθενέστερον. διὰ μακροῦ τε γάρ, καὶ ἀκατάλληλον, καὶ οὔτε δεινότητα ἔχον, οὔτε σύνταξιν· Τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφηναμένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας καὶ τῷ ὄντι πατρίδα οἰκοῦντας καὶ ζῶντας καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς τῆς χώρας ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις, τῆς τεκούσης τε καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. ποῖον ἔθνος ἀνθρώπων, καθαρᾷ διαλέκτῳ χρώμενον, ἐρεῖ γένεσιν τὴν μέν, αὐτόχθονα, τὴν δ', ἐπήλυδα; ἡμῖν γὰρ δή τισι συμβεβηκός ἐστι τὸ εἶναι αὐτόχθοσιν ἢ μὴ ἐπιχωρίοις, οὐχὶ τῇ γενέσει. δύναται γοῦν τις ἀλλαχῇ γενόμενος ἀνήρ, ἑτέρωσε μετοικῆσαι." ἢ τίς ἂν ἀξιώσειε τῶν εὖ διαλέγεσθαι σπουδαζόντων εἰπεῖν, ὅτι ἡ γένεσις ἡ τῶν προγόνων τοὺς ὕστερον γενησομένους ἀπεφήνατο αὐτόχθονας καὶ μὴ μετοίκους εἶναι τῆς χώρας ἐν ᾗ ἐγένοντο; οὔτε γὰρ ἡ γένεσις αὐτή τι ἀποφαίνεσθαι φύσιν ἔχει, οὔτε μετοικεῖν τις ἐν ᾗ ἂν γένηται· ἀλλ' ἀποφαινόμεθα μὲν ἡμεῖς τὰ λεκτά, μετοικοῦσι δ' οἱ ἐξ ἄλλης ἀφικόμενοι χώρας ἐν τῇ ὑποδεξαμένῃ. τίς δὲ βουλόμενος σώζειν τὴν ἀκολουθίαν, εἶπε τὴν γένεσιν καὶ περὶ ταύτης τὸν λόγον ἀποδιδούς, ἐπιζεύξειεν ἂν τό, "Ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων· τὸ ἀρρενικὸν τῷ θηλυκῷ, καὶ τὸ ἑνικὸν τῷ πληθυντικῷ; ἦν γὰρ δή που κατάλληλος ὁ λόγος, εἰ πρὸς τὴν γένεσιν ἀναφέρων, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος ἦν, ἐπέθηκεν, "Ἄλλοθεν αὐτῆς ἡκούσης· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν μέλλων ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἂν κατεστήσατο τὴν φράσιν· Τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξαν τοῖσδε οἱ πρόγονοι, οὐχὶ ἐπήλυδες ὄντες, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφήναντες μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφᾶς ἥκοντας, ἀλλ' αὐτόχθονας. ἄξιον δὲ ὃ καὶ περὶ τῆς εὐγενείας τῶν ἀνδρῶν εἴρηκε, τὴν χώραν πρῶτον ἐπαινῶν, ἐξ ἧς ἐγένοντο, μὴ παρέργως ἰδεῖν. Φησὶ δὲ θεοφιλῆ αὐτὴν εἶναι· καὶ παρέχεται τούτου μάρτυρας τοὺς ἀμφισβητήσαντας περὶ αὐτῆς θεούς, κοινόν τι πρᾶγμα, καὶ ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ἐπαινεσάντων τὴν πόλιν εἰρημένον. καὶ οὐ τοῦτο συκοφαντεῖν ἄξιον, ἀλλὰ πῶς ἡρμήνευκεν αὐτήν, καταμαθεῖν· Μαρτυρεῖ δ' ἡμῖν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις. ἣν δὲ θεοὶ ἐπῄνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖσθαι; ταπεινή μοι δοκεῖ καὶ ἄζηλος ἡ λέξις, καὶ οὐδὲν ἔχουσα τῆς περιμαχήτου πόλεως ἄξιον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ποῖος γὰρ ἐνθάδε πλοῦτος ὀνομάτων; ποία σεμνότης; ποῖον ὕψος; τί οὐ μαλακώτερον τῆς ἀξίας; τί δ' οὐκ ἐνδεέστερον τῆς ἀληθείας; οὕτως ἐχρῆν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρῆσθαι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος ὑπὲρ τῆς Ἀττικῆς στάσιν, ἔριν τε, καὶ κρίσιν; οὕτως τὸν ἔρωτα ὃν ἔσχον οἱ θεοὶ τῶν ἐν αὐτῇ τιμῶν, εἰς φαῦλόν τι καὶ μέτριον ῥῆμα ἀγαγεῖν; Ἣν δὲ θεοὶ ἐπῄνεσαν, εἰπών· τὰ ἄλλα γάρ "ἅμα ταῦτα ἐπιτίθησιν εἰς ἔπαινον τῆς γῆς, ὅτι γένος τότε ἀνθρώπων πρώτη ἐγεννήσα- 70 το, καὶ καρποὺς ἡμέρους" αὐτῶν συνεξήνεγκεν, ἄξιον ἰδεῖν· Ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον· ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. οὐκ οἶδα εἰ ἐπὶ λαμπροτάτου ἄλλο πρᾶγμα τούτου εὐτελέστερον εἴρηται Πλάτωνι καὶ ἰδιωτικώτερον. δῶμεν αὐτῷ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐγκώμιον οὕτως εἰπεῖν ὀλιγώρως καὶ ἀσθενῶς· ἀλλὰ περί γε τῆς τροφῆς αὐτοῦ γενναίᾳ" χρῆσθαι καὶ φράσει· Μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκεν, τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπόν. ὦ θεοὶ καὶ δαίμονες, ποῦ τὸ Πλατωνικὸν νᾶμα, τὸ πλούσιον καὶ τὰς μεγάλας κατασκευὰς καχλάζον; οὕτως μικρολογεῖ, καὶ κατὰ σταγόνα ῥεῖ τὸ δωδεκάκρουνον ἐκεῖνο στόμα τοῦ σοφοῦ; ἐταμιεύσατο νὴ Δία, καὶ ὑφῆκε τῆς κατασκευῆς ἑκών, ἴσως τις ἐρεῖ. καὶ πῶς; ὃς οὐκ οἴεται τὸ γάλα σεμνὸν εἶναι ὄνομα, ἀλλὰ πηγὴν τροφῆς αὐτὸ μετονομάζει διὰ τῶν ἑξῆς. ἐῶμεν καὶ τοῦτο· πῶς δὲ τῆς δωρεᾶς αὐτῆς εἶπε τὸ μέγεθος, ἐξετάσωμεν· "Ὧι κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος. εἰ τῶν ἐπιγείων τις ἡμῶν καὶ χαμαὶ ἐρχομένων Κάλλιστα (καὶ) ἄριστα, εἶπεν, ὅσον ἐκίνησε γέλωτα; πλὴν ἀφείσθω καὶ τοῦτο· Τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις. εἴ τις βουλήσεται παράδειγμα λαβεῖν" μένην λέξεως, ἡ τοῦ καρποῦ μὴ φθονήσασα γῆ οὐχ ἡ πρώτη παρακείσεται; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· ἡ δὲ μεταδοῦσα τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν ἅπασιν ἀνθρώποις,

θρώποις, καὶ τηλικούτῳ καταπείρασα πλούτῳ βάρβαρόν τε καὶ ἑλλάδα γῆ, τοῦτο τὸ ἀξία κοσμεῖσθαι τοῖς ῥήμασιν, ὅτι οὐκ ἐφθόνησε τῶν σπερμάτων, καὶ ὅτι ἔνειμεν αὐτὰ τοῖς ἄλλοις; οὐ τοῦ μὲν μὴ φθονῆσαι τοῖς πέλας, οὐδὲ μεμνῆσθαι τοῖς πέλας παντάπασι κέχρηνται οὐδὲ νεῖμαι τοὺς καρποὺς, σεμνοτέρῳ ὀνόματι δωρεᾶς, ἢ χάριτος, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων, περιλαβεῖν. ἐῶ ταῦτα. τὴν δὲ τῆς Ἀθηνᾶς δωρεὰν οὕτως εἴρηκεν· Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς ἐλαίου γένεσιν πόνων ἀρωγὴν ἀνῆκεν τοῖς ἐγγόνοις. περίφρασις πάλιν ἐνταῦθα καὶ διθύραμβοι. καὶ τί δεῖ τὰ πλείω λέγειν; δι᾽ ὅλου γὰρ ἄν τις εὕροι τοῦ λόγου πορευόμενος τὰ μὲν, οὐκ ἀκριβῶς οὐδὲ λεπτῶς εἰρημένα· τὰ δὲ, μειρακιωδῶς καὶ ψυχρῶς· τὰ δὲ, οὐκ ἔχοντα δὲ διθυραμβώδη καὶ φορτικά. ἐγὼ δ᾽ ἠξίουν πάντα γενναῖα εἶναι καὶ σπουδῆς ἄξια. Πλάτων γάρ ἐστιν ὁ ταῦτα γράφων· ὃς εἰ μὴ καὶ τὰ πρωτεῖα οἴσεται τῆς λέξεως, περί γε τῶν δευτερείων πολὺν ἀγῶνα παρέξει τοῖς διαμιλλησομένοις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. ἃ δὲ δὴ κράτιστα εἰρῆσθαι τῷ ἀνδρὶ δοκοῦσί τινες ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου, κἀγὼ σύμφημι, ταῦτα παραθεὶς, ἐπὶ τὸν Δημοσθένην τρέψομαι. ὁ δὴ τὸν ἔπαινον αὐτῶν διεξιὼν, φησὶν ἐπισκῆψαι τοῖς παροῦσιν ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς μέλλοντας τελευτᾶν, ἃ χρὴ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν παῖδάς τε καὶ πατέρας ἀπαγγέλλειν, εἴ τι παθεῖν αὐτοὺς συμβαίη κατὰ τὴν μάχην. ἔστι δὲ τάδε· Φράσω δὲ ὑμῖν ἅ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡδέως (ἂν) εἴποιεν ὑμῖν ἀναλαβόντες δύναμιν τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότ᾽ ἔλεγον. ἀλλὰ χρὴ νομίζειν ἀκούειν αὐτῶν ἐκείνων ἃ (ἂν) ἀπαγγέλλω. ἔστι δὲ τάδε· Ὦ παῖδες, ὅτι μέν ἐστε πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μηνύει τὸ νῦν παρόν. ἡμῖν γὰρ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, (καλῶς) αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχῦναι· ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύνοντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων, οὔτε θεῶν, φίλον εἶναι, οὔτ᾽ ἐπὶ γῆς, οὔθ᾽ ὑπὸ γῆς τελευτήσαντι. χρὴ οὖν μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, ἤν τι καὶ ἄλλο ἀσκῆτε, ἀσκεῖν μετ᾽ ἀρετῆς· εἰδότας ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, αἰσχρὰ καὶ κακά. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ ἀνδρίαν· ἄλλοις γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτήσει, καὶ οὐχ ἑαυτῷ· οὔτε κάλλος σώματος οὔτ᾽ ἰσχὺς δειλῷ καὶ κακῷ συνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ᾽ ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανεστέραν ἔχοντα τὴν δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, 71 (ἀλλ᾽) οὐ σοφία γίνεται. ὧν ἕνεκα πρῶτα καὶ ὕστατα καὶ διὰ παντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλείᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἴστε ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει· ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. μᾶλλον δ᾽ ἂν νικώμεθα, καὶ ὑμεῖς νικῴητε, εἰ παρασκευάσεσθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησάμενοι, μηδ᾽ ἀναλώσαντες ταύτην· γνόντες, ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον (οὐδὲν,) ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι᾽ αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις, καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· καταχρῆσθαι δὲ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄνανδρον, ἀπορίᾳ ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ ἢν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν (δὴ) ὑμᾶς ἡ προσήκουσα μοῖρα κομίσῃ· ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας, οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ᾽ εἰρήσθω· πατέρας (δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσι, καὶ μητέρας,) ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς (χρὴ) ῥᾷστα φέρειν τὴν συμφορὰν, (ἐὰν ἄρα ξυμβῇ γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι· οὐ γὰρ) τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζειν· ἀλλ᾽ ἰωμένους καὶ πραΰνοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ὅτι, ὧν εὔχοντο, τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνασιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι (τοὺς) παῖδας εὔχοντο γενέσθαι, ἀλλ᾽ ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων. πάντα δ᾽ οὐ ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ σφετέρῳ βίῳ ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρείως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπείκοντες δ᾽, ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι. χρὴ δὲ οὐδέτερα τούτων· ἀλλ᾽ ἐκείνους μάλιστα (πάντων) ἐπαινέτας ἡμῶν εἶναι, ἔργῳ παρέ-

χοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἄνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ (δὴ) τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ ὄντι γὰρ εὖ λέγεται, ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασθη καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν, οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων, καὶ οὗτος ἀνδρεῖος, καὶ φρόνιμος οὗτος, γιγνομένων παίδων καὶ χρημάτων, καὶ διαφθειρομένων, καὶ μάλιστα πείθεται τῇ παροιμίᾳ· οὔτε γὰρ χαίρων, οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. τοιούτους δὴ ἡμεῖς (γε) ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμέν· καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὲ καὶ πατέρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους, τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι ὅτι οὐ θρηνοῦντες οὐδ' ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ τοῖς τετελευτηκόσιν αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν μάλιστα, (ἑαυτούς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέροντες τὰς ξυμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως, μάλιστ' ἂν) χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα, τελευτὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις. ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν. γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμενοι, καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες, τῆς τε τύχης μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν κάλλιον καὶ ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον. ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀπαγγέλλειν· τῇ δὲ πόλει παρακελευόμεθα, ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ υἱῶν ἐπιμελήσονται· τοὺς μὲν, παιδεύοντες κοσμίως· τοὺς δὲ, γηροτροφοῦντες ἀξίως. νῦν δ' ἴσμεν, ὅτι κἂν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται. ταῦτ' οὖν ὦ γονεῖς καὶ παῖδες τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τ' ἐπέσκηπτον ὑμῖν (ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ, ὡς δύναμαι, προθυμότατα) ἀπαγγέλλω. αὕτη δοκεῖ κάλλιστα ἔχειν Πλάτωνι ἡ λέξις ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ. ἔχει μέντοι τὰ πλείω καλῶς. οὐ γὰρ δοκεῖ ψεύδεσθαι, πλὴν ὅτι πολιτικόν γε τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐστιν, οὐκ ἐναγώνιον. ἀντιπαρεξετάσωμεν οὖν ταύτῃ Δημοσθένους λαβόντες λέξιν ἐκ τοῦ κατὰ Κτησιφῶντος λόγου. ἔστι δ' οὐ παράκλησις Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ παρὰ τῷ Πλάτωνι, ἀλλ' ἐγκώμιον τῆς πόλεως ὅτι πάντα ἡγεῖται τἄλλα ἐλάττω τιμῆς καὶ δόξης ἧς φέρουσι καλαὶ πράξεις, κἂν εἰ μή τις αὐτὰς μέλλῃ κατορθοῦν. ἔστι δ' ἡ λέξις ἥδε· Ἐπειδὴ δὲ πολὺς τοῖς συμβεβηκόσιν ἔγκειται, βούλομαί τι καὶ παράδοξον εἰ-

Δημοσθενικῆς λέξεως πρὸς τὴν Πλατωνικὴν μέτιπαρεξέτασις.

72 πεῖν· καί μου, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θαυμάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας ἃ λέγω θεωρησάτω. εἰ γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι, καὶ προῄδεσαν ἅπαντες, καὶ σὺ προὔλεγες, (Αἰσχίνη,) καὶ διεμαρτύρου, βοῶν καὶ κεκραγώς· ὃς οὐδ' ἐφθέγξω· οὐδ' οὕτως ἀποστατέον τῇ πόλει τούτων ἦν, εἴπερ (ἢ) δόξης ἢ προγόνων ἢ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶχε λόγον. νῦν μέν γε ἀποτυχεῖν δοκεῖ τῶν πραγμάτων ὃ πᾶσι κοινόν ἐστιν ἀνθρώποις, ὅταν τῷ θεῷ ταῦτα δοκῇ· τότε δ' ἀξιοῦσα προεστάναι τῶν Ἑλλήνων, εἶτα ἀποστᾶσα τούτου, Φιλίππῳ προδεδωκέναι πάντως ἂν ἔσχεν αἰτίαν. εἰ γὰρ ταῦτα προεῖτο ἀκονιτὶ περὶ ὧν οὐδένα κίνδυνον ὅντινοῦν οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι, τίς οὐχὶ κατέπτυσεν ἂν σοῦ; μὴ γὰρ τῆς πόλεώς γε, μηδ' ἐμοῦ. τίσι δ' ὀφθαλμοῖς, πρὸς Διὸς, ἑωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἀνθρώπους ἀφικνουμένους, εἰ τὰ μὲν πράγματα εἰς ὅπερ νυνὶ περιέστη, ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ᾑρέθη Φίλιππος ἁπάντων· τὸν δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτα ἀγῶνα, ἕτεροί (τινες) χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημένοι; καὶ ταῦτα μηδεπώποτε τῆς πόλεως ἐν τοῖς πρόσθε χρόνοις ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν κίνδυνον ᾑρημένης. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν Ἑλλήνων, τίς δὲ βαρβάρων, ὅτι καὶ παρὰ (Θηβαίων καὶ παρὰ) τῶν ἔτι τούτων πρότερον ἰσχυρῶν γενομένων Λακεδαιμονίων, καὶ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως, μετὰ πολλῆς χάριτος τοῦτ' ἂν ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅ τι βούλεται λαβούσῃ, καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐχούσῃ, τὸ κελευόμενον ποιεῖν, καὶ ἐᾶν ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προεστάναι; ἀλλ' οὐκ ἦν, ὡς ἔοικε, ταῦτα τοῖς (τότε) Ἀθηναίοις πάτρια, οὐδ' ἀνεκτὰ, οὐδ' ἔμφυτα· οὐδ' ἐδυνήθη πώποτε τὴν πόλιν οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πεῖσαι τοῖς ἰσχύουσι μὲν, μὴ δίκαια δὲ πράττουσι, προστιθεμένην, ἀσφαλῶς δουλεύειν· ἀλλ' ἀγωνιζομένη περὶ πρωτείων

καὶ

καὶ (ὑπὲρ) τιμῆς καὶ δόξης, κινδυνεύουσα πάντα τὸν αἰῶνα" διετέλεσε καὶ ταῦθ' οὕτως
σεμνὰ (καὶ καλὰ) καὶ προσήκοντα τοῖς ὑμετέροις ἤθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε εἶναι, ὥστε
καὶ τῶν προγόνων τοὺς ταῦτα πράξαντας μάλιστα ἐπαινεῖτε. εἰκότως. τίς γὰρ οὐκ ἂν
ἀγάσαιτο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῆς ἀρετῆς; οἳ καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν ὑ-
πέμειναν, εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες, ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι· τὸν μὲν ταῦτα
συμβουλεύσαντα Θεμιστοκλέα στρατηγὸν ἑλόμενοι, τὸν δ' ὑπακούειν ἀποφηνάμενον
τοῖς ἐπιταττομένοις Κυρσίλον καταλιθώσαντες, οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες
αἱ ὑμέτεραι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότε Ἀθηναῖοι οὔτε ῥήτορα οὔτε στρα-
τηγόν, δι' ὅτου δουλεύσουσιν εὐτυχῶς· ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν εἰ μὴ μετ' ἐλευθερίας (αὐ-
τοῖς) ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἡγεῖτο γὰρ αὐτῶν ἕκαστος, οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον
γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. διαφέρει δὲ τί; ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγενῆ-
σθαι νομίζων, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι,
ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν, ἀποθνῄσκειν ἐθελήσει, καὶ φοβερωτέρας ἡγή-
σεται (τοῦ θανάτου) τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἐν δουλευούσῃ τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη.
εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ' "ἐπεχείρησα (νῦν) λέγειν ὡς ἐγὼ προήγαγον ὑμᾶς ἄξια τῶν προ-
γόνων φρονεῖν," τίς οὐκ ἂν εἰκότως ἐπετίμησέ μοι; νῦν (δ') ἐγὼ μὲν ὑμετέρας τὰς τοιαύ-
τας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι ὅτι καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ' εἶχε τὸ φρόνημα ἡ πό-
λις· τῆς μέντοι διακονίας τῆς ἐφ' ἑκάστοις τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐμαυτῷ μετεῖναί φημι. οὗτος
δὲ (ὁ) τῶν ὅλων κατηγορῶν, καὶ κελεύων ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς ἔχειν, ὡς φόβων καὶ κινδύνων
αἰτίῳ τῇ πόλει (γεγενημένῳ,) τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν τιμῆς ἐμὲ ἀποστερῆσαι γλίχεται, τὰ
δ' εἰς ἅπαντα τὸν (λοιπὸν) χρόνον ἐγκώμια ὑμῶν ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ ὡς οὐ τὰ βέλτιστα
ἐμοῦ πολιτευσαμένου (τουδὶ) καταψηφιεῖσθε," διημαρτηκέναι δόξετε, οὐ τῇ τῆς τύχης ἀ- 73
γνωμοσύνῃ τὰ συμβάντα παθεῖν. ἀλλ' "οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε ἄνδρες Ἀθηναῖοι, (οἱ)
τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι· οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαρα-
θῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους, καὶ τοὺς
ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας, καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν τοῖς
δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας· οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς αὐτῆς
ἀξιώσασα τιμῆς, ἔθαψεν, Αἰσχίνη, οὐχὶ τοὺς "κρατήσαντας αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς κατορθώ-
σαντας μόνους" δικαίως· ὃ μὲν γὰρ ἦν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργον, ἅπασι πέπρακται· τῇ τύ-
χῃ δέ, ἣν ὁ δαίμων "ἔνειμεν ἑκάστοις, ταύτῃ κέχρηνται. οὐθεὶς ἔστιν ὃς οὐχ ὁμολογήσειεν,
εἰ μόνον ἔχοι μετρίαν αἴσθησιν περὶ" λόγους, καὶ μήτε βάσκανος ᾖ, μήτε δύσερίς τις, οὕ-
τω διαφέρειν τὴν ἀρτίως παρατεθεῖσαν λέξιν τῆς προτέρας, ὅσῳ διαλλάττει πολεμιστή-
ρια μὲν ὅπλα πομπευτηρίων, ἀληθιναὶ δὲ ὄψεις εἰδώλων, ἐν ἡλίῳ δὲ καὶ πόνοις τε-
θραμμένα σώματα τῶν σκιὰς καὶ ῥᾳστώνας διωκόντων. ἡ μὲν γάρ, οὐδὲν ἔξω τῆς εὐμορφίας
ἐπιτηδεύει, καὶ παρὰ τοῦτ' ἔστιν" αὐτοῖς τὸ κακὸν ἐν ἀληθεύουσιν· ἡ δέ, οὐδὲν ὅτι οὐκ ἐπὶ τὸ χρή-
σιμον καὶ ἀληθινὸν ἄγει. καί μοι δοκεῖ τις οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν τὴν μὲν Πλάτωνος λέξιν εἰκά-
σας ἀνθηρῷ χωρίῳ καταγωγὰς ἡδείας ἔχοντι καὶ τέρψεις ἐφημέρους, τὴν δὲ Δημοσθέ-
νους διάλεκτον" εὐκάρπῳ καὶ παμφόρῳ γῇ, καὶ οὔτε τῶν ἀναγκαίων εἰς βίον, οὔτε τῶν περιττῶν
εἰς τέρψιν σπανιζούσῃ. δυνάμενος δ' ἄν, εἰ βουλοίμην, καὶ τὰ κατὰ μέρος" ἑκάτερα κατορ-
θώματα ἐξετάζειν, καὶ δεικνύειν ὅσῳ κρείττων ἐστὶν ἡ Δημοσθένους λέξις τῆς Πλατωνικῆς,
οὐ μόνον κατὰ" ἀληθινὸν καὶ πρὸς ἀγῶνας ἐπιτήδειον· τοῦτο μὲν γάρ, ὡς" προειδότας ὁ-
μοίως ἅπαντας, οὐδὲ λόγου δεῖν οἴομαι· ἀλλὰ καὶ" κατὰ τὸ τροπικόν, περὶ ὃ μάλιστα δεινὸς
ὁ Πλάτων δοκεῖ εἶναι. καὶ πολλὰς ἔχων ἀφορμὰς λόγων, ταύτην μὲν εἰς ἕτερον καιρὸν
ἀναβάλλομαι τὴν θεωρίαν, εἴπερ προσέσται μοι χρόνος· ἰδίαν γὰρ οὐκ ὀκνήσω περὶ αὐ-
τῆς ἐξενέγκαι πραγματείαν· νυνὶ δέ, ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἥρμοττεν, εἴρηται. ἐπειδὴ δὲ παρ-
ελθεῖν ἡμῖν οὐκ ἐνῆν Πλάτωνα, ᾧ τὰ πρωτεῖα τινὲς ἀπονέμουσι, κατατρῖψαι δὲ τὸν
χρόνον περὶ μίαν ταύτην θεωρίαν, ἐπιλελησμένον τῆς ὑποθέσεως," ἦν, τῇδέ μοι περι-
γεγράφθω. βούλομαι δὲ δὴ καὶ συλλογίσασθαι τὰ εἰρημένα ἐξ ἀρχῆς, καὶ δεῖξαι ἀνακεφα-
πάνθ' ὅσα ὑπεσχόμην ἀρχόμενος τῆς θεωρίας τοῦ λεκτικοῦ τόπου," πεποιηκότα ἐ- λαίωσις.

μαυτόν. ἡ πρόθεσις ἦν μοι καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, τῇ κρατίστῃ λέξει καὶ πρὸς ἅπασαν ἀνθρώπου φύσιν ἡρμοσμένῃ, μετριώτατα Δημοσθένη κεχρημένον ἐπιδεῖξαι, καὶ τοῦτό γε συνάγειν ἐπὶ ῥώμην, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἐκείνης μόνης τὰς πίστεις διδούς· ᾔδειν γὰρ ὅτι οὐδὲν αὔταρκές ἐστιν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ θεωρούμενον οἷόν ἐστιν ὀφθῆναι καὶ καθαρῶς· ἀλλ᾽ ἀντιπαρατιθεὶς αὐτῇ τὰς τῶν ἄλλων ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων λέξεις τὰς κράτιστα δοκούσας ἔχειν, καὶ τῇ δι᾽ ἀλλήλων βασάνῳ φανερὰν ποιῶν τὴν ἀμείνω· ἵνα τὴν φυσικὴν ὁδὸν ὁ λόγος μοι λάβῃ, τοὺς χαρακτῆρας τῶν διαλέκτων τοὺς ἀξιολογωτάτους κατηριθμησάμην, καὶ τοὺς πρώτους ὄντας ἐν αὐτοῖς ἄνδρας ἐπῆλθον· ἔπειτα, δείξας ἀτελεῖς ἅπαντας ἐκείνους, καὶ καθ᾽ ὃ μάλιστα ἀδέκαστον ὑπελάμβανον τοῦ τέλους ἐκλογισάμενος διὰ βραχέων, ἦλθον ἐπὶ τὸν Δημοσθένη. τοῦτον δὲ ἑνὸς μὲν οὐδενὸς ἀποφηνάμενος οὔτε χαρακτῆρος οὔτ᾽ ἀνδρὸς ζηλωτὴν γενέσθαι, ἐξ ἁπάντων δὲ τὰ κράτιστα ἐκλεξάμενον, κοινὴν καὶ φιλάνθρωπον τὴν ἑρμηνείαν κατεσκευακέναι, καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα διαφέρειν τῶν ἄλλων, πίστεις ὑπὲρ τοῦδε παρειχόμην· διελόμενος μὲν τὴν λέξιν εἰς τρεῖς χαρακτῆρας τοὺς γενικωτάτους, τόν τε ἰσχνὸν, καὶ τὸν ὑψηλὸν, καὶ τὸν μεταξὺ τούτων· ἀποδεικνὺς δ᾽ αὐτὸν ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι κατορθοῦντα τῶν ἄλλων μάλιστα, λέξεις τινὰς αὐτοῦ λαμβάνων, αἷς ἀντιπαρεξήταζον ἑτέρας ὁμοειδεῖς, λόγου μὲν ἀξίας, οὐ μὴν ἀνεπιλήπτους γε τελέως, οὐδ᾽ ὥσπερ ἐκείνη πάσας τὰς ἀρετὰς ἐχούσας. καὶ γὰρ ἥ τε Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν θαυμασιωτάτων ἀνδρῶν μνήμη καὶ σύγκρισις, οὐκ
74 ἔξω τοῦ εἰκότος ἐγίγνετό μοι· ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ μέσου καὶ κρατίστου χαρακτῆρος οὗτοι ζηλωταὶ γινόμενοι, μεγίστης δόξης ἔτυχον· ἵνα δείξαιμι κἂν εἰ τῶν ἄλλων ἀμείνους εἰσί, Δημοσθένει γε οὐκ ἀξίους ὄντας ἁμιλλᾶσθαι περὶ τῶν ἀριστείων. ὀλίγα τούτοις ἔτι προσθεὶς περὶ τῆς λέξεως, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον τῆς θεωρίας μέρος μεταβήσομαι. ταῦτα δ᾽ ἐστὶν ἃ τοῖς τρισὶ πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθενικοῖς, μηνύματα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀνυφαίρετα· ὑπομνήσω δὲ πρῶτον μὲν ἃ τοῖς ἄλλοις πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθένους ἢ Λυσίου· ἵν᾽ εὐσυνοπτότερος μᾶλλον γένηταί μοι ὁ λόγος. δοκεῖ δή μοι τῇ μὲν ὑψηλῇ καὶ περιττῇ καὶ ἐξηλλαγμένῃ λέξει κεχρημένων, καὶ κατὰ τὸ σαφέστερον καὶ κοινότερον τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, προύχειν ὁ Δημοσθένης. τούτων γὰρ ἐν πάσῃ κατασκευῇ στοχάζεται μέγεθος ἐχούσῃ, καὶ ταύταις κέχρηται χαρακτηρικωτάταις ἀρεταῖς ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ ξενοπρεποῦς ὀνομασίας, ὥς γε μάλιστα· τῶν δὲ τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν καὶ ἀπέριττον ἐπιτηδευόντων φράσιν, τῷ τόνῳ τῆς λέξεως ἐδόκει μοι διαλλάττειν, καὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ στρυφνότητι καὶ τῷ πικραίνειν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ταῦτα γάρ ἐστιν ἐκείνου χαρακτηρικὰ τοῦ πλάσματος παρ᾽ αὐτῷ, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. τῶν δὲ τὴν μέσην διάλεκτον ἠσκηκότων, ἣν δὴ κρατίστην ἀποφαίνομαι, κατὰ ταύτην διαφέρειν αὐτὸν ὑπελάμβανον, κατὰ τὴν ποικιλίαν, κατὰ τὴν συμμετρίαν, κατὰ τὴν εὐκαιρίαν· ἔτι πρὸς τούτοις κατὰ τὸ παθητικόν τε καὶ ἐναγώνιον καὶ δραστήριον, καὶ τελευταῖον τὸ πρέπον, ὃ τῶν ἄστρων ψαύει παρὰ Δημοσθένει. ταῦτα μὲν οὖν χωρὶς ἑκάστῳ τῶν τριῶν πλασμάτων παρακολουθεῖν ἔφην, καὶ ἐκ τούτων ἠξίουν τὴν Δημοσθένους δύναμιν· πεφυκότα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις παρακολουθεῖν πλάσμασι, κρατίστην δὲ ὄψιν ἔχοντα καὶ ἐκπρεπεστάτην ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις. εἰ δέ τις ἀξιώσει συκοφαντεῖν τὴν διαίρεσιν, ἐπειδὴ τὰς κοινῇ παρακολουθούσας πᾶσι τοῖς πλάσμασιν ἀρετὰς τρίχα διανείμασα, τὸ ἴδιον ἑκάσταις ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνα ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτὸν, ὅτι καθ᾽ ὃ μάλιστα χωρίον ἑκάστη τῶν ἀρετῶν ὄψιν ἡδίστην ἔχει καὶ χρῆσιν ὠφελιμωτάτην, κατὰ τοῦτο τάττειν αὐτὴν ἀξιῶ· ἐπεὶ καὶ τῆς σαφηνείας καὶ τῆς συντομίας καὶ τοῦ πιθανοῦ χωρίον ἀποφαίνουσιν οἱ τεχνογράφοι τὴν διήγησιν· ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ οὐδαμοῦ δέον ἐξετάζεσθαι τὰς ἀρετὰς ταύτας. πάνυ γὰρ ἄτοπον ἄλλως· ἐν τῇ διηγήσει δὲ μάλιστα. φέρε δὲ τούτων εἰρημένων ἡμῖν, λέγωμεν ἤδη, καὶ τῶν ὀνομάτων ᾗ κέχρηται ὁ ἀνήρ. ὅτι μὲν οὖν περιττή τίς ἐστιν ἡ τῆς λέξεως τῆς Δημοσθένους ἁρμονία, καὶ μακρῷ δή τινι διαλλάττουσα τὰς τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος. ἅπαντες γὰρ εὖ οἶδ᾽ ὅτι ταύτην αὐτῷ τὴν ἀρετὴν μαρτυρήσειαν, ὅσοι μὴ παντάπασι πολιτικῶν εἰσιν ἄπειροι λόγων· ὅπου γε καὶ οἱ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλι-

κίαν

Δημοσθένης τίσι τοὺς ἄλλους ὑπερβέβληται, ἔν τε τῷ ἁδρῷ, καὶ ἐν τῷ ἰσχνῷ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ λέξεως εἴδει.

ἐν τῇ συνθέσει πλεῖον.

κίαν ἀκμάσαντες ἐκείνῳ, θαυμάζοντες δὲ, δῆλοί εἰσιν αὐτὸν καλοῦντες ταύτην μάλιστα τῆς εὐτεχνίας· καίτοι τινὲς οὐδ᾽ οἰκείως διακείμενοι πρὸς αὐτὸν, ὥστε κολακείας ἐξενέγκασθαι δόξαν· ἀλλ᾽ ἔνιοί γε καὶ σφόδρα ἐπαχθεῖς, καὶ ἀδιαλλάκτους ἐπανῃρημένοι πολέμους· ὧν ἦν Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ, ἀνὴρ λαμπροτάτῃ φύσει περὶ λόγους χρησάμενος· ὃς οὐ πολὺ ἂν ἀπέχειν δοκεῖ τῶν ἄλλων ῥητόρων, καὶ μετὰ Δημοσθένην μηδενὸς δεύτερος ἀριθμεῖσθαι. οὗτος μὲν δὴ τῆς ἄλλης δεινότητος, ἣ περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐγένετο, κατὰ τὸ λεκτικὸν ἔτι διακνίζει καὶ συκοφαντεῖ, πρᾶγμα ἐχθροῦ ποιῶν. καὶ γὰρ καινότητα ὀνομάτων, καὶ ἀηδίαν καὶ περιεργίαν, καὶ τὸ σκοτεινὸν δὴ τοῦτο καὶ πικρὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προστίθεται αὐτῷ, βασκαίνων μὲν, ὥσπερ ἔφην, καὶ ταῦτα· ὅμως δ᾽ οὖν ἀφορμάς γέ τινας τοῦ συκοφαντεῖν εὐλόγους λαμβάνων· περὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων οὐδὲν οὔτε μεῖζον ἥκα γέλωτα φέρων. ἢ οὐχὶ τοῦτό που θαυμάζειν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ μαρτυρῶν πολλαχῇ τὴν ἀρετὴν τῷ ῥήτορι καταδηλός ἐστι καὶ ζηλῶν. Φανερὸν δὲ τοῦτο γένοιτ᾽ ἂν ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκεν, τότε μὲν οὕτω πῶς γράφων, Ὅταν δὲ ἄνθρωπος ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος, καὶ τούτων πικρῶν καὶ περιέργων. ἐν γὰρ δὴ 75 τούτοις αὐτὴν ἐκλογὴν ἐπαινεῖ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ, νὴ Δία. τίς γὰρ ἂν γένοιτο πικρᾶς καὶ περιέργου ζῆλος ὀνομασίας ἐν ἀηδίᾳ; ἑτέρῳ δὲ λόγῳ οὑτωσί πως λέγων· Ὡς ὑμᾶς ὀρρωδῶ κακῶς πάσχοντας, τὴν σύνθεσιν τῶν Δημοσθένους ὀνομάτων ἀγαπήσαντας. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν οὐ δέδοικε μὴ τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ τῶν ὀνομάτων ἀγαπήσωσιν Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μὴ λάθωσιν ὑπὸ τῆς συνθέσεως γοητευθέντες· ὥστε καὶ τῶν φανερῶν αὐτὸν ἀδικημάτων ἀφεῖναι διὰ τὰς σειρῆνας τὰς ἐπὶ τῆς ἁρμονίας. ἐκ δὲ τούτων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν ὅτι δεινότητα μὲν αὐτῷ ὅσην οὐχ ἑτέρῳ μαρτυρῶν, καὶ ταῖς σειρῆσιν ἀπεικάζων αὐτοῦ τὴν μουσικὴν, ἀγάμενος δὲ οὐ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς συνθέσεως, ἀναμφιλόγως αὐτῷ ταύτην παρακεχώρηκε τὴν ἀρετήν. τουτὶ μὲν οὖν τὸ μέρος, ὡς οὐ πολλοῦ λόγου δεόμενον, λέγω δὴ τὸ περιττὸν εἶναι συνθέτην ὀνομάτων τὸν Δημοσθένην, μαρτυρίαις τε ἀξιοχρέοις καὶ τῷ μηδένα τἀναντία ἔχειν εἰπεῖν βεβαιούμενον, ἐάσω. τίς δὲ ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτὴρ, καὶ ἀπὸ ποίας γέγονεν ἐπιτηδεύσεως τοιοῦτος, καὶ πῶς ἄν τις αὐτὸν διαγνοίη παρεξετάζων ἑτέροις, ταῦτα πειράσομαι λέγειν, ἐκεῖνα προειπών· Πολλή τις ἐγένετο ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιθυμία καὶ πρόνοια τοῦ καλῶς ἁρμόττειν τὰ ὀνόματα, ἔν τε μέτροις, καὶ δίχα μέτρων· καὶ πάντες οἱ σπουδαίας ἐβουλήθησαν ἐξενεγκεῖν γραφὰς, οὐ μόνον ἐζήτησαν ὀνομάσαι τὰ νοήματα καλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εὐκόσμῳ συνθέσει περιλαβεῖν· πλὴν οὐ τὴν αὐτήν γε πάντες ἐπετήδευσαν ἁρμονίαν. ὥστε οὐδὲ κατὰ τὰς αὐτὰς ἦλθον ἅπαντες ὁδούς. τούτου δ᾽ αἰτίας οἴομαι γενέσθαι πολλάς. πρῶτον μὲν, τὴν ἑκάστου φύσιν, ᾗ ἄλλοι πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν εὖ. δευτέραν δὲ, τὴν ἐκ λόγου καὶ προαιρέσεως ἐμφυομένην δόξαν, δι᾽ ἣν τὰ μὲν ἀσπαζόμεθα, τοῖς δ᾽ ἀπεχθόμεθα. τρίτην δὲ, τὴν ἐκ συνηθείας χρονίου κατασκευαζομένην ὑπόληψιν, ὡς σπουδῆς ἀξίων ὧν ἂν τοὺς ἐθισμοὺς λάβωμεν. τετάρτην ἐπὶ τὴν προσοῦσαν φιλοτιμούμενοι τυγχάνομεν ὁποῖ᾽ αὐτὰ ἂν ἐκεῖνοι ζηλῶσιν, ἀναφοράν τε καὶ μίμησιν. ἔχοι δ᾽ ἄν τις καὶ ἄλλα λέγειν. ἀλλ᾽ ἐγὼ τὰ φανερώτατα εἰπὼν, ἐῶ τὰ λοιπὰ, ὅθεν οἱ μὲν, τὴν εὐσταθῆ καὶ βαρεῖαν καὶ αὐστηρὰν καὶ φιλάρχαιον καὶ σεμνὴν καὶ φεύγουσαν ἅπαν τὸ κομψὸν, ἐπιτηδεύουσιν ἁρμονίαν· οἱ δὲ, τὴν γλαφυρὰν καὶ λιγυρὰν καὶ θεατρικὴν, καὶ πολὺ τὸ κομψὸν καὶ μάλα ἐπιφαίνουσαν, ᾗ πανηγύρεις τε κηλοῦνται, καὶ ὁ συμφορητὸς ὄχλος· οἱ δὲ, συνθέντες ἀφ᾽ ἑκατέρας χρησιμώτατην, μικτὴν καὶ μέσην ἐζήλωσαν ἀγωγήν. τρεῖς γὰρ δὴ συνθέσεως σπουδαίας χαρακτῆρες οὗτοι οἱ γενικώτατοι· οἱ δὲ ἄλλοι, παρὰ τούτους τε καὶ ἀπὸ τούτων εἰσὶ κατεσκευασμένοι, πολλοὶ σφόδρα ὄντες, ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει διαφέροντες ἀλλήλων. εἰλικρινὴς μὲν οὖν ἁρμονία, καὶ ἀκραιφνὴς χαρακτὴρ κατὰ πᾶν, οὐκ ἂν εὑρεθείη παρ᾽ οὐδενὶ, οὔτε ἐμμέτρων οὔτε πεζῶν ποιητῇ λόγων, οὐδὲ χρὴ μαρτύρια τοιαῦτα παρ᾽ οὐδενὸς ἀπαιτεῖν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τῶν στοιχείων τῶν πρώτων, ἐξ ὧν ἡ τοῦ παντὸς συνέστη φύσις, γῆς τε καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος καὶ πυρὸς, οὐδέν εἰλικρινές ἐστιν, ἀλλὰ πάντα μετέχει πάντων, ὠνόμασται δ᾽ ἕκαστον αὐτῶν κατὰ τὸ πλεονάζον· τί θαυμαστὸν εἰ αἱ τῆς λέξεως ἁρμονίαι, τρεῖς οὖσαι τὸν ἀριθμὸν,

συνθέσεως χαρακτῆρες τρεῖς οἱ γενικώτατοι.

οὐκ ἔχουσιν εἰλικρινῆ τὴν φύσιν οὐδ' ἀνεπίμικτον, ἀλλ' ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβεβηκότων αὐταῖς ὀνόματός τε ἠξίωνται καὶ χαρακτῆρος ἰδίου; ὥσθ' ὅταν παρέχωμαι δείγματα ἑκάστης, καὶ μαρτύρια φέρω, λέξεις τινὰς παραλιθεὶς τῶν χρησαμένων αὐταῖς ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, μηδεὶς συκοφαντείτω τὰς ἐπιπλοκὰς καὶ τὰς κατὰ μόρια ποιότητας αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεονάζον ἕκαστον τῶν παραλαμβανόντων σκοπείτω, τεκμαιρόμενος εἰ πολλαχῆ τοιοῦτόν ἐστι τὸ δεικνύμενον, οὐκ εἰ ἁπανταχῆ.

αὐστηρᾶς ἁρμονίας χαρακτήρ

76

τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς καὶ φιλαρχαίου καὶ μὴ τὸ κομψὸν, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν ἐπιτηδευούσης ἁρμονίας, τοιόσδε ὁ χαρακτήρ· ὀνόμασι χρῆσθαι φιλεῖ μεγάλοις καὶ μακροσυλλάβοις, καὶ τὰς ἕδρας αὐτῶν εἶναι πλουσίως πάνυ βεβηκυίας, χρόνων δὲ ἀξιολόγων ἐμπεριλήψει διορίζεσθαι θάτερα ἀπὸ τῶν ἑτέρων. τοῦτο τὸ σχῆμα τῆς ἁρμονίας ποιοῦσιν αἱ τῶν φωνηέντων γραμμάτων παραθέσεις, ὅταν ἥ τε προηγουμένη λέξις εἰς ἓν τούτων λήγῃ, καὶ ἡ συνάπτουσα ταύτῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τούτων τινὸς λαμβάνῃ. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι χρόνον τινὰ μέσον ἀμφοῖν ἀξιόλογον ἀπολαμβάνεσθαι. καὶ μηδεὶς εἴπῃ, Τί δὲ τοῦτό ἐστιν, ἢ πῶς ἄν τις γένοιτο χρόνος, ὃς μεταθῇ ὀνόματα ἀπ' ἀλλήλων διεστάναι κατὰ τὰς τῶν φωνηέντων συμβολάς; δείκνυται γὰρ ὑπό τε μουσικῶν καὶ μετρικῶν ὁ διὰ μέσου τῶν φωνηέντων χρόνος, ἑτέρων παρεμβολῇ γραμμάτων ἡμιφώνων ἀναπληροῦσθαι δυνάμενος. τοῦτο δ' οὐκ ἂν ἐγίγνετο μὴ σιωπῆς τινος ἀξιολόγου διειργούσης τὰ φωνήεντα ἀπ' ἀλλήλων. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐστὶν ἰδίωμα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἕτερον δὲ, τοιοῦτον· ἀνακοπὰς καὶ ἀντιστηριγμοὺς λαμβάνειν καὶ τραχύτητα ἐν ταῖς συμπλοκαῖς τῶν ὀνομάτων, ἐπιστυφύσας τὴν ἀκοὴν ἡσυχῆ βούλεται. ἐνταῦθα πάλιν ἡ τῶν ἀφώνων τε καὶ ἡμιφώνων γραμμάτων δύναμις αἰτία, ὁπόταν τὰ λήγοντα τῶν ἡγουμένων μορίων ἢ γράμματα τοῖς ἡγουμένοις, ὡς μηδὲν τῶν ἐπιφερομένων μήτε συναλείφεσθαι μήτε συγχεῖσθαι φύσιν ἔχῃ. πολὺ γὰρ δὴ τὸ ἀντίτυπον ἐν ταῖς τούτων συμβολαῖς γίνεται, ὥσπερ γε καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὅταν ἐκ τῶν τραχυνόντων τὴν φωνὴν γραμμάτων αἱ καλούμεναι συλλαβαὶ συντεθῶσι. πολλῆς δέ τινος ἐνταῦθα δεῖ τῆς τεχνήσεως, ἵνα μὴ κακόφωνον μηδὲ ἀηδὲς, μηδὲ ἄλλην τινὰ ὄχλησιν ἐνεγκάμεναι ταῖς ἀκοαῖς λάθωσιν αἱ τοιαῦται συζυγίαι, ἀλλ' ἐπανθῇ τις αὐταῖς χνοῦς ἀρχαιοπινὴς καὶ χάρις ἀβίαστος. ἀρκεῖ γὰρ, ὡς ἐν εἰδόσι λέγοντας, ὅτι φύσιν ἔχει μηδὲν τῶν σπουδαίων ῥημάτων ἄμοιρον ὥρας εἶναι καὶ χάριτος ἰδίας, τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν. ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐλαχίστοις τε καὶ στοιχειώδεσι μορίοις τῆς λέξεως ταῦτα χαρακτηρικὰ τῆς πρώτης ἐστὶν ἁρμονίας· ἐν δὲ τοῖς καλουμένοις κώλοις, ἃ συντίθεται μὲν ἐκ τῶν ὀνομάτων, συμπληροῖ δὲ τὰς περιόδους, οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ῥυθμοὺς τοὺς καταμετροῦντας αὐτὰ, μὴ ταπεινοὺς μηδὲ μαλθακοὺς μηδ' ἀγεννεῖς εἶναι, ὑψηλοὺς δὲ καὶ ἀνδρώδεις καὶ μεγαλοπρεπεῖς. οὐ γὰρ δὴ φαῦλόν τι πρᾶγμα ῥυθμὸς ἐν λόγοις, οὐδὲ προσθήκης τινὸς μοῖραν ἔχον οὐκ ἀναγκαίας· ἀλλ' εἰ δεῖ τἀληθὲς, ὡς ἐμὴ δόξα, εἰπεῖν, ἁπάντων κυριώτατον τῶν γοητεύειν δυναμένων, κηλεῖν τὰς ἀκοάς. πρὸς δὲ τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τὸ τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἐννοιῶν γενναίους εἶναι καὶ ἀξιωματικοὺς, οὐ μόνον τοὺς κατὰ τὰς νοήσεις, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν λέξιν συνισταμένους. ἐξαριθμεῖσθαι δὲ νῦν ὅσα γένη σχηματισμῶν ἐστι, τῶν τε κατωνομασμένων καὶ τῶν ἀκατονομάστων, καὶ τίσιν αὐτῶν ἡ τοιαύτη μάλιστα πέφυκεν ἁρμονία χαίρειν, οὐκ ἔχω καιρόν· ἐπεὶ τῆς ἁρμονίας ταύτης οἰκεῖόν ἐστι καὶ τὸ τὰς περιόδους αὐτουργούς τινας εἶναι καὶ ἀφελεῖς, καὶ μήτε συναρπαζούσας ἑαυταῖς τὸν νοῦν, μήτε συμμετρουμένας τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος, μηδέ γε παραπληρώμασι τῶν ὀνομάτων οὐκ ἀναγκαίοις, ὡς πρὸς τὴν ὑποκειμένην διάνοιαν, χρωμένας, μηδ' εἰς θεατρικούς τινας καὶ γλαφυροὺς καταληγούσας ῥυθμούς. καθόλου δέ γε οὐδ' ἀσπάζεται τὸ ἐμπερίοδον ἥδε ἡ σύνθεσις ὥστε τὰ πολλὰ· ἀποιήτως δέ πως καὶ ἀφελῶς, καὶ τὰ πλείω κομματικῶς κατεσκευάσθαι βούλεται, παράδειγμα ποιουμένη τὴν ἀκατάσκευον φύσιν. εἰ δέ ποτε ἀκολουθήσειεν τοῖς ἀνευπιλοθεμένοις κώλοις ἢ περιόδοις, ἢ βάσεσιν εὐρύθμοις, τὸ συμβὰν ἐκ τῆς αὐτομάτου τύχης, οὐκ ἀπωθεῖται. καὶ ταῦτα δ' ἔτι τῆς ἀρχαίας καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας ἐστὶ χαρακτηρικά· τὸ μήτε συνδέσμοις χρῆσθαι πολλοῖς, μήτ' ἄρθροις συνεχέσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐλάττοσι· τὸ μὴ χρονίζειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν

πλώσεων

πλώσεων τὸν λόγον, ἀλλὰ θαμινὰ μεταπέμπειν τὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν προεξενεχθέντων ὑπεροπτικῶς ἔχειν τῆς φράσιν, μηδὲ κατάλληλον· τὸ περιττῶς καὶ ἰδίως καὶ μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν ἢ βούλησιν τῶν πολλῶν συζεύγνυσθαι τὰ μόρια. καὶ παραδείγματα δὲ 77
αὐτῆς ποιητῶν μὲν καὶ μελοποιῶν ἥ τε Αἰσχύλου λέξις ὀλίγου δεῖν πᾶσα, καὶ ἡ Πινδάρου· χωρὶς ὅτι μετὰ παρθένεια, καὶ εἴ τινα τούτοις ὅμοια· κἀν τούτοις εὐγένεια καὶ σεμνότης ἁρμονίας τὸ ἀρχαῖον φυλάττουσα πῖνον. συγγραφέων δὲ λαμπρότατός τε καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων κατορθῶν περὶ ταύτην τὴν ἰδέαν Θουκυδίδης. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μαρτυρίων ἔτι δεῖν τῷ λόγῳ, παρελθὼν τοὺς ποιητάς, ἐκ τῆς Θουκυδίδου λέξεως ταυτί. Τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνέβη γενέσθαι (ἐν αὐτῷ) τῇ Ἑλλάδι (πολλά,) οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δὲ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι· οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν, κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ, διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον· ἡλίου τ' ἐκλείψεις αἱ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τ' ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· καὶ οὐχ ἥκιστα καὶ ἡ βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. ἡ μὲν δὴ πρώτη τῶν ἁρμονιῶν ἡ γενική, καὶ αὐστηρὰ καὶ μεγαλόφρων καὶ τὸ ἀρχαιοπρεπὲς διώκουσα, τοιάδε τίς ἐστι κατὰ τὸν χαρακτῆρα. ἡ δὲ μετὰ ταύτην γλαφυρὰ καὶ θεατρική, καὶ τὸ κομψὸν αἱρουμένη πρὸ τοῦ σεμνοῦ, τοιαύτη· ὀνομάτων αἰεὶ βούλεται λαμβάνειν τὰ λειότατα καὶ μαλακώτατα, τὴν εὐφωνίαν θηρωμένη καὶ τὴν ἐμμέλειαν, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ ἡδύ· ἔπειτα οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀξιοῖ ταῦτα τιθέναι, οὐδὲ ἀπερισκέπτως συναρμόττειν θάτερα τοῖς ἑτέροις, ἀλλὰ διακρίνουσα τὰ ποῖα τοῖς ποίοις παρατιθέμενα μουσικωτάτους ποιεῖν δυνήσεται τοὺς ἤχους· καὶ σκοποῦσα κατὰ ποῖον σχῆμα ληφθέντα χαριεστέρας ἀποτελέσει τὰς συζυγίας, οὕτως συναρμόττειν ἕκαστα πειρᾶται, πολλὴν σφόδρα ποιουμένη φροντίδα τοῦ συνεξέσθαι καὶ συνειλῆφθαι, καὶ προσπελεῖς ἁπάντων αὐτῶν εἶναι τὰς ἁρμονίας. καὶ διὰ τοῦτο φεύγει μὲν ἁπάσῃ σπουδῇ τὰς τῶν φωνηέντων συμβολάς, ὡς τὴν λειότητα καὶ τὴν εὐέπειαν διασπώσας· φεύγει δὲ, ὅση δύναμις αὐτῇ, τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων γραμμάτων τὰς συζυγίας, ὅσαι τραχύνουσι τοὺς ἤχους, καὶ ταράττειν δύνανται τὰς ἀκοάς. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πᾶσαν σημαίνουσαν σῶμα (ἢ) πρᾶγμα λέξιν ἐξ εὐφώνων συγκεῖσθαι τὰς αὐτὰς καὶ κακῶς ἐνδέχεται. ὃ δὴ δίδωσιν ἡ φύσις, τοῦτο πειρᾶται λαμβάνειν ταῖς συζυγίαις αὐταῖς, καὶ ποιεῖν ἡδίους καὶ μαλακωτέρας λέξεις ὑπομένει, πρὸς τὸν ὑποκείμενον νοῦν οὔτ' ἀναγκαίας, οὔτ' ἴσως χρησίμας, δεσμοῦ δέ τινος ἢ κόλλης τάξιν ταῖς πρὸ αὐτῶν καὶ μετὰ ταύτας κειμέναις ὀνομασίαις παρεξομένας· ἵνα μὴ συναπτόμεναι πρὸς ἀλλήλας αἱ καταλήγουσαί τε εἰς τραχὺ γράμμα, καὶ αἱ τὴν ἀρχὴν ἀπό τινος τοιούτου λαμβάνουσαι, σπαδονισμοὺς τῶν ἤχων ποιῶσι καὶ ἀντιτυπίας, τῇ δὲ παρεμπιπτούσῃ λέξει προσαναπαυόμεναι, μαλακοὺς φαίνεσθαι ποιῶσι τοὺς ἤχους καὶ συνεχεῖς· τὸ γὰρ ὅλον ἐστὶν αὐτῆς βούλημα, καὶ ἡ πολλὴ πραγματεία, περὶ τὸ συμπαθῆναί τε καὶ συνυφάνθαι πάντα τὰ μόρια τῆς περιόδου, μιᾶς λέξεως ἀποτελοῦντα φαντασίαν· καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ περὶ τὸ πᾶσαν εἶναι τὴν λέξιν, ὥσπερ ἐν ταῖς μουσικαῖς συμφωνίαις, ἡδεῖαν καὶ λιγυράν. τούτων δὲ τὸ μὲν, αἱ τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαι ποιοῦσι, τὸ δὲ, αἱ τῶν πραγμάτων δυνάμεις οἰκείως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα ταῖς κατὰ τοὺς νόμους συμπαθείαις· ὑπὲρ ὧν ἑτέρας ἐπιστήμης θεωρία. ἐπιτρόχαλος δή τις γίνεται καὶ καταφερὴς ἡ ῥύσις τῆς λέξεως, ὥσπερ κατὰ πρανοῦς φερόμενα χωρίου σώματα μηδενὸς αὐτοῖς ἀντικρούοντος· καὶ διαρρεῖ διὰ τῆς ἀκοῆς ἡδέως πως καὶ ἀσπασίως, οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ δι' ᾠδῆς καὶ ὀργάνου μουσωθέντα κρούματα καὶ μέλη. ἔτι τῆς συνθέσεως ταύτης ἐστὶ καὶ τὰ κῶλα δεῖνα ποιήμασιν ἐμφερῆ, μαλακόφωνα καὶ λεῖα, πολὺ τὸ ποικίλον ἔχοντα, κατά τινα φιλότητα φυσικὴν συζευγνύμενα ἀλλήλοις, ἐξ ὧν ἡ περίοδος συνέστηκεν. οὐδὲν γὰρ ἔξω περιόδου συντίθησιν ἐπὶ τῶν ῥυθμῶν. εἰς ἃς δὲ ἀποστέλλεται περιόδους, οὐ τοὺς ἀξιωματικοὺς βούλεται λαμβάνειν, ἀλλὰ τοὺς χαριεστάτους. εὐκόρυφοι δὴ φαίνονται καὶ εὔγραμμοι διὰ τοῦτο, καὶ εἰς ἕδραν 78

γλαφυρᾶς ἁρμονίας χαρακτήρ.

ἀσφαλῆ τελευτῶσι· τῶν δὲ σχημάτων διώκει τὰ κινητικώτατα τῶν ὄχλων καλλωπίζεται γὰρ καὶ τέθηλε τούτοις, ἂν ἄχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι τὰς ἀκοὰς προβαίνῃ· ὡς εἰσὶν αἵ τε παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ ἀντιθέσεις, καὶ τὰ παρωνομασμένα, τά τε ἀντιστρέφοντα, καὶ τὰ ἐπαναφερόμενα, καὶ ἄλλα πολλά. τοιαῦτα τινά μοι καὶ ταύτης εἶναι φαίνεται χαρακτηριστικὰ τῆς ἁρμονίας. παραδείγματα δ' αὐτῆς ποιοῦμαι ποιητῶν μὲν Ἡσίοδόν τε καὶ Σαπφὼ καὶ Ἀνακρέοντα· τῶν δὲ πεζῇ λέξει χρησαμένων, Ἰσοκράτην τε τὸν Ἀθηναῖον, καὶ τοὺς ἐκείνῳ πλησιάσαντας. εἴρηνται μὲν οὖν" πρότερον ἤδη λέξεις τινές, ἐν αἷς τὸν ὅλον χαρακτῆρα αὐτοῦ τῆς λέξεως ὑπέγραφον· ἐξ ὧν καὶ τὰ περὶ τὴν σύνθεσιν, εἰ τοιαῦτά ἐστιν οἷα λέγομεν ἡμεῖς, οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἴδοι. ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν διαρτᾶν τὰς ἀκολουθίας, τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπὶ τὰ ἐν ἀρχαῖς ῥηθέντα παραδείγματα κελεύοντες ἀναστρέφειν, λαμβανέσθω κἀνταῦθα ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ αὐτοῦ λόγου λέξις οὐ πολλὴν διατριβὴν παρέξουσα τοῖς ἀναγνωσομένοις, ἐν ᾗ διεξέρχεται τὰ πραχθέντα » Ἀθηναίοις περὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. ἔστι δὲ ἥδε· Ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τε ἦσαν » πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν » ὄχλον," ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει" καὶ μὴ πρὸς ἑ- » κάτερα κινδυνεύωσι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους ἢ μᾶλλον φιλέλλη- » νες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες" ἔτλησαν ἐπιδεῖν ὥστε μὴ τοῖς" πολλοῖς αἴτιοι γε- » νέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν (τὴν) πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ » συλώμενα, καὶ νεὼς" ἐμπιμπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ (τὴν) πατρίδα τὴν » αὐτῶν" γενόμενον; καὶ" μηδὲ ταῦτ'" ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας καὶ χιλίας » τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν" οὐκ ἐμέλλησαν. οὐ μὴν εἰάθησάν (γε.) καταισχυνθέντες » (τε) γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμε- » τέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δ', εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις κατα- » στήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγμα- » τι" γιγνομένους, καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν » ναυμαχούντων," οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ λέγοντας διατρίβειν· ἃ δ' ἐστὶν ἴδια καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ » τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν." τοσοῦτο γὰρ ἡ πόλις » ἡμῶν διέφερεν, ὅτε ἦν ἀκέραιος, ὥστε ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριή- » ρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ (ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς » ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν) ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ » πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτην δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι. καίτοι μελλούσης στρατείας » ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ » μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν" ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς » τῶν ἀγώνων, ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν αὐτῶν καταλιπόντας περὶ τῆς τῶν ἄλλων » σωτηρίας, καὶ" τό γε παλαιὸν οἰκιστὰς" πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐ- » τὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν » πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἔλαττον ταῖς τιμαῖς ἔχειν ἀξιωθείημεν, καὶ τότε προ- » ταχθέντες" πρὸ τῶν ἄλλων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν; τῆς δὲ τρίτης ἁρμονίας, ἣν ἔφην μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, τὰ χρησιμώτατα ἐκλέγουσαν ἀφ' ἑκατέρας,

μέσης ἁρμονίας χαρακτήρ.

οὐδείς ἐστι χαρακτὴρ ἴδιος· ἀλλ' ὡς ἂν οἱ μετιόντες" αὐτῶν προαιρέσεως ἔχωσιν ἢ δυνάμεως, τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ λαβεῖν, οὕτως κίρνανται, καθάπερ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τὰ μίγματα. ταύτης τῆς ἁρμονίας κράτιστος μὲν ἐγένετο κανὼν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι λέξιν ἄμεινον ἡρμοσμένην τῆς ἐκείνου πρὸς ἄμφω ταῦτα· λέγω δὲ τήν τε ἡδονήν, καὶ τὸ σεμνόν. ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν ἐπῶν τε πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μελῶν, ἔτι δὲ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας συγγραφεῖς τε ἀρχαῖοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες· ὧν ἁπάντων μεμνῆσθαι πολὺ ἂν ἔργον εἴη. ἀρκέσει δὲ τῶν ἐν λόγοις δυναστευσάντων, οὓς ἐγὼ κρατίστους εἶναι πείθομαι, δύο παρασχέσθαι μόνους· συγγραφέων μὲν, Ἡρόδοτον, φιλοσόφων δὲ, Πλάτωνα· καὶ γὰρ ἀξίωμα καὶ χάρις αὐτῶν" ἐπιτρέχει

79 ταῖς ἁρμονίαις. εἰ δὲ ὀρθὰ ἐγὼ καὶ εἰκότα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν ἐξετάσας, τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἐστιν. φέρε δή τις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τῆς τε αὐστηρᾶς καὶ τῆς" ἡδείας

ἁρμονίας

ἁρμονίας μέσην εἶναι τήνδε τὴν λέξιν, καὶ τὰ κράτιστα εἰληφέναι παρ᾽ ἑκατέρας, ἣ κέχρηται Ἡρόδοτος Ξέρξῃ περιτιθεὶς τὸν λόγον ὅτε ἐβουλεύετο περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας στρατείας· μετακεκόμισται δ᾽ εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον ἡ λέξις. Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ᾽ αὐτὸς καθηγήσομαι νόμον τόνδ᾽ ἐν ὑμῖν τιθεὶς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδένα χρόνον ἠτρεμήσαμεν, ἐξ οὗ παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίαν τήνδε παρὰ (τῶν) Μήδων, Κύρου καθελόντος Ἀστυάγην· ἀλλὰ θεός τε οὕτως ἐνάγει, καὶ αὐτοῖς ἡμῖν πολλὰ ἐπιοῦσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. ἃ μὲν δὴ Κῦρός τε καὶ Καμβύσης, πατήρ τε ὁ ἐμὸς Δαρεῖος, κατειργάσαντο (καὶ προσεκτήσαντο) ἔθνη, ἐπισταμένοις οὐκ ἄν τις λέγοι· ἐγὼ δ᾽, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον ὅπως μὴ λείψωμαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν (τῇ) τιμῇ τῇδε, μηδ᾽ ἐλάσσω προσκτήσωμαι δύναμιν Πέρσαις. Φροντίζων δὲ εὑρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον, χώραν τε ἧς νῦν κεκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέραν, παμφορωτέραν τε, ἅμα δὲ τιμωρίαν καὶ τίσιν γινομένην. διὰ δὴ ταῦτα νῦν ὑμᾶς ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ διανοοῦμαι πράττειν, ὑποθῶ ὑμῖν. μέλλω ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλαύνειν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὁρᾶτε μὲν δὴ καὶ (πατέρα τὸν ἐμὸν) Δαρεῖον προθυμούμενον στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ᾽ ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετ᾽ αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δ᾽ ὑπέρ τ᾽ ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἵ γε ἐμέ τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιοῦντες. πρῶτα μὲν εἰς Σάρδεις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρᾳ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἐνέπρησαν τά τε ἄλση καὶ τὰ ἱερά. δεύτερα δὲ, ὑμᾶς οἷα ἔδρασαν, εἰς τὴν γῆν τὴν σφετέραν ἀποβάντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγουν, ἐπίστασθέ που πάντες. τούτων μέντοι ἕνεκα ἀνώρμημαι ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δ᾽ ἐν αὐτοῖς τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοις πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν, γῆν τε τὴν Περσίδα ἀποδείξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὅμορον οὖσαν. οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμορον οὖσαν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀλλ᾽ αὐτὰς ἁπάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης ἐξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν, οὔτε τινὰ πόλιν αὐτῶν οὐδεμίαν οὔτε ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν ὑπολείπεσθαι ἡμῖν, ὃ οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν εἰς μάχην, τούτων ὧν ἔλεξα ὑπεξῃρημένων. οὕτως οἵ τε ἡμῖν ἀντίοι ἕξουσι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε Ἀθηναῖοι. ὑμεῖς δ᾽ ἄν μοι τάδε ποιοῦντες χαρίζεσθε, ἐπειδὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον εἰς ὃν ἡμῖν ἥκειν δοκεῖ, προθύμως ὑμᾶς ἅπαντας δεῖ παρεῖναι. ὃς δ᾽ ἂν ἔλθοι ἔχων κατεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω αὐτῷ δωρεὰν ἤδη τιμιωτάτην ἣ νομίζεται ἐν ἡμετέρᾳ. ποιητέα μέν οὖν ταῦτ᾽ ἐστὶν οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκῶ, τίθημι τὸ πρᾶγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. ἐβουλόμην ἔτι πλείω παρασχέσθαι παραδείγματα τῆς τοῦ συγγραφέως ἀγωγῆς· ἰσχυροτέρα γὰρ ἡ πίστις οὕτως ἂν ἐγένετο. νῦν δὲ ἐξείργομαι, σπεύδων ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, καὶ ἅμα δόξαν ὑφορώμενος ἀκαιρίας. συγγνώσεται δέ μοι καὶ Πλάτων ὁ θαυμάσιος εἰ μὴ παραθήσομαι κἀκείνου λέξεις. ἡ γὰρ ὑπόμνησις ὡς ἐν εἰδόσι. καὶ ταῦτα γε δὴ βουλόμενος τάς τε διαφορὰς τῶν ἁρμονιῶν, καὶ τοὺς χαρακτῆρας αὐτῶν, καὶ τοὺς πρωτεύσαντας ἐν αὐτοῖς διῆλθον, ἵν᾽ ἐπειδὰν ἀποφαίνωμαι γνώμην ὅτι τὴν μέσην τε καὶ μικτὴν ἁρμονίαν ἐπετήδευσεν ὁ Δημοσθένης, μηδεὶς ὑποτυγχάνῃ μοι, ταῦτα λέγων· Αἱ γὰρ ἄκραι τίνες εἰσὶν ἁρμονίαι; καὶ τίς αὐτῶν ἑκατέρας φύσις; καὶ τίς ἡ μῖξις ἢ ἡ κρᾶσις αὐτή; οὐδὲν γὰρ δεῖ τῶν ἄκρων. τούτου μὲν δὴ πρώτου χάριν, ὥσπερ ἔφην, ἠναγκάσθην προειπεῖν. ἔπειτα, ἵνα μοι μὴ μονόκωλος ᾖ, μηδὲ αὐστηρὸς ὁ λόγος, ἀλλ᾽ ἔχῃ τινὰς εὐπαιδεύτους διαγωγάς· οὔτε γὰρ πιστεύειν τὰς τοιαύτας προσθήκας, οὔτε ἀπαιτοῦντος λόγου παραλιπεῖν καλῶς ἂν ἔχοι. δεδειγμένης δή μοι τῆς διαιρέσεως τοῦ ῥήτορος ταύτης, ἤδη τις παρ᾽ ἑαυτῷ σκοπείτω τὰ λεχθέντα 80
ὅτι τοιαῦτ᾽ ἐστὶν, ἐνθυμούμενος μὲν ὅσα σεμνῶς κατεσκεύασε τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐστηρῶς καὶ ἀξιωματικῶς· ἐνθυμούμενος δὲ ὅσα τερπνῶς καὶ ἡδέως. εἰ δὲ κἀνταῦθα δόξει τι δεῖν ἡ πίστις ἀποδείξεως, ὅντινα βούλεται τῶν λόγων αὐτοῦ προχειρισάμενος,

ὁ Δημοσθένης τὴν μέσην καὶ μικτὴν ἁρμονίαν ἐπετήδευσεν.

καὶ ἀφ' οὗ βούλεται μέρους ἀρξάμενος, καταβαινέτω τε καὶ σκοπείτω τῶν λεγομένων ἕκαστον, εἶτα μὲν ἀναβεβλημένας ἔχει τὰς ἁρμονίας καὶ διεστώσας, τὰ δὲ προσκολλώσας καὶ συμπεπυκνωμένας· καὶ τὰ μὲν ἀποτραχύνει τε καὶ πικραίνει τὴν ἀκοήν, τὰ δὲ πραΰνει καὶ λεαίνει· καὶ τὰ μὲν εἰς πάθος ἐκτρέπει τοὺς ἀκούοντας, τὰ δ' εἰς ἦθος ὑπάγεται, τὰ δ' ἄλλας τινὰς ἐργάζεται καὶ πολλὰς διαφορὰς παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν, οἷά ἐστι ταυτί· χρήσομαι δὲ παραδείγμασιν οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλ' οἷς ἐνέτυχον, ἐξ ἑνὸς τῶν Φιλιππικῶν λαβών· Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ (ἄνδρες) Ἀθηναῖοι, τὸν Φίλιππον εὐτυχοῦντα ὁρῶν, ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι νομίζει, σώφρονος μὲν ἀνθρώπου προνοίᾳ χρῆται. μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, εἴ τις αἵρεσίν μοι δοίη, τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως τύχην ἂν ἑλοίμην, ἐθελόντων ἃ προσήκει ποιεῖν ὑμῶν καὶ κατὰ μικρόν, ἢ τὴν ἐκείνου. ἐν ταῖς τρισὶ περιόδοις ταύταις τὰ μὲν ἄλλα ὀνόματα πάντα εὐφώνως τε σύγκειται καὶ ἡδέως, τῷ συγκεῖσθαι σφόδρα, καὶ μαλακὰς αὐτῶν εἶναι τὰς ἁρμονίας· ὀλίγα δ' ἐστὶ παντάπασιν ἃ διίστησι τὰς ἁρμονίας, καὶ τραχείας φαίνεσθαι ποιεῖ αὐτάς. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ κατὰ δύο τρόπους τὰ φωνήεντα συγκρουόμενα. ἔν τε τῷ, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ (ἐν τῷ) Εὐτυχοῦντα ὁρῶν· ἃ καὶ διίστησι τὸ συναφές. καὶ κατ' ἄλλους δύο τρόπους ἢ τρεῖς τὰ ἡμίφωνα παραπίπτοντα ἀλλήλοις τὰ φύσιν οὐκ ἔχοντα συναλείφεσθαι, ἔν τε τῷ Τὸν Φίλιππον, καὶ ἐν τῷ Ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι, ταράττει τοὺς ἤχους μετρίως, καὶ οὐκ ἐᾷ φαίνεσθαι μαλακούς. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ τραχύνεται μὲν ἡ σύνθεσις ἐν τῷ, Μεγάλη γὰρ ῥοπή· διὰ τὸ μὴ συναλείφεσθαι τὰ δύο ρρ· καὶ ἐν τῷ Ἀνθρώπων πράγματα· διὰ τὸ μὴ συλλεαίνεσθαι τῷ ἑξῆς· διασπᾶται δ' ἐν τῷ Μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη, βραχέων φωνηέντων πολλὺν τὸν μεταξὺ χρόνον περιλαμβανόντων. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ περιόδῳ τὰ φωνήεντα μέν, εἴ τις αὐτὰ βούλοιτο συναλείφειν ἢ ἐκθλίβειν, ὥσπερ τὸ Οἴομαι καὶ Δέον, οὐκ ἂν εὕροις συμπλεκόμενα ἀλλήλοις. τῶν δὲ συμφωνουμένων δυσὶν ἢ τρισὶν χωρίοις τὴν λειότητα μὴ φυλάττουσαι συνυπαιμένοι εὑρεθήσονται, ἐν τῷ Αἵρεσίν μοι δοίη, καὶ ἐν τῷ Τῆς ἡμετέρας πόλεως. μέχρι μὲν δὴ τῶν ἡ δευτέρα τὰ πρωτεῖα ἁρμονία φέρει· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς, ἡ προτέρα διέσπασαι μᾶλλον τῆς ἑτέρας· Πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ὑμῖν ἐνούσας ἢ ἐκείνῳ. ἀλλ' οἴομαι καθήμεθα οὐδὲν ποιοῦντες· οὐκ ἔνι δ' αὐτὸν ἀργοῦντα οὐδὲ φίλοις ἐπιτάττειν, μή τι γε θεοῖς. ἐν τούτοις γὰρ δὴ τὰ φωνήεντα πολλαχῇ συγκρουόμενα δῆλά ἐστι, καὶ τὰ ἡμίφωνα καὶ ἄφωνα· ἐξ ὧν στηριγμούς τε καὶ ἐγκαθισμοὺς αἱ ἁρμονίαι λαμβάνουσι, καὶ τραχύτητας αἱ φωναὶ συχνάς· ἐπειδὰν αἱ ταύταις ἐπιβάλλουσι φωνηέντων· καὶ παρὰ τοῦτο ἐπιτρόχαλος αὐτῶν ἐστιν ἡ σύνθεσις. ἀφώνων δὲ καὶ ἡμιφώνων συμβολαῖς διαχαραττόμεναι, τραχύνουσι τὴν φωνὴν συμμέτρως. καὶ τἄλλα δὲ τὸν αὐτὸν ἅπαντα κατεσκεύασαι τρόπον. τί γὰρ δεῖ τὰ πλείω λέγοντα μηκύνειν; οὐ μόνον δὲ αἱ τῶν ὀνομάτων συζυγίαι τὴν μικτὴν ἁρμονίαν λαμβάνουσι παρ' αὐτῷ καὶ μέσην, ἀλλαὶ καὶ αἱ τῶν κώλων κατασκευαί τε καὶ συνθέσεις, καὶ τὰ τῶν περιόδων μήκη τε καὶ σχήματα, καὶ οἱ περιλαμβάνοντες αὐτάς τε καὶ τὰ κῶλα ῥυθμοί. καὶ γὰρ καὶ κατὰ κόμματα πολλὰ εἴρηται τῷ ἀνδρί· καὶ τὰ πλεῖστά γε οὕτως κατεσκεύασαι· καὶ ἐν περιόδοις οὐκ ὀλίγα. τῶν δὲ περιόδων αἱ μέν εἰσιν εὐκόρυφοι καὶ στρογγύλαι ὥσπερ ἀπὸ τόρνου· αἱ δέ, ὕπτιαί τε καὶ κεχυμέναι, καὶ οὐκ ἔχουσαι τὰς βάσεις περιττάς· μήκει τε αἱ μέν, θάττους, ὥστε συμμετρηθῆναι πρὸς ἀνδρὸς πνεῦμα· αἱ δέ, πολλῷ μείζους, οἷαι καὶ μέχρι τῆς τετάρτης ἀναπαύσεως προελθοῦσαι, τότε λήγειν εἰς πέρας. τῶν τε σχη-

81 μάτων ἔνθα μὲν ἄν τις εὕροι τὰ σεμνὰ καὶ αὐστηρὰ καὶ ἀρχαῖα πλεονάζοντα· ἔνθα δὲ τὰ λυρὰ καὶ γλαφυρὰ καὶ ἀρχαῖα καὶ θεατρικά· καὶ τῶν ῥυθμῶν πολλαχῇ μὲν τοὺς ἀνδρώδεις καὶ ἀξιωματικοὺς καὶ εὐγενεῖς, σπανίως δέ που τοὺς ὑπορχηματικούς τε καὶ ἰωνικοὺς καὶ διακλωμένους· ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν· ἕτερος γὰρ ἐπιτηδειότερος αὐτοῖς ἔσται τόπος. νυνὶ δέ, ὃ προσαπαιτεῖν ἔοικεν ὁ λόγος, ἔτι προσθείς, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν προκειμένων μεταβήσομαι. τί δὲ τοῦτ' ἔστιν; ἐπειδὴ κρατίστην μὲν εἶναι τὴν μικτὴν σύνθεσιν, ταύτῃ δὲ κεχρῆσθαί φημι τὸν Δημοσθένην ἁπάντων

μετριώ-

μετριώτατα τῶν ἄλλων, ἐπιτάσεις δὲ καὶ ἀνέσεις ἀξιολόγους ἐν αὐτῇ ποιεῖσθαι, τοτὲ μὲν ἀξιωματικωτέραν, τοτὲ δὲ εὐπρεπεστέραν ποιοῦντα τὴν ἀγωγήν· τί δήποτε βουλόμενος οὐ πορεύεται μίαν αἰεὶ καὶ τὴν (αὐτὴν) ὁδόν; καὶ τὸ ἐν τῷδε ἢ τῷδε πλεονάζειν χαρακτῆρι, ποίοις τισὶν ὁρίζει κανόσι; δοκεῖ δή μοι φύσει τε καὶ πείρᾳ διδαχθεὶς ὁ ἀνήρ, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο καταμαθεῖν, ὅτι οὐχ ὁμοίας ἀπαιτοῦσι κατασκευὰς λέξεως οἱ πρὸς τὰς πανηγύρεις καὶ σχολὰς συρρέοντες ὄχλοι τοῖς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀπαντῶσιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπάτης ὀρέγονται καὶ ψυχαγωγίας, οἱ δὲ διδαχῆς ὧν ἐπιζητοῦσι καὶ ὠφελείας. οὔτε δὴ τὸν ἐν δικαστηρίοις λόγον ᾤετο δεῖν καλλύνειν καὶ λιγαίνειν, οὔτε τὸν ἐπιδεικτικὸν αὐχμοῦ μεστὸν εἶναι καὶ πίνου. πανηγυρικοὺς μὲν οὖν λόγους οὐκ ἔχομεν αὐτοῦ "παρασχέσθαι· πάντας γὰρ ἔγωγε τοὺς ἀναφερομένους εἰς αὐτὸν, ἀλλοτρίους εἶναι πείθομαι, καὶ οὐδὲ τοῦ μικρὸν ἔχοντας τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα," οὔτ' ἐν τοῖς νοήμασι, τῆς δὲ συνθέσεως ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ" λειπομένης· ὧν ἐστιν ὅ τε φορτικὸς καὶ κενὸς καὶ παιδαριώδης ἐπιτάφιος, καὶ τὸ τοῦ σοφιστικοῦ λήρου μεστὸν ἐγκώμιον εἰς Παυσανίαν· τὰς δὲ περὶ τούτων ἀποδείξεις οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς λέγειν. ἐκ δὲ τῶν ἐναγωνίων αὐτοῦ λόγων, ὁπόσοι πρὸς δικαστήρια γεγόνασιν ἢ πρὸς ἐκκλησίας, τεκμαίρομαι ὅτι ταύτην τὴν γνώμην ὁ ἀνὴρ εἶχεν. ὁρῶ γὰρ αὐτὸν, εἴ ποτε λάβοι πράγματα χαριεστέρας δεόμενα κατασκευῆς, πανηγυρικὴν αὐτοῖς ἀποδιδόντα τῆς λέξεως ἁρμονίαν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους πεποίηκε λόγῳ, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ' ἐν οἷς τὸν περὶ τῶν νόμων ἀποδίδωσι λόγον, καὶ τὸν περὶ τῶν φονικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ἧς χρείας ἕκαστον αὐτῶν τέτακται" κἀν τῷ κατὰ Λεπτίνου περὶ τῆς ἀτελείας, κατὰ πολλὰ μέρη, μάλιστα δ' ἐν τοῖς ἐγκωμίοις τῶν εὐεργετῶν τῆς πόλεως Χαβρίου τε" καὶ Κόνωνος καὶ τινων ἑτέρων· κἀν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς. τοῦτο δὲ δή μοι πρῶτον ἐνθυμηθεὶς δοκεῖ συμμεταρμόζεσθαι ταῖς ὑποθέσεσι τὸν χαρακτῆρα τῆς συνθέσεως τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι. καὶ ἔτι μετὰ τοῦτο τὰς ἰδέας τοῦ λόγου καταμαθὼν, ὅτι οὐχ ἅπασαι τὸν αὐτὸν ἀπαιτοῦσιν οὔτε ἐκλογῆς ὀνομάτων κόσμον, οὔτε συνθέσεως, ἀλλ' αἱ μὲν τὸν" γλαφυρώτερον, αἱ δὲ τὸν αὐστηρότερον καὶ τῇ τούτων ἀκολουθήσας χρείᾳ, τὰ μὲν προοίμια καὶ τὰς διηγήσεις ποιεῖ τὸ πλεῖον ἐχούσας τοῦ σεμνοῦ τὸ ἡδύ· τὰς δὲ πίστεις καὶ τοὺς ἐπιλόγους, τῆς μὲν ἡδείας συνθέσεως ἐλάττω μοῖραν ἐχούσας, τῆς δὲ αὐστηρᾶς καὶ πεπινωμένης πλείω. ἐν αἷς μὲν γὰρ δεῖ κολακευθῆναι τὸν ἀκροατὴν, καὶ παρακολουθῆσαι τοῖς πράγμασι," κακῶν ἀλλοτρίων διηγήσεσιν αὐχμηρὰς. ἐνίοτε καὶ ἀηδεῖς ἀκούοντας εἶθ' εἰ μὴ τὸ παρηδῦνον ἡ σύνθεσις ἐπενέγκαι, ἢ παραμυθήσαιτο τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, οὐχ ἕξουσιν αἱ πίστεις βάσιν ἀσφαλῆ· ἐν οἷς δὲ τὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ συμφέρον συντείνοντα λέγεσθαι," ταῦτα δὲ ἀπλαϊκῶς πως καὶ γενναίως καὶ μετὰ σεμνότητος αὐστηρᾶς ἀπαιτοῦσιν οἱ πολλοὶ μανθάνειν. τὸ δὲ καλλίλογον ἐν τούτοις καὶ ἁπαληλὸν, ὥραν οὐκ ἔχει ἐπὶ τῶν ἐναγωνίων λόγων. οὐ τὴν αὐτὴν οὖν ἐπιστάμενος ἁπάντων φύσιν, οὐδὲ τοὺς αὐτοὺς ᾤετο δεῖν πᾶσι προσήκειν κόσμους· ἀλλὰ τοῖς μὲν δημηγορικοῖς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν μεγαληγορίαν μᾶλλον ἁρμόττειν, τοῖς δὲ δικανικοῖς, ἔνθα τῶν ἀλλοτρίων ἀκουστὴς γίνεται κακῶν ὁ δικαστὴς, ψυχῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τιμιώτατα ἐστὶν ἀνθρώποις ἀχρειῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν ἡδονὴν, καὶ τὴν ἀπάτην, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. 82 διὰ τοῦτο ἐν μὲν ταῖς συμβουλαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ Φιλίππου, καταкορεστέραις κέχρηται ταῖς τοιαύταις ἁρμονίαις· ἐν δὲ τοῖς πρὸς τὰ δικαστήρια συνταχθεῖσι, ταῖς γλαφυραῖς· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν δικανικῶν πάλιν ἐν μὲν τοῖς δημοσίοις, ἔνθα τὸ ἀξίωμα ἔδει τῆς πόλεως φυλάξαι, ταῖς μεγαλοπρεπεστέραις πλείοσιν· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς, ἐλάττοσι. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐ μόνον περὶ τὰς ἰδιότητας τῶν λόγων καὶ τὰς παραλλαγὰς τῶν ὑποθέσεων, διαφόρους ᾤετο δεῖν ποιεῖσθαι τὰς κράσεις τῶν ἐν τῇ συνθέσει χαρακτήρων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ γένη τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ συμπληρωτικὰ μέρη διαφόρους ἔχοντα τὰς φύσεις ὁρῶν, διαλλαττούσαις κατασκευαῖς τὰς ἁρμονίας ἐπειρᾶτο κοσμεῖν, ἄλλως μὲν τὰς γνωμολογίας συντιθεὶς, ἄλλως δὲ τὰ ἐνθυμήματα, διαφόρως δὲ τὰ παραδείγματα. πολὺς ἂν εἴη λόγος εἰ τὰς διαφορὰς ἁπάσας βουλοίμην λέγειν ὅσας ἐκεῖνος ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ ὁρῶν, καὶ πρὸς

[Margin: οὐ ταὐτὰ τίς ὁ πορεύεται τὴν αὐτὴν αἰεὶ ὁδόν.]

[Margin: τὸν χαρακτῆρα ταῖς ὑποθέσεσι συμμεθαρμόσει.]

"χρῶμα ἕκαστον ἀεὶ σχηματίζων τὸν λόγον, ἀνέσει τε καὶ ἐπιτάσει ταμιευόμενος τῶν ἁρμονιῶν ἑκατέραν, τοὺς καλοὺς ἐκείνους λόγους ἀνέπλασεν. παραδειγμάτων δ' οὐκ οἴομαι δεῖν ἐνταῦθα, ἵνα μοι μείζονα πίστιν ὁ λόγος λάβῃ, τῶν ἔργων τοῦ ῥήτορος ἐξεταζομένων αἱ τοιαῦτα ἐστὶν οἷα λέγω· πολὺ γὰρ ἡ σύνταξις τὸ μῆκος λάβοι, καὶ δέος μή ποτε εἰς τοὺς σχολικοὺς ἐκβῇ χαρακτῆρας ἐκ τῶν "ὑπομνηματισμῶν· ὀλίγα δὲ ληφθέντα, τῶν πολλῶν ἱκανὰ τεκμήρια, καὶ ἅμα πρὸς ἐπισταμένους· οὐ γὰρ δή γε τοῖς ἀπείροις τοῦ ἀνδρὸς τάδε γράφω· τὸ δεῖξαι τὰ πράγματα συμβολικῶς ἀπόχρη. ἐπάνειμι δ' οὖν ἐπὶ τὰ λοιπὰ ὧν ἐν ἀρχῇ προὐθέμην ἐρεῖν. δεύτερον δὴ κεφάλαιον ἦν ἐπιδεῖξαι τίσι θεωρήμασι χρώμενος, καὶ διὰ ποίας ἀσκήσεως προελθὼν, τὸ κράτιστον μέρος ἔλαβε τῆς ἁρμονίας. ἐρῶ δὴ καὶ περὶ τούτων ὡς ἔχω δόξης. δυεῖν ὄντων τελῶν περὶ πᾶν ἔργον, ὡς εἰπεῖν, ὧν τε "φύσις δημιουργὸς, καὶ ὧν αἱ τέχναι μητέρες, τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἡδονῆς, εἶδεν ὅτι κἀν τοῖς λόγοις, τοῖς τε ἐμμέτροις καὶ τοῖς ἔξω τοῦ "ἐμμέτρου κατασκευαζομένοις, ἔμελλεν ἀποχρώντως ἕξειν ἀμφοτέρων τούτων. χωρισθὲν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν θατέρου, πρὸς τῷ μὴ τέλειον εἶναι, καὶ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ἀμαυροτέραν ἴσχει. ταῦτα δὴ συνιδὼν, καὶ τῆς μὲν αὐστηρᾶς τὸ καλὸν ὑπολαβὼν εἶναι τὸ τέλος, τῆς δὲ γλαφυρᾶς τὸ ἡδὺ, ἐζήτει τίνα ποιητικὰ τοῦ κάλλους ἐστὶ, καὶ τίνα τῆς ἡδονῆς. εὕρισκε δὴ τὰ μὲν αὐτὰ ἀμφοτέρων ὄντα αἴτια, τὰ μέλη, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς, καὶ τὰς μεταβολὰς, καὶ "τὸ παρακολουθοῦν ἅπασιν αὐτοῖς παραίτιον οὐ μὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάτερα σχηματιζόμενα. ὃν δὲ λόγον ἔχει τούτων ἕκαστον, ἐγὼ πειράσομαι διδάσκειν. τοῖς πρώτοις μορίοις τῆς λέξεως, ἃ δὴ στοιχεῖα ὑπό τινων καλεῖται, εἴτε τρία ταῦτ' ἐστὶν, ὡς Θεοδέκτῃ τε καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ σύνδεσμοι, εἴτε πλείω, δύο ταῦτα ἀκολουθεῖ, μέλος καὶ χρόνος ἴσα. κατὰ μὲν δὴ τὰς ὀξύτητάς τε καὶ βαρύτητας αὐτῶν, τάττεται τὸ μέλος· κατὰ δὲ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ὁ χρόνος. οὗτος δὲ γίγνεται ῥυθμὸς, εἴτε ἀπὸ δυεῖν ἀρξάμενος συνίστασθαι βραχειῶν, ὥσπερ οἴονταί τινες, καὶ καλοῦσι τὸν οὕτως κατασκευασθέντα ῥυθμὸν ἡγεμόνα, πρῶτον ἔχοντα λόγον τὸν ἴσον ἄρσει τε καὶ θέσει χρόνων· εἴτε ἀπὸ τριῶν βραχειῶν, ὡς τοῖς περὶ Ἀριστόξενον ἔδοξεν, ὃς ἐν τῷ διπλασίῳ "κατεσκεύασται λόγῳ πρῶτον. τοῖς δ' ἐκ τῶν πρώτων μορίων τῆς λέξεως συντιθεμένοις τό τε μέλος εἰς αὔξησιν ἤδη συμπροάγει, καὶ οἱ ῥυθμοὶ προβαίνουσιν εἰς τὰ καλούμενα μέτρα. ὅταν δὲ μέλλῃ τούτων ἑκάτερον ὑπεραίρειν τῷ μέτρῳ, ἡ μεταβολὴ τότε εἰσελθοῦσα, ταμιεύεται τὸ οἰκεῖον αὐτῶν ἀγαθὸν ἑκατέρου. ἐπειδὰν δὲ τὴν ἁρμόττουσαν ταῦτα χώραν λάβῃ, τότε ἀποδίδωσιν αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν ὥραν τὸ πρέπον. καὶ τοῦτο οὐ χαλεπὸν ἐπὶ τῶν τῆς μουσικῆς ἔργων καταμαθεῖν. φέρε γὰρ εἴ τις ᾠδαῖς ἢ κρούμασιν ὀργάνων τὸ κάλλιστον ἐντείνας μέλος, ῥυθμοῦ μηδένα ποιῆται λόγον, "ἔσθ' ὅπως ἄν τις ἀνάσχοιτο τῆς τοιαύτης μουσικῆς; τί δὲ, εἰ τούτων μὲν ἀμφοτέρων προνοηθείη μετρίως, μένοι δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς μελῳδίας καὶ τῶν αὐτῶν ῥυθμῶν, οὐδὲν ἂν ἐξαλλάττων οὐδὲ ποικίλλων; ἆρ' οὐχ ὅλον διαφθείροι τὸ ἀγαθόν; εἰ δὲ καὶ τούτου στοχάσαιτο, μηδεμίαν δὲ πρόνοιαν ἔχων φαίνοιτο τοῦ πρέποντος τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἀνόνητος αὐτῷ πᾶς ὁ περὶ ἐκεῖνα ἔσται πόνος; ἔμοι γ' οὖν δοκεῖ. ταῦτα δὴ καταμαθὼν ὁ Δημοσθένης, τά τε μέλη τῶν ὀνομάτων καὶ κώλων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν ἐπιλογιζόμενος, οὕτω συναρμόττειν "αὐτὰ ἐπειρᾶτο, ὥς" ἐμμελῆ φαίνεσθαι καὶ εὔρυθμα. ἐξαλλάττειν τε καὶ ποικίλλειν ἑκάτερον αὐτῶν ἐπειρᾶτο μυρίοις ὅσοις σχήμασι καὶ τρόποις· καὶ τοῦ πρέποντος ὅσην οὐδεὶς τῶν περὶ λόγους σπουδαζόντων ἐποιεῖτο "δόσιν. ἐνθυμηθεὶς δὲ, ὥσπερ ἔφην, ὡς διὰ τῶν αὐτῶν τούτων θεωρημάτων ὅ τε ἡδὺς γίνεται λόγος καὶ ὁ καλὸς, ἐσκόπει πάλιν τί ποτε ἦν τὸ αἴτιον ὅτι τὰ αὐτὰ οὐ τῶν αὐτῶν ἦν ποιητικά. εὕρισκε δὴ τῶν τε μελῶν οὔσας διαφορὰς, αἳ ποιοῦσιν ἃ μὲν ἀξιωματικὰ φαίνεσθαι αὐτῶν, ἃ δὲ γλαφυρὰ, ὥσπερ ἐν τοῖς μουσικοῖς ἔχει πρὸς τὴν ἁρμονίαν τὸ χρῶμα· κἀν τοῖς ῥυθμοῖς δὲ τὸ παραπλήσιον γινόμενον, ὥστε τοὺς μὲν, ἀξιωματικοὺς αὐτῶν φαίνεσθαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς δὲ, τρυφεροὺς καὶ μαλακούς· ἔν τε ταῖς μεταβολαῖς τοτὲ μὲν ἀρχαιοπρεπὲς καὶ αὐστηρὸν, "τό τε λεγόμενον" ἐχθρὸν καὶ φιλόκαινον ἐμφαινόμενον. τό "τε δὴ πρέπον, ἁπάντων μάλιστα μεγάλην

πῶς τὸ κράτιστον μέρος ἔλαβε τῆς ἁρμονίας.

83

λην

λην παρέχον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ῥοπήν. συνιδὼν δὴ ταῦτα, ὁπότε μὲν τοῦ καλοῦ πλείονα δεῖν αὐτῷ τὴν κατασκευὴν ὑπολάβοι, τά τε μέλη ἐποίει μεγαλοπρεπῆ, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀξιωματικοὺς, καὶ τὰς μεταβολὰς γενναίας· ὁπότε δὲ τῆς ἑτέρας αὐτῷ φανείη δεῖσθαι συνθέσεως ἡ λέξις, πάντα ταῦτα κατεβίβαζεν ἐπὶ τὸ μουσικώτερον. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ θαυμαστὸν εἶναι τὸν λόγον εἰ καὶ τῇ πεζῇ λέξει φημὶ δεῖν ἐμμελείας καὶ εὐρυθμίας καὶ μεταβολῶν, ὥσπερ ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς ὀργάνοις, εἰ μηδενὸς τούτων ἀντιλαμβάνεται τῆς Δημοσθένους ἀκούων λέξεως· μηδὲ κακουργεῖν ὑπολάβῃ τὰ προτόντα τῇ ψιλῇ λέξει προσμαρτυροῦντα. ἔχει γὰρ ταῦτα ἡ καλῶς κατεσκευασμένη λέξις, καὶ μάλιστά γε ἡ τοῦδε τοῦ ῥήτορος· τῇ δ' εὐκαιρίᾳ καὶ τῇ ποσότητι τὴν αἴσθησιν διαλανθάνει. τὰ μὲν γὰρ, συγκέχυται· τὰ δὲ, συνέφθαρται· τὰ δὲ, ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν ἀκρίβειαν ἐκβέβηκε τῆς κατασκευῆς· ὥστε αὐτὸν ἐξηλλάχθαι δοκεῖν τῷ παντὶ, καὶ κατὰ μηδὲν ἐοικέναι τοῖς ποιήμασιν. ἆρά γε ἀπαιτήσει μέ τις ἐνταυθοῖ λόγον μελῶν τε καὶ ῥυθμῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς μεταβολαῖς σχημάτων, καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῳ πρέποντας ἀξιῶν ἀκοῦσαι, τίνα τε αὐτῶν ἐστιν οἷς ἡ φιλάρχαιος ἁρμονία κοσμεῖται, καὶ τίνα τῆς κωτίλης γένοιτ' ἂν ἁρμονίας ἢ οἰκειοτέραν τὴν ἐκ παιδὸς εὐφαιρούμενος εὐμουσίαν, ἣν ἔκ τε μουσικῆς καὶ γραμματικῆς ἐσχηκέναι· ταῦτ' ἔχουσι τὰ θεωρήματα περιλαβόντα τὸ χρονίζειν ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ γνωρίμοις τὸν λόγον οὐ συκοφαντήσει· ἄλλως τε καὶ τοῦ ῥοῦ τὰ μέτρα ὁρῶν ἄλλων ἔχω· ἀρξάμενος ἀπὸ σοῦ Φίλτατε Αμμαῖε, καὶ ἐκ τῆς εὐμουσίας τῆς σῆς λαμβάνω. εἰ δέ τις ἀπαιτήσει καὶ ταῦτ' ἔτι μαθεῖν, ὃ μή ποτ' ἔχει, τοὺς ὑπομνηματισμοὺς ἡμῶν λαβὼν οὓς περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων πεπραγματεύμεθα, πάντα ὅσα ποθεῖ τῶν ἐνθάδε παραλειπομένων εἴσεται. ἐγὼ δὲ τῇδέ πῃ περιγράψας τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον, ἐπὶ τὸ περιλειπόμενον ἐλεύσομαι μέρος. ὑπεσχόμην γὰρ καὶ τοῦτο δείξειν ἔτι, πῶς ἄν τις διαγνοίη τὸν χαρακτῆρα τῆς Δημοσθένους συνθέσεως, καὶ ποίοις χρώμενος σημείοις ἀπὸ τῶν ἄλλων διορίσειεν. ἓν μὲν οὖν οὐδέν ἐστι παράσημον αὐτῆς ἐκφανὲς οὕτως ὥστε μόνῃ ταύτῃ καὶ μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων παρακολουθεῖν. ἡ δὲ συνδρομή τε καὶ πλεονασμὸς οἷς ἐλέγχεσθαι πέφυκε παντὸς πράγματος καὶ σώματος γνῶσις, ἴδιος αὐτῆς γίνεται χαρακτήρ. χρήσομαι δ' εἰκόνι φανερᾶς τῆς σαφηνείας ἐν ἑκάστοις σώμασι τῶν ἀνθρώπων. ἅπασι δή που συμβέβηκε μέγεθός τε καὶ χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ μέλη, καὶ ῥυθμός τις τῶν με- 84
λῶν, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. εἰ δή τις ἀφ' ἑνὸς τούτων ἀξιώσει τὸν χαρακτῆρα σκοπεῖν, οὐδὲν ἀκριβὲς εἴσεται. ἐν πολλαῖς γὰρ ἂν εὕροι μορφαῖς τοιοῦτον δή ἕτερον, οἷον ἔθετο τῆς μιᾶς μορφῆς σύμβολον. ἐὰν δὲ πάντα τὰ συνήθη συμβεβηκότα τῇ μορφῇ, ἢ τὰ πλεῖστα, ἢ τὰ κυριώτατα, ταχεῖάν τε πάνυ τὴν γνῶσιν λήψεται, καὶ οὐκ ἐπίσεται ταῖς ὁμοιότησι. τοῦτο δὴ ποιεῖν ἀξιώσαιμ' ἂν καὶ τοὺς βουλομένους τὴν σύνθεσιν ἀκριβῶς εἰδέναι τὴν Δημοσθένους, ἐκ πολλῶν αὐτὴν δοκιμάζειν ἰδιωμάτων· λέγω δὴ τῶν κρατίστων τε καὶ κυριωτάτων· πρῶτον ἐκ τῆς ἐμμελείας, ἧς κριτήριον ἄριστον ἡ ἄλογος αἴσθησις. δεῖ δὲ αὐτῇ τριβῆς πολλῆς καὶ κατηχήσεως χρονίου. οὐ γὰρ δὴ πλάσται μὲν καὶ ζωγράφων παῖδες, εἰ μὴ πολλὴν ἐμπειρίαν λάβοιεν, χρόνῳ τρίψαντες τὰς ὁράσεις μακρῷ περὶ τὰς τῶν ἀρχαίων δημιουργῶν τέχνας, οὐκ ἂν εὐπετῶς αὐτὰς διαγνοῖεν, καὶ οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν βεβαίως ὅτι τῇ φήμῃ παραλαβόντες τουτὶ μέν ἐστι Πολυκλείτου τὸ ἔργον, τουτὶ δὲ Φειδίου, τουτὶ δὲ Αλκαμένους· καὶ τῶν γραφῶν Πολυγνώτου μὲν αὕτη, Τιμάνθους δὲ ἐκείνη, αὕτη (δὲ) Παρασίου· λόγων δὲ ἄρα τινὲς ἀκριβῶς ἐξ ὀλίγων παραγγελμάτων καὶ προσκαίρου κατηχήσεως, ἐμμελῶς ἁρμονίας εἴσονται φύσιν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον οἴομαι δεῖν σκοπεῖν ἐπιστήμῃ γε καὶ ἔθει· μετὰ δὲ τοῦτο, τὴν εὐρυθμίαν. οὐ γάρ ἐστι λέξις οὐδεμία Δημοσθένους, ἥτις οὐκ ἐμπεριείληφε ῥυθμοὺς καὶ μέτρα μὲν ἀπηρτισμένα καὶ τέλεια, τὰ δ' ἀτελῆ, τοιαύτην ἐπιπλοκὴν ἔχοντα ἐν ἀλλήλοις, καὶ οὕτως συνηρμοσμένα ὥστε μηδ' ἡμῖν νοεῖν ὅτι ἐστὶ μέτρα· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως γένοιτο πολιτικὴ λέξις παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν ἐμφερὴς ποιή-

Δημοσθένους τὸν χαρακτῆρα πῶς ἂν διαγνοίης.

μασιν, ἂν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκαταχεχωρισμένους″ ἀδήλους. οὐ μέντοι γε προσήκει αὐτὴν ἔμμετρον οὐδ᾽ ἔρρυθμον εἶναι δοκεῖν, ἵνα μὴ γένηται ποίημα ἢ μέλος, ἐκβᾶσα τὸν αὐτῆς χαρακτῆρα· ἀλλ᾽ εὔρυθμον αὐτὴν ἀπόχρη φαίνεσθαι καὶ εὔμετρον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μὲν, οὐ μὴν ποίημά γε· καὶ μελίζουσα μὲν, οὐ μὴν μέλος. τίνα δ᾽ ἔχει ταῦτα διαφορὰν, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. ἡ μὲν ὅμοια παραλαμβάνουσα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς τεταγμένους, εἴτε κατὰ σίχον εἴτε κατὰ περίοδον, ἣν καλοῦσιν″ μουσικοὶ στροφὴν· κἄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν αὐτῶν στίχων ἢ περιόδων, ἃς″ ἀντιστρόφους ὀνομάζουσι, χρωμένη, καὶ τῷ σχήματι τούτῳ τῆς κατασκευῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους προβαίνουσα, ἔμμετρός τ᾽ ἐστὶ καὶ ἔρρυθμος, καὶ ὀνόματα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρον καὶ μέλος· ἡ δὲ περιπεπλανημένα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς ἀτάκτους ἐμπεριλαμβάνουσα, καὶ μήτε ἀκολουθίαν αὐτῶν φυλάττουσα, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτ᾽ ἄλλην ὁμοιότητα τεταγμένην μηδεμίαν, εὔρυθμος μέν ἐστι καὶ εὔμετρος, ἐπειδὴ διαπεποίκιλται μέτροις τε καὶ ῥυθμοῖς τισιν, οὐ μὴν ἔρρυθμός γε οὐδὲ ἔμμετρος, ἐπειδὴ οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς οὐδὲ κατὰ ταὐτὰ ἔχουσι. τοιαύτην δέ φημι πᾶσαν εἶναι λέξιν πολιτικὴν, ἐν ᾗ τὸ ποιητικὸν ἐμφαίνεται κάλλος. ᾗ καὶ τὸν Δημοσθένη κεχρημένον ὁρῶ. τὰς δὲ περὶ τούτου τοῦ μέρους πίστεις ἐν τοῖς περὶ τῆς συνθέσεως γραφεῖσιν ἀποδεδωκὼς, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι κἀνταῦθα λέγειν. τρίτον ἔτι καὶ τέταρτον ἰδίωμα τῆς συνθέσεως τοῦ ῥήτορος ἦν, τό τε ἐξαλλάττειν παντοδαπῶς, καὶ τὸ σχηματίζειν ποικίλως τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους. οὐδὲ γάρ ἐστιν οὐδεὶς ἁπλῶς τόπος ὃς οὐχὶ διαπεποίκιλται ταῖς τε ἐξαλλαγαῖς καὶ τοῖς σχηματισμοῖς, ὡς ἅπαντες ἴσασι· καί μοι δοκεῖ ταῦτα μὴ λόγων δεῖσθαι, γνώριμα καὶ τοῖς φαυλοτάτοις ὄντα. ταυτί μοι δοκεῖ μηνύματα τῆς συνθέσεως εἶναι τῆς Δημοσθένους, καὶ χαρακτηρικὰ, ἐξ ὧν ἄν τις αὐτὴν διαγνοίη πᾶσαν ἐξετάζειν βουληθείς. εἰ δέ τις ὑποτεύξεται πρὸς ταῦτα, θαυμάζειν λέγων εἰ καὶ κακοδαίμων οὕτως ἦν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὥσθ᾽ ὅτε γράφει τοὺς λόγους, ἄνω καὶ κάτω στρέφειν τὰ μόρια τῆς λέξεως, καὶ τὰ ἐκ τούτων″ συντιθέμενα κῶλα, ἐμμελείας τε καὶ ῥυθμοὺς καὶ μέτρα, μουσικῆς οἰκεῖα θεωρίας πράγματα καὶ ποιητικῆς, εἰς τὴν 85 πολιτικὴν ἐναρμόττειν φράσιν, ἢ τούτων οὐδενὸς μέτεσιν, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐνθυμηθήτω ὅτι ὁ τοσαύτης δόξης ἠξιωμένος ἀνὴρ ἐπὶ λόγοις, ὅσης οὐδεὶς τῶν πρότερον, αἰώνια συνταττόμενος ἔργα, καὶ τῷ πάντα βασανίζοντι χρόνῳ παραδιδοὺς, οὐδὲν ἐκ τοῦ ἐπιτυχόντος ἔγραφεν· ἀλλ᾽ ὥσπερ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας πολλὴν ἐποιεῖτο″ δόσιν, οὕτω καὶ″ τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἁρμονίας. ὁρῶν γε δὴ″ τοὺς θαυμαζομένους ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ κρατίστων λόγων ποιητὰς νομιζομένους, Ἰσοκράτην καὶ Πλάτωνα,″ γλυπτοῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας ἐκφέροντας λόγους· ἐνθυμούμενος δ᾽ ὅτι τοῦ λέγειν εὖ διττὴ ἡ διαίρεσίς ἐστιν, εἴς τε τὸν πραγματικὸν τρόπον καὶ εἰς τὸν λεκτικὸν, καὶ τούτων πάλιν ἀμφοτέρων εἰς τὰς ἴσας διαιρεθέντων τομὰς, τοῦ πραγματικοῦ μὲν εἴς τε τὴν παρασκευὴν, ἣν οἱ παλαιοὶ καλοῦσιν εὕρεσιν, καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν παρεσκευασμένων, ἣν προσαγορεύουσιν οἰκονομίαν· τοῦ λεκτικοῦ δὲ, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ εἰ τὴν σύνθεσιν τῶν ἐκλεγέντων· ἐν ἑκατέρῳ τούτων πλείω μοῖραν ἔχει τὰ δεύτερα τῶν προτέρων· τὸ μὲν οἰκονομικὸν, ἐν τῷ πραγματικῷ· τὸ δὲ συντιθέμενον, ἐν τῷ λεκτικῷ· περὶ ὧν οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι″ μηκύνειν. ταῦτα γὰρ ἐννοηθείη ἂν″ εἴ τις εἴη κομιδῇ σκαιὸς ἢ δύσερις, καὶ οὐκ ἂν θαυμάσειεν εἰ φροντὶς ἐγίνετο Δημοσθένει ἔτι μελῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ σχημάτων, καὶ τῶν ἄλλων πάντων οἷς ἡδεῖα καὶ καλὴ γίνεται σύνθεσις· τοὐναντίον γὰρ μᾶλλον ὑπολάβοι τις ἀνὴρ μήτε ὀλιγόπονος μήτε τερψίχορος μήτε ἀκρόσοφος, ἄπορον εἶναι καὶ ἀμήχανον, ἢ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν πεποιῆσθαι τὸν ῥήτορα τῆς ἁρμονίας τῶν λόγων, ἢ φαύλην τινὰ, βουλόμενον μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἀθάνατα καταλιπεῖν. οὐ γὰρ δή τοι πλάσται μὲν καὶ γραφεῖς ἐν ὕλῃ φθαρτῇ″ χείροντες πόνους, ὥστε καὶ φλέβια καὶ πτίλα καὶ χνοῦς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια εἰς ἄκρον ἐξεργάζεσθαι, καὶ καταλήκειν εἰς ταῦτα τὰς τέχνας· πολιτικὸς δ᾽ ἄρα δημιουργὸς, πάντας ὑπεράρας τοὺς

ρας τοὺς καθ' αὑτὸν φύσει τε καὶ πόνῳ, τῶν ἐλαχίστων τινὸς εἰς τὸ εὖ λέγειν, εἰ δὴ καὶ ταῦτα ἐλάχιστα, ὠλιγώρησε. βουλοίμην δ' ἂν κἀνταῦθα ἐνθυμηθῆναι διότι τοὺς ἔτι δυσπίστως ἔχοντας πρὸς τὰ εἰρημένα, ὅτι μειράκιον μὲν ἔτι ὄντα καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτόμενον αὐτόν, οὐκ ἄλογον ἦν καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα διὰ πολλῆς ἐπιμελείας τε καὶ φροντίδος ἔχειν· ἐπειδὴ δ' ἡ χρόνιος ἄσκησις ἕξιν αὐτῷ ἐνεποίησε πολλὴν καὶ τύπους ἰσχυροὺς ἐνειργάσατο τῶν αἰεὶ μελετωμένων, τότε ἀπὸ τοῦ ῥᾷστου τε καὶ τῆς ἕξεως αὐτὸ ποιεῖν· οἷόν τι γίνεται καὶ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ οὐχ ἥκιστα περὶ τὴν καλουμένην γραμματικήν. ἱκανὴ γὰρ αὕτη καὶ τὰς ἄλλας τεκμηριῶσαι, φανερωτάτη πασῶν οὖσα καὶ θαυμασιωτάτη. ταύτην γὰρ ὅταν ἐκμάθωμεν, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς ἀναλαμβάνομεν, ἃ καλεῖται γράμματα· ἔπειτα τύπους τε αὐτῶν καὶ δυνάμεις· ὅταν δὲ ταῦτα μάθωμεν, τότε τὰς συλλαβὰς αὐτῶν, καὶ τὰ περὶ ταῦτα πάθη· κρατήσαντες δὲ τούτων, τὰ τοῦ λόγου μόρια· ὀνόματα λέγω καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους· καὶ τὰ συμβεβηκότα τούτοις, συστολάς, ἐκτάσεις· ὀξύτητας, βαρύτητας· γένη, πτώσεις, ἀριθμούς, ἐγκλίσεις, τὰ ἄλλα παραπλήσια τούτοις μυρία ὀνόματα. ὅταν δὲ τὴν τούτων ἁπάντων ἐπιστήμην περιλάβωμεν, τότε ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν, κατὰ συλλαβὴν μὲν καὶ βραδέως τὸ πρῶτον, ἅτε νεαρᾶς οὔσης ἔτι τῆς λέξεως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τὸν νοῦν ἰσχυρὸν τῇ ψυχῇ περιτιθέντος ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης, τότε ἀπταίστως τε καὶ κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν· καὶ πᾶν ὅτι ἂν ἐπιδῶ τις βυβλίον, οὐδὲν ἐκείνων ἔτι τῶν πολλῶν θεωρημάτων ἀναπολοῦντες, ἅμα νοήσει διερχόμεθα. τοιοῦτον δή τι καὶ περὶ ταύτην ὑποληπτέον γενέσθαι τὴν τέχνην ἐκ τῶν μικρῶν καὶ γλίσχρων θεωρημάτων αὐξομένην τὴν λέξιν σὺν χρόνῳ ῥᾳδίως αὐτῶν κρατεῖν, ὥστε ἅμα νοήσει κεκριμένον τε καὶ ἄπταιστον αὐτοῦ εἶναι τὸ ἔργον. εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ πόνου πολλοῦ καὶ πραγματείας μεγάλης ἔργα εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένην· οὐδὲν γὰρ τῶν μεγάλων, μικρῶν ἐστι πόνων ὤνιον· ἀλλ' ἐὰν ἐπιλογίσηται τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς καρπούς, μᾶλλον δὲ ἂν ἕνα μόνον τὸν ἔπαινον ὃν ἀποδί- 86
δωσιν ὁ χρόνος καὶ ζῶσι καὶ μετὰ τὴν τελευτήν, πᾶσαν ἡγήσεται τὴν πραγματείαν ἐλάττω τῆς προσηκούσης. εἷς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος, ὁ περὶ τῆς ὑποκρίσεως, ὡς κεκόσμηκε τὴν λέξιν ἁνήρ, ἀναγκαίας ἀρετῆς οὔσης περὶ λόγους, καὶ μάλιστα τοὺς πολιτικούς· ἧς παρούσης μέν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς γίνεται χώρα καὶ τότε· ἀπούσης δέ, ὁτιοῦν ὄφελος οὐδ' ἐκείνων οὐδεμιᾶς. τεκμήραιτο δ' ἄν τις ἡλίκην ἰσχὺν τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἔχει, καταμαθὼν ὅσον ἀλλήλων ἀλλάττουσιν οἱ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας ὑποκρινόμενοι· τὰ γὰρ αὐτὰ ποιήματα λέγοντες, οὐχ ὡσαύτως ἡμᾶς κηλοῦσιν ἅπαντες, ἀλλ' ἐνίοις τε ἀχθόμεθα, καὶ ὥσπερ ἀδικούμενοί τι, καθυποκρινομένοις καὶ διαφθείρουσι τὰς βουλήσεις τῶν ποιημάτων, χαλεπαίνομεν. ταύτης δή φημι τῆς ἀρετῆς πάνυ δεῖν τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις, εἰ μέλλουσιν ἕξειν πολὺ τὸ ἀληθινὸν καὶ ἔμψυχον. ἧς πλείστην, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων, πρόνοιαν ἔσχεν οὗτος ὁ ἀνήρ. διττὴν δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς οὖσαν ὁρῶν, περὶ ἄμφω τὰ μέρη σφόδρα ἐσπούδασε. καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος, οἷς κράτιστα ἕξειν ἔμελλεν, οὐ μικρῷ πόνῳ κατειργάσατο, καίτοι φύσει πρὸς ταῦτα οὐ πάνυ εὐτυχεῖ χρησάμενος, ὡς Δημήτριος ὁ Φαληρεύς φησι, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ τὸν βίον αὐτοῦ συγγράψαντες. τί δὴ ταῦτα πρὸς τὴν λέξιν αὐτοῦ συντείνει; φαίη τις ἄν. ἡ λέξις μὲν οὖν, εἴποιμ' ἄν, οἰκείως κατεσκεύασαι πρὸς ταῦτα, μεστὴ πολλῶν οὖσα ἠθῶν καὶ παθῶν, καὶ διδάσκουσα οἵας ὑποκρίσεως αὐτῇ δεῖ. ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας τὸν ῥήτορα τοῦτον, ἐπιμελῶς χρὴ παρατηρεῖν ἵνα τοῦτον ἕκαστα λέγηται τὸν τρόπον, ὃν ἐκεῖνος ἐβούλετο. αὐτὴ γὰρ ἡ λέξις διδάσκει τοὺς ἔχοντας ψυχὴν εὐκίνητον, μεθ' οἵας τῆς ὑποκρίσεως ἐκφέρεσθαι δεήσει. ὃ δὴ ἐγὼ σαφὲς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ποιήσω. φέρε γάρ, ἐπιχειρείτω τις προφέρεσθαι τούσδε ἀριθμούς· "Ὄλυνθον μὲν δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις ἐπὶ Θρᾴκης ἐῶ, ἃς ἁπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνῄρηκεν, ὥστ' εἰ μηδεπώποτε ᾠκίσθησαν, ῥᾴδιον ἦν προελ-

Ὑποκρίσει ποίᾳ κεκόσμηκε τὴν λέξιν.

θόντας εἰπεῖν καὶ τὸ Φωκέων τοσοῦτον ἔθνος ἀνῃρημένον σιωπῶ. ἐνταῦθα ἡ λέξις αὐτὴ διδάσκει τίνος ὑποκρίσεως δεῖ αὐτῇ." διηρηκὼς γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἀνῃρημένων ὑπὸ Φιλίππου πόλεων ἐπὶ Θρᾴκης, οὔ φησιν ἐρεῖν, οὐχὶ ταῦτ' οὖν εἰρωνευόμενον δεῖ λέγειν, καὶ ἅμα ὑπαγανακτοῦντα, καὶ παρεντείνοντα τὸν ἦχον; ἔπειτα φησὶν οὐκ ἔχειν ἐρεῖν ταῦθ' ὥσπερ δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν· ὅμως ὀδύρεται πόλεων καταλόγον, καὶ ταχεῖαν" αἵρεσιν διέξεισιν, ὡς οὐδ' ἴχνος ἔτι λοιπὸν ἐχουσῶν τῆς παλαιᾶς οἰκήσεως. οὐ δι' ὀργῆς γοῦν ταῦτα ὑπερβαλλούσης καὶ οἴκτου λέγεσθαι προσήκει; τίνες οὖν εἰσιν ὀργῆς καὶ ὀλοφυρμοῦ τόνοι, καὶ ἐγκλίσεις, καὶ σχηματισμοὶ προσώπου, καὶ φοραὶ χειρῶν; ἃς οἱ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα πεπονθότες ἐπιτελοῦσι. πάνυ γὰρ εὔηθες ἄλλο τι ζητεῖν ὑποκρίσεως διδασκάλιον, ἀφέντας τὴν ἀλήθειαν. καὶ αὖθις ἐπιφέρει ὁ ἀνήρ· Ἀλλὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐχὶ (τὰς πόλεις καὶ) τὰς πολιτείας αὐτῶν ἀφῄρηται, καὶ" τετραρχίας καθέστακεν· ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη δουλεύωσιν; αἱ δ' ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἤδη τυραννοῦνται, καὶ ταῦτα ἐν νήσῳ (πλησίον) Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν; ταῦτα πάλιν ἑτέραν ὑπόκρισιν ἀπαιτεῖ. πυνθάνεται γὰρ, εἶτ' ἀνθυποφέρει, καὶ παρ' ἕκαστον ἀγανακτεῖ, καὶ τὸ δεινὸν αὔξει. ἴδιον δὲ δή που σχῆμα πεύσεως, ἴδιον δ' ἀνθυποφορᾶς, ἴδιον δ' αὐξήσεως· οὐ δύναται ταῦτα ἑνὶ τόνῳ καὶ μιᾷ μορφῇ φωνῆς λέγεσθαι. τούτοις ἐκεῖνα ἕπεται· Καὶ οὐ γράφει μὲν ταῦτα," τοῖς δ' ἔργοις οὐ ποιεῖ· ἀλλ' ἐφ' Ἑλλήσποντον οἴχεται· πρότερον ἧκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν· Ἦλιν ἔχει, τηλικαύτην πόλιν ἐν Πελοποννήσῳ· Μεγάροις ἐπεβούλευσεν (πρώην)· οὔθ' ἡ Ἑλλὰς, οὔθ' ἡ βάρβαρος" χωρεῖ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀνθρώπου. ταῦτα ἔνεστι προφέρεσθαι ἡδονῇ ἐν παρῳδικοῖς μέλεσιν ὥσπερ ἱστορίαν· οὐ καταβοᾷ, καὶ διδάσκει πῶς αὐτὰ δεῖ λέγεσθαι, μόνον οὐ φωνὴν" ἀφιέντα· ἐνταῦθα ἀστεῖον" ἦχον· ταῦτα ἐσπευσμένως εἰπὲ, ταῦτ' ἀναβεβλημένως· δευ-

87 ρὶ δ' ἀπόλιπε τὸ συνεχὲς, ἐνταυθοῖ συνάψον τὰ ἑξῆς· τούτοις συναλγήσον, τούτων καταφρόνησον· ταῦτα ἐκδειματώθητι, ταῦτα διάσυρον, ταῦτα αὔξησον. ἐμοὶ μὲν" δοκεῖ, οὐκ ἔνεστιν ἀλόγου ζώου ψυχὴν ἔχοντα, μᾶλλον δὲ λίθου φύσιν νωθρὰν, ἀναίσθητον, ἀκίνητον, ἀπαθῆ τὴν Δημοσθένους προφέρεσθαι λέξιν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἐπεὶ τὸ κάλλιστον αὐτῆς ἀγαθὸν ἀπολεῖται, τὸ πνεῦμα, καὶ οὐδὲν διοίσει σώματος καλοῦ μὲν, ἀκινήτου δὲ καὶ νεκροῦ. πολλά τις εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἰπεῖν ἔχοι· τοῦ δὲ συντάγματος ἱκανὸν εἰληφότος ἤδη μῆκος, αὐτοῦ που καταπαῦσαι χρὴ τὸν λόγον, ἐκεῖνο ἔτι νὴ Δία τοῖς εἰρημένοις προσαποδόντας, ὅτι πάσας ἔχουσα τὰς ἀρετὰς ἡ Δημοσθένους λέξις, λείπεται εὐτραπελίας, ἣν οἱ πολλοὶ καλοῦσι χάριν. πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος· Οὐ γάρ πως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισι. ὡς καὶ τοὺς ἀστεϊσμοὺς" ἅμα ἐν τοῖς Δημοσθένους λόγοις. οὐδὲν γὰρ ὧν ἑτέροις τισὶν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ δαίμων, ἐκείνῳ ἐφθόνησεν.

περὶ ὧν τινες ἐπιτιμῶσι τῷ Δημοσθένει.

ἃ δέ γε Αἰσχίνης περὶ αὐτοῦ γράφει συκοφαντῶν, ὥσπερ ἔφην τοτὲ μὲν ὡς πικροῖς καὶ περιέργοις ὀνόμασι χρωμένου, τοτὲ δ' ὡς ἀηδέσι καὶ φορτικοῖς, ῥᾳδίας ἔχει τὰς ἀπολογίας. εἴ γέ τοι βουληθείη τις χωρὶς ἕκαστον τῶν ἐγκλημάτων σκοπεῖν, τὰ μὲν, ἐπαίνου μᾶλλον ἢ κατηγορίας ἄξια εὑρήσει· τὰ δ', οὐκ ἀληθῶς εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ πικραίνειν τὴν διάλεκτον, ὅταν ἀπαιτῶσιν οἱ καιροί· πολλάκις δὲ ἀπαιτοῦσι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παθητικοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων· ἐγκώμιόν ἐστι τοῦ ῥήτορος· εἴ" γε δὴ τὸ ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν αὐστηρὸν τῶν νόμων φύλακα, καὶ πικρὸν ἐξεταστὴν τῶν ἀδικημάτων, καὶ τιμωρὸν ἀπαραίτητον τῶν παρανομούντων, παρὰ τῆς ῥητορικῆς δυνάμεως ἢ μόνον ἢ μάλιστα τῶν ἄλλων ἐπαινοῦμεν· ἀμήχανον δὲ τρυφεροῖς ὀνόμασι καλλωπίζοντα τὴν διάλεκτον, ὀργὴν ἢ μῖσος ἢ τῶν παραπλησίων τι κινῆσαι παθῶν· ἀλλ' ἀνάγκη καὶ νοήματ' ἐξευρεῖν, ἃ δὴ τῶν τοιούτων ἔσται παθῶν ἀγωγὰ, καὶ ὀνόμασι τοιούτοις αὐτὰ περιλαβεῖν οἷς πέφυκεν ἀκοὴ πικραίνεσθαι. εἰ μὲν οὖν μὴ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν τῇ πικραινούσῃ διαλέκτῳ χρώμενον ἀπεδείκνυεν αὐτὸν, ἢ πλεονάζοντα ἐν αὐτῇ, καὶ τῆς ποσότητος ἀστοχοῦντα, εἰκότως ἂν ὡς ἁμαρτάνοντα διέβαλλεν. ὁ δὲ, τούτων μὲν οὐδέτερον ἔχει δεικνύναι, κοινῶς δὲ διαβάλλει τὴν παθητικὴν διάλεκτον, οὖσαν ἐπιτηδειοτάτην εἰς πολιτικοὺς

τικοὺς παραλαμβάνεσθαι λόγους, λεληθότα ἐγκώμια μεταφέρων εἰς τὰς κατηγορίας, ὥσπερ ἔφην. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς περιέργου λέξεως ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν πρὸς τὸν Αἰσχίνην, ἐπειδὴ καὶ ταύτην αὐτοῦ χλευάζει τὴν ἀρετήν. δεχέσθω δέ τις τὴν περιεργίαν τῶν ὀνομάτων ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι νυνὶ, περιττὴν ἐργασίαν καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἔθει. οὐ γὰρ δή γε εἰ ὁ καθ' ἡμᾶς βίος πολλὰ καὶ ἄλλα εἰκῆ τιθεὶς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὀνόματα, καὶ ταύτην ἀδιαφόρως κυκλεῖ τὴν λέξιν ἐπὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, οὕτω καὶ τοὺς ἀρχαίους εἰκὸς αὐτῇ κεχρῆσθαι. εἰ μὲν οὖν τὴν ἀκαιρίαν ἢ τὸν πλεονασμὸν τῆς ἐξηλλαγμένης ἑρμηνείας διασύρων, καὶ ταῦτα εἴρηκεν ὡς τοῦ Δημοσθένους περὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἁμαρτάνοντος, ψεύδεται περιφανῶς. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἐν μὲν ταῖς δημηγορίαις καὶ τοῖς δημοσίοις ἀγῶσι πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ὑποθέσεων ἀποβλέπων, κέχρηται τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς λόγοις, οὓς περὶ μικρῶν συμβολαίων ἰδιώταις ἀνθρώποις ἔγραψε, τὴν κοινὴν καὶ συνήθη λέξιν ἐπιτηδεύει, σπανίως δέ ποτε τὴν περιττὴν, καὶ οὐδὲ ταύτην ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἀλλ' ὥστε λαθεῖν. εἰ δὲ κἀνταῦθα τῷ γένει τῆς ἐξαλλαγῆς ὅλῳ πολεμῶν ταῦτ' εἴρηκεν Αἰσχίνης, ἄτοπόν τι ποιεῖ πρᾶγμα, ταύτην διασύρων τὴν δεινότητα, ἧς πλείστης τῷ ῥήτορι δεῖ. τὸ γὰρ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ἐκφέρειν τὰς νοήσεις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σεμνότερον καὶ ποιητικώτερον ἐκβιβάζειν τὴν ὀνομασίαν, παρὰ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως μάλιστα ἀπαιτεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, ἐγκώμια τῆς Δημοσθένους δεινότητος ὄντα, ὡς ἁμαρτήματα φέρων Αἰσχίνης, οὐκ ἀληθῶς μὲν, εὐλόγως δ' ἴσως, ἐχθρὸς ὢν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον διαβάλλειν δυνάμενος, ἀπερισκέπτως, ὡς ἐγὼ κρίνω, συκοφαντεῖ. τὸ δὲ φάσκειν φορτικοῖς καὶ ἀηδέσι τοῖς ὀνόμασιν αὐτὸν κεχρῆσθαι, πόθεν ἐπῆλθεν αὐτῷ λέγειν, ὑπὲρ πάντα ἔγωγε τεθαύμακα. οὐδὲν γὰρ εὑρίσκω τούτων παρὰ Δημοσθένει κείμενον, ὧν εἰρηκέναι φησὶν αὐτὸν Αἰσχίνης· οἷον ὅτι οὐδὲ τῆς φιλίας ἀπορρῆξαι τὴν συμμαχίαν· καὶ ὅτι ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν· καὶ ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου· καὶ φορμορραφούμεθα· καὶ ἐπὶ τὰ στενά τινες ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσιν· οἷς αὐτὸς ἐπιτίθησι διακωμῳδῶν· ταῦτα δὲ οὐ κίναδός τις ἐστὶ ῥήματα, ἢ θαυμαστά· οὐδέ γε ἄλλα τινὰ φορτικὰ καὶ ἀηδῆ ὀνόματα ἐν οὐδενὶ τῶν Δημοσθένους λόγων εὑρεῖν δεδύνημαι· καὶ ταῦτα πέντε ἢ ἓξ μυριάδας στίχων ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς καταλελοιπότος. εἰ μέντοι ἔνιοι ψευδεπίγραφοι εἰσὶ λόγοι ἀηδεῖς, καὶ φορτικαὶ καὶ ἄγροικοι κατασκευαὶ, ὡς ἐν τῇ κατ' Ἀριστογείτονος β', καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τῶν δώρων, καὶ ἐν τῷ μὴ ἐκδοῦναι Ἅρπαλον, καὶ ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας, καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν, ἐν ἄλλοις τε συχνοῖς, οὓς ὁ Δημοσθένης οὐκ ἔγραψεν, ἐν ἑτέρᾳ δηλοῦταί μοι πραγματείᾳ τὰ περὶ Δημοσθένη. καὶ περὶ μὲν ὧν Αἰσχίνης ἐπιτετίμηκεν αὐτῷ, ταῦτα ἱκανά. ἤδη δέ που κἀκεῖνό τινες οἱ μὲν ὡς χαρακτηριστικὸν, οἱ δ' ὡς ἁμάρτημα τοῦ ῥήτορος ἐσημειώσαντο· λέγω δὲ τὸ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦν ἐνίοτε· οἷά ἐστι ταυτὶ, Φιλίππῳ δέξασθαι καὶ πράττειν καὶ ποιεῖν ὅ τι βούλεται· καὶ, Τὸν Μηδίαν τοῦτον, οὐκ εἰδὼς ὅστις ποτ' ἐστὶν, οὐδὲ γινώσκω· καὶ, Τῆς ἀδελφῆς ἐναντίον, κόρης ἔτι καὶ παιδὸς οὔσης· καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅσοι μὲν οὖν ἰδίωμα τοῦ χαρακτῆρος αὐτὸ ἀποφαίνουσι τοῦ Δημοσθένους, ὀρθῶς λέγουσι· κέχρηται γὰρ αὐτῷ χρησίμως ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τῇ τμητικῇ καὶ τῇ βραχυλογίᾳ, πάντων γε μᾶλλον καὶ εὐκαιρότερον. ὅσοι δ' ἐν ἁμαρτήματος αὐτὸ μοίρᾳ φέρουσι, τὰς αἰτίας οὐκ ἐξητακότες δι' ἃς εἴωθε πλεονάζειν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν, οὐ δεόντως αὐτοῦ κατηγοροῦσιν, ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ τοῦτο συκοφαντοῦντες, τὴν βραχυλογίαν ἐκ παντὸς ἀπαιτεῖν· ἣν, ὅπερ εἶπον, παντὸς μᾶλλον καὶ εὐκαιρότερον παρέχεται· τῶν δὲ ἄλλων ἀρετῶν οὐδεμίαν οὐκέτι συνορῶντες, ὅτι καὶ τῆς σαφηνείας δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ῥήτορα, καὶ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς αὐξήσεως, καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων εὐρυθμίας· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα, τοῦ παθητικήν τε καὶ ἠθικὴν καὶ ἐναγώνιον ποιεῖν τὴν λέξιν· ἐν οἷς ἐστιν ἡ πλείστη τοῦ πιθανοῦ μοῖρα. τούτων δὲ τῶν ἀρετῶν ἑκάστην οὐχ ἡ βραχυλογία κράτιστα δύναται ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ πλεονασμὸς ἐνίων ὀνομάτων, ᾧ καὶ ὁ Δημοσθένης κέχρηται.

ἔφερον δ' ἂν σοι παραδείγματα τῶν εἰρημένων, εἰ μὴ κοπώδης ἔμελλον φανήσεσθαι, πρὸς σὲ ῥητὰ λέγων. ταῦτα, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, γράφειν εἴχομέν σοι περὶ τῆς Δημοσθένους λέξεως. ἐὰν δὲ σώζῃ τὸ δαιμόνιον ἡμᾶς, καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ δεινότητος, ἔτι μείζονος ἢ τοῦδε καὶ θαυμαστοτέρου θεωρήματος, ἐν τοῖς ἑξῆς γραφησομένοις ἀποδώσομέν σοι τὸν λόγον.

EX PRÆFATIONE M. ANTONII
ANTIMACHI, AD ALBERTINUM LOLLIUM.

Sed quo facilius intelligas quanti te faciam, quippe quem artis Rhetoricæ mysteriis, quæ in vario scribendi genere ad bene dicendum attinent, plurimum oblectari non ignorem: concinnavi tibi quoddam munusculum, ex intimis Græcorum fontibus repetitum. Quod profecto tibi ac aliis quamplurimis, qui eisdem studiis delectantur, non injucundum fore censeo. Nactus enim bis proximis feriis pusillum laxamenti, converti quædam ex duobus doctrina nobilibus & claris Græcorum auctoribus artis Rhetoricæ præcepta, nequaquam trita aut pervulgata: e Dionysio Halicarnasseo de Panegyricis conscribendis, de laudandis nuptiis, de laudando natali die, & de conficiendis epithalamiis: & ex Demetrio Phalereo de membris & incisis, de periodis, de modo componendarum epistolarum, ac de characteribus dicendi. Ex quibus omnibus modicum quoddam corpus confeci: quod frequenter in manibus habere poteris. Nam si documenta quæ in eo continentur, studiose (sicuti spero) complecti sequique volueris, in diversis scriptionis generibus, cum crebris exercitationibus, tum scribendo, modo verborum delectum habeas, & eorum collocandorum concludendorumque rationem, qua delectu potior est, calleas, maximam adipisceris dicendi copiam & facultatem.

DIONYSII HALICARNASSEI

PRÆCEPTA DE ORATIONE PANEGYRICA, M. ANTONIO ANTIMACHO INTERPRETE.

Panegyris, solennis scilicet quinquennalium ludorum celebritas sive conventus, est inventum & donum deorum, ad requiem majorum rerum quæ ad vitam attinent, tradita sicuti quodam in loco inquit Plato, cum dii humanum genus ad laborem natum miserati essent. Coacti autem fuerunt a sapientissimis hominibus conventus, & a civitatibus publice communi decreto, ad reficiendos recreandosque animos, ac ad oblectationem atque solatium spectantium constituti. Tributus vero ad hos mutuo celebrandos, est a divitibus suppeditandarum quidem pecuniarum sumptus, a principibus circa hoc ornatus ad magnificentiam apparatus, rerumque ad id commodarum opulentia. Panegyrim athletæ corporum robore ornant plurimum; & Musarum ac Apollinis assectatores musica, quæ in ipsis reperitur. At virum, qui in litterarum & eloquentiæ studiis versatus fuerit, ac universum vitæ tempus in eis consumpserit atque contriverit, in ornanda panegyri ita sese gerere oportet, ac tanto inniti artificio, uti ejus oratio a vulgari dicendi ratione abhorreat. Age igitur, o Echecrates, ad hoc tanquam duces viæ nequaquam tritæ nec a multis tentatæ facti, explicemus ubi ea quæ olim a nostratis sapientiæ parentibus nobis tradita accepimus: illi vero, & illorum etiam superiores, a Mercurio & a Musis habuisse dixerunt: non secus ac Ascræus pastor ab eisdem in Helicone poesim est consecutus. Age itaque, cum hujusmodi arte orationes sequere. Deus etenim universæ, quæcunque sit, panegyrios aliquo modo præses, & ejusdem est nominis: ut, Olympiorum, Olympius Jupiter: ejus autem quod in Pythiis fit certaminis, Apollo. Principium igitur hujusmodi orationis, quæcunque fuerit, laus Dei nobis sit, tanquam vultus seu persona quædam splendida, in sermonis initio posita atque constituta. Laudandi autem exordium, ab iis quæ Deo insunt, eique attribuuntur, prout res copiam suppeditent, sumes. Si quidem Jupiter fuerit, adducendum erit, deorum regem, rerumque omnium opificem esse: Si vero Apollo, musices inventorem exstitisse, & eundem esse cum sole: Solem autem omnium omnibus bonorum auctorem. Præterea si Hercules erit, Jovis esse filium: & ea quæ mortalium vitæ præbuit, connumerabis. Et locus ferme complebitur ex iis quæ quilibet aut invenerit, aut hominibus tradiderit. Verum hæc brevibus narrabis; ne præcedens oratio sequenti major evadere videatur. Deinceps urbis lau-

des, in qua publicus conventus celebratur, vel a ſitu, vel ab ipſius ortu, recenſere oportebit. in quo ſane, quis deus aut heros ejus conditor extiterit, aut ſi aliquid habebis quod de eo in medium poſſis afferre. ſiquid videlicet ab eo ubi præclarum, vel bello vel pace geſtum fuerit, commemorabis. Congruet etiam de magnitudine, ſi ampla vel parva ſit, aliquid dicere: quod pulchritudine excellat, quod licet parva, potentia tamen cum ampliſſimis eſt adæquata. Deinde quæcunque ad templorum, aut in his additamentorum ſeu donariorum, publicorum privatorumque ædificiorum ornamentum attinent, non erunt ſilentio prætereunda: quemadmodum Herodotus quódam in loco, quinque & ſex tabulatorum ædificia Babyloni eſſe dicit. ſi fluvius ſit magnus, ſi purus & nitidus, vel regionem incolentibus utilis. ſi itidem aliqua fuerit fabula, quæ de civitate prædicetur. Hoc pacto multum ſuavitatis, plurimum lepôris atque dulcedinis habebit oratio. Ad hæc de ipſo certamine dicendum erit, quodnam habuerit initium, quæ ipſius fuerit conſtitutio, vel quam ob cauſſam poſitum dedicatumque ſit. ſi aliqua ſit fabula, vel aliquid aliud priſcum, horum nihil erit omittendum. Ad id vero cum veneris, non erit locus ſimpliciter tranſeundus: ſed cum aliis certaminibus oportebit hoc comparare. nam id tibi ſuppeditabit dicendi copiam. Et hoc modo augebis orationem, ut ab anni partibus comparans. ſi quidem veris tempore agatur, dicendum erit agi in temperatiſſimo, reſpectu caloris & frigoris: ſi in hieme, in validiſſimo atque fortiſſimo ut quiſpiam dixerit tempore celebrari: ſi in æſtate, ad exercitationem contemplationemque ſpectatorum conſtitutum eſſe, & voluntatis indicium atque probationem exſiſtere, & deficientibus athletis ſpectatores decertare debere. poteris etiam auctumnum a fructuum collectione, ſeu repoſitione, non parum laudare: & ab eo quod jam homines a laboribus ceſſent atque quieſcant. Deinde conſiderandum erit quo modo ſint diſpoſita certamina. Etenim ſi muſicum & gymnicum ſit, plane perfectum eſſe, in eoque nihil deeſſe, & ſine aliquo defectu, corporum robore, vocum concentu, ac reliquis muſicæ partibus temperatum, exiſtere. Si autem gymnicum ſit, muſicam tanquam animum mollientem atque effeminantem abdicaſſe, corporum vero robur ſumpſiſſe atque retinuiſſe: & ſollicitudinis & angoris modum ad fortitudinem qua in bellis opus eſt comparandam conferre plurimum. Coronam præterea, quæcunque ſit, ne ſilentio negligenter prætereas. non enim cum in hac re peragenda verſaberis, tibi laudes deerunt. Nam ſi quercum laudare contigerit, eam Jovi ſacram dices, & primum atque antiquiſſimum fuiſſe hominibus cibum, & nequaquam mutam aut elinguem: quippe quæ in Dodona ſit aliquando locuta. Si autem oliva fuerit celebranda, Palladi dicatam, laborum medelam, ex hac planta antiquos erexiſſe dedicaſſeque trophæa, hanc arborem eſſe ſignum & notam victoriæ; Pallademque, cum ſuperaſſet Neptunum, hac prima coronatam fuiſſe diſſeres: & tandem certantibus eſſe familiarem ſimam. athletarum enim certamina per oleum conficiuntur. necnon orationi ſociam exſiſtere, eque multum ſuffragari, qua publici conventus exornantur. Laurum quoque pari ratione laudibus efferes, dum Apollini ſacram, plantamque vatibus dedicatam dices. in qua plane laudanda, ſi Daphnes fabulam attingere volueris, non utique alienum nec abſurdum videbitur. Similiter etiam, ſiquid aliud affuerit; ut Cereris fructus: vel ſi fide non careas, circa unumquodque iſtorum te poteris diſ-

ris diffundere. Nec illud erit extra magnificentiam & gloriam; si certaminis coronam cum reliquorum certaminum coronis comparandam duxeris. Regis vero laus, a te veluti totius orationis fastigium, inducatur apponaturque; & quod vere omnium certaminum præses, qui pacem tuetur, propter quam certamina perfici queunt. Nonnulli etiam illos qui ludos disponunt, laudibus prosecuti sunt: si quidem hi gloria insignes sint, quod aliis ante in rebus utiles fuerint, at in his splendidissimi atque ornatissimi reperti sint. Si vero nulla habeas antiquiora, quæ in medium possis afferre, explicandum erit, principium gloriæ, quæ ad patriam pertinet, esse maximum, & Græcorum generi maxime innatum. Reliqua elocutio sit, ut uniuscujusque natura & voluntas postulat. Verum si in dicendo præstare oportet atque antecellere, (ut quod sentio dicam ingenue) nunquam auctor fuerim, uti ejusmodi elocutio sit unius tantum modi, sed varia simul & mista: & alia sint simplicitate procedentia, alia oppositis & adæquationibus Isocratis respondentia, alia autem divisis atque distinctis expressa. Scio enim nostratis chori ducem & præsultorem hanc viam vel in pluribus (ut ita dicam) sectatum fuisse: nisi quidpiam in aliquo præcipuo genere scribere proposuisset. Cujusque autem formæ dicendi, materia videtur facultatem præbere. Verum iis quæ excogitaveris, oportet etiam consequentem & congruam elocutionem inducere: quemadmodum narrationes, & aliquid fabulæ habentia, simplici & non fucata oratione opus est explicare. Quæcunque autem de regibus, vel de diis optimis maximis litterarum monumentis mandare volueris, ea cum venustate, sententiarum gravitate, & majestate verborum dicenda erunt. Quæ vero ad collationes, sive similitudines, nec non ad comparationes pertinent, urbano sermone complecteris: nisi quispiam ad hoc, dignum aliquod orationis genus in omnibus præbuerit. Illud tamen quod prædictum est, habet plus ostentationis, & majorem affert populo delectationem atque voluptatem.

PRÆCEPTA DE ORATIONE
Nuptiali; eodem interprete.

Mihi profecto jucundum admodum fuisset, tuis non solum adesse, sed interesse nuptiis, mi carissimum caput: quo tecum simul chorum ducerem, tecum baccharer, & paulo post conficiendum matrimonium iterum atque iterum laudibus extollerem, Hymenæumque (quem in nuptiis dici par est) canerem. Verum cum vinculum hoc, quod ad litterarum studia, ad præsentemque eruditionem attinet, nos invicem separet, (absit enim ut mente, affectu, & cogitationibus, quæ ad animorum conjunctionem spectant, unquam sejungamur) iccirco habeas hoc a me tanquam aliquod munus, ad usum atque ornamentum nuptiarum, ut nec expers, nec ignarus sis eorum, quæ de his dici consvevere: seu tu id apud teipsum servare, sive alicui tanquam symbolum ad promerendam gratiam conferre volueris. Forte igitur & tu jam a juventutis initio hujusmodi orationem prolusisti, dum primam apud me rhetoricorum viam ingressus, tum ceteris conscribendis componendisque rhetoricis exercitationibus operam navares; tum etiam ea quæ quæstiones vocantur, & ex his ea quæ ad orationem de nuptiis pertinent; & cohortationem ad ejusmodi res studiose admodum persequereris. In illis enim quæ præci-

pua sunt, hanc etiam in primis materiam juvenes ad scribendum deligunt, An sit uxor ducenda. Oratio autem quam nunc in manibus habemus, in ejusmodi locutionum genere versatur: nec ab iis quibus in quæstionibus deorum uti consuevimus, dissentire videtur: quod hi scilicet invenere ostendereque hominibus nuptias.
55 Jupiter enim & Juno, primi conjungentes & copulantes. Proinde hic quidem omnium Pater vocatur; illa vero, * Iuga nuncupatur, quod mari fœminam conjungat: & ab istis diis reliquorum deorum, qui in nuptiis celebrantur, ac nuptiales natalesque appellantur, cœtus in mortalium vitam prodiit. Et nuptiæ sunt in caussa, ut dii isti ita nominentur, colantur, maximoque in honore habeantur. Nam absque nuptiis, neque horum deorum cultus celebrationesque ad homines pervenissent. Deinceps orationem de natura oportet inducere, quod hoc ipsius est opus, generare scilicet, concipere, & partum ferre. idque per omnia ipsius opera, & animalia & plantas transire. Adducemus postea differentiam quæ est in hominum coitu atque societate: quod alia sane imprudenter & temere miscentur, homo autem ordinem quendam matrimonii & institutum invenit, non ut gregatim ferarum more coire concedat, sed qui duorum maxime commodorum conjunctionem societatemque per universam vitam excogitaverit. In qua plane re commemoranda attinges, a fera agrestique ac erratica vita discessisse, & ad humanum, mansuetum, ordinatumque victum per matrimonium deductos fuisse. & hominum genus cum mortale sit, ex matrimonii conjunctione atque societate, propter continuationis seriem, immortale effectum fuisse. nam susceptione posterorum, veluti lumen accenditur: quod & posteritati per generationem hominis permanet, ac nunquam exstinguitur. Et hoc utique symbolum optimum, non pecuniarum, aut possessionum, sed ipsius naturæ & generis, non injuria quispiam dixerit. Scrutaberis & quæres præterea post hæc, quot bona eis contingant qui uxores ducunt. Primum quidem, ad gloriæ existimationem. Nam temperantiæ fructum, quæ nimirum optima virtutis est pars, statim ab ipsis nuptiis assequi incipiunt. Matrimonium enim, continuo temperantes homines reddit: quoniam ii qui ad id sese contulere, ab illegitimo inordinatoque coitu liberati, ad solam propriam uxorem respicere videntur. Ex hoc namque homines honoratiores evadunt, fideliores, benevolentioresque omnibus in rebus erga patrias censentur: eo quod suos ipsorum liberos, tanquam obsides, patriis dederint: propter quos in primis necessarium est, ut in consilium adhibeantur recipianturque. Ad dolores etiam & difficilia quæ sunt in vita, nuptiæ sunt utilissimæ: quippe quæ hæc tanquam onera reddant leviora, cum molestiarum omnium uxores faciamus participes, & ex societate & communicatione non minimam capiamus consolationem. Hinc ea quæ suavia & jucunda sunt, necesse est uti videantur jucundiora: cum ipsi non nobismet ipsis tantum lætemur, sed filios, uxores, aliosque consanguineos habeamus, quibuscum hæc communicemus, qui profecto hæc nobiscum celebrent, nobiscum gaudeant, ac lætitia simul efferantur. Hac de caussa dies festi, solennes celebritates, ludi, conventus publici, jucundiores sunt: quia inter multos fiunt, & cum multis communicantur. Ex qua nimirum re affinitates augeri necesse est. Inquies etiam, quod ex hoc primum habitationes domusque sunt ædificatæ, ædificia conjuncta, postea pagi vicique facti, & deinde civitates constitutæ. Ex matrimonio vero quam plurimorum cognitio, & cum externis hominibus affinitas cognatioque est consecuta. Ad quod comprobandum, apponendæ erunt & commemorandæ celebres & gloriosæ nuptiæ,

* f. Jugis, vel Jugalis.

ptiæ, vel antiquæ: & bona quæ propterea hominibus provenere, explicanda: & difficilia atque molesta fere omnia matrimonio depelli, nec non fugari, demonstrandum. & quo pacto Menelaus propter nuptias Helenæ immortalis factus sit, & Peleus ob Thetidis matrimonium & Admetus propter Alcestim fatalem mortem evitaverit. Ubi autem de his satis dictum fuerit, precibus, quæ bonorum petitionem pro nuptiis ac susceptione liberorum habeant, uteris. Præterea tibi erit effingenda malorum aversio, veluti prædicenti qualis vita sit futura cum liberis, & quod eorum chorus, si contingat, erit inspicienti jucundissimus, & quod rursus instaurabitur quodammodo, & una cum propriis liberis iterum adolescet. Tum etiam memorare oportebit ea quæ & ipse aliquando in juventute gesserit. suavis enim & jucunda est eorum quæ in pueritia nostra fecerimus, recordatio: nec aliud est quod nos rursus faciat reviviscere. Si vero quispiam suam ipsius imaginem inanimatam inspiciens delectatur, quando hanc non inanimem, verum expressam, vivam & spirantem intuetur, & non unam, sed multas, (si ita contingat) quanto magis lætari debebit? Hinc rursus discedendum, & attingendæ sunt atque commemorandæ aliquæ historiæ, in quibus sint, quotquot mortales propter liberos floruerint, & propulsatis atque aversis malis, felices fortunatique evaserint, ut Anchisæ, Æneæ opera, contigit. Opus est etiam personas illorum qui matrimonio conjunguntur, nequaquam silentio præterire, sed harum quoque laudes in medium afferre. Aliquando igitur hac dicendi forma in principio, aliquando in fine utendum est. Si enim personæ fuerint gloria admodum celebres, in principio: si minus insignes, hæc erunt subdenda, & ultimo loco recensenda. Laus autem, ea quæ in laudationibus sunt, continebit. Et loci iidem ipsi erunt, a patria, a genere, a natura, ab educatione: & quod æquales, similes, certique ambo sunt. 36 Sumes itidem laudandi argumentum ab ipsorum parentibus atque majoribus: qui profecto si ex eadem sunt patria, quod jam diu familiares atque peculiares ex loco sint: si autem ex diversis, quod a diis optimis maximis in hanc societatem coacti fuerint: item si ex eodem genere sunt, quod incrementum, amplificatio & familiaritas affinitatis, alia ad aliam accessit: proinde vinculum multo firmius & validius effectum est. Quando autem a variis studiis atque institutis sunt, ut militiæ, ut litterarum, concentum hunc, cum sapientiæ sit adjuncta fortitudo, optimum esse consentaneum est. Addes insuper, quales par est futuros illos qui ex his procreati suscipiuntur. Si autem tu ipse, qui orationem haberes, uxorem duceres, de hoc ipso eleganter & venuste exordium faciendum est: quod si amatores amores & delicias suas laudant, multo nimirum magis te decet matrimonium laudare, quam illos suas ipsorum delicias: & quod oratione & disciplina etiam ex hoc utendum est, tanquam jam exordientem, & de filiis vaticinantem, quod & ipsos in iis quæ ad disciplinam pertinent, præstantes evasuros verisimile, ac nequaquam dissentaneum est. Ab humili vero elocutione non erit discedendum, sed Xenophontis & Nicostrati vestigiis inhærendum, in paucis ad gravitatem orationem efferendo, si alicubi sententiarum cogat magnitudo.

PRÆCEPTA DE ORATIONE
Natalitia; eodem interprete.

Sequitur oratio quæ in puerorum nativitate dici conſuevit: nuptias enim partus ſubſequatur oportet: quam & ipſam hoc modo convenit perficere. Cum nativitatis uniuscujuſque principium ſit dies in qua in lucem editur, pauca de die dicantur neceſſe eſt, quæ quaſi laudem occaſionis cujusdam & opportunitatis complectantur atque contineant. Si utique proprium aliquid inſigne vel decorum præter alios dies habuerit: ut ſi calendis natus ſit, quod eſt menſis principium: principium autem eſt optimum, & a principio ſunt omnia: & quod eſt totius dimidium, vel totum, auctore Platone. Si vero ſeptimus vel ſextus ſit, ſacros hos dies diisque dicatos eſſe dicemus, & communitatem quandam eſſe cum diis ipſis, ob nativitatis opportunitatem. Poteris etiam de nono dicere, quod eſt Soli conſecratus: & quod conſentaneum eſt, illum qui ejusmodi die natus fuerit, inſignem & illuſtrem evaſurum, & forte etiam (quemadmodum eſt Solis natura) beneficum. Si autem fuerit quintusdecimus, hunc itidem Minervæ attribui, & in hoc perfectum eſſe plenilunium: & quod par eſt, hanc viri nativitatem ejusmodi futuram, ut in ea nihil deſit. Eodem etiam modo de reliquis diebus, quos aut principio aut fini accommodare ſtudebis: & conſideratis iis quæ in medium poſſis afferre, ſic laudem conficere conaberis. Poſtmodum vero & tempus cujusmodi ſit, conſiderare neceſſarium erit: & omnem tempeſtatem aut hiemis, aut veris, aut reliquarum anni partium, quemadmodum in laudibus ad ludos attinentibus, temporum proprietates indicavimus, hiemi ſane fortitudinem, veri ſpecioſam venuſtatem tribuentes, æſtati agrorum fructus, & bonorum omnium copiam: reliquo autem tempori, operum vacationem, & laborum quietem. Erunt præterea ſignificanda, quæ aliquando accidere temporibus: uti ſiquis natus ſit die feſto, ſcilicet Bacchanalibus, aut Myſteriis, aut aliquibus publicorum conventuum ſolennibus celebritatibus. Hæc enim omnia argumenti facultatem ad proſequendas laudes tibi ſuppeditabunt. Hinc autem ad ea loca in quibus natus eſt aliquis, veniendum. primum quidem ab eo quod nationem continet, ad Aſiam, ad Europam videlicet: & hinc rurſus explicandum, ſi natio Græca ſit, vel barbara: ſi ſapientia aut fortitudine prædita, vel ſi aliquid ejusmodi inſigne atque præclarum in ſe habuerit. Deinde ad illud quod continetur, progrediendum, ut quænam ſit civitas, & ipſorum metropolis: aut ſi ſit ei quæ primum dignitatis locum obtinet, in honore proxima, ſi ampla & florens, ſi frequenti hominum multitudine referta, ſi ingeniis fœcunda, ac ad virorum virtutem fertilis, aut ſi aliquod aliud civitatis ſtrenue factum fuerit. Tum ea quæ in urbe continentur, proſequeris, ex qua familia quis natus ſit, quod non ex humili & abjecta, quod non ex ignobili, ſed ex præclaro genere: ex quibus avis & parentibus; quorum laudem (prout res copiam ſuppeditaverit) perſtringes. Ad hæc ad laudem illius de cujus laudatione agitur, cujusque eſt natalis dies, devenies, quanam ſit natura, tum in iis quæ ad corpus ac vires, tum in iis quæ ad animi magnitudinem attinent. Si magnus ſit, Ajaci: ſi pulcher & fortis, Achilli ſimilem dices. ſi boni & prudentis conſilii, aut juſtus, aut moderatus & temperans fuerit, congruentibus perſonis, Neſtori,

Nestori, Themistocli, Aristidi, Phocioni illum æquiparabis. Si comis & facilis sit, quod excandescentiam quandam laudabili mansuetudine admistam habet, & quod ad agendum est efficax. Si autem parvus sit, ut Tydeus & Conon. Expli- 37
cabis etiam, qualis sit in iis quæ ad degendam vitam pertinent: si lautus & elegans sit, si magnificus; qualis in privatos, qualis erga civitatem, tum liberalitate, tum ceteris rebus quæ ad honoris & gloriæ studia spectant. Item si in aliqua scientia sit eminens, ut in medicina, aut in rhetorica, aut in philosophia, apposite, ut debet, laus quæ in his est, inducenda erit, ad quæcunque horum singula utilia videbuntur. Sic enim multiplex, ampla, & copiosa fiet oratio, ut comprehendi possit, qualis olim jam fuit, qualis est in præsenti tempore, qualemque in posterum fore consentaneum est. In hoc autem cum erimus, nequaquam alienum aut absurdum fuerit, si tam ab aliis diis, quam ab iis qui nativitatibus præsunt, precibus petierimus, uti præsens vita atque futura, melior quam præterita contingat, ac ut confectis multis temporum spatiis, liceat ad maturam, felicem, fortunatamque senectutem pervenire.

PRÆCEPTA DE EPITHALAMIIS,
eodem interprete.

Ante orationem de nativitate (id enim me fere prætererat, ob tumultum & turbationem discessus) sequitur maxime oratio quæ apud thalamum dici consuevit, & ea quæ separatim dicuntur, solet attingere: eademque est cum nuptiali oratione, nisi quod differt tantum tempore, quia perfectis nuptiis hæc recitatur: in reliquis tamen prædictæ orationi penitus respondere videtur, & post nuptias veluti Hymenæorum loco canitur. Sunt igitur etiam apud Sappho hujus formæ dicendi exempla, cum odæ Epithalamii inscriptionem habeant. Verum quia carminis & solutæ orationis non eadem est tractatio, sed longe dispar & diversa ratio, quoniam sicuti metris, ita etiam mentis conceptu & sententiis hæc differunt; hoc pacto hanc itidem orationem commode tractari posse censeo, si in exordio statim hoc significaveris, alios quidem Hymenæum canere consuevisse, nos vero Hymenæi loco orationem habere, non tibiis, aut citharis, neque ædepol aliquo ejusmodi cantu, sed eorum laudibus & hymnis qui matrimonio copulantur. Post hæc deinceps adducendum erit, quod hominibus exsistentibus, nuptiæ sunt admodum necessariæ. ex his enim universa humani generis salus propagatioque dependet. & quæcunque alia bona ad nuptias pertinent, oratione prosequeris. Devenies postea ad personas, quæ ad nuptias convenere, in eisque versantur, & quænam hæ sint, explicabis. In quo sane de ipsarum genere, de educatione, de corporum pulchritudine, de ætate, quot fortunæ bona habeant, & quodnam earum studium officiumque sit, disserendum erit. Eas præterea diligentiam, uti matrimonium atque conjunctio efficeretur, adhibuisse: & quo animo sint nuptiarum caussa familiares, itemque alieni, & civitas ipsa publice. Et matrimonium plane omnibus curæ esse, ab omnibusq; summo studio coli, & nuptias cuipiam frequenti virorum mulierumque conventui, & calendarum celebrationi, & civitatis solenni festo similes exsistere. Quemadmodum

autem in nuptialibus, post reliqua, illud inspicere dignum putamus, uti si ex eadem patria, si ex eodem genere: ita in his quoque ejusmodi orationis partem non minimi faciendam esse duces. Post laudes vero & laudationes, cohortatio quædam nuptias celebrantibus accedat, ad mutuum inter se studium exercendum, ac ad unum idemque sentiendum. Eo maxime autem, quod plurima bona ex hujusmodi concordia & amore, necessario contingant, ab universali materia ad singularem propriamque orationem trahes: videlicet quod concordia omnibus hominibus est bonorum dux, quod ab ea omnibus maxima commoda proveniunt, incredibiles utilitates proficiscuntur, & potissime matrimonio conjunctis. Ad quod comprobandum, si a celebri usu non abhorrere volueris, illud Homeri scite dictum tibi adducendum erit; Nullum majus bonum, quam dum vir & uxor concordes, & idem sentientes, ædes habitent: Quanto ob eam rem inimici dolore, quantaque amici voluptate afficiantur. Postremo precibus uteris, ut quam-primum liberi procreentur, ac in lucem edantur; quo eorum nuptias inspicere, Hymenæum canere, & ejusmodi orationum conficiendarum materiam occasionemque rursus habere valeamus.

DIONYSII HALICARNASSEI DE PRÆCIPUIS LINGUÆ GRÆCÆ AUCTORIBUS ELOgia; a Stanisla Ilovio Polono Latinitate donata.

IN scriptis & monumentis veterum versari debemus, ut inde non modo ejus rei quam tractandam suscipimus, materiam, sed etiam rationem imitandi ejus quod cujusque proprium est, nobis comparemus. Animus enim legentis, perpetua observatione similitudinem quandam gene... dicendi elicit. Quale quiddam rustici cuju dam uxori accid sse fabula refert. Virum, inquit, agricolam deformem timor invasit, ne liberos similes sui susciperet: quæ formido artem illum pulchros & formosos liberos procreandi docuit. imaginibus enim q busdam, ut arbitror, venustis & decoris effictis, eas intueri mulierem assuefecit. De nde cum ea congressus, præcl e imaginum pulchritudinem assecutus est. Exprim ndæ etiam orationis similiudo ita demum paritur, si quis imitatione expresserit illud quod apud unumquemque ex mu tis videtur esse præstantissimum: quemadmodum si quis multis ex fontibus rivum quendam deducens, in animum suum derivet. quod etiam exemplo ipso confirmabo. Zeuxis ob summam pingendi peritiam magna in admiratione apud Crotoniatas fuit. Huic Helenam nudam pictura exprimere contendenti, nudas conspiciendas ejus loci miserunt puellas: ac posteaquam multis ex partibus excellentissima q æque cogitatione comprehendisset atque collegisset, ars omnibus numeris absolutam pulchritudinem construxit. En etiam tibi licet, ut in theatro quodam, formosorum corporum formas spectare, & ex illorum animis decerpere atque delibare id quod est optimum: licet, inquam, tibi sic multiplicis variæque eruditionis symbolum colligenti, nullo unquam tempore imaginem interituram, sed perpetuam ac immortalem artis pulchritudinem informare, ut id quod imitatione expressisti, manifestos & apertos delectus iis qui audiunt suppeditet.

HOME-

Homerus.

Ex Homeri poesi non unam tantum corporis partem, sed integrum corpus exprimas ac effingas. ejus etiam imitare mites concitatosque affectus, amplitudinem, dispositionem, & alias omnes virtutes. Alios vero, iis in rebus in quibus antecellunt, sequi debemus.

Hesiodus.

Hesiodus studuit voluptati, & lenitati verborum, ac concinnæ compositioni.

Antimachus.

Contra Antimachus vehementiæ, & forensi illi asperitati, & minime vulgari eloquendi generi operam dedit.

Panyasis.

Panyasis vero amborum virtutes consecutus est, & eos partim materia, partim disponendi ratione superavit.

Pindarus.

Imitandus est etiam Pindarus, cum verborum & sententiarum caussa, tum magnificentiæ, nervorum, ubertatis, compositionis, virium & acerbitatis cum voluptate temperatæ: tum etiam continuationis, majestatis, sententiarum, contentionis, figurarum, morum expressionis, amplificationis, exaggerationis: ac in primis eorum morum gratia, qui ad temperantiam, pietatem, amplitudinem pertinent.

Simonides. 69

In Simonide, præter verborum delectum, observa accuratam compositionis diligentiam. Adhæc in commovenda miseratione virtutem (in qua parte præferendus etiam Pindaro videtur) non nimis magnificam & vehementem, sed qualis illi peculiaris est, movendis affectibus idoneam.

Stesichorus.

Vide etiam Stesichorum in utriusque virtutibus eorum quos enumeravimus florentem, quin etiam iis quibus illi carent præditum: rerum, inquam, quas tractandas sumpsit amplitudine; in quibus morum & dignitatis personarum rationem habuit.

Alcæus.

Alcæi vero considera magnificentiam, brevitatem, ac suavitatem, acrimonia & gravitate conditam: præterea configurationes perspicuitate temperatas; nisi quantum eam proprietas linguæ vitiat. Tum inprimis mores rebus civilibus accommodatos. Sæpenumero sane, si versum detraxeris, forensem invenies orationem. Nunc ad poetas tragicos nos conferamus, non quod omnes poetas volvere non debeamus: sed quod hic locus minime postulet, ut omnium in præsentia mentionem faciamus: de præcipuis atque excellentibus dixisse sufficiat.

Æschylus.

Æschylus igitur primus orationis magnificentiæ & amplitudini studuit & decorum tum in mitibus, tum in concitatis affectibus exprimendis servavit, tum conversa, tum propria dictione mirum in modum ornatus: in verbis etiam propriis & rebus condendis atque innovandis frequens est, Euripide & Sophocle in ducendis personis magis varius.

Sophocles & Euripides.

Sophocles autem in concitatis affectibus effingendis excelluit, personarum

servata dignitate: Euripidi non omnino veritas, & præsenti vitæ nostræ accommodata ratio placuit: ex quo etiam factum est, ut sæpe a decoro aberret. Nec generosos & præstantes personarum mores & affectus, quemadmodum Sophocles, feliciter expressit: contra inhonestos, effœminatos, & abjectos videre licet eum summo studio expressisse. Et Sophocles quidem in dicendo supervacaneus atque redundans non est, sed necessaria tantum persequitur: Euripides vero in oratoriis inductionibus frequens. Ille novorum verborum fabricator, ac sæpenumero ex summa amplitudine in inanem sermonis ostentationem decidens, quasi omnino ad vulgarem humilitatem delabitur: hic neque sublimis est, neque tamen submissus, sed ex utrisque temperata dictionis mediocritate utitur, * & fere omnes dicendi virtutes Comicorum imitatur. sunt enim sententiis nitidi, perspicui, concisi, magnifici, acres, & ad vitam & ad mores accommodati. Menandri etiam genus quod in actione & materia cernitur, spectandum atque considerandum est.

* Comicorum vero imitandæ sunt virtutes dicendi omnes,

DE HISTORICIS.

Herodotus & Thucydides.

Ex iis qui res gestas litterarum monumentis mandarunt, Herodotus optime omnium eam partem historiæ quæ res continet, elaboravit atque expressit: ea vero parte quæ elocutionem continet, nonnunquam superior Thucydides, nonnunquam e diverso Herodotus. Est etiam ubi pares inveniuntur. Accurata enim verborum electione in his sermocinationibus, in quibus ambo tractandis occupantur, uterque suam quandam proprietatem servat. ceterum perspicuitatis laudem omnes sine controversia Herodoto deferunt. Ac brevitas quidem familiaris & propria est Thucydidi: evidentia autem & illustratio, utrique communis. In moribus exprimendis primas fert Herodotus; in affectibus autem, Thucydides. Rursum dictionis elegantia ac magnificentia nihil alter ab altero differt; sed in his & hujusmodi virtutibus ambo excellunt. Viribus, robore, nervis, & orationis gravitate, ac figurarum varietate, Thucydides Herodotum superavit: suavitate vero, ac persuadendi facultate, jucunditate, & sponte nata simplicitate, non elaborata, longe præstare Herodotum invenimus. atque nullam compositionem & personarum confictionem minus servavit, quam hanc morum & ingenii simplicitatem.

Philistus & Xenophon.

Nunc de Philisto & Xenophonte dicamus. hic quidem, Herodoti æmulus, & in
70 virtutibus rerum tractandarum & dispositionis fuit, & in moribus sermocinantium imitandis quodammodo similis ac par, quodammodo impar. est enim eloquens, verbis purus, perspicuus ac illustris, in compositione dulcis & venustus, ita ut etiam eum in hac parte antecellere videatur. historicarum autem rerum illam sublimitatem atque magnificentiam omnino non est assecutus: quin nec decorum personarum sæpe servavit, attribuens interdum hominibus indoctis ac barbaris sermones e media philosophia depromptos, & ea forma dictionis utens quæ palæstræ magis quam pugnæ conveniat. Philistus vero Thucydidem sequitur, moribus exceptis. hic enim, liber est, & animi magnitudinis ac gravitatis plenus: ille, tyrannorum & aliorum cupiditati plus nimio subservit. Ac primum quidem in eo imitatus est Thucy-

Thucydidem, quod eodem modo quo ille inchoatum atque imperfectum historiæ argumentum relinquit: tum quod collocationis & dispositionis ordinem perturbat, & quod rerum quæ narrantur confusione, historiam difficilem reddit. Thucydidis illud obscurum ac affectatum dictionis genus neglexit: cæterum rotundum, densum, & acre ac contentiosum, summa diligentia expressit: non tamen eandem elegantiam, majestatem, contentionum copiam, pondera, affectus atque figuras. In describendis enim locis, navalibus pugnis, pedestribus copiis, & constitutionibus urbium, perexilis est atque depressus, neque oratio rei amplitudini respondet: prudens tamen, & ad * verorum certaminum descriptionem Thucydide longe utilior.

* ad vera certamina. Thucydide magis idoneus, id est, ad veras ac serias causarum actiones.

Theopompus.

Theopompus autem Chius, primum quod hujus generis historiæ materiam delegerit, imitatione dignus est: deinde propter dispositionis elegantiam. continet enim maximam facilitatem & evidentiam illius scriptio: præterea etiam propter rerum quas tractat, varietatem: quin etiam propter summam in singulis rebus exponendis libertatem. postremo suspiciendus est, quod occultas & abditas, sive gestorum sive dictorum caussas silentio non prætereat, sed animum eorum qui vel aliquid dixerunt, vel gesserunt, egregia conjectura sit assecutus. Dicendi ejus forma ab Isocratea non discrepat, nisi quod exilis est, & nimis flexibilis: in reliquis omnibus similis ejus oratio Isocrateæ. est enim communis, aperta & clara, ampla, gravis, pompæ similis, ad delectationem composita. Vitiosa vero est, cum frequens vocalium collisio, tum de industria in orbem circumductæ circumscriptiones, & similis verborum exitus. Peccavit autem in digressionibus aliis super alias inducendis, quod maxime ad negotiale genus historiæ pertinet. Etenim inepte & intempestive quædam in his ab eo narrantur: cujusmodi sunt illa quæ commemorat de Sileno in Macedonia, & de dracone ad triremem navali pugna contendente.

DE PHILOSOPHIS.

Ex philosophis legendi sunt PYTHAGOREI, non modo gravitatis, morum, præceptionum ac sententiarum caussa, sed etiam elocutionis. Magnifica enim & ampla utuntur oratione, & quæ quodam modo ad poesin accedit. Neque etiam perspicuitatem prætereunt, verum mixto genere dicendi utuntur. Sequi autem in primis debemus XENOPHONTEM & PLATONEM, tum morum, tum suavitatis, tum magnificentiæ gratia. Neque ab imitatione excludendus est ARISTOTELES, cum propter summam quam in elocutione adhibet gravitatem & perspicuitatem, tum propter jucunditatem & variam eruditionem rerum, quam vel maxime a viro illo mutuari possumus. Danda etiam est opera, ut in libris discipulorum ejus toti & assidui simus. Digni enim sunt quibus non minimum studium & diligentia impendatur. Quoniam igitur de aliorum lectione breviter & summatim diximus, restat ut dicamus, ecquidnam de singulis oratoribus sumere liceat: quod etiam nostro instituto magis necessarium est.

DE ORATORIBUS.

Lysias.

Lysiæ oratio, si usum, & id quod necessarium est, spectes, per se sufficit: ab omni siccitate & squalore abhorret: in eloquendo prorsus angusta est, tum etiam compta & vera, atque Atticarum elegantiarum venere conspersa: non tamen perpetuo auget & amplificat; nisi quando scopum sensim & latenter attingit, cum temperata quadam dicendi voluptate: ita ut dum legitur, facilis existimetur; difficilis autem iis qui eum imitari aggrediuntur. Maxime vero in narrationibus excellit. Subtilitate enim ac dictionis tenuitate apertam atque accuratam continet rerum explicationem.

Isocrates.

71 Oratio Isocratis est illa quidem nitida & compta; casta tamen & modesta, ac conventibus magis quam foro accommodata. Ornatum autem habet summa evidentia temperatum, & apparatum efficientia quadam & utilitate conditum; non tamen foro & contentionibus accommodata. Cæterum ambitibus dictionem circumscribit, ac omnino mediocre dicendi genus tenuitate quadam emendat, & tenue extollit. Atque potissimum ipsius verborum continuatio & comprehensio observanda est, ac totum dicendi genus demonstrativum.

Lycurgus.

Ipse vero Lycurgus perpetuo increscit & insurgit, distinctus, gravis, in accusatione omnino totus, veri studiosus, atque libertatis amans: orator tamen nec urbanus, nec festivus; sed in necessariis tantum occupatur. Hujus vehementia & gravitas potissimum imitanda est.

Demosthenes.

Demosthenis oratio, dictionis vehementia prædita est, remissis affectibus condita, ac verborum electione ornata: dispositione commoda utitur, continua, & quæ gravitate condita suavitatem habet, quibus vel maxime judices tenentur.

Æschines.

Æschinis autem oratio remissior est oratione Demosthenis, in verborum delectu magnifica ac vehemens, neque valde ab arte instructa, sed facilitate, quam natura suppeditavit, adjuta. valde illustris est, & gravis: rem auget & dilatat, & acerbitate perstringit. Atque hinc factum est ut legenti primo suavis ac jucunda; diligenter vero examinata, vehemens appareat.

Hyperides.

Hyperides quidem a scopo non aberrat, raro tamen rem amplificat & exaggerat: & verborum constructione Lysiam, calliditate vero omnes superat. Ad hæc * a caussæ judicatione nullo tempore deflectit, sed semper in præcipuis ac necessariis caussæ negotiis insistit: multa prudentia locuples, ac venustate refertus. & quamvis simplex videtur, gravitate tamen non vacat. Hujus in narrationibus subtile atque temperatum dicendi genus maxime imitatione exprimendum est: tum spectandæ rationes atque argumenta, quibus ad caussam accedit.

* a summa judicii quæstione.

EX OPERE ÆLII DIONYSII HALICARNASSEI, DE ANTIQVIS ORATORIBUS. 94

ISOCRATES ATHENIENSIS.

Hieronymo VVolfio interprete.

ISOCRATES Atheniensis, natus est sexta & octogesima Olympiade, prætore Athenis Lysimacho, quinquennio ante Peloponnesiacum bellum: duobus & vigintı annis Lysia natu minor. Pater ei Theodorus fuit, unus de mediocribus civibus; qui famulos tibiarum fabros habuit; atque illo quæstu se sustentavit. Honeste autem educatus & institutus a pueritia, nihilo deterius quam quisquam Atheniensium: statim cum ad virilem ætatem pervenisset, ad philosophiam adjecit animum. Cum igitur & Prodicum Cejum, & Gorgiam Leontinum, & Tisiam Syracusanum, qui tum sapientiæ nomine in Græcia celeberrimi erant, & (ut quidam scribunt) etiam Theramenem oratorem, quem triginta tyranni occiderunt, quod popularis videretur, audisset: percupidus fuit, cum dicendo, tum agendo, administrandæ reipublicæ. Sed quia natura adversabatur, quæ instrumenta oratoris præcipua, audaciam & vocis magnitudinem, ei negarat, sine quibus ad populum dici non poterat: consilium illud suum omisit. Quia vero gloriam expetebat, & apud Græcos (ut ipse ait) excellere opinione sapientiæ cupiebat: eo confugit, ut suas cogitationes literis mandaret. Neque vero parvis de rebus, aut de privatis contractibus verba facere, aut usitata sophistis cæteris argumenta tractare instituit: sed de rebus Græcorum, regiisque negotiis, unde sperabat & urbes florentiores, & homines privatos virtute ornatiores fore. Nam in oratione Panathenaica; hæc de semetipso scribit. Qvum autem confusam dicendi exercitationem a Gorgia & Protagora sophistis accepisset: primus subtilitate disserendi & naturæ obscuritate relicta, ad orationes civiles se contulit, & in ea facultate constanter elaboravit. cujus, illum esse fructum ait, ut ea eruditi qui sunt, utilia & deliberent, & dicant, & agant. Clarissimus fuit inter eos qui eodem tempore floruerunt: & adolescentes cum Athenis, tum in reliqua Græcia præstantissimos erudiit. quorum alii in forensibus caussis excelluerunt, alii in publicis negotiis & administratione reipublicæ: alii res a Barbaris & Græcis communiter gestas, in literas retulerunt. Itaque schola ejus veluti coloniis eloquentiæ deducendis, imaginem quandam civitatis Atheniensis repræsentabat. Unde etiam tantas opes adeptus est, quantas eorum nemo qui docenda philosophia rem fecerunt. Obiit prætore Chæronide, paucis diebus post prœlium ad Chæroneam commissum. Vixit annos nonaginta octo. ita enim decreverat, se reipublicæ cladibus superesse nolle: cum incertum adhuc esset, quomodo fortunam laturus esset Philippus, suscepto Græciæ principatu. Quæ igitur scripta de eo comperimus, summatim hæc sunt. Dictio vero, qua usus est, hunc fere characterem habet. Pura est, non minus quam Lysiana, neque ullum temere nomen ponit: summumque studium habet communis & usitatissimi sermonis, qui verborum obsoletorum & obscurorum insolentiam fugit: & mediocriter temperata est, & perspicuitatem ac evidentiam eandem habet, morataque est & probabilis. Quod vero ad tropos at-

Natales, præceptores, scripta, doctrina, claritas, discipuli, divitiæ, obitus.

Censura de Isocratica dictione, & cum Lysia collatio. Quibus differat.

tinet, nonnihil a Lysiana distat. Neque enim ita vel rotunda vel densa est, vel ad certamina forensia apposita, sed supina magis atque elumbis, & copiose fusa: neque etiam ita brevis, sed & veluti claudicans, & justo tardior: (ejus rei quæ causa sit, paulo post dicam) neque compositionem præ se fert naturalem illam, & simplicem & acrem, ut Lysiana: sed comparatam magis ad gravitatem fastuosam, & variam; quæ quidem est aliquando quam illa decentior, aliquando affectatior. Hic enim vir ornatum verborum undique consectatur, & magis in eo elaborat ut eleganter, quam ut simpliciter dicat. Nam & concursus vocalium, ut qui sonorum concentum solvant, & lenitatem pronunciationis turbent, cavet: & circuitu
95 ac circulo complecti sententias numeroso prorsus, & a versu parum distanti, conatur: & est ad legendum quam dicendum accommodatior. Ac ostentationem quidem in ludorum celebritatibus, & lectionem otiosam, ferunt ejus orationes: sed a forensi strepitu, concionumque procellis sunt remotissimæ. In caussa illud est, quod multum in illis acrimoniæ & affectuum esse oportet: id quod periodus minime recipit. Nam & similiter finita, & comparia, & antitheta, & universus talium figurarum mundus, multus apud eum est; auriumque sæpe fastidiis adhærescit, & structuram orationis turbat. Cum autem tria omnino, Theophrasto auctore, sint, e quibus dictioni granditas, & splendor, & magnificentia quædam accedat: primum delectus verborum, deinde quæ ex illis exsistat concinnitas; postremo figuræ quibus hæc includantur: optimum delectum habet, & verba commodissima ponit: affectate vero conjungit eadem, musicum quendam concentum captans; & figuras adhibet tumidas. Unde sæpe friget: vel quia figuras illas longius accersit, vel quia rebus non satis congruentes miscet, vel quia modum excedit. Hæc porro sæpe dictionem illius producunt longius, dum includere periodis omnes sententias, & iisdem figurarum formis complecti periodos conatur, perpetuoque concinnitatem numerorum captat. Nec enim omnia recipiunt vel eandem longitudinem, vel similes figuras, vel pares numeros. Quare fieri non potest, quin explendi gratia voces inculcet, quarum nullus est usus; & longius quam expedit, orationem extendat. Neque vero sic hæc accipi debent, quasi perpetua illi esse dicam. non ita insanio. nam interdum & simpliciter vocabula jungit, & comprehensionem egregie solvit: & operosas figuras ac tumidas fugit; idque in suasionibus & forensibus orationibus potissimum. Sed quia plerumque numeris servit, & circulo periodi, atque elocutionis elegantiam in redundantia quadam ponit: generalius hæc de eo pronunciavi. His igitur ajo dictionem Isocraticam a Lysiaca vinci; nec parem etiam svavitatem habere. Floridus certe quidem est, ut siquis alius, Isocrates, & voluptatis illecebris auditores demulcet. non eadem tamen est in eo venustas: & (quantum ad hanc quidem virtutem attinet) tanto est ille inferior, quantum naturali corporum pulchritudini asciticii ornatus cedunt. Naturalis enim est in Lysiana dictione svavitas; affectata, in Isocratea. Ex his virtutibus mea quidem sententia, vincitur a Lysia: contra vincit eundem his quas jam dicemus. Sublimior est illo in elocutione, & longe magnificentior, majestateque plenior. Admirabilis enim est & magna Isocrateæ structuræ sublimitas, heroicæ quam humanæ naturæ propior. Quare si quis gravitate, & amplitudine, & majestate, Isocratis eloquentiam, Polycleti & Phidiæ operibus contulerit, is a scopo aberrasse

Isocraticæ figuræ.

Comparatio rhetorum ad statuarios, & translatio ab elocutione ad inventionem, judicium, & dispositionem.

aberrasse mihi non videbitur; Lysianam vero, Calamidis & Callimachi, ob subtilitatem & elegantiam. Quemadmodum enim eorum hi feliciores aliis sunt in minoribus & humanis operibus, illi in majoribus ac divinis: sic & oratorum alter in parvis dexterior est, alter in magnis excellentior: sive natura ipsa magnanimus, sive de industria quovis modo gravitatem captans & admirabilitatem. Atque hæc de dictione oratoris. Quod autem ad exquisitionem rerum & sententiarum attinet, alias par est Lysiæ, alias eo præstantior. Argumentorum quidem inventio singulis rebus accommodata, multa est & densa, nihiloque Lysiana inferior: judicium item a magno ingenio profectum. Dispositio vero & distributiones rerum, & singulorum epicherematum expolita tractatio, & orationis singulari varietate, & novis accessionibus, ad levandum similitudinis fastidium, distinctio, & siquæ sunt aliæ virtutes in tractatione rerum: hæc apud Isocratem longe majora sunt, & meliora omnia. Præcipuam vero laudem meretur ob institutum orationum, in quibus elaboravit, & propter argumentorum honestatem & elegantiam, quæ tractanda suscepit. Hæc enim studiosos ejus non eloquentia tantum augere, sed ad morum etiam honestatem instituere, & gubernandæ tum familiæ, tum civitati, tum toti Græciæ, idoneos possint reddere. Nam præstantissima præcepta virtutis in orationibus Isocratis inveniuntur. Ac mea quidem sententia, qui non partem aliquam civilis facultatis, sed rationem gerendæ reipublicæ universam complecti animo volet, is hunc oratorem nocturna diurnaque manu versare debebit. Quodsi quis veram philosophiam amplectitur, sola contemplatione 96 rerum haud contentus, sed actione virtutis etiam occupatus, nec suis commodis metitur omnia, sed multis prodesse studet: huic ego auctor ero, ut oratoris hujus imitetur institutum. Quis enim non amore complecteretur & rempublicam & populum: aut quis honestati & iis virtutibus quæ in magistratu, bonisque civibus requiruntur, non studeret, lecto ejus Panegyrico? Nam ibi majorum virtutes commemorans, eos qui a dominatu Barbarorum Græciam liberarunt, non egregios tantum bellatores fuisse dicit, sed animis & moribus etiam generosis præditos, & gloriæ cupidos & modestos: qui quidem rempublicam diligentius curarent, quam privatam; aliena minus concupiscerent quam ea quæ fieri non possent; felicitatem non in opulentia, sed in honesta fama sitam esse judicarent: existimantes, se liberis magnas divitias & non invidiosas relicturos, si honorem eis popularem reliquissent: honestam porro mortem ingloriæ vitæ præferendam ducerent, non in eo elaborantes, ut præclaras & accuratas leges haberent, sed ut ea esset in quotidianæ vitæ consuetudine civium moderatio, quæ a patriis institutis nequaquam recederet, tam honeste & civiliter invicem affecti, ut inter sese quasi per factiones certarent, quinam melius de republica mereri possent, non qui oppressis adversariis, ipsi reliquis imperarent; eademque utentes animi propensione erga Græciam quoque officiis civitates adjungerent, & persuasione beneficiorum potius, quam armorum coactione in fide retinerent: ita veraces, ut eorum simplex oratio minus in dubium vocaretur, quam nunc jurisjurandi religio: itaque constantes, ut pacta & fœdera ultro servarent diligentius, quam si constricti necessitate tenerentur: non alia in imbecilliores decernentes, quam in se a po-

Isocratem argumentorum honestate præferendum esse omnibus, exemplis probat.

Panegyricus.

tentioribus statui vellent, & sic persuasum haberent, se privatim quidem suas tenere civitates, sed in Græcia, tanquam communi patria, habitare. Quis vero vir magnus & justi exercitus imperator, ea non magni faciat quæ ad Philippum Macedonem scripsit? cum ducis, præsertim tanta potestate præditi, officium esse dicit, urbes dissidentes reconciliare, & non inter eas seditionem ac discordiam concitare; Græciam e parva magnam reddere, despectoque minutarum rerum studio, ea suscipere quibus & feliciter confectis, omnium ducum clarissimus futurus sit; & infectis, saltem Græcorum benevolentiam consecuturus: cujus qui sunt facti compotes, longe lateque præclariores habeantur iis qui magnas urbes everterint, multasque nationes subigant. Præterea hortatur, ut Herculis institutum ac cæterorum principum, qui cum Græcis adversus barbaros militarunt, imitetur: & eos, ait, qui præstent reliquis, magnas esse res suscipiendas, easque fortiter ac strenue conficiendas: congitantibus, nos, cum mortale corpus habeamus, fieri virtute immortales. Nam eos qui aliorum bonorum insatiabili cupiditate teneantur, infames esse: contra, honoris subinde augendi studiosos commendari: & quibus rebus plerique gaudeant, ut opibus, ut imperio, ut potentia, iis sæpenumero etiam hostes potiri; virtutis autem & popularis benevolentiæ: domesticos cujusque hæredes esse. Omnino enim necesse est, principes qui hæc legunt, & majores capere animos, & vehementiore studio virtutis inflammari. Quis vero vehementius ad colendam justitiam & pietatem, cum singulos privatim, tum publice totas civitates adhortari queat, quam scripta de Pace oratio? quæ suadet Atheniensibus, ne appetant aliena, sed ut suo contenti sint, parvis oppidis tanquam fundis suis parcant; ac socios in officio, benevolentia & beneficiis, non vi & necessitate coactos, contineant: utque e majoribus imitentur non eos qui ante bellum Decelicum propemodum civitatem everterunt; sed illos qui ante bellum Persicum, perpetuum virtutis studium habuerunt. Ostendit etiam, non multitudine triremium, aut imperio per vim in Græcos exercendo, rempublicam augeri; sed justis potius actionibus, injuriisque prohibendis. Benevolentiam item Græcorum, quam ad beate vivendum plurimum conferre existimat, civitati ut concilient, in primis hortatur, & ut ad bellum quidem parati sint & instructi, sed pacis ita studiosi,
97 ut neminem ullis injuriis afficiant: ac docet, neque ad parandas opes, neque ad gloriam, neque denique ad felicitatem quidquam tantum conferre, quantum virtutem & ejus partes. Eos autem qui aliter sentiunt, reprehendit, quod existiment, injustitiam quidem callidam esse, & ad quotidianam vitam utilem; justitiam vero incommodam esse, & aliis quam iis penes quos est, utiliorem. Ego quidem haud scio an quisquam orationes vel meliores vel veriores, vel magis philosophiæ consentaneas habere queat. Quis porro lecta oratione Areopagitica, non modestior fieret? aut quis institutum oratoris non laudet? qui apud Athenienses de reipublicæ forma disputare non dubitarit, ac auctor esse ut ea Democratia, quæ tum erat, tanquam civitati perniciosa, mutaretur. qua de re popularium magistratuum nemo referre instituebat. Videbat enim ita prolapsam esse disciplinam civitatis, ut jam nec a magistratibus homines privati coerceri possent, sed unusquisque cum diceret, tum faceret, quidquid collibitum esset,

Oratio Philippica.

Socialis, sive De pace, oratio.

Areopagitica.

esset, ac omnes importunam confidentiam, libertatem popularem existimarent. Suadet igitur, ut a Solone & Clisthene constituta respublica revocetur. cujus naturam & instituta recensens, ait: Illa ætate gravius existimatum esse, natu majoribus dicendo adversari, quam aciem solvere: Democratiam eos judicasse, non in petulantia, sed in modestia consistere: Libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed in imperatis faciendis: Potestatem flagitioso nemini dedisse, sed spectatissimis viris magistratus mandasse; quod existimarent; tales fore cæteros cives, quales essent gubernatores civitatis: Tantum vero absuisse ut peculatu rem familiarem amplificarent, ut suas opes in reipublicæ utilitatem effunderent: Præterea, patribus majori curæ fuisse filios jam viros, quam pueros, quod illorum modestiam plus prodesse reipublicæ quam puerilem institutionem, & recta studia legum accuratæ constitutioni præstare censerent: exquirentes, non quibus suppliciis delinquentes coercerent, sed qua disciplina caverent nequid pœna dignum ab ullo committeretur: ac patriam quidem existimantes auctoritate magna florere, privatis autem hominibus licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere; sed eis & pericula subeunda, & res adversas infractis animis esse perferendas. Quis vero vel civitati vel viris facilius persuaderet hoc oratore, cum multis aliis in locis, tum in oratione Laconica: quæ ARCHIDAMUS inscribitur? & illud argumentum continet, neque Messenam Bœotis tradendam, nec hostium imperata esse facienda. Nam adverso marte pugnarant Lacedæmonii & ad Leuctra, & deinde multis aliis prœliis: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperii magnitudinem processerant: Spartanorum autem res afflictæ erant, & a dignitate veteris principatus degenerarant. Tandem igitur civitas, ut pacem impetraret, deliberabat, essetne agro Messenio cedendum. nam hæc ei necessitas a Bœotiis imponebatur. Cum igitur videret Isocrates, eam indigna facturam esse suis majoribus, Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat, sed magnam tamen spem habebat, eum honoris gradum assequendi, hanc orationem composuit: cujus initio commemorat, jure Messenam tenere Lacedæmonios, tum a Cresphontæ liberis regno pulsis traditam, tum oraculo Delphico confirmatam, quo jussi fuerint & urbem accipere, & affectis injuria opitulari; tum belli jure, & diuturnitate temporis constabilita possessione. Docet etiam non Messeniis, qui nulli jam essent, sed servis & mancipiis, (quos Helotas vocant) id oppidum ut portum & receptaculum, tradituros. Enumerat & pericula, quæ majores eorum imperii caussa adierint: & qua sint apud Græcos existimatione, commonefacit: hortaturque ne fracti rebus adversis, animos abjiciant, sed potius spe fortunæ melioris erigantur, & cogitent, multos Thebanis potentiores, ab imbecillioribus esse victos: multos cinctos obsidionibus, & gravioribus malis, quam Spartanos, conflictantes, eos a quibus oppugnarentur, delevisse. Adducit exemplum civitatis Atheniensium, quæ rebus florentissimis eversa, extrema quæque perpessa fuerit, ne audiens esset dicto barbarorum. Monet ut præsentia perferant, & de futuris bene sperent: cum tales calamitates a civitatibus emendari sciant, prudenti constitutione reipublicæ &

98 peritia rei militaris: quibus rebus Sparta reliquas urbes superet. Censet iis potius cum quibus bene agatur, quam ipsis rebus suis adversis, pacem expetendam esse, cum res novas molientibus spes fortunæ melioris proposita sit. si enim belli discrimen subeant, partas opes ab eis posse conservari. Præterea multis aliis præclaris operibus commemoratis, quæ clarissimi ex illis publice privatimque in bellis ediderint, colligit quantum dedecus susceptum, & in quantum apud Græcos crimen venturi sint. sin arma ceperint, eis ab omni parte auxilia præsto esse futura, a diis immortalibus, a sociis, ab universis hominibus, qui potentiæ Thebanorum incrementis invideant. Denique, ostensa confusione & tumultibus, quibus urbes Græcæ, Bœotiis rerum potientibus, agitentur: ut nihil horum eveniat, nec ulla spes incolumitatis alia relinquatur: urbem eos deserere jubet, docens, uxores & liberos, cæteramque turbam in Siciliam & Italiam, & reliqua loca eis amica, mitti; ipsos vero castello aliquo munitissimo, & ad gerendum bellum commodissimo occupato, hostes summis viribus terra marique persequi oportere. Nullum enim exercitum ausurum esse collatis signis, cum viris Græciæ bellicosissimis, qui vitam utilissimam censeant, & quibus justa ira & caussa honestissima eam necessitatem imposuerit, dimicare. Hæc ego non tam Lacedæmoniis, quam aliis quoque Græcis, atque adeo hominibus universis, eum suadere dixerim, longe melius quam omnes philosophos, qui summum vitæ bonum in virtute & honestate ponunt.

Alterum orationis caput. Quamvis autem illius multas etiam alias orationes recensere possem, ad civitates, ad principes, ad privatos homines scriptas, quarum aliis populos ad vitam modeste agendam hortatur, aliis principes ad moderationem & legitimum imperium instituit, aliis privatorum hominum vitam modestiorem efficit, præcipiendo quid singulis faciendum sit: veritus ne prolixitate orationis modum excedam, his omissis, ut ea quæ supra diximus facilius intelligantur, & discrimen quod est inter Isocratem & Lysiam rectius perspiciatur, virtutibus eorum brevius comprehensis, ad exempla transibo.

Capita comparationis inter Isocratem & Lysiam. Primam igitur orationis virtutem esse dixi, puram elocutionem: in qua differentiam ullam apud neutrum invenio. Deinde, diligentem observationem sermonis tunc usitati: hanc etiam similem apud utrumque video. Posthæc, propriis & receptis & communibus verbis ambos esse usos, animadverti: Isocratis autem dictionem tantisper progressam esse usurpatione troporum, ut ne molestiam pareret. Perspicuitatem & evidentiam tenere utrumque pronunciavi: brevitate sententiarum Lysiam feliciorem esse, amplificationes succedere melius Isocrati, duxi: sententiis in compendium contrahendis, & rotunde efferendis, Lysiam ut ad vera certamina idoneum, approbavi. In moribus exprimendis utrumque dextrum reperi: sed gratiæ & jucunditatis, citra controversiam primas Lysiæ detuli. Heroica magnificentia apud Isocratem reperitur: probabilitate & decoro neuter mihi destitui visus. In compositione verborum Lysiam simpliciorem, curiosiorem Isocratem judico: & alterum instar docti pictoris aut statuarii, veritatem artificiosius exprimere, alterum in confirmando, & exornando, veluti pugilem robustiorem esse. Hæc sunt quæ de dictione utriusque dixerim. Jam cum in res ipsas inquirerem, inventionem apud utrosque admirabilem deprehendi, atque etiam judicium.

cium. Collocatione autem enthymematum, & distributionibus epicherematum, & cujusque generis expolitione, & aliis universis quæ in rerum tractatione considerantur, longe duco Lysiæ Isocratem antecellere: Splendore quidem argumentorum, & philosophico instituto, tantum illi præstare, quantum puero virum, ut Plato dixit, & (si vera dicenda sunt) cæteris oratoribus omnibus, quicunque in hoc doctrinæ genere dextre ac erudite versati sunt. Rotundum autem periodorum ductum, & juveniles dictionis conformationes, non probavi. Servit enim sæpe sententia dictionis numero: nec tam habetur ab eo veritatis, quam elegantiæ ratio. Rectissime autem faciunt, qui in orationis civili & ad victoriam comparato genere, proxime naturam sequuntur. Sic autem natura fert, ut dictio sententias sequatur, non ut sententiæ dictionem. Consiliario certe de bello & pace differenti, & homini privato apud judices capitis caussam dicenti, venusta ista, & theatrica & juvenilia, equidem non video quid afferre possint utilitatis: immo vero posse fieri scio etiam perniciosa. Omnes enim in re seria verborum deliciæ, etiam non ineptæ, intempestivæ sunt, & commiserationi plurimum adversantur. 99 Neque vero, me dius fidius, primus ego hæc dico; sed & veterum complures idem hoc de eo senserunt. Nam Philonicus dialecticus, cum reliquum dictionis ejus apparatum probet, novitatis affectionem hanc & tumorem reprehendit: eumque pictori comparat, qui vestibus & gestibus iisdem picturas omnes exornet. In omnibus certe orationibus ejus, eosdem tropos dictionis (inquit) inveni. Itaque cum in multis singula artificiose perficit, in toto prorsus indecorus videtur, propterea quod propositis rebus non congruenter dicit. Hieronymus vero philosophus ait, orationes ejus eleganter quidem legi posse; sed in concione, altiore & contentiore voce, & (hac quidem structura) cum actione decenti pronunciari posse nequaquam. Nec enim admittere (id quod maximum fit, & ad permovendum populum aptissimum) affectuum vehementiam, & vivum quendam vigorem, cum ipse lenitati perpetuo serviat: temperationem vero & varietatem, cum intentione & remissione, tum interpositis acrioribus affectibus distinctam, transilierit. Denique pueri lectoris vocem ita eum repræsentare dicit, ut neque contentionem, neque affectum, neque actionem ferre possit. Multi etiam alii hæc & his similia dixerunt, de quibus mihi nihil necesse est scribere. Nam si ipsa Isocrais dictio prolata fuerit, evidenter & periodorum rhythmus, undique concinnitatem consectans, & juvenile quoddam figurarum studium, quod in contentione contrariorum conteritur, & in comparibus & similiter finitis, perspicietur. Neque ego figurarum genus ipsum reprehendo, quo multi cum rerum gestarum scriptores, tum oratores usi, orationem tanquam flosculis ornare voluerunt; sed earum rerum redundantiam. Quod enim hoc & fine modo fiat, & intempestive, auribus fastidium quoddam inde oboriri dico. In Panegyrica certe, celeberrima illa oratione, multus est in figuris hujusmodi: *Et plurima beneficia contulisse, & laudes maximas meruisse.* Hic enim non tantum membrum membro respondet, sed etiam verba verbis, videlicet, *Plurima*, & *Maxima*; *Beneficia*, & *Laudes*; *Contulisse* & *Meruisse*. Et rursus: *Neque fruebantur ut propriis, negligebant ut aliena.* Secundum enim membrum, compar est priori, & vocabula, *Fruebantur* & *Negligebant*, *Propriis* & *Aliena*, opponuntur. quibus adjicit:

Elocutionis Isocraticæ reprehensio.

Judicium Philonici dialectici, & Hieronymi philosophi.

Figuræ Isocraticæ.

Hæc de figuris Isocraticis e Græco rectius judicantur, nostra enim interpretatio sensum præcipue spectat, de verbis ac syllabis adnumerandis nō perinde sollicita.

Sed curabant tanquam propria, ita vero abstinebant, ut abstinere debet prorsus alienis. Rursus enim etiam hic opposita sunt, *Curabant & Abstinebant*, *Propria* & *Prorsus alienis.* Ac ne his quidem est contentus, sed in ea periodo quæ sequitur, rursum convertuntur, hoc, *Et ipse maxime celebrabitur:* & quod mox infertur, *Liberis maximam gloriam relinquet.* Cumque posuisset, *Neque alter alterius confidentiam mirabantur*, subjungit, *Neque audaciam contra semetipsos exercebant.* nulloque plane intervallo interposito, infert, *Sed gravius existimabant esse, male a civibus audire, quam honeste pro patria oppetere.* Denuo igitur inter se convertuntur, *Honeste* & *Male:* item, *Audire* & *Oppetere*, comparia sunt. Si hactenus sibi indulsisset, ferri posset: sed non desinet. Rursum enim in sequente periodo ponit, *Bonis viris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis signis, ut de rebus publicis privatisque consentiant.* Comparia sunt, *Scriptis* & *Signis: Multis* vero & *Paucis*, item *Publicis* & *Privatis*, contraposita. Postea, tanquam nihil tale dixerit, densis comparibus, tanquam fluctibus obruet, inferens mox, *Aliorum res administrabant, curando, & non exagitando Græcos; existimantes, imperandum illis esse, non insultandum illis esse; & duces potius cupientes, quam domini appellari; & servatores, non eversores vocari; benefaciendo civitates allicientes, non vi eversas subigentes; verbis fide majore dignis utentes quam nunc jurejurando, in fœdere tanquam in necessitate manendum esse statuentes.* Sed quorsum attinet singulis percensendis immorari? Nam tota fere oratio talibus ab eo figuris, quasi calamistris injusta est. Verum orationes, quas sub vitæ finem scripsit, minus sunt juveniles, ut quas ipsa scilicet ætas prudentius informarit atque perfecerit. Ac de his quidem hæc dixisse sufficiat. Nunc tempestivum fuerit exempla proferre, unde, quæ vis

Orationes senescentes meliores.

110 & facultas oratoris sit, appareat. Nullo autem modo fieri potest, ut omnia genera quæstionum, & omnes formæ orationum, paucis explicentur. Unam tamen concionem assumpsisse, & unam forensem orationem, satis fuerit. Oratio igitur de Pace suasionem continet: qua hortatur Athenienses, ut composito bello sociali, quod contra eos gessere Chii & Rhodii, & horum socii, missam faciant avaritiam, & terræ marisque imperium affectare desinant: ac docet, justitiam non tantum meliorem esse injuria, sed etiam utiliorem. Inest autem etiam in hac ductus supinus & extensus, & periodorum venustas. figuræ vero ad ostentationem comparatæ, parcius insertæ sunt. Hæc igitur negligere lectores debent, & non magno studio digna ducere, ut initio dicebam: cætera vero diligenter animadvertendi sunt. Hoc autem est principium orationis: *Solent omnes qui ex hoc loco verba faciunt, ea dicere maximi esse momenti, & reipublica plurimum interesse, de quibus ipsi consilia daturi sint. Verum si ullis aliis negotiis tale convenit exordium, eo nobis in his quoq; negotiis utendum esse censeo. Nam in hoc conventu de pace & bello delberatur: quæ duæ res maximas in vita mortalium vires habent, aliisque feliciores necessario reddunt eos a quibus prudenter administrantur. Ac magnitudo rerum propter quas convenimus, tanta est: vos autem non simili studio omnium orationes audire video, sed aliis auscultare, aliorum ne vocem quidem tolerare. id quod equidem nihil miror. Nam superiori etiam tempore, soliti fuistis cæteros omnes ejicere, præter eos qui vestris cupiditatibus assentarentur. in quo certe reprehendendi estis. Nam cum multas & magnas familias ab assentatoribus funditus eversas esse sciatis, & illa præditos arte privatim oderitis, publice non eodem animo erga illos affecti estis: sed cum eos qui adulatores admittunt, eorumque consuetudine delectantur, accusetis, vos ipsi plus*

Argumentum orationis de Pace, & specimen suasionis.

illis

illis creditis quam reliquis civibus. eaque re effecistis, ut oratores, non quæ sint e republica, meditentur, sed orationes vobis gratas excogitent: qualium habendarum causa multitudo eorum etiam nunc confluxit. Omnibus enim perspicuum fuit, vos iis delectari magis, qui ad bellum adhortentur, quam his qui pacem suadeant. Nam illi quidem spem nobis faciunt & possessionum, quæ sunt in urbibus illis, recipiendarum, & veteris potentiæ recuperandæ: hi vero, tale nihil ostentant, sed quiescendum esse dicunt; neque res magnas per injuriam appetendas, sed in pari & æquo jure acquiescendum: quo maxima hominum parti factu nihil est difficilius. Sic enim spe plerique pendemus, & ita insatiabili cupiditate rerum, quæ aliquam vel injusti lucri speciem habent, tenemur, ut ne locupletissimi quidem re sua familiari contenti vivant, sed in appetitione majorum copiarum, etiam quas habent opes, in discrimen adducant. Quare providendum est ne in similem nos quoque amentiam incidamus. Nimis enim mihi quidam ad bellum videntur esse incitati, non quasi plebejus aliquis consuluisset, sed tanquam dii immortales prosperrima quæque nobis, & facilem hostium victoriam promisissent. Est autem prudentium hominum, de his quæ comperta habent, non deliberare, (supervacaneum enim fuerit) sed quæ decreverunt, maturare. Quibus autem de rebus consultant, eas non exploratas sibi esse putare, sed conjectura quidem uti, & in fortunæ arbitrio eventum esse positum, existimare debent. Quorum vos neutrum facitis, sed in maxima versamini perturbatione. Nam ita quidem convenistis, quasi ex omnibus sententiis id sit eligendum, quod maxime conducat: ita vero non nisi eos qui grata & jucunda vobis dicunt, audire vultis, quasi jam noveritis quid factu sit optimum. Enimvero decebat, si omnino quæreretis quid e republica esset, eos audire studiosius qui vestris sententiis adversantur, quam illos qui assentantur omnia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ vos vultis, dicunt, facile vos posse decipi. Nam ad voluptatem audientis instituta oratio, judicio veluti caliginem offundit, quo minus id quod utile est perspiciatur. id quod ab his qui vestrum favorem non aucupantur, metuendum non est. Nec enim unquam a sententia vos deducent, nisi, quid expediat, evidentissime demonstrarint. Præterea qui fieri potest, ut ulli vel de præteritis recte judicent, vel de futuris prudenter deliberent, nisi & contrarias inter se rationes contulerint, & æquos utrisque auditores se præbuerint? Equidem miror, neque senes adhuc meminisse, nec adolescentes e quoquam audivisse, per eos qui pacem retinendam censuerunt, nihil unquam nobis accidisse mali; eos autem qui bella temere susceperunt, nos in multas jam & magnas clades conjecisse. Quæ nos minime in memoriam revocamus: sed cum rebus nostris ea ratione haud consulatur, tamen & classem in mare deducere, & tributa conferre, & auxiliari, & bella inferre quibusvis parati sumus, quasi alienæ urbis periculo dimicemus. Quarum rerum causa hæc est, quod, cum respublica non minori cura vobis esse debeat quam privata, vos erga illam non eodem modo affecti estis. Nam vestris quidem de rebus deliberantes, in consilium adhibetis eos qui prudentia vobis antecellunt: cum autem de republica convenistis, his quidem diffiditis & invidetis, improbissimos vero eorum qui suggestum conscendunt, laudatis, & populariores esse ducitis ebrios quam sobrios, & amentes quam cordatos, & eos qui publicam pecuniam distribuunt, quam hos qui de sua re familiari munera vobis obeunt. Quare mirum est, quemquam esse qui speret, dum hi consultores audiuntur, melius actum iri cum republica. Ego vero quam arduum sit adversari vestris cupiditatibus, equidem non ignoro, & cum popularis respublica sit, non esse libertatem, nisi hic, stolidissimo cuique, & vestri contemptori; in theatro, comœdiarum actoribus. idque omnium acerbissimum est, in majore apud vos esse gratia

qui delicta urbis nostræ foras ad alios Græcos efferunt, quam eos qui de vobis bene merentur; his vero qui castigant & monent, ita infensos & iniquos esse vos, quasi contra rempublicam fecissent. Quamvis igitur hæc ita sint, non tamen ab instituto meo recedam. Non enim huc prodii gratificandi gratia, aut magistratus ambiendi caussa, sed ut ea quæ sentio, dicerem: primum de his de quibus referunt Consules, postea de cæteris etiam reipublicæ negotiis. Nec enim ulla erit decretæ pacis utilitas, nisi reliquis etiam rebus recte consuluerimus. Pacem igitur esse faciendam censeo, non modo cum Chiis & Rhodus, & Byzantiis & Cois, sed cum hominibus universis: & pactionibus utendum, non his quas nunc quidam scripserunt, sed illis quæ cum rege Persarum & Lacedæmoniis intercesserunt: quæ Græcos jubent esse liberos, & præsidia ex alienis urbibus educi, & suam quosque civitatem tenere. quibus neque justiores inveniemus, nec urbi nostræ utiliores. Hæc præfatus, & sic auditorum animis ad ea quæ sequuntur, commode præparatis, pulcherrimaque justitiæ laude inserta, & illo statu rerum vituperato, subjicit collationem hominum suæ ætatis cum majoribus, ad hunc modum: *Hæc eo præfatus sum, quod de cæteris sine omni dissimulatione, & prorsus aperte apud vos dicere decrevi. Quis enim obsecro est, qui peregre adveniens, nostrique erroris expers adhuc, si his rebus de improviso interveniat, non delirare nos & insanire arbitretur? Qui cum res a majoribus præclare gestas laudi nobis ducamus, & rempublicam nostram eo nomine celebrandam existimemus, tantum abest ut eos ulla ex parte imitemur, ut plane contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græcis contra Barbaros pugnare non destiterunt: nos vero eos qui in Asia victum quærebant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illis, dum Græcis urbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt, principatus Græciæ delatus fuit: nos, qui easdem servitute premimus, qui plane diversum agimus, indignamur eundem nobis honorem non haberi? cum inter dicta factaque nostra & illorum tantum intersit, ut ipsi pro conservandis Græcis.* Et aliquanto post: *Easdem ita contemnimus, ut, cum pœna capitis in eum sancita sit (ex uno enim etiam cætera judicabitis qui sit ambitus convictus, eos qui palam id faciunt, imperatores deligamus; & quo quisque plures cives corruperit, eo rebus a nobis majoribus præficiatur. Præterea cum de reipublicæ forma non minus solliciti simus, quam de salute totius civitatis, nec ignoremus popularem statum tranquillis & pacatis rebus crescere & confirmari, bellis vero jam bis sublatum esse, pacis studiosos, quasi qui omnia ad paucorum arbitrium revocare* 102 *conentur, odimus; qui autem bella concitant hos demum & populares & benevolos esse putamus. Cum eloquentissimi simus, & rerum gerendarum peritissimi; ea temeritate sumus, ut eadem die, de rebus iisdem, non eadem decernamus; sed quæ domo egressi damnabamus, illa ipsa in concione suffragiis nostris comprobemus; & paulo post domum regressi, quæ hic decreta sunt, denuo cavillemur. Cum nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur, ab eorum consiliis pendemus quos nemo est qui non aspernetur, & summæ rerum omnium illos ipsos præficimus quibus nemo privatim quidquam commiserit.* Talis igitur hic vir in suasionibus est. In forensibus autem, cætera quidem valde accuratus & ingenuus, & Lysiæ characteri proximus; in compositione tamen, molle illud & elegans minus habet ille quidem quam in aliis, sed habet tamen. Nemo autem me illud ignorare putet, vel quod Aphareus privignus, & adoptivus filius Isocratis, in oratione de Antidosi contra Megaclidem contendit, nullum argumentum forense a patre scriptum esse: neque illud etiam, quod fasciculos permultos judicialium orationum Isocratis circumferri dicit a bibliopolis Aristoteles. scio enim hæc ab illis viris dici scio,

Translatio ad forense exemplum ex oratione Trapezitica.

ſcio, tamen neque Ariſtoteli credo, qui huic viro ſordium maculam aſpergere vult, neque propterea tamen Aphareo, honeſtam orationem fingenti, aſſentior: ſed idoneum veritatis approbatorem ratus Athenienſem Cephiſodorum, qui & familiariter cum Iſocrate vixit, & auditor ejus maxime germanus fuit, & præceptoris adverſus Ariſtotelis criminationes defenſionem illam prorſus admirabilem edidit; credo virum hunc ſcripſiſſe nonnullas orationes quæ in judiciis dicerentur, non multas tamen: & exemplo utor una ex illis (plures enim proferre, temporis anguſtia non patitur) quæ Trapezitica inſcribitur, quam hoſpiti cuidam contra Paſionem menſarium ſcripſit. Eſt autem hujuſmodi oratio: *Magna mea res agitur, judices. Nec enim tantum de pecunia magna in diſcrimen venio, ſed exiſtimatio quoque mea, quam ego plurimi facio, agitur, ne aliena injuſte concupiſcere videar. Satis enim opum, etiam bis fraudato, mihi relinquetur. Sed ſi abſque juſta cauſſa tantam pecuniam petere videbor, ea res perpetuæ mihi infamiæ fuerit. Eſt autem, judices, incommodiſſimum, in tales adverſarios incidere. Nam quidquid cum menſariis agitur, fit ſine teſtibus. quod ſi quis ab iſtis circumventus eſt, adverſus eos jus experiri cogitur, qui & amicorum præſidia habent, & multas pecunias tractant, & propter artem fide digni exiſtimantur. Quæ quanquam ita ſunt, tamen perſpicue declaraturum arbitror, a Paſione me tanta pecunia fraudari. Quare in primis, ut potero, vobis rem omnem ordine recenſebo. Mihi, judices, pater Sinopenſis eſt, quem omnes Pontici negociatores ita familiarem Satyro eſſe norunt, ut & amplam ditionem regat, & omnibus ejus copiis militum præſit. Quum vero me pater ex ſermonibus & de hac urbe, & de tota Græcia auditis, peregre abeundi cupiditate incitatum, duabus navibus frumento plenis, pecuniaque data, ſimul & negotiandi & ſpectandi gratia ablegaſſet; Paſionis, quem Pythodorus Phœnix mihi commendarat, menſa uſus ſum. Aliquando poſt, cum & pater meus regni affectati apud Satyrum delatus eſſet, & ego cum exſulibus conſpiraſſe dicerer, Satyrus & patrem meum in vincula conjicit, & ad Ponticos negotiatores huc ſcribit, ut & pecunias a me auferant, & ipſum redire domum jubeant: quod ni feciſſem, a vobis expoſcant. Tantis igitur malis, judices, circumventus, apud Paſionem fortunas meas deploro. nam ita eum complectebar familiariter, ut non pecunias tantum, ſed alia quoque potiſſimum ejus fidei crederem. Exiſtimabam autem, ſi pecunias univerſas amiſiſſem, & patri meo aliquid accidiſſet, me & hic & illic opibus ſpoliatum, ad ſummam inopiam redactum iri: ſin eſſe mihi pecuniam faterer, & poſt Satyri literas eam poſtulantis, non tradidiſſem, id & patri & mihi graviſſimas calumnias pariturum. Nobis igitur deliberantibus, conſultiſſimum videbatur, ut dicerem, omnia me facturum quæ Satyrus imperaſſet, & pecuniam manifeſtam traderem; quæ vero apud iſtum eſſet, eam non modo negarem, ſed etiam fœnore ampliorem accepiſſe tum ab iſto, tum ab aliis ſimularem; denique omnia facerem per quæ illis* 103 *maxime perſuaderetur, mihi non eſſe pecuniam. Tunc igitur, judices, putabam Paſionem mihi cuncta hæc ſuadere ex benevolentia; ſed re cum Satyri legatis tranſacta, animadverti eum fortunis meis inſidiari. Quum enim navigaturus Byzantium, mea recipere vellem, iſte ſibi pulcherrimam occaſionem eſſe datam ratus eſt, quod & pecunia apud ſe repoſita magna eſſet, ac digna impudentia, & ego multis audientibus negaſſem, me quidquam habere, & nemo ignoraret, cum pecuniam a me legati peterent, etiam aliis debere me, confeſſum eſſe. Ad hæc, judices, putabat, ſi quidem hic manerem, me a civitate Satyro deditum iri: ſin alio me contuliſſem, ſe querelas meas*

nihil curaturum: sin in Pontum navigassem, me una cumpatre periturum. Hæc igitur cogitans, *me fraudare instituit: ac apud me quidem simulabat, se in præsentia minus paratum a pecunia, reddere non posse: sed cum ego rem certo cognoscere volens, Philomelum & Menexenum ad eum misissem, apud eos se meum quidquam habere negavit. Tantis igitur ab omni parte malis oppresso mihi, quid animi fuisse censetis? Nam si tacerem, id consequebar, ut ab isto pecunia fraudarer: sin dicerem, ut & nihilo plus reciperem, & apud Satyrum mihi simul & patri maximum crimen conflarem. Optimum igitur esse duxi, quiescere. Post hac, judices, advenerunt qui & patrem carcere liberatum esse, & Satyrum ita pœnituisse omnium quæ egisset, nunciarent, ut & fidem ei suam arctissime obstrinxisset, & prius imperium amplificasset, & meam sororem suo filio despondisset. His Pasio auditis, cum me jus meum aperte persecuturum sciret, puerum qui, quid de pecuniis actum esset, conscius erat, occulit. Quem cum ego quæsiturus accessissem, quod me nullam actionis meæ probationem evidentiorem habere posse crederem, orationem affert audacissimam & iniquissimam, me & Menexenum, puerum, qui ad mensam sederit, corrupisse, & sex talenta ab eo per fraudem abstulisse: ne vero id facinus argui, & per tormenta veritas exquiri posset, nos occultasse puerum: nunc vero ad se accusandum venire, atque eum postulare, quem ipsi occuluissemus. Atque hæc dicens & indignans & lacrymans, ad Polemarchum me traxit, sponsores postulans: neque prius destitit, quam sex talentorum sponsores ei dedissem. Vos ascendite qui harum rerum mihi testes estis.* Hæc toto genere differre a laudationibus & suasionibus, dictionis charactere, nemo est quin fateatur. neque tamen Isocrateum ductum penitus excesserunt, sed minuta quædam retinent structuræ & grandiloquentiæ illius vestigia: dictioque poetica magis est, & elaborata, quam simplex & naturalis: veluti cum ait: *Nisi pecuniam dedissem, in discrimen (ut arbitrabar) venissem.* Nam alienum a poetica, & simplex, tale esset: *Arbitrabar autem me non tradita pecunia periclitaturum.* Item illud, *Ad hæc, judices, putabat, si hic manere instituissem, me a civitate Satyro deditum iri: sin me alio quopiam convertissem, nihil se mea verba curaturum: sin in Pontum navigassem, me una cum patre periturum.* Nam & periodus ultra forensem consuetudinem extenditur, & compositio nonnihil poeticum habet, & figura dictionis sumpta est e laudationum comparibus, similiterque finitis. Nam & hæc verba, *Instituissem*, & *Convertissem*, & *Navigassem*, in uno loco sita, & tria membra ejusdem longitudinis, certissima sunt Isocrateæ structuræ indicia. Et quæ his, subjiciuntur: *Instituerat me fraudare pecunia, & apud me quidem fingebat se egere, & non habere*, similiter finita & vicina inter se sunt. & præter hæc ea etiam, quæ paulo post subjicit, *Et pignora maxima dedisse, & imperium prius amplificasse, & sororem meam suo filio in matrimonium collocasse.* Etenim hic item, *Dedisse* & *Amplificasse*, & *Collocasse*: iterum, *Imperium & Matrimonium*, consimilia sunt. Possent etiam alia præter hæc dici, e quibus character oratoris eluceret: sed fortasse temporis habenda ratio est.

Demonstratio etiam in hac oratione Isocraticas figuras contineri: quæ & ipsæ cognoscantur e Græcis.

DE-

DEMOSTHENEM ELOQVENTIÆ PRÆCEPTA NON HAVSISSE EX ARISTOTELE: 120.

Hieronymo VVolfio interprete.

DIONYSIUS AMMÆO, SUMMO AMICO SUO, P. S. D.

INTER alios multos & admirabiles rumores, quos nostra tulit ætas, etiam hic mihi recensendus esse visus est, cum ex te primum audivissem, quendam ex Peripateticis philosophis, Aristoteli omnia referre accepta cupientem, philosophiæ istius principi & auctori; atque hoc se declaraturum, esse professum, quod Demosthenes oratorias rationes ab illo cum didicisset, in suas orationes transtulerit, & secundum illius præcepta ornatus, omnium evaserit oratorum præstantissimus. Ac initio putabam, unum esse de multis eum qui dicere ista non dubitaret: teque monebam, ne omnibus inopinatis opinionibus assentirere. Cum autem & nomen hominis audissem, quem ego & propter mores, & ob cætera probo, miratus equidem sum: reque diligenter meditata, considerationem accuratiorem postulare hoc negotium existimavi: ne forte ignorarem, ita se rem habere, & nihil vir ille temere locutus esset: ut aut, si didicissem, artes Aristotelis priores esse Demosthenis orationibus, ultro sententiam mutarem; aut si contrarium deprehendissem, opinionem quam ipse prius habuissem, confirmarem, & eum qui secus sentiret, atque adeo scribere paratus esset, priusquam illud opus in vulgus ederetur, a sententia deducerem. Neque vero tu minimum momentum attulisti, ut non obiter exquirerem veritatem, cum hortarere, ut eas rationes proferrem, quibus ipse mihi persuasissem, cum Demosthenes jam floreret ac celeberrimas caussas egisset, tum ab Aristotele artes rhetoricas esse scriptas. Videbaris & hoc recte monere, ne signis aut conjecturis aut alienis rem confirmarem testimoniis, cum istarum probationum nulla ex necessariis propositionibus concludatur: sed ut ipsum Aristotelem producerem, in suis artibus confitentem, veritatem ita se habere. Hoc itaque feci, Ammæe optime, tum ipsius veritatis amore, quam in rebus omnibus indagandam esse arbitror, tum in eorum omnium gratiam, qui eloquentiæ student: ne opinarentur, Peripateticam philosophiam præcepta oratoria complexam esse omnia, neque Theodorum & Thrasymachum & Antiphontem, quidquam scitu dignum invenisse, neque Isocratem & Alcidamantem & Anaximenem, neque horum familiaritate usos viros, præceptionum artificiosarum scriptores, & oratoriarum orationum actores, Theodectem, & Philistum, & Isæum, & Cephisodorum, Hyperidem, Lycurgum, Æschinem: neque ipsum Demosthenem, qui cunctos superavit & superiores & æquales suos, & palmam posteris etiam præripuit, tantum fuisse evasurum Isocratis & Isæi doctrina instructum, nisi artes Aristotelis edidicisset. Non est vera ista oratio, mi Ammæe: neque ex Aristotelis artibus, posterius prolatis, orationes Demosthenis sunt compositæ, sed ex aliis quibusdam doctrinis, de quibus quid mihi videatur, peculiari scripto exponam. Prolixior enim est illa tractatio, quam ut eam aliis scriptis obiter inseri conveniat. Nunc autem demonstrare conabor De-

mosthene jam in republica florente, cum illustrissimis caussis & forensibus & concionalibus actis, totam Græciam in admirationem eloquentiæ suæ traduxisset; tum demum philosophum artes Rhetorices scripsisse. Fortassis autem necesse est, primum ea quæ ex communibus historiis accepi, quas ii qui vitas horum virorum composuere, nobis reliquerunt, explicare. Initium autem a Demosthene capiam. Is natus est anno ante centesimam Olympiadem: annum egit Timocrate prætore decimum septimum: publicas orationes scribere cœpit, Callistrato prætore, anno ætatis quinto & vigesimo. Et est prima ejus foro parata
121 caussa, oratio contra Androtionem: quam scripsit Diodoro, decretum illius, ut legibus contrarium, arguenti. Eodemque tempore altera Callistrato prætore, de Immunitatibus, quam ipse habuit: venustissima omnium orationum, & elegantissime scripta. Diotimo post Callistratum prætore, primam habuit apud Athenienses concionem, quam rhetoricarum tabularum auctores De Classibus inscribunt: in qua hortatur Athenienses, ne pacem, quæ cum rege convenerat, irritam facerent, neve bellum inciperent, priusquam navales copias comparassent, in quibus maximum eorum robur situm esset: quæque debeat instructionis esse ratio, ipse docet. Theodemo post Diotimum prætore, & Timocrateam scripsit Diodoro, violatarum legum reum agenti Timocratem; & concionem de mittendis Megalopolitanis auxiliis, quam ipse pronunciavit. Theodemum prætorem secutus est Aristodemus: sub quo contra Philippum concionari cœpit, & apud populum verba fecit, de mittendo conductitio exercitu, & decem celeribus triremibus in Macedoniam. Hoc tempore & Aristocrateam scripsit Euthycli, decretum illius, ut contra leges factum, accusanti. Theello post Aristodemum prætore Rhodiensem habuit concionem, quæ suadet Atheniensibus, ut paucorum dominatu apud illos abrogato, libertatem populo restituant. Callimacho, tertio post Theellum prætore, tres confecit conciones: quibus auctor est Atheniensibus auxilia mittendi Olynthiis, quos bello premebat Philippus. Primæ initium est, Cum multis in rebus Athenienses, perspici mihi posse videtur: Secundæ, Non idem statuere possum, Athenienses: Tertiæ, Arbitror vos, Athenienses, eam rationem. Hoc prætore & Midiana scripta est, quam composuit, adversario populi suffragiis condemnato. Ex his duodecim quas hactenus exposui, publicis orationibus, septem sunt conciones, forenses quinque: omnes priores Aristotelis artibus, ut & ex iis quæ de hoc viro traduntur, demonstrabo, & e scriptis illius ipsius. ARISTOTELES filius fuit Nicomachi, qui genus & artem referebat ad Machaonem, Æsculapii F. matre natus Phæstide, a Chalcidensi quodam oriunda, ex eorum numero qui Stagira in coloniam profecti sunt. Natus autem est Olympiade XCIX, triennio Demosthene major, prætore Athenis Diotrephe. Polyzelo autem prætore, patre mortuo, decimum octavum annum agens, Athenas venit; & Platoni commendatus, viginti annos cum eo exegit. Platone autem, Theophilo prætore, mortuo, abiit ad Hermiam Atarnei tyrannum: ac triennium cum eo moratus, Eubulo prætore Mitylenas secessit: inde ad Philippum venit, Pythodoto prætore: apud quem Alexandrum instituens, octo annos exegit. Post Philippi obitum, Evæneto prætore, profectus Athenas, duodecim annos in Lyceo scholas habuit. Decimo tertio autem, Alexandro mortuo, prætore Cephisodoro Chalcidem migravit,

gravit, [illegible] morbo de[illegible]fit, c[illegible]es & [illegible] vellet [illegible]. Atque hæc sunt, [illegible] tradiderunt [illegible] def[illegible]. Qu[illegible] ipse philosophus [illegible]psit, o[illegible] e[illegible], qui falsam [illegible]ore [illegible] præter alia, qu[illegible]m mo[illegible] haud op[illegible] præ[illegible] ea [illegible] primo libro [illegible] eris, se non [illegible]um, cum Rhetoricas artes [illegible] ætate & optima, ja[illegible] Topicis & Analyticis & M[illegible] argume[illegible] firm[illegible]ra. N[illegible] utilitates quas Rhetorica [illegible]co[illegible]t, demonstrare cœpiss[illegible] hæc ad verbum scripsit: *Utilis [illegible] R[illegible]or[illegible], co[illegible] atura me[illegible]ra [illegible] vera [illegible] contrari[illegible], ut hæc quando [illegible] a ita [illegible] ut [illegible], f[illegible] mbere [illegible] fit [illegible]rro d[illegible] um est repre[illegible]sione. Præterea ut a[illegible]curat[illegible] en[illegible] a[illegible]beas pere[illegible] tamen persuadere plerisque non p[illegible]s dic[illegible]d. [illegible] quæ scie[illegible] a r[illegible] d[illegible]a. Hoc autem fieri [illegible] esse e[illegible] communia f[illegible]em fac[illegible] in [illegible] dixim[illegible] de ratione [illegible]tandi cum p[illegible].* [illegible] cum de Exempl[illegible], eadem illa esse vi qua In[illegible]es & R[illegible] hæc d[illegible] A[illegible] & M[illegible]odi a tractatione ponit: *F[illegible] ro[illegible] d[illegible] [illegible]rant [illegible] demon[illegible]are, ut aliud est Inductio, aliud Rat[illegible] s & h[illegible] hab[illegible]. E[illegible] Exemplum Inductio; Enthymema vero [illegible] nat[illegible] ro quod ap[illegible] ra[illegible] ratio. Appello enim Enth[illegible] um [illegible] indu[illegible] Rhetoricam. Om[illegible] a[illegible]m [illegible]em fa[illegible] monstrando, aut ex[illegible] commemorando au[illegible] me[illegible] a, a[illegible] p[illegible] hac [illegible]. [illegible]on[illegible] pando aut indu[illegible]ndo qui[illegible]ndere[illegible] um p[illegible] hoc est ex Ana[illegible] necesse est bo[illegible]um utrumque [illegible]m. [illegible]d aut[illegible]m discrimen sit Exempli & Enthymematis, co[illegible] at e [illegible]s. [illegible] e [illegible] e Ra[illegible]nat[illegible]one & Inductione dictum est prius, cum ali[illegible]uid in multis [illegible] eo[illegible] m m[illegible] se habere ostenditur, ibi e[illegible] Inductionem, hic e[illegible]um. [illegible] a[illegible] & a[illegible]d quæ[illegible]am pr[illegible]c, contingit eo qu[illegible] sur t a[illegible]t on[illegible] aut c[illegible] Ra[illegible]o[illegible]nationem [illegible]ma v[illegible]cari. Mani[illegible]m a[illegible] est utrum[illegible]ue e[illegible]e b[illegible] m[illegible] nu[illegible] e[illegible] ntia [illegible] in Method[illegible] d[illegible] & in l[illegible] eod[illegible] m[illegible]do se ha[illegible]t.* Ac [illegible] quidem de [illegible]rip[illegible]t, t[illegible] a[illegible] g[illegible], [illegible] antep[illegible] operibus, artes Rhetoricas [illegible]. H[illegible] sunt per q[illegible] co[illegible] actiones oratoris esse pr[illegible]re [illegible]ar[illegible] p[illegible]o[illegible]sophi[illegible] fati que d[illegible]onsti[illegible]tum esse ex[illegible] siquidem ille an[illegible] v[illegible] quin[illegible], [illegible] & co[illegible]cœpit, & orationes in judicia scrib[illegible]re: hic vero [illegible] temporibus [illegible] [illegible]atone vixit ac commoratus est usque ad an[illegible] & [illegible]ginta, neque scholæ rector, neque sectæ peculiaris au[illegible]or. Siqui[illegible] [illegible]em ita rixos[illegible]s est, ut [illegible]s r[illegible]a[illegible]etur, ut Rhetor[illegible] quidem artes An[illegible] & M[illegible]odicis & Topicis post[illegible]us scriptas fateatur e[illegible]e ve[illegible]m, ni[illegible] a[illegible] em pr[illegible]ere di[illegible]t, quo [illegible]s opera illa con[illegible]narit p[illegible]lo[illegible], dum adhuc a [illegible]t[illegible]ne er[illegible]r: [illegible]m sane & ineptam argume[illegible]tionem ad[illegible]do, & ca[illegible]mam ag[illegible]onem m[illegible]e reddere pr[illegible]babi[illegible] per vim contenden[illegible], qua qu[illegible]d [illegible]raneum est, aliquando fit conse[illegible]a[illegible]um omiss[illegible]s iis quæ contra hæc dicere p[illegible], ad ipsa philosophi testimonia me convertam: quæ tertio Artium lib[illegible]o [illegible]t, cum de metaphora sic ad verbum scr[illegible]it: *Cum quatuor translati[illegible]num [illegible] s[illegible]t, ex m[illegible]me probantur quæ propo[illegible]ione [illegible]onst[illegible], sicut Pericles dixit, ad[illegible]ntiam, quæ in bello perierit, ita sublatam esse ex urbe, ut siquis*

ver ex anno tolleret, & l[illegible] de Lace[illegible]is non [illegible] fiat Græcia. Et Cep[illegible] u[illegible] cum Chares r[illegible] in re[illegible] indignabatur cum di[illegible] qui p[illegible] ferre conari. Quod [illegible]cet [illegible]pe[illegible] [illegible] ipl[illegible] [illegible] cum be[illegible] a [illegible] Ar[illegible]s: [illegible] ve[illegible] Calli[illegible]cho fuit [illegible] [illegible] l[illegible] Att[illegible] ad ver[illegible] ita [illegible] *P[illegible]rga[illegible]nus. Sub hoc cum [illegible] qui a P[illegible]po b[illegible] prem[illegible]bantur & pe[illegible] [illegible]em Atheniensium [illegible], inita societate, auxilia m[illegible]erunt [illegible] triremes triginta [illegible] Charete quas & [illegible]leverunt.* Deinde u[illegible] ex[illegible] int[illegible] gesta p[illegible] hæc: *Sub i[illegible] porro tempus [illegible] Chalcidense [illegible] in Thr[illegible]cia, [illegible] Athena[illegible] [illegible] Chari[illegible]d[illegible] [illegible] ducib[illegible], m[illegible] Athen[illegible] [illegible] tuor n[illegible] [illegible] atq[illegible] centum & [illegible]nqu[illegible] & [illegible] Olynt[illegible]is [illegible]* Po[illegible] a[illegible] hæc di[illegible]t: *[illegible] lynth[illegible] de [illegible] ne se [illegible] su[illegible] pa[illegible]r[illegible]tur, præt[illegible] ea [illegible] quas jam [illegible] [illegible] misi[illegible] triremes [illegible] inde [illegible] arm[illegible] [illegible] cent[illegible] hipp[illegible] [illegible]* [illegible] satis sit ad coarg[illegible] [illegible] De[illegible] Aristot[illegible]s Ar[illegible] æmul[illegible]tum esse affirma[illegible] con[illegible] Græcas, & orat[illegible] p[illegible] quas n[illegible]

323 poterit ut vi[illegible] & v[illegible], [illegible] qu[illegible] Ari[illegible] [illegible] non [illegible], sed & alias [illegible], & [illegible] & [illegible], an[illegible]te i[illegible]rum ar[illegible] [illegible] Arist[illegible] Nam C[illegible]limacho, quo prætore De[illegible] Ol[illegible] [illegible] Athenienses, Th[illegible], l[illegible] Ol[illegible] est [illegible] de Th[illegible]stocles. [illegible] l[illegible]um [illegible] Demosthenes de[illegible] [illegible] H[illegible], Q[illegible] [illegible] Athenienses, r[illegible] [illegible] hæc. [illegible] est Arch[illegible], [illegible] A[illegible] neve carnslam be[illegible] pa[illegible] nuper cum [illegible] & [illegible] concionis h[illegible] p[illegible] eandem vide[illegible] At[illegible] [illegible] d[illegible] [illegible] qu[illegible] [illegible] h[illegible] ad [illegible] Cum verba [illegible] [illegible] Post L[illegible] prætor [illegible] o ta[illegible] co[illegible] Philippum [illegible] ad Philipp[illegible] legatos, [illegible] est [illegible]; Non[illegible] est, Athenien[illegible] et ob ea[illegible] [illegible] Ei[illegible] [illegible] rationes [illegible] cum [illegible], ad [illegible] obitæ, elaturum [illegible] Py[illegible]otum e[illegible] qu[illegible] contra P[illegible]ippum [illegible]uit co[illegible] [illegible] Ch[illegible]e[illegible]tanis m[illegible]bus, n[illegible] Diopi[illegible] c[illegible] dimitterentur [illegible] quæ hoc h[illegible] principium: De[illegible]ebat [illegible] A[illegible]enien[illegible] o[illegible] [illegible] ad vo[illegible] verba fac[illegible] in[illegible]cendo nec inimic[illegible] g[illegible] r[illegible]tionem. [illegible]mque [illegible], [illegible] qua docere [illegible] n [illegible], & [illegible]lo [illegible] cuju[illegible] C[illegible] in [illegible] es [illegible]r, Athenie[illegible] [illegible]ere concionibus. Post Sol[illegible] p[illegible] [illegible]mac[illegible]us sub quo [illegible]

[illegible] in [illegible] pace per [illegible] [illegible]ata, deinde [illegible] B[illegible] cujus [illegible], C[illegible] ea [illegible] de [illegible] A[illegible] & [illegible] dato [illegible] ut [illegible] dicam. Post Nicomac[h]um [illegible] sub quo [illegible] fuit [illegible]us, [illegible] be[illegible], u[illegible] [illegible] Philippo. & est [illegible] orationu[m] Ph[illegible], [illegible] Philippum, Athenienses [illegible] pacem fecisse [illegible], [illegible]s. Has porro [illegible] omne[s], quo recent[illegible] A[illegible] A[illegible]um habuit Demosthenem, Aristo[illegible] ipsum [illegible]. [illegible] secundo A[illegible] libro [illegible] locorum unde ar[illegible] d[illegible], etiam locum a tempore [illegible] emplis. A[illegible] aut[illegible] verba: *[illegible] ut [illegible] es in or[illegible] tra [illegible] pr[illegible] m fe[illegible] tuam p[illegible] m[illegible] non [illegible]? N[illegible]te [illegible] o a[illegible] turi b[illegible] m, p[illegible] cer[illegible], oque a[illegible] re. [illegible] rursum [illegible] transitu P[illegible] [illegible] ndo Si [illegible] ad [illegible] Phocens[illegible] em vo bis [illegible] m, post [illegible] ab[illegible] p[illegible] re ant[illegible] recta & ac e[illegible] ta, po[illegible], [illegible] transi[illegible] m.* Tempus [illegible] quo Philippus transitum a [illegible] in [illegible] postulavit, commem[illegible] Phocensi bello lata, historia [illegible] de[illegible]. Ita [illegible] post Olynthiorum ca[illegible] m, prætore [illegible], pactione Phi[illegible] Atheniensibus inter esse [illegible] & [illegible] septem [illegible] quæ ad Nicomac[h]um, & post [illegible]um The[illegible] præt[illegible] [illegible]ptæ, cum & Athenien[illegible] Philippum [illegible] belli [illegible] que[illegible] & [illegible] Athenienses accusaret. Caussas autem [illegible] bellum suscep[illegible] [illegible] fieri dicerent, & tempus quo pacem [illegible] f[illegible], a[illegible] P[illegible] A[illegible] næ libro. [illegible] ne[illegible] [illegible] *op[illegible] Philippus cla[illegible] p[illegible] Pe[illegible] m o[illegible] [illegible]it. [illegible] p[illegible] Byzan[illegible] sedit, m[illegible].* Deinde commem[illegible]ratis [illegible] A[illegible] per literas accus[illegible] [illegible], cum Demosthenes eos ad bellum incitasset [illegible] etaque scripsisset, po[illegible] lam de Ph[illegible] & pace [illegible], & naves [illegible] id [illegible] The[illegible]rasto prætore [illegible] quæ [illegible] p[illegible]st pa[illegible] [illegible]machi [illegible] acta [illegible]. Sed & horum ma[illegible] necessaria ponam: *[illegible] s A[illegible] f. b[illegible] as n[illegible] lum [illegible] arm[illegible] rum distu[illegible] propter b[illegible] ppi um. Sed pecuniam o[illegible] rum [illegible] m[illegible] tarem [illegible] referente. Cum autem P[illegible] [illegible]eam [illegible] occupasset & [illegible] t [illegible] A[illegible]num [illegible] Do[illegible] P[illegible] ota[illegible]um [illegible] theni[illegible]s eo[illegible] tempor[illegible] [illegible] atum mi[illegible] t, his socie[illegible] t[illegible] em [illegible]erunt.* Q[illegible] quo [illegible] A[illegible], Demosthenes cum col[illegible] [illegible] fuerint, [illegible]que Philippi, qu[illegible] in [illegible] p[illegible] [illegible] jam b[illegible] te p[illegible] Demosthenes [illegible] declara[illegible] oratione de Corona. Ponam autem ipsius verba, quæ ad re[illegible] t: *Cum [illegible] ad hunc modum p[illegible] conc[illegible] t his, de re[illegible]s elatus, cum co[illegible] a[illegible] ntans [illegible] o[illegible] upar[illegible] t. q[illegible] nunquam o[illegible] studio, nobis & Thebanis inter nos con[illegible]raturis.* Cæterum commemo[illegible] tum acta erant, [illegible]que oratione [illegible], quam pro co[illegible]

94

cione [illegible] & [illegible] Thebas m[illegible] hæc ad verbum [illegible]. *Ut [illegible] Thebas [illegible] socios* [illegible] *invenimus ac nostros* [illegible] *consid*[illegible]. Deinde [illegible] literas quas [illegible] *D*[illegible] *concio*[illegible] *concionem* [illegible]*erunt*, [illegible] *quidquid unquam ad* [illegible] *in memoriam revocantes. Denique adhortati illos sunt, ut* [illegible] *gratiam Phocenses* [illegible] *pœnas de vobis sumerent injuriarum*, [illegible] *dato contra* [illegible] *una fa*[illegible] *in Att*[illegible] *amore* [illegible]. Quod si [illegible] L[illegible] post T[illegible]stum, [illegible] pace, [illegible] Thebas [illegible], qui [illegible]rentur, maxime ut [illegible] A[illegible], [illegible] darent, acc[illegible] Phocico [illegible] meminit Aristoteles [illegible] maxime du[illegible]s demonstratum est [illegible] omnes [illegible] L[illegible] præturam [illegible], [illegible] concion[illegible], [illegible] Aristot[illegible] Artibus fuisse priores. Addam [illegible] philosopho [illegible] quod [illegible]cidius etiam fiat, post [illegible] & Athenienses [illegible] Rhe[illegible] ab eo compositas esse ar[illegible], [illegible] in republica, [illegible] que & concionibus & forens[illegible] paulo ante [illegible]. [illegible] expositus [illegible] loci, [illegible], [illegible]. Aferam [illegible] *fertur*, [illegible] *aut p*[illegible] *capiu*[illegible] *comatum*. Quales igitur Demosthenes [illegible] vix ducibus, usus; [illegible] & laud[illegible] & in admiratione est, ante [illegible], [illegible] de Corona [illegible]? Ea [illegible] post [illegible], [illegible] prætore, [illegible] post [illegible] quo tempore Al[illegible] est. Quo[illegible]sus omnia contend[illegible] Artibus, [illegible] quæ [illegible], quæ [illegible]lum [illegible], [illegible] fuisse [illegible] ipso p[illegible] ostentum [illegible] P[illegible] loci [illegible] sese, hæc ad [illegible]. *inter* [illegible] *neste & juste* [illegible] *blicanus* [illegible] *re-dimere*. [illegible] *tribuitur*, [illegible] *captum* [illegible] *que enim si jure* [illegible] *fraudem in* [illegible] *capital*[illegible] *orsum*, [illegible] *facere* [illegible] *duxus qui* [illegible]. *Deinde* [illegible] *utro* [illegible]. [illegible] *eorum qui* [illegible] *rederunt*.

exciderunt. Quæ autem est caussa Demosthenica, & interfectorum Nicanoris, de quibus scripsit philosophus, in qua præcipuum controversiæ caput fuit ex loco affectorum inter sese, nisi illa adversus Æschinem pro Ctesiphonte, qui decretum Demostheni de Corona fecit, eaque de caussa violatarum legum est postulatus? In hac enim quærebatur, non commune illud, utrum honoribus & coronis dignus esset Demosthenes, qui de suo sumptus fecisset in reficiendos muros; sed utrum, quo tempore rationes non retulisset; lege vetante tales coronari. Nam ex affectis inter sese, hoc est; an, quemadmodum populo dare, sic & reo accipere coronam licuerit? Ac ego quidem hujus arbitror caussæ meminisse Aristotelem. Siquis autem dicat, eum de caussa donorum loqui, quam prætore Anticle defendit sub Alexandri obitu, multo recentiores etiam faciet Artes Aristotelis. Enimvero oratorem artes quas ad præclaras illas orationes adhibuit, non a philosopho accepisse, sed e contrario, Demosthenis & aliorum oratorum opera adhibentem Aristotelem Artes illas scripsisse, satis esse demonstratum existimo.

DIONYSII HALICARNASSEI RESPONSIO AD CN. Pompeji epistolam, in qua ille de reprehenso ab eo Platonis stylo conquerebatur.

DIONYSIUS CN. POMPEIO S.

EPISTOLAM quandam a te missam accepi, quæ & docta, & mihi valde grata fuit: in qua scribis, te meas commentationes, quarum tibi Zeno communis amicus copiam fecit, percurrentem, & amico animo in eis affectum, alia quidem omnia suspicere: ea vero parte offendi, in qua Platonis reprehensionem collocaverim. Equidem quod tanta reverentia erga virum affectus es, recte facis: quod vero hæc de me sentis, non recte. Siquis enim alius Platonis eloquentiam cum stupore quodam admiratur, tum vel maxime ego. Quo vero animo erga eos omnes affectus sim, qui suas cogitationes in communem utilitatem proferunt, & iis vitam nostram ac rationem ab errore deducunt, aperiam tibi, faciamque profecto ut credas, nihil me novi attulisse, nihil ab opinione hominum alienum, nihil quod a pervagata omnium sententia abhorreat. Ego igitur sic existimo, eum qui cujusvis rei sive corporis laudes litteris mandare volet, virtutes, non vitia (siqua rei aut corpori insunt) proferre oportere: cum autem volet discernere quid optimum in quolibet genere vitæ, quid præstantissimum earum rerum quæ uno eodemque genere continentur, accuratissimam inquisitionem & judicium adhibere, nec quidquam eorum quibus prædita sunt, sive sint mala, sive bona, silentio præterire. Hac enim ratione veritas vel maxime invenitur: qua nihil est melius, nihil pretiosius. His positis, illud dico: Si 126 orationem contra Platonem haberem, sicuti quondam orator Zoilus habuit, quæ ejus vitia omnia perstringeret, perperam me facere profiterer: & si laudes ejus celebrare volens, orationes quasdam absurdas celebrationibus insererem, non enim criminationes eis, sed ne defensiones quidem adhibendas statuo. Sin autem formas dicendi animo & cogitatione complecti volens, & eos philoso-

phos & oratores qui primas tulerunt, in eis considerare & exquirere, tres quidem ex omnibus elegi, qui principes & clarissimi habentur, Isocratem dico, Platonem & Demosthenem: quibus rursus Demosthenem antetuli. id faciens, nullam me existimo nec Platoni nec Isocrati injuriam intulisse. Sed me hercule, inquit, non decebat te Platonis errores & vitia coarguere, cum Demosthenem in cælum ferre instituere. At quomodo accuratissime ponderassem & perpendissem, si præstantissimas orationes Isocratis & Platonis, excellentissimis orationibus Demosthenis non opposuissem, & qua ex parte ejus orationes antecellunt, verissime non ostendissem? non in omnibus eos viros deliquisse prædicans, (summæ enim hoc esset insaniæ) sed nec in omnibus etiam eos æque rectam viam secutos esse. Sin hoc non fecissem, laudibus vero ornassem Demosthenem, omnes virtutes ejus persequens, bonum quidem esse oratorem persuasissem lectoribus: præstantissimum autem esse eorum omnium qui principatum in dicendo tenent, non persuasissem, si clarissimos oratores cum eo non comparassem. Multa enim quæ per se pulchra & suspicienda videntur, aliis melioribus comparata, minora opinione apparent. Sic etiam aurum auro comparatum, melius vel deterius deprehenditur: tum etiam omne aliud opus manu effectum: denique ea omnia quorum finis est illustratio & evidentia. Quodsi quis existimet injucundissimum in oratione civili judicium ex contentione profectum, & per se singula velit perpendere, nihil vetabit eandem rationem etiam in aliis sequi, nec poesin conferre poesi, nec compositionem historiæ compositioni, nec rempublicam reipublicæ; non legem legi, non ducem duci, non regem regi, non vitam vitæ, non decretum decreto: quod nemo sanæ mentis concedet. Quodsi fides etiam quæ ex testimoniis ipsis depromitur, afferenda est, quibus planius tibi fiat, optimum id esse expendendi genus quod rerum comparatione constat: omissis aliis, Platonem ipsum testem producam: qui cum voluisset specimen dare, quantum valeret in oratione civili, non contentus fuit aliis scriptis, sed adversus clarissimum oratorem, ex his qui tum florebant, alium ipse in Phædro conscripsit dialogum, cujus argumentum est amatorium. neque eo usque progressus, finem fecit ac destitit, relicto iis qui lecturi essent judicio de orationis eorum pulchritudine: verumetiam Lysiæ vitia attigit, a scribens ei virtutes dicendi, auferens vero rerum. Cum igitur Plato rem molestissimam & maxime odiosam aggressus, se ipsum, inquam, quoad oratio pateretur, laudibus in cælum ferendi, nihil se dignum reprehensione facere putabat, si cum præstantissimo illius ætatis oratore suum dicendi genus contenderet, docens in quibus & Lysias peccasset, & ipse excelluisset: quid admiratione dignum feci ego, genus dicendi Demosthenis cum illo Platonis comparans, & siquid mihi in eis non præclare se habere videbatur, perpendens? Nolo enim alia ejus scripta in medium afferre, in quibus eos qui ante ejus ætatem vixerunt, reprehendit, Parmenidem, Hippiam, Protagoram, Prodicum, Gorgiam, Polum, Theodorum, Thrasymachum, & alios multos, non omnia sincere de eis scribens, sed, si vis, ambitiose. Inerat enim, inerat Platonis naturæ, quæ multis virtutibus ornata erat, studium honoris. Declaravit autem hoc vel maxime in æmulatione Homeri, quem corona donatum, unguentisque delibutum, ex ea republica quam constituebat, exturbavit: quasi his ipse qui ejiciebatur, egeret; per quem cum omnis alia institutio in vitam ingressa est,

tum

tum etiam ad extremum philosophia. Sed concedamus Platonem sincero animo, ipsius inquam veritatis caussa, omnia vera dicere: quid tandem absurdi faceremus, si ejus leges adhibentes, cum eo pertendere vellemus orationes eorum qui post floruerunt? Deinde neque solus ego, neque primus exsistam, qui aliquid de Platone ingressus est dicere. Neque me quispiam hoc ipso reprehendere poterit, quod in clarissimum philosophum, & plusquam duodecim ætatibus me anteeuntem inquirere statui, quasi aliquid inde gloriæ consecuturus. Multi enim 127 invenientur qui ante me hoc fecerunt; alii, qui ejusdem temporibus spiritum ducebant; alii, qui multis post annis viguerunt. nam & ejus decreta nonnulli reprehenderunt, & dialogos calumnia affecerunt: ac in primis proprius ejus discipulus Aristoteles, deinde Cephisodorus, Theopompus, Zoilus, Hippodamas, Demetrius, & alii multi: non ob invidiam aut inimicitias eum reprehendentes, sed veritatis investigandæ gratia. Tot & tantorum virorum exempla secutus, & vel maxime Platonis, nihil me existimavi a philosophica arte dicendi alienum facturum, si bonos bonis contenderem. Sed de studio, quod in comparandis formis posui hactenus.

Restat ut de dialogis hujus viri, quorum mentionem in libello de oratoribus Atticis fecimus, dicamus. Afferam autem eandem orationem, qua illic usus sum: Elocutio Platonis ex utraque forma dicendi, nimirum ex sublimi & tenui, temperata esse videtur, quemadmodum antea diximus: non tamen in utraque dicendi forma æque excellit. Quando enim tenuem, facilem, simplicem, ac nulla arte præditam elocutionem affectat, dici non potest quam suavis & humana est. Nam & pura satis, & dilucida est, quemadmodum lucidissima corpora: accurata etiam & tenuis magis, quam quævis alia earum quæ ad eam ipsam elocutionem elaboratæ sunt. Nominibus communibus utitur; perspicuitati studet, omnem compositionem nominis ad nomen appositi negligit. In eam etiam sordes & antiqua illa invenustas sensim atque latenter incurrit, & jucundum quendam florentemque ac tempestivum florem edit, & quasi a flagrantissimis pratis aura quædam suavis ex ea manat; & neque vocis sonitus videtur præ se ferre loquacitatem, neque ornatus insolentiam. Cum autem ad loquacitatem, & præclarius dicendi genus (quod sæpenumero facere solet) immenso impetu ferri cœpit, multo se deterior efficitur. Nam & minus suavis, & pejus Græce loqui, & crassior videtur esse quam altera. Dilucidatem enim obscurat, & tenebris similem facit: longitudinem attrahit, mentem in longius ducens. cum eam paucis nominibus contrahi oporteret, in circumlocutiones honestatis expertes effunditur, & divitias orationis vanas ostentat: verbis propriis, & quæ sunt in communi usu posita, neglectis, novata & peregrina, atque ea quæ antiquitatem decent, inquirit. Maxime autem jactatur in figurata elocutione. multa enim & frequens est in nominibus ad nomen appositis, in appellationibus dandis inepta. dura est, nec servat proportionem in translationibus. Inversiones longe petitas & multas, ac eas quæ neque modum servant, neque loci & occasionis rationem habent, assumit. Figuris poeticis, quæ summam satietatem afferunt, & maxime Gorgianis, intempestive ac nimis pueriliter gloriatur; in quibus magnificentiam quandam servat, quemadmodum quodam in loco Demetrius Phalereus ait, & alii multi. non enim a me hæc est profecta oratio. Neque me aliquis putet hæc dicere, quod omnem ornatum & varietatem orationis, qua utitur Plato, im-

probem. Non enim sum adeo excors & stupidus, ut hanc laudem tanto viro præreptam velim: præsertim cum me non prætereat, eum multa & admiratione digna, atque a summa vi profecta, in lucem attulisse. Sed illud ostendere volui, eum in compositione talia peccata committere consvevisse. Ac pejor quidem se ipso fit, quando amplum dicendi genus & eximium persequitur: longe vero melior, quando tenuem elocutionem, accuratam, & quæ nullo artificio elaborata videtur, sed exornatam inculpabili & simplici exornatione inducit. Aut enim nullum omnino committit peccatum, aut leve admodum, aut nulla reprehensione dignum. Equidem tantum virum censebam omnem vitasse reprehensionem. hæc enim ei omnes qui ætate ejus vixerunt, vitio vertunt, (quorum nomina non necesse est me proferre) ac ipse sibi, quod apertissimum est. Sensisse enim videtur suas ineptias, quibus nomen Dithyrambo dedit: quod me in præsentia, quamvis a veritate alienum non sit, referre pudet. Hoc vero ei (mea quidem sententia) accidisse videtur, quod cum esset educatus in dialogis Socratis, tenui genere & accurate conscriptis, in eis non permansit, sed Gorgiæ & Thucydidis compositionem secutus sit. Itaque nihil quod a decoro abhorret, amplecti debuit, attrahens simul quædam vitia cum virtutibus, quibus illorum formæ dicendi præditæ erant. Exemplum autem profero sublimis dictionis ex uno libel-
128 lo eorum qui vel maxime in sermone omnium versantur, in quo Socrates sermones amatorios infert ad Phædrum, qui unus erat ex familiarissimis ejus, a quo etiam libellus inscriptionem accepit. In eo enim libello multam habet venustatem, & cujus hoc principium summa jucunditate refertum est; O amice Phædre, quonam, & unde? PHÆ. A Lysia, o Socrates, Cephali filio. Pergo autem deambulandi gratia, extra mœnia. multum enim illic consumpsi temporis, sedens a matutino; usque ad lectionem Lysiacæ orationis, & finita lectione huc usque. Deinde, quasi ex aere sereno & stabili coortus ventus, puritatem dictionis turbat, in poeticam inelegantiam tendens, hinc exorsus: Jam agite o Musæ dulces, sive propter cantus speciem, sive propter musicum illud genus, suavium & stridularum hoc nomen habuistis, meum adjuvate sermonem. Hæc autem strepitus esse & dithyrambos, qui quidem nullum ornatum habent, exiguamque sententiam, ipse dicit. exponens enim, quam ob caussam impositum est amoris nomen affectuis, his verbis usus est: Nam cupiditas, quæ a ratione abhorrens, superavit opinionem ad id quod rectum est contendentem, & ad voluptatem formæ rapit, atque a cognatis cupiditatibus circa corporis formam vehementer corroborata vicit & superavit, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης (*id est, ab ipso robore*) nomen invenit, & ἔρως (*id est amor*) nominata est. Num tibi o amice Phædre, quemadmodum mihi, videor motu quodam impulsus, divinum quiddam passus esse? PHÆ. Omnino quidem, o Socrates, præter morem profluens quædam amplitudo te cepit. SOCR. Silentio igitur me audi. nam re vera divinus hic videtur locus. Quare si forte sæpius nympharum afflatu procedente sermone corripiar, ne mireris. ea enim quæ modo canebam, a dithyrambis non multum distant. In his quidem genus quod in rebus cernitur, minime reprehendo: verum elocutionis quandam partem, nempe eam quæ in figuratam & dithyrambicam dictionem delabitur, in quibus modum & decorum non retinet. Reprehendo autem non quorumvis aliquem, sed virum magnum, & qui prope ad divinam naturam accessit; quod fastum poeticæ

ticæ

ticæ compoſitionis * & genus dicendi philoſophorum proprium induxit, imitatus Gorgiam, ita ut etiam orationem dithyrambis ſimilem faciat: nec hoc vitium celet, ſed palam profiteatur. Ac tu etiam ipſe, jucundiſſime Cnei, idem quod ego de homine ſentire videris; quantum ex tuis litteris intelligere potui, in quibus ad verbum ſic ſcribis: In aliis quidem dicendi formis facile eſt tenere medium quiddam inter laudem & reprehenſionem: in compoſitione vero quod non ſucceſſit, omni ex parte aberrat. Itaque mihi ſentire videris, hos viros non ex rebus periculoſiſſimus, neque paucioribus, ſed ex plurimis, & ex iis in quibus rectum curſum tenuerunt, perpendendos eſſe. Et paulo poſt infers: Equidem quamvis poſſem reſpondere, & rationem reddere horum omnium, aut ſaltem plurium; tamen tibi contradicere non audeo: hoc tamen unum affirmo, eum res magnas nullo modo conſequi poſſe, qui non ejusmodi etiam audeat & ſuſcipiat, in quibus errare neceſſe eſt. Nulla eſt inter nos diſſenſio. nam & tu fateris neceſſe eſſe, eum qui rebus magnis ſtudet, nonnunquam labi: & ego ajo ſublimem & magnificam ac multis periculis opportunam elocutionem conſectatum Platonem, non in omnibus partibus rectam viam aſſecutum eſſe: minimum tamen locum obtinere peccata, ſi cum recte factis ejus conferantur. Atque hoc uno dico Platonem a Demoſthene vinci, quod apud illum nonnunquam ſublime genus dicendi cadit in vanum & inſuave: apud vero hunc nunquam, aut certe admodum raro. Ac de Platone hactenus.

*In sermones philosophicos incurrit.

De Herodoto & Xenophonte quid ſentiam ſcire cupis; ac me etiam de eis ſcribere vis: quod jam feci in illo Commentario quem de Imitatione ad Demetrium ſcripſimus. Primus liber, * ipſam imitationem de inveſtigatione comprehendit: ſecundus, qui poetæ, philoſophi, hiſtorici & oratores, ſequendi ſint: tertius, quomodo imitandi; ſed ea de re nondum abſolutus. In ſecundo vero, de Herodoto, Thucydide, Xenophonte, Philiſto, & Theopompo (hos enim viros ad imitandum aptiſſimos judico) hæc ſcribo: Quod ſi etiam de his dicendum eſt, de HERODOTO quidem & THUCYDIDE hæc ſentio. Primum officium eſſe 1 puto, & id vel maxime omnibus neceſſarium, qui res geſtas hominum, monumentis annalium mandare ſtudent, materiam eligere pulchram & jucundam, ac eam quæ animos legentium voluptate afficiat atque perfundat: quod Herodotus mea quidem ſententia melius vidiſſe & expreſſiſſe videtur, quam Thucydides. Ille enim, communem Græcorum & barbarorum hiſtoriam conſcripſit; ne & res geſtæ majorum oblitterarentur, & ne eorum facta & alia quæ enumerat, interciderent, atque ex hominum memoria tollerentur. idem enim eſt ipſum procœmium, idem exorſus & finis hiſtoriæ. Thucydides autem unum tantummodo bellum ſcriptura perſequitur, & id neque honeſtum, neque fortunatum, & 129 quod nunquam geri oportuit: ſin minus, oblivioni & ſilentio traditum a poſteris ignorari debuit. Quod autem malam materiam ſibi ſumpſerit, etiam ipſe in exorſu planum facit. Civitates enim multas ait eo bello partim a barbaris, partim a ſe ipſis vaſtatas & funditus everſas fuiſſe: & exſilia, proſcriptiones, cædes hominum tantas factas eſſe, quantas poſt hominum memoriam unquam; & terræ motus; ſiccitates, morbos, invaletudines, & alias multas calamitates importatas: ita ut ſtatim in principio lectores, qui totius Græciæ calamitates ſine audituri, abalienentur. Quanto autem ea ſcriptio quæ admiranda opera & facta

*ipsam de imitatione disquisitionem continet.

tam Græcorum quam barbarorum aperit, antecellit eam quæ miseranda & funesta mala Græcorum nuntiat, tanto meliores partes Herodotum Thucydide in eligenda materia secutum esse video. Neque enim illud afferre licet, eum necessitate, coactum ad eam se scriptionem contulisse; cum eum non præteriret, & illa pulchriora esse, & nollet hæc in aliorum manus venire. Aliter enim se res habet, dum majorum res gestas in exordio convitiis afficit, & sua ætate pulchras & admirandas gestas esse assent: quæ manifeste declarant, eum non præter voluntatem ad hanc se materiam contulisse. Hoc tamen Herodotus minime fecit: & quamvis Hellanicus & Charon, qui ante ejus tempora vixerunt, eandem materiam persecuti sint, non tamen eum a proposito avocarunt: quinetiam sperabat se ipsis aliquid pulchrius allaturum; quod etiam fecit.
2 Secundum munus est ejus qui facta hominum memoriæ mandare volet, scire unde principium sumendum est, & quousque progediendum. qua in re Herodotus longe prudentior Thucydide esse videtur. primo enim loco caussam describit, ob quam barbari Græcis injurias inferre cœperunt: & progrediens, in barbarorum punitione & ultione describenda conquiescit. Thucydides vero, exordium sumit suæ historiæ a parum felici & florenti statu rerum Græcarum: quod eum facere (cum & Græcus esset, & civis Atheniensis) non oportebat; & vel maximo, cum non esset ex humili & plebejo genere civium, sed ex his quibus Athenienses primas deferebant, & quos militari præfectura ac aliis summis honoribus dignos censebant: neque ita aperte, ut apertissime belli caussas suæ urbi ascriberet; cum alias multas occasiones haberet quibus eas attribueret. Ac initium narrationis facere debebat non a Corcyrensibus, sed a præstantissimis patriæ factis, quæ statim post bellum Persicum ediderant: quorum deinde tamen in convenienti loco non ita recte, sed quasi cursim mentionem facit. At cum hæc narrasset, summa cum benevolentia & studio, ut vir amans civitatis, deinde inferre debebat, Lacedæmonios horum invidia & metu commotos, alias interim caussas prætendentes, bellum suscepisse. ac tum demum Locrensium res, & contra Megarenses scitum, & siqua alia voluit, exponere debuit. Fines autem pluribus erroribus scatent. quamvis enim dicat se omni bello interfuisse, & se omnia polliceatur esse narraturum: tamen in navale prœlium Atheniensium & Peloponnesiorum, quod prope Cynossema gestum fuit anno XXII, finem facit. Satius vero erat, dum persequeretur omnia, historiam terminare admirando & auditoribus gratissimo * reditu exsulum a Phyle; qui fuit initium civitati recuperandæ libertatis.

* Phylasiorum exsulum reditum.

3 Tertium munus est historici, considerare quæ res illi in historiam referendæ, quæ silentio prætereundæ sint. qua etiam in re postremas mihi partes ferre videtur Thucydides. Nam cum Herodotum non præteriret, omnem narrationem quæ longitudine quadam sermonis prædita esset, si respirationes & moras quasdam reciperet, animos auditorum summa suavitate perfundere: sin autem in eodem rerum statu permaneret, etiamsi res maxime succederet, auribus tamen quandam satietatem parere: Homerum secutus, in omnem partem effusam, ac summa varietate conditam efficere voluit scriptionem. Libros enim ejus cum in manus sumimus, usque ad extremam syllabam suspicimus, & semper nescio quid magis requirimus. Thucydides autem unum bellum & aliquot pugnas sine ulla interspiratione persequitur, pugnas pugnis, apparatus

ratus belli apparatibus, orationes orationibus congerens & coacervans; ita ut mens & cogitatio eorum qui audiunt, laborare co[…]tur. Satietatem enim gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Jam vero & illud in animo meo reputavi, quam ſuavis & jucunda res ſit in hiſtoria, ſcriptionis varietas & immutatio; atque hoc in duobus aut tribus locis fecit, tum in Odryſarum principatu exponendo, quibus de cauſis ad magnam devenerint poteſtatem; tum in Siciliæ urbibus. Adhæc eſt etiam munus hiſtorici, in partes tribuere, & unumquodque eorum quæ exponuntur, ſuo loco collocare. Quæ eſt igitur utriusque diſpoſitio? 4
Thucydides tempora ſequitur, Herodotus rerum complexiones. Fit autem Thucydides obſcurus, & cujus ſententiam difficile animo comprehendere poſſis. cum enim multa eadem æſtate & hieme in diverſis (ut fit) locis gererentur, imperfectas primas res geſtas relinquens, alias attingit quæ eadem æſtate & hieme geſtæ fuerint. Erramus igitur, quemadmodum par eſt, & ſumma cum difficultate res expoſitas mente jam turbata aſſequimur. Herodotus vero initium capiens ab imperio Lydorum, & uſque ad Crœſum deſcendens, ad Cyrum confeſtim, qui Crœſi imperium evertit, tranſit: atque deinde res Ægyptiorum, Scytharum, Libycorum exponere aggreditur, partim propter rerum finem, partim ut jucundiorem redderet narrationem ſuam. Perſequens autem & exponens res geſtas Græcorum & barbarorum, quæ ducentis & viginti annis geſtæ ſunt in tribus continentibus; & fugam Xerxis deſcribens, non divellit orationem. ſed accidit huic quidem, ut uno ſumpto argumento, unum corpus multas in partes diducat: illi vero, ut multis & variis argumentis aſſumptis, unum corpus ſibi conſentiens faciat. Unum 5
*autem genus hiſtoriæ negotioſæ commemorabo; quod non minus quam quæ recenſuimus, in hiſtoriis requirimus; animum inquam ſcribentis, quo in rebus conſcribendis utitur. Herodoti quidem animus in omnibus lenis & manſuetus eſt, & qui bonis quidem collætatur, malis vero condolet. Thucydidis vero animus, natura ſua quadam rigidus & acerbus eſt, ac patriæ exſilii recordatione offenſus. peccata enim accuratiſſime perſequitur: eorum vero quæ ex animi ſententia geſta ſunt, omnino non meminit, aut velut invitus. Atque ob hæc in ea parte quæ ad res pertinet, vincitur ab Herodoto Thucydides. In ea vero parte quæ continet elocutionem, alias ſuperior, interdum inferior: in nonnullis etiam æquas partes tenet. Dicam vero etiam de iis quemadmodum ſentio. Vir- 1
tus omnium prima eſt, ſine qua nulla alia eſt orationis utilitas. Quænam illa eſt? Sermo purus, proprietatem linguæ Græcæ retinens. hanc ambo ſtudioſe conſervant. Herodotus enim, Ionicæ linguæ optima regula eſt; Thucydides vero, Atticæ. Tertium locum habet brevitas, in qua videtur Thucydides Herodotum 2
antecelluiſſe. quanquam dicere aliquis poſſet, brevitatem jucundam videri, ſi cum perſpicuitate conjuncta & elaborata fuerit: ſin ea caruerit, acerbam & auſteram. verum nihil eſto præterea. Poſt hæc perſpicuitas collocata eſt; quæ 3
cum virtutibus adjunctis primas tenet: in qua ſatis diligenter ambo elaborarunt. Poſt hanc virtutem conſtituitur lenium & vehementium affectuum imitatio: 4
quam inter ſe partiti ſunt ſcriptores. Thucydides enim, in gravioribus affectibus exprimendis melior; Herod[…], in lenioribus effingendis præſtantior. Secundum hæc ſtatuuntur illæ virtutes, quæ ſummum & admirandum ſtudium 5

* Unum adhuc non tam in rebus posit. comm.

6 & apparatum ostendunt: in quibus historici pares sunt. Succedunt iis aliæ, quæ
orationis vim & vehementiam & similes facultates complectuntur: quibus He-
7 rodotum Thucydides superat. Svavitatem autem, persvasionem, delectatio-
nem, & alias virtutes cognatas, longe præstantiores Herodotus Thucydide indu-
8 cit. In verborum elocutione, proprietatem naturæ Herodotus secutus est; gra-
9 vitatem Thucydides, qui & in verbis sui similis est totus. Virtutum omnium
maxima & quasi princeps est Decorum: quam diligentius Thucydide Herodotus
servavit. Similis enim hic in omnibus, ac in concionibus magis quam in narratio-
nibus. Mihi quidem, & carissimo Cæcilio, Demosthenes ejus enthymemata vel ma-
10 xime expressisse & imitatus esse videtur. Ut autem uno verbo omnia complectar,
elegantissimæ sunt utriusque poeses: (non enim verebor poeses eas appellare) sed
hoc vel maxime a se invicem differunt, quod constructio Herodoti hilaris est, hor-
ribilis vero Thucydidis. Sed de his historicis hæc dixisse sufficiat, cum multa nobis
alia dicenda sint, de quibus alius erit disserendi locus.

XENOPHON autem, & Philistus, qui iisdem temporibus floruerunt, ne-
que idem ingenium neque institutum secuti sunt. Xenophon enim, Herodotum
in utroque genere, tum in eo quod in materia cernitur, tum quod in elocutione,
imitatur. Nam in primis materiam suæ historiæ elegit pulchram & magnificam,
ac eam quæ virum sapientiæ studiosum decet: ut Institutionem Cyri, boni atque
felicis regis effigiem; ac etiam Expeditionem minoris nati Cyri; (cui ipse inter-
fuit) quæ maximam commendationem continet eorum Græcorum qui simul cum
eo militabant. Præterea etiam tertium opus, Græcarum historiarum, quod in-
choatum & imperfectum reliquit Thucydides: in quo imperium triginta virorum
dissolvitur, & mœnia Atheniensium, quæ Lacedæmonii sustulerant, atque funditus
everterant, rursus instaurantur. Non solum vero ob materiam in cælum feren-
dus est, (in qua Herodotum sequitur) sed etiam propter dispositionem suspicien-
dus. nam & principiis earum aptissime utitur, & finem convenientem unicuique
11 attribuit. Digessit eleganter & disposuit, ac variis ornamentis suam scriptionem
affecit. Mores præ se fert sanctos, justos, fortes, faciles, ac in summa omnibus
virtutibus ornatos. Atque hæc quidem est forma rei & argumenti ejus. Forma
vero elocutionis, partim similis Herodoto, partim non adeo redundans & fluens.
Purus quidem satis in verbis, & apertus; quemadmodum & Herodotus. delegit
autem verba usitata, & rebus ipsis a natura insita: quæ omnino non minus svaviter &
jucunde quam Herodotus ipse componit. Excellentiam vero & splendorem, amplitu-
dinem jucundam, & svavem conformationem historicam, quemadmodum Hero-
dotus, non habet. non modo enim hoc ab ipso mutuari non potuit, sed etiam si ali-
quando voluit suam excitare elocutionem, paululum inspirans, veluti * terrena aura
extemplo languescit & extinguitur. In multis enim plus æquo longior fit; nec adeo
feliciter ut Herodotus personarum dignitatem attingit & exprimit: sed in multis,
si quis recte consideret & perpendat, eum negligentiorem reperiet. PHILISTUS
autem ad Thucydidem magis accessisse videtur, & ejus exemplo formam ora-
tionis, seu dicendi stylum ornasse. neque enim materiam sumpsit nimis simpli-
cem, neque nimis pervagatam, sicuti & Thucydides; verum unam, * & eam de
loco: quam in duas inscriptiones digessit; quarum primam, de Sicilia inscripsit;

* Quemadmodum auram id est, quæ a terra consurgit, per aerem pergit: quos alii ... Latine nominari docet Plin. lib. 2, c. 43.
* eamque localem, i. unius certi loci.

alteram,

alteram, de Dionysio. esse vero eas unam & eandem, etiam ex fine Siculæ historiæ cognoscere poteris. Ordine vero optimo historiam non ornavit, sed obscuro, & quem summa cum difficultate animo consequi possis, ac sane longe pejore quam Thucydides. Res etiam alienas historiæ suæ inserere noluit, quemadmodum Thucydides: sed in uno argumento permanet. Mores adulatorios, & tyrannorum studiosos, humiles ac sordidos præ se fert. Dictione eadem utitur qua & Thucydides, nimirum inusitata & difficili: cæterum rotunditate & acerbitate, ac arguto genere temperata est. Ab illius bene dicendi ornatu & commentationum divitiis multum abest. non solum vero ab iis, verumetiam a formationibus & ornamentis. Illius enim elocutio, multis figuris & ornamentis referta est: Philisti vero, uniformis, gravis, ac nullis ornamentis & figuris prædita est. cujus etiam multas circumscriptiones invenire possumus, quæ ab ipso eodem habitu formatæ sunt: veluti illa in principio secundæ inrsciptionis De Sicilia: *Syracusani autem, assumptis sibi sociis Megarensibus & Ennæis; Camarinenses vero, Siculos & alios belli socios præter Geloos congregantes: Geloi autem, cum Syracusanis negarunt se bellum gesturos: Syracusani vero, audientes Camarinenses Hyrminum trajecisse.* Hæc mihi omnino nulla jucunditate condita esse videntur. Humilis etiam in omni forma, ac imperfectus est, sive obsessionem exponat, sive colonias deductas; sive laudationes, sive vituperationes persequatur. Neque sermones fortitudini & magnitudini virorum aptos ascribit, sed ad omnem strepitum expavescentes facit: & qui apud eum concionantur, ii suas facultates & studia pariter omnes relinqvunt. Naturalem autem quandam oris svavitatem in elocutione, & prudentiam inducit mediocrem. Cæterum ad vera certamina * exponenda Thucydide accommodatior est.

THEOPOMPUS autem Chius, cum sit clarissimus inter omnes Isocratis discipulos, & cum multas orationes tum in genere demonstrativo, tum in deliberativo conscripserit, & epistolas * Achaicas, & adhortatorias alias, & memorabilem composuerit historiam, dignus est qui laudibus in cælum feratur; primum quidem, ob materiam historiarum, (ambæ enim, præclaræ sunt: una quidem, partem belli Pelopennesiaci continet; altera vero, res gestas Philippi comprehendit) deinde etiam propter dispositionem. utraque enim facile percipi possunt & apertæ sunt. Et vel maxime laudandus est ob diligentiam & studium quod in scriptione posuit. Perspicuum enim est, eum, etiam si nihil posteritati reliquisset, multum apparatum huic rei impendisse, & maximos sumptus his colligendis fecisse. Adhæc multorum ipse spectator fuit, & in multorum hominum, qui tum principatum tenebant, & imperatorum, & oratorum, & philosophorum * amicitiam veniens, propter conscriptionem historiæ, rem omnium maxime necessariam ad finem perduxit. Cujus studium & laborem cognoscere poteris, si varietatem scriptionis ejus reputaveris. Nam & gentium constitutiones retulit, & civitatum exstructiones narravit: & regum vitas, & mores cujusque proprios exposuit: & siquid admiratione dignum, aut ab opinione alienum aliqua regio tulit, opere suo comprehendit. Nec quisquam autumet hæc solummodo animi oblectationem habere; (non enim ita se res habet) sed omnibus, ut paucis dicam, summam utilitatem afferunt. Ut vero multa alia silentio 132

* peragenda.

* al. Antiquitates, vetere stilo.

* Familiaritatem se historiæ conscribendæ gratia insinuavit: rem historiarum conditori omnium maxime necessariam.

prætercam, quis est qui infitias ibit, eos qui philosophicæ eloquentiæ dant operam, oportere multas gentes & barbarorum & Græcorum cognoscere, multas leges audire, rerumpublic. formas, vitas virorum, mortes & fortunam perspectas habere. His omnibus copiam præbuit Theopompus, non abstractam a rebus, sed cohærentem: quæ omnia ad imitationem valent. Adhæc * quantum ex philosophia, de pietate, & de aliis virtutibus, multis pulchris orationibus editis d[illegible] Ul[illegible]um est ejus opus maxime insigne, quod a nullo alio eorum qui res gestas scriptura persecuti sunt, adeo diligenter elaboratum est; nec quisquam neque pr[illegible]or[illegible], neque recentiorum ejus præstantiam assequi posset. Quid vero hoc est illud inquam, quod in singulis rebus non modo ea quæ multis manifesta sunt, videat & recenseat, se quod caussas abditas rerum, & eorum qui eas effecerunt, animum, quem haud facile est multis nosse, exquirat, & quod omnia secreta virtutis fucatæ & vitii latentis detegat ac in apertum proferat. Ac mihi quidem videtur inquisitio judicum, quæ fit scriptis Theopompi, non minus diligens & exacta, quam illa quam fabulantur animis corpore solutis apud inferos fieri, ab iis qui illic sunt judicibus. Proinde etiam obtrectator videtur esse, dum nonnullos debitis conviciis afficit, & facta virorum illustrium non necessaria perstringit: simile quiddam faciens ac medici, qui corruptas corporis partes secant & urunt, quam profund[illegible] ca[illegible]a & secti[illegible]nes immittentes, non tamen sanas corporis partes & bene affectas attingunt. Atque hujusmodi est character Theopompi qui res continet. Ea au[illegible] forma quæ in elocutione cernitur, maxime ad similitudinem Isocrateæ accedit. Pu[illegible]a enim dictio, vulgaris, simplex, perspicua, sublimis, magnifica, & summam p[illegible] præ se fert, & quadam harmonia temperata est, jucunde & svaviter fluens. Differt autem ab elocutione Isocratis in austeritate & vehementia in aliquibus; nimirum cum se in affectus concitandos dederit, & vel maxime cum urbibus & ducibus improba consilia & res gestas exprobrat atque vitio dat. Multus enim est [illegible], & a Demosthenis acrimonia ne paululum quidem abest: quod tum multis in [illegible]s libris, tum ex epistolis * Achaicis, quas concitato affectu scripsit, perspici potest. Quod si in iis in quibus summum studium posuit, collisionem vocalium, & numerosas circumscriptiones ac figuras similes neglexisset, longe m[illegible]r in elocutione se ipso evasisset. Sunt etiam nonnulla in ea parte historiæ quæ ad res spectat, in quibus deliquit, & potissimum in comparationibus. neque enim necessariæ quædam earum, neque tempestive inducuntur: multas vero ineptias præ se fert. ex quo genere illa sunt quæ de Sileno commemorat, qui in Macedonia apparuit, & quæ de dracone ad triremem pugna navali contendente, & alia nonnulla iis similia.

* in quibus philosophatus de p.

* al. Archaicis, quas ingenio indulgens scripsit.

AN-

ANDREAS DUDITHIUS LECTORI
S. P. D.

MAGNOS viros in omni ætate, ac nunc quoque non leviter de scribenda historia video dissentire. neque vero ulla mihi, totam rem accurate perpendenti, aut in litteris, aut ad omnem vitæ usum accommodatior inter eos disceptatio potuisse videtur excitari. nam, ut ex aliis hominum studiis ad privatas res sive honor, sive fructus emanet: nullam tamen artem, aut facultatem, si rem penitus inspiciamus, cum historia conferendam; nullam, quæ se ad omnia vitæ genera æque porrigat, inveniemus. Hæc enim non privata solum, verum etiam publica spectat commoda: ex hac petitur moderatrix & magistra vitæ prudentia; cum aliorum eventis, nullo nostro labore, nullo periculo, non modo sine molestia, verum etiam jucundissime, in otio sedentes erudimur. ut non immerito eam viri præstantes lucem veritatis, vitæ ducem appellarint. nam cum nihil opportune, nihil sapienter, neque privatim, neque publice, nisi a prudentibus viris, geri posse constet: cui perspicuum non est, ad vitam recte instituendam, ad remp. ipsam recte & ordine gubernandam, nihil utilius esse, nihil aptius historia? quod quidem & verum esse, & aliter esse non posse, non ego de multis unus, sed ita multi mecum sentiunt, itaque fatentur, ut, qui nesciat quid ante quam natus sit acciderit, eum puerum semper esse, hoc est, omnis expertem prudentiæ, ac pene rationis, arbitrentur. qui vero ita versatur in historia, ut, quid alias in omni rerum ac temporum varietate contigerit, perattente notet, ad usumque suum traducat, imperiorum ac maximarum rerum initia, progressus, finem denique ... sum observet, & hæc suas ad caussas omnia referat; nonne is tam accurata, tamque multiplici observatione non mediocrem sibi in omni genere sapientiam comparat? nonne, velut in quadam specula constitutus, actiones hominum prospicit, quoque modo, quove tempore quidque fieri conveniat, unus optime intelligit? Quocirca, sapientes ... os viros, qui sæpe aut labentem remp. sua prudentia confirmarunt, aut jacentem erexerunt, magnopere historiarum studia coluisse, proditum est. quo quidem ipso ex genere ... quisque rerum ante se gestarum cupidior fuit, eo se virum fortiorem, eo meliorem in patriæ civem præstitit. Ex quo non minorem esse laudem, immo vero & longe ma... rem eorum qui se ad scribendas historias contulerunt, quam qui maximis pro p... se periculis objecerunt, ac vitam denique ipsam profuderunt, facile licet an... tere. alteri enim, duntaxat ei, pro qua decertarunt, reip. profuerunt: a... s & omnibus quæ tunc essent, & iis etiam quæ postea fuere, aut quæ un... nam erunt mirabilem attulisse fructum constat. Quod cum apud Græcos Thucydides, & X... ophon in primis animadverterent, Annibal etiam apud barbaros, apud Latinos Cato, Sylla, Lucullus, Cæsar, & qui hos sunt consecuti, Augustus, Hadrianus & Gordianus, summi viri, & principes eximii, tot civitatibus captis, tot provinciis debellatis, tot victoriis partis, tot triumphis actis minime contenti, cum his omnibus præstantius quiddam esse ac divinius, historiam condere, arbitrarentur, omnes cogitationes a bellis gerendis ad res gestas litterarum monumentis, atque hominum memoriæ consecrandas traxerunt. Quæ quidem res non, ut omnium præstantissima, sic omnium facillima videtur. argumento est eorum infrequentia, qui laudabiliter historiam scripsisse memorantur. apud Latinos quidem vix unum esse, aut fortasse ne vix quidem, qui laudem absolutam assequatur; neminem, qui culpam omnem vitet, multis placet. Græci, pulcherrimarum semper artium amantissimi, ideoque majore etiam, quam ceteræ gentes, sapientia præditi, Latinis illi quidem omnibus historia

componendæ scientia præstiterunt: verum nec ipsi, excellenti licet ingenio clari, omnem in hoc certamine laudem tulerunt. Nam, ut alios omittam, ipsum historiæ principem Thucydidem non omnes æque celebrant. neque vero Demosthenis, eloquentissimi viri, qui ejus libros octies manu sua descripsisse traditur, tanti esse potuit auctoritas, ne quid ei vitio daretur ab iis qui aliena quoque corrigere pulchrum putarunt. cui sane hominum generi, gravissimorum virorum scripta ad rationem & rectam scribendi normam exigenti, non multo minus profecto debere nos fatendum est, quam illis ipsis quos tantam humanæ vitæ utilitatem conficiendis historiis afferre jam diximus. perficiunt enim subtilitate, & acrimonia judicii, ut nos quoque, si quando usus veniat, ab indicata quasi fovea declinantes, laudabili industria cursu ad propositam nobis in historia metam pervenire possimus. Has judicandi partes inter Latinos non nulli sumpserunt. sed feliciores aliquanto ab hac etiam laude Græci. quorum si nulla præterea nunc exstarent summæ doctrinæ monumenta, quæ miserabili vetustatis naufragio plurima periere, unius nobis Dionysii Halicarnassei, ingenio simul & judicio præstantis, confractæ ac decurtatæ tabulæ satis ostendunt, quantum ingenii acumine, quantum doctrina, quantum etiam industria Græci omnibus gentibus antecellant. is, ut erat judicio peracri, cum decem summorum apud Græcos oratorum scriptis judicandis prorsus admirabilem se præbuisset, ad Thucydidem quoque cogitationes convertit. qui cum omnes, ut Cicero etiam testatus est, dicendi artificio facile vicerit, cumque ita creber sit rerum frequentia, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur, ita porro verbis aptus, & pressus, ut nescias utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur: mirum tamen est, quam non huic nostro satisfaciat. perpendit omnia: pleraque damnat. at quibus rationibus? mihi quidem ut videtur, omnium firmissimis quæ si attendantur, non jam in historia summus Thucydides videbitur; sed, omni tanquam honestate privatus, infimo loco, & postremo in ordine contemptus jacebit. Hac porro censura dum utitur Dionysius, præclaram omnibus texendæ historiæ normam proponit, & leges quasdam statuit, quas qui servet, non vulgarem a cunctis laudem ferat. Jam in verborum ponderibus examinandis quantus est? hoc equidem ausim affirmare, quod Græcæ linguæ peritis non dubie patet, Thucydidis scripta, si hoc libro careamus, neque quod ad sententias, neque quod ad verba attinet, prorsus intelligi posse. Hunc talem, tamque utilem Dionysii de Thucydidis historia commentarium, seu potius thesaurum veluti quendam, ex abditis tenebris nunc primum erutum, PAULUS MANUTIUS, singulari vir eloquentia doctrinaque ornatus, ea mihi conditione donavit, ut eum Latinis hominibus Latine loquentem communicarem. quod ego mihi oneris imponi pro mutua benevolentia facile sum passus. quanquam me non lateret, quam difficili in loco versaretur eorum industria, qui Græca Latine interpretanda susciperent. Nam si Græca cum Latina lingua conferatur; quid, quæso, illa plenius, quid hac jejunius inveniri queat? quod nos in quodam nostro libello, satis copiose, satisque, ut arbitramur, dilucide ostendimus. Quare si, quæ Græce optime intelliguntur, ea Latinum aliquando in sermonem ita sunt translata, ut conjicere potius quid sibi interpres velit, quam videre plane liceat; id non tam ipsius inscitia interpretis, quam Latinæ linguæ inopia accidere, judex æquus existimabit. Nos in hoc libro tum perdifficili, tum etiam multis locis depravato, summam adhibuimus diligentiam; quantum tamen unius mensis studio potuimus consequi; (neque enim plus huic est negotio tributum temporis) ut is non omnino inelegans atque incomptus in ora hominum prodiret: in quo quidem interpretando meum consilium hoc fuit; exemplo videlicet eruditissi-

morum

morum vel noſtræ, vel ſuperioris ætatis hominum; non ut verba, vitandi laboris gratia, ſinguli ſingulis reddens, annumerarem, ſed ut ſententias ipſas appenderem. quod quidem inſtitutum in aliis quoque ejuſdem ſcriptoris libris, quos de arte rhetorica, deque apta inter ſe verborum collocatione ſcripſit, item in Longino, ac tribus poſtremis Diodori Siculi libris convertendis, quos omnes nunc in manibus habeo, ſervavi. quos quidem una cum vetuſtisſimo quodam in quatuor Evangelia commentario Græco, quem mihi ex auguſtisſima ſua bibliotheca, ante ſeptingentos annos deſcriptum, Michael Sophianus, philoſophiæ peritisſimus, Græcæ linguæ ſcientia plane ſingularis, communicavit, aliquando, ut ſpero, divulgabo.

DIONYSII HALICARNASSEI DE THUCYDIDIS HISTORIA JUDICIUM, 137

AD Q. ÆLIUM TUBERONEM:

Andrea Dudithio interprete.

IN iis libris, Q. Æli Tubero, quos jam antea de imitatione conſcriptos emiſimus, tâm de iis qui carmine, quam qui ſoluta oratione ſcripſerunt, quos quidem præter ceteros putavimus excellere, diſſeruimus; & quas quisque tum verborum, tum ſententiarum virtutes haberet, breviter oſtendimus. atque illud præterea examinavimus, qua maxime in parte quisque à propoſito aberrans, ſe ipſo interdum factus deterior eſſe videatur: idque, ſive quod, quæ litteris mandaret, parum ſcienter delegerit, ſive quod vires ad præſtandum defuerint. quæ quidem omnia eo ſumus aggreſſi, ut ii qui bene ſcribendi, beneque dicendi laudem ſequerentur, rectam aliquam & probatam normam haberent, ad quam ſuas quocunque in genere exercitationes dirigerent; neque prorſus omnia, quæ apud illos ſcripta reperiuntur, ad imitationem ſibi proponerent; ſed ex illis, ſi quæ ſunt dicendi virtutes, caperent, vitia vero ſtudioſe declinarent. Atque in illis quidem libris, cum de hiſtoricis non nulla attigiſſem, etiam ea quæ mihi de Thucydide viderentur, oſtendi. quæ quidem omnia breviter, & ſummatim ſum complexus: non equidem negligentia, neque vero quod earum rationum, quibus propoſitum noſtrum confirmare ac ſtabilire poſſemus, copia me deficeret; ſed quia omnem meam ſcriptionem ad ea quæ maxime opportuna eſſe, & ad rem facere viderentur, veluti ad ſcopum quendam, referebam. quod equidem inſtitutum, cum de aliis etiam ſcriptoribus agerem, ſervavi. neque enim fieri poterat, ut, de quibus accurate & copioſe agere ſtatuiſſem, eos ſtrictim ac leviter attingerem. Cum vero cupere te animadvertiſſem, ut ſeparatim de Thucydidis hiſtoria commentarios conficerem, in quibus quæ in illo animadverſione digna ſunt, omnia perſequerer, eo libro, quem de Demoſthene tum in manibus habebam, rejecto, pollicitus ſum tuæ me voluntati obtemperaturum. nunc vero, re confecta, quod tunc promiſeram, tibi perſolvo. De ſingulis autem verba facturus, pauca quædam de me ipſo, deque hujus tractationis genere præmittam; non tua ſane, neque tui ſimilium cauſſa, qui nihil non optime judicatis, nihilque ducitis veritate præſtantius; ſed ad illos ſpectavi, qui veterum ſcripta plus æquo admirantur, ſuam ætatem aſpernari: quo plerique homines vitio laborant. Suſpicor

autem fore non nullos, qui cum hæc legerint, nos reprehendant, quod Thucydidem omnium, qui unquam historias scripserunt, facile principem, tum in rebus deligendis aberrasse, tum in narrando defecisse, audeamus ostendere. Neque vero illud nos fugit, si Thucydidis scripta notare aggrederemur, futurum ut primi ac soli res novas, atque ab hominum opinione abhorrentes, tentare videremur; non solum adversantes communi, atque a multis sæculis receptæ opinioni, quæ vix ex hominum animis evelli possit; verum etiam præstantissimorum philosophorum atque oratorum præclara de illo testimonia rejicientes: qui quidem illum veluti regulam quandam scribendæ historiæ proponunt, ac quasi terminum quendam statuunt, extra quem egredi non liceat iis qui dicendo in republ. volunt excellere. Ad quorum equidem accusationes refellendas, quæ theatrale nescio quid habere, ac ad colligendam multitudinis gratiam peraccommodatæ videntur, illud satis fuerit, si dixero, ita me totam ante-actam vitam ad hæc usque tempora instituisse, ut me a maledicendi ac frustra oblatrandi studio quam longissime abducerem; neque ullum unquam scriptum edidisse, quo quenquam insectarer, præter illud quo civilem philosophiam contra eos qui eam immerito oppugnarent, defendi. Quod cum ita sit, non ego nunc primum indignam homine libero, a me vero longe alienam improbitatem, Thucydidis historicorum omnium clarissimi scripta insectando, hominibus patefacere sum aggressus. de quo quidem scribendi genere multo plura quæ dicerem habebam: sed ero contentus paucis. nam quam sint vera quæ attuli, quamque mihi conveniant, & tu ipse, & qui elegantis doctrinæ studio tenentur, judicabunt. In Thucydidis vero scriptis excutiendis, non est nostri consilii, ejus institutum ac dicendi facultatem oppugnare, ejusque scripta reprehendere; neque hoc animo ad scribendum aggressus sum, ut vitia tantum colligerem, aut ejusmodi aliquid facerem, neque ut, quæ in eo præclare confecta animadverte-
138 rem, silentio præterirem; ea vero quæ non optime dicta essent, invaderem: sed ut, quæ mea de ejus oratione esset sententia, explicarem; atque omnia complectens, quid ille cum aliis commune haberet, qua in re differret, ostenderem. Quod mihi facere instituenti, non virtutes tantum ejus, sed, quæ virtutibus plerumque annexa solent esse, vitia quoque persequi necesse fuit. non enim id præstare potest cujusquam hominis natura, nihil ut neque verbo, neque re unquam peccet, illa vero optima est existimanda, quæ in plurimis scopum attingit, in paucissimis aberrat. Ad hanc igitur rationem, ea quæ dicuntur, quisque examinet; neque meum institutum reprehendat, sed eorum quæ de dicendi ratione allaturi sumus, æqvus sit æstimator. Quod vero non ego primus hoc scribendi genus aggrediar, sed multi ante me, & nostra & veterum memoria, nulla malevolentia suffusi, sed veritatis studio ducti, in eadem se palæstra exercuerint, possum sexcentis prope testibus comprobare. duobus tamen ero contentus, Aristotele, & Platone. atque Aristoteles quidem non optime omnia a magistro suo Platone tradita existimat: qualia sunt quæ Plato de ideis, de ipso bono, de rep. disseruit. Plato etiam ipse, Parmenidis, Protagoræ, Zenonis, atque aliorum, qui rerum natura constantium philosophiam profiterentur, errores conatur indicare. neque tamen est quisquam, qui hoc illi vitio vertat; cum sciat, unam veritatis cognitionem recte philosophantibus esse propositam; quæ etiam optimam ineundæ vitæ rationem nobis ostendit. Cum igitur nemo illos, qui in dogmatibus dissentiunt, propterea [illegible] reprehen-

reprehendat quod non omnia veterum dicta probent; quis eſt qui eos reprehendendos exiſtimet, qui cujusque dicendi generis proprietates explicet? niſi ſiquis tantum veteribus tribuat, ut iis etiam virtutibus eos ornet, quibus omnino caruerunt? Supereſt unum, quod a nobis refelli oporteat, invidioſum illud quidem, & plauſibile in vulgus crimen; ejusmodi tamen, quod in ſe nihil boni continere, oſtendi facile poſſit. Non enim ſi ea qua Thucydides aliique viri polluerunt, ingenii vi ac præſtantia deficimur; iccirco fit ut ea quoque, quæ illis fuit, conſiderandi & judicandi, facultate careamus. Nam neque de Apellis, aut Zeuxidis, aut Protogenis, aut aliorum pictorum, qui fama claruerunt, artibus judicare non licet iis quos earum artium ſcientia cum his ipſis minime conferri potuiſſe conſtat: neque de Phidiæ, aut Polycleti, aut Myronis operibus ceteri opifices ſententiam minus ferre potuerunt; cum ab eorum tamen laude longe diſtarent. ut illam rationem prætermittam, quod ſæpe uſu contingit, ut homo inſcius atque idiota, ſi quid ſit judicandum iis in rebus quæ ſub ſenſum cadunt, ne artifice quidem ipſo ſit inferior. huc enim omnis ars intendit, hincque judicandi ſumit initium. Verum ne longiorem hac in parte imprudens ſermonem conſumam, hæc procemii loco ſufficiant. Sed antequam aggrediar ad ea quæ de Thucydide ſum dicturus, pauca quædam libet commemorare de ceteris hiſtoricis, tum vetuſtioribus, tum iis qui temporibus iiſdem, quibus ille, floruerunt. ex quo & illius in rebus deligendis conſilium, quo ſuperiores vicit; & in exponendis facultas, dilucide patebit. Veteres igitur hiſtorici, ante bellum in Peloponneſo geſtum, & multi, & multis in locis fuere: in his Eugæon Samius, & Deiochus Proconneſius, & Eudemus Parius, & Democles Phygeleus, & Hecatæus Mileſius, & Acuſilaus Argivus, & Charon Lampſacenus, & Meleſagoras Chalcedonius. qui autem paulo ante Peloponneſiaca tempora vixerunt, & ad usque Thucydidem ætate proceſſerunt, Hellanicus Lesbius, & Damaſtes Sigieus, & Xenomedes Chius, & Xanthus Lydus, & alii complures; quorum & conſilium in deligendo argumento non diſſimillimum fuit, & facultas pene par. hiſtorias porro alii Græcas, alii barbaricas conſcripſere; neque has ipſas mutuo inter ſe connectere, ſed per nationes & urbes dividere, & ſeparatim placuit emittere; ſcopo ſcilicet eodem ſibi propoſito, ut, quæ apud incolas monumenta rerum per nationes atque urbes, ſive in ſacris locis, ſive in profanis aſſervata jacebant, ea ipſa, qualia plane accepiſſent, nulla re addita, nulla detracta, ad communem omnium ſcientiam emitterent. atque in iis monumentis tum fabulæ quædam inerant, quibus a vetuſtate fides acceſſerat; tum theatrales non nullæ caſuum viciſſitudines, quæ fatuitatis multum noſtri temporis hominibus habere videantur. Genus autem dicendi, qui eadem lingua ſcripſerunt, omnes idem fere ſecuti ſunt; perſpicuum, uſitatum, purum, breve, ad rerum ipſarum naturam accommodatum, nullo prorſus, quod quidem emineat, artificio elaboratum. quorum ſcripta ſpecies quædam exornat: & venuſtatis quidem in aliis plus, in aliis minus elucet. quo fit, ut adhuc eorum ſcripta vigeant. 139
Herodotus autem Halicarnaſſeus, qui ad Peloponneſiaca tempora vitam perduxit, cum paulo ante Perſica natus eſſet, tum materiam hiſtoriæ paulo altius extulit, atque illuſtravit; neque unius urbis, aut unius gentis, ſed Europæ Aſiæque res geſtas, & multas & varias, uno libro complexus eſt: (nam a Lydorum imperio exorſus, ad uſque bellum Perſicum opere perducto; quæcunque per annos CCXL geſta a Græcis

& a barbaris erant, ex iis illustriora quæque delegit, & in unum quasi corpus historiæ contulit) tum omissas a superioribus dicendi virtutes ad suam orationem adjunxit. Successit Thucydides. is neque, ut Hellanicus, quasi desidem esse historiam, & in uno loco consistere passus est; neque, Herodoti exemplo, Græcorum barbarorumque facta ex omni regione in unum esse colligenda existimavit: cum quidem institutum illud Hellanici ob eam caussam contemneret, quod abjectum & humile videretur, planeque ejusmodi, quod legentibus haud multum utilitatis afferre posset: Herodoti autem rationem ideo non probaret, quod latior ac fusior esset, quam ut eam humana cogitatio perfecte posset universam comprehendere. unum autem bellum, quod inter Athenienses & Peloponnenses gestum est, animo complexus, in eo componendo, cum & corpore & animo æque valeret, suum studium industriamque collocavit. cumque ad exitum belli vita processisset, non quæcunque in sermonibus audisset, sed quibus ipse affuisset, quæque esset expertus, in sua scripta retulit: quæ vero propter exsilium suum nosse minus potuit, ea sumpsit ab iis qui optime ipsi cognovissent. Ac superiores quidem historicos duabus rebus excelluit: una, quod scribendi argumentum delegit neque simplex omnino, ex uno tantum quasi membro formatum; neque valde permixtum, in multa atque incongrua capita dissectum: altera, quod fabulosum in suos libros nihil induxit, neque in eam partem deflexit, ut multitudini fraudem, & tanquam imposturam faceret. quo in genere superiores omnes peccaverant: qui lamias commemorarunt nescio quas in silvis & saltibus, e terra prodeuntes; & Naidas in terra atque aqua pariter degentes ab inferis profectas, pelago innatantes, semiferas, cum hominibus coeuntes, & ex mortali divinoque concubitu semideam sobolem, & alia quædam, quæ nostra ætas, ut incredibilia planeque delira, contemnat. Neque vero ut hæc dicerem, eo sum adductus, quod illos viros accusem: quibus etiam veniæ multum tribuo, si, cum in explicanda nationum & locorum historia versarentur, fabulosa figmenta receperunt: quandoquidem apud omnes homines, tum communiter de locis, tum proprie de urbibus, monumenta quædam servabantur hujusmodi, quas dixi, rerum, auditione perceptarum: quas filii a patribus acceptas suis deinde posteris ut traderent, elaborarunt. quod si qui literis eas consignare vellent, ab his ut ita plane exponerentur quo modo de veteribus acceperant, dignum putabant. quapropter illos viros, ut locorum descriptiones fabulosis additamentis variarent, atque distinguerent, necessitas compulit. Thucydidem autem, qui materiam unam ad scribendum cepisset earum rerum quibus ipse affuerat, theatrales ludificationes in narrationem inducere non decebat; neque se ad eum errorem quem ejusmodi scripta sua sponte parere consueverunt, sed potius ad utilitatem legentium accommodare: quod ipse in historiæ procemio testatum reliquit: quo in procemio hæc scripsit ad verbum: *Et auditu quidem, ut quæque pars fabularum expers in ipsis est, ita minus jucunda fortasse videbitur. quicunque autem & præteritas res, &,* quantum humano consilio licet, etiam futuras, præteritis similes considerare, planeque inspicere voluerint, his, dum illa utilitatem pariant, satis erit. emolumentumque potius, quod semper idem sit, quam spectaculum, quod in præsenti tantum oblectet, in scribendo cogitamus.* Ac de ipso quidem, & philosophi, & oratores omnes, aut, si non omnes, plerique certe, ita consentiunt; de retinenda veritate, cui consecratam esse historiam volumus, plurimum laborasse; nihil addidisse

Quibus rebus superiores historicos excelluerit.

* ut res humanæ futuræ.

didisse rebus, quod justum non esset; nihil detraxisse; * nihil ad suam libidinem scripsisse; rationem & viam secutum esse, quæ ab omni prorsus invidia, omnique assentatione, præsertim ubi de insignibus ad laudem viris judicat, longissime abesset. Nam cum in primo libro de Themistocle loqueretur, virtutes, quibus ille floruit, copiose admodum commemoravit. Cum vero de Pericle, deque illius in administranda republica consiliis mentionem in secundo libro faceret, laudes in eum effudit maximas; ejusmodi scilicet, quas disseminata per orbem terrarum tanti viri gloria postulabat. eodemque modo cum de Demosthene duce, cum de Nicia Nicerati, de Alcibiade Cliniæ filio, deque aliis, & ducibus & oratoribus, dicendum ei necessario esset; quæ cuique conveniebant, exposuit. quæ probare exemplis non puto mihi opus esse apud eos, qui historias ejus peragrarunt. Hæc igitur, quæ Thucydides, quod ad res attinet, egregie præstet, possit aliquis dicere. Quæ cum præclara sint, atque imitatione digna; tamen hoc in illo summum est atque eximium, quod neque mendacium voluntario dicit, neque suam ipse conscientiam turpi labe contaminat. Quæ autem in eo minus absoluta videntur, & in quibus carpitur a non nullis, in ea historicæ materiæ parte sunt posita, quæ plus habet artificii, atque œconomiæ nomine appellata, in omnibus, sive quis philosophicam, sive oratoriam materiem sumpserit, in primis requiritur. Hæc vero ea sunt quæ ad distributionem, ad ordinem, ad amplificandi studium, & industriam pertinent. Ordiar autem ab ipsa divisione; præfatus illud, quod, cum superiores historici sua scripta vel locis, vel temporibus apte continuatis distinxerint; unus hinc inventus est, qui ex his divisionibus neutram probaret. narrationes enim ita disposuit, ut neque loca persequeretur, ubi gestæ res erant; quod Herodotus, Hellanicusque, & alii non nulli ante illius ætatem historici fecerant; neque tempora; quod eos qui agentem de locis historiam edidere, secutos esse constat: quibus vel ad regum aut sacerdotum successiones, vel ad Olympiadum ambitus, vel ad Archontum annuos principatus, suorum librorum divisionem placuit accommodare. cumque novam quandam, neque ab aliis tritam viam inire voluisset, in æstates & hiemes historiam partitus est. cujus consilii non is, quem ipse putaverat, exitus est consecutus. factum est enim, non ut apertior fuerit temporum distributio ad anni partes facta; sed ejusmodi, quam animi minus facile assequerentur. qua in re licet illum jure mirari, qui non viderit futurum ut cum multæ simul res multis in locis gererentur, brevibus quasi segmentis concisa narratio, præclarum illud purumque lumen capere nequiret. quod ipsis ex rebus perspicue patet. in tertio enim libro (ut hoc uno exemplo contentus sim) de Mitylenæis aggressus scribere, narrationem prius quam universam absolveret, ad Lacedæmoniorum res gestas divertit: quibus nondum imposito fine, Platæensium obsidionem commemorat: eamque mox imperfectam dimittens, Mitylenensis belli mentionem infert. deinde sermonem eo convertit, ut, quemadmodum Corcyræ seditione facta, alii Lacedæmonios, alii Athenienses accersiverint, exponat. neque vero perficit hanc partem; sed omittens inchoatam, de Atheniensium priori expeditione in Siciliam pauca narrat. postea, cum Atheniensium in Peloponnesum navigationem, & Lacedæmoniorum adversus Dorienses expeditionem demonstrare esset exorsus, ad ea quæ ad Leucadem a Demosthene duce gesta sunt, & ad Ætolorum bellum transit. inde Naupactum abit: nec * Epiroticis bellis ad exitum perductis, Siciliam rursus attingit: postea, quemadmodum Delus expurgaretur, ostendit; Argosque Amphilochicos, ab Ambraciotis oppugnatos, relinquit. Quid multis opus est? totus enim liber ita concisus,

140

* nulla in scribendo licentia usum esse.

Quæ in Thucydide desiderentur.

Partitionem historiæ non recte instituit.

* ab aliatis bellis quæ per continentem gerebantur, Sic. r.

perpetuam historiæ seriem amisit. Accidit autem id quod consentaneum est, ut vagemur, nec facile, quæ traduntur, studio consequamur; cum ex divulsione rerum perturbata mens, imperfectas & quasi mutilatas notitias ipsa sibi commode perfecteve referre non possit. historicam enim narrationem perpetuo veluti filo ductam & colligatam oportet esse; præsertim ubi res exponuntur & multæ, & ejusmodi quæ cognosci ac percipi non facile queant. non esse autem rectam, qua ille usus est, neque aptam historiæ regulam, satis constat. neque enim de posterioribus historicis, qui sua scripta in æstates & hiemes distribueret, quisquam fuit: omnesque potius id consilium sequi maluerunt, ut ad perspicuas rerum intelligentias tritis itineribus narrationem perducerent.

Ordo ejus & dispositio reprehenditur.

Sunt etiam qui, quod ad ordinem spectat, illum accusent; quod historiam neque, quo opus erat, principio sit ingressus; neque, quo decebat, fine concluserit: cum ita dicant, disponendi laudem non esse minimam in eo sitam, si & principium, quo non aliquid sit prius, capiatur, & eo fine, cui nihil videatur deesse, comprehensa narratio terminetur: quarum rerum ab ipso neutram satis accurate animadversam esse. Occasionem porro illis hujus accusationis historicus præbuit, qui cum ita proposuisset; omnium bellorum, & temporum diuturnitate, & multarum calamita-
141 tum eventis, illud fuisse maximum quod in Peloponneso gestum est, in extremo prooemio caussas primum, unde principium duxit, aggreditur explicare: duasque cum ostendisset, unam veram, nec tamen vulgo notam, Atheniensium civitatis incrementum; alteram falsam, quam tamen Lacedæmonii fingerent, subsidium Corcyræis adversus Corinthios ab Atheniensibus missum, non a vera caussa, neque ab ea quam ipse probaret, sed ab altera sumpsit initium. scripsit enim hæc ad verbum: *Origo autem ipsius ab Atheniensibus, & Peloponnesiis, soluto, quod in annos triginta post captam Eubœam percussum erat, fœdere, manavit. qui cur initam fœderis societatem diremerint, & caussas, & dissensiones, primu ostendi, ne quis, unde tantum inter Græcos bellum exstiterit, aliquando possit exquirere. Verissimam enim caussam, licet in sermonibus occultam, opinor hanc fuisse, quod, Atheniensibus eas vires adeptis, ut Lacedæmoniis formidabiles essent, bellum necessario sit excitatum. quæ vero palam jactabantur caussæ, quibus factum est ut fœdera rumperentur, & bellum inter eos gereretur, hujusmodi erant. Epidamnus est urbs ad dextram sita navigantibus in Jonium sinum. incolunt autem ipsam, Illyrica natio, barbari Taulantii.* Mox, quæ ad Epidamnum, ad Corcyram, ad Potidæam gesta sunt, & Peloponnensium conventum in urbem Spartam, & orationes illic habitas adversus Atheniensium civitatem, commemorat; atque hæc ita producit, ut ad versuum duo millia consumat. quo demum in loco altera de caussa, quæ & est, & ipsi videtur esse vera, disserit; hinc exorsus: *Decreverunt autem Lacedæmonii, solutum esse fœdus, atque Atheniensibus inferri bellum oportere: non tam sociorum sermonibus in eam mentem adducti, quam metu ne nimium crescerent vires Atheniensium, quorum dicioni jam subjectam Græciæ majorem partem viderent. Athenienses enim ad eas res quæ incrementum illis attulerunt, hujusmodi ratio perduxit.* Deinde ea quæ a Persico bello ad Peloponnesiacum civitas gessit, per capita subjungit, idque cursim, usque eo, ut ea paucioribus quam quingentis versibus comprehendat. Rursus, cum illa rebus Corcyræis anteire, neque ab illis, sed ab his manasse principium belli recordatus esset; scribit hæc ad verbum: *Post hæc autem, quæ jam exposuimus, haud multorum annorum interjecto spatio, consecutæ sunt * inter Corcyram & Potidæam dissensiones, & quæcunque hoc bellum suscitarunt. quæ simul omnia, & quæ inter ipsos, & quæ adversus barbarum Græci gesserunt, annis summum quinquaginta perfecta sunt; quot a discessu Xerxis ad hujus belli principium numerantur:*

a res Corcyraicæ ac Potidæaticæ, & quæcunque huic bello ansam præbuere.

merantur: cum interim Athenienses & principatum confirmarunt, & majores opes ipsi sibi compararunt. quod Lacedæmonii cum intelligerent, non tamen, ut obsisterent, nisi ad breve spatium, adducebantur; & majorem temporis partem quiescebant: quippe qui nec antea, nisi necessitas cogeret, facile bella susciperent; & tunc domesticis etiam contentionibus distinerentur. *Verum enimvero cum Athenienses opibus manifesto* (* Interea.) *crescerent, initamque inter eos societatem læderent: tunc non jam esse ultra ferendum censuerunt, sed omni studio conandum, ut eorum potentiam, sumptis armis, si fieri posset, everterent.* Oportebat autem illum, cum belli caussas indagare cœpisset, eam quæ vera esset, quæque ipsi probaretur, primo loco tradere: quandoquidem & natura postulabat ut priora posterioribus anteirent, vera prius quam falsa dicerentur; & ipse narrationis ingressus, si ejusmodi ordine institutus esset, longe futurus erat præstantior. non enim, siquis partem illius tueri velit, ea ratione possit uti, quod vel parvæ res essent, nec satis dignæ quibus explicandis opera daretur; vel communes, & ab aliis antea sic protritæ, ut nihil opus esset ab his initium ducere. ipse enim hunc locum, ut a veteribus prætermissum, historia dignum existimavit, qui ad verbum ita scripserit: *Scripsi autem ea, & ab instituto sermone propterea deverti, quod superiores omnes hunc locum omiserunt, & aut res Græcas ante Medicas, aut Medicas duntaxat composuerunt: eas autem res, quas & Hellanicus in Attica historia persecutus est, neque copiose, neque temporibus satis accurate distinctis, explicavit: simul ob eam caussam, quod Atheniensium principatus qua ratione sit constitutus, harum rerum tractatione declarat.* Satis igitur & hinc aperte colligitur, narrationem ab ipso non optime, id est, non ut natura postulat, esse digestam. Huc accedit, quod 142 nec historiam quo debuit fine conclusit. cum enim annos VII & XX bellum comprehenderit; atque hoc quantum temporis est, usque ad belli exitum ipse vixerit; tamen usque ad annum alterum & vigesimum historia perducta, octavum librum maritima illa pugna, quæ ad eum locum quem Sepulcrum canis appellant, est commissa, terminavit. * Adde quod, cum in proœmio, quæcunque hoc in bello ge- (* præterea c.) sta sunt, omnia se esse perscripturum affirmasset; itemque in quinto libro tempora collegisset, & unde ortum bellum est, & quousque processit, scripsit hæc ad verbum: *Hoc solum inveniet exitu comprobatum ex iis quæ futura esse ex oraculis affirmabantur. semper enim & initio belli, & usque ad extrema tempora, recordor a multis esse nuntiatum, oportere ad annos ter novenos bellum perdurare. mihi autem per totum illud tempus vita suppeditavit: cum & id ætatis essem, ut rerum sensum haberem, & in eam curam animum intenderem, ut singulas notitias optime consequerer. cumq; * anno post Amphipolitanam expeditionem vigesimo patria mea exsularem, &* (* annum, post. quam ad Amphipolim dux fuissem: vigesimum p.) *apud utrosque, dum res agerentur, nec minus apud Peloponnenses ob exsilium meum, versatus essem; factum est ut aliquid ego peritius, quam ipsi, potuerim in otio cognoscere. Dissensionem igitur post X annos exortam, & fœderum perturbationem, & quæ deinde in bello consecuta sunt, explicabo.* Præterea & in ea parte ubi amplificationibus (In capitum tractatione non satis accuratus est.) ores persequitur, minus illum esse diligentem, & vel ea quæ brevitatem postulant, verbosius exponere, vel, quæ longiori oratione pertractanda, leviter nimis attingere, multis equidem, iisque minime dubiis argumentis probare possim: sed paucis tamen utar, & a navalibus primum Atheniensium Peloponnensiumque pugnis, quæ in extremo secundo libro narrantur, initium capiam: cum Athenienses, contra naves Peloponnensium XLVII, soli XX navium classe * adversus barbaros multis partibus (* Locus in Græco mutilatus.) plures, ita maritimo prœlio decertarunt, ut, quot ad bellum naves emiserant, totidem

plane alias depresserint, alias cum ipsis hominibus ceperint. qua de re ipsius verba subjiciam: *Postea simul cum sociis Atheniensium apud flumen Eurymedontem in Pamphylia, terrestri navalique certamine adversus Medos pugnarunt: eodemque die bis Athenienses, duce Cimone, Miltiadis filio, victoria potiti sunt, captis ac depressis omnibus Phœnicum navibus ad ducentas.* Atque his quidem non dissimilia sunt ea quibus de terrestribus prœliis agit. Nam aut longius, quam par sit, oratione provehitur; aut rem præter modum in angustum contrahit. Cum enim ea quæ ab Atheniensibus circa Pylum & Sphacteriam insulam gesta sunt, cum obsessos in ea Lacedæmonios Athenienses expugnarunt, in quarto libro narrare cœpisset, atque interim pauca quædam leviter attigisset, ad ea tum demum quæ sunt post consecuta, sermonem convertit; omnesque ex utraque parte commissas pugnas, cum neque multi in illis cecidissent, & perpauci sese dedidissent, diligenter & accurate pluribus quam trecentis versibus est persecutus. quam quidem pugnam ipse summatim explicans, hæc ad verbum scribit: *In insula quidem casi, aut vivi capti, tot fuerunt. armati in eam trajecerant quadringenti omnino & viginti. ex his vivi capti sunt octo minus trecenti; reliqui occisi. ac ex illis quidem qui vivi capti fuerant, Spartani erant numero centum viginti: ex Atheniensibus, pauci sunt interempti.* De Niciæ autem imperio illata mentione, qui sexaginta navibus, & duobus Atheniensium gravis armaturæ militibus in Peloponnesum ductis, ac Lacedæmonus in castella conclusis, Cytherios expugnavit; magnamque Peloponnesi partem depopulatus, ingenti captivorum multitudine abducta, Athenas renavigavit, sic cursim de rebus ad Cythera gestis ait: *Pugna commissa, Cytherii, cum non diu restitissent, fuga se in superiorem urbis partem receperunt; ac post, cum Nicia & collegis salutem pacti, se cum rebus omnibus ei dediderunt.* De Æginetis vero captis, qui Thyreæ erant, ita scribit: *Interea Athenienses, cum appulissent, statim omni exercitu admoto, Thyream capiunt, oppidum incendunt, omnia diripiunt. Æginetis autem, si qui a cade*
143 *servati erant, abductis, Athenas reverterunt.* Cum autem magnis utraque civitas in ipso statim belli initio calamitatibus conflictaretur, fiebat ut pacis utraque cupiditate teneretur. Jam de priori verba faciens, cum Athenienses, omni sua regione vastata, civitate vero propter pestilentiam exhausta, auxilium prorsus omne desperantes, Spartam legatos miserunt, qui pacem, qua maxime egebant, poscerent, non modo legatorum nomina prætermisit, sed illud simul, quam apud eos orationem habuerint, quique eorum petitioni adversantes effecerint ut fœdus Lacedæmonii rejicerent. quæ leviter ac negligenter, quasi contemnenda, his verbis exposuit: *Post secundam Peloponnensium irruptionem, Athenienses, cum jam iterum eorum vastata esset regio, ac bello & morbo vexarentur, mutata voluntate, Periclem, quod bellum suasisset, incusabant; illius effectum opera existimantes, ut in tot calamitates inciderent: ac, cum cedere Lacedæmoniis statuissent, missis hac de re legatis, nihil apud eos effecerunt.* De posteriore vero scribens, cum Lacedæmonii captos ad Pylum trecentos, missa Athenas legatione, recuperare vellent, eam orationem quam Spartanus habuit, & caussas cur pactionibus non steterint, percenset. Quod si ergo satis officio suo se functum arbitratus est, si tantum capita quædam rerum ab Atheniensium legatis gestarum, persequeretur, neque adhortationibus, neque orationibus, quibus usi sunt, commemorandis, neque eorum qui suaserunt, neq; Lacedæmoniorum, qui fœderis societatem non admittendam censuerunt, nominibus indicandis operam ponendam existimavit: cur non idem in iis qui Lacedæmone Athenas venerunt, institutum servavit, cum illi quoq; pace infecta discesserint? Sin autem in his commemoran-

dis magna diligentia opus eſſe non ignoravit, cur illa per negligentiam prætermiſit? neque enim exiſtimandum eſt, cum facultatis imbecillitate prohibitum, ne aut invenire, aut, quæ utrobique rebus ipſis convenirent, eloqui poſſet. Quodſi ſuis quibusdam rationibus adductus, alteram legationem exaggerare maluit; nequeo ſane conjicere, cur Laconicam Atticæ, hoc eſt, eam quæ poſterior eſſet, ei quæ præiret tempore, anteferret; cur propriam alienæ; cur eam denique quæ minorum, quam quæ majorum calamitatum cauſſa miſſa fuerat. Cum vero urbium expugnationes & everſiones, & homines in ſervitutem abductos, aliaque ejus generis ſcribere cogitur, ita interdum animos crudelium, graviſſimarum, planeque miſerabilium rerum commemoratione perturbat, ut nullam reliquis hiſtoricis, nullam poetis rei altius extollendæ facultatem relinquat: interdum vero adeo puſilla, adeoque humilia nobis oſtendit, ut eorum cognitio ne leviter quidem animos afficiat. Cum autem de Platæenſium, cum de Mitylenenſium ac Melienſium civitatibus ageret, ſummam in illarum calamitatibus deſcribendis vim adhibuit. ac verba quidem quibus calamitates eorum ſummis viribus exaggeravit, non puto neceſſarium eſſe nunc in medium adducere. ea vero loca, in quibus hanc diligentiam vitavit, & ærumnas eorum propemodum extenuat, quod in hiſtoria ſua non raro fecit, afferam: *Iisdem temporibus Athenienſes, * Sicyoniis expugnatis, omnem juventutem deleverunt; & pueris ac mulieribus in ſervitutem abductis, regionem ipſam Plataenſibus utendam dederunt.* Ac rurſum: *Cum in Eubœam duce Pericle pertranſiſſent, univerſam ſubegerunt: ac reliqua quidem ejus regionis parte pactionibus in deditionem recepta, Heſtiæis vero ſedibus ſuis ejectis, eorum terram ipſi occuparunt. Æginetas quoque eodem tempore Athenienſes, una cum uxoribus ac liberis Ægina ejecerunt; incuſantes, quod belli cauſſam potisſimum præbuiſſent; atque exiſtimantes, ſi ex ſuis incolas eo mitterent, propterea quod Ægina Peloponneſo adjaceret, minore cum periculo ſe Æginæ imperium habituros.* Nec vero pauca præterea in illius hiſtoria liceat invenire, quorum alia ſummam eum in ſcribendo amplificationem adhibuiſſe oſtendunt, cui neque addi quidquam, neque detrahi poſſit: alia ita ſunt negligenter decurſa, ut eximiam illius in dicendo facultatem ne minima quidem ex parte præ ſe ferant. quod quidem cernere eſt potiſſimum in concionibus, in colloquiis, atque aliis ejusmodi elaboratis orationibus. quæ cum omnia diligenter curaſſet, hiſtoriam ipſam reliquiſſe videtur imperfectam; quemadmodum Cratippus, qui & ejus fuit æqualis, &, quæ ipſe omiſerat, in unum coegit, ſcriptum reliquit: cum eas orationes ita dicat adhibitas eſſe, ut non modo rebus ipſis ſint impedimento, verum etiam auditoribus permoleſtæ: idque ſentientem Thucydidem, nullas in ultima hiſtoriæ parte orationes adjunxiſſe, etſi multa in Jonia, multa Athenis eveniſſent, quæ ſermonum & orationum interventu tranſigerentur. Quod ſiquis primum cum octavo libro conferat, neque idem in illis inſtitutum, neque eandem in explicando vim ineſſe judicabit. alter enim, cum paucas admodum, nec magni momenti res habeat, totus concionibus ad artem factis abundat: in altero contra, & multis & magnis rebus referto, magna eſt concionum infrequentia. 144 Jam vero & in ipſis concionibus lapſum illum in hunc errorem videor animadvertiſſe, ut in eodem argumento, eodemque tempore, quæ ad rem facerent, omiſerit; quæ vero maxime aliena eſſent, in orationem induxerit. cujus generis illud in tertio libro, ubi de Mitylenenſium civitate verba facit, videtur eſſe. Nam poſt urbem captam, ac poſt captivorum adventum, quos Paches dux miſerat, cum bis

* Scionis

conventus Athenis ageretur, orationes ab iis qui populi factionum principes erant, habitas, quasi minime necessarias, omisit: in quo quidem conventu populus decreverat, ut captivi, atque omnis Mitylenæorum juventus trucidaretur, ac mulieres cum pueris in captivitatem abducerentur. ea vero quæ in secundo conventu ab iisdem essent dicta, tanquam maxime necessaria, assumpsit. in quo quidem conventu populum, qui eadem de re iterum coactus erat, prioris decreti pœnituit. Illa vero tam celebris laudatio, quam in secundo libro collocavit, qua factum est ratione, ut eum potius quam alium locum occupaverit? Nam sive id factum est propterea, quod in magnis urbis calamitatibus, in quibus multi fortesque ex Atheniensibus viri pugnantes occubuerunt, usitatos luctus commemorare necesse fuit; sive quod eos qui cecidissent, propter magnas res feliciter gestas, ex quibus civitati ipsi & vires accesserunt, & gloria est parta, laudationibus prosequendos existimavit: hæc profecto laudatio cuivis alii potius, quam huic loco convenire videatur. siquidem qui in prima Peloponnensium irruptione cecidisse in hoc libro memorantur, perpauci numero Athenienses erant, neque ita memorabile facinus ullum, ut ipse testatur Thucydides, ediderant. nam cum antea de Pericle dixisset, quod nimirum is custodia civitatem contineret, ac, quantum quidem posset, quietam conservaret, ita tamen, ut frequenter equites aliquot emitteret, qui hostium emissarios ab agris qui vicini urbi erant, prohiberent, nequid ipsis agris damni inferretur; deinde brevem quandam pugnam ab Atheniensium equitum turma, unà cum Thessalis, in Phrygiis ait esse commissam cum Bœotorum equitibus: in quo conflictu Athenienses & Thessalos nihilo fuisse inferiores, quoad gravis armaturæ militibus subsidio Bœotis missis, in fugam sint conversi. qua in pugna Thessali atque Athenienses occubuere pauci: quos tamen illi eodem die sine ulla pactione receperunt: sequenti vero die Peloponnenses trophæum erexerunt. At illi quorum in quarto libro meminit, qui Demosthene duce circa Pylum, & terra & mari contra Lacedæmoniorum exercitum dimicarunt, ac utriusque pugnæ victoriam reportarunt, quæ amplam civitati attulit gloriandi materiam, multo profecto allis & numero & virtute superiores erant. Quid igitur venit in mentem Thucydidi, ut cum paucis istis equitibus, qui neque gloriam ullam, neque potentiam civitati pepererunt, publica monumenta aperuerit, ac clarissimum oratorem Periclem arduam illam tragœdiam induxerit agentem; illis vero, qui & plures & fortiores erant, quorum opera factum est, ut, qui bellum Atheniensibus intulerant, ii se ad illorum pedes abjicerent, quique longe, ut hoc honore afficerentur, digniores erant: qua inquam ratione est adductus Thucydides, nullam ut his viris laudationem scriberet? Ac, ut omnes alias, & terrestres & navales pugnas prætereeam, in quibus multi sunt interempti, quos quidem multo justius funebribus illis laudationibus exornasset, quam *plebem illam ex Attico agro collectam, qui vix decem aut quindecim equitum numerum explerent; nonne illi Athenienses, eorumque socii, qui in Sicilia cum Nicia & Demosthene in pugnis, quæ terra mariq; fierent, ac postremo in illa infelici fuga ceciderunt: nonne, inquam, hi, quibus ne sepultura quidem legitima contigit, cum paulo essent quadraginta millibus pauciores, multo erant digniores quos & luctu & ornamentis in funeribus adhiberi solitis prosequeretur? quos tamen viros ita ille contemptui habuit, ut ne hoc quidem diceret; civitatem publice eos luxisse, ac, quæ

* Atticæ regionis circuitores, q.

in pe-

in peregrina terra cadentibus justa fieri solent, persolvisse. at in illis alteris talem laudationem fingit, ut, qui illam haberet, omnium oratorum præstantissimum eligeret. Ac sane non decebat Athenienses publice XV hominum casum lugere; * iis vero quos vel ex tabulis, in quibus militum nomina scribebantur, amplius quinque millibus occisos constat, nullum honorem impertiri. Verum cum Periclis personam ad suum usum vellet accommodare, (dicam enim quod sentio) videtur sibi necessario faciendum existimasse, ut dignam Pericle laudationem componeret. ac, quoniam is secundo illius belli anno vita functus est, nec ullis aliis urbis calamitatibus superstes fuit, iccirco videtur Thucydides in res tam minutas, quæque 145 vix tanti essent, ut in illis explicandis opera sumi debuisset, tantas, præter illarum rerum dignitatem, laudes contulisse. Porro quam inæquali sit ratione usus in amplificando, facile quis animadvertat, si consideret, multis cum magnisque rebus prætermissis historiæ suæ procemium ad quingentos versus protraxisse, ut, quæ ante hoc bellum gesta a Græcis fuerant, non magnum habuisse momentum, neque ejusmodi fuisse illa, ut conferri cum hoc debeant, ostenderet. Nam præterquam quod hæc veritatem non habent, ut ex multis rebus ostendi potest; non hæc est ratio ineunda iis qui ex arte rem aliquam exaggerare volunt. non enim, quæ res inter minimas excellit, sed quæ magnas exsuperat, vere magna est judicanda. ipsius vero procemium ita est comparatum, itaque multas ad institutum suum demonstrandum exaggerationes habet, ut ipsum per se historia quædam esse videatur. at qui de arte dicendi præcepta tradiderunt, procemia ipsa veluti notas quasdam volunt esse, quibus capita rerum, de quibus est dicendum, commonstremus. quod quidem & hic noster in extrema procemii parte, cum narrationem exordiri vellet, videtur paucioribus quam quinquaginta versibus fecisse. ut satis appareat, nihil opus fuisse ut multa illa, quæ de Græciæ dignitate detraherent, in medium proferret: quod scilicet Trojani belli tempore nondum uno nomine universa Græcia appellaretur: quod illi primum, qui cibi inopia laborarent, navibus inter se ultro citroque commeare cœperint; qui si in civitates nondum muris septas, quæque vicatim habitabantur, incidissent, eas diripiebant, hincque majorem sibi victus partem petebant. quid autem hic de Atheniensium luxu, quo illorum majores diffluebant, meminisse necesse fuit? quod nimirum illi capillos cincinnis intorquerent; quod aurea quædam ornamenta, quæ cicadarum speciem referrent, in capite gestarent: quod primi Lacedæmonii in publico, vestibus detractis, nudati in palæstra se oleo inunxerint: quod Aminocles Corinthius, navium fabricator, primus Samiis quatuor triremes exstruxerit: quod Sami tyrannus Polycrates Rheniam a se captam Apollini Delio dedicaverit: quod Phocaënses, qui Massiliam condidere, navali prœlio Carthaginenses superarint: atque alia, quæ his sunt similia: quid, inquam, illi in mentem venit, hæc ut ante narrationem commemoranda existimaret? Quodsi, quæ mea sit sententia, fas est dicere; optime procemium instituisset, si, omnibus, quæ in medio sunt posita, sublatis, extremaque ejus parte cum propositione conjuncta, in hunc, qui sequitur, modum confecisset; *Thucydides Atheniensis bellum quod inter se Peloponnenses & Athenienses gesserunt, conscripsit; incipiens statim exorto eo, & magnum, atque omnium quæ unquam antea gesta sint, memoratu dignissimum existimans; hac conjectura ductus, quod utraque pars rebus maxime florentibus, omni cum apparatu id gesserit: cum*

* in quinque millibus & amplius [illegible] delectu conscriptis, & prœlio eo [illegible].

Procemii ratio.

videret aliam quidem Graciæ partem statim alteri parti adhærere, aliam id facere cogitare. Hic autem fuit Græcis maximus motus. neque vero illis solum, sed & barbaris, atque adeo plerisque mortalibus. Ac ea quidem quæ ante hæc gesta essent, quæque his essent vetustiora, plane in apertum produci, propter vetustatem, nulla ratione potuerunt: sed, quantum ex signis quibusdam colligere licet, equidem, cum hæc a vetustissima origine repeto, non puto illorum res neque in bellis, neque aliis in rebus insignes fuisse. in his vero neque magnam poetis, qui res plerumque extollunt, fidem adhibui; neque historicis, qui se totos in rebus non optime examinatis ad demulcendas aures magis, quam ad veritatem tradendam, composuerunt. quarum quidem rerum maxima pars propter temporis diuturnitatem in fabularum naturam abiit. sed tamen, ut in rebus vetustate obsoletis fieri potuit, satis ex clarissimis conjecturis rem sibi videtur in apertum produxisse. atque hoc quidem bellum; etsi homines, quibus ipsi bellis intersunt atque depugnant, ea omnium arbitrantur esse maxima; absoluta vero cum sunt, vetera admirantur; tamen ostendet iis qui ex rebus gestis judicabunt, longe maximum exstitisse. ac omnia quidem, quæ dicerent singuli, qui aut gesturi bellum essent, aut jam gererent, quæ aut ipse audivi, aut aliis narrantibus cognovi, difficile fuerit exacte memorare. verum, ut quisque semper de rebus præsentibus maxime consentanea dicere mihi videbatur, & proxime ad veritatem accedere, ita a me commemorata sunt. Res vero in bello gestas, non quas a quocunque audivi, historia dignas existimavi, nec ut mihi libitum esset; sed eas quibus ipse interfui, quasque ex 146 *aliis quam potui diligentissime perquisivi. nec facillima fuit inventio: propterea quod qui singulis gerendis rebus affuerant, non eadem de eisdem affirmabant; sed ut quisque aut in alterutram partem studio propensior erat, aut reminiscebatur. Et auditu quidem, ut quaque pars fabularum expers in ipsis est, ita minus jucunda fortasse videbitur. quicunque autem & præteritas res, &, quantum humano consilio licet, etiam futuras, præteritis similes, considerare, planeque inspicere voluerint, his, dum illa utilitatem pariant, satis erit; emolumentumque potius, quod semper idem sit, quam spectaculum, quod in præsenti tantum oblectet, in scribendo cogitamus. Ac earum quidem rerum, quæ superiore ætate gesta sunt, maximæ erant Medicæ; quæ tamen duobus navalibus prælus, totidemque pedestribus, ad exitum pervenerunt. hujus vero belli tum longitudo in immensum processit, tum magnas in universam Græciam calamitates invexit; quales eodem spatio temporis nullæ unquam contigerunt. nam neque tot urbes expugnatæ vastatæque sunt, vel barbarorum impetu, vel domesticis contentionibus: sunt etiam quæ incolas captæ mutaverunt: neque tot exitia, totve neces audivit quisquam, vel belli vel seditionum caussa. Atque superiora illa, quæ auditione quidem percipiuntur, re autem ipsa rarissime confirmantur, fidem tamen acceperunt: qualia narrantur de terræ motibus qui hoc in bello plerisque orbis terræ partibus exstiterunt; quæ de solis defectionibus, crebrioribus quam unquam antea: quæ de siccitatibus, unde fames ingens, ex fame vero pestilentia exorta; quæ non mediocribus civitatem malis afflixit: quæ simul omnia cum hoc bello civitatem invaserunt. Origo autem ipsius ab Atheniensibus, & Peloponnesiis, soluto, quod in annos triginta post captam Eubœam percussum erat, fœdere, manavit. qui cur initam fœderis societatem diremerint, & caussas & dissensiones, primum ostendi; ne quis, unde tantum inter Græcos bellum exstiterit, aliquando posset exquirere.* Hæc sunt quæ in Thucydidis scriptis recte, quæque male, quod ad eam partem spectat quæ res continet, composita arbitramur. nunc ad eam partem quæ in elocutione est posita, aggrediamur: in qua quidem, qualis sit ejus dicendi ratio, conspicitur.

Thucydidis dictionis character.

Quod

Quod ante quam faciamus, non ab re fortasse fuerit, si hoc de genere non nulla prius attingamus; quotque in partes ipsa distribuatur dictio, quasque in se habeat virtutes, indicemus; tum qualis illa fuerit quam a vetustioribus usurpatam assumpsit Thucydides, qualesque ille partes aut in melius, aut in deterius commutarit; nihil occultantes ostendamus. Primum illud perspicuum est, omnem dictionem in duas distribui partes; in verborum delectum, per quæ ipsæ res explicantur; atque in partium majorum vel minorum compositionem. Jam horum unumquodque rursus in alias particulas, dispertitur. Delectus enim particularum (ut ita dicam) elementarium, hoc est, nominalium, verbalium, & conjunctivarum, duabus est in rebus occupatus: aut in propria elocutione, aut in figurata. compositio vero tribus in rebus cernitur, incisis, membris, circuitibus. atque huic quidem utrique parti, hoc est, tam simplicibus insectilibusque, quam ex his compositis nominibus, insunt figuræ quædam, quæ schemata vocantur. Observandum est etiam, earum quæ virtutes appellantur, alias esse necessarias, quas quidem in omnibus adhiberi sermonibus oporteat; alias vero esse adjectitias, quæ tum primum vires assumunt, cum primæ illæ subsistunt. de quibus uberius antea disseruimus: ut nihil sit necesse nunc de illis denuo orationem instituere. Neque vero quibus ex præceptis aut rebus harum virtutum quælibet enascatur, cum multæ illæ sint, meminisse oportet: cum hæc jam a nobis omnia sint quam diligentissime pertractata. Quo vero dicendi genere sint usi qui ante Thucydidem historias scripsere, quasque ex his leviter attigerint partes, ab initio, ut eram pollicitus, rem repetens, summatim percurram. sic enim proprium hujus viri characterem pernoscere cuivis licebit. Ac veteres quidem illi, qui multo antea fuerunt, quique non nisi ex ipsis sunt nominibus noti, quam sint dicendi rationem secuti, non satis queo conjicere, simplex ne illa fuerit & inornata, ac nihil supervacaneum, nihil non utile, non necessarium habuerit, aut contra magnifica fuerit, & referta dignitatis & opificii rhetorici, varioque ornamentorum fuco depicta. maximæ enim partis scripta ad nostra tempora non pervenerunt; aut, si qua ad hanc diem servata sunt, non omnes esse illorum quibus tribuuntur, existimant: ut sunt illa quæ Cadmo Milesio, quæque Aristæo Proconnesio & ejusmodi aliis adscribuntur. Scriptores autem qui ante Peloponnesiacum bellum fuerunt, atque ad Thucydidis usque ætatem pervenerunt,
omnes propemodum idem consilium secuti sunt. quos quidem aut Jonica lin- 147
gua, ut quæ illis temporibus maxime omnium floreret, aut Attica illa vetus, non admodum ei dissimilis, oblectavit. Hi sane omnes, ut est ante dictum, sermonis proprietatem magis, quam dicendi tropos adamaverunt; tropos vero velut condimenta orationi insperserunt: verborum autem compositionem omnes eandem fere affectarunt, simplicem, minimeque affectatam. Neque vero in sententiis figura aliqua exornandis tantum diligentiæ posuerunt, ut supra communem vulgoque tritam, atque ab omnibus usurpatam dicendi rationem efferrent. Itaque eas virtutes quas necessarias vocavimus, illorum omnium habet dictio. est enim & pura, & perspicua, & brevis, satis proprium cujusque dialecti characterem servans. eas autem dicendi virtutes quas adjectitias nominavimus, quibus omnis oratoria vis maxime fit perspicua, neque omnes, neque summas adhibuerunt, sed paucas, ac modice: sublimitatem videlicet, elegantiam, gravitatem, magnificentiam: neque τόνον item, neque βάρος; quæ nos nervorum contentionem,

& pondus poſſumus appellare; neque πάθος ullum, quo animi affectiones excitarentur; neque ſpiritus illos magnos & certaminibus aptos, ex quibus illa dicendi ſpecies conformatur, quæ Græce δεινότης dicitur; Latine vim in dicendo poſſis nominare. Unum Herodotum excipio. is enim & in verborum delectu, & in compoſitione, atque in ipſa figurarum varietate, longe ceteris antecelluit, & ita ſuam orationem inſtituit, ut vel optimæ poeſi ſolutam orationem ſimilem faciat, propter ſuadelam illam & venuſtatem, ac ad ſummum usque perductam voluptatem. qui ne illas quidem maximas, quas diximus, & præclariſſimas dicendi virtutes omiſit, præter genus illud certaminibus aptum: idque ſive quod natura ab eo dicendi genere abhorrebat, ſive quod ſuis quibusdam rationibus adductus, ſponte illud, tanquam hiſtoriis minime accommodatum, contempſit. is enim, neque concionibus multis, neque aliis ad contentionem accommodatis orationibus utitur; neque ullam ad concitandos animorum motus, & res augendas amplificandasque vim habet. * Huic, & ceteris quorum ſuperius eſt facta mentio, ſuperveniens Thucydides, cum, quas quisque dicendi virtutes haberet, vidiſſet, ipſe propriam quandam dicendi formam, ab aliis non animadverſam, primus in hiſtoriam induxit; in electione quidem verborum, cuique genti peculiarem, & obſoletam ac peregrinam dictionem, communi ſuoque tempore uſitatæ linguæ anteponens; in jungendis autem, inter ſeque aptandis majoribus & minoribus particulis, grandem, auſteram, nervoſam, firmam, & litterarum aſperitate aures ferientem compoſitionem, pro ſvavi, molli, & polita, nihilque in ſe aſperitatis habente, conſectatus eſt. In figuris autem adhibendis, quibus in primis vetuſtiores ſuperare contendebat, nimiam diligentiam poſuit. Totos certe viginti ſeptem annos in illis octo libris, quos ſolos reliquit, immutandis conſumpſit: quos ſurſum deorſum volutans, ſingulas locutionum particulas limabat, nunc ex uno nomine orationem conficiens, rurſusque in nomen orationem contrahens: interdum autem verbalia nominaliter proferens, ac rurſus nomen verbum faciens, atque omnem eorum uſum pervertens: ita ut, quod proprium eſt, eo pro appellativo abutatur; quod vero eſt appellativum, pro nomine proprio uſurpet. Inſuper verba patiendi, activa facit; quæ vero actionem notant, iis ipſe paſſionem attribuit. Eorum item quæ multitudinis, quæve unius numero efferri debent, naturam commutat, atque alia de aliis dici cogit. Marem ſignificantia, femineo ſexui conjungit; ea vero quæ ſub feminæ genere comprehenduntur, maribus attribuit. quæ autem neutrius ſunt generis, ita his connectit, ut tota naturalis illa coaptatio & conſecutio divagetur. Nominum & participiorum caſus ab eo quod ſignificare debet, ad id quod eſt ſignificatum; & contra, quod eſt ſignificatum, ad ſignificans transfert. In conjunctivis autem ac præpoſitivis particulis, iis præſertim quæ vocabulorum vires diſtinguunt, poetica prorſus utitur licentia. Plurimas etiam in eo figuras invenias, quæ perſonarum apoſtrophis, temporum commutationibus, & localium notationum diſcrepantia, a communi conſuetudine ſint deflexæ, ac ſolœciſmorum ſpeciem præferant. Præterea, quod in ipſo res videas pro corporibus, & corpora viciſſim pro rebus ſumi? In enthymematibus vero, in quibus interpoſitiones cum multæ ſint, longo intervallo conſecutionem ſuam recuperant, adſunt tortuoſa illa & perplexa, & inextricabilia, atque alia his ſimilia. Nec paucas item figuras theatrales ab eo uſurpatas invenias, ut paria paribus relata, ad-
148 nominationes, oppoſitiones: quibus nimis frequenter uſus eſt Gorgias Leontinus

*In hunc & ceteros conjectis oculis Thuc.

tinus, Polus, Licymnius, & multi alii, qui eodem tempore floruerunt. Maxime vero insignia, & ex quibus character ejus præcipue cognoscitur, hæc sunt; studere, ut paucissimis verbis quamplurimas res comprehendat, multasque in unum sententias cogat, ac tum maxime auditorem, cum exspectat adhuc aliquid, relinquat. quo fit ut brevitas obscuritatem pariat. Sed ut hæc paucis comprehendam, quatuor esse in Thucydide animadverti veluti instrumenta ejus generis dicendi, quo ille potissimum delectatur; poeticam quandam verborum structuram; in figuris multiplicem varietatem; harmoniæ & concentus asperitatem quandam; * figurarum τάχος, quæ a non nullis acceleratio vocatur. Colores autem quibus utitur, sunt acerbus, densus, amarus, austerus, vehemens, gravis, terribilis ac formidolosus; atque in primis affectionibus movendis peraccommodatus. Talis quidem est Thucydides in suo illo charactere, & forma dicendi, qua ceteros anteivit. Cum autem & institutum ejus & facultas una decurrunt, perfectam absolutamque, atque adeo divinam orationem efficit. cum vero non est par viribus, quippe cum nervi illi ob dicendi celeritatem non usquequaque perdurent; oratio fit obscura, vitia quædam, quæ minime deceant, secum afferens. Nam præclara illa, rebusque in omnibus necessaria præcepta, quibus traditur qua ratione sit peregrinis ac novatis utendum, ac quatenus illa sint assumenda, non per omnes historiæ partes servavit. Jam, cum hæc veluti per capita attigerimus, superest ut jam ad ea demonstranda nostra delabatur oratio. Neque vero est consilium, ita de singulis separatim Thucydidis dicendi formis sermonem facere, ut illius verba subjungam; sed diversis variisque ex locis particulas quasdam sumere narrationis & orationum, hisque caussas apponere, ex quibus facile cognosci queat, quibus in locis, tam in rebus ipsis quam in verbis, bene maleve se gesserit. Sed illud iterum abs te, Q. Æli, atque ab aliis elegantis doctrinæ sectatoribus, siqui forte hæc legent, majorem in modum peto, ut susceptum a nobis consilium perpendant. nihil enim nos aliud conamur, quam ut characterem Thucydidis ostendamus, ac simul omnia animadversione digna, quæ illi contigerint, comprehendamus. quæ omnia cum facimus, nihil omnino, præter eorum qui ad hujus se viri imitationem componere volunt, utilitatem, propositum habemus. Itaque in ipso statim procemii exordio hac utens propositione, Bellum scilicet Peloponnesiacum, de quo scripturus erat, omnium, quæ antea gesta essent, fuisse maximum, hæc ad verbum scribit: *Ac bella quidem ante gesta, atque his vetustiora, plane in apertum produci, temporis longinquitas vetuit. sed, quantum ex signis quibusdam colligere licet, equidem, hæc a vetustissima origine repetens, magnas fuisse illorum res, neque in bello, neque aliis in rebus, existimo. nam in ea quæ nunc Græcia appellatur, perpetuum olim incolas domicilium habuisse, non videtur. nam cum a majore aliqua multitudine coactus, suam quisque patriam facile relinqueret, persæpe migrationes fiebant: quippe cum nulla adhuc inter eos negotiatio esset, neque ullum citra formidinem vel terra vel mari commercium haberent; sed eo usque suis rebus uterentur, quatenus ad vitam exiliter traducendam satis esse existimarent; pecuniæ copiam non habentes, neque terram serentes.*

* significationis celeritatem: id est, cito & breviter efferre animi sensa.

DESUNT NON PAUCA.

δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους. καταφρονήσαντες οὖν αὐτῶν, καὶ ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς. Hoc est: *abjecto servilique animo, ut qui contra Lacedæmonios proficiscerentur. eos igitur contemnentes, sublato clamore, confertim impetum in eos fecere.* Multo autem hæc comprehensio erat utilior futura, si ipse, non hoc,

quo fecit, pacto eam comprehendisset, sed communiorem & utiliorem secutus fuisset rationem; atque ita hæc verba collocasset, ut extremam cum prima parte conjungeret, quæ vero in medio jacent, ea rejiceret in sequentem locum. hoc sane pacto contorta & gravior est oratio; multo vero fuisset clarior & jucundior, hoc ordine collocata: *τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκ ἔτι ἀπελθεῖν ἢ προσπίπτειν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι· ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν προσειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν, καὶ ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔσχον ὑπόληψιν ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον, τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους.* Hoc est: *Cum Lacedemonii non jam amplius abire, aut irruere in illos possent, levis armaturæ milites, tardiores eos esse factos animadvertentes, facto globo, ac clamore sublato, confertum in illos impetum fecerunt. ex quo fiebat ut, cum se plurimos esse cernerent, animus etiam accederet; &, cum non æque ac prius esse terribiles illos arbitrarentur, contemptui haberent: quandoquidem non statim quæ exspectaverant, experti sunt, ut, cum primum in terram descenderent, putabant, dejecti animo tam-*
149 *quam adversus Lacedemonios pugnaturi.* Detracta hac tota circumscriptione, reliqua omnia nominibus ac figuris maxime accommodatis comprehendit, neque ullam, prope dixerim, aut ad dictionem, aut ad res spectantem virtutem prætermisit. quas quidem virtutes denuo enumerare nihil necesse est. In septimo autem libro extremam Atheniensium & Syracusanorũ navalem pugnam narrans, sic & verbis & figuris in explicandis rebus usus est: *ὁ δὲ Δημοσθένης, καὶ Μένανδρος, καὶ Εὐθύδημος. οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν· ἄραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος, καὶ τὸν καταλειφθέντα διέκπλουν βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω. προεξαναγόμενοι δὲ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν, καὶ πρότερον κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ᾗπερ καὶ αἱ νῆες κατίσχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακουσίοις, Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ παντὸς ἔχων· Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι, τὸ μέσον. ἐπειδὴ δ' οἱ Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες, ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλήσεις· μετὰ δὲ τοῦτο, πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐπιφερομένων, οὐ πρὸς τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον ἡ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο· καὶ ἦν καρτερὰ, καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν πρότερον. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ἐπιπλεῖν, ὁπότε κελευσθείη, ἐγίγνετο· πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους· οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηῒ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δ' ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν· πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακόσιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐκβολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο· αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηῒ προσπεσοῦσα, ἢ διὰ τὸ φεύγειν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις, καὶ τοξεύμασι, καὶ λίθοις, ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο· ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται εἰς χεῖρας ἰόντες, ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ, διὰ τὴν στενοχωρίαν, τὰ μὲν, ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ, αὐτοὺς ἐμβεβλῆσθαι· δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ἐπιβουλὴν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν περιεστάναι· καὶ τὸν κτύπον μέγαν ἀπὸ πολλῶν τῶν νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα, καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς, ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο, παρέχειν.*

πολλὴ

πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις καὶ ἡ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς, κατά τε τὴν τέχνην, καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐγίγνετο τοῖς μὲν Ἀθηναίοις, βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαβέσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι, κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῷεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουόμενον, ἀνακαλοῦντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώτων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην γῆν, οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου κεκτημένης θαλάσσης ἡγούμενοι ἀποχωροῦσιν· οἱ δὲ Συρακούσιοι, εἰ, οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φεύγοντας φεύγουσιν. ὅ τε ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσοῤῥόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε· φιλονικῶν μὲν, ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ· δεδιότες δὲ οἱ ἀπελθόντες, μὴ τῶν παρόντων ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς· καὶ διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν. δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἰ μέν τινες ἴδοιέν πῃ τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησάν τε ἂν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο. οἱ δ' ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο. ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι τῆς ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον. ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον, ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλλυντο. ἦν τε ἐν τῷ αὐτῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι, ὀλοφυρμὸς, βοὴ, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον· πρίν γε δὴ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ, ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς, οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ, πάντες δυσανασχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ, πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους, ἐς φυλακήν· ἄλλοι δὲ, καὶ οἱ πλεῖστοι, ἤδη περὶ σφᾶς αὐτοὺς, ὅπῃ σωθήσονται, διεσκόπουν. ἦν τε ἐν τῷ παραυτίκα, οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ· διαφθαρεισῶν γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες. καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παράλογον γίγνηται. γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπικρατήσαντες, τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν, τροπαῖον ἔστησαν. Hoc est; *Demosthenes autem, & Menander, & Euthydemus, qui duces in Atheniensium naves conscenderant, cum se loco movissent, sine mora ad portus fauces, captas jam & occupatas, adnavigarunt, ut per vim sibi exitum pararent. quibus Syracusani, eorumq; socii, cum totidem navibus occurrerunt: ac primum quidem partem illarum ad exitum custodiendum collocarunt, altera totum undiq; portum tutabantur quod eo faciebant, ut omni ex parte a peditatu adjuti, quocunq; in loco naves constitissent, in Athenienses irruerent. Praerant autem classi apud Syracusanos, Sicanus & Agatharchus, alterum uterq; totius exercitus cornu tenens: Pythen, & Corinthii, medium habebant. Atque Athenienses quidem alii, postquam ad fauces subiere, primo impetu navium, quae ad eum locum erant, potiti, claustra conabatur aperire. sed mox, invectis in eos undique Syracusanis ac sociis, non jam pro angustiis exitus tantum, sed etiam intra portum navale praelium gerebatur: quod quidem omnium, quae ante facta*

essent, atrocissimum fuit. Magnum enim erat utriusque partis nautarum studium ad naves in hostes impellendas, cum juberentur: magna gubernatorum artis æmulatio, mutuaque contentio: eorum autem qui naves conscenderant, hæc erat cura, ut, si navis in navem incurreret, ne ii qui in tabulatis insistebant, reliquorum destituerentur artificio: ac quisque in eo quem sortitus erat loco, primus esse contendebat. Ceterum, multis non magno in spatio navibus inter se concursantibus, ac prœlio decertantibus, cum paulo ducentis essent pauciores, rari fiebant excursus; propterea quod neque progredi, neque inhiberi naves possent; sed frequentiores implicationes erant, ut quæque, sive fugiendo, sive alteram incursando, in alteram incidisset. interea vero dum naves mutuo sibi occurrerent, ii qui in tabulatis erant, missilium, sagittarum, saxorum ingentem in illos vim conjiciebant. cum vero conserebantur, milites, commissa pugna, in adversariorum naves insilire conabantur. fiebat autem locorum angustiis, ut, dum alterutri una ex parte hostes adorirentur, ipsi altera ex parte invaderentur; ac duæ interdum naves cum una, alicubi etiam plures, necessario inter se complicarentur; cum gubernatores partim adoriendis aliis, partim sibi cavendo, idque non una in parte, sed undequaque, occuparentur. Magnus autem erat multarum inter se concursantium navium strepitus, qui & terrorem nautis incutiebat, & earum rerum quæ a præfectis juberentur, auditum auferebat. multa enim utraque ex parte adhortatio, & ingens præfectorum clamor exaudiebatur, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsenti contentione vincendi: cum Athenienses quidem suos, ut exitum sibi per vim pararent, magno clamore incitarent, utque, si unquam alias, nunc majore studio ac contentione pro incolumi in patriam reditu elaborarent: Syracusanis vero ac sociis pulchrum videretur, prohibere ne sui fugam caperent, sed vincendo suam quisque patriam honestaret. Præterea vero duces ipsi utriusque partis, si quam navem nulla necessitate coactam cedere animadvertissent, trierarchum nomine appellabant: atque Athenienses quidem ita percunctabantur, num terram inimicissimam magis hospitalem, quam mare non exiguo labore partum, arbitraretur: Syracusani vero, num Athenienses, quos certo sciret de fuga omnino cogitare, hos fugientes ipse fugeret. Interea dum isti æquo marte navali pugna decertant, utrorumque peditatum qui in terra stabat, ingens certamen & animi contentio tenebat; Syracusanis quidem, majoris comparanda gloriæ cupiditate incensis; Atheniensibus vero, ne secum pejus quam ante ageretur, non mediocriter timentibus. nam cum omnis in navibus Atheniensium spes esset, summus de rei exitu erat timor; quippe cum pugna videretur anceps, & eam illi e terra spectare cogerentur. nam cum esset propinquum spectaculum, & non omnes pariter eodem intuerentur, siqui suos alicubi vincentes aspexissent, animos attollebant, & ad deorum opem implorandam, ne se desererent, convertebantur. qui vero suos superari videbant, ii magno cum ejulatu lugebant; adeo ut magis ex earum rerum aspectu, quam illi ipsi qui in opere versarentur, animum abjicerent. Erant qui, cum anceps certamen viderent, adversariis acriter resistentibus, ipso corporum motu animi affectionem imitarentur, præque metu modo huc, modo illuc corpore nutarent, & magna ex eo molestia afficerentur. assidue enim exiguum intra spatium aut fugiebant, aut trucidabantur. licebatque ex Atheniensium exercitu, quam diu æquo marte pugnabatur, omnia simul exaudire; lamentationes, clamores; victores, victos; & alia ejusmodi quæ magno in periculo magnus exercitus multis modis clamare cogitur. His æqualia & iis eveniebant qui in navibus erant. Tandem Syracusani ac socii, cum inter eos diu pugnatum esset, Atheniensium classem in fugam vertunt; strenueque invecti, magno clamore & inhortatione terram versus persequuntur. tunc ex nautico exercitu, alia atque alia

alia parte, quicunque in alto capti non erant, in castra se receperunt. pedites autem non jam diversi, sed uno eodemque impetu, ea quæ jam evenerant, & luctu & gemitu prosequentes, partim ad subveniendum navibus, partim ad reliquam murorum partem tuendam contendunt. alii, quorum maxima erat pars, jam, qua sibi salutem pararent, pro se ipsis circumspectant. Fuit autem eo tempore tantus pavor, ut major nunquam exstiterit. ac tale quiddam perpessi sunt, quale ipsi fecerant ad Pylum, ubi Lacedamonii, amissa classe, perierunt. nam cum Lacedæmonii naves amisissent, homines etiam ipsos, qui in insulam descenderant, una perdiderunt. ac tum quidem Athenienses, nisi quid inopinatum divinitus accideret, omnem in terra salutem desperabant. Post decertatam acerrime hanc navalem pugnam, in qua multæ naves ex utraque parte, multi viri perierunt, Syracusani eorumque socii, victoria potiti, navium etiam fragmenta & cæsorum corpora obtinuerunt; revectique ad urbem, trophæum erexerunt. Hæc quidem, hisque similia, digna mihi imitatione in hoc scriptore visa sunt; in quibus & magnificentiam, & venustatem, & gravitatem, atque alias virtutes hisce rebus accommodatas, perfectissime adhibitas judicavi; conjectura inde ducta, quod omnium hominum mentes hoc dicendi genus maxime afficit. neque vero expers illud rationis judicium, quo jucunda molestave percipimus, hoc aversatur, neque alterum rationis particeps, qua, quid in quaque sit arte pulchrum, dignoscimus: neque est quisquam, aut ex iis qui non admodum sunt in civilibus orationibus exercitati, qui dicere possit quibus aut verbis aut figuris offendatur; aut ex iis qui sunt exquisiti, quique promiscuæ multitudinis inscitiam contemnunt, qui dictionis hujus apparatum incusare queat: sed eadem erit & multitudinis & peritorum sententia. ille enim ex imperita multitudine homo idiota & inscius, molesto illo & tortuoso atque obscuro dicendi genere non offendetur: ille autem qui raro invenitur, ac non ex vulgari aliqua disciplina factus artifex, humile illud, minimeque generosum, & incompositum genus, non damnabit. quo fit, ut tam illud quod rationis est expers, quam quod ejusdem est particeps, judicium consentiat. a quorum utroque omnia quæ ad artes attinent, judicari volumus. . . Ego vero non video quo pacto illa quæ magna atque admirabilia quibusdam videntur, laudibus afficiam; quæ tantum abest ut primas illas maximeque communes habeant virtutes, ut, cum & nimiam & inanem diligentiam præ se ferant, neque jucunditatem neque fructum afferant. ex quibus pauca quædam exempla afferam; simul & caussas cur a virtutibus ad vitia declinarint, commonstrabo. Atque in tertio quidem libro, ubi crudelia illa atq; nefaria facinora, quæ in Corcyrensi seditione contra potentissimos, quosque a populo commissa sunt, enarrat, quousque intra communis usitatæque linguæ terminos mansit, perspicue omnia, breviter, pleneque dixit: sed simul atque tragico more communes Græcorum calamitates exaggerare atque amplificare incipit, animoque extra consveta evagatur, longe se ipso fit deterior. Sunt autem de illo priore genere hæc; quæ vix errata esse quisquam opinetur: Κερκυραῖοι δὲ, αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεύσας, τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους, ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας· καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες, ἃς ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον. καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες, ἀπεχώρησαν. ἐς τὸ Ἡραῖόν τε ἐλθόντες, τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους· καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο· οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ ἃς ἀφικόμενος ὁ

Εὐρυμέδων, ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι, ἐφόνευον· τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων, ὑπὸ τῶν λαβόντων. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου καὶ, οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο. οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ, ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στάσις προυχώρησε. καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς, πρώτη ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ, τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους. Hoc est: *Corcyrenses vero, ubi inimicas discedentes, & Atticas naves adventantes sensere, in urbem Messenios, qui prius extra erant, inducunt; navibusque, quas expleverant, jussis Hyllaicum adire portum, dum circumvehuntur, siquem hostium nacti essent, occidebant. illis vero quibus ut in naves ingrederentur persuaserant, ejectis, abierunt; atque in Junonis templum delati, cum ex supplicibus circiter triginta, ut judicium subirent, persuasissent, omnes morte damnarunt. quæ cum ceteri supplices vidissent, qui persuasi non fuerant, in eodem se fano mutuo interemerunt; quidam se ex arboribus laqueis suspenderunt: omnes, ut cuique licuit, sibi mortem consciverunt. Corcyrensesque septem intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta navibus est commoratus, quos ex suis inimicos suspicarentur, occiderunt; crimini dantes, quod statum popularem dissolverent. quidam etiam ob privatas inimicitias; quidam & a debitoribus, creditarum pecuniarum caussa, interfecti. nullum denique mortis genus non visebatur: nec fieri quidquam in hujusmodi casu solet, quod tum non evenerit; immo vero majora etiam contigerunt. nam pater filium trucidabat: abstractique e templis supplices, ad ea ipsa necabantur. quidam etiam in Bacchi templo ædificiis circumsepti, in eo mortem obierunt. eo usque cruenta hæc seditio processit; ob id quoque visa major, quod prima hæc apud eos exstitit. nam postea in omni prope Græcia grassata est, ubique factionibus exortis, cum ii qui in populo essent principes, Athenienses; optimates vero, Lacedæmonios accerserent.* Quæ vero his adjungit, perplexa sunt, atque ejusmodi quæ non facile percipi possint, quæque figurarum nexus quosdam, solœcismis similes, aliaque ejus generis non pauca habent: quorum nec illa ætate, neque vero post, cum maxime civilis floreret eloquentia & dicendi vis, ullus erat usus. atque ea nunc ostendam. ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. Hoc est; *Agitati sunt itaque seditionibus status civitatum; & ea quæ post fuerunt, eorum quæ ante acta essent, auditione, magnam in animis accessionem ceperunt ad novas res moliendas, vel aggrediendi solertia atque artificio, vel ultionis*
151 *insolentia.* In his in prima illa membri parte, nulla necessitate coactus, circumlocutione usus est, cum dixit; ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων: quod perinde est ac si Latine dicas; *Ea igitur quæ urbium erant, tumultuabantur.* quod multo sane melius erat hoc modo: ἐστασίαζον αἱ πόλεις, *civitates tumultuabantur.* Quod deinde sequitur, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, difficulter conjectare licet quid sibi velit. sic vero magis fuisset perspicuum, αἱ δὲ ὑστεροῦσαι πόλεις: *civitates autem quæ post fuerunt.* Quibus subjungit, ἐπὶ πύστει τῶν προγενομένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας. vult enim ita dicere; *Ii vero qui posteriores fuerunt, cum res ab aliis gestas audirent, magis ad res novas excogitandas incitabantur.* In quibus, si structuram demas, ne verborum quidem figuræ audientibus jucundæ sunt. His postea aliud caput adjungit, quod poetico, vel potius dithyrambico apparatui magis, quam huic loco

loco, videtur convenire: τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων ἀξίωσιν ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. Hoc est; *Et aggressionum artificio, & ultionis insolentia. usitatisque rerum vocabulis ad facinorum excusationem immutatis.* Quod autem in hoc perplexo ac difficili nexu intelligi vult, tale est: *Multa illis est facta accessio ad cognoscendam rem aliquam novam, quæ ad aggressionum artes, & ad exquisitas pœnas valeret. quæ vero vulgo rebus vocabula tribuebantur, ea ipsi immutantes, alia ratione res ipsas appellandas esse censebant.* nam hæc verba, ἡ τῶν ἐπιχειρήσεων περιτέχνησις, καὶ ἡ τῶν τιμωριῶν ἀτοπία: &, ἡ εἰωθυῖα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις, καὶ ἡ εἰς τὰ ἔργα ἀντηλλαγμένη δικαίωσις, periphrasi cuidam poeticæ sunt accommodatiora. Quibus addit etiam figuras istas theatrales, τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθής, δειλία εὐπρεπής. Hoc est; *Nam audacia inconsiderata, fortitudo amicorum amans vocabatur; & considerata cunctatio, speciosa formido.* Hæc utraque eas figuras habent quæ paria paribus, similia similibus referunt; quibus epitheta fuci caussa accedunt. talis autem fuisset necessaria, minimeque theatrica figura: τὴν μὲν γὰρ τόλμαν, ἀνδρίαν ἐκάλουν· τὴν δὲ μέλλησιν, δειλίαν. Hoc est; *Audaciam illi quidem fortitudinem, cunctationem autem timiditatem nominabant.* Atque his quidem ea etiam quæ subsequuntur, similia sunt: τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. quasi dixeris: *Prudentia, invirilitatis prætextus, & Animus ad omnia cautus, animus per omnia ignavus.* Magis autem proprie sic dixisset: οἱ δὲ σώφρονες, ἄνανδροι· καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἀργοί. Hoc est; *Qui autem prudentes essent, ii parum viriles; qui vero ad omnia se caute compararent, omnibus in rebus ignavi vocabantur.* Quodsi hucusque, partim orationem fucando, partim vero duriter tractando, ulterius progredi supersedisset, non ita molestum se fortasse præbuisset. sed alia etiam his adjungit: ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος· καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. Hoc est; *Tuto insidiari, rationabilis avertendi exitum prætextus habebatur: quique irascebatur, is fidelis semper; qui vero ei contradiceret, is habebatur suspectus.* In his rursus illud incertum est, cui vocabulum χαλεπαίνων accommodari, aut de quo dici velit; ita illud ἀντιλέγων, ad quem referatur, & qua de re sit dictum. Deinde ait; ἐπιβουλεύσας δέ τις, τυχὼν τε, ξυνετὸς· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσοι, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. Hoc est; *Cui porro insidiæ succedebant, hic erat prudens; & eo prudentior, si alterius insidias providisset: qui vero providebat ut nihil eorum opus haberet, societatis dissolutor, & adversarios timens.* Hic quid sibi illud τυχὼν velit, non apparet, neque cognoscitur an ad unum eundemque hæc duo verba, τυχὼν, & ὑπονοήσας, sint referenda. Quodsi τυχὼν ad eum referri debet qui, re bene gesta, quod speraverat, est consecutus; illud autem ὑπονοήσας, de eo dici vult qui rem nondum effectam ante præsenserit: res adhuc pejus habebit. purus autem, atque undique conspicuus horum verborum talis esse poterat intellectus: οἵ τε ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, δεινοί· καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι· ὁ δὲ προειδόμενος ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσοι, μήτ' ἐπιβουλῆς, μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρίας διαλύειν ἐδόκει, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι. Hoc est; *Qui vero sociis insidiabantur, si rem ex sententia gessissent, ingenio præditi; qui vero insidias præsentientes, ab illis sibi cavissent, adhuc ingeniosiores dicebantur. qui autem ita sibi prospiciebat, ut neque insidiis, neque ulla cautione opus haberet, is amicitias dissoluere, atque inimicos perhorrescere videbatur.* His unam contorte, potenter, perspicueque prolatam periodum adjungit: ἁπλῶς δὲ ὁ φθάσας

τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπηνεῖτο· καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. Id eſt; *Omnino autem qui in nocendo alterum prævenisſet, laudabatur; & qui ad hoc non cogitantem inhortatus eſſet.* Mox poetica illa figura uſus eſt, quam μετάληψιν vocant: καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. Id eſt; *Quinetiam propinquitas ſodalitio alienior erat, quod promptius ſine excuſatione auderet.* Hoc in exemplo ξυγγενὲς, & ἑταιρικὸν, commutata inter ſe ſunt. illud autem, ἀπροφασίστως τολμᾶν, incertum eſt, ad ξυγγενες, an ad ἑταιρικὸν referri debeat. Nam, cum cauſſam afferat cur propinquos ac neceſſarios amicis indicarent eſſe alieniores; addit, *Quoniam audaciam, nulla allata excuſatione, afferebant.* Omnis autem hæc perſpicua fuiſſet oratio, ſi ſic eam protuliſſet, ſuis, quibuscunque libuiſſet, figuris eam exornans: καὶ μὴν καὶ τὸ ἑταιρικὸν οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. Hoc eſt; *Atqui & ſocii propinquis erant familiariores, propterea quod promptius ſe, nulla excuſatione adhibita, periculis offerebant.* Illud etiam quod hæc conſequitur, per circuitionem enuntiatum, neque vim ullam, neque perſpicuitatem habet: οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. Hoc eſt; *Non enim hujusmodi conventus per leges latas ob utilitatem, ſed contra leges ob avaritiam fiebant.* Sententia vero eſt hujusmodi; *Neque vero ad utilitates legibus conſtitutas ſocietatum fiebant coitiones; ſed eo, ut quisque aliquid contra legum præſcriptum poſſet adipiſci.* Deinde ait: καὶ ὅρκοι εἴ πού ἄρα ἐγίγνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν. Hoc eſt; *Jusjurandum ſiquod interponebatur de fide re-*
152 *conciliationis, tam diu valebat quam diu nihil aliunde virium accedebat.* In his ineſt & Hyperbatum, & Periphraſis, ſive Circumlocutio. nam ὅρκοι τῆς ξυναλλαγῆς hoc ſignificant; οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴ πού ἄρα γένοιντο. Hoc eſt; *Siquod fiebat ad firmandam amicitiam jusjurandum.* Illud autem ἴσχυον, quod cum αὐτίκα conjungi debet, per hyperbaton dictum eſt. hoc enim vult ſignificare, ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον. hoc eſt; *interim valebat.* Illud autem, πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν: clarius ſic prolatum fuiſſet; διὰ τὸ μηδεμίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν, κατὰ τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι. Hoc eſt; *Quoniam nullam aliam vim habebat, ob inopiam utrinque datum.* Quod autem ſententiæ optime reſpondiſſet, tale fuiſſet: οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ πού ἄρα γένοιντο, ἀπορίᾳ πίστεως ἄλλης ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆμα ἴσχυον. Hoc eſt; *Jusjurandum ſiquod inter utrosque de amicitia fiebat, quod omni alia fide carerent, eo tempore vim obtinebat.* His autem duriora etiam ſunt quæ ſeqvuntur: ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος, ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. Hoc eſt; *Extemplo ſiquis audendo alterum occupaſſet, quem ſecurum vidiſſet, jucundius eum ob fidem ulciſcebatur, quam ſi aperta vi id faceret: quod & tutum arbitrabatur; &, quia fraude viciſſet, prudentia ſe certaſſe exiſtimabat.* Hic παρατυχὸν, pro παραχρῆμα poſitum eſt: ἄφρακτον, pro ἀφύλακτον: atque illud, ἥδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, circuitione eſt obſcuratum, ſimulque aliqua ad ſententiam abſolvendam particula deeſt. quantum autem conjicere licet, hoc voluit dicere: *Quodſi cui talis occaſio objiciebatur, ut inimicum nihil ſibi caventem animaverteret, majori cum voluptate pœnas ab eo ſumebat, quod fidentem minimeque ſibi caventem inſidiis circumveniſſet: ac propterea etiam prudentiæ opionem conſequebatur, quod ſuam animo ſecuritatem providiſſet, quodque adverſarium*

versarium per dolum vicisset. Deinde ita ait: ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι ὄντες, δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν, αἰσχύνονται· ἐπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται. Hoc est; *Facilius improbi, quorum magnus est numerus, industrii, quam imperiti boni vocantur: & in hoc quidem homines erubescunt, illo, vero etiam gaudent.* Hæc, contorte ac breviter dicta cum sint, in obscuro latentem habent sententiam. non enim facile est intelligere, quos indoctos, quosque bonos esse significet. nam si imperitos malis opponit, certe, qui probi non sunt, minime erunt imperiti. Quodsi pro amentibus atque insipientibus indoctos ponit, quænam est caussa cur hos ipsos bonos vocet? inquit autem: τῷ μὲν αἰσχύνονται: hoc est; *in hoc quidem erubescunt.* qui, quæso, sunt isti qui erubescunt? dubium est enim; utrique ne, an indocti tantum. ἐπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται: id est; *in hoc vero gaudent.* hic quoque, qui sint isti qui gaudeant, incertum est. Nam, si hæc, de utrisque accipi vult, nullum illius verba habebunt sensum. neque enim improbis boni lætantur; neque ob imperitos mali erubescunt. Atque hic quidem obscuræ ac perplexæ dictionis est character & forma, in qua magna est toti sententiæ tenebras offundens orationis perturbatio; quæ quidem ad centum usque versus porrigitur. apponam autem & ea quæ sequuntur, nihil jam de meo adjiciens: πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον ἡ ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν, καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισαμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προσάντες, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο· παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξῄεσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προστιθέντες. ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες, καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἕτοιμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστε εὐσεβείᾳ μὲν, οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν, ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ. καὶ τὸ εὔηθες, οὗ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη· τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ, ἀπίστως ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκος φοβερός. κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην, ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι, τό τε αὑτῶν ἐνδεὲς, καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε ἥσσους ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ καταφρονοῦντες, κἂν προαισθέσθαι καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο. Hoc est; *Quarum rerum omnium caussa est principatus ob avaritiam & ambitionem: quæ duo faciunt ut homines ad contentionem reddantur alacriores. Nam qui in civitatibus erant principes, honesto utrique nomine, alteri statum popularem, æqualitatem civilem; alteri, paucorum imperium, optimatum appellantes, præferebant; cum populum quidem verbis pascerent, ipsi vero inter se contenderent. Et cum omni, qua posset, ratione, alter alterum superare contenderet, gravissima quæque audebant, ac pœnas atrociores irrogabant; non illas quidem ex modo justitiæ, aut ex utilitate civitatis; sed sua semper voluptate metientes. atque illam quidem voluptatem, sive per iniqua suffragia condemnatis, sive vi oppressis suis civibus, in hoc certamine explere cupiebant. neutri pietatem in contrahendo adhibebant: sed, qui aliquid colore verborum, cum alterius injuria transigebant, ii majorem laudem merebantur. siquis autem ex civibus alterutram ad partem non accessisset, is ab utraque factione, vel quod ab altera parte non staret, vel * quod malorum esset immunis, ob invidiam*

* ob invidiam quod superstes foret, occid.

occidebatur. ita propter seditiones omne facinoris genus in Graecia exstitit. & simplicitas quidem, cujus plurimum generositas participat, cum ludibrio exterminabatur: mutuo vero inter se sententiis pugnare, praeclarum quiddam putabatur. nulla enim res erat, neque oratio; nullum denique quamvis horribile jusjurandum, quod ullam inter eos vim haberet. cumque omnes cogitatione ad diffidendum potius quam ad fidendum essent propensiores, omnes eo intendebant, ut cavere potius ne quid detrimenti caperent, quam credere cuiquam mallent. fiebat autem ut, qui consilio inferiores essent, ut plurimum vincerent: quippe qui & suae imbecillitatis sibi conscii, & adversariorum prudentiam intelligentes, veriti ne illorum & diserta orationi essent impares, & ingenii praestantia superarentur, audacter ad res gerendas aggrediebantur. at illi, tum prae horum contemptu, quod longius providerent, tum quia non oportebat ea quae consilio agere licet, facto aggredi, incauti magis opprimebantur. Possem equidem multis praeterea exemplis perspicuum facere, hunc nostrum, cum communem usitatamque dicendi formam in narrationibus retinet, majorem laudem mereri; tum vero,
153 cum abducit a consuetudine sermonem, ac ad peregrina quaedam vocabula, & quasi per vim figuras fertur, quarum non nullae etiam soloecismi praebent speciem, multo deteriorem fieri. sed, ne nostra longius labatur oratio, his ero contentus. Quoniam vero polliciti sumus, etiam, quod nostrum de illius concionibus esset judicium, ostendere, in quibus summam quandam inesse vim non nulli opinantur; totam hanc tractationem in duas partes distribuentes, in eam scilicet quae ad res, & eam quae ad verba pertinet, de iis utrisque separatim agemus, ab ea parte quam ad res pertinere diximus, initium sumentes. Cujus quidem pars prima est enthymematum & sententiarum inventio: secunda vero, in usu rerum quae inventae sunt, continetur. atque illa quidem prior, omnem a natura vim habet; haec, accipit ab arte. Harum in altera, quae scilicet plus habet a natura quam ab arte, quaeque minus eget disciplina, admirabilis sane fuit Thucydides. affert enim, ac velut ex uberrimo quodam fonte, ingentem ac prope infinitum sententiarum & enthymematum acervum secum trahit. quae quidem & ampla exquisitaque apud illum, & peregrina atque admirabilia sunt. Illa vero pars altera, quam plus artis habere diximus, quaeque efficit ut illa altera etiam praestantior esse videatur, multis in rebus in eo minor est quam par sit. Quicunque autem eum plus aequo admirantur, atque ita stupent ut nihil ab eis qui divino aliquo sunt numine afflati, differant, ii omnes propter enthymematum copiam id videntur facere. Quos siquis ita admoneat ac doceat, ut rationem caussamque afferat, cur hoc non suo loco sit positum, illud vero non iis personis quibus opus erat, accommodatum; item, non haec hisce rebus convenire, neque eo usque progressum fieri debuisse: siquis, inquam, haec ita notet, etsi cum ratione id faciat, magnam tamen illis molestiam afferat. * qui mihi sane iis persimiles videntur esse, qui incredibili alicujus rei aspiciendae cupiditate flagrant; quae quidem cupiditas videtur a furore non multum abesse. Illi enim rei, cujus amore capti sunt, eas pulchritudines, quas egregiae habent formae, omnes inesse arbitrantur: ac, si quis est qui aliquod in ea vitium reprehendere conetur, ab eo, tanquam ab invido & calumniatore, sibi cavent. Atque hi quidem, hac una orationis virtute decepti, omnia etiam ea quibus caret, huic scriptori attribuunt. neque id mirum. nam quae quisque illi quod amat & admiratur, inesse vult, eadem re ipsa inesse arbitratur. At qui judicio sunt minime depravato, & rationes ad rectas regulas examinant; sive id naturali quodam judicio faciunt; sive

Concionum examen.

* quibus sane idem accidit quod iis qui qualicunque formae aspectu, tanto amore capiuntur, ut is parum a furore distet.

sive * quod, firmam stabilemque judicandi rationem secuti, ita sunt disciplinis exculti, neque omnia ex æquo laudibus prosequuntur, neque ex omnibus offensionem molestiamque capiunt: sed rebus bene & cum ratione adhibitis meritas laudes tribuunt; ea vero in quibus peccatum est, commendatione indigna arbitrantur. Quapropter, quod antea feci, ut omnibus meis commentationibus regulas quasdam subjicerem; idem nunc faciam, ut, quæ mihi videntur, in medium proferam. Quemadmodum igitur in prima illa parte, de qua initio dixi, quæ in inventione rerum conspicitur, præclare hunc nostrum scriptorem versatum esse concesserim: ita altera in parte, quæ in collocationis ac distributionis arte consumitur, eum excelluisse non facile dederim; nisi in perpaucis quibusdam concionibus, quarum in verbis quoque vitia, de quibus antea dixi, plurima & maxima animadverto: siquidem insunt in illis plurima cujusque linguæ propria, & peregrina, ac facta vocabula: figuræ vero perplexæ, contortæ, coactæque non paucæ. Quam vero hæc, quæ attuli, rationi sint consentanea, tu, & quilibet alius, qui hæc ad rerum ipsarum examinationem accommodabit, judicare poterit. Exempla vero ita mihi apponenda statui, ut, quæ optima judico, cum iis conferam quæ neque quod ad ipsam dispositionem, neque quod ad elocutionem attinet, culpa vacent. In secundo igitur libro, Lacedæmoniorum & sociorum contra Platæenses bellum scripturus, subjungit, missam a Platæensibus ad Archidamum, Lacedæmoniorum regem, legationem, cum ille regionem vastare ac diripere vellet. quo loco orationem, quam verisimile est ab utrisque habitam, personis illis & rebus accommodatam, ac neque modum excedentem, neque infra modum subsistentem, affingit. ibi tum locutione pura admodum, perspicua, ac brevi, adhibitis aliis, quæ in hoc genere requiruntur, virtutibus, usus est; tum, qui ex his enascitur, concentum, recte temperatum effecit, qui jucunditatem omnem æquare possit. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν, &c. Hoc est; *Insequente æstate, Peloponnenses sociique, non in Atticam, sed adversus Platæam cum exercitu venerunt, duce Archidamo, Zeuxidami filio, Lacedæmoniorum rege. quem castra jam metatum, ac regionem vastare cogitantem, missi protinus a Platæensibus legati adiere, hisque verbis allocuti sunt: Archidame vosque Lacedæmonii, neque juste, neque e dignitate vestra patrumque vestrorum facitis, quod in agrum Platæensem copias inducitis. Nam Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberavit, cum iis Græcis qui pugna apud nos commissa ultro subiere discrimen, victimis in foro Platæensi Jovi liberatori immolatis, convocatisque omnibus sociis, & urbem & agrum Platæensibus reddidit, uti suis legibus viverent, ne quis injuste, neve dominandi caussa, arma illis inferret: alioqui eos qui aderant socios pro viribus auxilio futuros. Hæc patres vestri, virtutis ergo, operæque strenue navatæ, dedere nobis. At vos contra quam illi agitis, qui cum Thebanis nobis infestissimis, ad redigendos nos in servitutem venistis. itaque deos, tum illos per quos tunc fœdus juratum est, tum vestros patrios, & nostros indigenas testati, dicimus vobis, ne quod agro Platæensi damnum inferatis, neve jusjurandum violetis, sed nostro nos jure, quemadmodum Pausanias statuit, vivere permittatis. Hæc tantum locutis Platæensibus, excepit Archidamus: Æqua dicitis, viri Platæenses, si verbis facta respondebunt. Quemadmodum enim Pausanias vobis, ut vestris legibus vivatis, concessit: ita vos eorum libertatem, qui & periculorum & jurisjurandi vobis ea tempestate participes fuerunt, nunc vero Athenensibus serviunt, adjuvate: quorum caussa, & ut ceterorum libertati consulatur, tantus est apparatus, tantumque bellum excitatum. Cujus liberationis si simul curam suscepe-* 154

* quod etiam disciplinis judicium conformarunt, n.

ritis, ita maxime jusjurandum servaveritis: sin minus, eadem quæ jam antea hortamur, otium agite, colentes quæ vestra sunt; neque ab altera parte state; & tamen utrosque pro amicis recipite. Hæc sat nobis erunt. Quæ cum esset locutus, tum legati Plataenses, ingressi in urbem, re cum multitudine communicata, Archidamo responderunt; facere se non posse quæ suaderentur, sine Atheniensibus; apud quos ipsorum liberi atque uxores essent. timere quoque se toti civitati; ne scilicet illis digressis, aut Athenienses venirent, talia non permissuri; aut Thebani, qui & ipsi jurejurando continebantur, dum utraque pars recipitur, rursus urbem occupare conarentur. Ille, bene eos sperare jubens, respondit: Vos vero urbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite; fines agri demonstrate; arbores, & quidquid aliud potest sub numerum cadere, numerate: ipsi, quocunque libuerit, abscedite, quoad bellum fuerit: quo confecto, reddemus vobis quæcunque acceperimus, habebimusque ea interim pro deposito; colemus, vobisque fructus, qui ad usum vitæ suppetant, reddemus. Ea cum audissent legati, urbem iterum ingressi, habito cum multitudine consilio, dixerunt, ea quæ suaderentur, velle se prius communicare cum Atheniensibus; accepturosque conditionem, si illis persuaserint. interea jusserunt sibi fidem dari, in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. atque ita, interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, a regionis vastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Plataenses, agitatoque cum eis consilio, reversi, hæc civitati renuntiant: Neque in superiori tempore, viri Plataenses, ex quo societatem inivimus, inquiunt Athenienses, se permisisse vobis injuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro viribus adjuturos: vosque jurisjurandi admonent, quo vestri se patres obstrinxere, nihil novi se, quod ad societatem attineat, tentaturos. Hæc cum legati renuntiassent, Plataenses statuerunt, non prodere Athenienses, sed resistere, &, si etiam res ferat ut vel ante ipsorum oculos agri vastentur, atque alia, quæcunque accidant, pati; neque ullum emittere, sed de muro respondere, ea quæ Lacedæmonii vellent, se facere nullo modo posse. Qui cum respondissent, tum vero Archidamus rex astitit, deos atque heroes indigenas his verbis contestatus: Dii, quicunque terram Plataensem tenetis, vosque heroes; testes estote, jurejurando prius ab istis violato, non incipere a nobis injuriam, quod in hanc terram venimus, in qua patres nostri, votis apud vos nuncupatis, Medos superaverunt, quamque vos propitii adjutricem Græcis in prælio præstitistis; neque nunc nos, si quid faciemus, injuste facturos. nam multis eos justisque rationibus adhortati, nihil profecimus. itaque concedite, ut & ii qui injuriam facere cœperunt, pœnas luant; &, qui merito punire parant, pœnas sumere queant. His deos precatus, militi bellum permittit. Jam huic tam præclare tamque exquisite conscripto dialogo, alium quendam, quem isti ejus characteris admiratores maxime extollunt, conferamus. is autem est eo in loco, ubi, misso ab Atheniensibus contra Melios, Lacedæmoniorum coloniam, exercitu, ante initium belli, ducem Atheniensium ait ad colloquium cum Meliorum senatoribus venisse, in quo de belli solutione ageretur: cumque ab ipso statim initio, quæ ab utrisque dicta sunt, ex sua persona indicasset, in uno tantum responso narratione usus continua, post toto dialogo personas inducit loquentes, & veluti drama quoddam efficit. ita autem Atheniensis exorditur: *ἐπειδὴ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ, ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι· γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ ὑμῶν ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή· ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσατε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέγεσθαι, εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε· καὶ πρῶτον, εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν, εἴπατε. οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξύνεδροι, ἀπεκρίναντο· Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ'*

ἡσυχίαν

ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. Hoc est; *Quoniam nos non apud multos verba facimus, ne multitudo ſemel audiens ex perpetuo ſermone ea quæ allicere, nec refelli facile posſint, in errorem a nobis inducatur: (ideo enim nos eſſe a vobis ad paucorum aures inductos intelligimus) vos, qui aſſidetis, tutius etiam quiddam facite. ſingula enim, non paulo poſt, ſed quæcunque parum apte dicta videbuntur, ſtatim excipientes, judicate. atque hoc ipſum quod dicimus ſi placet, ſignificate. Ad hæc Meliorum proceres ita reſponderunt: Humanitas in docendo mutua, placide adhibita, non illa quidem vituperatur; ſed ab hac re non nihil videtur differre, quod bellum a vobis non impendet, ſed jam adeſt.* Atque hoc poſtremum ſi quis inter figuras numerare velit, is profecto, nihil obſtat, quin omnes etiam ſolœciſmos, qui vel in numeris, vel in caſibus admittuntur, figuras dicendi vocet. Nam cum præpoſuiſſet, ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν, οὐ ψέγεται: deinde ad ſingulare, & nominandi caſu prolatum, accommodaſſet ea quæ multitudinis numero efferuntur, τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα: his in ſingulari numero, & gignendi caſu, αὐτοῦ conjungit; ſive quis articulum vocet ejus generis quo in demonſtrando utimur, ſive pronomen malit dicere. nam neque ſi cum illo quod in fœminæ ſexu, unius numero, ac nominandi caſu prolatum eſt, neque ſi cum illo jungatur quod multitudinis numerum, ac neutrius generis accuſandi caſum habet, aptam efficiet compoſitionem & ordinem. Quod ſi ita dixiſſet, aptam & cohærentem atque congruam orationem effeciſſet: ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῆς φαίνεται. His ſubjungit enthymema, non inepte excogitatum illud quidem, ſed obſcure explicatum: εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων λογιούμενοι ἢ ἄλλό τι ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶν παρόντων, καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύσοντες τῇ πόλει, παυοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, λέγοιμεν ἄν. Hoc eſt; *Si de futuris igitur rebus conjecturam facturi, aut aliud quidpiam de ſalute civitatis deliberaturi conveniſtis, diverſum ab eo quod adeſt, quodque cernitis, ſilebimus: ſin autem ad hoc veniſtis; loquemur.* Poſtea, narratione ſublata, hunc dialogum ſcenicis collocutionibus ſimilem efficit; Athenienſem hoc modo reſpondentem inducens: εἰκὸς μὲν, καὶ ξυγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ἐπὶ πολλὰ, καὶ λέγοντας, καὶ δοκοῦντας, τρέπεσθαι. Hoc eſt; *Conſentaneum eſt, ac venia dignum, homines in tali conditione conſtitutos multa dicere, & multa etiam conſilia mutare.* Poſt hæc, ſpecioſam eſſe illam propoſitionem opinatus, ita inquit: ἡ μέντοι ξύνοδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι· καὶ ὁ λόγος, ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω. Hoc eſt; *Et conventus quidem hic de ſalute noſtra inſtitutus eſt; & eo modo, ſi videtur, verba fiant, quo jam ſtatuiſtis.* Ac primum quidem argumentationem adhibuit, quæ neque Athenienſium civitate erat digna, neque præſentibus rebus accommodata: ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαντες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν. Hoc eſt; *Neque nobis igitur ipſis verborum elegantia, longaque oratione, cui fides non habeatur, utendum arbitramur, ut oſtendamus, vel jure penes nos, qui Medum ejecerimus, imperium eſſe, vel nulla injuria nos laceſſitos nunc ad bellum exire.* Hæc oratio confitentis eſt bellum innocentibus illatum; cum de neutro iſtorum rationem reddere velit. His deinde addit: οὔθ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, οὐ ξυνεστρατεύσατε, ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε λέγοντας, οἴεσθαι πείσειν· τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι. Hoc eſt; *Nec volumus vos cogitare,*

si dicatis Lacedæmoniorum vos esse coloniam, ac propterea in belli societatem nobiscum non coivisse, neque ullam nobis injuriam fecisse, nobis persuasuros: sed ea ab utrisque dicenda judicamus, quibus effici possit ut inter nos transigatur. Hoc sane idem est ac si dicat: *Vos quidem, cum certo sciatis injuria vos affici, necessitatem perferte, ac cedite. nos contra, cum non ignoremus injuriam nos inferre imbecillitati vestræ, per vim erimus superiores. Hæc enim utrique nostrum possunt evenire.* Deinde caussam hujus afferre volens, addit: ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· δυνατὰ δὲ οἱ προὔχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. Hoc est; *Justa quidem humana ratione ea judicantur esse, quæ a pari necessitate proficiscuntur: possibilia vero, superiores faciunt, inferiores admittunt.* Hæc ad Græcos oratio, barbaris regi-
156 bus fortasse conveniebat: Athenienses sane ad Græcos,* quorum auxilio e Medorum manibus erepti essent, minime talia dicere decebat; nimirum, justa quæ sunt, æqualium inter se esse; quæ vero per vim fiant, ea potentioribus adversus imbecilles esse licita. Quibus quidem verbis cum Melii paucis respondissent, recte Athenienses facere, qui eorum quæ justa essent, curam gererent, ne, siquando ipsi quoque lapsi, in aliorum potestatem venirent, eadem quæ nunc ipsi, a potentioribus pati cogerentur; his verbis Atheniensem facit respondentem: ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἢν καὶ παυσθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν. Hoc est; **Nos vero nostri imperii etiamsi finem conspiciamus, illius interitu animum non despondebimus.* cujus rei caussam affert; etiamsi Lacedæmonii imperium ipsorum dissolvant, veniam tamen daturos esse; quippe qui & ipsi multa faciant talia. Sed ponam etiam ipsa ejus verba: οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσιν. Hoc est; *Neque enim qui aliis imperant, ut Lacedæmonii, duriores sunt in victos.* Hoc non absimile est ab eo, ac si quis dicat, tyrannos tyrannis odio non esse. Deinde addit: καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι. Hoc est; *Sed de his nostrum esto periculum.* Hoc vix pirata aliquis aut prædo dixisset, qui, modo in præsentia animo obsequatur suo, de futuro nihil laborat. Deinde paucis ultro citroque dictis, cum Melii æquas conditiones admitterent, dum inquiunt: ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε; Hoc est; *Itaque si nos quiescamus, & vobis pro inimicis amici simus, neque ad alteram partem accedamus, non ne nos recipietis?* Atheniensem ita facit respondentem: οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀσθενείας, τὸ δὲ μῖσος, δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον. Hoc est; *Inimicitia enim vestra minus nobis incommodi affert, quam boni amicitia. siquidem amicitia vestra, imbecillitatis; odium vero, potentiæ nostræ, qui præsumus, argumentum subditis præbet.* Prava sane argumentatio, atque implicite prolata. quod si quis ejus sententiam exquirat, talis erit: *Si enim amici nobis sitis, efficietis ut aliis imbecilles esse videamur: sin vos inimicos nobis & hostes præbeatis, efficietis ut ab omnibus potentes judicemur. Non enim, ut diligentibus nos, sed ut metuentibus imperemus, quærimus.* His iterum affectata quædam & amara respondentes subjungit Melios, communem esse inimicis belli fortunam; ei vero qui cesserit, nullam jam spem superesse; inter agendum autem, adhuc melioris fortunæ spem esse. ad quæ Atheniensis respondet quædam ipsis labyrinthis intricatiora de spe, quæ plerumq; homines fallere soleat; ita ad verbum: ἐλπὶς δὲ, κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα, τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δ' ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρχον ἀναῤῥιπτοῦσι, (δάπανος γὰρ φύσει) ἅμα τε γινώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί

* quos e Persis liberaverant, m.

* Nos vero de imperii nostri fine, etiamsi antiquetur, non despondeamus animum.

λάξεταί τις αὐτὴν γνωρισθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὃ ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε, καὶ ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλεσθε παθεῖν, μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς· οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμοὺς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται. Hoc eſt; *Spes, periculi ſolatium, etiamſi damno afficit, non tamen evertit eos qui illa ſupra modum utuntur; ſed ab eis qui omnia in fortunæ aleam projiciunt, (infert enim detrimentum e ſua natura) cognoſcitur poſtquam decepti ſunt: a qua qui ſibi cavet in quo jam eſt eam expertus, non errat. Quod vobis, qui imbecilles eſtis, quorumq; nunc ſalus eſt in extremum adducta diſcrimen, ne velitis evenire; neque iis ſimiles eſſe, qui, cum adſit facultas, quatenus homini licet, evadendi, omni aperta ſpe deſtituti, ad obſcura ſe conferunt, veluti ad divinationem, ad oracula, & ſiqua ſunt hujus generis, quæ homines ſpe illectos perdunt.* Hæc ſane neſcio qua ratione quis ita laudet, ut ea ab Athenienſium ducibus dici oportuiſſe putet; homines nimirum, quam in deis ſpem collocant, ea perſæpe fruſtrari, neque eos aut oraculis, aut vaticiniis opus habere, qui vitam piam ac juſtam delegerint. Nam ſiqua alia eſt Athenienſium laus, hæc ſane in primis eſt maxima, quod omnibus in rebus, atque adeo temporibus omnibus, deos duces ſecuti ſunt, neque ſine vaticiniis aut oraculis quidquam perficere voluerint. Cum vero Melii dicerent, ſe, præter deorum auxilium, Lacedæmoniis quoque confidere; quos, ſi nullam aliam ob rem, certe ob verecundiam affuturos crederent, neque paſſuros ut qui propinqui eſſent, perirent; ita Athenienſem impudentius inducit reſpondentem: τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας, οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, ἐς τὸ θεῖον νομίσεως, τῶν δ' ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ, τό τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς διαπαντὸς ὑπὸ φύσεως ἀναγκαίας, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν. Hoc eſt: *Quod igitur ad benevolentiam erga deos attinet, neutiquam exiſtimamus nos aliis inferiores eſſe. nihil enim extra humanum inſtitutum, vel quod ſpectat ad opinionem de diis, vel quod ad voluntatem erga nos ipſos, aut ſentimus, aut agimus. Nam, quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum eſt, ſentimus: de hominibus autem ita naturæ neceſſitate comparatum, ut haud dubie is ſemper victo dominetur, qui vicerit.* Horum quidem verborum ſententia perdifficilis: quam ne ii quidem, qui non mediocrem in hujus viri ſcriptis uſum habent, conjectura aſſeqvuntur. huc tamen ejus oratio videtur ſpectare; numen quidem ipſum opinione omnes cognoſcere; quæ vero inter homines juſta ſint, communi naturæ lege judicari; quæ quidem lex eam vim habeat, ut iis aliquis imperet, quos ſubjicere poteſt. Sunt & iſta a primis illis diverſa: quæ quidem neque Athenienſes, neque vero Græcos ipſos dicere decebat. Multa præterea afferre poſſem, quæ prudentiam quandam malitioſam ac vafram præ ſe ferunt. ſed ne præter modum nobis excreſcat oratio, ultimam tantum partem additamenti loco aſſumam, quam Athenienſis a conventu diſcedens dixit: ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρότατα ἐλπιζόμενα, μέλλεται· τὰ δ' ὑπάρχοντα, βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγίγνεσθαι. πολλήν τε ἀλογίαν τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι ἔτι, ἄλλό τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε. Hoc eſt; *Ceterum quæ vos vehementiſſime ſperatis, futura ſunt; at præſens quidem tempus, breve eſt, ad ea ſuperanda quæ jam præſto ſunt. Quapropter magnam declaratis amentiam, niſi, nobis iterum ſemotis, aliquid* 157 *alind prudentius decernatis.* Quibus ſubjungit: οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προύπτοις κινδύνοις, πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην, τρέψεσθε. πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται, τὸ αἰσχρὸν καλούμενον, ὀνό-

ματ© ἐπαγωγοῦ δυνάμει, ἐπεσπάσατο ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνη-κέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν. Hoc est; *Nam sic nequaquam vos ad verecundiam, qua hominibus in fœdis & apertis periculis exstitit plerumque perniciosa, convertetis. multos enim prospicientes quo ferantur, id quod turpe vocatur, nominis allicientis vi adduxit, ut, victi verbo, re in calamitates gravissimas sponte prolaberentur.* Quod vero horum sermonum minime fuerit particeps Thucydides, cum neque ipsi conventui interfuerit, neque, quæ ab Atheniensibus aut Meliis dicerentur, audiverit, ex iis quæ ipse proxime superiore libro commemorat, facile possumus cognoscere. Nam, postquam in urbe Amphipoli dux fuisset, ejectus ex patria, per omne reliquum belli tempus in Thracia vixit. Restat ergo, ut consideremus, an vel rebus ipsis, vel personis ad id colloquium convenientibus aptum dialogum finxerit; cum ejus fuerit muneris, quemadmodum in ipso quoque libri prooemio se facturum profitetur, ut, quæ vera essent, diceret. Num igitur, quemadmodum illa Meliis de libertate oratio conveniebat, qua Athenienses admonebant ne civitatem Græcam, quæ nihil mali admisisset, servire cogerent; ita & illa altera Atheniensium ducibus erat accommodata, qui de rebus justis nec quærere nec dicere permittebant, sed violentiæ atque avaritiæ legem invehentes, ea demum justa esse dicebant in imbecilliores, quæ potentioribus viderentur? Equidem ducibus ab optime constituta republica ad exteras civitates missis, hanc orationem minime dignam arbitror. Neque vero placet ut Melii, parvæ civitatis incolæ, qui nihil illustre unquam præstiterunt, majorem dignitatis quam securitatis suæ rationem habuisse, ac, nequid indignum facere cogerentur, ad omnia gravissima perferenda prompti fuisse videantur: Athenienses vero, qui Persico bello & civitatem & regionem omnem relinquere, quam turpi alicui Persarum mandato obtemperare malebant, Meliorum stultitiam reprehendant, qui idem, quod ipsi ante fecissent, sibi proponerent. Existimo equidem, si quis hæc coram Atheniensibus, qui communem hominum vitam ad elegantiorem vitæ cultum traduxerunt, dicere aggressus esset, ejus orationem ipsis futuram fuisse permolestam. His sane caussis adductus hanc orationem cum illa altera conferens, minime laudo. in illa enim Archidamus Lacedæmonius ad ea facienda quæ justa essent, Platæenses hortatur, dictione utens pura, & dilucida, quæque nullam dicendi figuram habeat vel coactam, vel inconsequentem: in hac vero, Græcorum omnium sapientissimi turpissimas sententias, maxime injucunda oratione comprehendunt. nisi forte Thucydidem odio ac malevolentia, propterea quod eum ejecissent, hac ignominiæ labe civitatem suam aspersisse dicamus, ut omnibus eam invisam redderet. quæ enim civitatum principes, quibus tantarum rerum erat concredita summa, & sentire & dicere de sua patria apud alias civitates consueverunt, ea omnes communia arbitrantur esse ejus civitatis quæ eos legasset. Sed de dialogis quidem hactenus. Ex concionibus vero illam magnopere sum admiratus, in primo libro Athenis a Pericle habitam, in qua agitur ne Lacedæmoniis Athenienses cedant: cujus hoc est initium: τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις. id est; *sententiam equidem eandem semper retineo, Athenienses, ne Lacedæmoniis cedamus.* quæ quidem oratio, & quod ad sententias attinet, divine est enuntiata; &, quod ad compositionem partium, & figurarum non cohærentium & coactarum mutationes spectat, minime

auri-

auribus est molesta, omnesque illas virtutes quæ in concionibus usurpantur, adhibitas in ea videmus. Eodem modo suspicio illam Niciæ ducis concionem Athenis habitam, qua de mittenda in Siciliam expeditione agit: & epistolam ab eodem ad Athenienses missam; in qua epistola, cum morbo laboraret, auxilium & successorem sibi dari postulat: item exhortationem illam qua ante postremum prœlium navale usus est ad milites: & consolationem illam, cum amissis triremibus omnibus, exercitum terrestri itinere vellet abducere; ac siquæ sunt aliæ ejus generis conciones, puræ ac dilucidæ, & ad veras contentiones accommodatæ. Illam profecto Platæensium responsionem supra omnes, quæ septem libris continentur, admiratus sum; nullam aliam ob caussam magis, quam quod nullis fucatis, & curiose conquisitis, sed veris & naturalibus coloribus sit depicta. Sententiæ in ea sunt commiserationibus plenæ; ipsa vero dictio minime aures offendit: compositio jucunda, fi- 158
guræ rebus in primis aptæ. Atque hæc quidem sunt e Thucydide ad imitationem assumenda, quæ historiam scribentibus proposita esse debent. Illam vero Periclis orationem in secundo libro, qua respondet Atheniensibus ad iracundiam commotis, quod eis, ut bellum susciperent, persuasisset, non plane totam probo. neque vero illas quæ tertio libro a Theone & Diodoto de Mitylenæorum civitate sunt habitæ; neque Hermocratis Syracusani ad Camarinæos; neque Euphemi Atheniensis legati, quæ huic est adversaria; neque alias, quæ his sunt consimiles, conciones laudo. alias præterea, quæ ad eandem dicendi formam sunt elaboratæ, nunc enumerare non placet. Sed ne cui videar res dicere ejusmodi, quas demonstrare nequeam, cum multa alia, quibus fidem orationi meæ facerem, afferre queam; ne tamen longius excurrat oratio, duabus concionibus ero contentus, Periclis defensione, & Hermocratis ad Camarinæos Atheniensium urbis accusatione. ac Pericles quidem hæc: *καὶ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται. αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας, καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε.* Id est; *Vestra quidem in me indignatio, cum caussas minime ignorarem, non fuit inexspectata. atque ea etiam gratia concionem convocavi, ut in memoriam revocem, ac reprehendam etiam, siqua in re immerito mihi succensetis, aut calamitatibus rebusque ceditis adversis.* Hæc quidem Thucydidi, de hoc viro scribenti, ab historica dicendi figura minime abhorrent; sed Pericli, ad iracundia permotum populum verba facienti, seque purganti, minime conveniunt; præsertim in ipso statim defensionis exordio, antequam aliis sermonibus eorum animos demulceret, qui non abs re ob calamitates molestia afficiebantur; ut quorum regionis pars optima a Lacedæmoniis vastata esset, ac pestilentia non exigua multitudo interiisset; quique harum calamitatum caussam, quod ipse belli suscipiendi auctor exstitisset, in eum conferebant. præterea non hac dicendi figura, quæ reprehensionem habet; sed illa, qua deprecatio continetur, utendum erat. non enim multitudinis lacessere atque irritare iracundiam, sed placare ac mitigare, oratoris est munus. Deinde adjungit his sententiam quandam, veram illam quidem, graviterque prolatam, sed præsenti tempori minime utilem: *ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καθ᾽ ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν*

εὐτυχοῦσαν, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. Hoc est; *Existimo equidem si tota civitas recte se habeat, multo cum civibus melius agi privatim, quam si contra cives ipsi singuli bene habeant, civitas vero universa male sit affecta. Nam cum patria evertitur, is, cui privatim bene est, non minus tamen & ipse una cum ea interit; qui autem fortuna non optima utitur, is in patria fortunata, multo magis incolumis servatur.* Siqui cives privatim detrimenta caperent; ipsa vero respublica præclare se haberet; hæc bene dixisset: sed, cum omnes in extremis calamitatibus essent, non jam bene eum dixisse constat. Neque vero de rebus futuris ulla spes, quæ has calamitates in melius commutaret, quidquam firmi habebat. ignotum enim est hominibus id quod futurum est. ac fortuna quidem sententias nostras quæ de futuris sunt, ad præsentium rerum statum convertit. His sententiam multo etiam molestiorem addit, minimeque præsenti negotio congruentem: *καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων κρείσσων.* Hoc est; *Atqui mihi, tali viro, succensetis, qui nullo me inferiorem esse arbitror, vel in pernoscendis, vel in explicandis rebus opportunis, vel in amanda patria, vel in pecunia contemnenda.* Mirum mihi sane videatur, Periclem, omnium qui tunc essent oratorum maximum, ignorasse, quod mediocribus etiam ingeniis satis est exploratum; eorum qui se præter modum laudant, orationem auditoribus esse permolestam: idque in illis præsertim concionibus, quæ vel in judiciis, vel ad populum habentur: in quibus non de præmiis, sed de pœnis est periculum. tum enim non solum aliis molestiam, verum etiam, dum multitudinis invidiam concitant, infortunium sibi parant. Nam qui eosdem & judices habet, & accusatores; in hoc ipso, ut eos ad audiendum sibi benevolos reddat, infinitis lacrymis ei opus est. sed hic noster orator hisce rebus minime contentus, curiosius etiam rem persequitur, &, quæ dicta sunt, latius explicat. *ὅ τε γὰρ γνούς, καὶ μὴ σαφῶς διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι. προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο.* Hoc est; *Nam qui rem intelligit, neque tamen clare docet, perinde est ac si ne cogitasset quidem. qui vero utrumque habet, nec est reip. studiosus is eodem pacto nihil e re dicet. cui autem hoc etiam inest, si is a pecunia vincatur, pro hac una cuncta habebit venalia.* Nescio equidem, an aliquis, ut hæc vera esse fatebitur, ita Pericli convenire existimabit, præsertim ad irritatos
159 Athenienses verba facienti. Neque enim sententiarum, aut optimorum argumentorum inventio ipsa per se multo studio digna videtur, nisi etiam rebus, & personis, ac temporibus, ceterisque rebus omnibus conveniant: sed, quemadmodum initio quoque dicebam, quæ sua esset de Periclis virtutibus sententia, ostendere cupiens Thucydides, hanc illi intempestivam orationem affingit. Oportebat autem ipsum prius, quid de hoc viro sentiret, declarare; deinde vero eidem in periculo versanti orationem, qua iracundiam deprecaretur, humilem adjungere. Hoc sane facere decebat eum historicum, qui veritatem imitari vellet. Illa vero permolesta sunt, quæ puerilia dictionis ornamenta, & nomina quædam in sententiis valde perplexa & intricata habent: *ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, καὶ ἀμύνεσθαι μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. φρόνημα μὲν γάρ, καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται· καταφρόνησις δέ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν· ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχει*

παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· γνώμη δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια. Hoc est; *Ita nos comparare decet, ut hostibus, non modo fiducia pleni, sed etiam confidentes occurramus. siquidem fiducia ex improvisa aliqua prosperaque fortuna etiam in ignavum aliquem cadit: confidentia ejus est unius, qui suo se consilio adversarium superare credit: quod quidem nobis inest. Et prudentia, quæ ab animi magnitudine oritur, in pari fortuna tutiorem reddit audaciam; in spe vero minorem fidem habet, cujus omnis est vis in dubio; sed in consilio, quod e rebus præsentibus sumitur, cujusque providentia firmior est.* Hic vides & ipsas sententias frigidiores esse, & ejusmodi quæ Gorgiæ potius instituto convenire videantur. nominum expositio plane sophistica, ac prorsus inepta est. hæc vero, *ἥ τε τόλμα, ἣν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται*: obscuriora sunt Heracliti tenebris. illa vero, *ἥ τε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχύς*: & *γνώμη δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια*; poetico quodam more sunt per circuitionem perque ambages prolata. Vult enim significare, nos ei opinioni magis assentiri oportere, quam ex rebus præsentibus colligimus; quam spei, cujus tota vis in rebus futuris est posita. Jam vero illud etiam consideravi, cum illorum in se iram, propter præsentes calamitates concitatam, mitigare vellet, quarum quidem calamitatum partem maximam præter opinionem, præterque exspectationem subibant; ac hortaretur ut fortiter atque ita ea mala ferrent ne civitatis dignitatem labefactarent; ac, rerum privatarum dolore deposito, de communi salute essent solliciti; deinde oratione percurrens, illos, cum tam firmum in mari imperium tenerent, neque a Persarum rege, neque a Lacedæmoniis, neque ab ullo præterea hominum genere, regno spoliari posse; quarum rerum fides non præsens, sed futura erat; non in providentia, sed in spe vim suam obtinens; horum omnium postea oblitus, non jam eos ullam in spe, cujus in dubio vis sit posita, fidem vult habere. Hæc sane pugnant inter se: siquidem, quod dolorem illis faciebat, id præsentem jam sensum habebat; utilitatis vero significatio adhuc aberat. Sed quemadmodum hæc, neque quod ad res ipsas, neque quod ad verba attinet, laudo; ita ista, ut acute excogitata, & excellenter exposita, jucundeque coagmentata, admiror: *καὶ γὰρ, οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται, τὰ ἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι. εἰ δ᾽ ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον, τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ, μεταβάλλετε· ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις.* Hoc est; *Etenim quibus optio datur, si ii pacem quam bellum malunt, cum secunda fortuna utuntur, amentissimi sunt: sin vero necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro victoria belli adire discrimen; profecto, qui cedunt, iis qui resistunt reprehensione sunt digniores. equidem idem, qui antea, sum, neque a mea sententia discedo: vos vero inconstantes; qui, antequam detrimentum ullum sustineretis, mihi assentiebamini; nunc vero, calamitate accepta, consilium mutastis.* Præterea illa etiam: *δουλοῖ γὰρ φρόνημα, τὸ αἰφνίδιον, καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν. ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι, ὅστις ἂν μαλακίᾳ ἐλλείπῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον.* Hoc est; *Repentina, minimeque exspectata, quæque præter o-*

mnem rationem eveniunt, fastum dejiciunt. quod quidem vobis præter alia in hoc potissimum morbo usu venit. Verumtamen cum in magna civitate vivamus, iisque institutis imbuti, quæ illius amplitudini conveniant, in ea simus educati: decet nos, calamitatibus etiam maximis nolle succumbere, neq; nostram delere dignitatem. Nam qui per ignaviam gloriæ, quam obtinet, desertor est, is non immerito ab omnibus reprehensione dignus judicatur; is vero malevolentia, qui temere gloriam, ad se non pertinentem, appetit. Deinde illa addit, quæ Atheniensium animos ad majorum fastum excitent: τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν, μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως, καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε, ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἐστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν· ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ, ἐπικίνδυνον. Hoc est; *Decet item vos publicæ ob imperium dignitati, qua omnes lætamini, consulere, neque ullum laborem recusare; aut, si hoc non vultis, honores ne quæratis; neq; existimate una tantum de re, hoc est, de libertate in servitutem commutanda, sed de imperii privatione, deque periculo, ob offensas in imperio contractas, impendente, certamen esse. quod quidem vobis imperium jam non est integrum deponere; etiamsi quis vestrum, hoc veritus, quietam vitam agere institueret. siquidem imperium jam veluti tyrannidem administratis: quam sumere quidem, videtur injurium esse; relinquere vero, periculosum.* atque alia his similia, quæcunque & nominum & figurarum mediocres immutationes, neque affectatas neque difficiles, habent. In Hermocratis vero concione illa præclara, videntur laudanda, in quibus hic noster se
160 præclare gessit: ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν τῶν Ἀθηναίων εὐκατηγόρητον οὖσαν πόλιν, νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες ἐν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ· πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν τ' ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν, οὐκ ἀμύνοντες σφίσιν αὐτοῖς· καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταῦτα παρόντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοικίσεις, καὶ Ἐγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ ξυστραφέντες, βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσιν, οὐδ' Ἑλλησπόντιοι, καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην, ἢ Μῆδον, ἢ ἕνα γέ τινα αἰεὶ μεταβάλλοντες, δουλοῦνται, ἀλλὰ Δωριεῖς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ πόλεις ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλωτοί ἐσμεν; Hoc est; *Neque vero huc venimus, ut, quantam Athenienses, qui reprehensu sunt faciles, injuriam faciant, apud vos, qui hæc optime intelligitis, ostendamus; sed multo magis ut nos accusemus; quod, cum multa Græcarum urbium exempla nobis obversentur, quemadmodum illæ in servitutem sint redactæ, non tamen nobis ipsis subvenimus, nec præsentes fallacias, in nos confictas, dissolvimus, Leontinorum scilicet propinquorum restitutiones, atque Egestanorum sociorum auxilium; ac non potius, viribus collectis, conamur ostendere illis, non esse nos Iones, neque Hellespontios, neque insulanos, qui dominum, aut Medum, aut quemlibet alium, commutantes, serviunt; sed Dores, liberos homines, e libera Peloponneso, Siciliam habitantes. an exspectamus quoad omnes oppidatim capiamur; cum sciamus hac una nos ratione in potestatem venire posse?* Hæc cum in perspicuo & puro orationis genere sint prolata, fulmina quædam verborum, & pulchritudinem, & vim, & magnificentiam, & acrimoniam habent; suntque affectibus ad concertationes accommodatis referta; quibus quidem & in foro, & in concionibus, & in amicorum collocutionibus, locus esse potest. Præterea ad hæc illa quoque accedunt: εἰ τέ τις φθονεῖ μὲν, ἢ καὶ φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω· διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας κακωθῆναι μὲν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται· περιγενέσθαι δὲ, ἕνεκα τῆς αὐτοῦ ἀσφα-

ἀσφαλείας· οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας, καὶ τῆς τύχης, τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι. Hoc eſt; *Verum, ſi quis aut invidet nobis, aut nos metuit, (hæc enim utraque faciunt inferiores) & ob id Syracuſas vult damno affici, ut nos modeſtiores ſimus; ac ſupereſſe, ut tutius degat; is non ea quæ in humana ſunt poteſtate, ſperat. non enim poſſunt homines & deſiderium & fortunam in ſuo arbitrio habere.* Deinde, quæ in extrema oratione ſunt collocata: δεόμεθα οὖν, καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων, προδιδόμεθα δὲ ὑφ' ὑμῶν Δωριεῖς Δωριέων· καὶ εἰ καταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμηθήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τὴν νίκην παρασχόντα λήψονται. Hoc eſt; *Oramus vos, ſimulque proteſtamur, niſi perſuadebimus, nos ab Ionibus quidem perpetuis noſtris hoſtibus, inſidiis appeti; a vobis autem Dorienſibus, cum & ipſi Dorienſes ſimus, prodi. qui ſi ab Athenienſibus ſuperemur; propter veſtra conſilia ſuperabimur: ſed victoriæ laus tamen penes illos tantum erit, qui nullum aliud hujus certaminis præmium conſequentur, quam vos ipſos, qui illis hujus victoriæ auctores exſtitiſtis.* Hæc equidem, hisque ſimilia, tum pulchra, tum etiam imitatione digna exiſtimo: illa vero non video cur laudari debeant: ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει μὲν, ᾗ πυνθάνεσθε· διανοίᾳ δὲ, ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν. καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. Hoc eſt; *In Siciliam eo quidem nomine, quod audiſtis, veniunt; animo autem eo, quem omnes ſuſpicamur: ac, ut mihi quidem videtur, non ob eam cauſſam, ut Leontinos in ſedem ſuam reducant, ſed ut nos potius e ſede noſtra abducant.* Frigida hæc adnominatio eſt, neque ullum movet affectum, ſed affectationem potius oſtendit. Hæc præterea perplexa; quæ figuras habent intricatas: καὶ οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα, οὔτε οὗτοι τῶν Ἑλλήνων, οὔθ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ ἀντέστησαν· περὶ δὲ, οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως· οἱ δ', ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, κακοξυνετωτέρου δέ. Hoc eſt; *Neque vero aut iſti pro Græcorum, aut Græci pro ſua libertate Medo reſtiterunt; ſed hi, ut ſibi, non Medo, ſerviretur; illi, ut dominum commutarent non expertem prudentiæ, ſed prudentia male utentem.* Ac præterea illud, quod ſatietatem affert; cum a plurali ad ſingularem numerum, ex eo vero ſermone qui eſt de perſona, ad dicentis perſonam fit tranſitio: καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' οὐ πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν· ἐνθυμηθήτω οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα, ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσῳ οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὲ, καὶ οὐκ ἔρημον, ἀγωνιεῖται· τόν τε Ἀθηναῖον, μὴ τὴν τοῦ Συρακουσίου ἔχθραν κολάσασθαι. Hoc eſt; *Quodſi quis ſtatuit, non ſe, ſed Syracuſanum, Athenienſi inimicum eſſe; & grave ſibi eſſe putet pro mea patria periclitari; is cogitet, dum pugnat in mea, non magis pro mea ſe, quam pro ſua ipſius pugnare: idque eo tutius, quod me non jam perditum, ſed ſocium habens, non deſtitutus pugnabit. cogitet item, Athenienſem nolle ulciſci inimicitiam Syracuſanorum.* Hæc ſane & puerilia, & nimium ſtudioſe conquiſita, & iis quæ ænigmata vocantur, obſcuriora ſunt. Illa præterea: καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεὶς, τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτε βουληθείη αὖθις φθονῆσαι. ἀδύνατον δὲ προεμένῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσλαβεῖν. Hoc eſt; *Nam ſi aliter quam exſpectavit eveniat, tum calamitatem ſuam deflens, forſitan velit rurſus, ut antea, fortunæ meæ poſſe invidere: quod ab eo qui deſertor exſtitit, quique eadem non de nominibus, ſed de rebus pericula ſuſcipere recuſavit, prorſus jam fieri nequit.* Quibus epiphonema addit, quod ne

puero quidem conveniat: *λόγῳ μὲν γὰρ, τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοι ἄν τις ἔργῳ δὲ, τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν.* Id est; *Qui enim nostram potentiam tutatur, is verbo quidem nostram, re autem ipsa suam salutem servat.* Sunt alia etiam in hac concione, reprehensione digna; quæ nihil opus esse arbitror in medium producere, cum jam satis explicatum sit, Thucydidis dictionem tum maxime, ut optimam, laudandam esse, cum verbis a consuetudine remotis modice utitur, primasque ac necessarias virtutes retinet; tum vero pessimam judicandam, cum a communi verborum ac figurarum usu plurimum recedit, & peregrina quædam ac minime cohærentia consectatur: quo fit ut nulla aliarum virtutum suam in dicendo vim queat ostendere. quod genus orationis, neque in concionibus utilitatem habet, in quibus de pace, de bello, de legum latione, de republica ordinanda, deque aliis rebus magnis, & ad rempublicam spectantibus, a civitatibus deliberatio sumitur; neque in
161 foro, ubi de morte, de exsilio, de infamia, de vinculis, de pecunia abrepta, ad eos verba fiunt, penes quos harum est rerum potestas. nullus, inquam, his in locis ejusmodi orationis est usus; quæ multitudini, raro hæc audienti, magnam potius affert molestiam: neque vero in sermonibus familiaribus, in quibus de rebus ad vitam spectantibus agimus aut cum civibus, aut amicis, aut propinquis nostris: quibuscum aut de rebus quæ ipsis evenerunt, disserimus; aut necessaria aliqua de re consilium capimus; aut admonemus; aut hortamur; aut bonis illorum gratulamur; aut rebus adversis una dolore afficimur. ut interim illud taceam, sermones ejusmodi, propterea quod sint injucundi, ne patres quidem, aut ipsas matres pati posse; sed illos quoque, non secus ac si exteram aliquam gentem, aliena lingua utentem audirent, interprete opus habituros. Atque hæc quidem sunt quæ de Thucydide a me quam verissime pro viribus explicata sunt. Nunc non ab re fuerit, ea etiam persequi, quæ de ipso non nulli dixerunt; ne quid prætermittere voluisse videamur. Ac neque civilibus certaminibus, neque familiaribus collocutionibus hanc illius dicendi formam convenire, omnes, sana mente præditi, fatentur. Sed sunt sophistæ quidam haud obscuri, qui ad populares quidem se congressus parantibus, & de rebus justis disserere volentibus, minime accommodatam esse hanc dicendi formam; sed iis qui ad historicas res tractandas accedunt, quæ magnifico quodam ac sublimi dicendi genere, quod admirabilitatem faciat, opus habent, omnino aptum esse dicant: quibus quidem maxime omnium convenire, ut in hoc se dictionis genere exerceant, in quam non usitata, & obsoleta vocabula, & tropi, ac figuræ a communi consuetudine abhorrentes, & peregrinæ, & magnificum quiddam habentes, inducuntur. Non enim hæc forensibus, aut ejusmodi hominibus qui sedentarias (ut vocant) & manuarias artes exercent, aut aliis qui nulla liberali doctrina sint exculti; sed viris in omni disciplinarum genere, tum in rhetorica ac philosophia exercitatis; quibus nihil novum, nihil peregrinum videri potest; scripta esse affirmant. Sunt etiam qui dicant, hunc historicum, cum hac ratione suam historiam conscriberet, non ad eos qui post se futuri essent, spectasse; sed eorum habuisse rationem, qui suo tempore viverent; quibus hæc dicendi ratio in usu erat. quæ neque ad ea certamina in quibus aut consilia capiuntur, aut judicia exercentur, utilitatem ullam affert: ad quæ quidem certamina neque senatores, neque judices ejusmodi convenire solent quales vult Thucydides. Ad eos igitur, qui Thucydidis orationem ab eruditis tantum viris & legi & intelligi debere arbitrantur, hæc habeo quæ dicam: eos qui

Alii de Thucydide quæ dixerunt.

qui res necessarias atque omnibus utiles (nihil autem his est aut utilius, aut magis necessarium) e communi vita tollunt, ac paucis tantum quibusdam hominibus tanquam propria attribuunt, idem facere, quod in civitatibus, quæ aut paucorum dominatu, aut tyrannide premuntur, fieri consuevit. Qui omnia quæ in Thucydide habentur, conjectura assequi possint, ii facile ob paucitatem numerari queunt: in quo sunt quædam, quæ ne illi quidem pauci, sine grammatica explicatione consequantur. Ad eos autem qui Thucydidis orationem ad veterem atque illis temporibus usitatam dicendi rationem referunt, neque obscuro neque prolixo mihi sermone opus erit. quibus illud dici poteſt; cum multi essent Athenis & oratores, & philosophi, quo tempore bellum inter Peloponnenses atque Athenienses gerebatur, neminem tamen repertum esse, qui hunc dicendi modum usurparit, neque Andocidem, neque Antiphontem, neque Lysiam, qui oratores erant; neque Critiam, neque Antisthenem, neque Xenophontem, qui Socraticam philosophandi rationem sectabantur. Ex his omnibus hunc primum exstitisse satis constat, qui hanc dicendi formam affectarit. quod eo fecit, ut omnibus aliis historicis in dicendo præstaret. quam quidem rationem cum mediocriter ac parce adhibet, ita se admirabilem præstat, ut nemo cum eo conferri posse videatur: cum vero eam inepte & ad satietatem usque assumit, ut ne temporis quidem rationem ducat, tum vero reprehensione carere non debet. Equidem neque squalidam & incomptam, aut rudem in historia tractanda orationem probo; sed talem, quæ poeticum quiddam habeat, neque vero omnino sit poetica, sed tamen paullo extra communem usum evagetur. nihil enim est molestius, nihil satietate injucundius. modus autem rebus in omnibus utilis est. Supereſt adhuc, ut de iis oratoribus & historicis, qui hunc nostrum sunt imitati, aliquid dicam: quod ad hujus operis nostri absolutionem vel maxime requiri videtur. quæ quidem res verendum nobis esse monet, ne quam reprehensionis occasionem iis præbeamus qui omnia calumniari solent; qui talem postea aliquam de nobis accusationem proponant, quæ a nostra modestia, quam & in moribus, & in sermonibus semper secuti sumus, longissime absit. quibus statim odio ac malevolentia facere videbimur, si quos in medium proferamus, qui rectam Thucydidis imitandi viam ignorarunt; eorumque scripta producamus, quibus illi magnopere gloriantur, ac magnas etiam divitias cumularunt, illustremque sunt gloriam consecuti. Sed, ne qua de nobis ejusmodi 162 in animis hominum suspicio hæreat, ab omni reprehensione abstinebimus, nulla omnino de cujusquam erratis mentione facta. de iis tantum paucula cum dixerimus, quæ ad ejus imitationem recte sunt expressa, orationi nostræ finem imponemus. Historicorum ergo veterum nullus, quod equidem sciam, Thucydidem est imitatus, in iis in quibus ille maxime differre ab aliis videtur: quæ quidem hæc sunt: Vocabulorum quæ non ab omnibus passim, sed proprie ab aliqua gente usurpantur; item vetustarum, & poeticarum, peregrinarumque dictionum usus; hyperbata, & perplexitates quædam, sententiæ breves, quæ paucis plurimarum rerum significationem comprehendant; in quibus redditiones, quæ priori particulæ respondeant, longe petuntur: præterea rudes atque a naturali connexione abhorrentes quædam figuræ, quæ vix in ipsa arte poetica ullum reperiant locum: ex quibus illa in oratione obscuritas exsistit, quæ tum omnes venustates corrumpit, tum orationis virtutibus tenebras offundit. Ex oratoribus vero Demosthenes repertus est unus, qui ut alios quoque, qui magnum aliquid atque illustre in oratione habere

Thucydidem imitati qui sint.

viderentur, ita & Thucydidem in multis est rebus imitatus, ac civilibus orationibus eas ab illo sumptas virtutes adjunxit, quas neque Antipho habuit, neque Lysias, neque Isocrates, oratorum sui temporis principes: illa, inquam, quæ velut fulmina quædam sunt in oratione, & maximam quandam vim obtinent; atque illa quæ acerbum quiddam, & austerum, & acrimoniam illam habent; quæ ad motus animi concitandos plurimum valent. Illam autem obscuram, quæ unius alicujus gentis est peculiaris, & peregrinam, ac poeticam dictionem, veris certaminibus minime aptam ratus, omisit. neque, quod in figuris vagum est, & a consequentia naturali aberrat, ac solœcismi speciem præse fert, id adamavit: sed, quæ consuetudine recepta essent, in orationem suam induxit, commutationibus ac varietate eam exornans, cum nullam sententiam simpliciter ac sine aliqua figura proferat. perplexas vero & intricatas illas sententias, quæ brevibus multa significant, quæque in longum protenduntur, atque admirabilia enthymemata habent, & imitatus est, & in forensem ac civilem orationem intulit. quæ quidem parcius in privatis, copiosius in publicis ac popularibus orationibus adhibuit. Ex multis autem pauca quædam exempla proferam; quæ tamen iis qui in ejus scriptis versati sunt, satis esse queant. Est autem apud illum concio quædam, cujus argumentum est de bello adversus regem; in qua hortatur Athenienses, ne temere illud suscipiant; quippe qui neque pares copias habeant, neque sociis fideliter ac firmiter periculum subituris uti possint. hortatur autem eos ut, comparato exercitu, Græcis ostendant, si quis adversus Græciam bellum suscipiat, se periculum pro communi libertate adituros. antequam autem res comparentur, legationem ad ceteros Græcos, quæ eos ad bellum cohortetur, quod scilicet illi non sint obtemperaturi, mittendam non arbitratur. quo quidem sumpto argumento, ita hanc sententiam disposuit ac conformavit: *ὐδεὶς δήπυ τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων τηλικῦτον ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅστις, ὁρῶν ὑμῖν χιλίυς μὲν ἱππέας, ὁπλίτας δὲ ὅσυς ἂν ἐθέλῃ τις, ναῦς δὲ τριακοσίας, ὐχ ἥξει, καὶ δεήσεται, μετὰ τύτων ἀσφαλέστατ' ἂν ἡγύμενος σωθῆναι. ὐκοῦν ἐκ μὲν τοῦ καλεῖν ἤδη τὸ δεῖσθαι, κἂν μὴ τύχητε, ἀφαμαρτεῖν· ἐκ δὲ τοῦ, μετὰ τοῦ παρασκευάσασθαι, τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἐπισχεῖν, δεομένους σώζειν, κ εὖ εἰδέναι πάντας ἥξοντας ἐστί.* Hoc est; *Nemo Græcorum omnium ita fretus erit suis opibus, quin, ubi viderit vobis præsto esse & mille equites, & armatos pedites quot voletis, & naves trecentas, venturus & supplicaturus sit, illis adiutoribus tutissime se putans incolumem fore. proinde si vos vocabitis, rogandi erunt: ac si preces non valebunt, spe decidetis; sin autem, copiis instructis, vestra continueritis, rogantes servabitis: neque dubium est quin omnes ad vos venturi sint.* Hæc quidem a communi & usitata dicendi forma abhorrent, atque iis præstantiora sunt quibus multitudo uti consuevit; neque tamen ita sunt obscurata, ut enarratione egeant. Ab ipso autem belli apparatu exorsus, hæc subjungit: *ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μέγιστον, οὕτω διακεῖσθαι τὰς γνώμας ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἑκόντα προθύμως, ὅ τι ἂν δέῃ, ποιήσοντα. ὁρᾶτε γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὅσα μὲν πώποθ' ἅπαντες ἐβουλήθητε, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώ ποθ' ὑμᾶς ἐξέφυγεν· ὅσα δ' ἐβουλήθητε μὲν, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεβλέψατε εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων, τὸν δὲ πλησίον τὰ δέοντα πράξοντα, οὐδὲν πώποθ' ἡμῖν ἐγένετο.* Hoc est; *Prima itaque & maxima instructionis pars, Athenienses, hæc est; ut quisque*

ultro alacriter omni officio fungi velit. illud enim videtis, Athenienses; quacunque unquam universi vos voluistis, & postea quisque pro se gerenda existimavit, nihil unquam vobis e manibus est elapsum. qua vero voluistis quidem, post autem alius alium respexistis, tanquam ipse nihil, proximus omnia facturus esset; in iis nihil unquam prastitistis. Hæc sententia multis est modis involuta, ita tamen explicata, ut a communi usu loquendi ad insolitum dicendi genus transierit. servata est tamen in perspicuitate granditas. In maxima autem illa adversus Philippum oratione, statim initium quoque hoc pacto est comparatum: πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ, καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἅπασι προσήκειν, ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως, καὶ δίκην δώσει· εἰς τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλονθ' οἱ παριόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλότατα ἔμελλε τὰ πράγμαθ' ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον ἢ νῦν διατεθῆναι. Hoc est; *Cum multa, Athenienses, orationes in omni fere consilio de iis injuriis habeantur, qua non vobis modo, sed reliquis etiam* 163 *Gracis a Philippo, ex quo pacem fecit, inferuntur; cumque certum mihi plane sit, dicturos esse omnes, etsi re non idem prastent, oportere tum verbis, tum vero rebus ipsis prospicere, ut ille abstineat ab injuria, meritasque pœnas luat: eo deducta projectaque omnia cerno, ut verear ne, quod dicam, contumeliose illud quidem, sed vere tamen dici possit. Ego, si, quod maxime contra rempublicam foret, oratores omnes suadere, vosque suffragiis vestris comprobare voluissetis, nihilo deteriore loco, quam nunc est, fuisse rempublicam futuram arbitror.* His similia sunt & illa: εἶτ' οἴεσθε, οἳ μὲν οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακόν, μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντο ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' ἐκ προρρήσεως πολεμήσειν· καὶ ταῦθ' ἕως ἂν ἑκόντες ἐξαπατᾶσθε; Hoc est; *An existimatis, cum ille eos qui nihil ei nocere, fortasse autem, ne quod ipsi detrimentum acciperent, cavere potuerunt, per fraudem opprimere, quam indicto bello aggredi maluerit; pradicturum vobis bellum esse, ac denuntiaturum antequam inferat? prasertim dum ad illius fraudes ita connivetis, ut voluntario decipi videamini.* In illa autem omnium judicialium optima oratione, quæ de Corona scripta est, de Philippi calliditate, qua civitates devicit, mentione illata, sic sententiam conformavit: καὶ οὐκέτι προστίθημι, ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν ἐν οἷς καθάπαξ τινῶν κατέστη κύριος ὁ Φίλιππος, ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις πειραθῆναι συνέβη, τῆς δὲ φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος περιβαλόμενος, πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς, καλῶς ποιοῦντες, τοὺς καρποὺς ἐκομίσασθε. Hoc est; *Sed nihil praterea addo de crudelitate, qua Philippus contra eos quos unquam superavit, usus est, quamque alii etiam experti sunt; humanitatis autem, quam ille apud vos simulabat, qua reliquas sibi res subjecit, vos, quod faustum felixque sit, fructum tulistis.* Præterea ubi eos qui res Philippo prodidissent, omnium Græciæ calamitatum auctores fuisse ostendit; hæc ad verbum scribens: καίτοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας τοὺς θεούς, εἴ γ' ἐπ' ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι, εἰς τὸ καταψεύδεσθαι καὶ δι' ἔχθραν τι λέγειν, ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες ὡς ἀληθῶς ἦσαν οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὴν τῶν γεγενημένων αἰτίαν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πόλεων εὕροιτ' ἄν, οὐχὶ τοὺς ἐμοί· οἳ, ὅτ' ἦν ἀσθενῆ τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρά, πολλάκις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας, τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρχοντας ἕκαστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες, ἕως δούλους ἐποίησαν. Hoc est; *Atque hoc quidem, per Herculem, atque omnes deos, si, mendaciis remotis, atque omni in dicendo malevolentia e*

medio sublata, ex veritate considerari oporteat, qui fuerint illi ad quos merito ac jure eorum quæ evenerunt causſa referri debeat; ii ſane in omnibus civitatibus, iſti, non mihi, ſimiles eſſe reperientur: qui, cum adhuc parva, nec ſatis firma eſſent Philippi vires, etſi nos, quæ optima eſſent, & doceremus, & ad ea hortaremur, ipſi tamen privati ac turpis lucri cauſſa, ſingulis decipiendis ac ſuis civibus corrumpendis, communem utilitatem perdiderunt; donec eos ſervos effecerunt. Poſſem equidem ſexcenta ex iis Demoſthenis orationib., quæ vel in deliberativo, vel in judiciali genere ſcriptæ ſunt, exempla proferre; quæ a communi atque uſitato dicendi genere abducta, ad Thucydidis imitationem ſunt expreſſa. ſed ne longius, quam par ſit, excurrat oratio, iis ero contentus quibus rem a nobis propoſitam ſatis confirmatam putamus. Illud interim eos qui ſe in civilibus orationibus exercent, quique judicio ſunt integro, admonere non pigebit, ut Demoſthene, quem omnium oratorum optimum fuiſſe ſcimus, conſiliario uſi, ea tantum ab illo petant, in quibus & brevitas, & acrimonia, & vis, & robur, & magnificentia, aliæque his affines virtutes omnibus perſpectæ inſunt: ænigmatica autem illa, & intellectu difficilia, ac grammaticis enarrationibus indigentia, quæque figuras nimis curioſe conquiſitas & ſolœciſmi ſimiles habent, neque admirentur, neque imitanda ſibi proponant. atque (ut paucis dicam) ſi quis & ea quæ obſcuritatem habent, & quæ cum aliis virtutibus etiam perſpicuitate ſunt prædita, pariter imitanda ſtatuat; id rectum non eſt. neceſſe eſt enim fateri, perfectiora imperfectis, clariora obſcuris eſſe meliora. Quo igitur argumento Thucydidis univerſam dicendi formam laudamus; quæve nos ratio cogit, ut illum ſuæ tempeſtatis hominibus, quibus nimirum illa & nota eſſet & uſitata, conſcripſiſſe; noſtri vero, qui poſt eramus futuri, nullam rationem habuiſſe dicamus? Neque vero omnem Thucydidis orationem, tamquam inutilem, e foro atque judiciis ejiciendam eſſe putamus; ſed eam quidem partem, quæ in narrationibus conſumitur, præter pauca quædam, mirabiliter adhibitam, atque ad omnes uſus accommodatam, confitemur: eam vero quæ conciones habet, non plane omnem ad imitandum idoneam eſſe; & quæ ejusmodi eſt, facilem quidem omnibus ad intelligendum eſſe, ſed imitatione prorſus exprimi nequaquam poſſe. His ego tibi, Q. Æli Tubero, vir optime, jucundiora quidem de Thucydide potuiſſem ſcribere, non tamen veriora.

IN

IN DIONYSII HALICARNASS. TOMUM POSTERIOREM NOTÆ

FRID. SYLBURGII.

PAg. 1, v. 4. plenius & fortasse rectius legemus, Δῶρόν τοι καὶ ἐγὼ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι: ut apud Homerum est Odyss. o; unde hic locus est desumptus. V. 13, quia Rufus Latinum est cognomen, haud scio an pro Μελίτιε legendum sit Μινύκιε, seu Μινύκιε. Rufum autem Minuciæ familiæ cognomen fuisse, testantur in M. Minucii consulatu Sallustius, Eutropius, Fasti Siculi. & hunc librum Romano adolescenti fuisse inscriptum, non absimilis vero est conjectura: quemadmodum sequentium etiam unum Cn. Pompejo, 125, 30; & alium Q. Ælio Tuberoni dedicavit, 137, 6. Infra in fragmento de Atticorum oratorum characteribus, meminit quidem hujus libri περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων: sed ejus ad quem librum istum scripsit, nullam mentionem facit. V. 15, τύπου vocabulum in hac ipsa significatione repetitur paulo post, v. 32: & sequentis pag. v. 23: necnon infra, 5, 32: 98, 39: 132, 26: 140, 6. Sed Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, cap. 14, lectori considerandum relinquit annon τύπου nomen in his locis reponendum sit. Infra certe in χαμηλίων μεθόδῳ sic legimus, 35, 45, ποτὲ μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ χρησίον τοῦ τύπου τούτου, ποτὲ δὲ καὶ ἐπὶ τέλει. itidemque in Isocrate, 95, 14, τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τοὺς περιόδους περιλαμβάνειν. & rursum in Xenophonte, 131, 3. ὁ πραγματικὸς τύπος, καὶ ὁ λεκτικός. In eodem Isocr. paulo post, v. 37, pro eodem τύπου nomine, usurpat etiam τρόπου vocabulum; cum ait, τὰ ἐν τῷ πρακτικῷ τρόπῳ θεωρήματα: itidemque 114, 31, εἰς τὸν λεκτικὸν τρόπον: & mox v. 34, κατὰ τὸν πραγματικὸν τρόπον. In Xenophontis & Philisti comparatione non modo τύπον, sed etiam χαρακτῆρα dicit. cum enim ejus comparationis initio scripsisset, (130, 40) κατ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικὸν, paulo post, (131, 3) τοῦ πραγματικοῦ χαρακτῆρος enarrationem sic concludit, καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτῷ τοιοῦτος: & χαρακτῆρος vocabulum rursum usurpat v. 12. Quin & εἶδος in hac significatione dicit 69, 36: necnon etiam ἰδέα, 130, 11: 46, 12. E quibus locis perspicuum est, non absurdam esse Stephani conjecturam. Sed, ne quid dissimulem, ut quibusdam in locis τύπου vocabulum videtur magis consentaneum, ita in quibusdam magis aptum est nomen τόπου: sicut etiam infra in altero tractatu de Thucydide ad Tuberonem, dicit, τὰ περὶ τὸ πραγματικὸν μέρος ἁμαρτήματα, 146, 20: itemque 153, 4: 159, 28. V. 16, pro λεκτικοῦ perperam in Aldina editione legi πολιτικοῦ, adnotavit idem Steph. eodem Schediasmatum capite. cognoscitur idem e loco Dionysii quem modo citavi ex 130, 40; nec non ex aliis permultis. V. 25, de hoc loquendi genere, ἐπὶ γλῶσσαν ἐλθεῖν, vide quæ a Petro Victorio adnotata sunt Var. lect. lib. 11, c. 16.

P. 2, v. 8, nota hic ellipsin conjunctionis δὲ, vel consimilis: ut infra 10, 35; & 15, 25: necnon alibi. In sequentibus vero Aldina editio conjunctim scribit παράλληλα. Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, c. 14, mavult παράλληλος: quanquam paulo post, v. 20, itidem sequitur, οἰκείως θεῖναι τὰ ὀνόματα παρ' ἄλληλα: & infra 27, 33, ἡ τῶν κώλων συμμετρία πρὸς ἄλληλα. Sed Stephano patrocinatur quod infra in Isocrate est, 94, 46, τῶν φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις. V. 13, malet forsan aliquis ὀνομαστικῶν. sed ὀνοματικῶν vocabulum in hac ipsa significatione usurpatum etiam infra, 10, 47, & alibi. ὀνοματικὰ vero hic vocat Nomina, seu Quæ a nominib. sunt declinata: ut infra 23, 45, imperativum πέμπετε, a verbo πέμπω deflexum, vocat ῥηματικόν. Infra 6, 27, ὀνοματικὰ vocat nomina substantiva, & quæ illorum vice funguntur. nec multum absimiliter 10, 47. V. 23, de τόπου nomine dictum ad pag. præced. v. 15. V. 42, in vulg. exempl. legitur ἀποδώσῃ: itidemque paulo post, v. 44, προσθήσῃ: duplici errore, etymologico & syntactico. Tu si indicativi modi verba nolis, optative legere poteris ἀποδῴη & προσθείη. Sequenti etiam v. 43, perperam in iisdem exempl. nominandi casu scriptum πρᾶγμα. V. 44. Wolf. pro φασὶν legit ὥς φασιν.

P. 3, v. 5, in vulgatis Homeri editionib. pro δῖος legitur θεῖος. Ex eisdem sequenti versu pro vulgato ἐντυπώσαντες reposui ἐντυνόντο. Exstat vero hic locus Odyss. π. V. 8, in vulg. Homeri editionib. pro ὑπὸ δὲ legitur περὶ τε. sed Dionysiana lectio melius congruit cum his quæ mox sequuntur v. 10, ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἄκουσε. V. 9, hemistichium istud, προσιόντα ἐγγὺς ἐόντα, in vulg. Hom. editionib. sic legitur, ἄνδρα περιπλόμενον προσιόντα: verbis tantum mutatis, non sententia. Sic v. 10, in eadem exigua mutatione scriptum, αὐτίκ' ἐλευθ' ἀνακτος. V. 19, rectius exili spiritu ὥρας hic scribemus: ut Ammonius docet his verbis: ὥρα δασέως, τοῦ ἔτους, καὶ τῆς ἡμέρας· ψιλῶς δὲ, ἡ φροντίς. V. 28, verba signis his [ ] inclusa, ad explendam loci sententiam inserta sunt ex Herodoto: cujus lib. 1, pag. 2, hæc verba sunt; ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον καλέουσι, τύραννος Σαρδίων. Tu si variandæ locutionis gratia pro καλεῖ malis ὀνομάζει, non refragabor. V. 30, redundare hic videtur particula δὲ. sed si nominativa hæc omnia referantur ad initiale periodi verbum ἦν, nullus est pleonasmus. V. 35, si locum hunc cum vulgatis Herodoti editionibus conferas, præter Jonismos a Dionysio data opera sublatos, invenies alias quoque diversitates. Primum enim inclusus articulus τὰ ab editionib. illis abest. & vicissim inclusum nomen μέγα, abest a vulgat. edit. Dionysii. Deinde v. 39, pro ὁρᾶν τινα, quædā Herodoti exemplaria habent τινὰ σκοπεύειν: quædam σκοπιέειν τινα. Tum v. 40, pro πασῶν γυναικῶν εἶναι, mutato verborum ordine illic legitur εἶναι πασέων γυναικῶν. & mox pro χρῄζειν ibidem scriptum est δέεσθαι. Sic v. 41, pro ταῦτα ibidem est τοιαῦτα. & mox ibidem post ἀπεμάχετο leguntur hæc, quæ a Dionysii vulgatis exemplarib. absunt; ἀρρωδέων μή οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. Adhæc pro sequentibus hisce, ἠμείβετο τοῖσδε, ibidem est ἀμείβεται τοισίδε. Præterea v. 42, ibidē est, ὡς σὺ προερόμενος λόγον τόνδε: & in quibusdā exempl. ὡς σὺ προφέρμενος λόγον τόνδε. Insuper v. 44. ibidem pro ἀναγκαῖον leguntur ἐγώ: & mox sequenti vers. θέσθαι pro σχέσθαι. Eodē v. 45, eadem exemplaria pro κοίτην & ἐγγὺς, habent κοιτῶνα & ἀγχῦ. Et rursum seq. v. 46, pro ἐκδῦσαν & παρέσαι, eadem habent ἐκδυομένην

& παρέξει. Rursum v. 47. pro ὄψεται & περιδέηται, in iisdem legitur ἴωσαι & στείχῃ. & sequenti pag. v. 1. pro composito ἀπιόντα eadem habent simplex ἰόντα: & mox cum articulo διὰ τῶν θυρέων. Deniq; loci clausula in iisdem hæc est, ἦν ἕτοιμος: facta scilicet transpositione, & omissis ultimis hisce, ποιέειν ταῦτα. Hæ sunt hujus loci in Herod. & Dionysii vulgatis exemplaribus diversitates. de quibus hoc monendum videtur; quædam vocabula studio a Dionysio fuisse mutata; quippe quæ Jonicæ dialecti magis sint propria. Sic enim v 30. pro σκοπέειν, seu σκοπεῖν, maluit ὁρᾶν: & v. 46, ἐκδῦσα pro ἐκδυνοῦσα. itidemq; v. 47, ὄψεται & περιδέηται, pro ἴωσαι & στείχῃ. forsan etiam præced. v. κοιτῶνα & ἀγχοῦ velut ἰωνικώτερα summovit. quanquam ipse in Rom. Antiquitatum libris adverbio ἀγχοῦ non infrequenter utitur. Similiter v. 43, pro Jonico pronomine μιν posuit commune αὐτήν. Si vero etiam alterum Jonismorum genus cognoscere cupias, quod scilicet in vocum metaplasmis situm est, & ipsum tibi paucis exponam. Eorum metaplasmorum, sive ad orthographiam referantur, sive ad etymologiam seu analogiam, alii cernuntur in quantitate, alii in qualitate. Quantitatis metaplasmi sunt in additione & detractatione. Additione, ut cum Herodotus versu 36 dicit ἀνθρώποισι ἐόντα pro ἀνθρώποις ὄντα. Ad eandem additionem referri potest contractorum dissolutio, seu incontractorum pro contractis usurpatio: ut v. 35, εἴδεος pro εἴδους. itidemq; v. 40 & 42, σέο pro σοῦ. Sic v. 37 ὑγιέα pro ὑγιᾶ: & v. 40 πασέων pro πασῶν: & seq. p. v. 1, θυρέων pro θυρῶν. Sic etiam in verbis, v. 35, δοκέω pro δοκῶ. & seq. pag. v. 1, διαφυγέειν pro διαφυγεῖν. Contra per detractionem v. 44 & 45, e communi εἰς facit ἐς. Eodem referri possunt quæ contra communis linguæ consuetudinem contrahit, ut v. 37, ἀμβώσας pro ἀναβοήσας. Qualitatis metaplasmos vel in commutatione facit, vel in transpositione. Commutatio vero aut vocalium est, aut consonantium. Vocalium, ut cum v. 43 θύρης dicit pro θύρας: itidemq; v. 38 & 47, θεήσασθαι pro θεάσασθαι. Sic in diphthongis, ἑωυτοῦ pro ἑαυτοῦ: itidemq; v. 44, σεῦ pro σοῦ: & v. 41, φοβέο pro φοβοῦ. quamquam in his duobus postremis contractio potius statui potest, ex σέο & φοβέεο. Consonantium quoque commutationem facit: ut v. 42 & 47. τοι pro σοί. Sic v. 36, & seq. pag. v. 1, ὅκως pro ὅπως. Quibus addi potest ex v. 39, pro ἐξ ὧν: & 44 τῷ pro ᾧ. Transpositionis Jonicæ exemplum est in κιθῶνι. v. 38. id enim aspirationis sede transposita, usurpant Jones pro communis linguæ vocabulo χιτῶνι. Sic ἐνθεῦτεν pag. sequent. v. 1, pro communi ἐντεῦθεν. In quibusdam duplicatus est metaplasmus, quantitatis scilicet & qualitatis: ut v. 39 τοῖσι pro οἷς. Sic versu 36, θεήσεαι pro θεάσῃ. quippe in quibus præter commutationem facta est etiam additio. Hi metaplasmi Jonici, ne quid venustatis & gratiæ viderentur compositioni afferre, (sicut scilicet Fabius Quintilianus infra 73, 30, scribit ipsam διάλεκτον in Herodoto eam habere jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur) de industria sunt a Dionysio sublati, & Atticismi pro illis repositi. Sed libet ipsa Herodoti verba e vulg. editionib. huc transcribere: ut clarius utriusque linguæ proprietates perspici queant. Sic ergo locus habet: Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός· ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν· ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν. ὁ δὲ, μέγα ἀμβώσας, εἶπε, Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσι ἓν τόδε ἐστὶ, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην· καὶ σέο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων. Ὁ μὲν δὴ λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μή τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ ἀμείβετο τοισίδε· Θάρσεε Γύγη, καὶ μὴ φοβέο μήτε ἐμὲ, ὥς σεο πειρώμενον λέγοι τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος. ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτως, ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἴκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω. μετὰ δ᾽ ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς κοιτῶνα. κέεται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος, ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἓν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ᾽ ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς γίνῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μή σε ὄψεται ἰόντα διὰ τῶν θυρέων. Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγέειν, ἦν ἕτοιμος.

P. 4, v. 4, pro corrupto ἀνέλεκτα incertum est sitne reponendum αἰσχλεκτα, ἀνέλεκτα, vel aliud quippiã magis consentaneum. V. 14, ἄγοιτο, pro vulgato ἄγοιτο ex Homeri editionib. repositum, magis est consentaneum: quamquam paulo post, v. 18 idem verbi modus optativus repetitur. Est autem desumptus locus ex Il. ω. V, 19, pro λέγεται Aldinus codex habet τελεσταί. In Hephæstionis enchiridio quidam codices habent ὦ τελεσταί: quidam ὦ τελεσταί: non absurde. Sequenti etiam versu eadem Aldina editio, idemque Hephæstionis Enchiridion, pro ἐργασίης habent εὐεργασίης. verius ne sit Ἐλευσινίης, an aliud consimile, viderint doctiores. In eodem Hephæstionis Enchiridio additur tertius hic versus; Οὔσιον πῃ Λυσιακόν κεφαλῆς πλῆμα. Tribuuntur autem istic versus hi Euphorioni Cherronesitæ, itidemque Priapei nominantur. V. 22, locus desumptus ex Il. ν. V. 24, Stephanus mavult Σαπφίδειαν, diphthongus: ut apud Hephæstionem quoque legitur. sic certe mox v. 32 sequitur Εὐριπίδειαν: & infra 8, 31, Σοφόκλειαν. tamen prioris quoque scripturæ reperiuntur exempla. V. 29, pro μάλιστα πεσόντος legendum videtur μεταπεσόντος: sicut mox sequitur συμμεταπίπτει. V. 35. forsan legendum, μενόντων μὲν τῶν ὀνομάτων: vel μενόντων μὲν τῶν αὐτῶν ὀνομάτων: ut paulo ante v. 28. Wolfius legit ὄντων μὲν τῶν αὐτῶν ὀνομάτων. V. 45, Thucydidis locus desumptus est ex lib. 1 pag. 9.

P. 5, v. 5, in μακρὰν ellipsis est substantivi fœminini, λέξιν, χώραν, aut alius consimilis. Forsan etiam in tribus his ex Hegesia desumptis periodis, triplex est exemplum, e tribus diversis locis petitum. V. 12, in vulgat. edition. est αὐτή. nostrum αὐτὴ melius congruit cum ἐκείνη, quod præcedit v. 9. V. 15, pro ἀπίδοσις convenientius legeris ἀπόδοσις, ut infra 13, 20. major mutatio foret si legeremus ἐπιστροφή: sed idem sensus qui v. 32, εἰ μικρὰν φροντίδα τοῦ λεκτικοῦ τόπου πεποιημένους. pro quo seq. pag. v. 37, dicit πρόνοια. V. 37, si quis pro τὸ malit δὲ, fruatur suo judicio. V. 42, pro καὶ ἀρχὴ forsan rectius legerimus ἡ ἀρχή: eo scilicet loquendi genere quo infra 14, 34, μεγάλη τούτων ἀρχὴ καὶ διδάσκαλος ἡ φύσις.

P. 6, v. 7, in vulgatis Homeri edition. legitur κλῦθί μοι: minus belle. locus est Od. δ. Sequens versus exordium est catalogi navium, Il. β. Tertius vero desumptus est ex Il. ω. V. 19, forsan rectius singulare τόδε, hoc. Sequenti certe versu convenientius leg. τῇ τάξει πρότερα λαμβάνηται, ordine priora accipiantur. At v. 24, pro πλήξει ἀναχόμενος, Antiquitatum Romanarum lib. 7, legi, κόψε δ᾽ ἀπαρχόμενος, adnotavi ad 479, 12. V. 42, Wolf. l. δοκεῖ δῆμον. V. 47, idem W. mavult δημαγωγῶν.

P. 7, v. 1, pro ναυλικῇ vereor ne auctor scripserit ναυπηγικῇ, ut conjicere licet e v. 6. V. 5, malet fortasse quispiam singulariter, ἐπὶ ποίας πλευρᾶς ἱδρῦσθαι. Sic v. 19, pro ἐναρμονιώτερον malet fortasse quispiam εὐαρμονιώτερον, ut mox sequitur εὐεδρότερον. V. 25, locus hic triplici metaplasmo, mutatione, additione, & transpositione, sic videtur interpolandus: καὶ ὁ Ἐπαίνων αὐτὶ τῦ Ἐπαίνων λέγων, μετὰ τῦ ν καὶ Ἔχεαψε αὐτὶ τῦ Ἔχεαψεν, χωρὶς τῦ ν καὶ ἀφαιρ. ut scilicet omnia hæc nominativa referantur ad unum verbum μετασκευάζει, quod sequitur v. 28. V. 40, in vulgat. exemplarib. est δεδίαμεν. ego cum Stephano δέδιμεν reposui e Thucydidis exemplaribus: apud quem locus exstat lib. 3, p. 102.

P. 8, v. 17, malet fortasse quispiam adverb. οὕτως, sic, hac ratione. V. 30, in ποιεῖ mutatus est verbi modus. regula postulat subjunctivum ποιῇ.

P. 9, v. 5, forsan aliquis malet ὁ μὲν ἡδέως γε, ut mox v. 7 & 8. sed similis locutio est etiam apud Aristot. Polit. 40, 18. V. 13, comma istud, καὶ τὸ πιθανὸν, Wolfius in suo libro lineis inclusit; forsan quod et superfluum videretur. V. 32, nota hic κατὰ in signif. τῦ μετά.

P. 10, v. 6, ante ἐπὶ τὸ, inserendum videtur ἢ μὲν: vel pro sequenti ἢ δὲ reponenda disjunctiva ἢ, aut. V. 35, conjunctionis ellipsis similis, supra quoque notata est, ad 2, 8. Pro sequenti autem ὁμοίως in Aldiana editione spatium esse vacuum, propter tachygraphicum compendium a librariis ignoratum, adnot. Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, cap. 14. Idem de aliis tribus locis ibidem adnotat: quorum primus exstat infra 12, 47: secundus, 13, 36: tertius, 22, 10. Rursum eandem editionem Aldinam eo in loco qui supra exstat 7, 9, pro ὁμοίως habere δεῖν, per ejusdem compendii ignorationem, adnotat ibidem idem Stephanus. V. 16, in vulgatis Euripidis editionibus aliter leguntur hi versus. ibi enim choro tribuuntur hi duo: σῖγα, σῖγα, λεπτὸν ἴχνος ἀρβύλης τίθετε· μὴ κτυπεῖτε, μηδ' ἔστω κτύπος: & Electræ hi, ἀποπρόβατ' ἐκεῖσ' ἀπόπρό μοι κοίτας: quod annotavit etiam Stephanus. Porro λευκὸν ἴχνος in Dionysii exempl. dici videtur obscurum vestigium & levi pede impressum: quia scilicet profundiora præ se ferunt aliquid nigredinis, ut omnia loca profundiora. at φωνὴν λευκὴν dici τὴν εὐήκοον, tradit in Organo Aristoteles pag. 286 & 287.

P. 11, v. 3, forsan legendum ἐνδιαμένων. V. 13, in vulg. edit. scriptum est σπανιώτερον, rariorem. nostrum adverbium σπανιώτερον, melius quadrat ad præced. ἄμεινον. V. 31, Wolf. pro εἶεν legit εἶναι. V. 46, generio casu legendum videtur, ῥοίζου, ἢ συριγμοῦ, ἢ ἀποπτυσμοῦ: aut pluraliter, ῥοίζων, ἢ συριγμῶν, ἢ ἀποπτυσμῶν. Significantur autem his nominibus litteræ, ρ, σ, π, cum cognatis β, φ. nam in his quoque, etiamsi non accedat vocalis ulla, φωνῆς τινος seu ἤχου σημασία est. Wolfium quoque gignendi casu legisse ῥοίζων, monuit me Hœschelius meus.

P. 12, v. 7, pro τρισκαίδεκα legendum videtur ἑκκαίδεκα, sexdecim. nam, ut Plinius tradit lib. 7, cap. 56, Cadmus olim e Phœnice in Græciam intulit litteras sedecim numero, Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ. quibus post a Palamede, Simonide, Epicharmo, additæ sunt litteræ compositæ; duæ vocales, η & ω: tres semivocales, ζ, ξ, ψ: tres mutæ aspiratæ, θ, χ, φ. Siquis τρισκαίδεκα retinendum putet, e sedecim paulo ante numeratis demendæ erunt medii generis mutæ, β, γ, δ. V. 25, malim προσγύλλεται, gemino λ, ut ποικίλλεται, & consimilia. V. 40, post πεσθέντος deesse videtur τῦ δὲ ἄχου, vel τῦ δὲ πνεύματος: ut colligitur ex 13, 2: & 24, 3. sic certe & Marius Victorinus Artis grammat. cap. 4, *M impressis invicem labiis, mugitum quendam intra oris specum attractu, naribus dabis.* & Julius Scaliger de causis linguæ Latinæ, lib. 1, c. 10, *clauso enim ore & effuso in nares sono, M conformatur.*

P. 13, v. 1, locum hunc citat Paulus Leopardus Emendationum lib. 8, cap. 15. V. 3, de hoc quoque loco monet Brodæus Miscellaneorum lib. 3, cap. 14. V. 6, Pindari locus hic citatur etiam ab Athenæo lib. 10 & 11. sed utrobique corruptus legitur. sic enim lib. 10, Basil. ed. p. 225, v. 2, πρὶν μὲν εἶρπε σχοινοτένειά τ' ἀοιδὰ, καὶ τὸ σὰν κίβδηλον, ἀνθρώποις, et lib. 11, (230, 37) sic, πρὶν μὲν ἦρπε σχοινοτένειά τ' ἀοιδὰ καὶ τὸ σὰν κίβδηλον ἀπὸ στομάτων. Dionysianorum exemplarium scriptura est integrior. si quis tamen pro ἀνθρώποις e posteriore Athenæi loco reponere malit ἀπὸ στομάτων, nequaquam improbavero: hoc videlicet sensu: πρὶν μὲν ἀπὸ στομάτων ἕρπει (id est ἔπιπτεν) σχοινοτενῆ διθυράμβων φωνήεντα, καὶ τὸ κίβδαλον σάν. Porro σχοινοτενῆ φωνήεντα nominare videtur vocales longas & quæ latiore oris diductione proferuntur, ut præ ceteris α Doricum. quo faciunt quæ Dionysius infra in austeræ compositionis charactere tradit, 22, 28: & supra 12, 16, 22. cujus generis apud Horatium de tragico stilo sunt ampullæ & sesquipedalia verba. σὰν vero (ut idem Athenæus 230, 3, & Herodotus lib. 1, pag. 36, testantur) Dorico nomine Pindarus eam litteram vocat, quam Jones, Attici, & communis lingua nominat σίγμα: atque inde eodem Athenæo teste, apud Aristophanem comicum σαμφόρας dicitur ἵππος ὁ τὸ σ ἐγκεχαραγμένον ἔχων, equus littera S insignitus: quæ a Græcis quadruplici figura pingitur Σ, Ϲ, σ, ς. κίβδαλον autem propterea dicit τὸ σὰν, quia (ut idem Athen. ibidem ex Aristoxeno tradit) οἱ μουσικοὶ πολλάκις τὸ σίγμα λέγειν παρῃτοῦντο, διὰ τὸ σκληρόστομον εἶναι καὶ ἀνεπιτήδειον αὐλῷ. Sicut vero Dionysius hic refert fuisse qui integras ᾠδὰς ἀσίγμους fecerint, ita idem Athenæus in priore loco tradit Lasum Hermionensem fecisse ἄσιγμον ᾠδὴν, & ὕμνον ἄσιγμον. qua de re monuit etiam Paul. Leopard. loco jam ante citato. V. 27, ferri potest lectio, si verba sic construas, ὥστε ἐγγὺς ἐκεῖνα τῦ τελειοτάτου εἶναι. alioqui legendum foret, ὥστε ἐγγὺς τῦ τελειότατος εἶναι ἐκεῖνα. V. 29, pro ἐστὶ convenientius legemus εἰσί. V. 37, Wolfius legit ἀκαρῆ, exiguam. V. 39, pro γ' ἔτι rectius fortasse legeris γ' ἔτι, vel simplicius ἔτι. V. 40, de hoc loco vide Petr. Victor. Var. lectionum lib. 13, cap. 6: ubi posteriorem ejus partem sic legit; τὴν ἄλογον αἴσθησιν ἔχουσαι τῦ παραλλαγῆς μέτρον: & ἄλογος αἴσθησις e Cicerone reddi posse arbitratur *tacitum sensum.* Sic certe infra 27, 28, τὸ ἄλογον ἐπιμαρτυρεῖ τῆς ἀκοῆς πάθος. & rursum in Lysia, 84, 47, ἀλόγῳ πάθει τὴν ἄλογον συνάπτειν αἴσθησιν: & mox 85, 8, ὅτι βιάζομαι τὴν ἄλογον αἴσθησιν: quæ scilicet nulla ratione vel oratione potest exprimi, 84, 39. Mentio fit infra etiam συλλαβῆς ἀλόγου, 16, 34. V. 44, forsan legendum, καθάπερ ἂν λέγηται, veluti si dicatur.

P. 14, v. 37, κάλων si mendo caret, confirmari poterit Virgiliano isto Æn. 1, *Insequitur clamorque virum stridorque rudentum.* V. 35, Wolf. cum articulo l. τῆς διανοίας ὁμοιότητας. V. 42, articulus τὰς desideratur vel ante vel post genit. τῶν συλλαβῶν, ut in sequenti membro.

P. 15, v. 2, alibi συμφωνίας, diphthongos. V. 17, scribitur etiam μυσάγκεια: ut significetur locus in quo μύσγονται τὰ ἄγκεα, id est, in quo miscentur sor-

conjunguntur valles, convallis. V. 40, major erit temporum similitudo, si legas συνύφαινε: ut infra 18, 17. Ibidem paulo ante nota, minorem Bœoticorum oppidorum a Dionysio poni numerum, quam paulo post in Homerico catalogo: &, contra Θίσβην atque Ὀγχηστὸν a Dionysio memorari, quarum hic nulla fit mentio. Sed hic memineris non integrum in vulgatis Dionysii editionib. extari locum, atque addi posse septem hos ex Homeri exemplarib. versus; hos scilicet, Κώπας, Εὔτρησίν τε, πολυτρήρωνά τε Θίσβην Οἵ τε Κορώνειαν, καὶ ποιήενθ' Ἁλίαρτον, Οἵ τε Πλάταιαν ἔχον, ἠδ' οἳ Γλισαντ' ἐνέμοντο· Οἳ θ' ὑποθήβας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον, Ὀγχηστόν θ' ἱερὸν Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος· Οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν, Νῖσάν τε ζαθέην, Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατόωσαν.

P. 16, v. 20, si cum apostropho legas δορατοφόρ', erit justa metri desinentia. Sic v. 26, ut justa fiat desinentia, legendum videtur διραμβε, expuncta syllaba θυ: ut Bacchus dicatur διραμβος ex eo quod, cum immaturus a Semele per abortum esset editus, Διὸς ἐν μηρῷ ῥαφεὶς, ita demum ad maturitatem est perductus. vel quasi δὶς ἐρραμμένος: primum scilicet Semeles utero, deinde Jovis femori insutus. V. 30, pro δακτυλικὸς seq. pag. v. 37 legitur δάκτυλος: itidemque 21, 35, & alibi. excusari tamen & hæc lectio potest, ut infra 18, 15, ἰαμβικός legitur, subaudito substantivo nomine πούς. V. 35, πλεῦτα videtur hic active usurpatum pro τελευτᾶν ποιεῖ, desinere facit. V. 42, legendum videtur ἀνδρῶδές τι: aut δὲ redditive accipienda est. vel comma unum & alterum deest. In seq. autem vulgati libri corrupte habent εἰς σεμνότητος λογίας: qua de re monuit etiam Henricus Stephanus Schediasmatum lib. 2, cap. 14, σεμνολογίας autem vocabulo supra quoque usus est Dionysius, 9, 14, & infra aliquoties. Sequens locus citatur a Petro Victorio, Variarum lectionum lib. 4, c. 1: ubi notat, pedem quem Fabius Quintilianus Baccheum appellat, a Dionysio Halicarnasseo Hypobaccheum vocari. V. 43, posis etiam sic legere, καὶ γὰρ καὶ αὐτός. V. 45, quem βακχεῖον hic vocat Dionysius, Hephæstionis scholiastes pag. 82 παλιμβάκχειον nominat. tradit enim, τὸν ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν, appellari βακχεῖον: a quibusdam etiam ὑποβάκχειον: at oppositum huic pedem, τὸν ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας, nominari παλιμβάκχειον. βακχεῖον autem ex eo vocatum scribit, quoniam dithyrambici poetæ hymnos in Bacchum plerumque isto metri genere contexuerint.

P. 17, v. 3, posis etiam legere ῥυθμικῶν: ut sequitur καὶ μελικῶν. V. 11, pro ἀπολαύειν sensus videtur postulare ἀπελαύνεσθαι seu ἀπολαύεσθαι. Wolfium certe in suo libro reposuisse ἀπελαύνεσθαι, monuit me Hœschelius. V. 16, inclusus articulus τῶν, additus est ex versu 24: ubi hic ipse locus repetitur. V. 37, forsan cum articulo legendum ὁ ἕτερος, aut contracte ἅτερος: sicut scilicet v. 34 præcedit, βακχεῖος μὲν ὁ πρῶτος. V. 44, non absurde legeris οὕτως, sic. In sequentib. alluditur ad Hom. Il. ψ. V. 47, de Platone seorsum agit infra in epistola ad Cn. Pompejum, 125, 30: & rursum 166, 3: 177. 23.

P. 18, v. 4, κατὰ ante ταῦτα vel expungenda videtur, vel in καὶ mutanda. V. 11, forsan rectius αὐτῶν, ipsorum. V. 43, ἐπίμπρας activa signif. accipiendum hic videtur pro accendebas. vel legendum εἰς δὲ τοὺς ἄλλους. Curtius de Alexandro, Inter primores, inquit, dimicat; ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis ejus acceperat vulnera. Præcedentis periodi mutilæ (ut videtur) sententia ex eodem Curtio peti potest: cujus lib. 4. hæc sunt verba: *Arabs quidam, Darii miles, majus fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga genibus regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos jussit. At gladio barbarus strenue in dextram translato, cervicem appetit regis: qui exigua corporis declinatione, in vanum manum barbari lapsam amputat gladio.* V. 44, exemplar habet ἰδόντων: errore ambiguo. V. 46, accus. αὐτὸν legitur etiam v. 33. si quis utrobique αὐτῶν malit, fruatur suo judicio. Sic certe Curtius; *Betim deseruerant sui.* Arrianus historiam hanc leviter attingit, at Curtius multo luculentius: quem hic cum Hegesia confer.

P. 19, v. 1. rectius ψάλιον, uno λ: sicut etiam præced. tomi p. 105, 33, Tarpejam ἔρως εἰσῆλθε τῶν ψαλίων, ἃ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίοσιν ἐφόρουν οἱ Σαβῖνοι. itidemque apud Hesychium ψάλια, κρίκοι, δακτύλιοι. alioqui ψάλια dicuntur etiam frena: ut apud eundem Hesych. legimus, ψάλιον, χαλινός, καὶ λεπτήριον. Apud Suidam in freni significatione ψάλιον legitur: at pro armilla sive circulo, ψέλιον. V. 6. ut Dionysius Hegesiæ locum hic cum Homerico confert, ita Curtius loco citato, *Per talos spirantis*, inquit, *lora trajecta sunt; religatumque ad currum traxere circa urbem equi; gloriante rege, Achillem, a quo genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in hostem capienda.* V. 9, in vulg. Homeri editionib. dualiter scriptum τέτρηνε. V. 11, in eisdem H. edit. mutata conjunctione scriptum μάστιξεν δ' ἐλάαν. & seq. v. πίλνατο pro πέπλασται. tu non minus apte legeris πίτναντο. Extat autem locus Iliad. χ. V. 18, si prius ὡς retineas, proxime sequens expungendum erit, vel in articulum ὁ mutandum: sic: ὡς δὲ ὁ Μάγνης εἴρηκεν, ὁ ὑπὸ γ. aut priore ὡς sublato ita legendum; ὁ δὲ Μάγνης εἴρηκεν ὡς ὑπὸ γ. V. 29, forsan inserta rationali conjunctione legendum, τοῖς μὲν γὰρ εἶπον. V. 32. malim ἀντιστρόφων: itidemque v. 34, ἀντιστροφαῖς: sicut scilicet v. 35, sequitur ἀντιστροφάς. & contra eod. v. 35, τὰς καλουμένας ἐπῳδούς, ut v. 40. Eodē v. 35 post ἀντιστροφάς desiderari videtur μεταβάλλειν ἔξεστι, vel οὐχ οἷόν τε ἀλλάξαι, ut v. 32. V. 41, rectius fœminino fine ὀλίγαις, ut v. 35.

P. 20, v. 7, Wolf. pro συγκείμενον legit συγκεῖσθαι. V. 11, εὐεργετήρας ferri potest. potest tamen admitti etiam εὐχερεστέρας. illud pulchrius fluentes, hoc elegantius coloratas significat.

P. 21, v. 27, nota hic dissimilitudinem temporum in ἀπατᾶσθαι καὶ συστέλλεσθαι. V. 30, forsan verbo γίνεται in sequentem periodum translato sic legendus locus: ὅτι ἡμίφωνα, ἡμίφωνον, ἢ ἄφωνον, ἃ τραχύνεσθαι πέφυκε καὶ διασπᾶν τὰς ἁρμονίας, οὐδὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον. εἰ δὲ διαστάσεις αἰσθητὴ γίνεται μὴ διαλ. τ. λ.

P. 22, v. 7, in corrupta voce ζωγραφαίνω duplicis lectionis est vestigium: ζωγραφικῶν, & ζωγραφία: quorum illud antecedenti, hoc sequenti respondet. V. 14, de hoc loco consule Petrum Victorium, Var. lect. lib. 22, cap 9: ubi clausulam Pindaricam, ἀτρέκειαν εἰπεῖν, significare arbitratur, *ut verum fatear, & quemadmodum res ipsa se habet aperiam.* V. 38, in vulg. ed. pluraliter scriptum ἔχουσαι: perperam. Sequenti versu si quis malit adverb. αὐταρκῶς, fruatur suo judicio. V. 40, paulo rectius fortasse legemus, οὐδὲ ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἁρμονίας κατὰ ταῦτα αἱ πλείστας. V. 43, forsan rectius τὸν πῖνον, substantive, ut infra 26, 18. V. 44, vulg. libri habent ἐπιεικοῦ πτηρός: nihil ad rem. nostrum ἐπιεικῆ cum aliis confirmatur locis, tum iis qui sequuntur infra 26, 21: & 31, 47.

P. 23, v. 7, Camerarius in suo libro pro ὃν reposuerat ἦν. Sed vulgatæ scripturæ patrocinatur quod Corinthus in Doricæ linguæ idiomatibus tradit,

Doricis-

Dorienses pro communib. istis εἰς χορὸν, εἰς τὴν ἀγορὰν, dicere ἐν χορὸν, & ἐν τὰν ἀγορὰν: sicut sc. iidem in verborum genere pro εἰσὶ dicunt ἐντί. Joannes Grammaticus Cretensibus adscribit hunc metaplasmum. Contra iidem Dorienses pro μὲν dicunt μές: itidemque in verborum genere τύπτομες, ποιοῦμες, ὁρῶμες. V. 12, forsan rectius μέλπωμεν, imperativo seu hortativo verbi modo. Totum locum Henr. Stephanus in Lyricorum fragmentis sic vertit: *Adeste ad chorum cælestes, & inclytam immittite gratiam dii; frequentem qui urbis umbilicum thure perfusum in sacris Athenis teritis, elegansque loco aprico situm forum: violis revinctarum accipite coronarum vero decerptarum libationem: & a Jove me cum Aglaja (grata) invisito, accedentes carminibus iterum ad hedera redimitum deum, quem Bromium, quem Grandistrepum (nos) mortales vocamus: prolemque summorum parentum canimus, mulierumque Semelen. In Argiva Nemea vatem non latet palmæ germen, quando recluso Horarum thalamo odoratum persenserint ver plantæ nectareæ: tunc germinant, tunc per immortalem terram amabiles violarum crines & rosæ comis miscentur. celebrate voce carminum cum tibiis, celebrate Semelen crines auro nodantem (o) chori.* V. 16, forsan convenientius τραχύνει, *exasperat, asperam reddit*, ut v. 24, & 30. V. 24, nota ἀποτετράχυνκεν sine characteristica γ seu ν: quia fortasse illius additio cacophoniam hic parit. regularis formationis exemplum supra est in συμπέφαγκασι, 18, 17. V. 27, etsi ῥύστως vocabulum infra quoque legitur, 27, 27; ubi auctor dicit, ὁ Φαρὰ ὄντος καὶ ῥύσις συνεχεῖ: tamen vereor ne hic ῥύσις mendose scriptum sit pro φύσις. V. 37, forsan mutata conjunctione δὴ, & transposito articulo ἡ, legendum, σιωπὴ δέ τις μεταξὺ ἀμφοῖν γίνεται, ἡ διῃρεῖ. ut paulo ante, v. 29.

P. 24, v. 10, omnino accusandi casu legendum τὸν, ut in seq. membro τὸ ἓ. V. 21, major temporum similitudo foret, si legeremus ποιήσει. V. 38, inclusa τὸ abest a vulgatis Thucydidis editionib. V. 40, in eisdem legitur ἐπιπλεῖστον. Seq. v. in eisdem pluraliter est αὐτῶν: ex mox singulariter ἀδυνατον.

P. 25, v. 4, τῆς ἀκοῆς referri potest ad præcedens adverbium λεληθότως. aut legendum ἐνολισθαίνουσα ταῖς ἀκοαῖς *illabens auribus*. V. 7, respicit ad ea Thucydidis verba quæ sub finem procemii leguntur, p. 8: καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν, ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει. κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. V. 9, rectius cum articulo, ὁ ἀνὴρ, ut v. 24. V. 23, Aldinus codex post ἀποκόπτουσαι τὸν ἦχον, habet hæc; νῦν δὲ συνεπὴς οἱ συνεχεῖς τε καὶ οἱ συλλαμβανόμενοι ποιοῦσιν ἦχοι, quæ Stephano minus congruere visa sunt. V. 25, καὶ ante μάλιστα vel tollenda, vel in ὅτι vertenda est, ut sit *quia maxime*. V. 43, in exemplari cum σ scriptum ἀκομψεύσῃ: minus recte.

P. 26, v. 2, forsan rectius τὴν ἀλληλουχίας λαμβανούσας βάσιν. aut sensus est, baseos loco niti τῇ ἀλληλουχίᾳ. Sic v. 13, rectius ὑπομένειν: vel ὑπομένοι. V. 24, possis etiam mutata conjunctione legere, ῥητόρων δὲ ἰσοτρέπων. ut v. seq. Eodem v. 25, pro ἑαυτῆς non inepte reposueris ταύτης: ut feratur ad remotius substantivum τὴν ἁρμονίας. V. 26, Sapphonis locus in vulgatis editionib. admodum corruptus est, & metrum multis in locis luxatum. nihil tamen præter evidentiora menda in vulgata scriptura mutare volui. satius ac tutius fore judicavi, si veriorem lectionem hic exponerem. Ea igitur ex Fulvii Ursi. editione hæc est:

1. Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα,
Παῖ Διὸς δολοπλόκε, λίσσομαί σε
Μή μ' ἄσαισι, μηδ' ὀνίαισι δάμνα
πότνια θυμόν.

2. Ἀλλὰ τυίδ' ἔλθ'· αἴ ποτε κατ' ἔρωτα
Τᾶς ἐμᾶς αὐδᾶς ἀΐοισα, ἇς πολλάκι
Ἔκλυες, πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα
χρύσεον, ἦλθες,

3. Ἅρμ' ὑποζεύξασα, καλοὶ δέ σ' ἆγον
Ὠκέες στρουθοὶ, πτέρυγας μελαίνας
Πυκνὰ δινεῦντες ἀπ' ὠρανῷ, αἰθέρος διὰ μέσσω.

4. Αἶψα δ' ἐξίκοντο. τὺ δ' ὦ μάκαιρα
Μειδιάσασ' ἀθανάτῳ προσώπῳ
Ἤρε' ὅττι δ' ἦν τὸ πέπονθα, χ' ὅττι
δεῦρο καλοίμι·

5. Χ' ὅττι γ' ἐμῷ μάλιστ' ἐθέλω γενέσθαι
Μαινόλᾳ θυμῷ, τίνα δ' αὖτε πειθώ
Καὶ σαγηνεύσαισα φιλότητα· τίς σ' ὦ
Σαπφοῖ ἀδικεῖ;

6. Καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει
Αἰ δὲ δῶρα μὴ δέχετ', ἀλλὰ δώσει
Αἰ δὲ μὴ φιλεῖ, ταχέως φιλήσει
χ' ὄντι κελεύῃς.

7. Ἔλθέ μοι καὶ νῦν· χαλεπᾶν δὲ λῦσον
Ἐκ μεριμνᾶν. ὅσσα δέ μοι τελέσσαι
Θυμὸς ἱμείρει, τέλεσον· σὺ δ' αὐτὰ
σύμμαχος ἔσσο.

Consentit autem hæc Ursini editio cum editione Henrici Stephani; pauculis exceptis, quæ mox indicabuntur. Initio hujus odes pro ποικιλόθρον' in quibusdam libris veterib. scriptum est ποικιλόφρον, ut idem Ursinus annotavit. Secundæ strophes versu primo Stephanus scribit τυίδ'. In Parisiensi Hephæstionis editione, pag. 45, legitur ἀλλά τυι δ'· Sed τυίδ' scribendum esse non τυίδ', admonitum se Ursinus annotat a libro antiquo Farnesiano: eandemque scripturam confirmari a Prisciano lib. 1: qui postquam tradidit, litteram V quandoque tam vocalis quam consonantis vim amittere, ut cum inter Q & aliam vocalem ponitur, item inter G & aliquem vocalem, nec non inter S & A vel E; subjungit; *Quod apud Æoles quoque sæpe patitur. & amittit vim litteræ in metro; ut Sappho*, ἀλλὰ τυίδ' ἔλθ'· αἴ ποτε κατ' ἔρωτα. Sed cum Herodianus in quarta classe verborum in μι scribat, τὴν υ δίφθογγον οὐχ εὑρίσκεσθαι συμφώνου ἐπιφερομένου, non absurde suspicetur aliquis Priscianum aut τυίδ' scripsisse, aut τυδ'. cujus utriusque apud Hesychium quoq; sunt vestigia. nam τυι a Cretensib. usurpatum ait pro ὧδε: & τυίδαι (sic enim habent editiones, non τυίδε) ab Æolensibus pro ἐνθάδε. Leguntur autem apud Hephæstionem tres duntaxat hujus odæ versus; primus scilicet primæ strophes, primus secundæ strophes, & postremus primæ strophes. Tertiæ strophes expositio est apud Athenæum libro 8, in sermone de passeribus. καὶ οἱ στρουθοὶ δὲ (inquit) εἰσὶν ὀχευτικοί· διὸ καὶ Τερψικλῆς τοὺς φαγόντας φησὶ στρουθῶν ἐπικαταφόρους πρὸς ἀφροδίσια γίνεσθαι. μήποτ' οὖν καὶ ἡ Σαπφὼ ἀπὸ τῆς ἱστορίας τὴν Ἀφροδίτην ἐπ' αὐτῶν φησὶν ὀχεῖσθαι. καὶ γὰρ ὀχευτικὸν τὸ ζῶον καὶ πολύγονον. Eodem spectat versus ille in Priapum: *Vernis passerib. salaciores*. Hæc Ursinus. Ad quartæ strophes versum secundum, μειδιάσασ' ἀθανάτῳ προσώπῳ videtur respexisse Horatius, cum libro 1 Carminum cecinit; *Sive tu mavis Erycina ridens; Quam Jocus circumvolat & Cupido*. nisi forte Homericum epithetum φιλομμειδὴς exprimere voluit: inquit idem Urs.

μανιόλα (quintæ strophes secundo versu) valet *insano & furenti*, quique mentis suæ compos non est. quod epitheton tribuitur Baccho ab incerto poeta, cujus versus reperiuntur apud Atilium Fortunatianum; ubi *μανιόλης* verbum Latinis litteris notatum est: *Huc ades o Lyæe Bassareu bicornis, Mænola, bimater, crine nitidus apta.* Hæc idem Urs. In præcedentibus Stephanus scribit κ' ὄττι: itidemque in sequentibus. malim ego χὤττι, seu κὤττι. Quodsi etiam Latinis modulis canentem audire Sapphonem velis, accipe Eliæ Andreæ versionem: *Sedibus gaudens variis doliique O Jovis proles Cypri sempiterna; Conficere me parcaru oro, Diva, dolore. 2. Huc ades tandem, precibus vocata Si meis unquam celer affuisti: Tecta me propter quia sæpe linquis Aurea patris: 3. Et venis curru properante vecta: Te nigris ad me tenues per auras Passeres alis agiles ferebant Æthere ab alto. 4. Hic jugales vix tibi sunt soluti, Ore quum tu me, dea, sempiterno Incipis ridens, animum rogare Quæ mala tangant: 5. Cur vocem te, quid mihi tum furenti Maxime poscam fieri, quis autem Servias captus mihi. Quis lacessit Te, mea Sappho? 6. Si fugit nunc te, cito prosequetur. Accipit nunquam? dabit usque dona. Non amat te nunc? at amabit, & quod-Cumque jubebis. 7. O favens adsis quoque nunc, meumque Libera curis animum molestis. Adjutrix oro mihi sis in omni Forti amore.* V. 39, post ἀποτίσασθαι desideratur verbum φιλεῖ, ut v. 18: aut πέφυκε, ut v. 42: vel aliud consimile. V. 41, si quantitatis adjectivum malis, τοσάτοις, per me licet.

P. 27, v. 2, legendum videtur καὶ παντὶ ἄλλῳ, *& cuilibet alii.* V. 9, in vulg. editionib. Isocratis incontracte legitur κατεξευγμένων. In iisdem v. 11 rectius legitur ἑτοίμως: hac scilicet verborum structura, τὰς ἑτοίμως ἡμῖν βοηθήσοντας, ἤν τι δέῃ. V. 17, in iisdem ed. legitur, τὰ κάκιστα συμβουλευομένους: & mox superlative, εἰς πλείστους κτλ. V. 20, eædem Isocratis editiones habent πλουσίοις, *divitibus*: minus congruenter. V. 28, in scripto codice aliam hic adnotatam fuisse lectionem, προσφυεῖς, testatur Stephanus. quo vocabulo infra quoque Dionysius utitur, cum dicit ab Herodoto deligi ὀνόματα προσφυῆ τοῖς πράγμασι, 131, 5. V. 35, rectius opinor legerimus, οἱ πολὺ τὸ νεαρὸν ἔχοντες, *in quibus multum juvenilis affectationis inest.* V. 36, forsan inserta conjunctione legendum ἐξ ὧν δεῖ ἢ πάντη. quamquam supra quoque similes ellipses annotatæ sunt ad 2, 8. Forsan etiam seq. v. pro participio διεξιὼν reponendum est infinit. verbum διεξιέναι. De Panegyricis vero plenius tractat infra 33, 3.

P. 28, v. 2, fortasse rectius ὕστεροι, *posteriores, inferiores.* V. 10, vulgatam scripturam αὐτοῖς retinere nihil vetat. si quis tamen αὑτοῖς malit, fruatur suo judicio. V. 12, etiamsi pro τὸ γὰρ legamus καὶ γὰρ, tamen ne sic quidem satis extricari videtur sententia. V. 21, vulgatæ Demosthenis editiones in nonnullis hic discrepant a Dionysiana scriptura. primum enim habent, νομίσῃ μήτε ἰδίας ἔχθρας ἐμὲ κτλ. Deinde v. 23, εἴπερ ἄρα ὀρθῶς ἐγὼ λογ. & mox ὑπὲρ τοῦ, pro περὶ τοῦ. Tum seq. v. ἔχειν ὑμᾶς ἀσφαλῶς. & in ultima periodo, περὶ τούτου τοίνυν μοί ἐστιν ἅπαντα ὁ λόγος. Sed Dionysiana lectio sine ulla mutatione repetitur etiam pag. seq. & cum similib. poetarum locis confertur. in uno tantũ enim, vulgati libri Demosthenis consentiunt cũ secunda Dionysii citatione; eo scilicet quod hujus paginæ versu 23, & sequentis paginæ versu 33 legitur; ἀλλ' εἴπερ ἄρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι, nisi quod in vulgat. editionib. Demosthenis integre scriptum est ἄρα, in Dionysii vero posteriore loco per synalœphen ἄρ'. V. 27, respicit ad celebrem istum Orphei versum, a Justino etiam martyre citatum, Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

P. 29, v. 12, perperam in vulg. exemplarib. neutro genere scriptum τοῦτο. Jam τοῦτον πόδα sine articulo hic usurpatum, ut cum alibi sæpe, tum infra 32, 10. V. 19, similis ab Aristotele Rhetor. lib. 3, ex Simonide citatur locus, in mulas; χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. V. 23, pro τοι γάρ τοι fortasse legendum τοιοῦτον γάρ; ut seq. v. Sic v. 25, pro τοῦδε legendum videtur τοῖδε. Sequenti versu pro συνάψεις rectius fortasse legemus εἰ συνάψεις, *si copulaveris.* rectius etiam fortasse τοιαύτη, fœm. genere: hoc sensu, οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς τοιαύτη, *non enim alia erat puella talis.* Quin & paulo ante, v. 24, ita fortasse legendum est, Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς ὦ γαμβρὲ τοιαύτη. ut finita hic Sapphici loci pericope, deinceps hæc Dionysii sint verba; καὶ τοῦ κωμικοῦ τετραμέτρου, λεγομένου δὲ Ἀριστοφανείου, τόδε: subaudito e superioribus, τοιοῦτόν ἐστι. ut hic posterioris loci sensus sit: Si cum hoc loco Sapphonis, οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς ὦ γαμβρὲ τοιαύτα, copuleotur Aristophanei loci posteriores pedes tres, cum eorundem desinentia, καὶ σοι -- φροσύνη υ υ - νεόμαι υ υ - στο υ: nihil discrepaturam esse hanc compositionem ab ista Demosthenis; μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ. Exstat autem Aristophanis versus in Νεφέλαις. V. 34, forsan rectius περιπεσόντος. Seq. v. perperam in vulg. libris est ἀποκοπτόμενον, nostrum ἀποκόπτεσθαι supra quoq; usurpatum, pag. 11, v. 18. V. 38, incertum est sitne πολυβόλου scribendum, an potius πολυβότου.

P. 30, v. 8, legendum videtur κατακεκλασμένους, vel κατακεκλασμένως: ea metaphora qua supra 18, 18. dicit κατακεκλασμένας γραφάς. ut sensus sit, τοῦτό γ' ἔοικε, δύο μόνον πόδας ἐν ἀρχαῖς ἔχει κατακεκλασμένους. nam ὅτι μὴ alibi quoque usurpatur pro *non nisi, tantum.* Forsan etiam sequenti versu pro ταύτῃ legendum ταὐτὸ, *idem.* V. 17, pro μὲν τ' ἂν fortasse scribendũ ὁμῶν γ' ἄν. V. 20, post ἀνὴρ desideratur generei casus nomen, δόξης, aut aliud simile. V. 22, in vulg. libris infinitive scriptum ἀντιλαμβάνεσθαι: errore satis evidenti: dependet enim hoc verbum ab conjunctione εἰ. V. 26, Wolf. legit Πλάτωνος καὶ τῶν σοφιστῶν.

P. 31, v. 21, omnino scribendum ἀλλήλαις, genere feminino. V. 46, legendum videtur αὐτὸν, *ipsum.* Sequens Homeri locus exstat Odyss. ξ, initio: ubi pro ὅγ' in vulg. ed. legitur ὃ.

P. 32, v. 18, metrum talem quampiam lectionem requirit, ὅσσ πέτρῃ Ἀρκάδων δυσχειμέρων Εὐρυβάτοις. V. 14, σίχω legendum esse pro vulgato στίχων, sensus arguit, & confirmat locus similis v. 16. Αὐγῇ quoque ibidem reponendum esse pro vulgato αὐτῇ, monuerat ante me Paulus Leopardus Emendationum lib. 3, cap. 24. quod ipsum erratum apud Pausaniam quoque a me notatum est 455, 54. V. 22, Simonidei versus e Fulvio Ursino in Lyricorum fragmentis ita distincti leguntur:

Ὅτε λάρνακι ἐν δαιδαλέᾳ ἄνεμος
βρέμῃ πνέων, κινηθεῖσά τε λίμνα
δείματι ἔρειπεν, οὔτ' ἀδιάντοισι — f. ἔρειπε
παρειαῖς, ἀμφί τε Περσεῖ βάλε
φίλαν χέρα, εἶπέν τε ὦ τέκνον,
οἷον ἔχω πόνον! σὺ δ' αὖ τε γαλαθηνῷ
ἤτορι κνώσσεις ἐν ἀτερπεῖ δώματι,
χαλκεογόμφῳ δὲ, νυκτιλαμπεῖ,
κυανέῳ τε δνόφῳ. σὺ δ' αὐαλέαν
ὕπερθε τεὰν κόμαν βαθεῖαν

ταρσό-

παριόντ⊙ κύματ⊙ οὐκ ἀλέγεις,
οὐδ' ἀνέμου φθόγγων, πορφυρέᾳ
κείμεν⊙ ἐν χλανίδι πρόσωπον καλόν.
εἰ δέ τοι δεινὸν τό γε δεινὸν ἦν,
καί κεν ἐμῶν ῥημάτων λεπτὸν
ὑπεῖχες οὖας. κέλομαι, εὗδε βρέφ⊙,
εὑδέτω δὲ πόντ⊙, εὑδέτω ἄμετρον κακόν.
ματαιοβουλία δέ τις φανείη
Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο· ὅττι δὴ θαρσαλέον
ὅπως εὔχομαι, τεκνόφι δίκας μοι. Idem Ursinus annotat, quosdam pro λίμνα δείματι reponere πρύμνα κύματι. Paulo post v. 5, pro τέκνον Athenæus lib. 9 (in sermone περὶ τῶν γαλαθηνῶν) habet τέκ⊙: nulla nec metri nec sensus variatione. Eundem Simonidis locum sic vertit Henricus Stephanus, in sua Lyricorum editione: *Quum in arca affabre facta ventus fremeret spirans, commotaque palus pra horrore concideret, madidis genis Perseo admovit caram manum, dixitque, O fili, quantis angustiis premor; tu vero lacteo pectore dormis in tristi domo, & clavis ferreis compacta, (&) noctu lucida, atraque caligine. Tu porro siccam supra tuam cæsariem prætereuntem fluctum non curas, nec venti sonos, purpurea in tunicula vendicans habens faciem pulchram. At si tibi periculum grave esse judicaretur, ut certe grave est, saltem meis verbis minutam supponeres auriculam. Jubeo, dormi infans, dormiat & mare, dormiat & immensum malum. Cæterum (hac) inane quoddam consilium (fuisse) reperiatur, Jupiter pater, per te: siquidem (quod audacter dictum sit) operi filii opera pœnas mihi (dari).* V. 32, rectius αὐτὰ, singulariter: & paulo post ἑῆς pro αὐτοῖς: ut supra 21, 42. Seq. v. pro αὐτῇ γωνιστὰς scribendum videtur αἱ ἀγωνιστὰς, vel simpliciter ἀγωνιστάς. V. 34. cum τοῖς πονεῖν καὶ κακοπαθεῖν, subaudiendum participium ἐθέλουσι, βουλομένοις, aut aliud consimile. Wolf. l. τοῖς πονεῖν αἱρουμένοις καὶ κ.

P. 33, v. 5, μειζόνων agnoscit etiam Antimachi versio, *majorum rerum*, seu *rerum graviarum*. Sed auctor proculdubio scripsit πόνων, ut non tantum infra sequitur, v. 44; sed apud ipsum etiam Platonem legitur, initio secundi dialogi de legibus: θεοὶ δὲ, οἰκτείραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γέν⊙, ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο, τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς· καὶ Μούσας, Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην, καὶ Διόνυσον, ξυνεορταστὰς ἔδοσαν· ἵν' ἐπανορθῶνται τάς γε τροφὰς ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ θεῶν. Wolfius quoque hoc vocabulum asterisco notarat in suo codice. Sequenti etiam versu pro ἀνθρώπειον rectius ἀνθρώπων legi, e Platonis loco jam citato manifestum est. V. 11, ἀλλήλων agnoscit etiam Antimachus. si quis tamen verius esse putet ἄλλη παρ' ἄλλων, non multum reclamavero. V. 15, Antimachi versio pro δεῖ habet ἦ *ac virum*. V. 23, cum τῷ ἐν Πυθοῖ, subaudiendum est substantivum ἀγῶν⊙. Sequenti versu malet fortasse aliquis προσώπου. sic enim apud Pindarum est, Olympion ode 6, ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές: id est, *frontispicium præfulgidum*. V. 30, Antimachus pro τοῦτο legit οὕτω, *& hoc modo augebis orationem*. V. 43, καὶ & ἔτι tollenda videntur; præsertim vero posterius, ἔτι.

P. 34, v. 12, Antimachus talem quampiam lectionem sequutus videtur; ἢ εἰ πιστῶς ἂν περὶ σὲ, δυνησόμενον ἂν καὶ περὶ τούτων ἑκάστου. sic. n. vertit; *vel si fide non careas, circa unumquodque istorum te poteris diffundere*. Minori mutatione pro πίστεως reposuerit aliquis πιστὸς, sed haud scio quam apte. V. 17. grammaticorum regula postulat φιλοτιμότατοι, per o. V. 21, forsan rectius ἀγωνισάμενος, ut infra 41, 4. quamquam infra quoque idipsum nomen eodem modo usurpatur, 71. 8. V. 24, post ἀφορμὴν cum Antimacho subaudiendum παρέχειν, *præbere*. Paulo post etiam pro οἷα malim singulari fine οἷον. V. 36, si quis pro τε & ἐννοίας malit γε & εὐνοίας, fruatur suo judicio. V. 44, forsan rectius προεγχειρίζεσθαι, a them. προεγχειρίζομαι, quo cum alibi sæpe utitur, tum versu proxime sequenti. Infra tamen ejusdem generis diversitas repetitur 37, 18. & 64, 29.

P. 35, v. 7, pro τῶν ἔργων aptius meo judicio legerimus τὸ ἔργον. Sic v. 21, legendum videtur περὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας: vel περὶ αὐτὰς τὰς πατρίδας: vel simplicius περὶ τὰς πατρίδας. Wolf. in suo libro reposuit περὶ τὰς αὐτῶν π. V. 25, instromentali casu legendum videtur ταῖς κοινωνίαις, *communicatione affectionum nostrarum*. V. 38. post ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν desideratur verbum ποιεῖν, ut mox v. 40, τὸ ποιοῦν ἐξ ἀρχῆς κάλλιον βεβουλεῦσθαι. Eodem versu 40, pro καὶ melius legatis ἢ: vel, ut Antimachus maluit, γάρ. V. 41, ante ἄττων subaudiendum tale quodpiam commatium, πολλῷ μᾶλλον ἥδεσθαι. Wolf. in suo libro inseruit πόσῳ χαρίζεσθαι μᾶλλον. V. 44, structura & sensus postulant, οἷον ἀπ' Αἰγίνης περὶ τοῦ Αἰγινήτου: vel, ἐν τῷ Αἰγινητικῷ περὶ τοῦ Αἰγινήτου συνέταξε. V. 45 si παρεῖναι accipias pro aoristo 2 a them. παρίημι, proba est scriptura: vel legendum παριέναι, *prætermittere*. Quod si etiam mox τόποι malis pro τόπον, ut v. 47, & supra 33, 39; per me licet. Sed & seq. v. non inepte fortasse legeris διαφέροντα, καὶ ἐπὶ πᾶσι λέγοντα, *differentem, & post reliqua omnia dicentem*. quo loquendi genere infra utitur 44, 25: 50, 6.

P. 36, v. 6, pro καὶ malim ὅτι, *quod*. V. 9, rectius αὐτῶν, ut seq. versu: per enallagen scilicet pro σαυτῷ. V. 26, convenientius eodem casu leges τὴν τοιαύτην, ut mox v. 28, τὴν τοιαύτην: quo modo & Wolf. in suo libro emendarit. V. 36, idem W. legit παρέξεται. in exemplari est παρέξει: errore ambiguo.

P. 37, v. 17, pro εἰ μὲν ᾠδῶν aptius cum Antimacho & Stephano legemus ἔτι μὲν ᾠδῶν. Forsan etiam sequens membrum sic legendum est, ἐν ταῖς ἐπιθαλαμίοις ὕτως ἐπιγεγραμμέναις ᾠδαῖς. quamquam etiam nominandi casu legere possimus, αἱ ἐπιθαλάμιοι ὕτως ἐπιγεγραμμέναι ᾠδαί: vel singulariter, ἡ ἐπιθαλάμι⊙ ὕτως ἐπιγεγραμμένη ᾠδή: ut supra 29, 23 τοῦτο γὰρ Σαπφικὸν ἐν ἐπιθαλαμίοις τισί. Loquendi autem genus illud cum adverbio ὕτως, usurpatum etiam supra 34, 43: & 35, 4: & rursum infra 39, 25, 29. V. 18, ut hic μεταχειρίσεως scriptum, & mox v. 20. μεταχειρίσασθαι, ita infra 64. 29. 31. ejusdemque generis alia diversitas notata supra 34, 44. Wolf. legit μεταχειρίσεως, per ει. V. 24, idem Wolf. mavult συνειδότων. Idem v. 35, mavult ἐνδέξαι ῥήτορι χρ. V. 43, τὸν Ἰσοκράτην legendum esse pro vulgato τὸν Ἰ... κον, Muretus quoque pridem monuit Variarum lectionum capite primo: ubi etiam ex hoc Dionysii loco docet, παραίνεσιν Ισοκράτους ad Demonicum Hipponici filium scriptam, non ad veterem Isocratem, sed ad recentiorem, Dionysii scilicet æqualem & familiarem, esse referendam.

P. 38, v. 12 pro αὐτῇ legendum videtur vel αὕτη, *hæc* vel αὐτή, *ipsa*. V. 19, quia hic rhetori commendat τὸ ἐπιεικὲς τοῦ βασιλέως, & paulo infra (v. 32.) considerandum monet, ut prætor seu præfectus ad provinciæ administrationem a rege missus τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ἐπιμελεῖσθαι, non absurde aliquis conjecerit, hanc Τέχνην sub Cæsare Augusto esse conscriptam. Paulo post autem pro ἐξαρκέσαι si quis malit ἐξαρκέσοιτο, vel ἐξαρκέσει, per me licet. V. 33, pro εἰ τι rectius (opinor)

legeris εἰ δὲ, *si vero*. V. 39, accus. ἐπιστησάμενοι respicit gerundium: ea nimirum structuræ forma qua v. 18, ὄντα δὲ περικαταστησάμενοι τὸν λόγον, ἐξῆς ἐπιὸν ἐπὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ βασιλέως. Sic v. 23, & 45. V. 47, in vulgat. edit. legitur ἔχωμεν: structuræ forma inusitata. nostra lectio repetitur etiam paulo pòst, sequentis scilicet paginæ v. 2.

P. 39, v. 2, Wolf. περὶ βασιλέων, *a regibus*. V. 12, pro διηγημένη legitur infra διηρημένη, 41, 4: rectius, opinor. V. 20, apud Suidam gemino λλ scriptum Κάλλαισχρος: indemque infra 116, 28. Sequentia vero fortasse transpositione facta sic legentur rectius; ὅτι μὴ τὸ θανεῖν, καὶ γενομένῳ καὶ ζῶντι, ut sensus sit; homini nihil esse certum, nisi mortem, sive recens natus sit, sive in provectiori ætate vitæ cursum peragat. Seq. v. Wolf. legit ἐκτὸς ἄτης βαίνειν. V. 23, in vulg. edit. legitur ὁ μὲν τοῖς ἐν π. errore manifesto. Paulo post etiam pro πρὸς αὐτοὺς rectius fortasse legerimus ὁ ἕτερος αὐτοῖν. V. 25, post παραδείγματα desideratur conjunctio δὲ, aut alia consimilis. V. 26, pro vulgato λόγου reponendum esse Ολόρου, monuit etiam Henr. Stephanus Schediasmatū lib. 2, c. 15. Est autem ὁ τοῦ Ολόρου, Thucydides: & ὁ τοῦ Ἀρίστωνος, Plato: quorum ἐπιταφίους λόγους citavit etiam supra, 7, 19: & 17, 14, 19: & infra, 40, 4, 11: 58, 3: 136, 22: 144, 11. Sequenti autem versu ὁ Παιανιεὺς est Demosthenes. nam Plutarchus, Libanius, Suidas, Demosthenem Παιανιέα faciunt τὸν δῆμον, sicut Æschinem Κοθωκίδην. atque adeo idipsum docet Æschines cum in oratione contra Ctesiphontem de Demosthene verba faciens, ait, τούτου πατὴρ μὲν ἦν Δημοσθένης ὁ Παιανιεὺς, ἀνὴρ ἐλεύθερος. itidemque in Psephismate quodam in orat. Pro corona, apud ipsum Demosth. legitur, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν. Et Δημοσθένους ἐπιτάφιος λόγος superest etiamnum, cui Wolfius in editione sua secundum & vicesimum locum tribuit in prima Demosthenicorum scriptorum classe. Ibidem mox pro Συνεργέτας scribendum esse Ισοκράτους docet id Ciceronis de Isocrate elogium, quod infra citatum est p. 75, v. 39. docet ibidem Dionysius ipse infra in Isæo, 111, 35: ubi sectatores & imitatores Isocratis commemorat, & inter hos Naucratem. V. 30, pro λόγων legendum fortasse λόγος, ut v. 41. Sequenti etiam versu convenientius est μετίωμεν, subjunctivo seu imperativo verbi modo. V. 38, in vulgat. editionib. est ὅτι: parum convenienter. V. 40, forsan rectius εἴη. nam εἰ cum subjunctivi modi verbis construi non solet. Sic v. 47, aptius leges ἡ ποιότης: substituto scilicet articulo ἡ pro conjunctione ἢ.

P. 40, v. 4, structuræ & sensus ratio talem quampiam lectionem requirit, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ περὶ Πλάτωνί γε, καὶ ὁ περὶ Θουκυδίδη καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηται, ut v. 11. V. 6, forsan rectius περὶ ἕκαστον, *erga unumquemque*. V. 7, perperam in vulg. edit. est προσθείτω. Ibidem Wolf. pro ἐπί τινα legit εἰ γέ τινα. V. 13, rectius οὐδὲν ἂν κωλύοι, vel οὐδὲν κωλύει. & sequenti v. οἷον εἰ ἐπὶ ἀρχ. vel οἷον εἰ περὶ ἀρχ. V. 22, cum τούτων subaudiendum τῶν ἡλικιῶν vel τῶν ἡλικιῶν. alioqui legendū foret ἀπὸ τούτου, subaudito in fine periodi καὶ αὐτοί. Quin & periodica nota rectius post καὶ οὕτω poni videtur quam ante. Et ἐπιχειρεῖν accipiendū pro ἐπιχείρημα προσφέρειν: aut legendū ἐπιφέρειν, *inferre*, ut supra ἐπάγειν 37, 4.

P. 41, v. 3, rectius παρέχῃ, subjunctivo verbi modo. V. 13, εἰσὶ supervacuum est. V. 15, ut hic ἀπὸ καιροῦ legitur, ita infra in Isæo, 105, 2, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ: cum alioqui in his & similibus paroxytonως scribi soleat ἄπο. V. 16, aut tollenda præpositio περὶ, ut v. 33: aut mutata præpositione legendum τῷ περὶ τῆς πόλεως νόμῳ. V. 18, prolixe hunc locum tractat Aristot. Problem. sect. 30, quæst. 11; ubi quærit cur veteres corporis exercitationibus præmia proposuerint, sapientiæ non proposuerint. V. 43, nota hic ἐπ᾽ αὐτὰ τοῦτο, & v. 45, ἐπὶ τοῦτο: at v. 20, ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ: structura convenientiore. Eodem versu 45, pro ἐπὶ τῆς πόλεως legendum videtur ὑπὸ τῆς π. & in fine periodi προκεχειρισμένῳ: ut feratur ad dativum τῷ. V. 47, pro ἐπ᾽ αὐτὸν rectius (opinor) legerimus ἑαυτὸν, *seipsum*: ut pag. seq. v. 7. Ejusdem generis erratum infra, 57, 31.

P. 42, v. 3, τούτῳ pro αὐτῷ potest accipi: ut alibi non raro. si quis tamen nominandi casu τοῦτο malet, per me licet. V. 10, ποιητῶν suspectum est. V. 24, ante πιεζομένους desiderari videtur copulativa καί. V. 32, activa significatione legendum καταστήσας: ut Wolf. quoque in suo libro emendavit. V. 35, idem Wolf. post οἷον, addit ὅτι ὀλυμπιάσι. requiritur enim hic exemplum, ut in seq. ὅτι δέχεσθαι τὸν. V. 40, οἰκείωμα forsan accipi potest pro ἰδίωμα, *proprietas civitatis peculiaris*: (ut 131, 45.) vel pro οἰκοδόμημα, ut supra 33, 34. Wolfius legit ἀξίωμα τὸ. V. 44, rectius (opinor) προτρέψασθαι: & seq. v. καταισχῦναι: eo scilicet modo & tempore, quo mox sequitur προσθεῖναι. Idem & Wolfio placuit.

P. 43, v. 1, rectius δεξαμένους, vel δεχομένους. V. 9, forsan leg. repetito articulo, κατὰ τὰ τῶν λαμβ. Sicut autem hic taxat eos qui victoriam pecuniis emunt & vendunt, ita Pausanias Eliacῶν 2 nundinationes istas graviter mulctatas fuisse docet, 169, 5. V. 16, forsan rectius ἐπὶ ταῖς τοιαύταις νίκαις. V. 24, convenientius ἐκβάλλεσθαι, præsenti tempore, ut in præced. Seq. v. sensus est, αἳ μὲν δῆλον ἵνα αἰσθάνονται τῶν ἀγωνιζομένων εἶναι. V. 28, αὐτοὺς tollendum videtur, aut legendum καθ᾽ αὐτῶν, *contra seipsos*. V. 32, ut hic tradit quosdam ob illustres certaminum victorias dîs æquiparatos fuisse, & divinis honoribus affectos, ita vates Delphica Astypalæensibus Pythium oraculum de Cleomede olympionica consulentibus respondit; Ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς Ὃν θυσίαις τιμᾶθ᾽, ὡς οὐκέτι θνητὸν ἐόντα. V. 42, possis etiam legere τῆς μεταχειρήσεως αὐτῆς τὴν μέθ. ac nota rursum hic μεταχειρήσεις, per η, ut sup. 37, 18.

P. 44, v. 23, aliquis extricabitur sensus, si locum sic legas; ἠρτῆσθαι δὲ τοῦτον τὸν τρόπον καίπερ τὰ αὐτὰ δοκοῦντα λέγειν ἑτέρῳ προσηκόντως, ἑτέρως ὑπόθεσιν διοικεῖσθαι· τὸν ἐναντιοῦσθαι δοκοῦντα τῷ λόγῳ, βοηθεῖν τῷ ἔργῳ. sic certe infra 49, 4, 17. V. 29, Wolfius μεμνῆσθαι δὲ χρή. V. 30, rectius περιεῖται, indicative: quamquam supra quoque hæc ipsa conjunctio εἰ cum subjunctivi modi verbo notata est, 39, 40. Sequenti etiam versu pro dativo articulo τῷ reponendus videtur nominativus τό. V. 33, & φερώμεθα retineri potest, & φέρωμεν substitui. V. 35, pro δεικνύντες; sensus postulat φέροντες, vel simile quid. Seq. v. legendum videtur, λόγον, ὃν συνεβάλλετο διαθέσθαι. V. 38, vulgata Demosthenis exemplaria habent χρήσασθε: & seq. v. δεῖσθε, ἐπαγγέλλεσθε: ut Stephanus adnotavit. sed nostra infinitiva repetuntur etiam infra in secundo tractatu de figurata oratione, 56, 22: ubi & aliæ quædam inveniuntur hujus loci diversitates. Ibi enim tertium hujus periodi membrum sic legitur, τοῦτο μοι ποιοῦ προσέχετε τὸν νοῦν: aliquanto concinnius. ubi etiam nota duplicem dativum alterum rei, alterum personæ. Deinde versu seq. plenius illic legitur, ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν ἐκείνοις, αἳ κελεύουσιν, εἰς ἐκ. Et rursum v.

40, ἢ ἐκείνων. Insequentib. minus illic quam hic sincera est scriptura. V. 43, rectius τῆς προαιρέσεως, ut non tantum vulgata Demosthenis & Æschinis habent exemplaria, sed ipse quoque Dionysius noster infra, 58, 1: & Cicero in Demosthenis elogio 76, 6.

P. 45, v. 7, pro περιτέρας legendum videtur δευτέρας vel ὑστέρας. paulo infra, v. 16, dicit τὴν ὑστέραν. V. 19, Demosthenis vulgati libri habent δὲ οἷόν ἐστι, ut Steph. annotavit. V. 22, iidem libri hab. τούτοις μάλιστα πάντων ἐξελεγχθήσονται. V. 32, iidem post Νεοπτόλεμον addunt καὶ Κτησιφῶντος. V. 42, ἐξηπατῆσθαι legendum, vel ἐξηπατῆσθε. Seq. versu pro βλέπων Wolf. legit δεικνύων: valde congruenter.

P. 46, v. 13, possis etiam trālata distinctione, interrogative legere, τί φησι; V. 14, inclusum participium ἄντων, abest a vulg. editionibus Demosthenis: neque infra legitur 56, 36, ubi hic ipse Demosthenis locus repetitur. V. 21, post τὴν νεκρὰν desideratur genitivi casus vocabulum. si τῆς προαιρέσεως inseras, efficies tale structuræ genus quale infra est 131, 40. atque ita se scripsisse innuit 121, 6. Forsan etiam mox legendum ἐπιτρέπεις: ut sensus sit, *paratus & instructus tendis adversus Philippum* in sua oratione. Sic certe Wolfium legisse Hœschelius monuit.

P. 47, v. 5, ὀλοφύρονται legitur etiam in vulg. editionibus Thucydidis. cum sensus requirat futurum ὀλοφυροῦμαι. V. 17, apud Thucydidem locus hic ita legitur; ἀπὸ δὲ οἵας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτά, καὶ μεθ' οἵας πολιτείας, καὶ τρόπων ἐξ οἵων μεγάλα ἐγένετο: ut Steph. annotavit. V. 19, verbum δεῖν neque Thucydidis exemplaria agnoscunt, neque mox legitur v. 23, ubi membrum hoc repetitur. V. 20, in iisdem exemplaribus est, διὸ δὴ καὶ ἐμέμνησα. V. 22, in iisdem post ὑπάρχει additum ἀκινδύνως, ut idem Steph. annotavit. V. 25, in exemplari hoc loco perperam inculcatum erat μή. V. 34, forsan leg. αὐτοῦ τὸ δόγμα, *dogma ipsius*. Idem locus infra tractatur 57, 15.

P. 48, v. 3, rectius ἀπείη, *abierit*, V. 16, legendum videtur ἐπειδή: vel ἐπεὶ δ': & mox ἔχει pro ἐστί. V. 28, in exemplari est παρέχεσθαι: parum convenienter. V. 33, omnino legendum τὸ δὲ, divise, id est τοῦτο δέ: cujusmodi erratum infra quoque correctum 57, 34.

P. 49, v. 5, rectius ἑτέρῳ λέγειν hoc videlicet sensu; τὸ τὰ αὐτὰ ἑτέρῳ λέγειν δοκοῦντα, ἀγωνίζεσθαι πρὸς, *ejus generis quo idem cum alio dicere videri volumus, & interim aliud agimus*. Mox etiam rectius reciproce legeris, τί ποθ' αὐτῷ βούλεται; *quidnam sibi vult?* cum sequentibus autem adverbiis ἀκαίρως, ἀσυμφόρως, ἀνακολούθως, subintelligendum verbum λέγεσθαι. V. 17, rectius τῇ εὐτυχίᾳ *prospera fortuna*: ut manifestum est ex 52, 18. V. 40, abbreviatus his locus Homeri, exstat Il. ι. 56.

P. 50, v. 38, post συμφορῶν deesse videtur δηλώσας, aut simile quodpiam participium.

P. 51, v. 3, forsan rectius τίς ἂν ἡ τέχνη; ut infra 54, 26. V. 18, fortasse legendum οὐδὲν πλέον τοῦ καθ' ὑπόνοιαν λέγειν, (ut v. 20) nihil proficimus ea orationis figura, qua inter dicendum auditori subintelligenda relinquimus quæ diversa elocutionis forma tacite innuimus. sicut supra etiam dixit 43, 39, μὴ δύνασθαι ἐν εἶναι, μὴ συμφωνούσας τὰς ἀκριβολογίας συνιέναι περὶ τὸ λόγου εἶδος. Ibidem mox Wulf. legit εἰ μὲν γάρ: & seq. v. ... μὴ σ. Sic v. 28, idem l. ... Eodem v. 28, ... accipiendum pro *Exempli gratia: Verbi caussa*: ut apud Aristotelem sæpe λέγω δ' οἷον. V. 32, sensus & structuræ ratio talem quampiam lectionem postulat, τούτων τὰ παραδείγματα καὶ τῆς διδασκαλίας ὑπομνήματα καινῶς παραδίδωσι: vel, τούτων τὰ παραδείγματα ἡ διδασκαλία ἡ ὑπομνήματα (vel παλαιῶν) παραδίδωσι. Sequentia vero infinitiva sic finite intelligenda sunt, ὅτι δὲ ὁ λόγων ζητεῖ ἐντρεχῶς λέγειν. V. 36, Homeri locus petitus est ex Odyss. α. V. 42, in exemplari est μεγέθει: contra metri legem. est autem hic locus desumptus ex Iliad. ω.

P. 51, v. 11, rectius ὃ λέγει, *quam quod dicit*. V. 25, post περιτίθεται γάρ, poni potest punctum semiperfectæ periodi, suspensum scilicet. V. 32, τὸ ἐνθύμημα rhetorum more accipiendum hic pro caussæ firmamento, & eo quod totius negotii summum caput continet. V. 35, τούτου ὄντος, *cum hoc ita sit*: ut infra in Isocrate, 101, 19, τούτων ὑπαρχόντων. V. 40, in exemplari est καθίζειν: errore ambiguo; sed κα... ζειν legendum esse, satis est perspicuum ex v. 43 & 44.

P. 53, v. 4, legendum videtur, ἀλλά τι πεῖσαι, οὐχ ἃ βούλεται: vel, ἀλλ' οὐχ ὅτι πεῖσαι ἃ βούλεται. V. 9, in exemplari scriptum est καταφορὸς: nihil ad rem. at καταφορὸς γίνεται idem hic est quod supra φανερὸς, 44, 31. V. 39, Ὀδυσσεὺς brachylogia elliptica dictum pro τοῦτό φησιν ὁ Ὀδυσσεύς, *hoc Ulysses inquit*. Seq. v. vulgata Homeri exemplaria habent πῇ δὴ: & rursum seq. v. Ἀτρείδη νῦν δή σε ἄναξ ἐθέλουσιν Ἀχαιοί. Sunt autem hæc deprompta ex Il. β.

P. 54, v. 13, siquis post ἀπειλεῖς semiperfectæ periodi punctum statuere velit, precedens σχηματίζεις vertendū fuerit in participium σχηματίζων. qua de re judicent doctiores. V. 23, pro φησὶ & δὴ convenientius legeris φασὶ & δεῖ. vel paulo majori mutatione sic; ἐπειδὴ σοφίαν καὶ τὴν ἀπειλὴν, καὶ δὴ ὡς χαρίζηται. V. 37, pro ἔτι legendum videtur ἔτι, *adhuc*. & cum ἐρρίπτειν hic composite dicat, pro simplici ἔρριψε v. 7 & 33, forsan composite legendum ἐπέρριψε, *injecit*. Estque enim ἐπιρρίπτειν ea compositionis forma sic factum, qua supra in Antiqu. Rom. ἐρρίπτειν, *injicere*, 260, 4. V. 30, paraphrasis hæc est loci Platonici. verba Platonis, ut in vulg. editionibus leguntur, hæc sunt: καὶ μέντοι οὐκ ἐμὲ μόνον ταῦτα πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ Εὐθύδημον τὸν Διοκλέους, καὶ ἄλλους πάνυ πολλοὺς, οὓς οὗτος ἐξαπατῶν, ὡς ἐραστὴς, παιδικὰ μᾶλλον αὐτὸς καθίσταται ἀντ' ἐραστοῦ. ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα, εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι. Quibus subjungit Plato; εἰπόντος δὴ ταῦτα τοῦ Ἀλκιβιάδου, γέλωτα γενέσθαι ἐπὶ τῇ παρρησίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐδόκει ἔτι ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ Σωκράτους. Sed & ea quæ mox v. 34 velut Platonica leguntur, itidem sunt paraphrastica. Platonis enim sunt hæc; Τὸν οὖν Σωκράτη, νήφειν μοι δοκεῖς, φάναι, ὦ Ἀλκιβιάδη. οὐ γὰρ ἄν ποτε οὕτω κομψῶς κύκλῳ περιβαλλόμενος, ἀφανίσαι ἐνεχείρεις οὗ ἕνεκα ταῦτα πάντα εἴρηκας, καὶ ὡς ἐν παρέργῳ δὴ λέγων, ἐπὶ τελευτῆς αὐτὸ ἔθηκας, ὡς οὐ πάντα τούτου ἕνεκα εἰρηκώς, τοῦ ἐμὲ καὶ Ἀγάθωνα διαβάλλειν, οἰόμενος δεῖν ἐμὲ μὲν σοῦ ἐρᾶν, καὶ μηδενὸς ἄλλου, Ἀγάθωνα δὲ ὑπὸ σοῦ ἐρᾶσθαι, καὶ μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου. ἀλλ' οὐκ ἔλαθες· ἀλλὰ τὸ σατυρικόν σου δρᾶμα τοῦτο καὶ σιληνικὸν, κατάδηλον ἐγένετο. ἀλλ' ὦ φίλε Ἀγάθων, μηδὲν πλέον αὐτῷ γένηται· ἀλλὰ παρασκεύαζε ὅπως ἐμὲ καὶ σὲ μηδεὶς διαβαλεῖ. Exstat autem hic Platonis locus sub fine Symposii. V. 38, existimarit fortasse aliquis legendum αἰσθάνει. sed verum esse αἰσθόμενος, ostendunt Platonis verba jam citata, κατάδηλον ἐγένετο. V. 42 & 43, mutilus & corruptus est locus. primum enim post ἀσφαλῶς, deesse videtur verbum διοικεῖσθαι, ποιεῖσθαι, vel aliud consimile. deinde sequentis membri posterior pars sic videtur legenda; πρὸς αὐτὸν ὑπαλλαγῇ, διὰ τὸ πρὸς ἑτέρους, ἑτέροις διαλέγεσθαι. Repetuntur hæc duo

præcepta paginæ sequentis versu 41, & sequ.

P. 55, v. 6. exemplar habet περὶ τῆς ἀποκρ. Sed πρὸ legendum esse, docet v. 27 & 42. V. 19, οὗ Attica brachylogia usurpatum pro τούτου ὅ, ejus quod. V. 29, τοὶ γὰρ legitur etiam in vulg. Homeri editionibus: quamvis convenientius esse videatur τοί γ' ἄρ. Pro sequenti etiam ἦ μὴν in jurameotis usitatius est ἦ μάν, & Dorice ἦ μάν, non in carmine tantum, sed etiam in prosa oratione. quin & in asseverationibus sine juramento, supra 49.40.

P. 56, v. 18. Aldina editio habet ὡς κοιράνους, ut adn. Steph. V. 25, pro κελεύουσι exemplar nostrum habet ἢ λέγουσι: & sequ. v. pro duob. istis, προσοριζομένων & εἶναι habet unum verbum εἶναι: perperam. V. 27, pro διοικούμενοι supra convenientius legitur διωκημένοι, 44, 41: ubi hic ipse locus citatur. Sed & sub finem loci, v. 39, rectius subjunctive legerimus ὀφθῶμεν. Sunt etiam aliæ diversitates in vulgatis Demosthenis exemplaribus. quare vulgatam lectionem, ut eam St. adnotavit, hic adscribere lubuit: ἐπειδὰν δ' ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς χρήσεσθε τῷ πράγματι τούτῳ, παρ' αὐτῶν πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν. μὴ δεῖσθε Θηβαίων μηδὲν· αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός· ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθε βοηθήσειν, ἐὰν κελεύωσιν, ὡς ἐκείνων ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις, ἡμῶν δ' ἄμεινον ἢ ἐκεῖνοι τὸ μέλλον προορωμένων· ἵν' ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα ὦμεν διωκημένοι, καὶ μετὰ προσχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν· ἐὰν δ' ἄρα μὴ συμβῇ κατατυχεῖν, ἐκεῖνοι μὲν ἑαυτοῖς ἐγκαλῶσιν, ἄν τι νῦν ἐξαμαρτάνωσιν, ἡμῖν δὲ μηδὲν αἰσχρὸν μηδὲ ταπεινὸν ᾖ πεπραγμένον. Inter alia vero nota, in vulgatis exemplaribus hic legi μετὰ προσχήματος, pro eo quod apud Dionysium sine præpositione habent editiones, μετὰ σχήματος. ac fortasse Dionysius ipse ita scripsit, librarii vero; quod περὶ σχημάτων καὶ ἐσχηματισμένων λόγων hic tractaretur, σχήματος nomen substituerunt. V. 30, pro ὄντα proculdubio legendum ἐν τῷ: ut supra 46, 2. V. 34, putarit forsan aliquis dandi casu legendum τῷ συμβουλεύειν: sed mutatione opus nō esse, satis est manifestum ex 46, 13; ubi idem hic locus tractatur. V. 37, in exemplari est, μόνοις τοῖς ἄλλοις ὑμῖν: structura parum congruente. Pro συνιᾶσιν vero supra est ἀρέσκει, 46, 15; ubi idem citatur locus. V. 28 malim ἐπαγγέλλεσθαι, ut v. 25. Sequentia, de Thucydidis Archidamo, supra etiam tractata; 46, 16.

P. 57, v. 3, hic quoque locus in vulgatis editionibus Demosthenis aliter quam hic legitur. ideo illum inde huc transcribere lubet: εἰ μὲν οὖν ἕτερός τις ἦν τις τρόπος δυνάμεως, ᾧ τοὺς βαρβάρους οἷόν τε ἦν ἀμύνασθαι, ἕτερος δέ τις ᾧ τοὺς Ἕλληνας· εἰκότως ἂν ἴσως φανεροὶ πρὸς ἐκείνους ἐγινόμεθα ἀντιταττόμενοι. ἐπεὶ δὲ πάσης παρασκευῆς ἐστὶν ὁ αὐτὸς τρόπος, καὶ δεῖ ταὐτὰ εἶναι κεφάλαια τῆς δυνάμεως, τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνασθαι δύνασθαι, τοῖς οὖσι συμμάχοις βοηθεῖν, τὰ ὑπάρχοντ' ἀγαθὰ σώζειν· τί τοὺς ὁμολογοῦντας (rectius τοὺς ὡμολογημένους) ἐχθροὺς ἔχοντες, ἑτέρους ζητοῦμεν, ἀλλ' οὐ παρασκευαζόμεθα μὲν πρὸς τούτους, ἀμυνούμεθα δὲ κἀκείνους, ἐὰν ἀδικεῖν ἡμᾶς ἐπιχειρῇ; Exstat autem locus ἐν τῷ περὶ συμμοριῶν λόγῳ, in oratione de classibus; non procul ab initio. Nostra lectio emendatior erit si v. 5 legas ἐγινόμεθα: & v. 8. ἂν ἀδικεῖν ἡμᾶς ἐπιχειρῇ: aut minori mutatione, ἂν ὑμᾶς πείσω, si vobis persuasero; si mea vobis persuaserit oratio. V. 7, Wolfius legit τὰ θ' ὑπάρχοντα. V. 12, forsan rectius διοικούμενος, nominandi casu. V. 14, possis etiam active legere συνοικίσαι, sedibus & connubio jungere. quod Wolfio etiam placuit. Tractatus est autem hic quoque locus supra, 47, 29. V. 21, in exemplari est, ὡς ἱερεὺς γαλατημοσ-

φία: corrupte. Emendatio loci petita est ex Diodori Siculi lib. 1, pag. 5: ut prolixius docet Theodorus Canterus Variarum lectionum lib. 1, cap. 15. Seq. v. ὑπαχθείη positum pro διαπαρθενευθείη seu διακορευθείη: ut satis perspicuum est e participio φθαρεῖσα, v. 28. V. 31, pro ἐξ αὐτοῦ legeodum videtur ἑαυτῆς, ut v. 36, cujusmodi erratum supra quoque notatum 41, 47. Wolfiū quoq; sic legisse Hœschelius monuit. V. 24, in exemplari est τὸ δ', conjunctim: errore manifesto: ut supra 1048.33. Paulo post etiam fortasse legendum τὰ ἀγκὴ τῆς ἀπολογίας: aut inserendum aliquod aliud nom. casus vocabulum. V. 30, perperam in exemplari est παραινεῖ. oostrum παραινεῖ cum alibi sic usurpatum est, tum 46, 22: & 48, 18, 41: atq. adeo hujus ipsius paginæ v. 12. pro eodem usurpatum πραγματεύεσθαι, v. 33 & 36. V. 44. vel εὑρήσεις legendum: vel potius εὑρήσετε, invenietis. ut hæ τέχνης præceptiones in frequenti auditorum cœtu expositæ intelligantur, (sicut infra quoq; in postremo capite, 65, 2, ait, ὡς οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, φράσω πρὸς ὑμᾶς) uni autem præ ceteris dilecto Echecrati sint inscriptæ. V. 46, Wolf. συσχολάσαις συναγωνιζόμενος. V. 47, post ἐστὶ desiderari videtur ὑπερεχόμενος, aut simile quodpiam participium. confer cum 47, 47; ubi idem tractatur locus.

P. 58, v. 1, participium δεδιότων Wolfius asterisco notavit. nescio igitur an maluerit δεδιότων. V. 8, pro ἀποδεῖξαι omnioo legendum ἀποδεῖν, abesse: ex 51, 20; ubi ἀπέχειν dicit. V. 13, forsan rectius θεαομένη, spectatura. V. 15, pro τῆς γυναικὸς substituendum videtur τοῦ θανόντος, seu τοῦ τεθνηκότος, mortui: ut colligitur paulo post ex v. 24; ubi Briseis exponit quæ sibi recens captæ promissa fecerit Patroclus. V. 18, δέχεται legitur etiam in vulgatis Homeri editionibus Il. τ: cum aptius esse videatur πλέκεται, nectitur, fatali sc. filo. Forsan etiam sequenti versu legendum ἐπιδεικνυμένη. V. 25, Aldinum exemplar habet γάμοι. nostrū γάμον agnoscunt etiam vulgati libri Homerici, ut adnotavit Steph. V. 39, legendum videtur ὁμολογεῖ, confitetur, Phœnix scilicet: ut supra quoq; tradit Dionysius, Homerum, quæ in præcedentib. dixit tectius, in sequentibos sublato obscuritatis velo, eloqui explicatius, 48, 8: 56, 16. Potest etiam legi καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, ἐστὶ τέλος ὁμολογία, subaudito verbo substantivo aut passivo. V. 44, posterius τι superfluum est.

P. 59, v. 8, io Romana editione & Eustathio incontracte legitur ἐείσαο, id est ἔδοξας, visus es. Exstat autem locus Il. ι. V. 23, pro θεὸν fortasse legendum Θέτιν, Thetidem. V. 33, pro γονεῖς Stephaoo legendum videtur γόνυος, seu γονάτων: sicut scil. Mercurius Priamum v. 29 jubet εἰσελθόντα λαβεῖν γούνατα Πηλείωνος. Exstat autem locus Il. ω. V. 43, in Rom. edit. legitur σοῖο: & mox κεν pro γε. quorum neutrum nostris præferri jure potest. ac repetitur eadem lectio etiam pag. seq. v. 5. Desumptus autem locus ex Il. τ.

P. 60, v. 3. forsan adjective legendum τοῦ Ὁμηρείου, seu τοῦ Ὁμηρικοῦ, Homerici. V. 7, in exemplari est ἐλέγχει, sine ς: minus congruenter. V. 11, vulgatæ Homeri editiones habent δακρύσαντας: eodem sensu. V. 15, exemplar habent κοσμηθέντες: contra leges metricas. Quodsi etiam mox divise malis ὡς εἰ, per me licet. V. 28, post ἐν ταῖς μελέταις, subintelligendum ταῦτ' ἐστί. cujosmodi ellipses infra etiam occurrunt, 61, 28: 64, 21. V. 31, in exemplari est παντὸς τοῦ: parum convenienter. V. 34, ὑπάρχειν etsi videtur supervacuum, potest tamen & ipsum retineri. V. 43, pro relativo art. ἃ rectius substitues demonstr. τά. vel post ἐκ φιλοσοφίας subaudiendum προσγίνεται, aut aliud verbum simile.

P. 61.

P.61,v.1,rectius τὰ τῆ ἐλευθέρων,ut in præced.commatibus. V.9,suspecta sunt ista,ἀπὸ τῆ ἱσταμένων:& deest φέρειν ἐστι,vel tale quodpiam commation, nisi forte pro illis substituendum ἀποσημειώσασθαι ἔστι.V.29.W. τῷ μὴ ὅπως.dandi casu. V.30,pro μὴ,reponendum videtur κατὰ, ut v. 40. V. 33,in exemplari est πεπεισμαι: quod ad præcedens πυθόμενοι, & sequens ἀπήγγειλας, minus quadrat. V.35,pro λύσιν opinor legendum potius λύσειν. Sic v. 37, pro ὅπως videtur legendum potius ὥσπερ. V.43,commation istud, πρὸς τὸ α, Wolf. in suo libro linea subterducta notarat: forsan ut expungendum.

P.62,v.3,rectius τὰ πολλὰ,vel πολλάκις.Wolf. legit πολλοί. Paulo post κατὰ μίμησιν τῶν Πλάτωνος etsi porrest excusari, verius tamen videri potest κατὰ μίμησιν τὴν Πλάτωνος,ut mox v. 10,& pag præced.v.5. V.4, W.cum art. legit τὰ περιττευόμενα. V. 6,concinnius ὡς ἔτυχε,singulari fine. V.9,rectius fortasse τοῦτον τῆ τῶν ἐλέγχων,eodē genere. V.16,pro ἄτε fortasse legendū αἱ δὲ: ut respondeat antecedenti οἱ μὲν,v. 13. V. 25,pro πάντα convenientius legeris πάντως. V.27,pro ἐκκυκλοῦμεν legendum potius ἐκκλινοῦμεν,declinabimus,devitabimus,ut v. 23. V. 35, pro ἑκάτερα sensus requirit ἢ ἐγγύτερα,vel propiora seu affiniora. V.39,ante χρῆσθαι subaudienda τότε & αὐτοῖς. sensus enim est, tunc ea uti. Nota ibidem τὴν ἐνέργειαν,& v. præced.ἐναργέστερον. recte fortassis utrobique:ut in priore loco evidentia, in posteriore significetur efficacitas. Seq. v. convenientius τοῖς προειρημένοις,præmissis. V.42,rectius (opinor) τῆ καινότητος,novitatis,ut versu præced.

P.63,v.2,fortasse legendum,πρῶτον μὲν,αὖ ὡς εἰδόσι τοῖς δικασταῖς διαλεγώμεθα. V.7,pro conjunctione εἰ reponendus videtur artic.οἱ:ut significentur plerique,major pars,vulgaris rhetorum multitudo. V.15, post,ἀνομοίων deesse videtur ἄλλων,aut simile quidpiam;ut Steph.quoq; adnotavit. V.29.W. οἱ βουλευόμενοι. V.30,pro εἰσὶ καὶ omnino legendum εἶναι αἱ, ut seq. v. V. 34, excusari potest hoc loquendi genus, δεινῶν διηγήσεις,γελοῖα παντάπασιν:subaudito substantivo πράγματα. malet tamen fortasse aliquis, δεινῶν διηγήσεις,γελοῖαι παντάπασιν: aut singulariter, δεινῶν διήγησις,γελοία παντάπασιν. Seq. v. exemplar habet τριακοσίων:errore satis manifesto. V.44,ambiguus error est in θελήσῃ:nec satis certū veriusne sit τελέσῃ, an θελήσῃ. Mox etiam τὸ tollenda videtur post ἐπειδή.

P.64,v.12,rectius & usitatius εἰς ἔρριν: passivo fine: ut infra 134, 2. Sequenti etiam v. fortasse legendum ποίησις ἱστορική,poësis historica; ut apud Latinos Lucani est poema. V.21,ἐπικυκλεῖσθαι accipi potest pro agglomerari. sed alicui fortasse convenientius videatur ἐπικαλεῖσθαι accersiri.Sequentib.in exemplari assignatum erat peculiare caput, cum hoc titulo, Περὶ ἐπιλόγων: parum convenienter.qui enim consentaneum esse potest,ut cum exordii, narrationis,& confirmationis vitia superiorib. attexuerit, epilogi vitia seorsum explic[illegible] voluerit? quare ego hæc cum superiorib. com[illegible]ere nequaquam dubitavi. Immo si ex epilogo h[illegible]us capitis de distinctione judicandum est, hoc quoq; caput, quod inscriptum est Περὶ τῆ ἐν μελέταις ἀτυχίας (61,26) cum superiori conjungendum erit; & unum e duob. istis faciendū,Περὶ τῶν ἐν μελέτῃ πλημμελημάτων, ut hic in epilogo legitur,v. 32: vel,ut supra initio capitis,60,28,Περὶ τῶν ἐν ταῖς μελέταις πλημμελημένων. Porro in isto loquendi genere quod hic legitur, περὶ τῆ ἐπιλόγων, structura est elliptica; ut supra initio capitis,60,28.sensus est, περὶ τῆ ἐπιλόγων ἵνα λέγωμεν, seu περὶ τῆ ἐπιλόγων ἵνα τὰ πλημμελούμενα ἐκθώμεθα. V. 29,nota hic rursum μεταχείρησις, & mox v. 31. μεταχειριζόμεθα. qua dere

supra quoque, 37,18: & 34,44. V.40,fortasse convenientius ταὐτὰ,eadem,ut seq. v. V. 47,forsan rectius τὸ ἀξίωμα τὸ ἐκείνων.

P.65,v.25,Thucydidis hæc verba sunt,e præfatione desumpta; sed non integre hic adscripta, ut enim taceam pro ἀνθρώπειον apud Thucydidem legi ἀνθρώπινον, post ὠφέλιμα (v.27) apud eundem leguntur hæc duo commatia, κρίνειν αὐτά, & ἀρκούντως ἕξει: ut plenius supra exposui ad 25,7. Sensus loci,intricati alioqui, est: Qui vero præteritorū perspicuam cognitionem spectare volent, & de futuris (ut pro humanarum rerum vicissitudine, talia & consimilia eventura esse conjicere licet) utiliter e superiorum temporum casib. judicare cupient, iis hæc mea sufficiet scriptio. Quibus verbis significare videtur Thucydides,se magis in historia sua spectasse τὸ ὠφέλιμον,quam τὸ ἐπιτερπές: ut supra quoq; Dionysius loco jam citato (25,7) annotavit. Eorum etiam quæ apud Dionysium hic mutila & corrupta sequuntur,talis quæpiam requiritur lectio: χρῆσθαι γοῦν ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις,εἰς παραδείγματα τῆ ἠθῶν,καὶ παιδεία τῆ βίου: ut colligitur ex v.24 & 25. In exemplari certe pro βίου mendose scriptum βίαια. V. 31,rectius repetito articulo, πρεσβύτερος δὲ ὁ τὸ ἦθος. V.38,pro ἔθη legendum vel ἔθνη, gentes: vel ἤθη, mores. V.44,post τῆ λέξεως deesse videtur participium absolutum ἔχεται, vel infinitivum verbum δηλῶσαι. Pro ἱερεῖς autem v. 47,procul dubio legendum ἐρεῖς.

P.66,v. 2,pro σωφρονα legendum videtur ὠμὸν,vel ἀπότομον. nam Scythas sævos ac crudeles fuisse,satis notum est; σκυθρωπὸν, tetricum, nimis lene videtur. Sequenti etiam versu pro ἔθος legendum vel ἔθνος, vel ἦθος. Sed & v. 4,pro διπλοῦσαι ποικίλος legendum fortasse διπλοῦς καὶ ποικίλος,duplex & varius. V. 7, respicere videtur eum Demosthenis locum qui est in orat. adversus Aristocratem, Wolfianæ edition. pag. 445: ταύτην φυλάξοντα τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θρᾷκα,καὶ μὴ βουλήσεσθε εἰδέναι,τίνα ποτ',εἰ πάσης ἄρξειε τῆ Θράκης, πρὸς ὑμᾶς γνώμην ἕξει. Et rursum p. 448, τὴν πόλιν μὲν οὐδ' ἣν εἶχεν οἰκεῖαν,Θρᾳκὶ δὲ ἀνθρώπῳ, βασιλεῖ στρατηγεῖν,καὶ διὰ τὴν ἐκείνου βασιλείας πολλοὺς ἀδικεῖν. Loquitur autem de Charidemo Thrace,& Thracum regis duce. itaq; οὐκ ἰσχυρὸν hoc loco accipiemus Non constantem nec firmum in amicitia & fide.Sequens Platonis locus est in quarto De republica, editionis Stephaneæ pag. 435. ubi inter cetera inquit; τὰ αὐτὰ ἐν ἑκάστῳ ἐνεστιν ἡμῶν εἴδη τε καὶ ἤθη,ἅπερ ἐν τῇ πόλει· οὐ γάρ που ἄλλοθεν ἐκεῖσε ἀφῖκται. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη,εἴ τις οἰηθείη τὸ θυμοειδὲς μὴ ἐκ τῆ ἰδιωτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγγεγονέναι, οἳ δὴ καὶ ἔχουσι ταύτην τὴν αἰτίαν οἷον οἱ κατὰ τὴν Θρᾴκην τε καὶ Σκυθικὴν,καὶ σχεδόν τι κατὰ τὸν ἄνω τόπον· ἢ τὸ φιλομαθὲς, ὃ δὴ περὶ τὸν παρ' ἡμῖν μάλιστ' ἄν τις αἰτιάσαιτο τόπον· ἢ τὸ φιλοχρήματον,ὃ περὶ τούς τε Φοίνικας εἶναι καὶ τοὺς κατὰ Αἴγυπτον φαίη τις ἂν οὐχ ἥκιστα. Hæc ibi Plato. V.10,rectius τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα, ut in loco Platonis jam citato, περὶ τὸν παρ' ἡμῖν τόπον. Sic versu seq. rectius ἄλλους,accusandi casu: & versu inde proximo, ἐμφύεσθαι τοῖς τόποις. V.18,rectius (opinor) ὁ πατὴρ Ἀθηναῖος,sine articulo. V.22,negative legendum videtur οὐ φιλόστοργος. V.29.annotat hic Stephanus,in exemplari scriptum fuisse Δημόδοκος: sed nostram lectionem Δημόδικος esse apud Platonem.Introducitur autem hic Demodocus in Theage. V.32, legendum videtur τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὰ ἤθη. vel brevius pro ἤθη substituendum adverbium ἤδη,jam. V.38,non absurde fortasse legeris,ἂν ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις γένος ἦθος ἀναγκ. V.42, omnino legendum προαιρέσεις, ut v. 22, & pag. præced. v. 35. V. 45, malim διαιρετικῆς τέχνης. De divisionibus

autem Plato agit in Phædro.266: & in Politico,262. V. 47, pro φλυαρεία legendum φλύαρος, aut φλυαρικά.

P. 67, v. 3, in vulgatis Homeri editionib. legitur γελοῖον. exstat autem locus Il. β. V. 4, forsan eodem casu, τ λελεγμένων γελοίων. V. 12, νεμεσσηθέντ', ut hoc loco scriptum est, & in quibusd. Homeri editionibus, formam habet participii dualis, per enallagen usurpati pro plurali νεμεσσηθέντες. Sed verior est scriptura Romanæ editionis, νεμέσσηθεν τ', per syncopen scilicet pro ἐνεμεσσήθησάν τε. quomodo etiam scholiastes exponit non per participium μεμφόμενοι, sed per verbum ἐμέμφοντο. Exstat autem locus Il. β. V. 17, de expositione Homerici illius, παῦρα μὲν, vide Petri Victor. Var. lect. lib. 15, c. 17. V. 27, in exemplari est εἴπωμεν, dicamus: parum convenienter. V. 37, primus Thucydidis locus, in quo τεκμήριον vocabulum usurpatur, exstat editionis Stephanicæ pag. 1. Secundus, qui citatur v. 40, exstat pag. 3. sed in eo pro σημεῖον δὲ, legitur Μαρτύριον δὲ. atq; eam veram esse lectionem, satis indicant Dionysii verba quæ hic præcedunt, περὶ δὲ ἑνὸς μαρτύριον. Tertius locus, in quo παράδειγμα dicit, exstat pag. 1. Quartus, in quo σημεῖον nomen usurpat, (v. 41) exstat pag. 2. V. 44, forsan rectius τὰ ποικίλως & πολλαχῶς, s. εἰπεῖν. & seq. v. μετὰ τὰς ἰδέας ἐπὶ τὰς αἰτίας ἐλθεῖν: transposita scilicet præpositione. V. 47, tollendum videtur hoc commation, τοῦτο Εὐριπίδειον. nam Euripidem tragicum fuisse poetam, non comicum, satis notum est. aut ejus loco reponendum aliud a comici poetæ nomine deflexum possessivum. Nota etiam sequenti versu Λύσιον pro Λυσίειον seu Λυσιακόν.

P. 68, v. 10, in scripto codice, quem doctissimus & optimus vir Pompilius Amasæus ad me Bononia misit, libello huic viridi pigmento præfixus erat hic titulus, ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΤΩΝ ΓΡΑΦΟΝΤΩΝ: & rubrica seorsum additum ΒΙΒΛΙΟΝ. Quæ inscriptio etsi ab auctore ipso non est profecta, tamen non omni ex parte reficienda est. Brevior & verior hæc forsasse fuerit: Διονυσίου Ἁλικαρνασέως τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες seu τῶν ἀρχαίων κρίσις: ex 126, 3. In eodem libello non ἔτι legitur: sed posterioribus duab. litteris τι atramento exaratis in vacuo spatio viridi pigmento præscriptum est ο· quasi libellus hic non ab ipso Dionysio conscriptus sit, sed e Dionysii plenioribus commentariis excerptus. nam in ἐκλογαῖς atque ἐπιτομαῖς abbreviatores usurpasse particulam ὅτι, (subaudito φησὶν ὁ συγγραφεὺς) satis manifestum est e Ctesiæ, Agatharchidæ & Theophrasti quibusdam Epitomis ab Henr. Stephano editis. Sed sequentia præfationis verba diversum videntur arguere: ubi scilicet scriptor non in tertia, sed in prima & secunda persona loquitur. nec veri est absimile, Dionysium in hoc ultimo τέχνης capite, quod est περὶ λόγων ἐξετάσεως, cum bonorum scriptorum magna fuerit multitudo, (ut infra in præfatione ad Ammæum testatur, (81, 39) cursim ac breviter hic attingere voluisse quæ alioqui copiose ac plene differi potuissent. quod si hoc loco facere voluisset, κεφάλαιον in βιβλίον contra decorum ei vertendum fuisset, 112, 9. nisi forte aliquis hoc velit esse fragmentum eorum librorum quos de imitatione se scripsisse testatur infra 118, 37. Verum hac de re judicent doctiores. V. 13, scriptus liber habet τῶν ἀρχαίων, ut inf. 81, 31: & 112, 17. V. 15, idem habet τ γενναιοτάτου: minus recte. V. 20, εἰκόνων habet etiam scriptus Amasæi liber: sed haud scio an convenientius sit ἐκγόνων, probi. Mox etiam malet fortasse aliquis λόγων μιμήσεως, contra scripti & pressi codicis consensum. V. 25, in iisdem libris est συνέθηκεν, per ει, contra regulam. V. 27, scriptus liber habet πολυμαθίας sine diphthongo: sicut ὀψιμαθία quoq; sup. legitur 62, 10: & ἀμαθία infra 81, 12. Seq. v. rectius fortasse legemus ἐκλογάς. nam ἐκλεξίας vereor ne sit insolentius.

P. 69, v. 7, scriptus Amasæi liber habet τῇ μεγαλοπρεπείᾳ: ambigue. V. 11, idem h. καὶ τὰς συμφωνίας: minus convenienter: & mox corrupte, τῇ διαλέκτῳ. Seq. v. inclusum ἦθος abest ab eodem libro. Ibidem mox forsasse inverso verborum ordine legendum, πολλὴν δὲ αὖ εὐφυΐαν ῥητορείας. V. 23, forsan rectius ἥρμοσεν, aptavit, accommodavit. Seq. etiam v. forsasse γενναῖα malet aliquis pro γνησιά. sed vocabulum hoc sic usurpatum etiam infra 109, 37. V. 30, procul dubio infinitive legendum μιμεῖσθαι, subaudito impersonali χρή: or satis manifestum est ex seq. v. V. 32, inclusa ista, περὶ τῶν ἱστορικῶν, absunt a scripto libro. V. 34, idem liber pro πραγματικὸν h. πρακτικὸν, ut paulo ante, v. 31.

P. 70, v. 1, opinor posita post τὰς ἠθικὰς hypodiastole, pro τ διαλεκτικῶν rectius legi τοῦ διαλεκτικοῦ, seu τοῦ ἢ λεκτικοῦ. V. 2, ἐκλεκτικὸς legitur etiam in scripto libro, sed mihi non est dubium quin vera lectio sit ἐκλεκτικός: ut colligere licet ex 131, 5; ubi plenius hæc tractantur. Seq. v. scriptus liber h. καὶ εὔχαρις, καὶ πλείων ἐκείνου. sed verius fortasse, οὐ μεῖον ἐκείνου, ut inf. 131, 6. V. 4, pro πράγματος in scripto libro est spatium vacuum. V. 8, idem liber pro ἄλλων h. δούλων. sed convenientius δούλων. infra ταπεινὸν est pro eodem 131, 18. V. 17 & 18, in eodem libro est Θεόπομπος: bis. sed perperam. nam infra quoq; Θεόπομπος nominatur 131, 31, & alibi. V. 19, scriptus liber h. μετὰ οἰκονομίας, sine conjunct. δέ. V. 23, pro μικρὸν legendum potius πικρὸν, ut infra 132, 20, μικρὸν certe minus huc quadrare, indicant etiam sequentia. V. 26, Steph. editio h. τ: Amasæi liber τις, ut nos. sed talis quæpiam hujus membri lectio requiritur: πονηρὰ δὲ ἡ πολλὴ τ τ φωνηέντων συγκρούσεις ἐλάβεια: ut Cic. quoq; infra (79, 3) Theopompum a quibusdam reprehensum scribit, quod vocalium conjunctionem tantopere fugerit. idemq; repetit etiam ipse Dion. infra 132, 24. V. 27, scriptus Amasæi liber h. ἐν ταῖς πρακτικαῖς. vera lectio procul dubio hæc est, διήμαρτε δὲ καὶ ἐν τοῖς πραγματικοῖς, (seu, ἐν τῷ πραγματικῷ τόπῳ) καὶ μάλιστα κατὰ τὰς τ. ut satis manifestum est ex 132, 26. V. 30, scriptus Amasæi liber h. χαρακτὴρ τ φιλοσόφων: non absurde. Ab eodem absunt inclusa, v. 40, & 43: minus recte. Eodem v. 43, malet forsan aliquis σώφρονος pro ὄντος: quod ea dicendi virtus in Lysia præ ceteris commendetur infra 83, 15: 85, 43. Seq. v. τῶν αἰτιωμένων εὔχαρις, vel ratione copiæ dictum est, vel per ellipsin caussalis ἕνεκα. V. 46, scriptus liber h. δικάσαι. sed verum esse vulg. διηγήσασθαι, satis declarant quæ infra tractantur fusius 87, 35: 89, 20. Seq. v. idem liber habet τῶν προσώπων: nimis anguste.

P. 71, v. 2, cum ὁ Ισοκρατικὸς subintelligendum λόγος, ut pag. præced. v. 42. V. 8, facile assentior Stephano meo, qui pro διηρημένος legit διηρμένος, ut apud Hermogenē est σεμνὸς καὶ διηρμένος πρὸς ὄγκον. de quo errore supra quoq; a me bis dictum, ad 34, 21: & 39, 12. est tamen & vera scriptura a me annotata, 41, 4. V. 12, cum ὁ Δημοσθενικὸς subaudiendum λόγος, ut v. 2. V. 26, scriptus Amasæi liber h. τοῦ Δημοσθενικοῦ: quod tum demum ferri poterit, si pro antecedenti Αἰσχίνης legamus Αἰσχίνειος, subaudito substantivo λόγος. V. 20, Amasæi liber pro καταστροφῇ habet παρασκευῇ. Sequentis versus lacunam, quæ in scripto etiā libro est, David Hœschelius expleri posse putat vocabulo ἕξεως. nam

ὑπόχειρο

ὑποκεκρίσθαι πανηγυρίας hic locum non habere; cum Plutarchus e veteribus tradat, hunc oratorem αὐτοσχεδίως δημηγορῆσαι. Infra sane in Dinarcho 114, 40, Hyperidem ταῖς τε οἰκονομίαις ἀκριβέστερον, καὶ ταῖς κατασκευαῖς φρονιμώτερον εἶναι τῶν Λυσιακῶν affirmat Dionysius: eidemque pag. seq. v. 2. inter ceteras virtutes tribuit τῶν πραγμάτων τὸ εὔκαιρον. ac cum Demosthenes omnes ceteros dicendi virtutib. superarit, tamen κατὰ τὸ ἐλλειπὲς τῆς οἰκονομίας, eum a nonnullis ἄχρωμον dictum fuisse scribit: 115,35. ut hac in parte Hyperidem præferre videatur non tantum Lysiæ, sed ipsi etiam Demostheni. Idem Hœschelius proxime seq. v. mavult ἐμπέφυκε. V. 24, post ταῖς ἐφόδοις desideratur relativũ αἷς, vel adverbium ὅτι: ut idem Hœschelius monuit. V. 25, Amasæi liber h. κεχαρισμένοι: minus apte. Ibidem mox post ἐπειλημμένος videtur deesse ἕκαστος, ut Steph. quoque annotavit. V. 27, Amasæi liber h. ὡς ἀποδεδεῖχθαι. Seq. v. malim αἰρουμένοις, vel αἰρουμένους. Inclusa quæ mox sequuntur, ex Amasæi libro sunt addita. V. 29, Hœschelius mavult reciproce καθ' αὑτόν. V. 31, inclusus art. ἡ, ex Amasæi libro additus est.

P. 77, v. 25, rectius cum Victorio & Lambino, *germanos se putant esse Thucydidas*; ut alibi, *forma germani oratoris Attici*.

P. 79, v. 8, quidam legunt, *exstitit & suavitate & gravitate princeps*: Lambinus, *& ubertate & gravitate*: ut paulo post, v. 17, *Quis enim uberior in dicendo, Platone?* Ferri tamen & vulgata lectio potest, posita scil. ET pro ETIAM, V. 37, Stephani editio habet *armavit*: minus apte.

P. 80, v. 30, proœmium hoc in prima editione omissum, Stephanus in secunda editione adjecit ex Italicis bibliothecis. V. 38, rectius (opinor) ἀπαιδεία θεατρικῇ, dativo caussali, id est, δι' ἀπαιδείαν θεατρικήν. V. 41, forsan rectius διεγράφετο, eodem scilicet tempore quo 10 sequent. ἀνήρπαστο. V. 47, pro ἄτομον convenientius legemus ἄτοπον.

P. 81, v. 31, pro ἤδη legendum puto ἥδε, *hæc*. V. 33, aptius, opinor, ἃ θεωρήματα. Seq. etiam v. cum Hœschelio non absurde legemus οὐδέπω, *nondum*. V. 41, ex hac propositione satis est perspicuum commentarios hos ad Ammæum non esse integros. nam prior quidem illorum pars, de vetustis oratoribus Atticis, Lysia, Isocrate, Isæo, exstat: posterior autem, de recentiorib9, Demosthene, Æschine, Hyperide (quæ infra etiam sub finem hujus partis promittitur, 112, 10) interiit. nam ab auctore absolutam fuisse, vix ausit aliquis dubitare, cum in Dinarcho infra non obscure id significet, 112, 17: & de Demosthene se scripsisse manifeste declaret infra 119, 6: 120, 37: 137, 21. fragmentũ sane tractatus illius superest infra 164, 1. De tertia illorum parte, τῇ περὶ τῶν συγγραφέων seu τῶν ἱστορικῶν, an ab auctore fuerit perscripta, quæri potest; quoniam scilicet eam promittit ἐὰν ἐγχωρῇ, si scribendi concedatur otium. Fuisse tamen & ipsam ab eo confectam, innuunt quæ in libello ad Pompejum (127, 9) citat ex sua περὶ τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων πραγματείᾳ: quippe in quib. post Demosthenem, Hyperidem & Æschinem, tractavit etiam de ceteris scriptorib. Atticis, ut est Thucydides, (132, 41) Plato, & similes alii. Quæ pars quia interiisse videtur, explere vicem ejus potest secunda pars epistolæ ad Pompejum, 128, 36: quippe qua de præcipuis historicis, & quos ad imitationem aptissimos judicet, satis accurate pertractat; de Herodoto scilicet & Thucydide, de Xenophonte & Philisto, ac de Theopompo.

P. 82, v. 10, ἐξεληλύθεισι pro vulg. ἐκλελυκέναι reposuerat etiam Xylander in suo codice, & Wolf. V. 22, rectius πρῶτον καὶ κυριώτατον, eodem compar. gradu quo deratum infra quoq; notatum, 94, 15. V. 27, post ἐλάττω ταύτης, desideratur ἀποφαίνομαι, ut pag. seq. v. 7: vel simile quidpiam. V. 33, pro τοῖς ὅλοις aptius legemus τοῖς λόγοις. Ibidem mox W. mavult τὴν ἰδιωτικήν: ut in seq. comm. τὴν πολιτικήν. potest tamen etiam ἰδιῶτιν retineri, subaudito subst. λόγον, ut infra 164, 24. Seq. etiã v. convenientius legemus μεταφοραῖς: quia sc. mox subjungit auctor, ταῖς ἄλλαις τροπικαῖς ἰδέαις. sic certe infra 127, 26, 27. Sequentia vero confer cum iis quæ Cic. supra de Lysia scribit, 75, 22. V. 38, rectius συνωνυμιαστῶν: & mox λεκύθιον, ut infra 133, 29. V. 41, pro πολλαπλάσιον ἀεὶ legendum puto πολλαπλάσιον ἔτι: quod loquendi genus in Antiq. Rom. observatum aliquoties. V. 45, pro ᾗ malim δή, ut infra 84, 17. Steph. in Oratorum volumine hanc particulam sustulit, velut otiosam. V. 46, pro ἑταιρικῶν legendum opinor ἐρωτικῶν, ut paulo ante, v. 13, & infra 126, 26. Paulo post pro παιδιᾶς quosdam παιδείας legere, annotat Stephanus. quæ lectio parum videtur consentanea.

P. 83, v. 1, cum ἀφηρημένως subaudiendum substantivum verbum ἐστί: vel legendum ἀφηρημένον. V. 16, quidam cod. habent ἢ μάλιστα, ἢ οὐδενός ἧττον, ut Steph. ann. V. 24, forsan rectius adverb. ὄντως, *ita*. V. 37, opinor veriorẽ lectionem esse ἐνάργειαν, *evidentiam*: ut supra 62, 16, τὸ γὰρ ἀγορεύειν, ἔστι τὴν δηλώσιν ἀκριβῆ, ἔστι τὴν φαντασίαν ἐναργῆ παρέχειν. Sic 20, 39, Homerum scribit ἐν τοῖς ῥυθμοῖς οὕτω φιλοτεχνῆσαι, ὥστε μηδὲν ἡμῖν διαφέρειν γινόμενα τὰ πράγματα, ἢ λεγόμενα ὁρᾶν. Infra certe 94, 39, Isocrateam elocutionem τὸ σαφὲς καὶ ἐναργὲς τῇ Λυσιακῇ παραπλήσιον ἔχειν tradit: (ubi vide quæ ex Wolf. adnotabuntur) & rursum 98, 28, τῆς σαφηνείας καὶ τῆς ἐναργείας ἀμφοτέρας κρατεῖν pronuntiat. Isæo quoq; perinde ac Lysiæ, ab eodem tribuitur λέξις σαφής, καὶ ἐναργής, καὶ σύντομος, 104, 23: itidemque Herod. & Thucydid. 130, 24. Wolfium quoq; ἐνάργειαν legisse monuit Hœschelius. V. 41, Ald. & St. in Oratorum volumine conjuncte h. εἰπαθείη. sed id quoque corruptum ac depravatum est. nec satis conveniens lectio esse videtur αἰτῆσαι εἰσοδβρεῖν. V. 45, pro οὐδὲ rectius legerimus οὐδέν.

P. 84, v. 18, forsan rectius ἡρμοσμένον: vel ἡρμόσθαι. V. 24. W. λη[illegible] ὅμως καὶ τὸ πᾶς. V. 31, suspectum est κοινοτάτην: nec an verum sit δεινοτάτην asseverare ausim. Mox etiam legendum potius καὶ μόνην καὶ μάλιστα: vel τὴν μόνην καὶ μάλιστα. V. 34, existimabit fortasse aliquis pro ἥττας reponendum ἡδύτης. sed verior esse videtur hæc lectio, ἡδὺ ἡ δεξιότης, ἢ πᾶσιν ὁπωσοῦν. V. 36, rectius copulative in quibusdam cod. ἰδιώτῃ τε καὶ τεχνίτῃ. V. 37, vulgati libri h. λόγον. sed verum esse λόγων, satis declarant sequentia. atq; sic legit etiam W. V. 42, pro μέτρον rectius (opinor) legerimus μέτρον, *mensura, modus*. Sequenti etiam versu malim cum articulo, οἱ μουσικοί. V. 44, opinabar legendum esse διαστήμασι, sed facile assentior Petro Victorio, qui Var. lect. lib. 13, cap. 6, locum hunc citans, unius litteræ mutatione legit διηχήμασι, *dissonantiis*. V. 46, pro ὑπ' αὐτοῦ putabam leg. ἐπ' αὐτοῦ, *in eo*. Victor. loco jam citato l. ἡ παρ' αὐτοῦ. Qua vero significatione ἄλογον αἴσθησιν idem Victorius accipiat, supra exposui ad 13, 40.

P. 85, v. 1, Aldus & Steph. in Oratorum volumine habent χαρακτηριστικωτάτην: itidemq; v. 39. nostrũ χαρακτηριστικωτάτη sup. quoq; legitur 25, 43, & inf. aliquoties. Eadẽ diversitas infra iterũ notata 132, 6: & 133, 30. atq; ita etiã 71, 25, auctor dicit, τῶν ῥητόρων ὅσοι κεχαρακτηρισμένοι. V. 15, ἐκείνης ferri potest, ut pag. seq. v. 23. siquis tamen malit ἐκείνῃ, sc. τῇ Λυσίᾳ, per me licet. V.

19. Stephanus in Oratorum volumine legit ἐπιμφαίνειν: quidam cod. ὑπεμφαίνειν. paulo infra, v.37, legitur ἐμφαίνειν. nostrum ἐπιφαίνειν repetitur seq. pag. v. 2. Seq. v. pro μὲν rectius legemus μοι, mihi: quod Steph. quoq; annotavit. V. 32, malet fortasse quispiã, ὅτι μὲν οὖν εἰσιν οἱ λόγοι ῥήτορος: id est lin͂os, cujus. sed retineri etiam vulgata lectio potest. V. 40. ἐπιγενομένων legitur etiam in Aldina editione. Stephanus mavult ἐπιγενομένων, tempore aoristo. V. 45, pro ἀτόπων supra est ἄψυχον 83.46.

P. 86, v. 4, pro δύναται non absurde reposueris δυνατή: ita scilicet ut præcedit πιθανή, & sequitur ἱκανή, v. 6. V. 11, ἐπὶ accipiendum pro coram: ut infra 111, 2. alioqui existimaris aliquis legendum ὑπό. V. 14, forsan rectius προκατηγορηθείη seu προκατηγορηθῇ, tribuantur. V. 17, οἷον ὡς, infra quoque sic usurpatum 125, 7: & apud Aristot. Rhetor. 113, 3. V. 18, procul dubio cum Aldo & St. leg ἀναυμάχητον: ut significetur clades nec terrestri nec navali prœlio accepta, sicut infra 173, 6. V. 21, Wolf. ante ὡς ἀνδρὸς distinguit, non post. V. 36, pro τε posis etiam legere γε, saltem. Seq. v. quidam cod. adverbialiter habent ἥττον, minus. Quod vero promittit v. 44, forsasse in secunda hujus tractatus parte aut in lib. de imitatione præstitit: sed meminit etiam infra in Dinarcho 114, 20.

P. 87, v. 2, pro τε non male legeris δέ. V. 13, forsan rectius cum articulo αἱ τέχναι, ut mox τὰ πράγματα. Seq. v. Aldus & Stephanus in Oratorum volumine, pro αὐτὸς habent αὐτό. V. 26, Plutarchus quoque hunc numerum memorat, & quidem ex hoc ipso Dionysio nostro. quare verba ejus hic adscribam. Φέρονται δ' αὐτοῦ (inquit) λόγοι τετρακόσιοι εἴκοσι πέντε. τούτων γνησίους φασὶν οἱ περὶ Διονύσιον καὶ Καικίλιον εἶναι ἑξήκοντα τριάκοντα· ἐν οἷς δὶς μόνον ἡττῆσθαι λέγεται. V. 46, forsan rectius distinctione post αὐτοῦ posita, mox plurali numero & dativo casu legemus ποιουμένοις. Sequenti etiam versu rectius fortassis ἐν δὲ, ut v. 35. Ibidem mox τὸν ἄνδρα videtur expungendum.

P. 88, v. 4, legendum videtur ἄριστος δικαστής, ut seq. v. ἀκριβέστατος κριτής. V. 24, forsan ψυχαῖς οὐκ ἀπαιδεύτοις, ingeniis non indoctis: ut supra 25, 10. V. 27, Aldinum & nostrum exemplar habent Γλαυσίππου. ego cum Stephano malui Γλαυκίππου. Sic v. 32 pro vulg. καὶ αὐτοῦ cum eodem malui κατ' αὐτοῦ. V. 36, exemplar nostrum habet ἐναδικαιοῦντες: Aldinum divise, ἐν ἀδικοῦντες. ego Stephanum sequi malui. V. 41, τῆς φίλης retinere nihil vetat. potest tamen & dandi casu legi τοῖς φίλοις.

P. 89, v. 15, καὶ ante εὐθὺς otiosa est. V. 19, forsan rectius ἀπ' ἐκείνων. V. 32, pro vulg. στρατευσάμενος malui cum Stephano στρατευσόμενος, fut. tempore. V. 35, Ald. & Steph. adverbialiter habent τὸ μὲν πρῶτον, primum quidem. Seq. v. & ὑπολειπόντων retineri potest, & ἐπιλιπόντων substitui. V. 38, αὐτῆς habet etiam Ald. & Stephanus. sed rectius forsassis αὐτῇ, dandi casu. Seq. v. καταλίποι cum Stephano malui pro vulgato καταλείποι. nam præteriti temporis hic significatio est.

P. 90, v. 2, siquis præsenti tempore melit ἀναγκάζει, per me licet. V. 21, exemplar habet ἀνυποδύτους. nostram scripturam confirmant ὑποδήματα v. 47. V. 38, malet forsan aliquis ταῖς τε. sit autem impensarum istarum computatio pag. seq. v. 38. V. 47, forsan εἰς γραφείας ἱματίων.

P. 91, v. 5, ἐφ' ὧν habet etiam Ald. & Stephanus. sed rectius forsan ἐφ' ᾧ: eodem scilicet numero quo præcedit καὶ περὶ τούτου. V. 19, Ald. & Steph. habent δυοῖν: itidemque v. 31. V. 32, pro vulg. ὡς γε malui cum Stephano ὥστε. Pro ὑπὲρ ὅλου autem legendum puto ὑπὲρ ὅλου, pro toto illo negotio; seu, in totam istam negotiationem; in universum. V. 34, περὶ retinere nil vetat, siquis tamen παρὰ malit, fruatur suo judicio. V. 43, ἐπιδεικτικοὶ λόγοι sunt demonstrativi generis orationes, ut panegyricæ. sic supra 87, 1.

P. 92, v. 14, χρηστῶν referendum videtur ad nom. singul. χρήστης, usurarius: quo usus est etiam pag. præced. v. 43. V. 34, pro ἐνορῶν legendum vel ἐνορῶν, vel ἐνορῶν: quod Stephanus quoque in suæ editionis margine adnotavit. V. 47, quidam cod. νομιζόμεθα, præs. tempore: ut adnotavit idem Steph.

P. 93, v. 4, pro conjunctione ἢ quidam cod. habent articulum οἱ, ut Stephanus adnot. V. 6, quid. cod. ὅτι ἡλικίᾳ, ὅτι ψυχῇ. V. 9, q. c. οὐχ ὅπως ἵνα Ἀθηναίων ἴσα. V. 16, in exemplari est αὐτάς: perperam. V. 20, q. c. ὅσοις κτ. plurali numero. V. 21, forsan rectius ποιησαίμεθα, optativo verbi modo, ut sequ. v. Ibidem q. c. habent, ἃ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσι: & seq. v. τούτους, accusat. casu. Posses etiam legere, ποιησαίμεθα Λακεδαιμονίοις ἃ κελεύουσι: vel, ποιησαίμεθα Λακεδαιμονίοις τὰ κελευόμενα, ut infra 97, 45. V. 23, ὑμῶν habet etiam Aldus. Stephanus maluit ἡμῶν, in prima pers. V. 24. quid. cod. μὴ πείθω, non persuadeam. V. 28, forsan rectius καταλυθήσεσθαι, ut seq. v. ἀποστερῆσαι. Eodem v. 29 fortasse rectius cum articulo, τῆς ὑπαρχούσης. Sed v. quidam cod. hab. τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιθυμ. ut Steph. ado. V. 37, nota hic ἰέναι usurpatum pro ἐλεύσεσθαι.

P. 94, v. 1, in hunc Dionysii tractatũ multa & prolixe adnotavit Hier. Wolfius in sua Isocratis editione Græcolatina: quæ deinceps suo quæq; ordine ac loco subjungere visum est: ne vel præstantis illius viri labores cõtempsisse, vel lectorum commoda neglexisse videremur. Quia vero etiam de meo pauca nonnunquã additurus sum, ut inter Wolfianas & meas annotationes discrimẽ teneatur, Wolfianis in fine apponã principem nominis litteram W, meis nullum signum adjiciam. Ut igitur ad rem veniam, v. 2, pro ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ ἕκτης, Plutarchus in Isocratis vita habet κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ἕκτην. W. V. 7, pro τὸν βίον ἀπὸ ταύτης ἔχοντος τῆς ἐργασίας, Plutarchus habet, εὐπορήσαντος ἀπὸ τούτων: quod est plus quam τὸν βίον ἔχοντος. nisi βίος, id est victus, κατ' ἐπίτασιν αὐτὶ τοῦ πλοῦτος, i. pro divitiis accipiatur. W. V. 10, Prodicus, Gorgias, Tisias, neq; σοφοί, i. sapientes, (a professione quidem) quod nomen, ut arrogans, repudiatum erat; neque philosophi, neq; oratores; sed sophistæ dicebãtur. etsi in Græcia maximũ eorũ nomen fuit, propter sapiẽtiæ opinionem; professioni tamen σοφιστῶν, non σοφῶν titulus tribuebatur. Philosophia igitur in genere pro liberali doctrina culturaque ingenii accipienda est: quanquam illi omnium rerum scientiam professi, doctrinarum genera, ut Dialecticam, Rhetoricam, Philosophiam, confuderunt. hoc enim significat vocabulum πεφυρμένην, (v. 22) Gorgiam permiscuisse omnes scientias. W. V. 15, exemplar nostrum habet πρῶτα καὶ κυριώτερα, diverso comparationis gradu: ut supra quoque in Lysia, 82, 22. ego hic Wolfium & rationem ipsam sequi malui. Porro etsi Inventio (ut idem Wolf. hic adnotat) & Dispositio & Elocutio, ipsius eloquentiæ præcipuæ partes sunt, per se considerat: tamen ill[illegible] sine Memoria & Pronuntiatione obmutescit, [illegible] in publicum prodire audet. Referanturque hæc verba ad auditores καὶ περὶ τὸν ἀγοραῖον λόγον: ut Plutarchus in Catone Uticensi ait; ἄσκει καὶ τὸν ἀγοραῖον λόγον, ἀξιῶν ὥσπερ ἐν πο-

ἐν πόλει μεγάλῃ, τῇ πολιτικῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ μάχιμόν τι εἶναι φαίνεσθαι φόρμιγγα. Hæc W. V. 20, Ἑλληνικῶν nomine intelligenda ea sunt quæ ad salutem, concordiam, dignitatem totius Græciæ pertinent. cujus generis sunt Plataicus, Areopagiticus, Panegyricus, Symmachicus sive εἰρηνικός. nam Atheniensium respub. totam fere Græciam complectebatur. βασιλικῶν vero appellatione intelligo orationes scriptas Archidamo Nicocli, Dionysio, Philippo, & fortassis aliis. Possunt tamen etiam intelligi res Persarum; quorum rex Artaxerxes Mnemon, Cyri minoris frater, κατ' ἐξοχὴν ὁ μέγας βασιλεὺς dicebatur & ipse βασιλέα βασιλέων se appellabat. W. V. 23. in τ περὶ Γοργίαν, pro τ Γοργίαν, elegans est periphrasis proprii nominis; qua interdū etiam comites, amici, discipuli, collegæ intelliguntur. οἱ συγγεγραμμένοι ἀπὸ λόγου, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἄνδρας. i. ἀπὸ τ Γοργίου, vel etiam ἀπὸ τ ὁμοτέχνων ἢ ζηλωτῶν, a Gorgia, vel ejusdem cum Gorgia & Protagora professionis hominibus, & sectatoribus eorum. Hanc autem distractionem eloquentiæ & sapientiæ reprehendit Cic. in lib. de Oratore, & conjunctionem Gorgianam τ πολυεπιστημοσύνην φιλοσοφίαν requirit. W. Ibidem ἐχώρησαν, *Abiit, Se contulit, Amplexus est*: a verbo χωρέω. apud Plutarch. vero, χωρίσας πρῶτος: i. *separavit seu distinxit primus*, a verbo χωρίζω. Magna est autem ad discendum commoditas, singula seorsim tradi; universi artes, quæ natura inter se cohæreant, & uno veluti orbe, quemadmodum etiam virtutes, contineantur, τ ἐν κύκλῳ παιδείας nomen obtinuerint. Magis etiam vitæ mortalium expedit, ut tardiora & angustiora ingenia unum aliquod doctrinæ genus probe teneant, quam ut & inani labore sese excrucient, & alios vana professione τ πολυεπιστημοσύνης decipiant. W. V. 25, verissima sunt hæc Isocratis præconia, modo ne pigeat accurate & crebro relegendo, hoc ipsum experiri. nam scripta ejus, & prudētiam augent, & linguam instruunt: nec prudentes tantum & disertos, sed etiam bonos viros efficiunt; si in bonum ingenium inciderint. W. Pro βουλεύεσθαι vero si quis malit βούλεσθαι, non multum fortasse a scopo aberrarit. Seq. v. idem W. pro προσγίνεσθαι mavult περιγίνεσθαι. Sequens periodus, prolixa est; cujus antecedens, participio προσπεποιημένος finitur: verbum ἐπολέμησαν, periodi apodosin orditur. W. V. 28. ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ut Hyperides, Demosthenes: ἐν ταῖς πολιτείαις, ut Timotheus. W. V. 29, τὰς κοινὰς τ Ἑλλ. πρὸς βαρβ. πρ. i. res a Græcis contra barbaros, & a barbaris contra Græcos gestas, ut Ephorus & Theopompus. W. V. 30. κτ τὰς ἀποικίας τ λόγων: quia, ut Athen. redundante in sua urbe civium multitudine, colonias (ut in Panegyrico & Panathenaico indicatur) in varia loca deduxerunt; eodem modo Isocrates suam eloquentiā in multas Græciæ urbes, recte institutis a se discipulis, tanquam colonis missis, propagavit. Sicut autem seq. v. Dionysius dicit, τ ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων, ita in Busiride Isocrates, ἐκ ἡ φιλοσοφίας χρηματίζεσθαι ζητοῦσι. Plutarch. ἀργύριον ὅσον οὐδεὶς ἐκ σοφιστῶν ἐπορίσατο. est ο. χρηματίζεσθαι pecunias colligere, opes acquirere: unde χρηματιστική, rei quærendæ scientia, seu pecuniæ faciendæ ratio. & apud Arist. ὁ χρηματιστὴς βίαιός τις ἐστι. W. V. 32, in δυοῖν δέοντα censet idem W. esse ἀσυνάρτητον & singularem locutionem. pro δυοῖν δεόντων duob. deficientibus. Sed utrumq; loquendi genus suam habet structuræ rationem. nam in hac phrasi, constructionis ordo est, ἔτη ὀκτώ, δεόντα δυοῖν, i. ἐλλείποντα δυοῖν, ratione indigentiæ. (ut inf. quoq; 142, 35) cum vero Demosth. dicit, πεντήκοντα μιᾶς δεούσης ὀλίγας τριήρεις, absolute sunt positi genitivi illi, μιᾶς δεούσης. Ad prius loquendi genus accedit apud Cic. *Duodeviginti* & *Duodequadraginta*; apud Varr. *Duodetriginta*; apud Plin. *Duodequinquaginta*, *Duodeoctoginta*, *Duodenonaginta*. Immo etiam *Duodetricies* dixit idem Cic. *Duodequadragenos pedes* Plin. *Duodequadragesimus annus* Livius, *Duodequinquagesimus annus* Cic. & ut Thucyd. ait δέοντι ἑνὸς τριακοστῷ ἔτει, ita Cic. *anno undetricesimo post ejus mortem*: & Liv. *Undetrigesimo die post fratris mortem*. V. 33, γνώμῃ χρησάμενος, *consilio, sententia, seu decreto usus*: i. cum decrevisset; ita n. decreverat. Ibidem, ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως, sc. καταλυομένοις ἢ ἀπολλυμένοις, *una cum pereuntib. respubl. fortunis*. & συγκαταλῦσαι τὸν βίον ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως, est *Una cum repub. concidere*. ut Cic. *Cum superstitem se esse respublicæ, ne si liceat quidem, velit*. Plutarch idem dicit his verbis, ἐξαγαγὼν ἑαυτὸν τοῦ βίου διὰ τ σιτίων ἀποσχέσθαι. sententia est, eum sibi ultro necem inedia conscivisse. quod idem etiam Pomponius Atticus fecit. & est ἀποκαρτερεῖν vitam inedia aut laqueo finire. W. V. 34. πῶς χρήσαιτο τῇ τύχῃ, *quomodo uteretur fortuna*, seu successibus: i. moderatene usurus esset victoria, an vero superbe, crudeliter & tyrannice grassaturus. Quanta autem fuerit post eam Philippi victoriā populi Athen. trepidatio, perquam eleganti hypotyposi describit Lycurgus in oratione κτ Λεωκράτους. W. V 35, quidā post ἀσφαλῶς distinguunt. ego cum W. adverbium hoc ad sequentia referre malui, hoc sensu; *quæ igitur scripta de eo comperimus, summatim hæc sunt*. Porro declaratio harum dicendi virtutum & vitiorum, (inquit idem W.) petatur ex Hermogene & aliis Græcis & Latinis, qui de arte dicendi scripserunt. V. 36, ut hic dicit καθαρὰ οὐχ ἧττον τῆς Λυσίου, ita sup. in Lysia, 82, 23, κτ τὸ καθαρεύειν τ διάλεκτον, οὐδεὶς τ μεταγενεστέρων Λυσίαν ὑπερεβάλετο, ἀλλ' οὐδὲ μιμήσασθαι πολλοὶ δύναμιν ἔσχον, ὅτι μὴ μόνος Ἰσοκράτης, καθαρώτατος δὴ τ ἄλλων, μετά γε Λυσίαν, ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἔδοξεν ἔμοιγε δοκεῖ γενέσθαι ὁ ἀνήρ. Cum vero ibidem subjungit, οὐδὲν εἰκῆ τιθέασι ὄνομα, delectus verborum intelligatur, quæ nobis non ex vernaculo sermone confingenda, & temere conjungenda sunt, sed e probatis auctorib. petenda, sine quib & loqui & scribere erubescendum. nisi forte aut rei novitas, aut Latini sermonis egestas, aut ipsius professionis & argumenti genus, (a cujus usu receptis loquendi modis in gravib. negotiis recedere, non eloquentiæ sed stultitiæ fuerit) aliud coegerit. Si n. eloquentiæ finis est, rerum explicatio, & persuasio auditorum: quid profuerit afferre verba sane elegantissima, & fortassis ad rem accommodata, non ea tamen, quæ ab iis quorum interest, intelligantur & probentur? Ista igitur Ciceronianæ imitationis admiratio, propria eorum est qui sua scripta ad memoriam eruditæ posteritatis pertinere volunt: qui & pauci sunt, & esse multos non est necesse. reliqui, aut lingua sibi vernacula & scribant & loquātur, (quod plerique faciunt) aut pro suæ quisq; professionis genere, iis verbis & loquendi modis utantur, qui & receptissimi sunt, & facillime ab omnib. intelliguntur. quæ ideo annoto, quod nimium quosdam in hoc genere curiosos & severos exactores esse video, & diversissimis pedibus eundem inducere calceum. W. V. 37, ἀκριβοῦσα, idest ἀκριβῶς διαφυλάττουσα. Ibidem ἡ ἀσαφὴ διάλεκτος opposita τῇ γλωττηματικῶν καὶ ξένων ὀνομάτων χρήσει. W. Seq. v. ἀπηρχαιωμένα sunt *Antiquata & obsoleta*. σημειώδη vulgata lexica exponunt *Quæ notant aliquid*: σημεῖον, *Signum, Punctum, Nota, Conjectura*. ego igitur verti *Obscura*, quibus intelligendis Tiresia conjectore sit opus. Quod si non placet, accipe ἀντὶ τῶν γλωσσηματικῶν καὶ ἀκαταλήπτων, i. pro iis quæ non omnibus nota sunt, & quæ

critici obeliscis confoderunt. Ibidem πεφεύγει pro φεύγει, Fugit, Non admittit, Aversatur. Hermogenes: τὴν τῶν προοιμίων ἑρμηνείαν δεῖ τῇ μὲν ἐκλογῇ ἀπηργοτέραν εἶναι, καὶ ἥκιστα σημειώδη, ἀλλ' ὡς ἐκφεύγῃ τὰς ἐκφανεῖς τρόπους. Aliquanto post videtur vocis ἀπηρχαιωμένοις καὶ σημειώδεσιν opponere, τὰ κύρια καὶ συνήθη καὶ κοινὰ ὀνόματα: & addit, ἡ δὲ Ἰσοκράτους λέξις, προσλαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι προῆλθεν. ut & Hermogenes & Dionysius τὸ σημειῶδες ἀντὶ τοῦ τροπικοῦ accepere videantur. Sed tamen nihil affirmo, ἐπέχων καὶ διασκεπτόμενος, μᾶλλον δ' ἀγνοεῖν τἀληθὲς ὁμολογῶν. ἀπειροκαλία ibidem verbum affectationi valde conveniens. nam qui elegantiæ sine judicio student, inepti & ridiculi fiunt ex imperitia, ignorantes quid deceat aptumque sit. Hæc Wolf. In sequentibus etsi excusari & tolerari vulgatã lectionem posse censet idem Wolfius, tamen veretur ne inversus sit ordo, & ea quæ his signis inclusa sunt, ponenda sint post quartum ab hinc colon; hoc modo: καὶ κέκραται συμμέτρως· τὸ σαφὲς ἱκανὴν ὑπεροχὴν ἔχει, καὶ τὸ ἐναργές· ἠθική τέ ἐστι καὶ πιθανή· κατὰ δὲ τὴν τροπικὴν φράσιν ὀλίγον τι διαλλάττει τῆς Λυσίου· καὶ στρογγύλη δὲ οὐκ ἔστιν ὥσπερ ἐκείνη. id est, *& mediocriter temperata est, & perspicuitatem habet, ac evidentiam eandem; morataque est & probabilis. quod vero ad tropos attinet, nonnihil a Lysiæ dictione distat. neque vero ita rotunda est etiam, ut illa.* Idem ibidem ad τὴν τροπικὴν φράσιν adnotat hoc Ciceronis in Partitionibus; *Unum genus est eloquendi sua sponte fusum, alterum versum atque mutatum.* V. 39, τὸ σαφὲς perspicuitatem significat, τὸ ἐναργὲς evidentiam καὶ ὑποτύπωσιν, quando res cum illustri specie quasi in oculos incurrit, ut non tam narrari quam geri videatur. Fuit τὸ τῆς ἐναργείας ὄνομα Epicureis valde tritum, qui contendebant, judicium omnium rerum esse penes τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι. W. V. 40, ἠθική τε ἐστι. ἤθη dicuntur affectus leniores & suaviores: contra, πάθη, vehementiores. Cicero, *O poema tenerum & moratum, atque molle:* ἠθικὸν ποίημα. W. Ibidem si retineatur vulgatus membrorum ordo, tollenda videtur καὶ ante στρογγύλη: hoc modo, ἠθική τε ἐστι καὶ πιθανή· στρογγύλη δὲ οὐκ ἔστιν. Ibidem W. ad στρογγύλη hæc adnotat. Rotundus dicitur globus: rotunda vero dici videtur oratio, in qua extrema cum mediis & primis ita cohærent, ut omnia plana, æquabilia, & optime inter sese connexa sint, nec desit nec redundet quidquam. V. 41, συγκεκροτημένη, quasi in procinctu stans, & ad pugnam instructa. a κρότος fit συγκροτέω, ita conjungo & quasi coagmento & compingo, ut elegantia & pulchritudo quasi plausum excitet. vel συγκεκροτημένος λόγος est oratio densa & velut hamis inter se conserta, ut de Demosthene Quintilianus scribit; apud quem συγκεκροτημένοι τὰ πολέμια dicuntur viri in re militari consummatissimi. W. Ibidẽ animadvertendum Dionysii cõsilium, cum ait πρὸς ἀγῶνας δικανικὰς εὔθετος. cum enim oratorem instruat qui in foro, in curia, in cõcione, gravissimas caussas agat: monet ea vitanda esse in Isocrate, nec temere imitanda, quæ ad ostentationem & oblectationem magis faciunt, quã ad serias caussas agendas. Sic & suus honos Isocrati cõstabit, qui in suo genere decorũ observavit, (auditoriis enim, ut Fabius ait, non judiciis se comparatat) & lectoris imitationi consuletur, ne in diverso argumẽto a decoro aberret, εἰς κακοζηλίαν ἐξοκείλας. W. V. 42, κατασκελεῖν Hesychio exponit κατασκελετεύειν, τὰς σάρκας καταφαγεῖν, attenuare usque ad ossa, carnem arrodere & devorare. quod equidẽ haud scio an huc pertineat. Nam Isocratis oratio non vix ossibus hæret, ut oves. Ego nis apud Virgiliũ: sed, ut illa Chæreæ Terentiani Pamphila, succi plena est. σκέλος Hesychius πόδα interpretatur, & ait τάττεσθαι ἐπὶ τοῦ φορτικοῦ, i. e. de homine vel negotio tumido & molesto usurpari. Quid igitur si κατασκελὴς λέξις claudicans potius, & alterum quasi pedem tanquam onus quoddam trahens intelligatur, quam macra vel tenuis? Divinare hic necesse est. nam omnia lexica, & vetera & recentia, quæ quidem nancisci mihi licuit, me destituunt in multis vocibus & loquendi formis. nihil Hesychius hic, nihil Suidas, nihil Pollux, nihil Etymologicon, quantumvis magnum; nihil etiam Varinus, Budæus, Camerarius. tu si quid habes, candide imperti. W. V. 43, observetur hic verbi πάσχειν significatio, quæ τῶν μέσων est. quidquid enim seu boni seu mali accidit, quocunque modo homo vel animo vel corpore afficiatur, πάσχειν dicitur W. V. 44, verbum ποιεῖν sæpe ad inventionem & elocutionem poeticam refertur; a qua compositione numerosa oratio, quæ est quasi poema quoddam, laxioribus numeris astrictum, ut Cicero vocat, non multum abhorret. potest tamen ποιητικὴν intelligi simpliciter; Isocraticam compositionem de industria comparatam esse ad ostentationem & magnificentiam. W. V. 45, ἐκ παντὸς διώκειν legitur etiam seq. pag. v. 15: & infra 99, 17: pro quo alibi ἐκ παντὸς τρόπου. V. 46, παράλληλα lexicographi exponunt ὅμοια, ἀλλήλων ἐχόμενα, ἀκόλουθα, id est æqualia, consequentia, inter se vicina. itaque φωνηέντων παράλληλοι θέσεις sunt vocalium consequentes sese positiones. quæ etiam συγκρούσεις φωνηέντων dicuntur, concursus & hiatus vocalium, cum vocalis vocalem, nulla interposita consonante, sequitur. Quæ cum aperto & hianti ore pronuntientur, insuavem, repetitæ crebrius, faciunt elocutionem. Cicero; *habet ille tanquam hiatu concursu vocalium, molle quiddam.* W.

P. 95, v. 1, περίοδον & κύκλον pro eodem accipio. Hermogenes lib. 4 εὑρέσεων, cap. 8, κύκλον inter figuras numerans, tale exemplum affert: *Tibi quidem fuit fur pater; siquidem fuit similis tibi.* Cum vero in circulo æqualia omnia sint & plana, transfertur hæc vox etiam ad æqualem & singulari industria connexam orationem. W. Ibidem ῥυθμοειδὴς est (inquit idem W.) quod habet speciem rythmi: cujus generis exempla sunt infinita in Isocrate, quæ conficiuntur διὰ τῶν παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων. Dicuntur autem ῥυθμοὶ numeri oratoru, itemque ὁμοιοτέλευτα, quibus vulgariũ linguarum poemata magna ex parte constant. cujusmodi sunt etiam jambi isti Christiani, Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος· Καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος. V. 2, observetur pleonasmus, μᾶλλον οἰκειότερος, pro μᾶλλον οἰκεῖος. W. Ibidem vulgata scriptura χρήστως, nimium derogat Isocrati, tanquã ad nullam rem utili: etsi hoc a Catonis sententia non abhorret, ὃς τῆς Ἰσοκράτους διατριβῆς ἀπισκώπτων, γηρᾶν φησὶ παρ' αὐτῷ τοὺς μαθητάς, ὡς ἐν ᾅδου χρησομένους ταῖς τέχναις καὶ δίκας ἐροῦντας. Sed non obscurum est, ῥήτορας esse legendũ: ut intelligatur, lectioni & recitationi magis cõvenire scripta Isocratis, quam pronunciationi & cõtentioni oratoriæ. W. V. 3, ἐκ χειρὸς βοηθεῖν τοῖς πράγμασιν, est μετὰ πάσης σπουδῆς, hoc est summo studio, rebus succurrere, cõtestim. nulla mora interposita. utrũ vero ἐκ χειρὸς θεωρεῖν significet attentissime contemplari, an obiter spectare, celeriterque percurrere, vel e libro legere, vel recitante alium audire, equidem dubito. inclinat tamen animus, ut credere libeat, τὸ ἐκ χειρὸς θεωρεῖν idem esse quod

ἀναγνῶσαι

ἀνάγνωσιν, id est lectionem seu recitationem in auditorus, vel etiam privatam. Alcidamus in oratione κ΄ σοφιστῶν, hoc idem videtur dicere λόγον ἐκ βιβλίου ἀναγνώσεσθαι. & Hieronymus philosophus infra (99,14) dicit Isocratem εἰς ἀναγνώσεις παιδὸς Φωνὴν καθιδρῦσαι. Siquis autem τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίας interpretari mavult τὴν ταχεῖάν τε καὶ ἄσκησιν, ἢ τὴν προθυμίαν καὶ ἐκκλησίας, τῶν ἀκροατῶν ὀχλούντων συνελθόντων, haud impedio. W. V. 4, quod hic dicit Isocratis orationes οὐχ ὑπομένειν τοὺς ἐν ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας, id est contumeliosum non est. nec enim ipse duntaxat in oratione περὶ ἀντιδόσεως præclare se defendit, sed a Quintiliano & Cicerone etiam excusatur. Dionysius caussidicos monet ne temere quidvis ab Isocrate in conciones & judicia transferant. W. V. 5, πολὺ τὸ παθητικόν: quia sæpe auditor ad iram, odium, invidiam, indignationem, & alios acriores affectus incitatur. W. τοῦ δὲ ἤκιστα δέχεται περίοδος: quoniam vehementes affectus brevitatem postulant, & frequentationem brevium sive commatum sive membrorū: periodus contra prolixior est, & æquabiliter fusa. W. Ibidem vulg. libri pro παρομοιώσεις h. τὸ ὁμοιώσεις. ego W. sequi malui; quia supra quoq; in Lysia similiter παρισώσεις & παρομοιώσεις copulantur a Dionysio. 96, 9: & infra in hoc ipso Isocrate, 99, 18: & 103, 38. V. 6, ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος πολύς ἐστι παρ' αὐτῷ: nimium esse dicit Isocratem in exornando. W. V. 7, distinguendum videtur post κατασκευήν: ut sensus sit, Isocrates, vel Isocraticarum figurarum ornatus, reliquā structuram orationis impedit, molestiorē efficit. nec n. conjunxerim ego verba sic; λυπεῖ πολλάκις, sc. τοὺς νικῶντας, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς τὴν ἄλλην κατασκευήν. Sententia certe est, eum esse nimium in exornando, eaq; re parere fastidiū: sicut & mellis copia in fel converti dicitur. Porro προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς ad verbum sonat, *Assistens auribus*. eandemque hanc formulā paulo post repetit, (99,20) τὸ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδ' ἐν ὥρᾳ, προσιστάσθαί φημι ταῖς ἀκοαῖς. Sic Demosth. in Epitaph. αὕτη δὲ ταύτης, κἂν ὑπερβάλλῃ τῷ λέγειν καλῶς, προσίσταται τοῖς ἀκούουσι. i. *istra vero hanc* (benevolentiā) *quantumvis excellens eloquentia, offendit auditores*. Budæus exponit ἐναντιοῦσθαι & ἐμποδίζειν & προσκρούειν, adversari, obsistere, obstrepere, obsidere aures & offendere, fastidius auriū adhærescere, ut Cic. loquitur. Idē κατασκευὴν interpretatur orationis structuram atq; opificiū, & artificē compositioné. Hoc igitur vult Dionysius, Isocratē nimia frequentatione similium figurarū impedire attentioné auditorum, aurib. fastidiū ingerere, obtundere aures, uno aliquo loco sic defatigare, ut cetera minus attente & cupide accipiant, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀπειρηκόσι χρῆσθαι τοῖς ἀκροαταῖς, ut verbis Demosth. utar. Epicurus eodē verbo utitur in epist. ad Menœceū, ὅτε γὰρ προσίσταται αὐτῷ τὸ ζῆν, neq; *enim eum tadet vivere*. Utinā vero nostris temporib. summū scriptorū & unicum esset vitiū elegantia nimia, quæ in Isocrate reprehenditur: quod perinde est ac siquis in formosissima & potentiss. regina immodicā venustatem & ornamentorū excellentiam vituperaret. W. τριῶν ὄντων: in Rhetoricis ad Herenn. paulo aliter; *Elocutio commoda & perfecta, tres res in se habere debet; elegantiam, compositionem, dignitatem*. W. V. 9, τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας: i. τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων. σχημάτων autem nomine intelligi possunt & verborum & sententiarū figuræ, quæ & in grandi & mediocri & tenui genere orationis sæpe diversæ sunt. sed tamen ad conformationē periodorū, quarum magna est varietas, potissimum pertinere puto. W. V. 10, τὴν διαφορὰν ἐστενὴν μουσικὴν paulo ante aliis verbis dixit, περιόδῳ καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα ῥυθμοειδεῖ. Isocratem sæpe cantorem agere potius quam oratorem, significat. qua de re fertur Augusti jocus in quendam ineptum lectorem; *Si legis*, (inquit) *cantas: si cantas, male cantas*. Cic. lib 3. de Oratore, cum de numeris præcipit, hanc curiositatē improbat: *Nec sunt hac* (inquit) *rythmicarum ac musicorum acerrima norma dirigenda*. W. V. 11, rectius mutata conjunct. cum Wolfio legemus σχηματίζει δὲ φορτικῶς. Ad hæc vero intelligenda (inquit idem W.) subtili judicio & accurata cognitione eorum quæ a Cicerone in Oratore perfecto & a Strebæo in doctissimo libello de Elocutione & compositione traduntur, est opus. Interim tamen adolescentes hoc saltem cogitent quanta diligentia requiratur non modo ad eloquentiæ laudem parandam, sed etiam ad vitandas orationis ineptias. W. Idem ad φορτικῶς hæc adnotat: φόρτος & φορτίον, onus. hinc φορτικὸς, gravis, molestus, importunus, indoctus. nam οἱ χαρίεντες, & οἱ φορτικοὶ, sæpe opponuntur. τὸ περίεργως igitur & φορτικῶς, vitiiperationis sunt, non laudis. nam prius, immodicā curam; alterum, fastum & tumorem significat. Mox τὸ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγειν, ponit in laudib. Isocratis. W. τὰ πολλὰ, i. ὡς τὸ πολὺ, *plerumque*: vel ἐν πολλοῖς, *in multis*. W. τοῦ πόρρωθεν λαμβάνειν: ornamenta non sollicite quæsita, sed ultro oblata esse videri debent. W. V. 12, inclusa ἢ, addita ex codē W. V. 19, λύει τὴν περίοδον ἐνίοτε, hoc videtur velle, aut quod periodum non semper affectet, aut simplicius & minus curiose componat: τὸ κεκολασμένον εἰς περίοδους, ut Philostratus loquitur. W. Quod vero dicit, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς καὶ δικ. ex eo apparet, non defuisse judicium Isocrati, sicut nec Ovidio poetæ; sed utrumq; & argumenti rationem habuisse, & ingenio suo indulsisse. W. V. 23, ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων, *voluptate alliciens auditores*: i. propter suavitatē libenter audiuntur Isocratis orationes. W. V. 25, legi etiam possit τὰ συνερανιζόμενα κόσμους ἐπιθέτους, *qua aliunde colligunt & adsciscunt ornamēta*; seu, *amplexa aliunde collecta ascititia ornamenta*. συνερανίζειν est *undique colligere, corrogare*. ἀπὸ τοῦ ἐρανίζειν, quod inter alia significat τὴν ἀπὸ τῶν συμβαλλομένων συναγωγὴν, i. collectam, stipē, symbolam a singulis collatam, Cicero; *Quoniam collectam a conviva Crasso exigis*. W. Ibidem πεφυκέναι ἔχειν, *natura habet*. βούλεσθαι ἔχειν, *affectat*. verba elegantia de reb. natura insitis, & iis quæ voluntate ac studio, conatu præsertim parum felici, quæruntur. W. V. 29, sicut ædificium omnib. suis partib. ac numeris absolutū, dicitur κατασκευὴ ἡ οἰκοδομήματος: sic κατασκευὴ λόγου intelligatur totū corpus & structura orōis. alias κατασκευὴ est cōfirmatio: cui opp. ἀνασκευή. W. V. 31, nobiles statuarii fuerunt quos hic nominat: Phidias & Polycletus, grandiores; Calamis & Callimachus, ὁ κακιζότεχνος opinor, subtiliores, Dionysii judicio; in quo & nos acquiescimus. Cicero Calamidis signa dura esse dicit, in Bruto; ubi etiā de aliis artificib. judicat. quorū elogia & opera qui desiderant, consulant Pausaniam. W. V. 33, οἱ μὲν Calamis & Callimachus: οἱ δὲ, Polycletus & Phidias. W. V. 34, τὰ μικρὰ, seu minutas res, intellige controversias forenses: etsi his Cicero alicubi principatum in eloquentia tribuit: magnas vero, eas quæ ad reip. statum ac totius Græciæ principatum pertinent. moleste sane fert Isocrates, tum in Panegyrico, tum alibi, suas orationes cum rixis caussidicorum ab imperitis & invidis ineptissime conferri. Et τῶν ῥητόρων vocabulum non generaliter ad omnes orat. hoc loco referendum: (quamquam id quoque alias recte fieret) sed singulatim de Isocr. & Lysia intelligendum. W. V. 37, Eloquentia reb. & verbis constat. Elocutio, verbo-

rum est; de qua hactenus: Inventio, ad res pertinet: Dispositio, Memoria, & Actio, ad utraque, tam ad res quam ad verba, referuntur. *πρακτικὸν* igitur *τόπον*, cui ὁ λεκτικὸς τόπος opponitur, & *πραγματικὴν οἰκονομίαν*, (ut paulo post appellat) de tractatione rerum intelligo, sicut in libello *περὶ συνθέσεως ὀνομάτων* (pag.1, v.13) explicat, cum διττὴν περὶ τοὺς λόγους ἄσκησιν esse tradit. quem locum ad res melius intelligendas cum hoc conferre poteris. W. Idem W. pro *πρακτικῷ τρόπῳ* mavult *πρακτικῷ τόπῳ*: quia non infra tantum sic legitur, 98, 39: sed etiam supra in libello *περὶ συνθέσεως ὀνομάτων* Sed cum hoc ipsum *τρόπος* nomen infra in eadem signif. repetatur, (114, 31, 34: 194, 43) ac pro eodē usurpentur *τύπος*, *χαρακτήρ*, *εἶδος*, *ἰδέα*, ut in principio harum Adnotationū ostendi, ferri & hæc lectio fortasse poterit. V.38, *εὕρεσις πολλὴ καὶ πυκνή*, id est inventio copiosa & densa, intelligatur quæ nullum argumentum, quod servire caussæ possit, prætermittit. Densitas, in eo est, cum argumentum argumento veluti urgetur, ad repellendum & prosternendum adversarium, ut fit in acie bellica. W. V.39, etsi Inventio non est inventio, sed stultitia potius, si ea proferat quæ caussam non adjuvent, sed lædant: tamen utile est. Judicium (*κρίσιν*) inventioni oratoriæ & dialecticæ adjungere, admonendi caussa; ut non modo nocitura vitentur, sed ea etiam quæ plus prolixitatis quam utilitatis habitura sint. Pendet autē hoc judicium partim ab ingenii bonitate, partim ab experientia & usu rerum. Multum etiā confert multiplex eruditio, & accurata eorum lectio qui judicio valuerunt; hoc est, qui nihil approbant temere, nec spectant quis, sed quid & cur quisq; aliquid dicat. Hoc judiciū eruditionis insignis fructus est in quolibet disciplinæ genere, ut vera a falsis, certa ab incertis discernantur, quantum fieri potest, nec obscuritate rerum ipsarum, nec ingenii humani imbecillitate impediente. V. 40, *ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία*, *Argumentorum elaboratio, In tractandis singulis argumentationib. diligentia.* *ἐπιχείρημα* & *ἐνθύμημα* hic promiscue argumētum significant quo rei dubiæ fides fit. *ἡ κατ' ἐπιχείρημα*, pro *ἑκάστου ἐπιχειρήματος*: *ἐξεργασία* vero appellatur ipsa tractatio argumenti perfecta, & expolitio. qua de re consulantur Rhetorica ad Herennium. W. *τὸ διαλαμβάνεσθαι τὴν ὁμοειδίαν*, id est ἡ διάληψις. *ἐπεισόδιον* vero, *τὸ εἰσφερόμενον τῷ δράματι γέλωτος χάριν, ἔξω τῆς ὑποθέσεως ὄν· καταχρηστικῶς δὲ, τὸ ἐξαγώνιον ἅπαν πρᾶγμα*. id est, Episodion dicitur quod extra fabulæ argumentū infertur, excitandi risus gratia; & per abusionem, quidquid a proposito alienum est, & ad negotium de quo agitur, proprie non pertinet. videtur igitur fere idē esse quod *παρέκβασις*, i. digressio. W V.41, *ἰδίαις μεταβολαῖς*: sive mutatio figurarū, sive digressiones, ac potius utraq; intelligantur. Sed quid si pro *ἰδίαις* legas *ἡδείαις*, *jucundis, suavibus*? cujusmodi sunt in Panegyrico veteris reip. descriptio; in Helena, Thesei laudatio, & Alexandri defensio; in Philippica, digressio in Herculis laudes; in Panathenaico, celebratio Agamemnonis, & cetera. W. V.44, *λέγειν δεινῶς*, *eloquenter*. Sic Demosth. in orat. *περὶ συμμοριῶν*: *ὅταν κίνδυνός τις ἐγγὺς ᾖ, δεινὸν εἰπεῖν φανῆναι*: id est, *cum pericula impendent, ostentare eloquentiam*. W. V.46, hanc *πολιτικὴν δύναμιν* Aristoteles nominat *ἐπιστήμην πολιτικὴν*, id est scientiam gerendæ reipublicæ. Wolf. V.47, *ἔχειν διὰ χειρὸς*, *habere in manibus*, i. Versare crebro, Studiose lectitare. W.

P. 96, v. 1, observetur hæc definitio, quæ philosophiæ & cognitionem veritatis, & virtutis actionem tribuit: quarum illa, vitæ molestias leniat & propulset; hæc, publice prosit. Verus igitur philosophus horum utrumque præstabit: cui vero alterutrum defuerit, is nomen & dignitatem philosophi, ex hac quidem definitione, non tuebitur. W. V.2, *τὸ πραγματικὸν*, id est *τὸ πρακτικόν*: quæ philosophiæ divisio nemini est ignota. W. V.4, per *πολιτικὴν καλοκἀγαθίαν* eam probitatem & virtutem intelligit, quæ est magistratuū, aut certe bonorum civium; qui non sibi privatim, sed reipublicæ etiam consultum volunt. W. V.15, post *τὴν Ἑλλάδα* distinguendum esse, non post *τοῦ θεραπεύειν*, monuit etiam Wolfius. V.23, *μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας*, non collidere inter se, & quasi committere ad pugnam, non excitare inter ipsas discordiam; ut a se invicem divulsas, mutuisque auxiliis destitutas, facilius opprimat: quæ tyrannorum sunt artificia. W. V.24, inclusa ⌐, addita ex eodem W. V. 33, Opes & imperia sæpe inimicis atque hostibus; gloria, & civium benevolentia, conjunctissimis & carissimis relinqvuntur. W. Ibidem inclusa ista, *χαίρουσιν οἱ πολλοὶ*, quæ in vulgat. libris deerant, ex Isocrate supplevit idem Wolfius: itidemque v.40. V. 37, antitheta sunt, *καθέκαστον* & *ὅλας*, *ἄνδρα* & *πόλεις*, *ἰδίᾳ* & *κοινῇ*. Segnius aliquis aspiciens, putaret esse *πλεονασμὸν* ἢ *παράλληλον*. W. V.43. *οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλληνες*, *Græci per vim oppressi dominatu*: id est, si Græci Atheniensibus pareant quidem, sed inviti & coacti id faciant, de libertate recuperanda semper cogitantes. W.

P. 97, v. 3, W. mavult *ἡγοῦνται*; præs. tempore. V. 5, *ἢ μᾶλλον πρέπουσα φιλοσοφία*: Hinc Plato in Phædro, vel Socrates potius, dixit, natura inesse in hujus viri mente philosophiam. W. V.6, *ἐπιβολὴν*, id est *ἔννοιαν*, *ἐγχείρησιν*, *cogitationem, conatum seu institutum*. Suidas elegans Polybii dictum citat, quod adscribendum censui: *ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ ταὐτόματον ἀντιπράξει ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν· ἔστι δ' ὅτε πάλιν, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος αὐτὸς ἔτυχεν*. id est, *nam alias fortuna etiam præstantium virorum conatibus adversatur; alias, ut proverbio dicitur, Fortis & ipse quidem; at fortior alter adest*. Verbum etiam *ἐπιβάλλειν* Aristoteles in hac significatione 2 Politic. capit; *ὅταν ἐπιβάλλῃ περὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις*: id est, *cum de tali republica disputatio instituetur*: vel, ut Strebæus vertit, *quum dabitur de ejusmodi republica disputandi locus*. nisi quis accipere malit, *ὅτι προσῆκον ἐστὶ σκέψασθαι*, *quum disputare de hac conveniet*. W. V.8, inclusus articulus *τῶν*, additus ex ejusdem W. editione. Possis etiam ibidem legere *ὑπὲρ οὗ*, *qua de re*. V.16, pro *ἀλλὰ* exemplar habet *ἀλλ' ἐγὼ*. ego Wolfium sequi malui. Sic v.18, pro vulgato *καταχορηγήσειν* cum eodem W. malui aoristum *καταχορηγῆσαι*. V.28, *ἠτύχητο τοῖς Λακεδαιμονίοις ἡ μάχη*, *male cesserat Lacedæmoniis pugna seu prælium*. *ἀτυχεῖταί μοι τοῦτο*, &, *ἐγὼ ἀτυχῶ τοῦτο*, ἢ *εἰς τοῦτο*, idē significant. Lucianus, *δυστυχῶ εἰς τὰ ἐρωτικά*, *parum secundæ res de amore mihi sunt*; vel, *infeliciter amo*. W. V.30, *εἰς μέγεθος ἀρχῆς*, *ad magnitudinem imperii seu principatus*. Hactenus imperium seu principatum Græcorum vel Athenienses tenuerant vel Lacedæmonii. tunc vero ita erant auctæ Thebanorum opes, ut ipsi principes Græcorum viderentur. Demosthenes 3 Philippica; *ἴσχυσαν δέ τι καὶ Θηβαῖοι τοὺς τελευταίους τουτουσὶ χρόνους, μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην*. W. V.31, *Μεσσήνης*, non tantum *τῆς πόλεως*, sed etiam *τῆς χώρας*, & urbe & agro Messenio cedere, eam provinciam missam facere, ac Thebanorum arbitrio permittere. W.

V.38,

V. 38, ὁρμητήριον, asylum & receptaculum, atque arcem ad oppugnandos Lacedæmonios. W. V. 41, μηδ' ἀπογινώσκειν τὰς μεταβολάς, *non desperare mutationes*. id est, cogitandum, fortunam habere regressum, esse rerum vicissitudinem. ut Turnus apud Virgiliũ; *Multa dies variusq; labor mutabilis ævi Rettulit in melius; multos alterna revisens Lusit, & in solido rursus fortuna locavit*. W. V. 43, forsan rectius aoristum πταίσαντες. V. 44, διαφθείρειν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας: ὥσπερ οἱ Σικελιῶται τοὺς Ἀθηναίους, καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ἀργείους. W. ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνάστατος γενομένη, *ex ingenti felicitate subversa*, ut Lonicerus vertit. Florebant opes Atheniensium ante Xerxis expeditionem. is vero urbem a civibus desertam incendit: Themistocles eandem restituit. W.

P. 98, v. 2, verba durius cohærent cum superioribus. ἐν τῷ κινδυνεύειν εἶναι τὴν φυλακήν, non significat κινδυνεύειν ἢ ἐπικίνδυνον εἶναι, sed διὰ τοῦ πολεμεῖν καὶ τῆς μάχης μόνον οἷόν τε εἶναι φυλάττεσθαι τὰ παρόντα ἀγαθά. Sententia est; non esse aliam rationem qua Spartanorum res afflictæ erigantur, quam fortem dimicationem; nec eos Messenam (de hac enim ἡ τῶν παρόντων ἀγαθῶν φυλακὴ intelligitur) aliter quam bello retineri posse. Exponas igitur, ἐν τῷ κινδυνεύειν ἐστὶν ἡ φυλακὴ τῶν παρόντων ἀγαθῶν, quasi esset, διὰ τοῦ κινδυνεύειν φυλάττειν οἷόν τ' ἐστὶ τὰ παρόντα ἀγαθά: vel, ὁ τοῦ πολέμου κίνδυνος φυλάξει τἀγαθά. W. V. 5, verbi ἐπιλογίζεσθαι Suidas exemplum anonymum adducit, καὶ ἐφ' ὧν ἐνόμιζε κατὰ τὴν μάχην πλεονεκτήσειν, ἐπιλογιζόμενος, πείθει. id est, *enumeratione facta earum rerum quibus in prælio se fore superiorem putabat, persuadet*. ἐπίλογος peroratio est: a quo si verbum ἐπιλογίζεσθαι ducitur, significat *in peroratione aliquid commemorare*. Sin compositum est a λογίζομαι, rectius exponi videtur, *Ad superiora novam rationem adjicere*. Sed parum interest. nam & firmissima argumenta in epilogis κατ' ἀνακεφαλαίωσιν reperiuntur, & his ipsis alia interdum adjiciuntur. Paulo post sequitur, (v. 26) μετὰ ταῦτα ἐπιλογίζομαι. ubi certe ἐπιλογίζεσθαι non aliud est quam ἐπισκέπτεσθαι, ἢ προσέχειν τὸν νοῦν, *considerare, observare*. W. V. 12, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους, summis viribus, ferro & igni, terra mariq; hostes persequi. W. V. 14, Desperatio timorem vertit in audaciam. *Heu quam timendus qui mori tutum putat!* W. V. 18, Wolfius εἰς τὸν βίον καὶ σωφροσύνην vertit, *ad vitam modeste agendam*. quasi legerit, εἰς τὴν περὶ τὸν βίον σωφροσύνην, seu εἰς τὴν τοῦ βίου σωφροσύνην. sed quid si pro τὸν βίον reponamus κόσμον? articulus certe, qui a sequentib. membris abest, vulgatam lectionem suspectam reddit: & κόσμον ac σωφροσύνην in primis decere promiscuam civium multitudinem, satis notum est: sicut etiam paulo post (v. 20) privatorum hominum vitas esse vult κοσμίους. Quod si vulgatam lectionem retinere mavis, potes etiam vertere, *Ad vitæ subsidia augenda, & moderationem in tota vita observandam*. V. 28, forsan μὴ in e verso legendum, μέχρι τοῦ ἐλλυπῆσαι προσῆλθε; *eousque processit ut etiam offendat*. sic certe supra 95, 6, tantum apud Isocratem dicit esse figurarum ornatum, ut is sæpenumero taliquam compositionem lædat, auresq; auditorum offendat: & pag. seq. v. 34, dicit τὸ τῶν σχηματισμῶν ἄμετρον in ejus compositione esse οὐκ ἀνεπίληπτον. sic etiam Fabius supra 74, 37. de eodem; *in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur*. Wolfius vulgata lectione retenta vertit, *tantisper progressum esse usurpatione troporum, ut ne molestiam pareret*. V. 30, τὸ συστρέφειν τὰ νοήματα, *contortio, vibratio, arguta brevitas sententiarum*. W. V. 32, ἠθοποιΐα, μίμησις ἐστὶν ἤθους ὑποκειμένου προσώπου. i. Ethopœia est imitatio morum ejus personæ qua de agitur. & ἠθοποιεῖν, λόγους ἁρμόζοντας ἢ ἤθη ποιεῖν: i. orationes aut mores cõvenientes fingere. Supra dixit Isocratis λέξιν εἶναι ἠθικήν, 94, 40. quare hic ἐν ταῖς ἠθοποιΐαις malim vertere, *in exprimẽdis lenioribus affectibus*, quam pro rhetorica figura accipere. W. V. 35, κατασκευὴ rhetorib. fere confirmationem, ut ἀνασκευὴ refutationem significat. sed latius patet vocabulum τῆς κατασκευῆς, ut pro artificiosa totius orationis compositione & structura, ut ante diximus; (95, 29) seu pro apparatu & copiis accipiatur. Videtur alludere ad illud Philippi Macedonis dictum, qui Isocratem pugili, Demosthenem vero militi comparabat. τὸν κατασκευῆς ἀθλητὴν igitur fortasse licebit pro eo exponere, qui magnis virib. in id incumbat quod tractandum susceperit, animoseque perficiat: idque ita ut tota ratio ejus non tam ad serium pugnã, quam ad pompam & spectatorum voluptatem referatur. huc enim pertinet quod supra dixit, (94, 44) ejus compositionem esse πεποιημένην μᾶλλον εἰς σημεῖα πομπικὴν καὶ ποικίλην. W. V. 38, supra dixit ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία, 95, 40. nisi forte hoc malis non de argumentorum tractatione, sed de generib. caussarum intelligere. W. V. 41, verba Socratis apud Platonem de Isocrate sub finem Phædri sunt, hæc, δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν εἶναι λόγους τὰ τῆς φύσεως· ἔτι δὲ ἤθει γεννικωτέρῳ κεκρᾶσθαι· ὥστε οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστόν, προϊούσης τῆς ἡλικίας, εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἁψαμένων λόγων· ἔτι δέ, εἰ αὐτῷ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δέ τις αὐτὸν ἄγοι ὁρμὴ θειοτέρα. φύσει γάρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ. Quod eulogium Cicero in Oratore sic vertit; *Est enim, ut scis, quasi in extrema pagina Phædri his ipsis verbis loquens Socrates; Adolescens etiamnunc o Phædre Isocrates est. sed quid de illo augurer, lubet dicere. Quid tandem? inquit ille. Majore mihi ingenio videtur esse, quam ut cum orationibus Lysiæ comparetur. Præterea ad virtutem major indoles, ut minime mirum futurum sit, si, cum ætate processerit, aut in hoc orationum genere, cui nunc studet, tantum quantum pueris reliquis præstet omnibus, qui unquam orationes attigerunt: aut si contentus his non fuerit, divino aliquo animi motu majora concupiscat. inest enim natura philosophia in hujus viri mente quadã*. W. V. 42, μάθημα hic dicit eloquentiæ studium: & φιλοσόφως, *philosophice*, non populariter. paulo ante (v. 40) dicit, κατὰ τὸ φιλόσοφον τῶν προαιρέσεως. ad verbum sonat, *Qui huic disciplinæ philosophica ratione præfuerunt*: id est, qui in hoc disciplinæ, seu in hoc scribendi genere, erudite & cum dexteritate versati sunt: οἱ ἅμα τῇ ῥητορείᾳ καὶ φιλοσοφήσαντες. W. V. 43 quod hic dicit τὴν διάνοιαν πολλάκις τῷ ῥυθμῷ τῆς λέξεως δουλεύειν, id reprehendit etiã Clemens στρωματεῦσι, his verbis: ἡ μὲν λέξις οἷον ἐσθής ἐστι (vel ἐπὶ) σώματος· τὰ δὲ πράγματα, σάρκες εἰσὶ καὶ νεῦρα. οὐ χρὴ τοίνυν τὴν ἐσθῆτος περὶ τὸν σώματος σωτηρίας κήδεσθαι. & paulo post; μήτε ἡ ἄκαιρος καλλιεπεία καὶ σκευασία τροφῆς, ἢ πλείω τῶν τροφίμων ἔχουσα τὰ ἡδύσματα· μήτε λόγου χρῆσις ἀστεία, ἡ τέρπειν μᾶλλον ἢ ὠφελεῖν τοὺς ἀκούοντας δυναμένη. Lysiæ contrariũ tribuit noster auctor; (83, 18) οὐ τοῖς ὀνόμασιν, inquit, δουλεύει τὰ πράγματα παρὰ Λυσίᾳ, τοῖς δὲ πράγμασιν ἀκολουθεῖ τὰ ὀνόματα. W. V. 44 fastu ac nimia elegantia veritas amittitur. Verba sic construe; τὸ ἀληθινὸν, καὶ τὸ ἀπαιτούμενον κατὰ φύσιν, κράτιστον ἐπιτήδευμα (per appositionẽ) ἐν διαλέκτῳ πολιτικῇ, λείπεται τοῦ κομψοῦ. atq; eam ego distinctionẽ novæ periodi, & subintellectionẽ, (sc. ὅπερ ἐστὶ κράτιστον ἐπιτήδευμα) in vertẽdo secutus sum: non quod eam verã putarẽ, sed quia mihi cõmodior ad vertendũ esse videbatur. πολιτικὴν autẽ

διάλεκτον hîc intellige περὶ τῆς δημηγορικῆς τε καὶ συμβουλευτικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς, id est de suasoriis: ἐναγώνιον, de forensibus seu judicialibus orationibus, ut exempla postulant. τὸ ἀληθινὸν Plato etiam usurpavit ad hunc modum in Cratylo; νῦν, inquit, τὴν Φερρέφατταν ἐκκλίνουσι τὸ ὄνομα, Φερσεφόνην λέγοντες, εὐστομίας περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας. W. V.45, pro δὲ in Wolfianæ editionis margo habet μέν τοι. V.46, ut hîc dicit τὴν περὶ ψυχῆς τρέχειν κίνδυνον, ita Salomon in Proverbiis: ἀκολουθεῖ δ' ὥσπερ ἀρνίον εἰς παγίδα οὐκ εἰδὼς ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει. W.

P.99, v.1, χαριεντισμὸν definiunt λόγον εὐτράπελον ἐν ᾧ διαχεῖται ὅ τε λέγων καὶ ὁ ἀκούων: id est, orationem facetam, qua tam is qui dicat, quam qui audiat, exhilaretur hîc poni videtur pro captatione & affectatione elegantiarū, pro deliciis verborū & accersito fuco. Sic autem ordinanda sunt verba, πῶς χαριεντισμὸς καὶ καλῶς ἠρτυμένος, ἀλλ' ἄωρον πρᾶγμα ἐν σπουδῇ: id est, ἐν σπουδαίῳ πράγματι. Eodem fere modo Plato in Apologia Socratis; ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται, ῥᾳδίως εἰς ἀγῶνας καθιστὰς ἀνθρώπους: ego, Athenienses, injurium esse dico Melitū, qui ludat & jocetur in re seria, & leviter hominibus capitis periculū creet. Isocrates etiam vetat περὶ τῶν γελοίων σπουδάζειν, καὶ περὶ τῶν σπουδαίων τοῖς γελοίοις χαίρειν. Demosthenes ἐρωτικῷ: τοσαύτη πειθὼ καὶ χάρις ἐν οἷς σπουδάζεις ἐστί σοι, καὶ ἐν οἷς παίζεις: tanta est in te facundia & suavitas, tum seriis tum ludicris in rebus. Potest aliquid esse elegans & per se bonum, idemque malum fieri, cum nec loci nec temporis habetur ratio. Sic etiam de χαριεντισμῷ statuendum est, qui certe non ubiq; est ἄωρον πρᾶγμα, sed summā sæpe laudē meretur. ἐλέῳ quidem πολεμιώτατον esse concedo, reus enim, si judices commiseratione motos flere velit, ipse ridere utiq; non debet, aut jocari. Hæc Wolf. Ipse quoq, Dionysius supra in Lysia, 86,16, indecens esse dicit, σπουδάζοντα τοῖς πράγμασι, τοῖς ὀνόμασι παίζειν, & (v.20) χαριεντίζεσθαι ἐν οὐ χαριεντι καιρῷ, atq; ita τὸ πάθος τῇ λέξει παριαρεῖν. V.2, comma istud οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, alludit ad locum Euripidis e Melanippe citatum supra 47,35: & 57,21. V.4, apologia Isocratis contra hæc crimina τῆς καινότητος καὶ τοῦ φορτικοῦ, exstat in exordio Panegyrici, Philippicæ, Panathenaici. περὶ ἀντιδόσεως. Sed & Æschylus apud Aristophanem facete defendit suam grandiloquentiam. ἀνάγκη, inquit, μεγάλων γνωμῶν καὶ διανοιῶν ἴσα καὶ τὰ ῥήματα τίκτειν· κἄλλως εἰκὸς τοὺς ἡμιθέους τοῖς ῥήμασι μείζοσι χρῆσθαι· καὶ γὰρ ἱματίοις ἡμῶν χρῶνται πολὺ σεμνοτέροισι. W. καινότητος vocabulum agnoscit ejusdem W. versio, novitatis hujus affectationem. alioqui putaris fortassis aliquis convenientius esse ἀκαινότητος, inanitatis. V.6, inclusum φησὶν, additum ex ejusdem W. editione. Quid si etiam pro κεχρημένους ibidem mox legamus ἀνεχρωσμένους, coloratas? inquit idem W. V.7, Oporini & Stephani editio habet τοῖς ἀλόγοις: quod ad πολλοῖς commode infertur. sed τοῖς ὅλοις ad τὰ καθήκοντα magis quadrare videtur. V.8, verbū verbo redditū sonat, quia non convenienter subjectis moribus dicas: i.e. quia naturæ argumentorū genus orationis non accōmodet, sed iisdē coloribus exornet omnia. W. V.10, ταύτῃ τῇ κατασκευῇ: τῇ ἐξ ἀντιθέσεων καὶ παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων συνεστώσῃ: id est, servatis antithetis, comparibus, similiter finitis, numerorum concinnitate, & ceteris ad hunc habitum seu ornatum pertinentibus figuris. W. V.20, οὐ παντελῶς pro παντελῶς οὐ, Penitus non, Nullo modo: vel, (quod minus probo) Non omnino, id est Aliqua ex parte, non tamen satis commode aut perfecte. Lucæ 13, μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελὲς, Nec omnino poterat erigere caput. ubi Erasmus etiam ambigue vertisse videtur. Aristides in Romæ encomio, ὥσπερ ἀφ' ἧς καὶ περὶ τοῦτο σοφίας, καὶ παράδειγμα εἰς τὸ παντελὲς οὐκ ἔχει: id est, prorsus nullum exstat exemplum. W. V.11, τὸ κινητικώτατον τῶν ὄχλων, moventissimum turbarum, (ut ita dicam) id est, quod populum in primis permovet. τὸ κεκερασμένον, id est τὴν κρᾶσιν, contemperationem seu commistionem diversarum rerū & figurarum. τὸ παντοδαπὸν, id est τὴν ποικιλίαν, varietatem multiplicem. τὸ διειλημμένον, id est τὴν διάληψιν, distinctionem, ἀνέσει τε καὶ ἐπιτάσει, ut alia sint leniora & remissiora, alia grandiora & vehementiora. Isocratica enim oratio, semper sui similis, nō assurgit, non affectibus & figuris distinguitur. W. τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον: quia vigorem, motum, alacritatem suam, habere debent omnia, & affectus in animis auditorum excitare. W. V.13, malim ὑποκρίσεις, id est, interponendis acrioribus affectibus. ὑποκρίσεις certe nescio quam belle conveniat huic loco. W. V.14, εἰς ἀνάγνωσιν παιδείας φαύλως ἀκριβωμένα: sicut Aristot. Rhetor. 3, ἡ ἐπιδεικτικὴ λέξις, γραφικωτάτη· τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς, ἀνάγνωσις· δευτέρα δὲ, ἡ δικανική. W. V.17, ὁ τῶν περιόδων ῥυθμός: De Georgiæ oratione, quem imitatus est Isocrates, vide Diodorum lib. 12, pag. 313: cujus loci extrema verba sunt; ἃ τότε μὲν διὰ τὸ ξένον τῆς κατασκευῆς, ἀποδοχῆς ἠξιοῦτο· νῦν δὲ περιεργίαν ἔχειν δοκεῖ, καὶ φαίνεται καταγέλαστον, πολλάκις καὶ κατακόρως τιθέμενα. W. τὸ μειρακιῶδες, juvenilis luxuries. W. V.20, τε γὰρ, excusari potest ut sit significatio caussæ, pro διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι, s. τὸ πλεονασμόν. verior tamē lectio esse videtur τῷ γὰρ, accus. casu. ἐν καιρῷ, in tempore, tempestive: ἐν ὥρᾳ, in hora, id est, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ καιροῦ, in ipso puncto & articulo temporis. W. V.34, ante εἰ deesse videtur copulativa καί. Ego (inquit W.) neglectis verbis, ita verti: Si baccenus sibi indulsisset, tolerari potuisset: sed non desinet: verbo; Si moderatus esset usq, huc, tolerabilis; (s. esset) sed non remittet. Simile fere est Horatianum illud: Indoctum doctumque fugat recitator acerbus. Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo; Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo. Simile loquendi genus infra est in Thucydidis quodam loco 134,37: & apud Dionysium ipsum in comm. de Thucyd. 151,22. V.39, Wolfius legit αὐτίκα, statim. quod si non placeat, legere poteris ταυτί, hæc. V.45, ἐπὶ τῇ τελευτῇ βίου: ut ὁ Περὶ τῆς ἀντιδόσεως, a Παναθηναϊκὸς, ὁ Πρὸς Φίλιππον. Cicero in Oratore idem dicit, his verbis: Isocrates se ipse tantum quantum ætate procedebat, (prope enim centum confecit annos) relaxarat a nimia necessitate numerorum. W. V.47, idem W. legendum censet, δεῖξαι τίς ἐστιν ἐν τούτοις: vel, δεῖξαι τούτοις τίς ἐστιν.

P.100, v.1, Wolfius pro priore τε legit δέ, sed possis etiam retenta priore τε, pro posteriore substituere γε. Seq. v. idem W. pro ἐκ δικανικῶν in margine ponit τῶν δικανικῶν: & mox post ὁ μὲν οὖν inserendum putat περὶ τῆς εἰρήνης. V.6, ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον, supinus & tardus ductus seu extensus. W. V.7, ταμιεύεσθαι inter alia significat condere, reponere. ab eo fit adverbium τεταμιευμένως, parce, id est tectius, minus aperte. W. V.11, inclusa εἰ abest a Wolfii editione. Ex eadem sequenti versu additum substantivum πραγμάτων. V.18, eadem cum vulgatis Isocratis editionibus legit, συναγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις· ἃ καὶ δικαίως ἄν τις ὑμῶν ἐπιλαμβάνοιτο. V.20, pro τὴν τύχην Isocratis codicem habere τὴν γνώμην, adnotavit Stephanus. V.22, Wolfii editio pro τοῖς habet τοῖς τοιούτοις, talibus. V.24, συνεῤῥύηκεν pro vulgato ἐῤῥύηκεν reposui ex eadem editione Wolfiana. V.27, eadem

h. τοῦ

h. ταῦτο προτεθείκασι. V. 28, pro σέργειν τὸ ἴσον vulgatæ Isocratis editiones habent σέργειν τοῖς παροῦσι. quarũ lectionum neutra per se incommoda est, nam σέργειν & accusativum & dativum promiscue, nec magno discrimine significationis, admittit: nec sententiæ multum decedit utrum legeris. ego tamen, quamquã præcedit μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν περὶ τὸ δίκαιον, malo σέργειν τοῖς παροῦσι, acquiescere præsenti rerum statu: quam σέργειν τὸ ἴσον, id est, æqualitate vel æquo jure contentum vivere: quia sequitur; ὅτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων, sic a spe pendemus. antitheta igitur sunt σέργειν τοῖς παροῦσι, & ἐξηρτῆσθαι τῶν ἐλπίδων. an vero tam eleganter sibi mutuo respondebunt, si legas σέργειν τὸ ἴσον? haud opinor. nolo tamen cum ullo digladiari, qui σέργειν τὸ ἴσον ad præcedentia referre maluerit. W. V. 36, in vulg. Isocr. exempl. legitur, κράτιστον ὧν ἐγνώκασιν: ut ad περὶ ὧν ἴσασι referatur constructio. W. V. 40, idem W. l. πρὸς ἡδονὴν: ut mox v. 44. V. 44, inclusum ὑμᾶς abest a W. ed. V. 46, inclusa, a librariis omissa fuerant; ab uno scilicet διωχθῆναι ad alterum saltu facto. ego cum Wolfio ex Isocratis editionibus locum supplevi. Sed habent eædem Isocratis editiones ποιήσοντας pro Wolfiano καταστήσοντας.

P. 101, v. 2, τι in vulg. ed. Isocratis rectius omittitur. sed fortasse legendum τῶν τι: quia sequitur καί. W. V. 3, in itidem Isocratis exemplaribus legitur, τὸν πόλεμον ἀναιρουμένους πολλαῖς ἤδη καὶ μεγάλαις συμφ. ut Steph. adn. V. 4. W. mavult εἰς τοὔμπροσθεν. V. 12, inclusum ἰδίας, e vulgatis editionibus cum Wolfio additum, requirit ipsa etiam sententia. V. 15, Wolf. ed. h. κωμῳδιδασκάλους: quæ syncope apud Aristot. quoq; a me observata est. ego hic exemplar nostrum sequi malui. atq; adeo sic idem W. in suo libro emendavit. V. 21, in vulg. ed. Isocratis pluraliter est, οἱ πρυτάνεις προσῆχθαι. Sequens etiam καὶ inclusa, addita est ex eisdem ed. & W. V. 22, W. mavult τῶν νῦν περὶ τὴν εἰρήνης γν. & mox, νῦν μὲν ἐκ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βυλ. V. 23, & 24, τι & καὶ κοινῆς, absunt a vulg. ed. Isocratis. In eisdem pro καὶ χρῆσθαι legitur καὶ χρῆσθαι, μεγίστοις: posito scilicet post ἀνθρώπους puncto semiperfectæ periodi, suspenso. V. 25, inclusa μὲν, addita ex W. ed. V. 28. Wolf. post ἐπιτηδείως distinguit, non ante: hoc videlicet sensu, διαθεὶς τὰς ἀκοὰς ἐπιτηδείως πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον, commode præparatis auditorum animis. V. 31, adverb. ἀνεμιαίνως habet etiam Wolfii ed. V. 41, prætermissi hoc loco sunt versus circiter sexaginta: quos, qui volet, ex vulgatis Isocratis orationib. petere poterit. Wolfius eos cum sua versione inseruit. V. 42, Wolf. pro ὡς legit ὥσπερ. V. 46, W. αὐξομένην.

P. 102, v. 1, pro ἀγαπῶντας vulgata Isocratis exemplaria habent ἐμποιοῦντας: ut Steph. & W. adnotarunt. V. 3, in quibusdam exempl. legitur τὴν ἡμέρας: & seq. v. ἐλθόντας: minus recte. Eodem v. 4 inclusum ἐνταῦθα additum e W. editione: itidemque τῶν κοινῶν v. 7. V. 9, ἀληθινὸν hoc loco τῷ πεπλασμένῳ opponitur: atque ita dicitur quod ab ipsa natura profectum, non arte veluti adulteratum est. περὶ ἀληθινοῦ λόγου vide 6 caput 2 libri Hermogenis περὶ ἰδεῶν. W. V. 11, plenius & rectius legemus, μηδεὶς δέ με ἀγνοείτω λ. πρόγονος, privignus; natus antequam Isocrates cum Plathane matrimonium contraxisset. aliàs πρόγονοι majores sunt; ut Hercules est πρόγονος Philippi Macedonis. W. V. 12, pro διορίζεται idem W. putat legendum fortasse διωρισμένος. Idem W. ad hoc quod Dionysius ex Aristotele tradit, plurimos a librariis δικανικῶν λόγων Isocrateiων circumferri fasces, adnotat ista: Aristoteles Rhetor. 2. καὶ μὴ καθ' αὑτὸν ὁ ἔπαινος, πρὸς ἄλλους αἰτιολογεῖν· ὅπερ Ἰσοκράτης ποιεῖ, διὰ τὴν συνήθειαν τοῦ δικαιολογεῖν. id est: Quod si argumentũ per se sterilius fuerit, ad alios faciendæ est comparatio: id quod Isocrati familiare fuit, propter consuetam forensium caussarum tractationem. ubi quædam exemplaria habent ἀσυνήθειαν. quæ lectio utrum vera sit, nescio. consentit certe cum his verbis Ciceronis lib. 3. de Oratore; Aristoteles, cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a caussis forensibus & civilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset. & alio loco; Non idcirco caussas Isocrates non defendit, quin id utile esse & honestum existimaret. & in Bruto; Forensi luce caruit, intraq; parietes aluit eam gloriam quam nemo, meo quidem judicio, est postea consecutus. ita οἱ λόγοι καλέσαι καλοῦσι τοὺς λόγους. Ceterum, quod alibi quoque dixi, ἡ ὁμωνυμία ἢ ψευδογραφία, multos insignes errores parit. Diogenes Laertius folio 230. Ἀριστοτέλης Σικελιώτης ῥήτωρ, πρὸς τὸν Ἰσοκράτους πανηγυρικὸν ἀντιγεγραφώς. Sic Gorgias falso inhumanitatis accusatur, qui longævitatem suam τῷ μηδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πεπραχέναι acceptam tulerit, & ad sese omnia retulerit: cum emunctæ naris lectori tum ex Athenæo tum ex reipsa constet, legendum non πεποιηκέναι, a ποιῶ. sed πεπωκέναι, a πίνω. quo dicto præclarus vir non ab aliis adjuvandis sed ab ebrietatis intemperantia, ad quam ineptiis sodalium invitamur, deterrere voluerit. Hæc W. V. 19, idem W. mavult Ἀριστοτέλην, more idotylaborum nummorum. V. 20, οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ (f. χρῆσθαι) πλείοσι, non est pluribus uten: i locus; h. e. tempus non patitur ut plura exempla adducam. W. V. 24, καταπλαφθησαι legendum esse, non καταλαφθῆναι, monuit idem W. Ibidem paulo post, vulgatæ Isocratis editiones habent, οἱ δὲ δόξαν μηδὲν προσηκόντως τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλεῖσθαι: & mox, τὰ ἅπαντα χρόνον: ut adn. Steph. & W. V. 30, eædem ed. h. ἐξ ἀρχῆς ἕως ὑμῶν ὡς ἂν δυοῖν. V. 31, pro Σινωπεὺς quædam Isocratis exemplaria habent Σωπάτρος, ut Steph. adnotavit: Wolfii editio Σωπαῖος, Sopæus. V. 34, in iisdem pro τὴν ἄλλως legitur τὴν ὅλης. V. 37, Wolfii editio incontracte habet ὁ ἐμός: itidemq; mox ὁ ἐγὼ: & seq. v. συγγραψαμένην, tempore aoristo. V. 42, Wolfius adnotat quatuor istos versus, quorum initium est, ἡγούμην δὲ, abesse a vulgatis Trapezitici editionibus. sed cum repetantur etiam pag. seq. v. 32, perperam a librariis omissos esse, satis est manifestum. Sequens etiam μὴ inclusum, Wolfius in sua editione ac versione præterit: sed repetitur & ipsum pag. seq. v. 32: atque agnoscit illud etiam Dionysii paraphrasis ibidem v. 33: licet reclamare videatur sententia. V. 44, legendum videtur ὁμολογεῖν, fateror. Confer cum his pag. seq. v. 25. V. 45, in vulg. Isocr. editionibus sic est; βουλόμενος οὖν ἡμῖν ἔδοξε, δεῖν ἄλλον εἶναι προσομολογεῖν πάντα ποιεῖν ὅσα Σάτυρος προσέταττε, καὶ τι μὲν φαν.

P. 103, v. 4, pro αὐτὸς W. editio h. ὁ ἄνθρωπος. V. 6, inclusa καὶ, addita ex eadem edit. V. 7, vulgata Isocr. exempl. h. καὶ τούτῳ καὶ ἑτέροις, & huic, & aliis. V. 8, Wolfii editio pro vulgato ἐνόμιζον habet νομίζων: at infra in repetitione, v. 34, legit ἐνόμιζον, quam lectionem ego utrobique sequendam existimavi. V. 11, inclusum ἀποφέρειν, in exemplari hic omissum est: sed in repetitione infra legitur v. 41. & vicissim ibi omittitur commation istud quod hic legitur, ἐν τῷ παρόντι, ut alterum pro altero a librariis suppositum videatur. in vulgatis editionibus Isocratis legitur, προσεπταιόντο ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι, omisso verbo ἀπο-

ρῶν, & conjunctione καί. V.17, Wolf. in suo libro ante particip. ἀπαγγέλλοντες addidit articulum οἱ: recte. V.21, in Isocr. exempl. legitur ἀφανίζει Κῖτον τὸν παῖδα: ut Wolf. etiam vertit, *Citum puerum occulit.* Seq. v. quidam libri habent ἀδικάλων: minus recte: quod W. quoq; adnotavit. Sic idem v. 23 τοῖς οὖσι cum mavult, quam cum aliis editionibus αὐτῶν. V. 30, ἀνάγκη ἐνθυμήματα, minuta quædam argumenta, vestigia, signa, e quibus colligi & agnosci potest Isocratem esse auctorem. W. V.31, ποιητικώτερα, ob harmoniam numerorum, qui ad jambos prope accedunt; ut est a Lonicero adnotatum. In vita Lysiæ Dionysius (82, 33) τὴν ἰδιωτικὴν φράσιν opponit τῇ ποιητικῇ. & Λυσίας, inquit, ποιητικῆς οὐχ ἅπτεται κατασκευῆς. Cicero in Oratore: *Elegit ex multis Isocratis libris triginta fortasse versus Hieronymus, peripateticus in primis nobilis, plerosque senarios, sed etiam anapæsticos. quo quid potest esse turpius? etsi in eligendo fecit malitiose. prima enim syllaba dempta ex primo verbo sententiæ, postremum ad verbum rursus syllabam adjunxit insequentis, ita factus est anapæsticus is qui Aristophanius nominatur. quod ne accidat, observari nec potest nec necesse est. sed tamen hic corrector, in eo ipso loco quo reprehendit, ut a me animadversum est, studiose inquirente in eum, immittit imprudens ipse senarium.* Porro Aristotelem Isocrati fuisse inimicum, testatur etiam Cicero in Oratore; *Quis, inquit, Aristotele Isocrati est adversatus infensius?* itemque 3 de Oratore. ac notus est versiculus ab Aristotele usurpatus, αἰσχρὸν σιωπᾶν, καὶ Ἰσοκράτην ἐᾶν λέγειν. id est, *Turpe est tacere mihi, loquente Isocrate.* ubi tamen quidam legunt, Ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. Alii non philosophum Aristotelem, sed ejusdem nominis rhetorem Siciliensem, Isocrati adversatum esse censent: ut est apud Diogenem Laertium. τέταρτος, inquit, Ἀριστοτέλης, Σικελιώτης ῥήτωρ, πρὸς τὸν Ἰσοκράτους πανηγυρικὸν ἀντιγεγραφώς. W. V.37, inclusam ἐκ redundare putat idem W. V.39, Wolfii editio h. καὶ νῦν μὲν κώλων τριῶν ὄντων, τὸ δὲ μῆκός ἐστιν ὑπάρχον. versio tamen ejus non μὲν non δὲ agnoscit; *& tria membra ejusdem longitudinis, certissima sunt Isocrateæ structuræ indicia.* His corollarii loco annectere lubet duo insignia Ciceronis de Isocrate eulogia, ab eodem W. adnotata. quorum alterum exstat in Oratore, ubi de apta & numerosa oratione agit; his verbis: *Nam qui Isocratem maxime mirantur, hoc in ejus summis laudibus ferunt, quod verbis solutis numeros primus adjunxerit. cum enim videret oratores cum severitate audiri, poetas autem cum voluptate, tum dicitur numeros secutus; quibus etiam in oratione uteremur cum jucunditatis caussa, tum ut varietas occurreret satietati, quod ab his vere quadam ex parte, non totum dicitur. nam neminem in eo genere scientius versatum Isocrate, confitendum est: sed princeps inveniendi fuit Thrasymachus: cujus omnia nimis etiam exstant scripta numerose. nam, ut paulo ante dixi, paria paribus adjuncta, & similiter definita, itemque contrariis relata contraria, quæ sua sponte, etiamsi id non agas, cadunt plerumque numerose, Gorgias primus invenit: sed his est usus intemperantius. Id autem est genus, ut ante dictum est, ex tribus partibus collocationis alterum. Horum uterque Isocratem ætate præcurrit. ut eos ille moderatione vicerit. Est enim, ut in transferendis faciendisque verbis tranquillior, sic in ipsis numeris sedatior. Gorgias autem avidior est generis ejus, & his festivitatibus (sic enim ipse censet) insolentius abutitur, quam Isocrates: quum tamen audivisset in Thessalia adolescens senem jam Gorgiam, moderatius temperavit. Quin etiam se ipse tantum, quantum ætate procedebat, (prope enim centum confecit annos) relaxarat a nimia necessitate numerorum. quod declarat in eo libro quem ad Philippum Macedonem scripsit, cum jam admodum esset senex: in quo dicit sese jam minus servire numeris quam solitus esset. Ita non modo superiores, sed etiam se ipse correxit.* Alterum Ciceronis de Isocrate memorabile eulogium, legitur in Bruto, his verbis: *Exstitit igitur jam senibus illis, quos paulo ante diximus, Isocrates; cujus domus cuncta Græciæ quasi ludus quidam patuit, atque officina dicendi. magnus orator, & perfectus magister: quamquam forensi luce caruit, intraque parietes aluit eam gloriam, quam nemo, meo quidem judicio, est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa præclare, & docuit alios; & cum cetera melius quam superiores, tum primus intellexit, etiam in soluta oratione, dum versum effugeres, modum tamen & numerum quendam oportere servari. Ante hunc enim, verborum quasi structura, & quædam ad numerum conclusio, nulla erat: aut, si quando erat, non apparebat eam dedita opera esse quæsitam: quæ forsitan laus sit: verumtamen natura magis, tum casu nonnunquam, quam aut ratione aliqua, aut observatione fiebat. Ipsa enim natura circumscriptione quadam verborum comprehendit concluditque sententiam. quæ cum aptis constricta est, cadit etiam plerumque numerose. nam & aures ipsæ, quid plenum, quid inane sit, judicant: & spiritu, quasi necessitate aliqua, verborum comprehensio terminatur: in quo non modo defici, sed etiam laborare, turpe est.* Hæc de Isocrate Cicero inter alia. Quot autem orationes scripserit Isocrates, Dionysius noster hoc quidem in loco non exposuit, sed Plutarchus ex eodem his verbis retulit: Φέρονται δ' αὐτοῦ λόγοι ἑξήκοντα· ὧν εἰσὶ γνήσιοι, κατὰ μὲν Διονύσιον, εἰκοσιπέντε· κατὰ δὲ Καικίλιον, εἰκοσιοκτώ. οἱ δὲ ἄλλοι, κατεψευσμένοι.

P.104, v.5, ἐκ λόγων legitur etiam apud Plutarchum in Isæi vita, alioqui maluerim cum articulo, ἐκ τῶν λόγων. Apud eundem Plutarchum legitur itidem, floruisse κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ut hic versu præcedente: in ea vero historiola quam Aldus in Oratorum volumine Isæo sine auctoris nomine præposuit, pro μετὰ legitur κατὰ: eamq; lectionem aliquo modo verisimilem reddit quod ibidem sequitur, καὶ ἐπεβίω μέχρι τῆς Φιλίππου ἀρχῆς, sed rursum nostræ lectioni patrocinari videtur, quod infra in catalogo oratorum qui Peloponnesiaci belli tempore floruerunt, nulla fit Isæi mentio, 161, 32. Sed cum 162, 12, Antiphontem, Lysiam, Isocratem, illis temporibus principes oratorum fuisse dicat, Isæus vero Isocratis discipulus fuerit, verisimile est, eum sub Peloponnesiaci belli finem floruisse. Quoniam autem breviter Dionysius Isæi vitam perstringit, tu quæ Plutarchus & Philostratus de eodem prolixius scripsere, ab iisdem petere poteris. Quorum ut brevem quandam epitomen habeas, libet vitam ab Aldo Isæi orationib. præmissam, a Stephano autem in Oratorum editione prætermissam, hic subjungere: præsertim, cum haud pauca cum Dionysio nostro habeat communia. sic igitur ibi: Ἰσαῖος ὁ ῥήτωρ, ἐγένετο κατὰ μέν τινας Ἀθηναῖος, κατὰ δέ τινας, Χαλκιδεύς· πατρὸς δὲ Διαγόρου· μαθητὴς δὲ Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος, διδάσκαλος δὲ Δημοσθένους. ἤκμασε δὲ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, καὶ ἐπεβίω μέχρι τῆς Φιλίππου ἀρχῆς, ὥς φησι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ὁ κριτικός. λέγεται δὲ μειράκιον μὲν ὤν, ἡδοναῖς σχολάζειν καὶ πότοις, καὶ λεπτῆς ἐσθῆτος ἀντιποιεῖσθαι καὶ συνεχῶς ὁρᾶν· ἀνὴρ δὲ γενόμενος, τοσοῦτο μετα-

τι μεταβεβληκέναι τὴν πολιτείαν, (Philostratus dicit ὥσπερ τι μεταβαλεῖν) ἀνθ' ἑτέρου ἐξ ἑτέρου δοκεῖν. κἀδυνατώτατον ἐρωτήσας τὸν αὐτὸν, εἰ ἡ δεινότης αὐτῷ καλὴ φαίνεται, λέγεται εἰπεῖν, Οὐκ οἶδας τοὺς γὰρ ἰδίους ἀφηρῆσθαι ὀφθαλμούς. ταῦτα δέ φησι Φιλόστρατος ἐν τοῖς βίοις τῶν σοφιστῶν ἢ πάντων (*suspecta sunt hæc duo verba: paulo veriora sunt καὶ ἐν πλείω*) περὶ τούτου λέγων Ἰσαίου. ἀμέλει οὖν καὶ λογύριον αὐτὸν καλεῖ. ἀδηλότατος δὲ ὁ ἀκριβὴς τοῦ θανάτου αὐτοῦ χρόνος. χαρακτὴρ δὲ τοῦ Λυσίου πάνυ ἐξήλωσεν· ὥστε μηδὲ ῥᾴδιον εἶναι διελεῖν τοὺς λόγους. ἔστι δὲ αὐτοῖς ἡ κοινωνία, κατά τε τὴν λέξιν, καὶ τὰ ἐνθυμήματα. κατὰ μὲν τὴν λέξιν, ὅτι ἡ Λυσίου ἐστὶ καθαρὰ, καὶ ἀκριβὴς, καὶ σαφὴς, καὶ κυρία, καὶ σύντομος· ἔοικε δὲ κατὰ ταῦτα πάντα ἡ Ἰσαίου σχεδόν. διαφέρει δὲ, ὅτι (*desideratur hic τῇ μὲν Λυσίου, vel tale quidpiam*) πολὺ τὸ ἀφελὲς, καὶ τὸ ἠθικὸν καὶ ἡ χάρις μεγάλη· ἡ δὲ Ἰσαίου, τεχνικωτέρα δόξειεν εἶναι, καὶ ἀκριβεστέρα, καὶ σχηματισμοῖς διειλημμένη ποικίλοις. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται), (*deest κατὰ τὴν χάριν, ut est apud Dionysium v.29*) τοσοῦτον ὑπερέχει κατὰ τὴν δεινότητα. κατὰ μὲν οὖν τὴν λέξιν, εὑρίσκομεν τοιαύτην διαφοράν· κατὰ δὲ τὰ πράγματα, ταύτην ὅτι παρὰ Λυσίᾳ μὲν οὐ πολλὴν τέχνην εὑρίσκομεν, οὔτε ἐν τοῖς μερισμοῖς τῶν πραγμάτων οὔτε ἐν τῇ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων· παρὰ δὲ Ἰσαίῳ, πολλὴ τῆς τέχνης ἡ ἀκρίβεια. καὶ γὰρ κατασκευαῖς (*rectius apud Dionysium προκατασκευαῖς, v. 34*) χρῆται, καὶ μερισμοῖς· καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀντίδικον διαπονηρεύεται, τοὺς δὲ δικαστὰς καταστρατηγεῖ. πολὺς δ' ἐστὶν ἐν τῷ δικανικῷ, καὶ σχεδὸν μόνον τοῦτο ἤσκησεν. ἀμέλει γοῦν πηγή τις τῆς τοῦ Δημοσθένους ἐκαλεῖτο δεινότητος. αὕτη γὰρ ἦν ἡ διαφορὰ Λυσίου. ὥστε Λυσίας μὲν, καὶ ὑπὲρ ἀδίκων ὅτε εἴη λέγων· Ἰσαῖος δὲ, καὶ ὑπὲρ ἀγαθῶν λέγων, ὕποπτος ἦν. Hæc ibi; pleraq; ex hac Dionysii nostri pagina desumpta: postrema vero periodus desumpta est ex 209,33. V.9, forsan aliquis malet, οὐδ' ἀρχὴν, εἰ προείλετο τινα πολιτείαν. ut expuncta ἢ, ἀρχὴν adverbialiter significet *omnino*: sicut alibi quoq; hæc vox usurpari solet. Plutarchus quoq; nihil certi meminit de reipub. administratione: sed hoc tantum dicit, eum primum cœpisse χρηματίζειν, καὶ τρέπεσθαι ἐπὶ τὸ πολιτικὸν τῆς διανοίας: quod maxime imitatum esse Demosthenem. Ex Philostrato autem de Isæo hæc præcipue notanda: τὰς δὲ μελέτας οὐκ αὐτοσχεδίως ἐποιεῖτο, ἀλλ' ἐπεσκεμμένως τὴν ἐξ ἕω ἐς μεσημβρίαν καιρόν. ἰδέας δ' ἐπήσκησε λόγων, οὔτ' ἀποβεβλημένην, οὔτ' αὖον, ἀλλ' ἀπέριττον, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ ἀποχρῶσαν τοῖς πράγμασι, καὶ τὸ βραχέως ἑρμηνεύειν. De scriptis vero quæ reliquerit, quoniam Dionysius nihil certi definivit, subjungam quæ Plutarchus breviter ea de re adn. καταλέλοιπε δὲ, inquit, λόγους ἐξήκοντα τέσσαρας, ὧν εἰσι γνήσιοι πεντήκοντα καὶ ἰδίας τέχνας. V.39, pro εἰ legendum videtur εἰσὶν, *sint*. Infra in Dinarcho in simili quodam loco legitur ἔγραψεν, 114,42.

P.105, v.1, pro φῆσαι incertum est φησί ne an φήσας auctor scripserit. sed utrum eorum legeris, nihil ad sententiam interest. V.9, pro δὲ rectius fortasse legerimus δή. V.20, nescio an verior lectio sit, πρὸς εὐπορίαν ἀρξυρίου, vel πρὸς ἐπιόρκων ἀργύριον. Sequenti certe versu verius esse videtur ἐπιχειρῆσαι. V.28, ὑμῶν expungendum videtur, ut infra in repetitione, v. 42. V.45, rectius καὶ δικαίως, ut v.13: ubi etiam pro seq. κατ' ἐμὲ legitur ἐν ἐμοί. Ibidem paulo post, verior lectio videtur hæc; ὑψηλότερα γάρ ἐστι ταῦτα.

P.106, v.1, rectius πεποιημένοις, neutro gen. V.4, pag. præced. v.30, partitive legitur ἄλλος, Ἀθηναίων. V.8, pro Κηφισοδότου pag. præced. v.15 legitur Κηφισοδώρου. Infra in Dinarcho utriusq; inter Athenienſium ἄρχοντας fit mentio: sed Κηφισόδοτος tempore prior nominatur, 115, 44: Κηφισόδωρος autem, posterior, 116,7. sed videndū ne hic e vicinia tractum sit vitium, & ut v.3 privati cujusdam Κηφισοδότου facta est mentio, ita etiam archon hic eodem a librario appellatus sit nomine, non a Dionysio. V.11, rectius ἐκείνως, ut pag. seq. v. 40. V.18, nota hic τὸ ἀδελφιδοῦν ἐμόν, ut etiā infra in repetitione, v. 41; pro οἱ ἀδελφιδοῖ ἐμοί, unde etiam colligere licet, v. 15 pro ἀδελφῶν scribendum esse ἀδελφιδῶν. V.21, forsan rectius περιῆν: eodem scilicet tempore quo præcedit δοκῇ. V.34, pro ἐπιτροπὴν v.27 legitur ἐπιτροπίαν. quorum utro sit usus Lysias, incertum est. Dionysius certe utroq; nitur. nam κακῆς ἐπιτροπῆς ἐγκαλεῖσθαι hoc loco dicit, v.26: itidemq; supra in Lysia 88.32: in Antiq. autem Rom.237,2, ἐπιτροπείας λαβεῖν. V.35, forsan leg. κεκαλλιλογῆσθαι, ut præcedit πεπονῆσθαι. V.36, τὸ γὰρ, seu τὸ γ' οὖν, declarative accipiendū pro τοῦτο δηλονότι, *hoc videlicet*. pro ἐβουλόμην vero in priore loci citatione Attico augmento scriptum ἠβουλόμην, v.16.

P.107, v.4, ἐπὶ τὸ αὐτὸ elliptic legitur etiam infra in repetitione, v. 28: subaudito scil. verbo ἀπαλλάξῃ, aut alio consimili. V.7, rectius προσκαλουμένων, ut infra in repetitione, v. 29. & προσκλήσεως vocabulum in hac significatione usurpavit etiam Dionysius in Antiquitatibus persæpe. Infra 109.9, diverso errore scriptum προσκαλεῖται. Sequenti etiam versu, ὡς fortasse legendum pro ἕως. V.9, legendum videtur, ὁ δὲ Ἰσαῖος, ἐν ἀμφισβητήσει ὑπὲρ χωρίου τοῦ ἀπὸ τῶν δημοτῶν κατεσχημένου, οἷς τὸ χωρίον ὑπέκειτο, ταύτῃ χρώμενος εἰσάγει τῇ ἀρχῇ. V.13, pro ἡδέως infra in repetitione, v.35, legitur αἰ ἡδέως. vera lectio procul dubio est ἀηδῶς. quod indicat etiam paraphrasis Dionysiana, v. 32, ἀναγκαιότερον εἶναι πρὸς τούτους ἀπεχθάνεσθαι: & v. 36, ἡ ἀηδὴς ἀπέχθεια. V.15, malim cum articulo, τὸ πλῆθος. V.16, plenius ἡγούμην δεῖν καταστῆσαι, ut infra v. 38 & 39. V. 20, nota hic αἰ geminatum. V. 27, pro δόξη & ον, in priore citatione scriptum δοκῇς & σοι, v.3. V.33, legendum videtur, τὸ δὴ πρὸς πολλοὺς ὄντας τοὺς δημότας ἀντιδικεῖν, ut colligere licet ex v.14. V.35, pro αἰ ἡδέως legendum esse ἀηδῶς, docui paolo ante, ad v.13. Sequenti etiam v. κοινοὺς legendum esse pro vulgato τινάς, manifestum est e priore citatione loci, v. 14. V.38, in exemplari est τῶν ἰδίων. ego τῶν δικαίων reposui ex v. 17. atque adeo sic legendum esse declarant etiam sequentia, v. 39. V. 46, forsan rectius οἴομαί γε, ut in proxime sequenti subjectione εἰκός γε.

P.108, v.3, legendum videtur προσδεηθήσεσθαι. V. 5, incertum est redditiva ne an interrogativa hic ab auctore usurpata sint, an mixta. si redditiva, legendum hic καὶ τόσον: & seq. v. κατὰ τόσα. si interrogativa, in primo membro legendum erit πρὸς πόσας; itidemq; in sequentibus. Forsan etiam εἰσποιηγμένος legendum pro εἰσπεποιημένης: vel εἰσπεποιημένας. V.7, non satis constat an verū sit imperativum σκέψασθε, *considerate*. Nec item sequenti versu satis liquet an legendum sit, καὶ εἰ μὲν οὖν ἔχει τῷ λόγῳ, πιστεύετε: an, καὶ εἰ μὲν οὖν, ἐχέτω τῷ λόγῳ πιστεύειν: an alio potius modo. V. 9, forsan verius αὐτοῖς, *ipsis*. vel subaudiendum εἰσφορᾶς. V.11, Oedipum hic agere, nec facile nec tutum est. V.24, haud scio an legendum sit ἀποστερεῖν. V.26, rectius l. εἶτ' οἴεσθε, *deinde putatis*. V.29, nota hic καταλελειτουργηκότα sine augmento: haud scio an propter cacophonian. V.38, nota hic τότε μὲν, & v. 41 τότε δὲ: cum in hac signif. scribi soleat ποτὲ μὲν, & ποτὲ δέ. V.42, pro αὐτοῖς legendum videtur αὖθις, vel αὐτοί. V.45, in exemplari est Ἐρχιέων: errore ambiguo. sed veriorem lectionem esse Ἐρχιέων quam Ἐρχιαίων, patet ex pag. seq. v. 41. nota etiam ἔφεσιν eodem in loco exponi τὸ εἰς τὰ δικαστήρια προσκαλεῖν.

V. 46, forsan rectius τοῖς λόγοις τούτοις, eodem casu.

P. 109, v. 1, usitatius ὡς γοῦν ἐμοὶ δοκεῖ. V. 6, forsan rectius τοῦτο ἦ: vel τόποι δέ. V. 9, rectius προκαλεῖται, ut v. 41 & 44. atq; ita etiam προκλήσεις ἀναγινώσκει v. 17. V. 13, singulariter legendum videtur καὶ τοῦτο: vel τὸ μέρος ellipsin habet præpositionis κατά. V. 15, pro ἔτι rectius legemus αὐτό: vel membrum hic deest. V. 22, corrupta sunt postrema tria cola. verior lectio hæc videtur esse, τοῦ μὴ πάντα μηδαμῶς ὡς φύσιν εἶχε τραχύνειν, μηδ᾽ ὡς αὖ ἰδιώτης τις εἴποι, λέγεσθαι μετρίως, καὶ μυρίοις ἄλλοις τοιούτοις τρόποις. V. 28, pro αὖ omnino legendum videtur οὖν, igitur. V. 33, rectius καὶ ψιλῷ δὴ λόγῳ: vel καὶ ψιλῷ δὴ λόγῳ, τις πιστεύσειεν ἄν. In sequenti autem membro, quia προσπίξειν usitatum non est, legendum erit προσπίξει. Paraphrasin hujus loci habemus in ea historiola quã supra ex Aldina editione percensui, ad pag. 104. ibi enim Λυσίας μὲν καὶ ὑπὲρ ἀδικούντων πείθει λέγων· Ἰσαῖος δὲ καὶ ὑπὲρ ἀγαθῶν λέγων, ὕποπτός ἐστιν. V. 34, legendum videtur ἀποδεικτικοῖς: ut supra 90, 33: & 86, 38: præsertim cum supra (104, 14) dixerit, Isæum se in uno judiciali orationis genere exercuisse. Pro ἀσφάλειαν v. 38, non dubitarem legendum esse ἀφέλειαν, ut 86, 38: nisi infra in fragmento De Atticorum oratorum characteribus, (164, 41) hujus ipsius Lysiæ dictioni tribueretur ἡ ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀκίνδυνον, sicut contra Thucydidi ἡ νεωτεροποιΐα καὶ τὸ τολμηρόν. siquis tamẽ utrobique ἀφέλειαν malit, non multum refragabor: quippe quod ea rectius opponatur τῇ νεωτεροποιΐᾳ. V. 46, in exemplari est τὰς δεξιοτέρας: perperam. nam Ἐρχιέας legendum esse, satis manifestum est ex præcedentib9, v. 41: & ex 108, 45. Erchiam autem fuisse pagũ Atticum sub tribu Ægeide, post Harpocrationem & Suidam docuit etiam Sigonius. ac mentio ejusdem etiam apud Demosth. & Æschinem. Stephani Ἐρχιεῖς incertum pro eodem ne an diverso.

P. 110, v. 11, pro ὑμῖν sententia postulare videtur βίος, vita subsidia, opes. quin & alia hic deesse videntur, quæ non tantum nulla ex eo percepta commoda, sed etiam sumptus in eum factos significent. V. 16, ante νῦν μὲν deest εἰ: & seq. v. optativo sine legendum μαρτυρήσω, ut mox sequitur φανοῖμεν. V. 26, legendum ἐποιησάμην, vel ἐποιησάμεθα. Sequenti etiam versu convenientius ὑμῶν, vestrum. V. 28, pro εἰ τὰ δ᾽ omnino legendum εἶτα δ᾽, deinde vero. Siquis etiam seq. v. pro ἅπαντας malit ἅπαντες, non multum refragabor. V. 30, pro καὶ aptius legeris γ᾽ ἄν. V. 32, αὐτῇ excusari potest, ut v. 39. siquis tamen αὐτῇ malit, per me licet. V. 34, in exemplari est ἡμᾶς, nos: minus congruenter. Sic v. 42, in eodem est ἐγίνωσκε: contra leges syntacticas. V. 43, existimarit forsan aliquis legendum ὑμῖν, vobis, ut v. 45 sed procul dubio utrobique legendum ἡμῖν, ut v. 40. Ibidem pro ἐξ αὐτῆς sententia requirit ἐξ αὐτοῦ, ex se, patre scilicet.

P. 111, v. 7, nota hic ὤφειλον pro ὤφλον. V. 9, rectius singulariter αὐτῷ: & mox in secunda persona ὑμῖν. V. 30, τὸν ποιητὴν ambiguum est significetne τὸν ποιητὴν λέγειν ἡμᾶς, an κατ᾽ ἐξοχὴν poetarum principem: ut v. 41 Zoilus contra Homerum commentarios reliquisse dicitur. Pausanias Eliacωn 2, 196, 3, tradit, carmen epicum de Alexandro, adscribi a quibusdam Anaximeni: sed id sibi non videri verisimile. Narrat ibidem, eum tum alia scripsisse, tum Antiquas res Græciæ, & res a Philippo atque Alexandro gestas: præterea cum natura esset sophista, & sophistarum orationes probe imitari nosset, probrosum quoddam in Athenienses, Lacedæmonios ac Thebanos scriptum Theopompeo stilo exarasse, effictisque ad illius imitationem omnibus, sub Theopompi nomine librum edidisse, ad conflandum ei propter simultatem quandam privatam, publicum Græcorum odium.

P. 112, v. 8, legendum videtur πρὸς τὸ μηθὲν ἢ εἰ πολὺ τι χρῆσθαι. V. 10, Τ πρεσβύτης & hic & in seq. per ει diphthongum constanter legitur: at supra 71, 20, & alibi, per ι: quo modo & manu exaratus liber ibi habet, & Suidæ ac Plutarchi exemplaria. Porro secunda hæc pars de Oratoribus Atticis, quæ supra etiam promittitur in præfatione hujus tractatus, 81, 44. ad nos non pervenit. V. 27, per τοὺς ἐκ Περγάμου γραμματικούς, significare videtur Cratetem & Aristarchum: ut ex Suida colligitur, dum Aristarchum tradit discipulum fuisse Aristophanis grammatici, & Pergami plurimum concertasse cum Cratete grammatico Pergameno. V. 35, pro Δήλιος perperam in exemplari scriptum δῆμος. V. 39, alludit ad Homericum illud, Iliad. ψ, καί νύ κεν ἢ παρέλασσεν, ἢ ἀμφήριστον ἔθηκεν: quod de Platone quoque usurpavit supra 17, 45. V. 40, rectius γε μήν. V. 42, legendum videtur, τοσοῦτον ἔτος ἀπολέλοιπεν, neque adeo hac eminuit oratio: & v. 44. passivo sine ἀγνοεῖσθαι, ignorari. V. 45, in exemplari hypodiastole est post κινοῦσα: parum apte.

P. 113, v. 2, sententia talem quampiam mutilati hujus loci scripturam postulat, οὐδενὶ τῶν προτέρων (vel τῶν δοκίμων, τῶν πιθανῶν) σύμφωνον εἰ δεῖ γε τἀληθῆ λέγειν, καὶ τοὐναντίον: vel ἤδη γε καὶ τοὐναντίον. V. 9, procul dubio legendum μετὰ τοὺς ἄνδρας, post illos viros. V. 11, ... pro vulgaro ..... repos. ex 116, 13. V. 16, forsan rectius conjuncte πεντεκαιδεκαέτη, vel πεντεκαιδεκέτη. V. 27, si transpositione facta, καὶ in præcedentib. ante χρυσίω collocetur, & ἔχων ante εἰσῆλθον, structura & sententia erit planior. V. 30, προήγορος e præcedentibus repetitum videtur: ideoq; expungendum. V. 33, post τὸ λόγον e præcedentibus subaudiendum φανερὸν γένηται. V. 34, vera lectio esse videtur, τὴν φυγὴν τῶν καταλυσάντων τὸν δῆμον: ut colligitur ex v. 13. V. 40, rectius τούτου διελθόντος, vel τοῦδε ἐξελθόντος aut παρελθόντος. V. 45, φάντασμα pro φάσμα notatum etiam in Antiq. Rom. 260, 16. Philochorum autem μάντιν & ἱεροσκόπον fuisse, atq; inter alia scripsisse περὶ μαντικῆς, περὶ θυσιῶν, περὶ μυστηρίων τῶν Ἀθήνησι, testatur etiam Suidas.

P. 114, v. 6, forsan rectius ἀφελεῖται. V. 11, sententia talem quampiam lectionem requirit; τὰς φερομένας εἰς αὐτὸν λόγους, ὃν τοῖς γνησίοις εἶναι ἀπισχυρίζομαι & seq. v. ἀπ᾽ Ἀναξικρ. ab Anaxicrate: ut pag. præced. v. 16. V. 19, pro Λυσικράτης legitur infra Νικοκράτης, 118, 11. V. 25, rectius αὐτοῦ: significatione scilicet possessiva. V. 27, in exemplari est προσφέρει: & v. 29 διαβεβαιοῦται: corruptis verborum modis. V. 31, planior erit sententia, si pro εἰς τὸ legamus εἰς τι. V. 35, procul dubio semiperfectæ periodi puncto post παρελόμενος fixo, subjungendum, πιστεύεται γε οὐκ. V. 40, non dubito quin vera lectio sit, ὑπὸ ἰδίας τινὸς ἔχθρας: ut colligitur ex hujus ipsius paginæ versu 16. V. 42, convenientius μαθητῶν, discipulorum. V. 46, rectius τὸ χαρίεν, cum articulo.

P. 115, v. 1, in exemplari legitur, τὸ τῆς μὲν λέξεως ἰσχυρόν: quæ articuli collocatio cum sequentibus parum congruit. V. 3, pro μέγιστα procul dubio legendum μάλιστα. V. 16, rectius πλάσαι, paroxytonως. V. 19, Petrus Victorius Var. lect. lib. 4, cap. 10, Dionysium

fiom hic respexisse potat ad locum Ciceroois in Oratore, quo sinistros Thucydidis imitatores corripicnt, ait; *Hujus tamen nemo neque verborum, neque sententiarum gravitatem admiratur, sed cum mutila quadam & hiantia locuti sunt, quæ vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putant esse Thucydidas.* V. 12, & ἐκείνης retineri potest, & ἐκείνου pro eodem admitti. Seq. v. malim cum articulo οἱ Ῥοδ. ῥήτ. V. 25, ἀπαληθῆς propterea fortasse dicit, quia fucum magis quam veritatem consectari solereot: sicut infra in Attic. oratorum characteribus, 167, 38, πανηγυρικὴν & ἀληθινὴν διάλεκτον opponit, & utramque a Demosthene conjunctam fuisse tradit. V. 26, verius προχειρισάμενοι, ut v. 20: item supra 26, 25, & alibi sæpissime. V. 28, μὲν in exemplari erat omissa. V. 44, archootum hic catalogus io multis corruptus est, quin & duobos mutilus, ut ad pag. seq. v. 7. docebitur. in nonnullis etiam varietas est; ut deinceps suo cujusq; loco declarabitur. Quarti ergo nomen apud Sigonium in libro De Atheoiensium temporibus est CEPHISODORUS. sed cum apud Diodorum qooque (pag. 512) legatur Κηφισόδοτος, noo est quod nostra scriptura in suspicionem vocetur. Sextus ab eodem Sigooio nominatur ELPINUS. apud Diodorum 518 ambigoō sine legitur Ἐλπίνου. supra 85, 32, habuimus, κατ' Ἀγαθοκλέα καὶ Ἐλπίνην ἄρχοντας. ut verum hujus archontis nomen esse videatur Ἐλπινίκης, *Elpinices.* Undecimus apud Diodorum 531 est Θεόφιλος, proparoxytooos: cujus accentus evidentia vestigia cernuntur infra in corrupto Θεόφιλος, 121, 12, 33. & mentio ejusdem 117, 9. Quartusdecimus apud Diodorum est Θεόφιλος, 538: necnon apud Dionysium infra, 123, 5. Falsum igitur hic sive Θεόμνηστος, sive Θεόμνηστος: nec magis verum Θύμηδος, quod infra 119, 2. pro eodem legitur. Sextidecimi verum nomen est Ἀρχίας apud Diodorum 541, & apud Dionysium nostrum infra 123, 9.

P. 116, v. 1. septimusdecimus archon, non Εὔδωρος, sed Εὔβουλος, apud Diodorum 545: & apud Dionysium nostrum infra 119, 12: 121, 29: 123, 12: necnon hac ipsa pag. 116, versu 47. Decimusnoous, Πυθόδοτος appellatur etiam infra 121, 30: & 123, 14: apud Diodorum vero Πυθόδωρος, 547. V. 2, vicesimus quartus archon, Diodoro est Χαρωνίδας, 553. V. 3, vicesimusextus archoo, qui Πυθόδημος hic oominatur, apud Diodorum dicitur Πυθόδωρος, 557. sed Πυθοδήμου nomen habuimus etiam supra 114, 10. V. 4, pro τοὺς συγγραφεῖς sententia postulat λόγους συγγράφειν, (ut 114, 8) vel τὸ συγγράφειν. V. 5, tricesimus archon, qui Νικήτας hic dicitur, Diodoro est Νικήρατος, 582. Sigonius ab alus Aniceetum vocari adnotat. V. 6, in tricesimitertii oomine ambiguus hic error est. putarit enim aliquis verum nomeo esse Κηφισοφῶν. sed non dubito quin verius oomen sit Κηφισοφῶν, apud Diodorum 601. Apud Demosthenem qnoque in or. Pro corona, in psephismate quo legatio ad Philippum decernitur, eadem hæc diversitas occurrit. nam in legatorum catalogo quidam codices habent Κηφισοφῶν, alii Κηφισοφῶν. Tricesimusquiotus, Ἡγήμων, apud Sigonium desideratur; itidemque apud Diodorum 606. V. 7, tricesimussextus, rectius apod Diodorum 608 nominatur Χαίρωνδας, prima litera aspirata. Post tricesimomseptimum, Antielem scilicet, duo suoi omissi archontes, Σωσιγένης, & Ἀγασίας, ot cognoscere licet ex Diodoro, 622. Vicissim apud Diodorum & Sigonium desunt quadragesimus primos & secundus, Ἀρχίππος & Νέαρχος. V. 12, quinquagesimusquartus archoo Δημήτριος, a Diodoro cognominatur Φαληρεύς, 746. Sequens Καίριμος eidē Diodoro 752 est Χαῖρος. Quioquagesimumsextum Ἀναξικράτην agooscit etiam Diodorus 756: & Diooysius noster supra 113, 11, 16, 35: & 114, 12. in exemplari perperam hoc loco scriptum erat Ἀναρχικράτης. V. 14, in quinquagesimiseptimi appellatione, pro Κόροιβος apud Diodorum est Κόρυβος, 770: minus recte, ut suspicor. Sequens apud eundem Diodorum 774 est Ξένιππος. In sexagesimoprimo, Nicocle, desinuot ejusdem Diodori vulgata exemplaria, 787: & reliquorum novem oomina desunt etiam apud Sigonium: ita ut, sicut illi Diooysio in præcedentibus, sic vicissim Dionysius illis in sequeotibus auxiliares maous præbeat. Primus autem archoo Nicophemus, ab eodem Diodoro ponitur io Olympiadis centesimæquartæ anno ultimo, quo Romæ consules fuisse dicit C. Sulpicium, & C. Licinnium; anno urbis CCCLXXXIX, ut Sigonius computat: ut autem Glareanus, anno urbis CCCXCI. V. 23, pro Τιμοφάνης paulo post detracto ι legitur Τιμοφάνη: quorum neutrum erroris suspicione caret. Suidæ Θεοφάνην an huc pertioeat, mihi sane non constat. V. 26, opinor puncto & separationis spatio post ὑμῶν posito, sequentia conjunctim legenda esse, hoc modo; Συνηγορία Αἰσχίνῃ κατὰ Δινίου, ut infra 118, 13, 17, 31: & 119, 6. Forsan etiam aliquis diphthongum malet Δεινίου, ut apud Isæum, Demosthenem, Suidam, alios. Sed cum versu 29 sequatur, ἔτι κατὰ Διονυσίου. nec io præcedentibus ulla Διονυσίου facta sit mentio, suspicetur aliquis utrobique vel Διονυσίου legendum esse, vel Δεινίου. Sequenti etiam versu Φαρμακοσεβείας nomen suspectum est, ac perperam fortasse ex duobus conflatum: ut κατὰ Φαύλου, ἀσεβείας. sed in his sola coojectura niti, fallere est. V. 28, incertum Εἰρωνικός ne verius sit, an Περσικός, an aliud. V. 31, hic quoque dubium est, sit ne Πεισικλέους legendum, ao Τισικλέους. Paulo post certe transposita distinctiooe legendum, Κατὰ Θεοκρίνου ἔνδειξις· Τὸ κατὰ τρεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι: ut manifestum est ex Demosthenis editionibus vulgatis, in quibus hæc κατὰ Θεοκρίνου ἔνδειξις Demostheni adscribitur. Sequenti etiam versu fortasse legendum, Κατὰ Στεφάνου, παραγενόμενον τὸ πρᾶγμα τοῦ. Demosthenis orationes κατὰ Στεφάνου, ut diversam habent actionis inscriptionem, ψευδομαρτυριῶν scilicet, ita etiam diversa initia. V. 34. Φωκικὸν oomen parum huc quadrare videtur: nec certum tamen est an κήρυκας reponendum sit, ut v. 46. V. 35, de Κηφισοδότου nomine paulo ante dictum ad v. 6. V. 37, in exemplari post Χάρητος finita est periodus: & nominandi casu sequitur Εἰσαγγελία κατὰ Φειδιππίδου: quasi duæ hic significentur orationes. V. 38, Ἀρπαλίων in sequentibus etiam constanter absque diphthongo scribitur: apud Suidam vero & alibi, diphthongus Ἀρπαλεῖα χρήματα. Nota ibidem ὑπέρ: in sequentibus autem περί. Paulo post vero incertum Γνωσίου ne scribendum sit, an Γνωσιδίκου, an Γνωσιθέου, an aliud. V. 41, in Oratorum volumine ab Aldo & Stephano io lucem edito, pro ἄνδρες legitur Ἀθηναῖοι. V. 45, legendum puto, ἐπὶ Θεοφίλου ἢ Θεμιστοκλέους ἄρχοντος, κατὰ Θεσσαλοῦ ἄρχοντος ἐνιαυτοῦ τρίτου: ut sequenti versu. quæ lectio colligitur ex præcedentis paginæ versu 46 & 47.

P. 117, v. 1, leg. εἰκοσαέτης ὤν: vel, εἴκοσιν ἔτη ἄρχοντος, ut versu 16. Sequeoti verso rectius Ἀρχίου, ut prolixius adnotatum ad 115, 47. V. 3, legendum vi-

detur, ἀπογραψάμενος αὐτὸν Νικοδίκου υἱὸν Ἀποψηφίσ. Pro τοὶ vero dubito τοῦδε an scribendum, an τοιοῦτον, an aliud. Seq. sane versu rectius legemus ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς: & mox καὶ τῶν ἑξῆς, expuncto articulo τῶ. V. 6. procul dubio sic distinguendum, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν νέων, καθ' ὅς. ut hucusque verba sint exordii, eaque abrupta, ut infra v. 41 & 42: & finita hic periodo, sequatur, καὶ ὅτι ἔτος εἴρηται παιδὸς ὄντος ἐπὶ Δεινάρχου. V. 7, forsan legendum, τὴν ἱέρειαν Νῖνον, *Ninum sacerdotem*: quia sequitur υἱὸς τῆς Νίνου. V. 9, δεδηλώκαμεν proculdubio expungendum, velut e sequentibus perperam huc insertum. De oratione autem περὶ τοῦ ὀνόματος meminit rursum pag. seq. versu 45. V. 13, Ἀβμονεὺς per a scribit etiam Stephanus Byzantius: at Suid. per ω. V. 20, forsan legendum, Κατὰ Τιμοκράτους, εἰσαγγελτικὸς δήμου καταλύσεως ἔργα ποιεῖς: ut ἔργα ποιεῖς orationis illius sit initium. Sequens κατὰ Σπουδίου, diversa est a Demosthenica. V. 24, legendum fortassis Εὐωνυμέων πρὸς κήρυκας ὑπὲρ τῶν κακῶν· Οὐδαμῶς τοιαῦτα πράγματα. fuit enim Εὐωνυμία, seu Εὐώνυμος, pagus Atticus, cujus cives Εὐωνυμεῖς, teste Steph. V. 27, nota hic, ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ φανερὸν γίγνεται, ut mox etiam v. 30: at v. 2, 15, 19, 23, pro ἐν usitatiore modo usurpata ἐξ. V. 31, contentiosa compos. συναγωνίσασθαι. In sequentibus sive αὐτὸς legas sive αὐτοὺς, parum expeditur sententia. V. 32, de orationis initio, & sequentium distinctione, certi aliquid hic pronuntiare, non licet. sua cuique conjectura esto libera. V. 37, forsan Ἑρμείᾳ ἐμπορίου ἐπιμελητῇ. V. 40, maluim transposita diphthongo, Μενεσαίχμου. Apud Suidam quoque Μένεχμος legitur pro Μέναιχμος. V. 42, vel ὑμᾶς legendum, vel ἡμεῖς. V. 45, forsan περὶ αὐτοῦ μέλλω. Sequente etiam versu non absurde post ἀγῶνα distinxeris.

P. 118, v. 1, pro καὶ infra v. 46 legitur καί. V. 2, Ἀπόλλωνος κ. Ραιῆς, videtur initium esse orationis. V. 5, forsan legendum, Κατὰ Δημοσθένους, παρανόμων· Εἰώθατε ὦ ἄνδρες. Pergamenas vero tabulas dicere videtur tabulas a Cratete vel Aristarcho grammaticis Pergamenis conscriptas: qua de re supra, ad 112. 27. V. 12, pro πρὸς Νικοκράτην supra legitur κατ' Αυσικράτους, 114, 19. V. 15, alibi Ποσειδίππου, diphthongo. Paulo post etiam fortasse rectius Ηδύλης. Pro ἐνστὶν vero quid legendum sit versu sequenti, mihi sane conjicere non licet. V. 18 pro ὕστερον legendum forsasin ὁ ὕστερος, ut v. 28. V. 21, Ἐπιπέτου nomen suspectum est. V. 26, nota hic Περικλέος: cum verso 11 habuerimus Κηφισοκλέους, & v. 22 Μνησικλέους: itidemque Μενεκλέους pag. præced. v. 5 & 11. Sequenti etiam v. fortasse verior lectio est ὅτι τούτοις ὦ ἄνδρες.

P. 119, v. 1, legendum videtur εἰς Πύλας Ἀθηναίων ἔξοδος. Sequens nomen Archontis, Θούμνδος, accedit ad Θεόμνηστος supra 115, 47. sed verius nomen esse Θεόφιλος, ibidem prolixe docui. V. 4, legendum opinor, ἐν πολλοῖς δ' ἔτεσιν ὕστερον. V. 7, rectius, ni fallor, Ἀμφίστιχον. V. 9, Φιλόχωρος in exemplari quoq; per ω scriptum & hic & in præcedentibus: cum apud Suidam & alibi per o scribi soleat. V. 11, rectius (opinor) μέτταλον, ut seq. v. Eodem versu sequ. non dubito quin vera lectio sit ἐπ' Εὐβούλου. Inter Eubuli autem & Nicomachi præturam tres intercisse annos, perspicitur ex 116, 1. 2. V. 17, pro ὅτι si ἔτι malis, per me licet. V. 18, legendum puto νεμέσεως, aut νεμεσήσεως: ut significet imperium infensa Nemesi, vel cum populi offensione gestum. fuerat enim Timotheus primis annis adeo felix, ut fortuna ipsa se variis ei spectris offerret: ideoque pictores, ut felicitatem ejus exprimerent, plures pingebant fortunas, quæ illi cubanti ac dormienti urbes in retia inferrent. sed cum ea felicitate elatus, suæ magis virtuti quam fortunæ benignitati adscriberet rerum gestarum gloriam, ἡ τύχη ποτε ὕστερον, νεμεσήσασα αὐτῷ τῆς τύχης: id est, fortuna illi postmodo infensa, adversos successus tribuit: ut Aristophanis scholiastes & Suidas tradiderunt.

P. 120, v. 10, Wolfii margo pro ἐκεῖνα habet ἐκείνου itidemque versio ejusdem, *secundum illius præcepta.* V. 16, in Stephani editione sic legitur hic locus; ἵνα ἢ τὴν δόξαν ἣν παρ' ἡμῶν αὐτὸς ἔχων βεβαιωθῶ, μαθὼν ὅτι προτέρας τῶν Δημοσθένους λόγων αἱ Ἀριστοτέλους τέχναι· ἢ τὸ ἄλλως ἔχουσι. quam lectionem & ipse adnotavit minime ad confirmandam Dionysii sententiam facere; cum is totus in hoc sit, ut ostendat antecessisse Demosthenis orationes. quod si ita legas, μαθὼν ὅτι οὐ προτέρας, adjecta negatione, non habere locum particulam quam grammatici disjunctivam appellant, quæ in altera parte sequitur. quare sibi verbum βεβαιωθῶ suspectum esse. sensum omnino hunc videri esse: *Ut ipse, si compertum habuero Aristotelis artes Rhetoricas priores esse tempore Demosthenicis orationibus, de sententia mea deducar: sin minus, eum qui hoc sibi persuasit, mutare cogam sententiam.* Hæc de isto loco Steph. ego eam lectionem quam Morellii Demosthenes in margine habebat, sequi malui: præsertim cum idem ante me fecisset Hieronymus Wolfius in sua Demosthenis editione. V. 31, pro Φιλίσκον rectius fortasse legemus Φιλίσκου. quia *Philistus* historici Siculi nomen est, *Philiscus* autem Milesius orator fuit, unus ex Isocratis oratoris auditoribus, ut tradit Suidas. Supra 111, 25, in hoc nomine est ambiguitas. V. 34, inclusa αὖ, addita ex Morellii & Wolfii edit.

P. 121, v. 1, ὁ περὶ τῆς ἀτελείας λόγος, est oratio contra Leptinem habita. V. 3, Rhetoricæ tabulæ fortassis eædem hic sunt quæ Tabulæ Pergamenæ: de quibus supra, ad 118, 5. V. 7, pro Θεοδήμου legendum esse Εὐδήμου, satis declarat archontum catalogus in Dinarcho supra positus, 115, 46: cum quo ibidem consentit etiam Diodorus 527. V. 11, pro Γαδικῶν Morellii margo habet ταχικῶν: cui Wolfius addit ταχυναυτικῶν: exegema utrumque. Sunt tamen qui Φυγαδικῶν legendum existiment. V. 12, qui Θέελλος hic dicitur, & supra in Dimarcho Θέλλος 116, 45, veriori nomine appellabitur Θέσσαλος, ut prolixe docui ad 115, 46. V. 16, Olynthiacarum orationum alius in vulgatis editionibus ordo est. nam quæ hic prima est, illic est secunda: quæ hic secunda, illic tertia: quæ hic tertia, illic prima. V. 19, pro χειροτονίας Morellii & Wolfii margo habet compos. καταχειροτονίας. V. 20, fortasse legendum μέχρι τῶν δώδεκα. Wolfius lectione & structura liberius mutata vertit; *Ex his duodecim quas hactenus exposui publicis orationibus, septem sunt conciones, forenses quinque.* V. 23, consentiunt hæc cum epigrammate quod Ammonius in Aristotelis vita, & Henr. Steph. in Anthologiæ additamento referunt. Φαιστίδος ἣν μητρὸς καὶ Νικομάχου γενετῆρος Τῶν Ἀσκληπιαδῶν δῖος Ἀριστοτέλης. V. 25, Wolf. pro ιγ legit γ, detracta scilicet decade: & mox nominandi casu πρεσβύτερος: itidemq; vertit, *triennio Demosthene major.* atque ita legendum esse, perspicuum est ex eo quod Dionysius 120, 44, Demosthenem

sthenem natum esse dicit anno ante centesimam Olympiadem. aut necesse est ibi minoris numeri notationem esse omissam. V.29, Wolfii margo pro τρίψας habet compos. διατρίψας. V.36, si ante ἃ ex Wolfii marg. inseramus ἐστι, plana est sententia. V. 41, locus quem hic ex Aristotele citat, exstat Rhet. lib. 1, editionis nostræ pag. 5, v. 27. V. 42. pro ἐὰν μὴ Stephani & Morellii ed. habet ἐὰν μὲν: itidemq; Wolfii versio, *quando judicia ita fiunt ut decet*. ego Aristotelis exemplaria sequi malui. V. 44, Arist. exempl. genetivo casu habent διδασκαλίας. V. 45, Stephani, Morellii, & Wolfii editio hab. πολιτικοῖς λεγομένων. ego Aristotelis exemplaria sequi malui: e quibus Morellius quoq; ac Wolfius veriorem lectionem margini adnotarunt. V. 47, Aristot. exempl. habent δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι: editionis nostræ pag. 8, v. 27.

P. 122, v. 1, pro ἀναλυτικοῖς Aristotelis exemplaria habent διαλεκτικοῖς, sed Dionysium ἀναλυτικοῖς legisse, satis declarat pag. præced. v. 39. Inclusa, quæ mox ibidem sequuntur, addita sunt ex Aristot. exempl. At quæ v. 3 inclusa sunt, ab iisdem Arist. exempl. absunt. Eadem exemplaria eodem v. 3, pro καλῶ γὰρ habent καλῶ δέ. V. 6, inclusa, addita sunt ex Arist. exemplaribus: itidemque v. seq. V. 9, Morellii margo pro ἐπὶ πολλῶν habet ἐκ πολλῶν. V. 10, Aristot. exempl. h. ὅτι ἐὰν τι διά ταῦτα συμβαίνειν παρὰ ταῦτα, τῷ ταῦτα εἶναι. V. 12, inclusus artic. τό, additus ex Aristot. exemplaribus. In iisdem pro ῥητορείας legitur ῥητορικῆς. Ex iisdem etiam addita inclusa conjunctio γάρ. V. 16, Wolfius ante ἱκανῶς inserit καί: Stephanus omissa conjunctione, verbum νομίζω vertendum censet in participium νομίζων. V. 23, Morellii & W. margo h. πανουργότερον: convenientius. V. 28, iidem præsenti temp. malunt γινομένην. V. 29, pro inclusu τὸ Wolfii margo reponit plur. τῶν. Aristotelis exemplaria neutrum agnoscunt. V. 30, Arist. exempl. pro ἀγαγόντα habent ἔχοντα: & mox δοῦναι pro διδόναι ὅτας. Exstat autem locus Aristot. Rhet. lib. 3, 134. 13. V. 32, Wolfius pro αὐτὸς habet τοῦτο: minus recte. V. 35, inclusa μὲν, addita ex Wolf. ed. V. 47, Morellii & Wolfii margo h. γέγραφεν. sed ne sic quidem plana fiunt omnia.

P. 123, v. 6, Morellii & Wolfii margo pro ἔκτισεν h. ἔπεμψεν. V. 11, pro ἢ malim ἤ, contra exemplarium consensum. V. 17, ὅρκους legendum esse pro vulg. ὅρχους, manifestum ex 45, 3. atq; ita vertit etiam W. *ad exigendum jusjurandum*. V. 28, αὐτὸν refertur ad τὸν πόλεμον. Morellii & Wolfii margo mavult reciprocum αὑτὸν, *seipsum*: subaudito scilicet πολέμιον, *hostem*. V. 35, vulg. Aristot. ed. (lib. 2, 103, 23) habent ἐκ τοῦ τὸν χρόνον σκοπεῖν. V. 36, inclusa ἂν addita ex eadem ed. V. 37, Wolfii editio habet μελλόντων: versio tamen ejusdem agnoscit vulgatum μέλλοντες, *accepturi beneficium* Morellii margo, itidemque margo Wolfii, post hoc ipsum μέλλοντες μὲν, addit εὖ πάσχειν. quod in versione expressit idem Wolf. Ibidem mox Aristot. exempl. habent πρὸς τὸ Θηβαίους Φίλιππον δοῦναι εἰς τὴν Ἀττ. Seq. v. Arist. exempl. hab. βοηθῆσαι εἰς Φωκεῖς: pro quo Dionys. paulo post, v. 40, dicit πρὸς Φωκεῖς, *adversum Phocenses*. V. 39, Arist. exempl. pro διαπράξωσι habent ἐπείσωσι: & mox διαπράξωσι pro δώσωσι. V. 47, rectius Ἀλαιεὺς, ut ex Suida & Stephano colligitur.

P. 124, v. 3, Steph. & Morell. hab. αὐτὸν: ego cum Wolf. malui plurale αὐτοὺς, Athenienses videlicet. Idem Wolf. seq. v. ad explendam sententiam legit, ἐχειροτόνησε Δημοσθένης, φησί, τὴν μὲν ςήλ. Ego hanc lectionem malim; καὶ ὡς Δημοσθένους παρακαλέσαντος αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ ψηφίσματα γράψαντος, ἐχειροτόνησεν ὁ δῆμος, τὴν μὲν ςήλ. V. 10, mallet fortasse aliquis πεμψάντων: sed a Philippo missos esse legatos hosce, indicant sequentia v. 14, 21, 30. V. 13. Morell. hab. οἱ τῆς Ἀθην. πρ. V. 26, post Θηβαίους distinguunt etiam ceteræ editiones. sed non minus recte ante id nomen distinxerimus: ut accusativus ille feratur ad sequens verbum ἀναμιμνήσκοντες. V. 28, Morellii & Wolfii margo hab. αὐτὸν, *eum*: recte. sic enim & Dionys. p. præced. v. 40, αὐτῷ δοῦναι δίοδον: & hac ipsa pag. v. 31, δίοδον τῷ Φιλίππῳ παρέχειν. V. 31, de ἐπιδεῖξαι dicetur infra ad 126, 10. V. 35. inclusum σιτία, additum ex ed. Morell. & Wolf. V. 42, Arist. exempl. (Rhet. lib. 2, 113, 3) pro ὡς habent οἷον ὡς. Seq. v. Morellii & Wolfii margo habet ἐκείνῳ, dandi casu.

P. 125, v. 6, Aristot. exempl. (Rhet. lib 2. 102 19) pro copulativa καὶ habent disjunctivam ἤ. V. 8, Arist. exempl. hab. πολλῶν: minus convenienter. V 8, & 9, Aristot. exempl. sic legitur hic locus; καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι· καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι. ἔστι δ' ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι. εἰ γὰρ δικαίως ἔπαθεν, δικαίως πέπονθεν· ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρ. V. 13, post διαφωνεῖ τι τοιοῦτον Arist. exemplaria habent hoc præterea commatium, καὶ οὐδὲν κωλύει. Alcmæonis quoque Theodectei verba, ab Aristotele relata, Dionysio brevitatis caussa omisit. V. 18, Wolfianæ ed. margo pro ἐν ταύτῃ hab. ἐν τούτῳ. Sed is qui Morellianæ editionis διορθώσεις ex illius margine in Wolfianæ editionis marginem transcripsit, Morellianas notas parum observavit. annotatio enim Morelliana ἐν τούτῳ, refertur ad τοῦτο quod est v. 10: significans scilicet, pro Dionysiano τοῦτο, apud Aristot. legi ἐν τούτῳ. V. 26, Aristotelem e veterib. artis Rhetoricæ scriptorib. suas præceptiones collegisse, testatur etiam Cicero iis in locis qui supra citati sunt 79, 46: & 80, 7. V. 38, nota hic ἐκπλήττεσθαι ταῖς Πλατωνικαῖς ἑρμηνείαις: cum infra in Thucydide hoc structuræ genus reprehendat, 135, 13; ac pro dativo accusativum casum hic usurpari velit. Incertum ergo Dionysiine voluntate, an librarii incuria, hic structuræ sit facta ἐξαλλαγή.

P. 126, v. 2, Hœschelius pro νόμους legendum putat παρανόμους: ut παράδοξοι λόγοι hoc loco idem sint quod alibi παράδοξοι γραφαί. Sed haud scio an convenientius sit ἀνομοίους: vel, ut Iovius interpres legit, ἀτόπους, *absurdas*. V. 5, nota hic Δημοσθένη, more perittosyllaborum: & mox v. 7 Δημοσθένην, more isosyllaborum nominum. Eodem v. 7 pro φασὶν malim φήσεις, *dices*. V. 10, ἐπιδεῖξαι in hac demonstrandi seu ostendendi significatione legitur etiam supra 124, 31, 45. alioqui usitatius in ea significatione ἀποδεῖξαι: ut illo ipso in loco, 124. 33. ἐπιδεῖξαι enim ostentandi significationem habet frequentius, ut paulo post, v. 14 & 32. V. 26, sensum quidem loc. hujus (inquit Steph.) mihi videor assequi. sed verborum series & contextus non video qui stare possit eo modo quo est. Hoc enim puto sibi velle hoc in loco Dionysium; Platonem studio reprehendendi Lysiam, adversus ipsum scripsisse dialogum; cujus tamen argumentum sit amatorium; sed captatam in eo exagitandi Lysiæ occasionem. lego igitur, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ κεφάλαιον τοῦτο ῥητ. Illud autem quod sequitur, ἐρωτικόν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, declarat quod infra legitur, pag. seq. v. 47. Hæc Steph. V. 37, pro posteriori ὢν vel μὲν, rectius fortasse legemus ἐν, *in*.

P. 127, v. 9, ex hoc loco intelligimus, tertiam partem de Atticis scriptoribus, cujus supra meminit in præfatione ad Ammæum 81, 41, a Dionysio absolutam quidem fuisse, sed ad nos non pervenisse integram. V. 11, pro δεῖγμα quidam cod. habent μίγμα, teste Steph. V. 15, idem St. adnotat quosdam cod. hic σωμάτων habere pro ναμάτων: & v. 18, ἰλαρὸν pro χλοερὸν: & v. 20 κάλλιστον pro κάλλιον. Sed ibi rectius forsan composite legerimus καλλιστεῖν, sicut præcedit περιτ̓αλαγίαν. V. 26, procul dubio legendū μετωνυμίας. nam ἐπωνυμίας ad τ̀ τροπικὴν φράσιν parum faciunt. V. 30, inclusum περὶ ταρὰν in quibusdā tantum codicibus legi, adnot. Steph. V. 35, malim βούλομαι, volo. V. 40, quid cod. ταῦτα μέντοι καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον γραμμάτων, ὡς ἁμαρτάνοντι, τῷ ἀνδρὶ ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δέομαι λέγειν teste Steph.

P. 128 v. 4 & 5, inclusa in excusis Platonis exemplaribus desiderari, annotat Stephanus. recte. sunt enim verba Dionysii. V. 8, nota poeticam tmesin sive hypallagen, ξύμμοι λαβέσθε, pro ξυλλάβεσθέ μοι. Sic paulo post, v. 11, κ. ὑπὸ αὐτῆς τῆς ἑαυτῆς συγγενείας ἐπιζημιοῦν. V. 20, ὅτι pro vulg. καὶ cum Hœschelio reposui: nec dubito quin ea sit vera lectio. V. 34, τῶν λόγων redundat hoc loco: & pro seq. καινοὺς legendum fortasse κενός, inane. V. 37, legendum hic videtur vel cum Hœschelio, πεποίηκα κ. τοῦτο ἐν τοῖς πρὸς Δημήτριον ὑπομνηματισμοῖς: vel, (quod minus aptum est) πεποίηκα καὶ εἰς τοῦτο πρὸς Δημήτριον ὑπομνηματισμούς: ut infra 132, 42. Hujus commentarii (inquit Steph.) Dionysius meminit etiam in tractatu de Thucydide, quem Q. Ælio Tuberoni dicavit. V. 38, rectius τὴν περὶ τ̀ μιμήσεως ζήτησιν. V. 40, forsan leg. ὅτῳ δὲ ἀστελής. V. 47 principium quidem Herodoteæ historiæ cum his Dionysianis consentit, at non finis. Ibidem fortasse legendum καθάπερ pro καὶ ἅπερ.

P. 129, v. 14, Henr. Steph. mavult Χάρωνος: cujus mentio fit etiam in libro ad Q. Ælium Tuberonem, 138, 34. apud Suidam tres sunt Charones historici: primus, Lampsacenus, secundus, Carthaginensis; tertius, Naucratita. at Χαίρων apud eundem alius. V. 16, τό interrogative accipiendum hic pro τίνος: vel legendum τί. V. 27, in exemplari est ἱστορίας. ego ἑταίρας, a Stephano ex aliis codicibus adnotatum, sequi malui. V. 33, post τρίτον οὖν, subaudiendum subst. ἔργον: ut v. 15 & 45.

P. 130, v. 11, possis etiam legere ἐπιμνησθήσομαι. V. 17, in exemplari est τύπον: perperam, τύπον vero in hoc loquendi genere supra quoque habuimus aliquoties, & pag. seq. v. 4. pro eodé χαρακτῆρα dicit v. 40, & infra 132, 17, & alibi. Reperitur tamen & τόπος vocabulum in eadem significatione; ut supra prolixius adnotavi ad pag. 1, v. 15. V. 21, secunda dicendi virtus hic omissa est, τὸ κυρίαις & κοιναῖς λέξεσι χρῆσθαι: ut ex Lysia videre licet 81, 31: 85, 42: & ex Isocr. 94, 37.

P. 131, v. 7, Stephano videtur legendum Ἡροδότου οὐκ ἔχει: vel, ὥσπερ Ἡρόδοτος, οὐκ ἔχει. nisi mavis (inquit) particulam quæ ex adverso respondeat τῷ ἥττον, reponere. Sed sive hoc sive illo modo legas, desideratur negatio. V. 9, pro γὰρ aptius fortasse legeris δέ. V. 12 sane, pro πολὺ ἀφελῆ rectius, meo judicio, legemus πολυωφελῆ: ut infra 161, 27. Sequentium vero expositionem e Cicerone habes supra 78, 26. qua de re plura Petr. Vict. Var. lect. lib. 32. cap. 19. V. 16, forsan rectius χείρονα: & mox παραλαμβάνειν. V. 18, pro ἤ μὴν convenientius legemus τὸ μήν. Sequ. etiam versu pro πέφυκε legendum videtur πέφυκε: & mox μεμίμηται. pro μέμικται quæ confer cum 70, 11. V. 25, Stephano legendum videtur, Συρακουσίοις οὐκ ἔφασαν πολεμήσειν. V. 33, supra cum articulo habuimus ὁ Χῖος. 70, 19. V. 35, pro ἀρχαικὰς quidam cod. (teste Stephano) habent Ἀχαικάς. quæ lectio trahi possit ad famosos libellos ab Anaximene sub Theopompi nomine divulgatos; ut supra ex Pausania annotavi ad 111, 30. vel ἀρχαικαὶ sunt antiquo stilo scriptæ: vel de prisci seculi virtutibus. Athenæus meminit epistolæ ad Alexandrum scriptæ, & alii is præterea ad Chios. Forsan etiam composite legendum ibidem ἐπιγραφομένας. V. 42, διὰ tollenda videtur: vel addendum ei genitivi casus nomen τούτων, aut aliud consimile: vel denique sic legendum, διὰ τὴν συγγραφὴν, τὰς ἱστορίας ἐποιήσατο. Seq. v. rectius superl. ἀναγκαιότατον. V. 45, & πρόπον retineri potest, & πόνον admitti.

P. 132, v. 5, forsan leg. παρ' ὅλην τὴν ἱστορίαν, περὶ ἀνακαινίσεως καὶ εὐσεβείας, καὶ π. Seq. v. nota χαρακτηρισθέντα: & pag. sequ. v. 30 χαρακτηριστικώτατος. V. 7. commation istud καὶ δυνάμεις tollendum est: aut pro δυνάμεις reponendum διαπεπονημένας, διεσκευασμένας, vel simile quid. V. 15, Hœschelius legit εἰς βάθος. possis etiam legere ὡς οἷόν τε βαθέως. V. 23, de Ἀρχαικῶν dictum ad pag. præced. v. 35. In seq. periodo (inquit Steph.) non video quid sit opus particula ἄν. sed nec illud ἐν τούτοις, mihi satis placet. Sensus autē planus est. reprehendit enim Theopompi nimiam curam & diligentiam in vitando concursu & hiatu vocalium: quam etiam Cicero & Quintilianus reprehenderunt: 70, 25: 79, 3. V. 26, & τόπον ferri potest, & τύπον reponi: qua de re ad pag. 1, v. 15. V. 29, sensus est, ταῦτα παραληφθῆναι παρὰ τ̀ συγγραφέων. V. 41, ex hoc etiam loco intelligimus tertiam de scriptoribus Atticis partem a Dionysio absolutam fuisse; eam scilicet qua post utriusque generis oratores egit de philosophis & historicis Atticis, ut est Plato (127, 9) Thucydides, alii. V. 42, exemplar habet ἀν. ego Stephanum in Thucydidis editione sequi malui. Seq. v. rectius fortasse περὶ τοῦ αὐτοῦ Θουκ. de eodem Thuc. V. 45, pro vulgato αὐτοῦ legendum vel ἐμαυτοῦ cum Stephano, vel reciproce αὑτοῦ.

P. 133, v. 1, haud scio convenientiusne παραδόσεων, traditionum; an προθέσεων, propositionum, ut paulo post, v. 5. V. 6, fortasse rectius ἠξίους, petiisti. Sequentia petita sunt e tractatu ad Q. Ælium Tuberonem, 147, 20. V. 14, ut hic ὀνομαστικῶς ἐκφέρων dicit, ita ὀνομαστικὴν λέξιν infra v. 43: itidemque pag. sequ. v. 5, 8, 10. sed verior scriptura videtur esse ὀνοματικῶς, ut versu hic proxime sequenti, & supra in libro De compositione seu collocatione verborum; ut adnotavi ad 2, 13. atque ita etiam in sequentibus dicit ὀνοματικά, μετοχικά, ἀντωνυμικά. V. 16, forsan rectius γίνονται. V. 26, Stephanus in Thucyd. ed. scribit πολύπλοκα paroxytonos: itidemq, infra 136, 21. V. 30, rectius πειρᾶσθαι, præs. tempore. V. 38, St. in Thucyd. ed. habet ἐπιλογισμός: & seq. v. προσβολάς. Pro sequenti autem καταβολὴ leg. fortasse καταβοή. Porro notandum, ex his quæ hic in Thucydide velut poetica notantur, ab ipso Dionysio in Antiqu. Rom. usurpari nō nulla, ut est hoc ipsum καταβοή, cum seq. duobus ἀχθηδὼν & δυσαίωνος. Sic etiam e præcedentib. quæ notantur ut glossematica, obsoleta, & obscura, usurpantur ab eodem in eisdem Antiqu. ἀμφαυρῆς & ἀνακωχή. V. 45, idem St. διαφθείροντες τὰς αὐτοῦ μ. ἐπ. Sed nostra lectio & infra repetitur, 136, 20: & apud ipsum Thucyd. exstat pag. 45: ubi scholiastes εἰς αὐτὸ exponit

exponit ἐς τὴν ἰσχὺν τῆς φύσεως. V. 47, in exemplari est ἀφασία, detracto ε: minus usitate.

P.134, v.3, inclusum commation εἰς θάλατταν, St. in sequentis periodi fine ponit, post τῆς εἰρεσίας. exemplaris nostri lectio consentit cum Thucydidis exemplaribus, pag.125. ubi sic legitur locus: ὁ πεζὸς αὐτοὺς παρεξειρεσίας, ᾗ αὐτοὺς περιέβαλεν ἐς τὴν θάλατταν. In sequentibus etiam pro ὄντος rectius legi πεζοῦ, manifestum est ex hoc ipso loco. παρεξειρεσίας vero Thucydidis scholiastes esse dicit τῆς ἔξω τῆς εἰρεσίας τῆς νεὼς τόπον, καθ᾽ ὃ μέρος οἱ κωπηλάται οὐ χρῶνται· εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ἀκρότατον τῆς πρύμνης καὶ τῆς πρῴρας. V. 5. de ἐνεμαστικῶς, quod mox repetitur v. 8 & 10, dictum ad pag. præced. v.14. V.10, rectius fortasse ῥηματικά ὄντα, ut v. 8, vel ῥηματικά sunt deflexa a verbis, ut paulo post, v. 16. V. 13, in Thucyd. exempl. vulgatis pro ὅτι legitur γάρ: & mox προέφασιν pro αἰτίαν. V.15, exemplar habet γενόμενοι: ego præsens γινόμενοι cum St. malui; ut v. præc. in loco Thucyd. V.18, in exempl. est τὸ παλλάττη: parum usitate. V.27, Steph. brevius, τὸ ἐπιφερόμενον, τὸ Κατηγορουμένης, ἀντὶ γὰρ τοῦ αἴτιον. V.32, Steph. τῶν Ἀθηναίων: quæ scriptura cum sequenti expositione nequaquam congruit. V.39, Steph. τὸ δὲ ὑπερβάλλειν. nostra lectio & structuram usitatiorem habet, & cum Thucyd. exemplarib. consentit, pag. 50. v. 28. V. 41, Steph. δεσποτικοῦ: itidemque seq. v. δεσποτικῶς. V. 44. Steph. στρατείας.

P. 135, v. 1, Steph. ante τοῦ habet καί: nescio quorsum. V.7, Steph. brevius, τὸ τε φιλικὸν αὐτῆς ἐξευξαι μόριον, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ μέρους. V.10, 11, 12. Steph. sic habet: εἰ δὲ ἄρρενικὰ τοῖς θηλυκοῖς συνέταττον, ὥσπερ ὑπὸ ποιημάτων, τὰς γυναῖκας αὐτοῖς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν συλλαμβάνοντες, σολοικίζειν ἂν ὑφ᾽ ἡμῶν λέγοιντο. καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα· K. diversa scilicet periodorum connexione & distinctione. V. 18, inclusa absunt a Steph. editione. V. 20, in exemplari est, ἀκόλουθον δ᾽ ἦν, ἂν συνεζ. ego Stephanum sequi malui. V.25, idem exemplar habet αἰτιατικόν: perperam. V. 27, structuram quam hic velut ἐξηλλαγμένην in Thucydide notat, ipse usurpat supra, 67, 6: ὥστε τὸ στρατόπεδον ἀγανακτοῦντας ὑπὲρ Ἀχιλλέως. ibi enim quia τὸ στρατόπεδον significat τοὺς στρατιώτας, propterea pluralis numeri adjectivum ei tribuit. cujus generis alia vide apud Pausan. 489, 60. V. 30, St. τοῖς Συρακουσίοις. V. 46, locus hic repetitur pag. sequ. versu 38.

P. 136, v. 6 locus hic citatus etiam supra 24, 45, in austeræ compositionis descriptione. exstat autem in ipso Thucydidis exordio, pag. 1. V. 14, Steph. στρατείας: usitatius. Idem St. seq. v. habet ἐν μὲν τ. nostra lectio consentit cum Thucyd. exempl. V. 21, St. πολυπλάνητος, ut supra dictum ad 133, 26. V. 23, Thucyd. exempl. ἐβουλήθησαν μετ᾽ αὐτοῦ τοὺς μ. V. 25, eadem hab. καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνασθαι καὶ παθεῖν. Exstat autem locus pag. 62. V. 32, Steph. pro ἐπικεῖσθαι habet ἐπικεῖσθαι. nostra lectio cum Thucyd. exemplaribus consentit, pag. 45. V.33, in iisdem exempl. cum adverbio legitur προσμίξαι μάλιστα. V. 38. posterior locus citatus etiam pag. præced. v. 46. Sequentes duos tractatus debemus illustri & magnifico viro Andreæ Dudithio, quorum prior quidem debuisset proxime antecedenti præmitti, ut ex ejusdem præfatione perspicitur, 132, 38, 44: posterior autem, inter Isæum & Dinarchum collocari, 112, 13. sed cum serius ad nos allati essent, debitus eis locus a ceteris est præceptus.

P. 137, v. 18, περὶ hoc loco per ellipsin quandam significat idem quod ὅτι, seu ὡς. Idem enim est ac si dixisset auctor ὅτι τῶν ἄλλων, seu ἐν τοῖς περὶ τῶν ἄλλων. V. 26, vitiatum hoc loco exemplar est. Dudithius sic vertit; *sed ad illos spectavi, qui veterum scripta plus æquo admirantur, suam autem aspernantur, quo plerique homines vitio laborant.* ut talis quædam constitui posse lectio; ὅσοις τὰ αὐτῶν φιλαίτιον ἔνεστι, τὰ μὲν τῶν ἀρχαίων μόνα ἀγαμένοις, τὰ δὲ τῶν κατ᾽ αὐτοὺς παντελῶς ὑπερορῶσι· ἃ κοινά ἐστι τῆς ἀνθρωπίνης πάθη φύσεως. V. 28, scriptus liber habet ἐπιλιμπάνουσας: minus recte. Sic v. 42, idem perperam habet συνῳδῇ, dandi casu.

P. 138, v. 19, in scripto libro particula post μὲν pinguiori litura est obscurata; ita ut nescias τι ne sit, an το, an mixta ex hisce τοι. sed cum accentus habeat enclisin, videtur referre voluisse μέν τι, aut μέν τοι. V. 21, frequentius Ἀπόλλω, ut cum alibi, tum supra 115, 16, etiam in manuscripto. V. 32, nota hic Πελοποννησιακῷ simplici ν scriptum, in sequentibus autem gemino: quam posteriorem scripturam agnoscit apud Dionysium Afrum etiam Eustathius. Pro sequenti etiam Εὐγαίων apud Suidam diphthongus est Εὐγαίων, contra Πελοποννήσιος apud Stephanum Byzantium monophthongus. Rursum pro Φυγαλεὺς apud eundem Stephanum est Φιγαλεὺς, & Φιαλεύς. Est autem Phigalea, seu Phialea, oppidum Arcadiæ, a Phialo quodam denominatum; ut tradit idem Stephanus. Pro Ἀμελησαγόρας vero Dudithius sublata privativa mavult Μελησαγόρας. V. 39, possis etiam legere, καὶ αὐτοῖς δὲ ταύτας, reposita scilicet δὲ pro τε. Seq. v. pro ἵνα perperam in exemplari est ἵνα. V. 42, rectius γραφαῖς, dandi casu.

P. 139, v. 7, pro τεσσαράκοντα supra legitur εἴκοσι, 130, 8: per librariorum incuriam confusis numeralibus notis κ & μ. V. 9, Dudithius mavult περιλαμβανούσας, omissa. videtur tamen & hæc ferri posse lectio: sicut scilicet infra dicit auctor, 147, 21, συνιδεῖν ὡς ἐπαινετὸς αὐτῶν ἴσχει δεινότης. V. 13, possis etiam transposita negativa legere, καὶ οὐ πολλὰ δεῖν. Seq. v. ὑστεραίας positum pro ὑστέρας, ut infra 144, 9.

P. 140, v. 11, malim cum articulo περὶ τὴν τάξιν, ut in præced. & seq. commate. V. 33, barytonos legendum καθαίρει, *purgat, expiat*: ut manifestum est ex his Thucyd. 117, τῷ δ᾽ αὐτῷ χειμῶνι καὶ Δῆλον ἐκάθηραν Ἀθηναῖοι κατὰ χρησμὸν δή τινα.

P. 141, v. 6, in vulg. ed. Thucyd. transposito pronomine sic legitur, ἠξίωσαν δὲ αὐτοὶ Αθ. καὶ Πελ. itidemque infra 146, 17. Exstat autem locus editionis Stephanicæ pag. 9. V. 26, inclusum μετέσχε, additum e vulg. editionibus. & rursum ab eisdem abest inclusa πρὸς, v. 28. Exstat autem locus pag. 37. V. 31, in eisdem vulg. ed. legitur παίχασόν τι, *parumper, aliquantisper*. Seq. v. τὸ δὲ τι significat *partem etiam*. V. 35, pro ἣν scriptus liber habet articulum ἣν: perperam. V. 40, καταμαξευμένα sive aspiratione legitur etiam apud Hesychium; apud Suidam vero καθαμαξευμένα: sicut etiam ἅμαξαι alii malunt, alii ἄμαξαι: hi, quasi ἅμα ἄγουσαι; illi, velut ἅμα ἄγουσαι τὰ ὑποζύγια. V. 45, in vulg. ed. legitur ὡσπερ: pag. 32.

P. 142, v. 7, inclusa præpositio ἀπὸ, addita ex vulgatis Thucydidis exemplaribus. In iisdem seq. v. pro ἀχρεῖος legitur ἀχρεῖος: & mox ἔγωγε pro ἐγώ. Iidem libri v. 13 hab. ἀπορώτερος ἦ. aliοquin ἀπορώτερος ἦ sic accipiendum foret ut διαθεμένους τι supra 133, 45. V. 15, iidem l.h. τοῖς Πελοποννησίοις, sc. πράγμασι. Ex iisdem sequenti versu insertus est inclusus articulus τό. Exstat autem locus pag. 173. V. 16, scriptus liber copulative habet καὶ ῥᾳθυμότερον. sed disjunctivam ἢ ista sus ipse postulat; & sic legendum esse declarant ex-

jam sequentia, v. 26: & pag. seq. v. 38. V. 20, mutilatus est locus, & hoc fere modo complendus. primum post ὀλίγοις χρήσομαι, v. 17, ponenda est distinctio periodica. deinde post μόνοι, v. 20, tale quidpiam inserendum; ἐμαχέσαντο. μακρᾶ δὲ διεξόδω χρῆναι διηγήσασθαι τοιαύτην ἐν τῇ προτέρα βίβλω. βραχέως πάνυ ἐπιτρέχει τήν τε πεζομαχίαν, καὶ τὴν ναυμαχίαν, ἐν ᾗ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς πολλ. v. β. Significare n. vult, alterũ navale prœliũ, in quo minore virtutis splendore cũ Peloponnesus dimicatum fuit, prolixius a Thucydide denarratum esse: alterum vero, quo terra marique, uno eodemque die, summa cum gloria, Persæ superati fuerunt, admodum breviter ab eo esse perstrictum. V. 31, pro αὐτοὺς rectius fortasse legerimus ναύτας, hosce. V. 36, inclusa περὶ, addita ex vulg. libr. Thucyd. pag. 134. V. 38, nota hic Κυθήριοι: & mox v. 41 Κυθήριοι: vereor ne librariorum vitio. alioquin illud Doricæ, hoc communi linguæ adscribendum foret. Extat autem locus De Cytheriorum oppugnatione apud Thucyd. pag. 158.

P. 143. v. 2, nota hic οἰκοφθορημένης sine augmento initiali: at non item ᾠκονομῆσθαι 141, 47. V. 13, forsan rectius ἐπελήλυθε: itidemque paulo infra, v. 29. ἐπιτρέχει. sic enim & pag. præced. v. 16 dicit ῥαθυμοτέρον ἐπιτρέχων, & hujus ipsius paginæ 143, v. 38, ῥαθύμως ἐπιτετρεχασμένα, negligenter percursa, leviter perstricta. V. 30, pro τούτους in vulg. ed. Thucydidis p. 176 legitur τοὺς Θῆρας τούτου: & mox Σικυωναίους: quam scripturam confirmat diphthongus ει in corrupto Σικυωνείους. Sequens locus de Eubœa legitur apud Thucyd. pag. 36: ubi pro κατέστησαν v. 33, media forma scriptum κατεστήσαντο. Tertium locum de Ægina occupata, non potui reperire. V. 36, posses etiam conjuncte legere αὐτοφαίνοντο: vel αὖ cum infinitivo ἔχειν juncta, futuri significationem efficit. V. 41, scriptus liber h. περιλαφθέντος: parum apte. In eodem, v. 43 perperam scriptum αὐτῶν.

P. 144, v. 10, inclusum ναῦς abest a vulg. exempl. Thucydidis: & seq. v. in iisdem legitur ἐπιπλεύσαντας: p. 56. V. 36, pro πόλεις rectius cum Dudithio legemus περιπόλους, circuitores: quo vocabulo utitur etiam Thucyd. lib. 4, p. 143: ubi scholiastes adnotat duo esse φυλάκων genera. nam alteros vocari ἱδρυμένους, qui scilicet perpetuo unum eundemq; locum insident vel obsident: alteros autem, περιπόλους dici, qui agros & castella obeunt, ad hostiles incursiones vel arcendas vel significandas. Sic Aristoph. in Avib. περιπόλους ἐχρῆν πέμψαι. & Simocatus apud Suidam, τὸ περιπόλον δυνάμεως. Ejusmodi περιπόλους intelligit etiam Dionysius ipse, Antiqu. Rom. 179, 35: 573, 32: 618, 30. at 135, 9, περιπόλους ἀγρῶν tales circuitores vocat, qui observant an agri diligenter a rusticis colantur. V. 46, δὲ redditive accipienda: vel legendum ἐπειδή. Seq. v. malim ὁ ἀνήρ, cum articulo.

P. 145, v. 22, scriptus liber hab. οἰκήσαντες: & mox Καλχηδονίους: ego impressos sequi malui. Extat autem locus in procemio, pag. 6. Porro sequens prooemium a Dionysio correctum, hoc uno discrepat a Thucydideo, quod Dionysius ea omnia quæ a paginæ primæ verso 15, usque ad paginæ octavæ versum 7 interjecta sunt, omittit. V. 42, inclusa, in scripto libro desunt. Sequ. v. ἀπαγγέλλουσιν legitur etiam in vulg. libris: cum aptius esse videatur præteritum ἀπαγγείλασιν.

P. 146, v. 1, participium ἐπεξελθὼν agnoscit etiam scholiastes Thucydidis, qui exp. ἐρευνῶν, investigans. V. 7, inclusa desunt in scripto libro: itidemque articulus τὸ v. 11. V. 14, vulgati libri Thucydidis habent περὶ τὰ μνημονευόμενα. V. 16, in scripto libro ξυνειλήφατο: minus apte. V. 18, vulgati libri Thucydidis habent ἔγραψα, sine præpositione. V. 25, convenientius ἀποκρυψάμενον, vel pluraliter ἀποκρυψαμένους. V. 33, ὑφιστᾶσι positum hic videtur pro ὑποστῶσι. V. 45, Περικοννήσιος supra quoque diphthongus scriptum, 138, 32: sed unico ν. apud Herodotum 143 legitur Ἀρίστης Περκονήσιος, aliquoties: apud Suidam Ἀριστέας Περικοννήσιος, ut hic.

P. 147, v. 1, τὸ post articulum τὴν rectius expungetur. V. 10, scriptus cod. h. καλλιρρημοσύνην, uno λ: contra morem. V. 20, locus hic supra citatur a Dionysio iisdem prope verbis, 133, 6. V. 33, de ἐνσημαντικῶς supra dictum ad ejusdem pag. 133 versum 14. V. 36, scriptus cod. ἐγκατηγορῶν: parum convenienter.

P. 148, v. 2, rectius χαρακτηριστικώτατος supra 133, 30. sed & alibi tamen χαρακτηρικώτατος legitur persæpe. V. 6, pro τῶν χρημάτων congruentius legemus τῆς σημασίας, ut supra 133. 34: quod modo etiam paulo post, v. 12, hic sequitur, τὸ τάχος τῆς ἀπαγγελίας, renuntiationis celeritas. Sic etiam v. 9 pro περὶ rectius legemus παρὰ, ut supra 133, 37: & 147, 2. V. 13, τρόπον agnoscit etiam Dudithii versio. siquis malit τόπον, per me licet. V. 29, script. cod. h. ἐμπειρίας: minus apte. ἐμπορίας legitur non tantum in vulg. editionib. Thucydidis, pag. 15 sed etiam supra 24, 45: & 134, 22: 136, 7. V. 31, Thucydidis verba quæ sententiæ explendæ desunt, facile potuissent e vulgatis libris addi. sed quia non constat quousque locum citarit Dionysius, & qua phrasi planiore Thucydidis mentem expresserit, ideo manca hæc relinquere malui. In sequenti autem loco ex Thucydide addenda putavi sine quib. Dionysiana non potuissent intelligi; ea scilicet quæ a v. 34, usque ad 38 his signis [ ] inclusa sunt. Quæ vero mox eodem v. 38 iisdem signis inclusa sunt, ἐμὲ & αὐτῶν, a vulgatis Thucydidis exemplarib. absunt. Extat autem locus apud Thucyd. p. 133.

P. 149. v. 5, Thucyd. exemplaria (pag. 256) hab. Εὔδημος. V. 7, eadem hab. καταλειφθέντα: Dudithius legit καταληφθέντα, occupatum. Seq. v. Th. ex. h. προσεξαναγκαζόμενοι: & v. 10, παραβοηθεῖ, præs. temp. V. 11, scriptus liber h. ἱκανῶς: perperam. V. 12, Thuc. ex. ἐπειδὴ δὲ οἱ Αθ. omisso καὶ & ἄλλοι. Seq. v. eadem h. κλήσεως: quod Suidas quoq; Thucydidi cum tragicis commune esse adnotat. V. 13, eadem h. ὡς πρὸς τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον ἦν. V. 20, script. lib. ἐν ὀλίγω, ut in præced. membro. mihi vulgata scriptura visa est magis consentanea. V. 21, vulgata Th. exempl. h. ἐμβάλλει & seq. v. φεύγει, pr. temp. V. 28, inclusa, addita sunt e vulg. ex. Seq. v. eadem hab. φθήσονται: & mox omittunt inclusum articulũ ὁ. V. 32, eadem h. αὐλιζόμενοι: & seq. v. ἑκάστους, singulos. V. 35, inclusum γὰρ, additum ex iisdem. Ex iisdem etiam mox τὸ δὲ δι᾽ ὀλίγου repositum pro eo quod in scripto libro vitiose legitur πῶς οὐδὲ ὀλίγου. Sequens inclusum πόνου, abest quidem a vulg. exemplaribus: sed agnoscit illud cum scripto Dudithii libro etiam scholiastes Thucydidis, cum ait τὸ μετὰ πόνου κατατημνόμενος θυλάσσης. V. 41, ad διὰ τὸ, in scripti exemplaris margine appositum hoc exegema, διὰ τοῦτο. V. 44, idem exempl. h. οὐδὲ: rectius vulg. libri οὐδ᾽. Seq. v. iidem libri vulg. h. αὐτοτελοῦς, eodem casu. V. 48, iidem l. h. τοῦ αὐτοῦ στρατ.

P. 150, v. 8, q. cod. h. αὐταῖς, item gen. Sequ. v. scriptus liber pro ἦν habet εἰ. sed cum ea conjunctione mutato verbi modo legendum esset γένοιτο, vel γίγνοιτο.

γοιτο. Ibidem vulg. libri composite habent προσδιαλέγοιτο: & seq. v. αἰθρίαιτων, pro αἰθριῶν. In iisdem v. 13 legitur ἀποχειροτονήσαντας, præt. aor. V. 19, pro ἀλόγων legendum fortasse ἀνεμβολόγων. v. 17 dicit λόγια πολιτικῶν ἔμπειρα: & mox ἐπιτήδεια. V. 23, mutilus est locus: & aliquis quidem elici potest sensus, si pro ἐργάσηται reponantur hæc, ἔργα. εἰ γὰρ ἁμάρτοι δεῖν. Sed vereor ne majus subsit mendum. V. 32, vulgata Thuc. exempl. p. 109 hab. κιθαρῳδοί. Ibid. scriptus liber hab. τοῖς τε: & tamen mox fœm. gen. οἰχομένας. V. 34, vulg. l. τὸ Ἀλαικὸν, gemino λλ. Seq. v. eadem ex h. ἀποχώρησαν, & mox Ἡραῖόν τε. Apud Suid. quoque legitur Ἡραῖος, ὁ τῆς Ἥρας ναός. sed agnoscit tamen idem etiam Ἥραιον. Stephanus Byzantius hoc videtur statuere discriminis, ut adjective quidem dicatur ἥραιον τεῖχος, substantive autem Ἡραῖον, sive oppidi nomẽ sit, sive Junonis ædem significet. V. 27, script. l. οἰκητῶν. sed verius esse ἱκετῶν, satis tum præcedentia declarant, tum sequentia. V. 39, idem liber hab. δοκοῦντες, nominandi casu: quod retinere si velis, accipiendum erit pro νομίζοντες. V. 43, inclusus articulus οἱ, abest a vulg. libris. V. 49, iidem libri singulari sic habent ἐστασίαζε: more Attico.

P. 151. v. 1, rectius ἐστασίαζε ἡ πόλις: ut modo dictum est. V. 4, præpositio ἐπὶ ante πόλιν, nec in vulgatis Thucydidis exemplaribus legitur, nec pag. præced. v. penultimo. Pro sequenti etiam πολλὴν, ibidem legitur πολύ: itidemque infra 164, 1. V. 9, rectius περιτετειχίσθαι: ut pag. præced. v. 51. Sic v. 13, rectius legemus, ἃ δὲ τῶν ἀποχειρισθέντων περὶ τείχισμα. V. 23, posterius ἀσφάλεια nominandi casu legitur etiam in vulg. exemplaribus Thucydidis, & infra 164, 9. sed cum scholiastes Thucydidis sic exponat, τὸ ἐπὶ πολὺ βουλεύεσθαι δι᾽ ἀσφάλειαν, videtur & ille dandi casu legisse ἀσφαλείᾳ, & is qui hæc transcripsit, utramque lectionem in contextum inseruisse. veriorque scriptura videtur esse hæc; νῦν δ᾽ ἐπιτίθησιν· Ἀσφαλείᾳ δὲ τὸ ἐπιβ. V. 26, rectius masc. gen. τις: ut & in vulg. libris est, & infra 164. 11. Seq v. conjũctio τε post τυχὸν, abest a vulg. libris: sed infra quoque in altero exemplari scripto exstat, 164, 11: & sensum magis explet. V. 27, vulg. libri hab. δεινοῖ, opt. verbi modo. nostrum δεινοῖ legitur etiam infra 164, 12. V. 29, in νοῆσαι ambiguus est error. convenientius tamen esse videtur νοῆσαι quam ναῆσαι. Seq. etiam v. legendum fortasse ὁ δ᾽ ἐπαινέσας, ut v. 27. V 47, in vulg. libr. est, φθονεῖται: itidemque seq. p. v. 3: & infra 164, 19.

P. 152, v. 3, nota hic ὑπερβατικῶς, cum v. 1 scriptus liber habeat ὑπερβατόν, oxytonως: itidemque infra 162, 5. V. 6, idem exemplar habet δεδεμένοι: at non item v. 4 & 7. V. 40, in vulg. ed. Thuc. legitur κρείσσους: itidemque ἥσσους v. 42, per σσ.

P. 153, v. 6, malim ἔχει, indicativo verbi modo. Sic v. 14. convenientius προσδιαλυθεὶς, ut infra, v. 37. V. 17, scriptum exempl. h. ὄντων, masc. genere: minus apte. Sequenti etiam versu legendum videtur ἐξακρίζων: & mox πρῶτος pro σῶτος: vel etiam ἄλλος. V. 24, rectius fortasse διδαχῇ, vel pluraliter διδαχαῖς. aut saltem post διδαχῆς distinguendum: ut referatur ille casus ad participium μεταλαβόντες. V. 30, inclusa, prætermissa sunt a Duduhio: non videntur tamen esse supervacua. V. 47, in vulg. edit. Thucyd. (pag. 71) & hic & in sequ. legitur Πλαταιῆς: vetere scilicet Atticismo: ut supra quoque 149, 12, κλῆδες pro communi κλεῖδες.

P. 154, v. 5, scriptus liber hab. ἱερᾷ: quasi pertineat ad substantivum ἀγορᾷ: cum tamen referendum sit ad particip. ζῶσας. V. 10, inclusum ἐκείνους, abest a vulg. ed. Thucyd. V. 11, in eisdem rectius l. τοὺς ὑμετέρους, vestros: ita scilicet ut prior locus tribuatur Lacedæmoniis, posterior Platæensibus: sicut infra v. 44. Seq. v. in eisdem ed. duplicato articulo legitur, τὴν γῆν τὴν Πλ. V. 13, inclusus articulus τῶν abest ab eisdem ed. V. 21, eædem edit. h. δεινάς: & mox Πλαταιέων. Πλαταιῶν certe, licet ita contractum dici possit ut Πειραιῶς ex Πειραιέως: tamen nec in præced. usurpatum fuit, (v. 5 & 14) nec in sequentibus. V. 24, vulg. libri transposito articulo habent, περὶ τῇ πατρῴᾳ πόλει. Pro εἴπωσι vero, quod præcedit, haud scio an rectius legerimus ἦσαν: vel γὰρ pro ἄτι posita est. V. 30, inclusa, absunt a vulg. ed. itidemque αὖ v. 37. V. 41, vulg. libri h. εἰ δεῖ.

P. 155, v. 8, συνιδόντας pro συνειδότας supra quoq; notatum, ad 37, 24. V. 13, vulg. Thuc. ed. (p. 192) hab. ὑμῶν, vestr. Paulo post, eædem sic legunt, ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσετε· ἀσθενέστεροι γὰρ καὶ μηδ᾽ ὑμεῖς ἐπὶ λόγων, ἀλλὰ πε. V. 21, rectius ἐξεληλεγμένα. Rectius etiam v. 23 αὐτοτιμωρίαν. V. 30, rectius ξυλλαβόντες in vulg. ed. Thucydidis: sicut scilicet v. præced. λεγόμενοι. Mox etiam rectius fortassis ἐπὶ τούτῳ.

P. 156, v. 5, vulg. Th. ed. h. πειθῆ, cum σ. Eædem v. 8 post ὄντι distinguunt, non ante. V. 24, eædem h. ἀνασπαστῶν, more verborum circumflexorum. V. 36, forsan l. περιόψεσθαι τὰς συγγ. ἀπολ. Seq. v. scriptus liber hab. λελάψεσθαι: minus convenienter. V. 39, vulg. Thucyd. ed. h. τὸ αἰθρ. sine contractione. & seq. v. φύσεως ἀναγκαίας, eodem casu. V. 44, pro εἰς non dubito quin legendum sit ἄτι. ut supra 152, 45. V. 47, vulg. Thuc. ed. pro ἰσχυρὰ ὄντα habent ἰσχυρότατα: & mox ὑπάρχοντα pro παρόντα.

P. 157. v. 1, vulg. Thuc. ed. h. περιγίγνεσθαι: & mox πολλήν τε. Ex eisdem seq. v. addita est inclusa particula ἔτι. V. 11, vitiatus est locus. paulo melior lectio hæc esset; λεγομένων ὡς ἐν τῷ μετὰ τῆς συμπαθείας γνώμῃ; ἐπ᾽ ἀληθείας (ut infra 161, 9) λεχθείη, *quod scilicet colloquium ita haberetur, ac siquid serio animi studio & vere diceretur.* Sed, ut verum fatear, ea lectio mihi non satisfacit. V. 23, & ταῦτα ferri potest, & ταὐτὸ reponi. V. 28, convenientius χρῆμα βεβιασμένον, ut v. 38, & supra 153, 1, 35. V. 33, post πατρίδος deest verbum αἰσθάνεσθαι, ἐπιτίζοντα, vel aliud simile. V. 35, scriptus liber habet ὑπὲρ Περικλέους. sed ὑπὸ legendum esse, satis declarant ista Thucydidis, (pag. 45) καὶ παρελθὼν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, παρῄνει τοιάδε. V. 47, nota hic καταπεπτωκέναι, sine augmento; ut supra οἰκοφθορημένης, 143, 2. at non item infra 161, 35: & 172, 29.

P. 158, v. 3, rectius plur. ὑποτίθενται, *præcipiunt*: f. Thucydidis admiratores. V. 13, locus apud Thucyd. est pag. 66. V. 25, Thucyd. ed. habent πλείω, sine ι. V. 41, distinctio post ταῦτα, est etiam in scripto libro.

P. 159, v. 8, inclusa, absunt a vulg. ed. Thuc. p. 67. Eædem seq. v. pro φρόνημα habent αὔχημα: (quod ibi agnoscit etiam scholiastes) & mox ἀπὸ pro ὑπό. V. 15, nota hic ὀχυρωτέρας per ω, & v. 11 ὀχυρότερα per ο. vulgatæ Thucyd. editiones habent ἐχυρωτέρας, per ε in prima syllaba, per ω in tertia. Nota ibidem etiam ἠρακλητείων, per η in tertia syllaba: cum apud Suid. & alibi legatur Ἡρακλεῖτος. V. 30, Thucyd. ed. contracte habent πολλά. Ab eisdem abest inclusus articulus τὰ v. 34. Eædem v. 37 hab. καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐπέλευσιν. V. 41, eædem Thuc. ed. (p. 68) hab. ὥσπερ ἅπαντες ἀγάλλ.

P. 160, v. 1, inclusus articulus τῶν, additus e vulg.

ed. Thucyd. p. 222. Eædem v. 3 legunt, τῶν τ' ἐκεῖσ' Ἑλλήνων. Ibidem mox scriptus l. h. αἰμυλόν]ας: quod congruit quidé cum præced accus. ἡμᾶς αὐ]ὰς, at non item cum conjunctione ὅτι. quare vel αἰμυλόν]ες cum vulg. ed. legendū, vel αἰμυλοῦσιν. posita scilicet post ἐ-δυλώ]ησαν distinctione. V. 4, vulg. Thuc. ed. h. ταῦτα, *hæc*. Ibidem mox non cum scripto libro καθηκάσεις, sed cum vulg. ed. καθιζήσεις, legendum esse, satis declarat verbum κατοικίσαι v. 23. Seq. v. eædem Thucyd. ed. hab. ἔγρεσαίως, per ε in prima syllaba: de qua scripturæ diversitate in superiore tomo dictum ad pag. 42. v. 12, & 22. Eædem seq. v. legunt πάδ' εἰσὶν, pro ταῦ]α εἰσὶ. Eædem ibidem mox rectius habent οἱ δεσπότlω, *qui dominum*. V. 14, eædem h. αἰθρωπίνης: & v. 16 ἢ pro ἔως. Ex eisdem addita sunt inclusa ista, ἅμα & ἢ, v. 17 & 18. Eædem v. 19 legunt ὑμετέραις, *vestra*. V. 25, eædem pro οὐδὲ habent ἔτοι: quod scripti quoque codicis margo agnoscit. Ab eisdem ed. seq. v. abest inclusus articulus τό: sicut vicissim v. 27 in scripto codice deest inclusum κακοξυμ]ότερα. De sequenti autem μεταγωγῇ dixit auctor etiam supra 134, 30. V. 32, eædem Thuc. ed. dandi casu habent ὅσω. V. 33, script. cod. habet ἔρημον: ut feratur ad præced. accus. ἐμέ. V. 35, vulgati libri habent γνώμῃ, casu dativo.

P. 161, v. 2, rectius neutro gen. ὅ. V. 22, post ἡ διάλεκ]ος locus meo judicio mutilatus est, videturq; librarius a γνώριμ☉-, quod hoc membrum finiret, ad χρήσιμ☉-, quod in sequenti esset positum, transiluisse, quod sæpe in transcriptionibus accidit. conjicio igitur talem quampiam in incorrupto exemplari fuisse lectionem, ὡς lω ἡ διάλεκ]☉- γνώριμ☉-. (ut infra in conclusione hujus loci, 163, 39) ἀλλ' ἐαὶ ἀκριβέστερον τὰ ὑπ' ἀμφοτέρων λεγόμλα ἐξετάσωμλ, τοιαύτην διέρωμλ, ὡς ἄν τ' εἰς ἰσορικάς πραγματείας χρήσιμ☉- ἦτ☉- ὁ χαρ. V. 31, malim cum articulo τοῖς τυπανθρ. V. 33, perperam in exemplari est Λύσιαν. V. 35, malim ὁ ἀνήρ: quamquam infra quoq; hæc articuli ellipsis repetitur. V. 37, procul dubio legendum συγκρι]ός, *comparabilis*. V. 40, ἐπ' ἀλίγον sic accipi hoc loco potest ut ἐπὶ βραχὺ supra 147, 9. alioqui posset etiam legi ἐπ' ἀλίγων, *in paucis*. V. 42, ante ὡσπερ deesse videtur tale quodpiam commation, συμφέρον μὲν, *conducens quidem*. Sic v. 45 post πρᾶγμα desideratur ἐπιχειρεῖν, ποιεῖν, vel aliud ejus generis verbum. V. 46, rectius forsan παρερχόμεθα, *præterimus*.

P. 162, v. 5, scriptus codex habet γλωσσημαν]ικλώ: quasi ex γλῶσσα & σημαίνειν facta sit compositio. sed eam scripturam tum compositionis insolentia redarguit, tum duplici τ] scriptum γλωτ]ημα]ικλὼ pag. præced. v. 16, & alibi. V. 31, ὑπάρχειν additum e Wolfiana editione. sed cum id verbum neque Morelliana editio agnoscat, malim pro eo participium ὄντας: sicut etiam Ulpianus in sua expositione dicit, ὁρῶν ὑμᾶς μεγίσlω δύναμιν ἔχον]ας. Sequ. v. scriptus liber habet τριακοσίας, communis generis fine. quod cum usitatum non sit, ego vulgata exemplaria sequi malui. In iisdem seq. v. legitur ἀφαμαρτεῖν. Exstat autem locus in oratione De classibus. V. 39, eadem exempl. hab. γνώμας ὑμῶν. Ex iisdem seq. v. additum inclusum ὑμεῖς. Eadem v. 42 hab. πρὸς ἀλλήλας. Ab iisdem ibidem absunt inclusa, τὰ δέοντα.

P. 163, v. 1, inclusum Ἕλληνας, & seq. v. δεῖν, addita ex vulg. editionibus; in quibus hæc oratio inscribitur *Philippica tertia*. V. 6, locus hic supra quoque citatus est 108, 26: & infra 165, 6: 168, 22. est autem desumptus ex eadem Philippica. V. 10, scriptus liber habet κατεστραγγκε, errore ambiguo. mihi imperfectum κατεστρατήγει visum est convenientius quam plusquamperfectum κατεστρατηγήκει. V. 17, inclusa εἰς, abest vulg. ed. In eisdem seq. v. εἰσὶν scriptum pro ἦσαν: & v. 19, εὐεργετῆσαι. Est autem petitus locus ex or. Pro corona. V. 26, forsan rectius ἱκανοῖς ὧν. V. 32, fere affirmare ausim legendum esse πολὺ τὰ βεβιασμένον: de qua commutatione supra quoque dictum, ad 157, 28. V. 37. τὶ μαθόντας alibi quoque notasse memini. alioqui usitatius τὶ παθόν]ες. V. 44, perperam in exemplari scriptum ἰδία.

P. 164, v. 5, hujus libri exemplar recentiori manu quam superius exaratum erat, & vel ex mendosiore codice, vel ab indoctiore librario exscriptum. ut enim de mutilis & hiantibus locis nihil dicam, sæpe eadem bis, nonnunquam etiam ter repetita erant: & ut alia pro aliis supposita, ita nonnulla e suis sedibus translata. In quo mendorum pelago germanam lectionem, quoad ejus fieri potuit, eruere studui: sed eam tamen ubique cautionem adhibui, ne quid immutarem nisi vel evidens esset error, vel idonea accederet auctoritas: de quibus fere singulis deinceps reddetur ratio. Porro cum ab initio desint aliquot paginæ, de inscriptione quoque nihil constat certi. In exemplari quidem hic præscriptus erat titulus, Θουκυδίδου ἐκ Φράσεως τ᾽ σιάσεως τῶν Κερκυραίων. sed ejus inscriptionis limites adeo sunt angusti, ut ne ad semipaginam quidem extendantur. Auctor ipse in epistola ad Cn. Pompejum, 127, 9, ubi locum quendam de Platone ex hoc tractatu (166, 3) citat, vocat πραγματείας περὶ τ᾽ Ἀτ]ικῶν ῥητόρων, id est *Tractatum de Atticis oratoribus*, seu De Atticorum oratorum characteribus. Sed cum is tractatus fuerit tripartitus, ac prima ejus pars de priscis oratoribus Atticis egerit, de Lysia scilicet, de Isocrate, de Isæo; altera, de recentioribus, Demosthene, Hyperide, Æschine: tertia, de ceteris scriptoribus Atticis: ego specialiorem ei titulum tribuere malui, Περὶ τ᾽ Δημοσθένους δεινότητ☉-, seu περὶ τ᾽ λεκτικῆς Δημοσθένους δεινότητ☉-: sicut scilicet in hujus tractatus epilogo, alius promittitur tractatus περὶ τῆς πραγματικῆς Δημοσθένους δεινότητος. & Demosthenis caussa librum hunc conscriptum esse, satis clare infra ostenditur, 167, 28 nec alius hujus fragmenti est scopus, quam docere, cum tres sint generales dicendi formæ; sublimis, a Thucydide elaborata; tenuis, a Lysia consummata; & media, a Thrasymacho inchoata, ab Isocrate autem & Platone expolita; Demosthenem, quod hac in parte defuerit, omnibus numeris, quoad humanæ industriæ licuerit, absolvisse, dictionemque ad res ita ubiq; attemperasse, ut nec ante nec post se parem habuerit. quod infra quoq; in ἀνακεφαλαιώσει satis luculenter declaratur, 183, 46. Sicut ergo in hoc amplo De Atticis oratoribus tractatu ad Ammæum, Lysiæ supra suus attributus est titulus, suus item Isocrati & Isæo: ita hic Demostheni quoque suum titulum dandum existimavi: præsertim cum etiam in illis schedis quas Donzellinus ex Lollini bibliotheca ad nos misit, legatur hæc inscriptio, Διονυσίου Ἁλικαρνασέως περὶ τ᾽ Δημοσθένους Φράσεως. Siquis tamen ex integriori codice convenientiorem in medium protulerit, libenter in ea conquiescam. Porro sententiis eorum quæ hic ab initio desunt, ex ἀνακεφαλαιώσει (183, 46) satis est perspicua; tres videlicet esse præcipuos dicendi characteres. in eorum primo post Æschylum & Pindarum poetas, eminuisse Thucydidem; (187, 6) atque ex eo auctore tum alia ejus formæ afferri exempla posse, tum

gravem

gravem illam descriptionem atrocis apud Corcyrenses seditionis: cujus prior pars communi & usitato dicendi genere sit exposita, posterior autem tragico quodam stilo exarata; ut in præcedenti quoque tractatu docuit 150,21,43. Itaque, ut liquet ex ejusdem pag. v. 41, ad explendum hoc Thucydidis exemplum desunt tantum quinque voces cum dimidia, hæ scilicet; Ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλε- Ut vero jam ad sequentia pergam, in exemplari scriptum ἀφυστερίζοντα. sed ἐφυστερίζοντα habent non Thucydidis tantum editiones, pag. 110; verum etiam præcedens tractatus 150,46: & 151,2. Ibidem mox in exemplari ad προγεγενημένων addita etiam alia scriptura, προγεγενημένων: quæ supra quoq; exstat, 151,4. Ibidem ἐς τὸ καινοῦσθαι legitur etiam supra, 151,3. sed in Thucydidis exemplaribus est τοῦ καινοῦσθαι itidemque supra 150, 47. V.9, de ἀσφάλεια dictum ad 151,23 V.11, inclusa τε abest a Thuc. exemplaribus: minus recte. Seq. v. eædem Thuc. editiones habent, μηδὲν αὐτῶν δεινοί. Ibidem codex noster barytonos h. διαλύτης: sed convenientius supra διαλυτής 151,28: itidemque in Thucyd. ed. Sic v. 16, rectius σφᾶς αὐτούς, ut in Thucyd. exempl. & supra 150,6. Ibidem Thuc. ed h. τῷ θείῳ νόμῳ. sed nostra lectio videtur magis consentanea. V.18, corrupte in exemplari est εἰ πως ἔχοιεν. In eodem exempl. desunt inclusa v.20. V.23, in exempl. est ἐλυμήσατο. sed ἐμιμήσατο legendum esse, perspicuũ est etiam ex 161 4. Ibidem ἡ δ᾽ ἑτέρα legitur etiam in Lollini schedis. alioqui maluerit forsasse aliquis ἡ δευτέρα: sicut v. 47, τρίτη λέξις ἦν ἡ μικτή. V. 30, perperam in exemplari est Λυσίας, etiam in sequentibus; & quidem aliquoties. Seq. v. cum ait ἐν τῇ περὶ ταύτης γραφῇ, subaudiendum τῇ περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων, qua veterum oratorum Atticorum characteres exposuit, Lysiæ scilicet, Isocratis, & Isæi. unde etiã cognoscimus, quo ordine & loco poni debuerit hic tractatus; post Isæum scilicet. V.35, malim cum articulo πρὸς τὴν ὑπαρχὴν. V.38, imperfectum istud comma, ἤδη τὰ ἄλλα, si expungatur, aptior erit membrorum cohærentia. V.40, malim cum articulo, τὸ ἐλλιπές. Seq. v. ἀσφάλεια sat belle quadrat ad sequens comma, καὶ τὸ ἀκίνδυνον. sed cum potius antitheton in præcedenti membro respicere debeat, opinor verius esse ἀφέλεια. ut enim hic τὸ ἀκίνδυνον opponitur τῷ πολυκινδύνῳ, ita τῇ νεωτεροποιΐᾳ magis opposita est ἡ ἀφέλεια quam ἡ ἀσφάλεια. Eadem commutatio supra quoque notata est, ad 109,38. V. 47, leg. τρίτη λέξεως ἰδέα ἦν: vel τρίτη λέξις ἦν, ut v. 23.

P. 165, v 7, forsan rectius ἀποδείξ. Seq. v. perperam in exempl. scriptum εἰ πως. V.9, in exempl. est βελέσε: errore ambiguo. ego βουλήσει ex Lollini schedis reposui. sed videtur ante hoc ipsum βουλήσει desiderari adverbium ἀεί, vel dativi casus nomen. Sequens inclusum θεοῦ ex eisdem Lollini schedis additum est. V.11, paulo convenientius sic legeris; νῦν δ᾽, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον. Ad sequentium expletionem integriorib. libris opus est. V.15, rectius forsan ἐπιμελητῶν, curatorum: & mox δέ. Seq. etiam v. rectius fortassis ἑαυτὸν ἐπιτρέψει. V. 19, haud scio an verius sit δεδίασιν, metuunt: & mox plur. ἔχθρας. V.20, forsan l. μανθάνει πέφηνεν ὅς τ. Seq. v. perperam in exempl. est μέμψει. V.24, Φιλονικοῦντας monophthongus in exempl. quoque scriptum est. Seq. v. redundare videtur alterum, πράττειν, vel πράττοντες. V.27, in exempl est ῥᾴστην, accus. casu: minus convenienter. Seq. v. l. ἵνα τὴν παλαιοτέραν: vel τοὺς παλαιοτέρους. V.30, rectius τοῖν δυοῖν, ut v. 1: vel τῶν δυοῖν, ut habent schedæ Lollini. Ibidem in exempl. est ὁ κραγ..: parum apte. Sequens comma sic explendum videtur, καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς χ. Seq. etiam v. locus expleri sic potest, ἡ δ᾽ Ἰσοκράτους λέξις, τὸ μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ λόγοις ἐσχηκότος, καὶ ἀγῶνα μὲν οὔτε ἴδιον, οὔτε δημόσιον οὐδένα πώποτ᾽ ἀγωνισαμένου, χ. Isocratem autem a forensib. actionib. abstinuisse, supra quoq; auctor docuit 94,14. V. 38, post τὴν ἁπλῆν deesse puto verbum δοκεῖ, vel aliud simile. V.43, ποιεῖ post ὑφαίζειν, & mox νεαρὸς habent etiam Lollini schedæ. alioqui & illud expungendum existimarit aliquis, & pro hoc νεανικὸς fortasse maluerit: sicut supra μειρακιώδη καλλωπίσματα, 159,7. quamquam νεαρὸς supra quoq; pro νεανικὸς usurpatum 27,35. V. 47, κατ᾽ εὐθείας, scil. γραμμάς. alioqui & singulariter invenitur κατ᾽ εὐθεῖαν.

P. 166, v. 1, in exempl. est ἐγκαλωπιζομένην: mendose. siquis ἐγκαλλωπιζομένην mali, fruatur suo judicio. Infra sane κεκαλλωπισμένη λέξις est 174,13. Sequens ἀληθινήν ita ferri hoc loco potest, ut pag. seq. v. 38, πανηγυρικὴ & ἀληθινὴ opponuntur. V.2, in exemplari est ἐγκαίνιον: mendose. Sequens locus de Platonis dictione, supra in epistola ad Pompejũ, 127,10, ex hoc libro citatus est; ubi tractatus hic latiori appellatione nominatur Πραγματεία περὶ τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων. V.4, supra 127,11, legitur ἄρτυμα: minus convenienter. V.7, inclusa τε, addita ex 127,14. V. 10, ad πίνος in exemplaris margine adscriptũ est hoc scholion; ὁ ῥύπος, ἤτοι ὁ ἐπικείμενος χνοῦς, ὡς ἐπὶ μήλων καὶ ἀπίων καὶ δαμασκηνῶν. V.11, forsan rectius καλλιεπεῖν. V.15, γὰρ addita ex 127,22: ubi etiam mox præs. tempore legitur ἀποτείνεται. V.16, supra 127,23, composite legitur ἐκχεῖται. V.19, γὰρ addita ex 127,26. Ibidem mox in exemplari scriptum μετωνυμίας: supra 127, 26, ἐπωνυμίας, parum ad rem. V.22, supra diphthongus Γοργείοις scriptum 127,29: itidemque infra 179,12. Sequens inclusum ἐστίν, additum ex 127,30. V. 24. pro τὰ τοιαῦτα supra 127,31, legitur ταῦτα. V. 25, inclusum ἢ additum ex eodem loco: itidemque καὶ v. 17, & τὰ v. 28. V.31, in exemplari est ἀμαιμήτως: minus belle. V. 33, supra 127,40, sic legitur hic locus, ταῦτα γὰρ οἵ τε κατ᾽ αὐτὸν γενόμενοι πάντες ἐπιλαμβάνουσι: & sequenti versu δέομαι, pro δέομαι. Ex eodem loco additum inclusum αὐτός: quod hic in exemplari deerat. V. 36, inclusa μὲν abest a 127,43: & sine jactura expungi potest. rursum ex eodem loco huc sequenti versu addita sunt inclusa ὅτι & δέ. V. 42, βυβλίον in exemplari quoque per υ hic scriptum est: at non item versu 40. & licet βύβλος in papyri significatione habeat υ, βίβλος tamen, cum liber significatur, per ι scribitur, etiam apud Suidam. V. 43, inclusum Φ. quo Φαίδρου persona significatur, ab exemplari abest: itidemque ὦ versu 48.

P. 167, v. 2, supra 128,10, paulo convenientius scriptum τοῦτο δὲ ἐχρήσατο. Ibidem pro τἀγαθὸν legitur τὸ ὀρθόν. Sequenti versu ibidem αἰχθεῖσα legitur pro ἄγουσα. Ibidem sequens membrum sic legitur, ὑπὸ αὐτῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος, ἐρρ. Ex eodem loco sequenti versu addita est inclusa καί. Eodem versu 4, pro ῥώμης & ἐπωνυμίας, in exemplari est γνώμης ἐπιθυμίας: parum apte. V. 7, inclusum ἔοικεν deest in exemplari. V. 9, inclusum τινῶν non exstat supra 128, 16. V. 11, inclusa τε addita est ex vulgatis Platonis editionibus: itidemque δὲ sequenti versu. Rursum θεοῖν eodem versu ab eisdem editionibus abest. In eisdem editionibus versu 16 legitur διέξοδοι: & sequenti

versu ἕκαςος αὐτῶν τὸ αὐτῦ: & mox, transposito articulo, ἑπέται δ' ὁ ἀεὶ θέλ. Exstat autem locus apud Platonem in Phædro, editionis Stephaneæ pag. 246, E. V.19, in exemplari est δίζεται: corrupte. V.22, Henricus Stephanus in Pindari fragmentis legit ὀπισοκαίπλοι. Sequenti versu rectius fortasse πρᾴοις. Sic v. 25, convenientius fortasse διαφέρ. V.27, post ἵνα μὴ, breve commation deest, περὶ τῆς μετρίας, vel simile. Lollini schedæ, ut in superioribus, ita & hic brevius habent, ἀλλὰ Πλάτωνα μὲν ἐάσω, πος. V.30, in exemplari est καὶ Πολυκρ, καὶ Πολυκράτης: unde suspicari aliquis possit, legendum hic esse καὶ Πολυκράτης καὶ Κριτίας: sicut in Isæo supra 111,40, post Polycratem nominatur etiam Critias. V.34, ἀθεώς positum hic pro adverbio negativo οὐχ. Sequenti v. corrupte in exemplari scriptum ἡμιουργὸς. V.40. simile quid in Polydence seu Polluce refert Philostratus. V.42, & δὴ ferri potest, & τὶ pro eodem substitui. V.46, forsan legendum τῶν λόγων καὶ τῶν νοημάτων (vel ἐνθυμημάτων) τὴν ἰξ. Sequenti versu inclusum πολλῶν, additum e vulg. edit. Demosthenis. sed desiderari videntur ibidem etiam alia. V.49, inclusum Ἑλλήνας, in exemplari omissum, infra in metaphrasi exprimitur, pag. seq. v.11. Est autem locus hic initium tertiæ Philippicæ in vulg. edit. Dem. & citatus est etiam supra 162 46.

P.168, v.1, inclusa, addita sunt ex eisdem ed. Ibidem exempl. habet περμισμένα: minus convenienter. V.4, ἐξ ὧν addita ex vulg. editionibus: atque ita supra etiam legitur 163,5. V.6, in Lollini schedis pro τοῦ scriptum τούτο: minus recte. V.9, ἀπλῶς ferri potest. si quis tamen ἁπλῶς malit, per me licet. Pro ὅτι sane mox legendum εἴη, vel ἦν. V.12, inclusum ἄλλως deest in exemplari. V.15, συμπλοκῆς nomine intelligit copulativas particulas τε & καί. brevius enim dicere orator potuisset, ὑμᾶς τε καὶ τὰς ἄλλες Ἑλλ. Sequenti versu inclusum τὸ deest in exemplari. V.17, locus sic videtur explendus, τοῦτον αἰδή πυ τὸν τρόπον ἀπήγ͵ελλε· Καὶ ἀπαιτοῦν λεγόντων, εἰ καὶ τινὲς τοῦτο μὴ πειθώσι, ὡς δεῖ καὶ λέγειν καὶ πρ. V.23, inclusum οὐδὲν in exemplari omissum est, & corrupte ibidem etiam alia. Citatus idem locus etiam supra 163,6: & 108,26. V.26, forsan rectius, δυναμένας αὐτὸν διαθ. expuncto genitivo αὐτῶν. Sequenti versu exemplar habet ἀνελλαγμένης: quod non est usitatum. V.31, in eodem hic est εἰ τι: at non item infra v.40. Sequenti versu post Φαινεῶς mutilatus videtur locus. V.37, forsan legendum ἐκεῖ τι τ' δ. Sequentia sic videntur explenda; τὸ γὰρ, Ἐμοὶ δ', ὡς, ἀπήρτηται, καὶ ὅπω τέλος ἔχει. V.40, fortasse legendum, οὐδὲ τοῦτο πάλιν τῶν προειρ. μέρος. Seq. v. ἡ Φιλοτιμία respicit membrum istud v.31, εἴτε καὶ Φιλοτιμίαν. V. 44, forsan legendum μᾶλλον ἢ ὀλίγα τὰ μὴ ὕτως ἔχ.

P.169, v.4, forsan legendum ἄγεται μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς, ἢ αὐτὸς ἄγει. V.5, in exemplari post ἡ μὲν additus articulus τῇ: nihil ad rem. Sequenti etiam versu perperam ibidem scriptum ἀιωνδή. V.7, quatuor tantum syllabarum additione locus sic videtur explendus, οὐκ εἰς ἀνάθημα ἢ κτῆμα καλλωπιζόμενος τὴν λέξιν μόνον. respicit autem ad sententiam illam quam Thucydides ipse de sua historia dicit supra 139,40. V.11, concinnius χαρακτῆρα, accus. casu. Sequenti versu pro πεῖσαντα requirit sensus προῦχοντα, vel simile quid. V.13, talis quæpiam hic instituenda lectio; ἃ δὲ περὶ τὸ λεκτόν τι καὶ ἀκριβὲς καὶ καθαρὸν καὶ ζηλωτόν· Λυσιακὸς δ' ἂν εἰκότως λέγοιτο, ἀπὸ τοῦ διαλάμψαντος ἐν αὐτῷ τοιαῦτα. V.17, pro ὄντως mendose in exemplari scriptum ὁ τόρ. Sequenti versu legendum opinor, ὡς σπουδάσματά τε ἐξ αὐτῆς κ. V.21, inclusus articulus τὸ in exemplari omissus est. Ibidem verius meo judicio est ἐπιβολος: id est εὔστοχος. V.25, τηλικοῦτος significat hic *tam parvo natu*. Sequentia integriorum codicis opem desiderant. nam inter vulgatas Lysiæ orationes hæc non exstat. V.34, in exemplari est γυμνάσιος errore ambiguo. V.36, hic quoque mutilatus & corruptus est locus. V.41, ad Δεῖγμα in exemplari additum hoc scholion: ὁ τόπος ἐν τῷ Πειραιεῖ, ἔνθ' ἐδείκνυτο σῖτος ἢ τἄλλα, ὥσπερ ὑποδείγματα. quod idem fere tradit cum Harpocratione Suidas. V.44, in exemplari pro Λυσίαν corrupte scriptum Λόγω. V.46, siquid hic deest, tale quodpiam desideratur comma, ὡς οὐδὲν πρὸς τὰ ἐν χερσὶ προσήκουσαν. V.47, in vulg. ed. Demosth. singulariter legitur ἐξῆλθεν. Sequentia inclusa, desunt in exemplari.

P.170, v.1, inclusa, addita sunt e vulgatis editionibus; in quibus ibidem sublato posteriore articulo, & postposito pronomine demonstrativo, sic legitur, οἱ ὑμεῖς Κόνωνος τουτί. Sequenti versu eædem pro ἐξῆς δὲ, habent ἐξ ὧν, *ex iis occasionibus quas audietis*. V 3, in exemplari est ὥσπερ: quod pro *dum* usurpari non solet. V.5, vulg. edit. pro καὶ ἦν, habent ἦν οὖν, *quam igitur*. Eædem sequenti versu habent, εἰς τοὺς παῖδας ἡμῶν τοὺς ἀκολούθους. Sequentia inclusa, desunt in exemplari. V.7, vulg. edit. κατασκηνοῦν. V.10, τοῦ στρατηγοῦ deest in exemplari. Paulo post, vulg. edit. pro οὐδὲν habent οὐκ: verius fortasse οὐδέ. V.14, eædem pro ὅπως habent πλείστοντι. V.15, inclusum istud comma, καὶ τὸν στρατόν, obest a vulgatis editionibus: recte. Eædem sequ. versu habent οἵπερ ἐπολλύοντο. V.18, vulg. ed. h. προσῆλθόντος: rectius: & mox, ὡς δεῦρ' ἐπανήλθομεν. Ex eisd. addita sunt sequentia inclusa. V.20, in eisdem singulariter scriptum ἐκεῖνο, *illud*: & sequenti versu πλησιάζειν τοῖς τοιούτοις. V.22, eædem habent οἷα ὑπ' αὐτοῦ τούτου πίν. Pro seq. εἰδὼς τὸ in exemplari est ὅδητο: errore ambiguo. V.23 pro αὐτὸς perperam in exemplari est αὐτοῖς. Pro sequenti commate πρὸς τούτοις, vulg. edit. habent πρότερος, *prior*. V.24, eædem edit. pro διαπέπρακται, μάρτυρες, ποιεῖσθαι, habent εἴργασαι, μαρτυρίαι, ποιήσασθαι. Ex eisdem sequenti versu additum ἑταίρας. V.26, in exempl. proparoxytonos scriptum Κηφίσιος: minus recte. Perperam idem ibidem pro ὁ υἱὸς habet ὅς. V.27, vulgatæ editiones habent ἐγγὺς τῶν Πυθ. *prope Pythodori ædes*: & sequenti versu λέγοι, optativo verbi modo. Eædem ibidem pro μελετὴν habent Μελίτην. Stephano Byzantio Μελίτη est pagus Oeneidis tribus: cujus localia adverbia esse dicit, εἰς Μελίτην, ἐκ Μελίτης, ἐν Μελίτῃ. sed intelligendus hic potius locus urbanus. V.29, post ἐνταῦθα in eisdem legitur hæc parenthesis; ταῦτα γὰρ ὕστερον ἐπυθόμεθα. Eædem pro χαφεῖ habent κναφεῖ: verius, opinor. Eædem pro Θεόδωρος & Ἀλκιβιάδης, habent Θεότιμος & Ἀρχεβιάδης. Ibidem exemplar nostrum habet Ἀνδρομάδης. sed cum versu 34 pro eodem habeat Ἀνδρομήδης, ego utrobique eandem cum vulgatis editionib. scripturam sum secutus. V.31, vulg. edit. hab. ἀπὸ τοῦ Φερρεφαττίου: & sequenti versu pluraliter τούτοις, *hisce*. V.33, perperam in exemplari est ἐγνοίσας: paulo rectius ἀγνοήσας, *ita ut agnosci non posset*. V.35, vulg. edit. h. ἐξέδυσαν. Ibidem mox in exemplari scriptum ῥέξαντες: errore ambiguo. Sequens commation, εἰς τὸν βίον, abest a vulg. ed. nec immerito. Contra ex eisdem seq. v. addi-

v. additum συγκλεῖσαι. Eædem seq. v. h. καταλιπεῖν: & mox, ὥστε ἀναστῆναι. V. 28, eædem h. βλασφημίας ἔχει τινά· καὶ ὀνομάζειν ὀκνήσαιμ' ἂν ἐν ὑμῖν ἵνα: & seq. v. τεκμήριον τοῦ πᾶν τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τούτου γεγράφθαι. Ex eisd. additus articulus τοῖς v. 40. V. 46, legendum videtur, καὶ τὸ ἄλλον ἃ πᾶσι τοῖς Λυσιακοῖς ἐπαινεῖ λόγοις: & sequenti versu πολλὴ αὐτοῖς μοῖρα.

P. 171, v. 2. si adverbialiter malis πόνηρον, per me licet. V. 7, clausulæ hujus, si mendo caret, sententia est; *cognosces ex iis argumentis quibus ego rem perspectam habeo.* (alloquitur autem Animæum, sicut infra in epilogo) ejusmodi locutione Demosthenes quoque utitur infra 176. 9. V. 10, rectius ὁ ἢ πρὸς τὴν ἐπιστολήν: ut significet eam orationem qua orator respondit ad Philippi epistolam: quæ etiamnum cum eadem inscriptione exstat. V. 17, in exempl. pro τῇ perperam est τῇ. V. 20, inclusa ἢ deest in exempl. Sic v. 41, deest in eodem articulus τά. sic enim hic τὰ ἐπιόμενα dicit, ut pag. seq. v. 8. τὰ συναπτόμενα. V. 43, vulg. ed. Demosth. hab. ἰδιαίτατον: & mox ὑπὲρ ἑ. Ex eisdem seq. v. additum inclusum εἰπεῖν. Seq. v. ὁ περὶ τῆς ἀτελείας λόγος, est oratio adversus Leptinem de immunitatibus. V. 46, perperam in exempl. est ἄξιον μέμψασθαι πομψαμένους. Sequens inclusum αὐτοῦ, additum ex vulg. editionibus: itidemque ἀνὴρ versu seq.

P. 172, v. 1, in exemplari est τὴν αὐτῶν. Ibidem mox vulg. ed. habent ἐκ τοῦ Πειραιῶς. Ex eisdem v. 3 addita inclusa καί. V. 5, in eisdē passive legitur διεκωλύθη: & mox, καὶ τύνων ὑφέξω λόγον, sine præpositione. V. 7, eædem habent, φορὰς περὶ. - συμβῆναι γενέσθαι, καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐδεὶς πω πρὸς τ. μ. V. 8, mutilus videtur locus. primum enim ἀπίκρισις requiri videtur, talis quæpiam: τοῦτον ἔγωγε τὸ χαρακτῆρα, ὡς μετρίως ἐστὶ προσφυῶς κεκραμένον μάλιστα ἀποδέχομαι: deinde progressio ad sequentia: περὶ δὲ τῶν ἑτέρων, τί πῃ ἐρωτᾷ με τὴν αἰτίαν, δ. De auditorum vero diversitate quod sequitur, tractatum etiam in præcedenti libro, 161, 18. V. 31, ἀποδείξειν pro ἐπιδείξειν, supra quoque notatum aliquoties. Seq. v. exemplar habet ἑκατέρους: minus apte. V. 36, rectius ἐκ τοῦ π. sublata conjunctione τε. V. 42, inclusa ἄν, abest a vulg. edit. Isocratis: & rursum in eisdem seq. v. additum πω: sicut etiam supra in Isocrate, 101, 32. at non item infra in repetitione, 174, 20. Eodem versu 43, exemplar habet γεωργοῖς: minus convenienter. sermo enim est de præsentibus.

P. 173, v. 2, exemplar accusandi casu habet αὐτοὺς, etiam infra in repetitione, 174, 31: contra syntaxeos consuetudinem. V. 5, vulg. edit. h. τὴν αὐτῶν. Ex eisdem v. 7 additum αὐτῶν. Sequenti versu eædem habent στρατεύεσθαι, forma passiva. V. 10, eædem h. ἀνέτας τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνων ἐφ' ἡμ. ἀκ. V. 13, eædem pro παρανομίας habent πλεονεξίας. V. 14, eædem h. ἥξειν: & sequenti versu διαπεπραγμένας. V. 17, inclusum ἰδίᾳ abest a vulg. editionibus: itidemque sequ. v. ἀνθρώπους & καί. V. 22, inclusa desunt in exemplari: at non item infra in repetitione, 175, 2. V. 23, vulg. ed. habent πληρεῖν: itidemque in seq. εἰσεβίαζον & ἐξέπεμπον. V. 25, post πολίτας in exemplari e superioribus repetitum commation istud, μὴ ὅπλων ἐξεπίστωμαι: perperam. V. 16, vulg. ed. h. ἀποβαίνουσιν: sicut infra quoque legitur 175, 17. V. 27, inclusa, omissa hic erant in exemplari: at non infra 175, 18. V. 28, inclusa καὶ abest a vulg. ed. V. 31, vulg. ed. hab. ἄπασιν εἶναι παράδειγμα τ. V. 33, eædem soluta compositione hab. μέγα φρονοῦμεν.

V. 35, inclusum αὐτῶν, additum ex eisdem editionibus. Λευκανούς, *Lucanos*, agnoscit ibidem etiam Wolfii versio. ubi siquis miretur ab Isocrate cum Triballis conjungi Lucanos, hæc afferri poterit ratio, quod mari tantum diremptæ sunt istæ gentes. sunt autem Triballi gens Illyrica, ut Lucani Samnitica, teste Strabone. V. 44, pro ἐπαγωγικὴ supra legitur ὑπαγωγική, 165, 48. perperam hic in exemplari scriptum ἐπαγικὴ, omissa tertia syllaba.

P. 174, v. 11, pro ἐπὶ ὀνομασίᾳ in exemplari est τοῖς ὀνόμασι: mendose. V. 12, ἐκλεκτῶν, quod ferri alioqui potest, suspectum reddere videtur sequens ἐκλογή. V. 16, δόσιν infra quoq; sic usurpatum, 192. 40: 204, 19. sed valde metuo ne mendose pro φροντίδα. V. 20, ἐσκώπτετο pro *merat* seu *contemnebatur*, usurpatum etiam infra 178, 20. V. 19, ἐμμελείας retinere nil vetat, pro ἀπειροκαλίας scilicet. siquis tamen ἁρμονίας malit, id est συνθέσεως, fruatur suo judicio. V. 30, inclusa καὶ abest ab exemplari. sed intercedam esse satis declarat v. 30. Sequenti versu idem exemplar contra morem habere βοηθοῦντες αὐτοὺς, supra quoq; monui, ad 173, 2. V. 39, si post ἐνίκησαν inseras ἐδυνήθησαν γὰρ, plena erit sententia. Pro ἀποστρέψαι quoque rectius fortasse legemus συστρέψαι, ut paulo post, v. 44, quod idem σφίγξαι τὰ κενολογούμενα v. 33. V. 45, possis etiam interrogative legere πῶς ἐστὶν ἡ λέξις. Ibid. sequens τινά superfluum videtur. V. 47, supra pluraliter scriptum πρός τινας, 173, 20.

P. 175, v. 3, possis etiam legere εἰπεῖν προφυλάττειν: & v. 7. εἰς τοὺς πολέμους. V. 19, λήμματος reperitur etiam paulo post, v. 19, alioqui hoc loco maluerit forsan aliquis λήμματος: præsertim cum sequatur, φροντὶς γὰρ ἡ διάνοια. V. 22, γέτοι accipiendum hic pro *scilicet, videlicet*. γε δή, & γ' ἔτι, minus videntur apta. V. 25, legendum videtur τὴν δυνάμιν αὐτήν: vel τὴν δύναμιν αὐτῆς, scilicet τῆς λέξεως. V. 27, pro ἀσυνεῖσθαι structura & sensus postulant ἀσυνειμένα, seu ἐξ ἀσυνειμένων. V. 30, malim cum articulo ἕως τῆς τελευτῆς, ut præcedit ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. V. 31, nescio an rectius αἱ προσταὶ δέ. Ibidem mox in exemplari est ποικιλίαις, dandi casu: parum congruenter. Sicut vero hic dicit, λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, ita infra 191, 29. παραμυθήσασθαι τὸν τῆς διανοίας σκοπόν. ut σκοπὸς hic sit intensior quædam ad rem propositam collimatio. ἐδαμῶς sequenti versu cum mente auctoris pugnare videtur, sed supra etiam, pag. præced. versu 1, Isocratem dixit esse ἄτολμον περὶ τὰς τροπικὰς κατασκευάς, καὶ ψοφοδεῆ. Eodem versu pro posteriore πολλὰ legendum videtur ἄλλα, vel πρὸς τούτοις. V. 33, pro corrupto ἱμμάτων exigua mutatione reponi potest σχημάτων. sed nescio an convenientius sit ἁμαρτημάτων vel πλημμελημάτων. V. 34, Philippica hæc in vulgatis edit. Demosthenis nominatur Olynthiaca tertia. V. 39, inclusum ἔργων, additum ex eisdem ed. Demosthenis: itidemq; mox inclusa καί. Ibidem exemplar nostrum in secunda persona habet ἐφ' ὑμῶν: minus apte. V. 41, vulg. edit. hab. γενέσθαι. V. 42, in exemplari nostro scriptum ἀπαινῶν: nihil ad rem. Ibidem pro πεπαρῳνηκότος vulg. edit. habent ἐξήκοντα. Sequenti versu pro articulo ὁ perperam in exempl. est adverb. neg. οὐ. V. 45, in vulg. ed. est πόζη: in exemplari, πόζοι, errore ambiguo. V. 47, inclusa τε, addita ex vulg. ed.

P. 176, v. 1, in exempl. est δημόσια: quod non congruit ad seq. oppositum ἰδίᾳ, versu 3. Eodem v. 3, vulg. ed. h. λελῆφθαι. Ex eisdem addita ἢ post sequens ἰδίᾳ. Eædem v. 8. h. ἐκτήσαντο. V. 9 & 10, inclusa

in exemplari nostro deerant. V. 11, vulg. ed. h. καὶ τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, πολλὰ αὖ ἔχ. εἰπ. V. 13, eædem hab. ἡμῖν ἀντιτάξασθαι, *se nobis opponere*. Ex eisdem ibidem addita est inclusa δ'. V. 18, in αὐτῶν exemplar nostrum secutus sum. sed repertuntur etiam aliæ ejusdem compellationis scripturæ, ut prolixius docui ad Clenardum Antesignani, 2. 9, 45. V. 19, vulg. ed. h. καὶ τί αὖ τις εἰπεῖν ἔχοι: & sequ. v. λήρους: ut Wolf. quoque vertit *nugas*. Eædem ibid. pro ταῦτα hebent τὰ τοιαῦτα: & seq. v. ὧν pro ὡς. V. 25, inclusa, addita sunt ex eisdem ed. V. 30, eædem h. ἐὰν μεταδιδῶσι θεωρικῶν: & seq. v. ἀπαιτοῦσι. V. 33, in ἄτλα consentit cum exemplari nostro vulgata etiam scriptura. sed rectius ἆτλα: sicut scilicet Ammonius ἄτλα sine aspiratione significare ait ἆθλα: aspiratum vero, ἄτνα. Sequens αὖ, inserta ex vulg. ed. V. 35, in exemplari est ἀλείπτρας, contra flexionis regulam. Seq. v. pro ἑκάστῳ in vulg. edit. est γίνεσθαι. V. 38, pro κατ' ἄλλα non minus apte legas τἄλλα: & διὸ pro seq. γάρ. V. 39, ἐνθυμήσει hoc loco suspectum facit id quod proxime sequitur. Eodem v. 40 inclusa τὸ deest in exempl. V. 42, idem exempl. pro περὶ habet παρά: perperam. V. 46, pro ἢ τῶν sensus tale quodpiam requirit membrum, ἔτι τῶν ἰδίᾳ συντεταγμένων παραινέσεων: vel ἔτι τῶν ἐν πανηγύρεσι διατιθεμένων: sicut scilicet infra 191, 6, 14, τοῖς πρὸς δικαστήρια ἢ πρὸς ἐκκλησίας γεγονόσι λόγοις, opponuntur οἱ πανηγυρικοί: & τοῖς ἐναγωνίοις οἱ ἐπιδεικτικοί. V. 47, legendum fortasse τῶν Δωρίων τε καὶ Λυδίων μελῶν: sicut scilicet Aristot. quoque Politicῶn libro & capite ultimo testatur, τὰς δωριστὶ καὶ τὰς λυδιστὶ ἁρμονίας, ita compositas ac sedatas esse, ut pueriliquoque ætati concedi possint: at non item τὴν φρυγιστί.

P. 177, v. 1, si λόγον malis, per me licet. V. 3, vel finite legendum κρατεῖ: vel in clausula post γνώμης addendum πέφυκε, aut tale quodpiam verbum. V. 6, forsan ἐκείνας legendum: quia ἐκεῖνοι jam ante initio membri positum est. V. 8, pro ταῦτα nescio an rectius legerimus νῦν ταῦτα, *nunc*: ut v. 10 & 20. V. 12, convenientius χρηματίζοντος. V. 16, de actione oratoria, qua Demusthenes præ ceteris polluit, prolixius infra 195, 26. V. 19, legendum ἐγκαταμιγνύμενον, vel ἐγκαταμιγνύμενον. Seq. v. pro ἄγων syntaxis postulat ἄγει. V. 24, exemplar habet τῇ δόξῃ: quod non est usitatũ. V. 27, in eodem exempl. est ἅμα ἰσχυρὸν ὁ λόγος: nullo sensu. V. 29, pro θεὸς legendum fortasse Ζεὺς, *Jupiter*: ut supra in Ciceronis eulogio, 79, 17. Siquis etiam διαλέγοιτο ibidem malit, facile patiar. V. 31, post δύνασθαι desideratur tale quodpiam comma, τὰ ἀληθῆ διαγνῶναι. Ibidem exemplar habet εἰρωνίας penultima monophthongo. V. 36, συγκαθεὶς, *immittens sese*. quo sensu in Antiqu. Rom. dicit συγκαθείς, 246. 8. V. 40, post Homeri locum deest applicatio, οὕτω καὶ σὺ ὦ Πλάτων μετῆρχε τὰ ἔργα τῶν Σωκρ. διαλόγων: vel brevius, τῶν Σωκρατικῶν δηλαδὴ διαλόγων. V. 45, in exemplari est οὐ δοκιμάζοι: perperam. V. 46, τὸ retinere nihil vetat. sed mox rectius forsasse, ἐκ τῶν παρ' ἀμφοτέροις μάλ. Seq. v. pro θεὶς regula syntactica postulat potius accus. θεῖναι.

P. 178, v. 4, ἀφίστασθαι syncopen habet pro ἀφιστάσθωσαν. Sequens commation τοῦ συμφέροντι, videtur expungendum. V. 6, in exemplari perperam scriptum εἰθὲν δέομαι νῦν δέ. tu si nostram lectionem nolis, hanc reponere poteris, εἰ θὲν δὴ νῦν δέομαι περὶ τ. λ. V. 9, forsan legendum οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τούτου γε ἀγῶνος. ut significet, *non ex ejusdem argumenti oratione*, funebri scilicet. Sicut autem hic τὸν ἐπιτάφιον Δημοσθένους λόγον inter adulterinas ejus orationes refert, ita etiam infra 191, 12: at non item supra 39, 27, ubi funebrium orationum scriptores commemorat. V. 12, in exemplari pro οὖν scriptum αὖ: parum apte. V. 15, initium Platonici Ἐπιταφίου citatum etiam supra 17, 32, in sermone de numerorum vi. V. 20, tollendus articulus τῶν. vel legendum τοῖς σώματ' αὐτῶν. V. 21, legendum videtur, ὥστ' οὐκ ἀνάγκη. ut v. 27. Seq. v. post χρήστων si quid deest, deest tale quodpiam commation, καὶ καλλίστων. V. 25, in exemplari est τὸν κόσμον οἷς: errore ambiguo. tu si nostram scripturam nolis, legere poteris τὸν κόσμον ὄν, vel ὦ. V. 26, aptius χειροτροφηθῆναι: vel plenius sic legendum, γενέσθαι τροφῆναι μὲν τοὺς γονεῖς, παιδευθῆναι δὲ τοὺς υἱεῖς: ut infra in Platonis loco est, 182, 18. V. 29, post προσδιαφθείρει non inepte intuleris γάρ. & pro αὐτῆς rectius legeris αὐτό: ut feratur ad præcedens subst. κάλλος. V. 32, usitatius τοῦτό τι κάλλον, ut v. seq. V. 36, post τὸ περὶ τοῦ si distingues, & in seq. parenthesi subaudias substantivũ verbũ ἐστί, satis constabit sententia. Seq. v. ὡς expungendum est: vel diversa hic lectio significatur, ἀληθῆς, & ἀληθῶς. V. 39, si post πάλιν addas ἐνταῦθα, vel simile quid, plena erit sententia. V. 46, ὅτι pro οὐδὲ positum est: vel omissum aliquod comma. sic infra 191, 11.

P. 179, v. 1, procul dubio legendum παρ' οὐδενί, *apud nullum*. V. 5, in exemplari est, ἢ κέχρηται περὶ τ. περὶ τὸ καλλωπισμόν: facta geminatione. posterius igitur περὶ τὸ vel in περιττὸς vertendum est, vel plane expungendum. V. 9, in συνιδεῖν redditio est periodi. Sequenti v. post λοιπὸν λέγω, deest τοῦ καλλωπισμοῦ, vel tale quodpiam commation: ut cum ex ipsa sententia manifestum est, tum ex v. 23. V. 13, pro ἔργον perperam in exemplari positus articulus τῶν: omissus etiam seq. substantivo λόγου. V. 20, si pro ὄλβοισιν legas ἐσλοῖσιν, id est ἀγαθοῖς, & seq. v. ἐπιλαθέσθαι, pro ἐπιλαθεῖν, satis constabit Pindarici loci sententia. V. 25, vulgatæ Platonis ed. hab. ἐπανέστησαν & προσανέστησαν, media forma. sed activa ἐπανέστησε & προσανέστησε repetuntur etiam paulo post, v. 27, in loci examinatione. V. 28, corruptus est locus e Licymnio vel Agathone petitus. videtur autem totus conflatus esse ea paronomasiis & parisis. V. 29, pro χρήμασιν sensus postulat χρώμασιν, vel potius σχήμασιν, ut perspicuum est ex v. 40. Sequentium sententia sic fere compleri potest; φέρε γάρ ποτε καὶ ταῦτα τοῖς λόγοις ὥραν καὶ χάριν ἐμποιεῖ· ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῶν μέμφομαι, ἀλλὰ τὴν ἀκαιρίαν αὐτῶν. V. 35, exemplar nostrum habet δοξάζουσι. ego vulgatos Platonis libros sequi malui. Seq. v. pro γε τοι aptius legemus γ' ἔτι, vel δ' ἔτι, ut paulo post, versu 39. V. 37, in exemplari nostro est μυσεῖσθαι, & sequenti versu ἐκκαρτερεῖν: mendose. vulgati Platonis libri pro ἐγκαρτερεῖν habent θαρρεῖν. ἐναντίων autem in utroque membro agnoscit etiam Ficini versio. Ibidem vulgatæ Platonis editiones habent τροφή: exemplar nostrum τροφῆς, mendose. ego τροφὸς malui, sicut etiam Serranus vertit, *nutrix*. V. 43 perperam in exempl. scriptum μένοντα. Quodsi etiam ἀδυνασίας ibidem malis, vel ἀδυναμίας, facile patiar. V. 34, inclusa δὲ, addita ex vulg. editionibus: itidemque καὶ seq. v. In eisdem eodem v. legitur, ἀξίαν τούτων ἀποφλυάρου. V. 47, pro ἀληθῆ reponendum fortasse λεκτέα, ut colligitur ex pag. seq. v. 12.

P. 180, v. 1, procul dubio legendum τὸ δ' ἐπὶ τούτου λεγ. & mox αἰσθητικώτερον: sicut v. 36, ὀλιγωρίας ἢ ἀσθενείας εἰπεῖν. V. 10, pro ἤ τις perperam in exemplari est ἢ δ'. Sic v. 20, pro σφᾶς idem perperam habet σφῶν. V. 24, pro αὐτὴν convenientius legemus αὐτό: ut feratur

ratur ad πεάγματα. V.31, pro ἅμα τὰ si reponas ἅμα, satis bene constabit sententia. V.33, rectius αὐτοῖς συνεξήτασεν. Sic v.37 legendum videtur, γυναῖκα χεῖρας τῇ φρ. V.44, inclusa καὶ abest ab exemplari. sed inserendam esse, satis perspicuum est ex v. praeced. Eodem v. praecedenti exemplar nostrum habet ἀνθρώπειον, errore ambiguo. ego vulgatos Platonis libros secutus sum. V.45, idem exemplar nostrum sine articulo habet τούτου ἢ καρποῦ: minus belle. Seq. v. pro corrupto μόνω sensus postulat εὖ κειμένης, vel simile quid.

P.181, v.1, & γῆ retineri potest, & γῆν reponi. V.3, in exemplari est φθονῆσαι, errore ambiguo. Forsan etiam ibidem pro οὐδὲ μεμνῆσθαι legendum τῷ τε μέμνασθαι: ut haec quoque periodus sit interrogativa. Rursum pro seq. οὐδὲ si ponamus τὸ δὲ, & in clausula post παρέλαβον addamus ἐδυνάσθη, vel simile aliquod verbum, melius constabit sententia. V.8, si comma istud, οὐκ ἔχοντα ἤ. vel expleatur, vel penitus expungatur, sat bene constabit sententia. expleri autem tali fortasse modo potest, οὐκ ἔχοντα καιρὸν, τοῦ ἤδη θύμ. V.11, in exempl. est, διαμελλονησάσης: mendose. V.16, inclusa αὖ, addita ex vulg. edit. Platonis: quae ibidem habent λαβόντες, sine praepositione. Eaedem seq. v. h. νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων, mutato verborum ordine. Ibidem in exemplari omissus erat articulus relativus ἃ. Pro ἐστὶ vulg. ed. ibidem habent ἔλεγον. Eaedem seq. v. pro ἡμῖν γὰρ habent ἡμῖν δέ. V.19, inclusum καλῶς, additum ex eisd. edit. Ibidem in exempl. est καθεστῆναι, minus recte. V.22, pro ὑπὸ γῆς, idem minus congruenter habet ὕστερον. Pro seq. ἐὰν vulgati libri habent ἐάν: itidemque infra v.36. V.24, in iisdem legitur, τοῦ κεκτημένου μετ' ἀνανδρίας: & mox, ἄλλω γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ. & seq. v. ὅτι σώματι καλλὸς καὶ ἰσχύς. V.26, iidem libri hab. ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα, καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν: & sequ. v. φαίνεσθαι pro γίνεσθαι. V.28, iidem h. καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον: concinnius. atque ita supra etiam est 179. 34. V.30, iidem libri pro μᾶλλον habent μάλιστα: & sequ. v. προσαναλώσασθε. Iidem v.32 habent αὐτῇ pro ταύτῃ. V.33, inclusum οὐδὲν, abest ab iisdem. Iidem seq. v. h. καταχρῆσθαι: quod melius congruit ad seq. προδιδόναι. V.35, exemplar nostrum accus. casu habet θάνατον, contra legem syntaxeos. V.37, inclusum δὲ, additum e vulg. ed. Sic v.38,39,40. V.41, vulg. ed. h. πειρᾶσθαι. Seq. v. exemplar nostrum pro εὐχόμενος habet ἔτυχον: perperam. Ibidem inclusus articulus τοὺς, abest a vulg. edit. Eaedem v.44, hab. τοῦ αὐτοῦ βίου. V.47, inclusum πάντων, additum ex eisd. edit.

P.182, v.1, inclusum δὴ, additum ex vulg. ed. Eaedem v.4, pro ἠναγκάσθη habent ἠνάγκασται: & seq. v. ὅντος ὁ ἀνδρεῖος καὶ φρόνιμος· ὄντος, γεγενημένων παίδων καὶ χρημάτων, καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ π. Ex eisdem addita inclusa γε v.7, itidemque v.12 & 13. Eaedem v.17 habent ἀγγέλλειν, sine praepositione: & mox, τῇ δὲ πόλει προσαγγελθείσης ἂν: & rursum ὑμῶν pro ἡμῶν. Seq. v. eaedem h. καὶ ἐάν pro καί. V.20, exemplar nostrum singulariter habet τοῦτ': minus apte. In eodem omissa erant sequentia inclusa. V.22, in eodem vitiosa repetitione sic legitur. δοκεῖ μάλιστα ἔχειν Πλάτων κάλλιστα μάλιστα ἔχειν Πλάτων ἡ λέξ. V.24, pro κατὰ Κτησιφῶντος contrario sensu legendum ὑπὲρ Κτησιφῶντος, pro Ctesiphonte: sicut supra quoque habuimus 171, 33, ἐκ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας. V.26, rectius ὑμᾶς τῆς δόξης, ut pag. seq. v.1. Seq. v. exemplar nostrum habet πολλοῖς: perperam. V.29, vulgatae edit. Demosthenis singulariter habent ὃ λέγω, quod dico. Ex eisdem seq. v. additum inclusum Αἰσχίνη. V.32, inclusa ἐ, addita ex eisdem ed. Eaedem ibidem pro μὲν γε habent μὲν γάρ. Eaedem v.34, pro τῶν ὀλίγων h. τῶν ἄλλων: & mox πάντας pro πάντας. V.39, inclusum τοῖς abest ab eisdem ed. V.40, eaedem hab. τοῖς ἡμετέροις. Seq. v. exemplar nostrum h. προγόνων ὅτι περὶ. sensu mutilato. V.45, inclusum τῶν, abest a vulg. ed. Eaedem v.47 h. προσθήσεσθε.

P.183, v.1, inclusa ὑπὲρ, addita ex vulg. ed. quae ibidem mox praeterito perfecto habent διατετέλεκε. Ab eisdem sequ. v. absunt inclusa ὢ καλά. Eaedem ibid. h. τοῖς ἡμετέροις, nostris. V.9, inclusum αὐτοῖς, additum ex eisdem. & contra v.13 ab eisdem abest commation istud, τοῦ θανάτου. V.14, eaedem h. ἐπιχειρεῖν λέγειν. V.15, eaedem sine interrogatione habent οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιλιμήσειεν μοι. Ex eisdem ibidem addita inclusa δὲ, rursum ab eisdem abest inclusus articulus ὁ, v.18. Ex eisdem rursum addita sunt inclusa v.19, 20, 21. Eaedem eodem v.21 habent ἡμαρτηκέναι, sine praepos. V.22, eaedem per epizeuxin habent, οὐκ ἔστιν οὐκ ἔστιν ὅπως. Ab eisdem seq. v. abest inclusus articulus οἱ. V.27, eaedem mutatis sedibus, προστήσαντας in posteriori commate ponunt & καθαρθέντας in priori. Pro δικαίως sequ. v. exemplar nostrum habet δικαίας: parum apte. V.29, vulg. ed. composite habent ἀπεστερημένω. V.30, in exempl. ex περὶ λόγου: parum congruenter. V.34, paulo rectius legemus αὐτῆς, & mox ἐν ἀληθείᾳ, vel ἐν ἀληθείαις, in veris ac seriis causarum actionibus. V.36, exemplar habet ἑκατέρω: & seq. v. παίζουσαν: parum congruenter. V.38, rectius ἑκατέρου, utrinque. Seq. v. rectius cum articulo legemus κατὰ τὸ ἀληθινόν. ut mox v.41, κατὰ τὸ πρεπωδές. V.40, προειδότας absolute accipiendum, quasi dixisset, ὡς προειδότων ὁμοίως ἀπάντων: vel divise legendum πρὸς εἰδότας. V.41, exemplar vitiosa syncope habet κατὰ πρεπωδές. V.47, nota δεῖξαι πεποιηκέναι ἐμαυτόν, pro demonstrare me fecisse.

P.184, v.1, pro καὶ τὸ ἐπάγγελμα, perperam in exemplari est κατὰ τὸ ἐπάγγελμα. V.4, post οἷον δεῖ desideratur εἰλικρινῶς, vel simile quodpiam adverbiũ. V.6, paulo convenientius λάβοι, optativo verbi modo. V.9, forsan legendum, αἰδεκάστως: ut αἰδεκάστως τῷ τέλους dixerit pro ἀπέρατος, scopum non assecutos. V.12, legendum puto καὶ κατὰ τοῦτο, vel ἢ τοῦτο. V.18, rectius ζηλοῦσι προσέδρου. V.22, locus vitiosa transumptione vitiatus, talem quampiam videtur lectionem requirere, ἃ τοῖς περὶ πλάσματα ὑπάρχει μανθάνειν χαρακτηρισμὰ ἐκφαίνεσθαι. ὑπομνήσω δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τοῖς ἄλλ. V.26, τούτων referendum ad τὸ σαφέστερον καὶ τὸ κοινότερον τῇ ἑρμηνεία κεχρῆσθαι. V.32, rectius κατὰ ταῦτα. V.36, nota δυνάμει desideratur ἐξετάσαι, vel simile quodpiam verbum. V.39, τρίχα usurpatum videtur ut δίχα. alioquiosi-tatius τριχῆ. V.40, pro χερσὶν in exemplari est χερί, amputata finali syllaba. V.44, post ὁ ἀνὴρ desideratur συνθέσει, compositione. V.46, duplex in exemplari est scriptura, δεῖξαι, & λέξιν: atque δεῖξαι primo deletum, deinde margini adscriptum.

P.185, v.1, procul dubio legendum αὐτὸν ζηλοῦντας ταύτης μάλιστα τῆς ἰδέ. Sic v.6, pro κατὰ τὸ rectius legemus καὶ τό. V.7, exemplar diphthongum habet εἰνδεῖαν. quod nec regulare nec usitatum est. Idem v.9 pro γε habet γάρ: errore ambiguo. V.10, legendum puto, οὐδὲν ἔτι μεῖζον ἔτι ἔλαττον φέρων: quod loquendi genus in superiori tomo tum alibi legitur, tum 346,

15:517,9. quin & in hoc posteriori tomo usurpatum pag. 5, v. 33. Seq. v. vel pro οὐχὶ legendum οὐ χρή: vel θαυμάζειν vertendū in θαυμαστόν. V. 14, in exemplari est μα Δια. quod siquis retinere velit, pro αὐτὴν legendum fuerit αὐτήν: ut sensus sit, laudari eo in loco non electionem sed collocationem verborum Demosthenicam. Addi autem his Dionysianis possunt illa ejusdem Æschinis in or. contra Ctesiph. 299, περὶ δ' εὐγνωμοσύνης καὶ λόγου δυνάμεως πῶς πέφυκε; δεινῶς λέγειν, κακῶς βιῶναι. & mox, οἱ μὲν λόγοι καλοὶ, τὰ δ' ἔργα φαῦλα. ac rursum 305, δεινὸς δημιουργὸς λόγων. & in Ep. ſt. ad sen. populúq; Athen. ἐκ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ καὶ τῶν νόμων τῶν ὑμετέρων καὶ τῶν ἐμῶν λόγων ἡ Δημοσθένους δεινότης κρείσσων ἐγένετο. V. 15, rectius cum præpos. ἐν ἑτέρᾳ. V. 18, pro ὑπὸ in exemplari est ἀπό: contra morē. Sic v. 29, idem habet ἐκδόσεως: ambigue. V. 35, pro ἐπὶ legendum videtur ἔτι. Sequentium etiam talis quæpiam requiritur lectio; τῆς προσούσης φιλοτιμίας ἢ φιλοτιμούμενοι τυγχάνομεν, ἀνθ' ὧν αἴτια αἱ ἐκείνου ζηλώσεις, τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ ἀναφέρειν τι καὶ μιμεῖσθαι. V. 37, exemplar hab. ὀρσηθῇ: quod non est usitatum. V. 39, μάλα etsi ferri potest: tamen siquis μαλακὸν malit, facile feram.

P. 186, v. 5, potius passivo fine legendum παραλαμβανομένων. V. 8, in exemplari dativo casu scriptum ταῖς ἑδραίαις βεβηκυίαις: perperam. Pro πλατείας quoq; omnino legendum ibidem πλατέως. supra 22, 24, ubi itidem austeræ compositionis characterem describit, dicit, ἀπέχειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια διαστάσεις ἀξιολόγους αἰσθητοῖς χρόνοις διειργόμενα. V. 11, exemplar infinitive habet, ἀναγκαῖον γὰρ εἶναι: parum congruenter. Idem v. 18 habet ἀντιστηρισμούς, per σ: quod cum regulæ adversetur, malui ἀντιστηριγμούς per γ, ut supra 15, 20. V. 19, βεβλίσθαι plane corruptum est: ac licet expungatur, sensui tamen nihil prorsus decedet. ἠρεμούσαις βολαῖς minus huc quadrat. supra (22, 25) dicit, τραχείαις χρῆσθαι πολλαχῇ καὶ ἀντιτύποις ταῖς συμβολαῖς. V. 20, pro γράμματα sensus postulat ἀργματα, initia, s. ἀρκτικὰ γράμματα, initiales literas. Sequens etiam membrum sic videtur legendum; ὥσπερ οὐδὲν τῷ ἐπιφερομένῳ μήτε συναλείφεσθαι μήτε συνεχεῖσθαι φύσιν ἔχει. V. 35, malim repetito articulo, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατ' αὐτόν. V. 44, si legas τοῖς ἐπιτετηδευμένοις κώλοις, (ut supra 22, 16) aliquatenus constabit sententia. τοῖς μὴ πειθοῖς κειμένοις vereor ne nimis longe petitum sit.

P. 187, v. 1, omnino legendum videtur μεταπίπτειν, id est μεταβάλλειν, mutari casu. Sic v. 4, sensus videtur requirere, ὅτι μὴ τὰ Παρθένια, nisi Parthenia seu Virginalia. Sequ. etiam v. legendum videtur, καὶ τινας δ' ᾠδάς. V. 8, pro ξυνιεῖσι in vulg. ed. Thuc. legitur ξυνελεύσεσθαι. pag. 8: itidemq; supra 146, 8. V. 9, inclusa, ἐν αὐτῷ, addita sunt ex eisd. editionibus: & vicissim ab eisdem abest seq. inclusum πολλά. Sequ. v. exemplar nostrum habet λειφθεῖσαι: minus congruenter. V. 16, in vulg. ed. & supra 146, 15, legitur, καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψ. V. 20, in exemplari contrario sensu scriptum ἐκμελεστάτη. ego ἐμμελεστάτη reposui ex 28, 40: 194, 24. sed, ne quid dissimulē, verius fortasse ἐμμελεστάτη: ut infra dicetur plenius ad 192, 38: & 193, 5. de ἐκμελείᾳ vero vise 9, 34. V. 22, exemplar h. διαμερίσαντα τὰ πολλὰ ἐς λόγους, καὶ παραπηγνύμενα. perperam. V. 28, inclusa ἡ in exemplari est omissa. tu hæc confer cum 17, 8. Seq. v. legendum videtur, ἐξ ἀσαφῶν συγκεῖσθαι καὶ τὰς ἀκοὰς οὐχ ὁμοίως (vel ἡδέως) διατίθεσθαι ἐνδέχεται. V. 37, in exemplari est πρὸς τοῦτο: & seq. v. τῶν ἀρμονιῶν: minus congruenter. V. 41, legendum videtur αὐτοῖς ἀνυπόκριτον. V. 43, si pro corrupto δεῖται legemus εἶναι, satis bene constabit sententia. V. 46, vel τὰς ἀξιωματικὰς legendum: vel potius post λαμβάνειν addendum ῥυθμούς. Seq. v. in exempl. scriptum ἐνηνόχασι: errore ambiguo.

P. 188, v. 13, in Wolfiana Isocr. ed. pag. 87, cum duplici articulo legitur τὸν ὄχλον τὸν ἐν τῇ πόλ. & mox, ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσιν. V. 6, eadem pro ἐτόλμησε h. ἐτόλμησαν: & mox λοιποῖς pro πολλοῖς. V. 17, inclusus artic. τοῦ, additus ex eadem. V. 18, in eadem scriptum ὁμήρους. omisso altero μ: & mox, περὶ πατρίδα τῶν αὐτῶν γενόμενοι: & rursum οὐδὲ pro μηδέ. V. 19, in exemplari est ἀποχρῆσαι: parum congruenter. Ibidem pro οὐκ ἐπελάθοντο Isocr. ed. h. ἐτόλμησαν. Seq. v. inclusa γε & τε, absunt ab ead. ed. V. 23, ead. h. φρονοῦντες, præt. aor. & seq. v. οὐχ ὁρῶ τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν. V. 25, ead. h. τοσοῦτον, accus. casu. V. 27 & 28, inclusa, in exemplari nostro erant omissa. V. 29, in II. ed. concinnius & plenius legitur, ταύτης δὲ τῆς ἡμετέρας πόλεως αἰτίας γεγενημένης. V. 31, in exemplari nostro scriptum διαπρεπής. parum recte. V. 31, Isocr. ed. h. τὸ ἑαυτῶν ἐκλιποῦσαν ὑπὲρ τοῦ τ. Seq. v. ead. h. τό τε πολ. & mox cum art. τῶν πλείστων. V. 35, ead. h. ἐν ταῖς ἡμέραις ἔλαττον ἔχειν: & mox ὑπὲρ ἁπάντων pro περὶ τῶν ἄλλων. V. 37, μικτὸν substantive accipiendum pro μικτόν, seu μίγμα, ut supra vocat 166, 4, nisi μικτὴν communi genere usurpatum hic velis, ut Antiq. Rom. 147, 11. συμφορητὸς πόλις. communis n. loquendi ratio postulat fœminino fine μικτήν. Seq. etiā v. pro αὐτῷ sensus & structura postulant αὐτήν, vel αὐτόν: vel saltem αὐτοῦ. V. 46, post αὐτοῦ perperam in exemplari ex præcedentibus repetitum δὲ Πλάτωνι. Idem sequ. v. pro ἡδονὰς perperam habet ἰδίας.

P. 189, v. 2, in exemplari est ἐβούλετο: parum congruenter. ego Stephaneam Herodoti edit. (p. 243) sequi malui. V. 4, inclusa γάρ, addita ex ead ed. itidemq; τοῦ v. 6. Ex eadem additū καὶ προστησάσθε, v. 8. vicissim ab eadē abest inclusus art. τοῦ v. 10. V 11, in exempl. nostro non est προσηγορευμένων: minus congruenter. V. 12, in Steph. Herod. pro τε convenientius legitur δέ. V. 15, ex ead. ed. St. additum καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. V. 19, exempl. nostrum h. περὶ Ἀρείου. & seq. v. ἡμᾶς, nos: parum apte. V. 21, idem h. ἀτὰ φέρης, omisso priore ρ. Ibidem mox Herod. ed. h. ἀνάρτημαι. V 22, in exempl. nostro post λογιζόμενος positum est punctum semiperfectæ periodi, suspensum: & mox εἰς pro εἰ. quæ scriptura non plane videtur rejicienda. V. 24, Herod. ed. composite h. ὁμοροῦσαν. Ibidem pro γε exemplar nostrum h. τε: parum congruenter. V. 28, pro αὐτίκα & Ἀθηναῖοι, in Steph. Herodoto & αἴτιοι & ἀναίτιοι. & seq. v. χαρίζοισθε: & mox, ἐς ὃν ἥκειν δεῖ. V. 31, exempl. nostrum h. ἐν ἡμετέρᾳ: St. editio, ἐν ἡμετέρῳ: ego malui ἐν ἡμετέρᾳ, s. χώρᾳ. Sed ut supra 3, 35, Herodoteam dictionem adscripsi, ut cum Dionysiana conferri posset: ita hic quoq; Jonice loquentem Herodotum introducere lubet. Sic ergo in Steph. ed. loquitur Herodotus suo idiomate: Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθείς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμά κω ἠτρεμίσαμεν, ἐπεί τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ τῶν Μήδων, Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα. ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. τὰ μέντοι Κῦρός τε, καὶ Καμβύσης, πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἄν τις λέγοι. ἐγὼ δὲ ἐπεί τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι. Φροντίζων δὲ εὑρίσκω, ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώρην τε, τῆς νῦν ἐκτήμεθα, οὐκ ἐλάσσονα, οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφορωτέρην δὲ· ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμέας

μέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα, τὸ νοέω πρήσσειν, ὑποθῶμαι ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡρᾶτε μέν νυν καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν Δαρεῖον ἰθύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετο αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ, ὑπέρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵγε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες· πρῶτα μὲν, ἐς Σάρδις ἐλθόντες, ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι, ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱρά. δεύτερα δὲ, ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τὰ ἐπίστασθέ κου πάντες. τούτων μέν τοι εἵνεκα, ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε εὑρίσκω ἀναλογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, γῆν τε τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμουρέουσαν. οὐ γὰρ δὴ χώρην γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμουρέουσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλά σφεας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν, οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων, τῶν κατέλεξα, ὑπεξαραιρημένων. οὕτω οἵ τε ἡμῖν αἴτιοι ἕξουσι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε ἀναίτιοι. ὑμεῖς δ' ἄν μοι τάδε ποιεῦντες χαρίζοισθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμέων χρήσει παρεῖναι. ὃς ἂν δὲ ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρου. ποιητέα μέν νυν ταῦτά ἐστιν οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλέειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. Hæc Herodotus: de Jonismis autem vise quæ supra loco jam citato sat prolixe adnotata sunt. V.38, vel δηλῶσαι inser. codũ ante διῆλθον: vel leg. διελθεῖν. V.40, pro αὐτὴ leg. vel αὕτη, vel αὐτῶν. Seq. v. pro δεῖ perperam in exemplari est δή. V.43, pro πιστεύειν sensus requirit πιστεῦσαι seu πιστῶσαι, vel aliud hujusmodi. Seq. v. pro διαιρέσεως procul dubio leg. προαιρέσεως. V.45, rectius (opinor) κατασκευάσασθαι.

P.190, v. 2, pro προσκολλήσας structuræ norma postulat προσκεκολλημένας. V.7, inclusum ἄνδρες additũ ex vulg. ed. Demosthenis: in quibus sequentia sic legũtur, ὁρῶν εὐτυχοῦντα, φοβερὸν εἶναι νομίζει καὶ δυσπολέμητον, σώφρονος μὲν ἀνδρὸς χρῆται προνοίᾳ. V.8, eæd. sic h. μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πρὸς ἅπ. τὰ τ̃ ἀνθρ. πρ. Sequens etiam periodꝰ plane aliter in eisdem legitur; sic κατὰ πολλοὺς μέν τοι τρόπους ἴδοιτ' αὐτοὺς εὐχήτων, τῆς ἡμετέρας εὐτυχίας, ἢ τῆς ἐκείνου. Exstat autem locus in oratione ad Philippi epistolam. V.12, post σφόδρα desiderari videtur ἐμμελῶς, εὐρύθμως, vel simile quodpiam adverbium. V.15, inclusum istud comma, ἐν τῷ, in exempl. deest. V.24, etiamsi legas συνυφασμένα, tamen ne sic quidem vel structura vel sententia constabit. videtur enim locus & mutilatus esse, & corruptus. V.26, locus hic in vulg. ed. Demosth. plane aliter legitur. quapropter eum inde huc totum lubet transscribere. sic ergo ibi: ἔτι δὲ τοσούτῳ πλείους ἀφορμὰς αὐτοὶ πρὸς τὸ τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχομεν, ὅσῳ περ διὰ πολλοῦ μὲν εὐσεβέστερον καὶ δικαιότερον πράττομεν. τί ποτ' οὖν ἐκεῖνος ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ πλείω κατώρθωσεν ἡμῶν; ὅτι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρρησιάσομαι γὰρ πρὸς ὑμᾶς, ὁ μὲν, αὐτὸς στρατεύεται, καὶ ταλαιπωρεῖ, καὶ τοῖς κινδύνοις πάρεστιν, οὔτε καιρὸν παριεὶς, οὔτε ὥρας ἔτους παραλείπων· οὐδεμίαν ἡμεῖς δὲ, εἰρήσεται γὰρ τἀληθὲς, οὐδὲν ποιοῦντες, ἐνθάδε καθήμεθα, μέλλοντες ἀεὶ, καὶ ψηφιζόμενοι, καὶ πυνθανόμενοι κατὰ τὴν ἀγορὰν εἴ τι λέγεται νεώτερον. Nostra lectio paulo constabit meliꝰ, si v.27 pro οἴομαι legamus εἰκός. V.31, videtur talis quæpiam requiri lectio; ἐπειδὰν ταύτας ἐπιβάλλωσι συστολαί φωνῆς, seu βραχεῖα φωνήεντα. V.35, in exempl. est παρ' αὐτῶν: minus apte. V.42, pro λυγρὰ procul dubio scribendum λιγυρά: sic & supra quoq; (185,38) copulantur λιγυρὰ καὶ γλαφυρὰ ἁρμονία: & 187,38, ἡδεῖα καὶ γλαφυρὰ λέξις. Pro sequenti autẽ ἀρχαῖα, si plena esse debet antithesis, reponendum νεαρὰ, νεανικὰ, vel simile quid. νεαρὸν vero in ejusmodi loquendi genere habuimus supra 27,35: 165, 43.

P.191, v. 3, inclusum αὐτὴν, in exemplari omissum est. V.7, leg. videtur διδάξας ἐπιδείξω. V.9, in exempl. est παρεῖχεσθαι: errore ambiguo. V.11, ὅτ' accipiendum hic pro οὐδ': aut deest membrum quodpiam. cujusmodi locus notatus etiam supra 178,46. Ibid. mox rectius accus. casu legemus λειπομένους. V.18, in exempl. est καὶ τῷ. sed κατὰ τὸ legendum esse, satis est manifestum tum ex præced. tum ex seq. Idem seq. v. h. ἐνεργῶν γλυκῶν: duplicato errore. In cod. v.20, post Χαβρίου τε legitur hoc comma, καὶ Κόνωνος. pro quo existimarit forsan aliquis legendũ esse καὶ Κίμωνος. sed ei conjecturæ obstat, quod Cononis tantũ, Chabriæ, ac Themistoclis, eo in loco a Demosthene fit mentio; Cimonis vero, nulla. V.24, idem exempl. superlative h. γλαφυρωτάτων. sed id ad sequẽns comparativum αὐστηρότερον non congruit. V.27, rectius ἐν οἷς μὲν: ut v. 30, ἐν οἷς δέ. V.28, post τοῖς πράγμασι, corrupta & mutilata est sententia: ac talis quæpiam requiri videtur lectio; οὐκ ἀεὶ αὐστηρὰς καὶ γλαφυρὰς τὰς πίστεις εἶναι οἷόν τε, ἀλλ' ἐνίοτε κατὰ τῶν ἀλλ. Quo modo si legamus, in sequenti etiã membro pro ἀκμάζοντας reponendum erit ἀκμάζουσι, vel ἀκμάζειν. V. 31, post λεχθέντα desideratur χρή: vel indicative scribendum λέγεται. V.37, pro ἀρχαίαν structuræ norma postulat προσεῖναι δεῖν, vel simile quid.

P.192, v. 1, pro χρῶμα convenientius fortasse legemus χρῆμα: ut sit, *ad quamque rem seu negotium*. V.5, in exemplari est ἀπομιμησαμένων: minus apte. V.10, malim cum art. ἡ φύσις, ut in seq. comm. αἱ τέχναι. V. 11, rectius, opinor, ἔξω τοῦ μέτρου: & mox, ἀμφότερον τούτων, *utrumque istorum*. V. 17, in exempl. sic scriptum hoc membrum, καὶ τὸ προσακολουθεῖν, καὶ τί τὸ προσακολουθεῖν ἄπιστον αὐτοῖς προσῆκον. Idem v.35 h. κατασκευάσασθαι: errore ambiguo. Seq. v. pro μέρος convenientiꝰ fortasse legemus μέλος. V.32, pro ἐνθ' exemplar h. ἔνθ: perperam. V.37, μελῶν ὀνομάτων hic ea signif. dicuntur, qua paulo ante, v. 21. V.38, in exempl. est αὐτῆς: perperam. Pro seq. etiam ἐμμελῆ rectius legemus εὐμελῆ: ut ita hic copulentur εὐμελῆ καὶ εὔρυθμα, sicut supr. 21,15. & discrimẽ esse inter εὐμελὲς & ἐμμελὲς, auctor ipse docuit 10,30: & 31,13. Ibid. exemplar sing. numero h. εὔρυθμον: perperam. V. 40, δέον in hac signif. habuimus etiam supra 174,15: & infra 194,29: non sine mendi suspicione. V. 46, forsan leg. τοῦτο δέ τι λεγόμενον γλαφυρὸν καὶ φιλόν. In seq. etiam membro si pro νό τι δη, legamus τὸ δὲ δὴ, sat bene constabit sententia.

P. 193, v. 1, pro ῥοπὴν exemplar h. τρόπον: parum ad rem. Idẽ seq. v. h. αὐτ: perperam. Perperam idem mox h. τοῖς τε ἐμμελεῖ ἐπειδὴ μεγαλοπρεπῶς. Idem v. 5 h. τὴν πρώτην λέξιν: contra leges syntacticas. Pro seq. etiam ἐμμελείας rectius fortasse legemus εὐμελείας: qua de re dictum ad pag. præced. v.38. V.7, forsan negative leg. τὰ οὐ πρέποντα, seu τὰ μὴ πρέποντα. V.10, ad συμφθαρῆναι in exemplaris margine adscriptũ hoc scholion, ἀντὶ τοῦ συγκεκρᾶσθαι. V.13. vel καὶ tollenda videtur, vel pro ἀξιῶν reponendum ἀξιώσει. V.15, paulo convenientius ἐκφερόμενος, id est προφερόμενος *proferens*. Seq. v. pro ἔχων sensus postulat εἶναι. V.17, ἐπὶ suspectum est: nec sat congruere videtur καιρῷ. mox tamen rectius ἄλλως ἔχοντα. V. 19, rectius οἱ μήποτ'

ἔχει, *si nondum habet*. V. 21, exemplar h. τὸ παράλειπόμενον: parum apte. V. 30, possis etiam legere τοῦτον ἢ ὅπερ. Seq. v. structuræ lex postulat συμβεβήκῃ, *acciderint*. V. 32, pro corrupto ἐπιέσηται parua mutatione reponi posset ἐπιείσηται. sed sensus magis postulare videtur ἀπατηθήσηται, *decipietur*. V. 36, similitudine hac supra quoque usus est in Dinarcho, 115, 15. V. 38, in exemplari est διαφαίνει: ambigue. Ibidem mox pro ὅτι leg. potius ὅτι μὴ, id est μόνον, *tantummodo*. ut videlicet ταῦτα μὲν ἐστι, & sequentia, absolute ac μιμητικῶς proferantur. V. 40, inclusa ἢ, abest ab exempl. Seq. v. rectius ἆρα, ut pag. seq. v. 46: licet in exempl. quoque Interrogationis nota sit addita clausulæ. V. 44. procul dubio leg. καὶ μάτερα τὰ μὲν, ἀπερ. Seq. etiam v. pro ἡμῶν rectius accus. casu legemus ἡμᾶς, *nos*.

P. 194, v. 1, in exempl. est ἀδήλῃ. sed vel ἀδήλως leg. vel ἀδήλας. Idem, v. 3, h. ὑμέτεροι: errore ambiguo. sed verius esse ἡμέτεροι quam ὑμέτεροι, satis clare cognoscitur ex 28, 44: & ex hujus ipsius pag. 194, v. 12. V. 6, malim cum articulo, οἱ μουσικοί. Sequ. v. αἰσχρόφως supra quoq; sic habuimus, 19, 32: sed vereor ne librariorum vitio pro αἰσχροφαῶς. V. 18, in exempl. est οἴας: errore ambiguo. verius tamen ἃς quam οἷος. Sic v. 24, idem ambigue iisdem h. συντιθεμένα. sed cōvenientius præsens συντιθέμενα quam præteritum συντεθειμένα. V. 29, de δόσιν supra dictum, ad 174, 16. Ibid. exemplar accus. casu h. τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἁρμονίαν: contra legem syntaxeωs. Idem seq. v. pro τοὺς h. τούτους: perperam. Quod vero seq. v. Dionysius scribit, Isocratem & Platonem orationes suas cælatis ac tornatis operib. fecisse similes, idem supra quoque (30, 25) iisdem prope verbis dixit. V. 33, τρόπον supra quoque sic usurpatum esse, prolixius docui ad 1, 15. V. 38, in exemplaris textu est μήδεν: vera lectio μηκύνειν adscripta erat margini. Sequentia vero sic fortasse legemus rectius, ταῦτα γὰρ ἐνσηθείη ἄν τις μὴ κομ. σπ. V. 45, pro χώρας procul dubio legendum χειρῶν ἀποδεικνυούσας, ea 30, 36: ubi hæc ipsa tradens ait, χειρῶν δὲ εὐστοχίας καὶ πόνους ἀποδείκνυσθαι.

P. 195, v. 2, in exemplari est καὶ ταῦτα: errore ambiguo. Sequens διότι supervacuum est. Siquis etiam ibidem mox diphthongos malit δυσπειστως, non multum refragabor. Sequentia iisdem prope verbis supra sunt exposita, 30, 37. V. 11, rectius περὶ ταύτας, fœmin. gen. V. 16, convenientius (opinor) ἕξεως, *habitu*. V. 18, de βεβαίαν supra dictum ad 166, 42. Seq. v. rectius ἅμα νοῶμεν, ut paulo post, v. 21: id est, *simulatque cogitamus*. V. 20, hic quoq; convenientius legerimus ἕξιν, *habitum*. Sequ. v. exemplar h. ἅμα νοήσει: parum congruenter. V. 25, idem ex h. τήν τε πᾶς. sed quorsum hic sit opus conjunctione τε, ego certe non video. V. 26, pro ὡς convenientius legemus ᾗ, *qua*. Seq. v. malim cum art. ὁ ἀνήρ: quanquam supra quoque hæc ellipsis articuli observata est aliquoties, cum alibi, tum 161, 35. V. 28, rectius procul dubio ὑδατῶν vel μυδατιῶν. Sic v. 30, rectius compos. διαλλάττουσι. Seq. v. exemplar h. οὐχ ὡς οὕτως ἡμᾶς καλοῦσι: parum ad rem. V. 42, pro ὡ in exempl. est disjunctiva ἢ. sed vel ὡ legēdum, vel saltem ᾗ, *qua ratione*. Quod mox sequitur, rem & dictionem ipsam, præmonstrare quadam in perorando utendum sit actione, supra quoq; iisdem prope verbis dictum est, 177, 16. V. 43, in exempl. est σαφῶς: parum congruenter. Seq. v. nota δεσμοὺς pro τοὺς ῥυθμοὺς. V. 46, vulgatæ Demosth. ed. h. ὥστε μηδένα, μηδὲ εἰ πώποτ' ᾠκήθησαν, εἶναι ῥᾴδιον προσελθόντα εἰπεῖν. nostra lectio e vulgata sic instituetur melius; ὥστε μηδὲ, εἰ πώποτε οἰκήθησαν, ῥᾴδιον εἶναι, προσελθόντας (vel παρελθόντας) εἰπεῖν: *ut ne si qui accesserint vel præterierint facile dicere queant an unquam urbes ibi condita atque habitatæ fuerint*. Est autem locus desumptus ex tertia Philippica.

P. 196, v. 2, convenientius (opinor) διηρθρωμένως. Sic v. 5, convenientius esse videtur ἀναίρεσιν, *sublationem, deletionem*. V. 10, inclusa, addita sunt ex vulg. ed. Demosth. In eisdem seq. v. legitur τετραδαρχίας κατέστησε παρ' αὐτοῖς. Ex eisdem seq. v. additum inclusum πλησίον. In eisdem v. 16, transposita conjunctione legitur τοῖς ἔργοις δέ. Eædem seq. v. sine aspir. habent Ἦλιν, sicut etiam Stephanus. nostri codicis scriptura nomen & originem illius urbis refert ad Solem: quod Pausanias quoque nonnullos ad angustiua eam prædicandam factitasse tradit. Ex eisdem v. 18 additum πρώην. In eisdem loci clausula sic scripta est, τὴν πλεονεξίαν χωρεῖ τἀνθρώπου. Dionysii verba quæ sequuntur, rectius fortassa interrogative legeotur: ut quæ v. 21 post ἀφανίσαι subjunguntur, μιμησιν habeant: & v. 23, in membro isto, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, subjecta sit post interrogationem responsio. Alioqui infinitive ibi legendum foret ἐμοὶ μὲν δοκεῖν: eo scilicet modo quo supra 162, 3. ὥστε κἀμὲ εἰδέναι. Rursum v. 28 pro ἦχον leg. videtur ἠχεῖ vel ἤχησεν, *sonat, sonum edere*. V. 31, etiamsi εὑρεῖν, legeris pro ἅμα, tamen ne sic quidem expletus videtur locus. V. 38, ex. h. εἴ τε: parum apte.

P. 197, v. 15, exemplar h. τῷ γὰρ, dandi casu: parum apte. Idem in fine periodi, v. 17, æque incongruenter h. ἀπαιτοῦντας. V. 24, ad phrasin istam ἐκτέτμηται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου, alludit supra ἐκνενευρισμένοι 176, 28. Postremus locus, in orat. pro Corona sic legitur in vulg. ed. τοῦτο δὲ ἡ φύσει κίναδος ἀνθρώπιόν ἐστιν, αὐτόθεν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκός. Eodemq; vocabulo utitur etiam Aristophanes comicus: & Sophocles Ulyssem vocat ὀξύτριπτον κίναδος, quem Homerus κερδαλεόφρονα, vulpina mente seu vulpina astutia præditum. Forsan ergo sic a Dionysio clausus fuit hic locus; τοῦτο δὲ ἡ κίναδος τἀνθρώπιόν ἐστι; ταῦτα δὲ τὰ ῥήματα τὰ θαυμαστά: vel ταῦτα δὴ ῥημάτων θαύματα. exemplar sane ambiguo errore h. θαύμασι. V. 35, rectius fortasse legemus, Φιλίππῳ δὲ ἐξέσται, *Philippo autem licebit*. Porro ut ibidem Μηδίας per η scriptum legitur, ita etiam apud Suidam, Μηδίας, ὁ ῥήτωρ. V. 42, possimus etiam legere ὥσπερ εἶπον, *sicut dixi*. V. 44, ἐνεργείας defendi fortasse potest eo quod supra habuimus 151, 35, δυνατῶς εἰρημένον. & 150, 29, δυνατῶς ἅπαντα εἴρηκεν. siquis tamen ἐναργείας malit, fruatur suo judicio.

P. 198, v. 2, in exemplari est χάριν: errore ambiguo. χάριν autem sic usurpatum etiam in præcedentis tractatus epilogo, 163, 44. Idem exemplar v. 4, post δεινότατος nullam habet distinctionem. Sequens tractatus de Demosthene, an idem sit cum eo qui supra in Dinarcho promittitur 119, 5, tum demum sciri poterit, si ii qui Dionysii opuscula apud se detinent, Dudithii liberalitatem imitati, tandem in lucem ea per nos aut alios emiserint.

INDEX VERBORUM ET FORMULARUM QUÆ IN ALTERO DIONYSII HALICARN. TOMO VISÆ SUNT NOTATU DIGNIORES.

ἀντιτυπ.

γλαφυ-

ἐκβαλεῖν-

ἐπιπο-

ἰθυφαλ.

ὄνομα

εἰς πνῖγμα

τορευτι-

INDEX RERUM NOTATU DIGNIORUM IN ALTERO DIONYSII HALICARNASSEI TOMO.

Indicis hujus numeri remittunt te ad Græcum textum: ac prior quidem paginam, posterior autem paginæ versum indicat.

A

Bremum,

D

Festivitas

scripse-

M

majorum

O

Strata-

CORRIGENDA.

Pag. 99, v. 1, distinctionem colloca post ἐν σπουδῇ, non ante. P. 108, v. 26, expuncta εἰ pro οἱ scribe οἳ, & seq. v. τούτους pro τοὺς, ut 163, 6. P. 118, v. 24, post τῆς τερατείας pone punctum periodi semiperfectæ, suspensum scilicet. P. 126, v. 46, scr. ἐξετάζειν. P. 128, v. 36, scr. Ἡροδότῳ καὶ Ξενοφ. P. 132, v. 3, post τύχας pone signum interrogationis. P. 133, v. 47, post τοῦ λόγου pone distinctionem commaticam pro periodica. P. 134, v. 2, scr. Πεσόντος δ' αὐτοῦ, φησὶν, ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιεῤῥύη ἐς τὴν θάλ. ex Thucyd. 125. P. 141, v. 17, post δεξάμενος pone punctum periodi semiperfectæ, suspensum scilicet. P. 181, v. 40, scr. ξυνοδύρεσθαι, præs. temp. P. 188, v. 1, post πλουτοῦσι pone punctum perfectæ periodi. P. 190, v. 35, scr. ἀλλὰ κ. P. 207, v. 1, paginæ inscribe titulum hunc, DE VET. SCRIPT. CENSURA. In Rhetoricis præcept. p. 44. v. 44, in margine adscribere potes, ἄλλο προτείνοντα, ἄλλο κατασκευάζειν. Sic p. 46, ad v. 37, ἀγῶνας πλείους πῶς ἂν συμπλέκοιμεν: & p. 48, v. 1, παραδείγματα ἐξ Ὁμήρου. Sic item p. 106, v. 14, margini appone binarii numeri signum β: & v. 43. ternarii notam γ. In Annotationum libello, p. 8, v. 41, scr. *sellatores & inis.* P. 22, col. 2, v. 27, scr. *apris constricta verbis est.*